

Kárpát-medencei ÉLETMESÉK

Kárpát-medencei ÉLETMESÉK

avagy

szülők, nagyszülők, dédszülők igaz élettörténete

Mosolyvirág

Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete

Debrecen, 2026

ISSN 2939-5666

Olvasóinkhoz

mottó:

*„Őrizzük emlékeinket, gyűjtjük össze töredékeinket,
nehogy végleg elveszenek, s ez által is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen, s kevesebb a jövő.”*

(Ipolyi Arnold)

Tizennyolc év, tizennyolc Életmese kötet.

A Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesületének pályázata elérte a felnőttkort. A felnőttkor küszöbén állni varázslatos, mérőföldkőnek számító pillanat – egy civil közösség életében is. Amikor elindultunk, nem is remeltük, hogy sikerül ezt a kezdeményezést ennyi éven át fenntartani. Mégis, évről évre újra megtöltjük a köteteket a családok igaz történeteivel. Az évek során kialakult egy hűséges alkotói kör, akik minden alkalommal tollat ragadnak, de legnagyobb örömünkre mindig szép számmal érkeznek „első bálózók” is.

A tizennyolcadik életév a gyermekkori álmok és a felnőtt felelősségvállalás találkozása. Az egyéni élettörténetek itt kapcsolódnak be igazán a családi emlékezetbe. Ekkor válik érthetővé a szülők és nagyszülők múltja, az egykori döntések súlya.

Minden család hordoz egy láthatatlan hátizsákot, amely tele van történetekkel, traumákkal, túlélési stratégiákkal és sikerekkel. Tizennyolc évesen kezdjük megérteni, hogy nagyszüleink döntései – pl. a mindennapi spórolás, a föld szeretete vagy egy régi költözés – hogyan határozzák meg a mi jelenlegi lehetőségeinket. Ezen a ponton dönthetünk arról, mit viszünk tovább az elődök sorsából, és ekkor formálódik ki a saját, önálló értékrendünk is.

Mi is döntöttünk. Továbbra is vállaljuk a generációk közötti híd szerepét, és visszük tovább az Életmesék írására buzdító küldetésünket. Őrizzük a történetekben megélt értékeket, és igyekszünk azokat minél több embernek továbbadni. A kedves olvasó most az idej pályázat legkiválóbb, a zsűri által gondosan válogatott írásait tartja a kezében.

A történetmesélésben a 18. év a tökéletes drámai gyűjtőpont – az irodalom ezt nevezi fejlődésregénynek. Karakterként a tizennyolc éves figura a legizgalmasabb: már nem oltalmazandó gyermek, de még nem is mindent tudó felnőtt. Az egyesületünk is hasonló utat jár be: az olvasott történetek által mi magunk is folyamatosan fejlődünk, bölcsébbé válunk. Kívánjuk, hogy olvasóink is töltődjenek, merítsenek erőt ezekből az oldalakból, és melegítse át szívüket a sorokból áradó szeretet.

Pedagógusokként azt tanultuk meg, hogy ezek a történetek nem csupán nevelési eszközök. Sokkal inkább eleven hidak, amelyek közelebb hozzák egymáshoz a felnőttet és a gyermeket. Egy megélt élet emlékei vigaszt nyújtanak, oldják a szorongást, és erőt adnak a nehéz helyzetekben. Segítenek megérteni, hogy az akadályok az élet természetes részei – de leküzdhetők. Hisszük, hogy a dédszülők és nagyszülők életmeséi nem csupán elhalványuló emlékek. Azok valódi kapaszkodók, menedékek és láthatatlan, életre szóló útravalók. Lapozzon bele ezekbe az emberi sorsokba, és engedje, hogy a százféle hangon megszólaló történetek az Ön szívében is otthonra találjanak. Mert mesélni és emlékezni nemcsak kötelesség, hanem a legnagyobb ajándék, amit egymásnak adhatunk.

Beke Margit
egyesületi elnök

Radnainé Filep Ildikó
egyesületi elnökhelyettes

Zsűri

Vagyas Zsuzsanna okleveles magyar, ének-zene szakos tanár és fejlesztő-pedagógus.

A Kárpát-medencei Magyarstanárok Kulturális Egyesületének tagja.

A Debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI-ban tanít alsó és felső tagozatos gyerekeket. Szabadidejében szívesen foglalkozik a magyarság történetével, a népköltéssel, népzenevel, nyaranta ismert és kevésbé ismert erdélyi tájak felfedezésével.

Bécsiné Kléri Ágota a Szent József Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium könyvtárosa. Korábban a MÉLIUSZ Könyvtár Helytörténeti Gyűjteményének munkatársa volt.

Fontosnak tartja, hogy a fiatalok ismerjék meg a közvetlen környezetük múltját, legyen szó az iskola-, a városuk-, vagy a családjuk történetéről. Ehhez helytörténeti sétákat szervez.

Miksó Zoltán, magyar nyelv és irodalom szakos tanár. A debreceni Szent Efrém Óvoda, Általános Iskola és AMI-ban tanítja a felső tagozatos gyerekeket.

Kötelességének érzi a magyarság története kutatását, a magyar kultúra ápolását, továbbadását. Szívügye a határon túl kisebbségben élő magyarság helyzete, élete, kultúrájának fennmaradása.

A tikkelő

„A pokolba vezető út is jószándékkal van kikövezve”

Szegény család gyermeke voltam. Konyhánkban a sparhelt gyakran tűz nélkül szunnyadt, s két öcsémmel egy-egy forró teás bögrét szorongatva, nyikorgó sámlikon vártuk a zsíros kenyérből álló szerény reggelit. Leánytestvérünk megszületésekor megváltozott minden. A hideg falak közé jóságos meleg költözött, s míg anyám egy rozszant műanyag lavórban fürdette őt, mi vígan firkáltuk tele az ajtó bepárasodott üvegét. Épp a másodikat kezdtem, amikor osztályunkba egy érdekes fiút küldött az ég. Feslett ruhájából szerteszét lógott a céma, nadrágja bokáig ért, s hogy zokni nélküli lábán a cipő felnőtt méretű volt, azt még a vak is jól láthatta.

Milán mellettem kapott helyet. Soha senkinek nem köszönt, senkihez nem szólt, nem kérdezett, csak rajzolt. Osztályunkban addig a napig én voltam a legtehetségesebb. Amikor kinyitotta füzetét, tátva maradt a szám. Ügyességem, rajztudásom az övé mögött messze elmaradt. Csonkká kopott, ócska ceruzái varázslatot rejtettek, s amit alkotott, az megszépítette minden hétköznapi napomat. Füzetét, ahogy ceruzáit, soha senki sem érinthette. Barátkozni vagy beszélgetni nem lehetett velem, hiszen soha semmire sem válaszolt, ahogy soha senkinek a szemébe nem nézett. Időnként, mintha áram ütötte volna meg, egy-egy pillanatra oldalra biccent a feje. Anyám azt mondta: – tikkell.

Utcánk végében egy szemétbánya ásítózott, ahová szüleimmal, testvéreimmel gyakran látogattunk. Két öcsém többnyire kidobott játékok után kutatót, szüleim ruhát, cipőt keresgéltek, míg én egy zacskóra való színes ceruzát szedtem össze. Az iskolában mindig Milán volt az első. Hajnalban érkezett, s mert a lámpát nem kapcsolhattuk fel, a kivilágítatlan osztályban egyedül üldögélt és rajzolt. Mellé lépve nagyot köszöntem, s a zacskót hanyagul elé ejtettem. A hosszabb-rövidebb színes ceruzákat, a gondosan fehérre sikált radírt s a kissé rozsdás hegyezőt csodálkozva nézte.

– Ezt neked hoztam! – jegyeztem meg váratlanul.

Az a pillanat örökre belém égett. Fejét iszonyú lassan emelte fel, s körötünk jéggé dermedt minden. Az utcáról beszűrődő zaj aludni tért, a folyosón vitatkozó gyerekek elhallgattak, s a világra földöntúli csend borult. Milán kis idő elteltével, egy apró rángást követve felém fordult, s amit láttam, az összeszorította szívemet. A meglepetéstől reszketni kezdtek vékony karjai, s arcán legördülő könnyei közt halkán suttogott:

– Köszönöm.

Padtársam arcát, irigylésre méltó kezeit meghatódva néztem. A papíron ismét fák, bokrok jelentek meg, s hogy a némának hitt fiú megszólalt, azt el sem hittem. Amikor tanárnőnk nyári élményeinkről kérdezett, mesélni

kezdttem. Ketrecéből szabadult mondataim ismét szellők szárnyán szálltak, s én egy messzi, vidéki tanyán vendégeskedtem, ahol rönkből épült faház, kis tó, és a vízen ringatózó csónak fogadott.

A teraszon, hintaszékében egy kedves öregúr pipájának füstje libbent az ég felé, s felettünk számtalan madár rikácsolt. Nagybátyámmal sokáig beszélgettek, s a felkínált sült hal veszettül ízlett.

Tanítás után a mellettünk lévő másik iskola konyháján ebédeltem.

Szegény gyerekként ingyen kaptam enni, amiért a konyhások nem szerettek, s ha tehették, tányéromba zsírosabb húst, csomósabb főzeléket, tálcámra sérült almát tettek. Sosem nyafogtam miatta. Mivel otthon ilyet nemigen kaptam, mindent megettem. Visszatérve jóllakottan huppantam a székbe.

Milán egy tépelt lap fölött görnyedt. Ahogy az előtte elkészülni látszó rajzra pillantottam, a lélegzetem is elakadt. Hirtelen felálltam, s a válla fölött az általam nemrég elmondott történet papírra vándorolt csodáját figyeltem. A gyönyörű színekben pompázó tájon egy vidéki tanyát láttam. A rönkből épült faház előtt kis tó feszült, s rajta egy lágyan ringatózó csónak pihent. A teraszon, hintaszékében egy öregúr pipájának füstje az ég felé kanyargott, s a fákon számtalan madár volt látható. Az asztalon még a tálra helyezett sült hal is jól kivethető volt, aminek az illatát ismét érezni véltem. Kis idő elteltével felkapta a papírt, és a kezembe nyomta. Sokáig nem jutottam szóhoz.

Másnap úgy gondoltam, hazafelé vele tartok. Tanítás után táskámat a hátamra vettem, s loholtam utána, de közelebb menni nem mertem. Milán mellett apja lépkedett, aki a fiút rángatta, rugdosta és folyamatosan verte. A következő nap reggelén számtalan sérüléssel az arcán, némán ült székében. Bekötött kezét óvatosan maga elé tette, s a megsárgult foltos géz alól kilátszottak sárgálló ujjai. A zacskó színes ceruza asztalunk tetején, az én oldalamon pihent. Hiába faggattam, nem rajzolt, és nem is válaszolt. Akkor láttam őt utoljára. Fájdalmát s a kivételes tehetséget örökre magával vitte.

A szülői értekezletet követően anyám könnyeivel küszködve tért haza.

– Képzeld, mi történt! – fordult szipogva apámhoz. A fiunk által ajándékba adott színes ceruzák kis híján padtársának vesztét okozták. Milán apja úgy vélte, értelmi sérült gyermeke ellopta a azokat, ezért megverte, ujjait megégette, s mint aki jól végezte dolgát, a kocsmába visszaballagott. Édesanyja a fiút kivette az iskolából, és örökre eltűntek.

Évekig őriztem a rajzot. Évekig könnyek közt aludtam el, s a Jóistent arra kértem, segítsen elfelejteni. Tegnapiig sikerült. Az egyik újságcikk írója sorait így fejezte be:

„Elgondolkodtató, hogy a mondás miként válik örök igazsággá, mely szerint: A pokolba vezető út is jószándékkal van kikövezeve.”

Adorján Gyula

A furcsa fiú

A házak mögül álmosan, nyújtózkodva bújt elő a nap. Első sugarai gyengéden csorogtak végig az áruház rikítóan piros tetején, majd ahogy átölelték a házak falait, tekintetük a lépcsőn játszadozó gyerekre esett. A szőke kisfiú egy műanyag teherautót vett a kezébe, s miután mindhárom kerekét megforgatta, a lába előtti lépcsőn tologatni kezdte.

Az apró járgány kormányja régen elveszett, lökhárítója bánatosan lekönyulva viselte egy régebbi ütközés nyomait. A fiút a körülötte ébredező világ cseppet sem érdekelte. A házak, a főút, a város lassan éledni kezdtek, s valahogy senkinek sem jelentett nagy csodát, hogy a Mikszáth Kálmán utca öreg lépcsőjén egy kisfiú teherautóján kavicsokat tologat.

A gyerek mellett, a szomszéd ház kertjében egy kutya a deszkakerítés rései közé nyomta orrát, s látva, hogy a fiú nem jelent veszélyt, inkább a szelet szimatolta. A fák árnyékában ébredező madarak hangos torzsalkodásba kezdtek, s egy kakas rémült kukorékolással siratta fiatalabb éveit.

Margó, a kutya gazdája dúdolva köszöntötte tyúkjait, s a két friss tojást gyorsan zsebre tette. Vidám lépései mosolyogva vitték őt a kerítés közelébe, s a lábához dörgölődző ebet a megszokott módon, fülvakargatással köszöntötte. A kistermetű éjjeli bátor nyújtózkodva élvezte gazdájának kitüntető figyelmét, majd váratlanul magasba emelte fejét, és ugatni kezdett.

– Na, mi van, Ficsur? Hallottál valamit?

A hölgy a kiszolgált deszkák fölött az utcát, és a szomszéd házat nézte. A bejárati ajtó közepén egy keskeny ablak réséből kilógva, vidám függönydarab járta táncát. Margó épp visszafordult, amikor a lépcső alján üldögélő kisfiú felemelte az autót, és felkiáltott:

– Abasi!

Margóban egy pillanatra megállt az ütő. A szomszéd ház lakóit hosszú évek óta ismerte. Katit, a szőke pesti lányt, aki barátnője lett, férjét Zolit, a helybéli roma srácot, aki már évek óta beteg, a három fiútestvért és Marikát, aki négy gyermekét neveli a nagyszülők segítségével. A lépcsőn ülő kisfiú cseppet sem volt ismerős.

– Szervusz, kisember! Hát te ki vagy?

A gyerek mintha az egészből semmit sem hallott volna, felemelte az autót, és újra felkiáltott:

– Abasi!

Margó értetlenül nézett szét a kerítés felett. Az utcán nem közlekedett senki, a szomszéd ház is néma volt, csak a reggeli szél cirógatta a kis ablak táncoló

függönyét. A gyerek leeresztette járművét, majd a lépcső előtti porból újabb kavicsokat rakosgatott bele. A szomszéd hölgy tekintete hang nélkül követte.

– Mondd, hogy jöttél ki ilyen korán? – hangzott az újabb kérdés.

A fiú rá sem hederített. Lassan megfogta a jármű üresen árválkodó tengelyét, s közben valami érdekesen mély, halkan zúgó hangot hallatott. Alig néhány másodperc elteltével hirtelen magasba emelte az autót:

– Abasi! – kiáltotta ismét határozottan.

Margó, látva a rozzant autó szépen fénylő negyedik kerekét, ijedten kapta szájához a kezét, suttogott valamit, és az egész nem értette.

Ahogy elindult a kapu irányába, a rókaképu eb hűséges tekintete végig elkísérte. Az utca homokjában hangtalanul lépkedett. Amikor a gyerek, a fölé magasodó árnyékot megpillantotta, arca elé kapta kis kezét, és sírni kezdett. Margó meglepődve guggolt le hozzá. Lassan, óvatosan igazította el a szőke-ség szemébe táncoló hajtincset, s halk vígasztalások közepette magához ölelte. Mikor a bejáratban pöffeszkedő ajtó mögül zajt hallott, megcirógatta a szipogó gyerek fejét, s egy fiatalos szökkenéssel a lépcső tetején termett. Kati épp reggelit készített, amikor barátnője a konyhába lépett.

– Sziasztok, szomszédok! – kiáltotta vidáman.

– Mindenki itthon van? Nem hiányzik senki?

Az asztal végén Marika álmos szemekkel táncoltatott egy kést az előtte szomorkodó májkrémes kenyéren.

– Hát, hol a rákban lennénk, szomszéd? – kérdezett vissza Kati. – Persze, hogy mindenki itthon van.

Norina az asztal melletti sámlin kitörő lelkesedéssel gyömöszölte összefirkált arcú babájának szájába saját reggelijét. Mutatóujjával fenyegetően szidta meg Barbie-t, amikor az nem akarta elfogadni a szemébe, hajába és ruhájába gyömöszölt kenyeret.

– Jaj, fiam! Tedd már le azt az autót! Nem lehet egyszerre játszani is megenni is! – korholta le Olivért Marika, miközben a kenyeret a fiú kezébe adta.

Kati ebben a pillanatban hangos csattanással ejtette az asztalra a tejjel teli fazekat.

– Léna! Ha még egyszer a kisujjamra lépsz, esküszöm, nyakon öntlek ezzel a fazék tejjel!

Zoli a szobaajtón kilépve köszöntötte Margót:

– Szervusz, szomszéd! Népszámlálást tartasz? Talán hiányolsz valakit?

– Hát, úgy látom, ki van a regiment, de akkor ki az a furcsa kisfiú, aki a lépcsőn tologatja a köveket?

Kati értetlenül nézett:

– Mit ittál, jóasszony? Itt csámcsog minden seregély! Vagy szerinted nem vagyunk még elegendő?

A lépcső előtt a szőke gyermek a legnagyobb természetességgel tologatta az autót, s közben észre sem vette, hogy kinyílt az ajtó. Zoli nagyot szippantott a reggel friss levegőjéből, s a lépcső alján szorgoskodó fiút meglepődve nézte.

Amikor észrevette Olivér autójának negyedik kerekét, a szája is tátva maradt. A fiú közelebb emelte magához a járgányt, s a lefittyent lökhárítót dörzsölgetni kezdte. Simogató mozdulatai, s a furcsa, mélyen zengő hang után elötűnt egy új, fényes lökhárító. Zoli ereiben megfagyott a vér. A kiskanál csilingelve zuhant a lépcső betonjára, s az öreg utca álmosan visszhangozta utolsó énekét. A férfi megkövülten bámulta a gyereket.

– Úristen! Ezt hogy csináltad, te gyerek?

A furcsa fiú ijedten kapta fel a fejét, s ahogy a kérdezőt megpillantotta, fájdó emlékei újra előtörtek belőle.

A földre ülve maga elé húzta mindkét térdét, apró karjai mögé rejtette barátságos szeméit, és hangos sírásra fakadt. A lakásban mindenki felkapta a fejét. Kati, Margó és Marika a gyerekeket megelőzve siettek az utcára. Mire mindenki magához tért, Kati magasba emelte a kisfiút, s míg szőke haját simogatta, halkán kérdezgette:

– Hát te ki vagy, kisember? Megmondod, hogy hívnak? Hol vannak a szüleid? Nem kell sírnod, itt jó helyen vagy, de jön érted valaki?

E mondatok elhangzása után szorosán magához ölelte, és a hátát simogatta.

– Hidd el, nincs mitől félned! Ha valaki bánt, csak szólj, én majd jól összeverem!

Ahogy letette, mélyen a szemébe nézett, és valami aprócska válaszra várt. A gyerek felemelte fejét, s könnyes szemmel csak annyit mondott:

– Abasi.

Olivér hosszan figyelte az idegen fiú kezében az autót, majd óvatosan közelebb lépett, és a járműre mutatott:

– Nézd, mama! Megcsinálta.

Kati ebben a pillanatban vette észre a rendbehozott járgányt. Olivér a fiú elé lépett, majd ahogy pillantásuk találkozott, az autóért nyúlt. A szőkeség készséggel adta oda. Kis ideig mindannyian csodálkozva nézték az új kereket, a szépen csillogó lökhárítót, amikor a járgányt Oli váratlanul visszaadta.

– Abasi – ismételte a fiú, és a lépcsőre rakott köveket a jármű puttonyába rámolta.

Napok teltek, hetek múltak, de a gyerekért nem jelentkezett senki. Az éjszakánként gyakran felsíró kisember mellé mindig szívesen bújt oda valaki. Kati az esti mesék felolvasását követően mosolyogva takargatta be a szőkeséget, s ha kellett, szívesen aludt vele. Volt, hogy a sírva felriadt fiút Marika vigasztalta, s olyan is, mikor a hangosan horkoló Zoli is a fiú mellett ébredt.

Olivér és az idegen között különös kapcsolat jött létre. Az egyik vasárnapi ebéd alkalmával Kati csirkepörköltöt szedett a fiú tányérjába, ám azt a gyerek mozdulatlanul nézte.

– Azt mondta: nem szereti! – jegyezte meg határozottan a mellette ülő Olivér.

Kijelentésére mindenki meglepődve kapta fel a fejét, hiszen a fiú az „abasi” szón kívül még soha semmit nem mondott.

– Azt mondta? Te most a bolondját járatod velem?

– De tényleg azt mondta, mama! Te nem hallottad? Azt mondta, nem szereti.

Kati az idegen fiúhoz fordult, aki lehajtotta fejét – s ahogy mindig – most is hallgatott.

Kisvártatva Oli ismét megszólalt:

– Csak tésztát kér, mama!

– És ugye ezt is mondta? – nézett rá nagyanyja értetlenkedve.

Olivér nagy adag pörköltsaftos spagettit gyömöszölt a szájába, megvonta a vállát, és teli szájjal motyogta:

– Igen, azt mondta.

A jókora adag tészta sietve vándorolt a fiú elé. Lefékezni ideje sem maradt, amikor a szőkeség villája a kupac közepébe csapott. Alig néhány perc telt el, s emléke sem maradt. Kati újabb, jókora kupacot rakott elé, s bár elgondolkodott, végül semmit sem mondott.

A következő néhány nap a Mikszáth Kálmán utca sártengerének közelében szürkén, unalmasan telt.

Zoltán betegsége és gyógyszerei miatt ugyan nem ivott, de a kocsmába a régi társaság, a gyerekkori pajtások és beszélgetések miatt gyakran betért. Egyik este kissé züllött férfival állított haza. Amvi, aki szinte a kocsmában lakott, az asztalnál ülő gyerekeket nézte, majd Olivérhez lépett, akivel mosolyogva kezet fogott. Amikor az idegen fiúhoz fordult, határozottan szólt:

– Téged nem ismerek. Azt kérdezem, leszünk barátok?

A fiú szinte rá sem nézett. Amvi mondatai el sem jutottak hozzá, s a kezében tartott picurka autó a terítő gyűrődései közé tolatott.

– Ő nem beszél – suttogta alig hallhatóan Marika.

– Szegényem csak annyit tud mondani: Abasi – szólalt meg Kati.

– Komoly! – kiáltott fel Amvi.

Marika egy széket húzott az asztalhoz, és Amvihoz fordult:

– Nem! Azért annyira nem komoly. Tud ő nevetni is. Néha egészen vidám, de sokat sír, és éjjel rosszakat álmodik.

Amvi felvillanyozva kapta maga elé a kezét, és Marikára mutatott:

– Te nem érted meg engem! Én nem tudom jól mondani, de „Abasi” az neve. Ukrán fiú neve. Azt jelenti: komoly. Én is ott születtem. Az én nevem Amvi. Otthon mondják: Amvroszij. Jött háború, és én jöttem ide.

A házban lakók néma csendben hallgatták a férfit, s mikor mondandója végéhez ért, szinte mindenkinek hangos csattanással esett le az álla. Amvi kihasználva a hirtelen kialakult csendet, a fiúhoz fordult, s valami szépen csilingelő nyelven beszélni kezdett.

A család számára érthetetlen mondatoktól Abasinak megeredt a nyelve. Gyerekek, szülők, nagyszülők tátott szájjal hallgatták a folyamatosan beszélő fiút. Amvi néha kissé akadozva, de lefordított mindent, amit hallott. Marika mázsás könnyei szomorúan áztatták az ölében szunyókáló Hanna zokniját.

Kati a tűzhely felé fordulva törölgette a szemeit, míg Zoli Abasi mögött szipogva simogatta az idegen fiú vállát. Abasi mindent elmesélt, amire emlékezett.

Elmondta, hogy éppen csak lefeküdtek, amikor egyre erősödő füttyülést hallott, aztán egy hatalmas robbanással rájuk szakadt az ég. A fiú édesanyja a konyhában tartózkodott, amit a robbanás darabokra tépett. Adelina azonnal meghalt. A kisfiú édesapjával, Valerijjal rokonokhoz menekült, de néhány nap elteltével azt a házat is szétlőtték. Abasi akkor veszítette el édesapját.

A rokonok a kisfiúval Magyarországra jöttek, s addig a bizonyos hajnalig számtalan helyre költöztek. Mielőtt Margó a kisfiúra rátalált, Abasit egy idegen ház lépcsőjére ültették, és otthagyták.

Kati konyharuhával a kezében fordult a fiú felé:

– Hát, úgy tűnik, eddig szülők, testvérek nélkül kellett boldogulnod, most meg körülvesz egy szakajtónyi gyerek és olyan felnőttek, akik mindent megtesznek érted.

Bár Abasi ritkán beszélt, Olivérrel szinte elválaszthatatlanok lettek, s amit gondolatban kért, azt Oli azonnal szavakba öntötte. Az idegent mindenki szerette. Érkezésével a család szegényes környezete virágzásnak indult. Amvi gyakrabban tette tiszteletét, s olyankor saját nyelvükön beszélgettek.

A Zoli által napközben nézett televízió egy szép napon elromlott. Az öreg TV javíttatása sokba került volna, így a szoba sarkában magányos elmúlásról álmodott. Abasi, látva Zoli szomorú pillantásait, furcsa, zúgó hangot hallatott, s mikor a készüléket megérintette, az újra vidáman duruzsolt.

Kati vasalója, ahogy Marika gyakran használt hajszárítója is újjászületett. Még Norina tollal összefirkált babájának arcáról is elvándoroltak a makacsul maradni akaró vonalak.

Léna porcelán bögréje minden törést idéző emlékét elfeledte, s ugyanúgy őrizte teáját, mintha a leesés fájdalmát át sem élte volna. Olivér sérült autói sorban rendbejöttek, s egy vidámabb reggelen Hanna hintájának szétrepedt ülése is egybeforrt.

Újraéledtek a lakás kiszáradt növényei, s a csempézetlen fürdőszoba nyugdíjba vonult villanybojlere is vidáman melegített fürdővizet.

A mások által hosszúnak és nyomorúságosnak vélt évet a család egy szempillantásként élte meg. Azon a furcsa, fájdalmas napon Kati rossz érzésekkel tért haza. A hokedlin Léna épp virágot rajzolt, mikor Oli közelebb lépett nagyanyjához, s kezét simogatva, arcát szomorúan nézte:

– Képzeld, mama! A többiek még aludtak, amikor Abasi elköszönt.

– Azt mondta: „Sok család van még, ahol kell a segítség.”

Mire anyát felkeltettem, már elment.

Kati fáradtan, könnyes szemmel emelte fel unokáját. A pókhálóval viaskodó képet sokáig nézegették, melynek közepén egy szőke kisgyerek teherautójába kavicsokat pakolt.

Odakint a szél dúdolva hordta szét a mezők báláinak ázott illatát, s a furcsa fiúval többé nem találkozott senki.

Adorján Gyula

Maszatos

Csendes vasárnapi reggelre ébredtem. Redőnyöm apró nyílásainak képét, izzó ecsettel festette szobám falára a felkelő nap, mégis fáztam. A fürdőszobai tükör álmos egyhangúsággal figyelte fogkefém monoton táncát, majd öltözködni küldött. Az ablakon túli világ zúzmarába öltözött fái közt az utca csendesen pihent.

Mindig lármás hétköznapjait maga mögött hagyta, s lehuny szemű házak mentén halkán tündökölt. A bolt ahová éhes gyomrom hajtott, a sarkon túl, hívogatón intett. Utoljára még nagyot szippantottam a friss reggeli levegőből, majd az épület belsejébe léptem. Egy apró, étellel teli üzlet tárult elém, ahol a pult előtt várakozók fagyos egyhangúsággal néztek.

– Érdekes emberek egy érdekes világban. – gondoltam, míg a sor végére álltam.

A zúzmarás reggel mindenkire nagykabátot aggatott. Volt, akinek kesztyűre is tellett, s volt, aki prémgalléros vastag bundát hordhatott. Ahogy a bolt egyre erősödő lármáját hallgattam, hirtelen megakadt a szemem az előttem álló kislányon. Szőke, fésületlen haja ápolatlannak tűnt, s a hideg ellenére igen lengén öltözött. Vézna testét jóval nagyobb kabátba bújtatta, míg kezeit annak hosszan lelógó rojtos ujja mélyen eltakarta. Vékony harisnyanadrágjának szára a bokájáig sem ért, míg a hideg padlóval viaskodó vászon cipője, a fázás egyetlen jelét sem mutatta.

– Talán ennyire hozzászóltok?

Ez a fájdalmasan kérdés, valahogy nem hagyott nyugtot. Újra és újra elem tárultak szegényes, sokszor éhesen álomba sírt gyermekkorom emlékképei, de arra, hogy fázunk kellett volna nem emlékeztem. Ahogy az idő, úgy a sor is haladt. Amíg vastagabb pénztárcájú felnőtt vevőit mímelte kedvességgel, s némi erőltetett mosollyal fogadta a vastagon kirúszoszott szájú eladó, addig a kislányt szokatlan fintorral kérdezte.

– Neked mit adhatok?

Míg az ajtón belépők didergő vonásait figyeltem, a pultra kissé szikkadt-nak tűnő kenyér, hatalmas papírba csomagolt Párizsi, és egy zacskó tej került. A kislány félénken nyújtotta ki apró kis kezét, s a benne lévő összes pénzt a hölgy markába szórta. Az eladó néhány pillanatig halkán duruzsolt, majd sértődötten a gyerekre rivallt.

– Anyád megint keveset adott! Hozzál még százhatvan forintot, addig ez marad!

Lazán áthajolva a pulton, megfogta kislány vállát, egy határozott mozdulattal arrébb lökte – s mintha ez a legtermészetesebb dolog volna, – engem földöntúli vigyorral üdvözölt. Látva, hogy utána néztem hangosan megjegyezte!

– Az anyja mindig ezt csinálja! Ideküldi a kölkét pénz nélkül, és elvárja, hogy hozomra adjak!

Megdöbbenésemre a boltban szinte mindenki igazat adott neki! Bár ezen embertelenség láttán a szívem teljesen összezsugorodott, dühömet elfojtva csak annyit mondtam:

– Biztos szegények, és éhesek.

Az eladó megfürödve a sok öntelt vevő egyetértő mosolyában, kimérten válaszolt.

– Engem nem érdekel! Koldulni menjenek máshová!

Verőfényes, napsugarakkal átszótt reggeletem a történetek, fájdalmas délelőtté kovácsolták! Az ajtón kilépve minden fagyosan zengő szót visszhangozni hallottam. A szörnyű gyermekkori élmények sokszor egy életre megmaradnak, s ez a gondolat csontjaimban égett. Dühösen engedtem el a kilincset, s az utcasarok felé fordulva igencsak meglepődtem. Alig néhány méterrel előttem, falnak vetett háttal állt a kislány, s az utca mocsos aszfaltját könnyes szemmel nézte. Közelebb hajolva, lassú, kimért mozdulattal töröltem le angyali arcán lecsorgó mázsás könnyeit, hogy melegséget árasztó kék szemébe nézzek. Míg a tekintetébe olvadt bánatot fürkésztem, a nevét tudakoltam! Kis fejét újra csak lehajtotta, s visszafogottan válaszolt.

– Maszatos. – mondta.

– Ugyan már! – méltatlankodtam.

– Csak van valami rendes neved, de a válasz megint ugyan az volt.

– Maszatos.

– Így hív az anyukám, és a testvéreim is.

– És hányan vagytok testvérek? – kérdeztem felbuzdultan.

Kedves kis arcát lassan felemelte, s egy apró mosoly kíséretében halkán suttogott.

– Öten.

E varázslatos szó nyomán, nagyot dobbant a szívem. A szürkén rideg utca ködfátylán túl, ahol a didergő valóság összeölelkezik a szárnyaló képzelettel, régen elfeledett gyermekkorom, s öt testvérem mosolygós arca tündökölt. Két szatyromat hirtelen a kezébe nyomtam, s kértem, egy percig őrizze meg azokat! A bolt ajtajából visszanéztem, s értetlen tekintetét látva cinkosan kacsinítottam. A helyiség szinte üresen kongott. Az eladó elé toppanva gyorsan megvettem mindazt, amit a kislány szándékozott, majd fittyet hányva a többször elhangzó kérdésre elrobogtam. Maszatos éppen ott várt rám, ahol addig, s ugyanolyan értetlenül nézett, mint annak előtte.

– Ez a kedvencem. – súgtam neki, majd megsimogatva kócos haját, kibontottam két csokit, s az egyiket a kezébe nyomtam.

A közeli sarokig némán egymás mellett haladtunk. Élvezettel harapdáltuk az édességet, s gyakran hangosan csörgetve annak papírját, mosolyogva egymásra néztünk. A kereszteződéshez érve megálltam, és elbúcsúztam.

– Örülök, hogy megismerhettelek Maszatos! Én egy utcával arrébb lakom s remélem, még találkozunk!

Kezébe rendezgetve mindazon dolgokat melyekért a boltba küldték, elköszöntem, s a mutatott irányba indultam. Lakóházunkat elérve megfordultam, s már lendítettem volna a karom, de sehol sem láttam. A környék néptelen volt. Fájós lábam tiltakozása ellenére futni kezdtem.

A kilincset megragadva az üzlet belsejébe léptem, s a pultos hölgy arcára ragasztott mosolyt kihasználva, maszatos felől érdeklődtem

– Sok éve dolgozom már ebben a boltban, de ilyen kislányt itt még sosem láttam.

A válasz erősen meglepett. Apró kavicsot rugdosva értem haza, s egy érdekes kérdés kavargott bennem.

– Talán az egészet csak álmodtam, s ki sem mozdultam innen?

Földig érő havas bundáját a tél magára igazította, s hogy a nyegle tavasz végre előkiálthassa a napot, ráérősen tovább ballagott. Teltek napok, múltak hónapok, s a lenge ruhácskában táncoló nyárelő egyre gyakrabban juttatta eszembe Maszatosot. Egyik vidám, napfénybe mártott reggelen elmaradhatatlan teámat szürcsölgettem, mikor a kutya hosszas morgására lettem figyelmes.

Az ablak felé fordulva egy jól látható, fehér papírt pillantottam meg kertkapunk vashálójába dugva. Egy címzett, és feladó nélküli egyszerű boríték volt, belsejében fillérre pontosan azzal az összeggel, melyet a kislánynak vásárolt csomagért a boltban kifizettem.

Kissé zavartan, morcos egyhangúsággal eresztettem le a borítékot. Párolgó bögrém felett az első szót mely eszembe jutott, határozatlanul, szinte félve mondtam ki:

– Maszatos.

Gondolatban, hófehér felhők közt szárnyaltam szabadon, ahol egy kis angyal ragyogón kék szemében vidám táncukat járták testvéreim, s én újra éltem szikrázó gyermekkorom!

Adorján Gyula

Az út hazafelé

A nagypapám sok családi történetet mesélt már el. Az egyik ilyen az, hogy az ő édesapja hogyan menekült meg az orosz hadifogság elől és hogyan alapozta meg a családjuk jövőjét.

1944 ősz vége

A távolból durrogások és robbanások hallatszottak. Az őszi horizontot égig érő fekete füsttornyok vágják ketté.

A Vörös Hadsereg már elfoglalta a Kárpátok keleti csúcsait és délről is sebesen közeledett a határ felé. Azonban nem kellett a fronton lennie valakinek ahhoz, hogy megtapasztalja a háború pusztítását. Míg keleten földi harcok dúltak, nyugatról légi támadások sorozata rombolta a nemrég németek által lerohant Magyarországot.

Egy katonai kiképző táborban valahol Tatabánya közelében pedig kiképzésük végén jártak az új katonák, akiket a hatalomátvétel óta soroztak be. A katonák egy része a Felvidékről volt és már a kiképzés elején megfogadták, hogy egymással tartanak akárhová is mennek.

A kiképzésük során már megszokottá vált, hogy a légvédelmi szirénák megsüketítik őket, majd egy-két bomba felrobban tőlük pár száz méterre. Nem volt ez másképp aznap sem. Reggel felkeltek és felkészültek az aznapi parancsosztásra. Meg is kapták, ami szerint aznap lesz a kiképzésük utolsó próbatétele és ezért készüljenek fel jól.

Ezt el is kezdték és szépen lassan haladtak is vele.

Ám délután megszólalt a riadó és mindenki menedék után futott, amint feltűntek az égen a nyugatról érkező bombázók. Mint addig mindig, a hat felvidéki most is együtt haladt menedékről menedékre. Bár tudták, hogy valószínűleg biztonságban vannak, mivel nekik zöld egyenruhájuk volt, míg az angol repülők a fekete egyenruhás németeket célozták.

Elsuhant felettük az első repülőgép és fűlsiketítő robbanás rázta meg az egész tábort. Majd jött a következő és aztán még egy, meg még pár tucat. De azért ők mégiscsak próbálták elérni a legközelebbi bunkert, biztos, ami biztos.

Még pár repülő és egy kis futás után elérték a tábornagy bunkerjét. Ám a tömör beton építmény ajtaja előtt megálltak gondolkodván azon, hogy lehet nem szabadna csak így rátörni a tábornagyra, de végül az egyikük kinyitotta a vasajtót és bement, a többi pedig követte.

Belülről egy kis folyosó fogadta őket, azonban sehol senki.

Hamar megtalálták a tábornagy irodáját, de ott sem volt senki.

– Há' innen meg hova lett mindenki? – kérdezte az egyikük, akinek a mellkasára Dávid volt írva.

– Azt én nim tudom, de hogy i'en kényelembe é'jjen a tábornagy – jegyezte meg Ferenc végignézvén a mindenféle antik bútorokon és az azokat díszítő műtárgyakon.

Az egész épület beleremegett amint felettük egy újabb bomba ért földet, de itt biztonságban voltak, amiért nyugalmasan kezdték el csodálni az iroda kácait.

Ekkor azonban Laci odament a szoba közepén lévő asztalhoz és egy pillanattal később felkiáltott:

– Ez' nézzétek! – hívta oda a többieket, ujjával egy lapra mutatva – Talá'tom valamit.

A bajtársai odagyűltek köré és csendben olvasták a lapot, vagyis hát akarták volna, ha nem lett volna németül.

– Mi van ráírva? – kérdezték.

– Röviden, engedély a komáromi Erzsébet híd átlépésére – a többiek csak néztek rá árgus szemekkel, nem értvén ez miért olyan érdekes, azonban ekkor folytatta –, és itt a tábornagy aláírása. De ez' figye'jjetek! – mutatott egy üres csíkra a lapon – Nincs ottand, hogy kiknek szól.

Ekkor rájöttek a többiek is, hogy mi járt a fejében.

Sándor gyorsan elkapta, hogy közelebből is átkutassa. Alatta viszont még pár másik ugyanolyan lap volt.

– Ezekke' átmehetünk a Dunánn? – érdeklődte az eddig csak csendben hallgató Leó.

– A' vvan rájuk írva – válaszolta vállat vonva az egyre energikusabb Laci, amint olvasta a többit.

Ekkor Sándor előhúzott a mellkas zsebéből egy tollat és meggondolás nélkül kezdte volna az üres vonalra írni a nevét, ám Ferenc felszólalt:

– Várj', majd én rájuk írom a neveinket – ajánlotta fel, mivel mindannyian tudták, hogy ő már párszor hamisította meg a tábornagy aláírását különféle kiváltságokért.

Sándor odaadta neki a lapot és a tollat majd Ferenc ráírta a neveiket, Ferenc, László, Sándor, Dávid, Gyula és Leó, miután kiosztotta.

Azonban ekkor rájöttek, hogy hiába örülnek ennyire, először ki kell jutniuk a táborból. A kedvük egy kissé le is lankadt, de nem adták fel egykönnyen.

– Légiriadó van, ilyenkor mindig nagy a káosz. Talán át tudunk jutni a kapunn föltűnés né'kű – mondta Dávid.

– A' is igaz... De akkó' sietnünk kő' – mondta Sándor és már nyúlt is az ajtó kilincséért.

Elhatározástól és növekvő adrenalintól fűtve egy szempillantás alatt az egész banda a bunker ajtaján kívül állt majd megbeszélték, hogy hogyan, mikor és merre fognak menni, a lehető legtöbb német katonát elkerülve.

Szerencséjükre az angolok most nagyon kitartóan bombáztak és a németek nagy része föld alatt volt. Akiket pedig láttak a lehető legmesszibbről elkerülték. Pár percnyi bújás és futás után elérték a kaput, ahol látták, hogy a kapu része felrobbant, a kapuórnek meg se híre, se hamva.

Lábukat kapkodva kiosontak a megrongált kapun és rögtön befutottak az út melletti sűrű erdőbe. Meg sem álltak addig, amíg már a robbanások is csak messzi pufogások voltak.

Kerestek egy üresebb helyet majd letelepedtek és kifűjták magukat.

– Kijutottunk... e' mmá' fē'siker – mondta szuszogva Sándor.

A többiek csak bólogattak.

Ekkor Dávid elővett egy iránytűt, aztán kezével mutatott egy irányba – Ar-ra kő' maj' mennünk, északnyugatnak!

Miután visszazerezték energiájukat még egy kicsit üldögéltek ott, igazán csak most felfogván, hogy innen már nincs visszaút, csak is előre.

– Akkor hát, uraim, kövessenek! – mondta Dávid és neki indultak az erdőnek.

A nap hátralevő részét nyugodtabb gyaloglással töltötték. Körülöttük csak fák voltak és csak itt-ott láttak ki a tőlük balra elterülő Tatára. Mivel mást nagyon nem tudtak csinálni, beszélgetéssel ütötték el az idejüket. Kissé komor hangulat uralkodott közöttük, amiért az elején csak arról beszéltek, hogy mi lenne, ha nem sikerül átjutniuk és lebuknak. Majd szépen lassan feloldódott a feszültség és egyre jobb kedvük lett. A végére már szinte el is felejtették, hogy mi történt pár órája és már csak arról csevegtek, hogy mit fognak csinálni amikor hazaérnek.

Amikor sötétedni kezdett megálltak egy rejtettebb helyen.

– Renn'be'. Ha jól emlékszem, az ottand már Szőny. – kémlelte a tőlük nem messze lévő falut a messzelátójából – Még délelőtt el kőne érnünk a hidat.

Ezután kiosztották az éjjeli őri sorrendet és lepihentek.

Reggel a Nap első sugaraival keltek és nyomban neki is vágtak. Itt már nem volt erdő, csak termőföldek, de a még le nem aratott kukorica és napraforgók között szinte észrevehetetlenek voltak kintről. A távolban már látható is volt Komárom, amint percről percre közelebb kerültek.

Azonban nem sokkal az indulásuk után elértek egy vasutat. Ekkor pedig mind a földre hasáltak, amikor lövések dördültek el mindössze pár tíz méterre tőlük. Bekúsztak pár bokor közé, majd Gyula óvatosan megszemlélte a másik oldalt.

– Nem látok semmit, csak bokrokot.

Ám ekkor újabb kettő lövés zengte be a földet és nem sokkal később valaki kiabálni kezdett:

– Ha értünk jöttetek, fordú'jjatok meg és menjetek el!

Nem nagyon érte miről beszél a támadójuk, Sándor visszakiabált.

– Idefigyejje te! Nem t'om ki va' tte vagy mi bajod va'... – azonban félbeszakította őt egy újabb sorozat az ellenséges géppuskából.

Erre válaszul Ferenc kezébe vette a saját géppuskáját és eleresztett egy fél tárat az ellenség irányába.

Nem sokkal később újra megszólalt az ellenség.

– Adjátok meg magatokat és nem esik bántódásotok!

Összenéztek, rájőve, hogy ezek valószínűleg azért vannak itt, hogy visszavigyék őket és hadbíróság elé állítsák őket. Csakhogy közben Dávid visszakiáltott.

– Nyugodj' má' lle! Nem ti értetek vagyunk mi ittend e! – próbálta magyarázni.

Viszont ezután egy bő egy percig síri csend volt mindkét oldalon. Majd jött a válasz:

– Akkor miért vagytok katonai gúnyábo'? – kérdezte kissé nyugodtabban.

Egy pillanatra megállt a vér bennük. Az "ellenségeik" bizonyára ugyanolyan szökevények voltak, mint ők, de nem lehettek benne biztosak. Ha azt mondják, hogy elszöktek és kiderül, hogy az ellenségeik mégiscsak igazi katonák, nem kímélik őket. Ám ha azt mondják, hogy csak küldetésen vannak és az ellenségeik tényleg szökevények, akkor is eldurvulhat a helyzet. De az sem segít rajtuk, ha túl sokáig várnak.

László lassan felállt és üvöltetni kezdett:

– Nem vagyunk mi katonák! Megszökt... – de még mielőtt be tudta volna fejezni lehúzták őt a többiek a földre.

Nagy meglepetésükre, most szinte azonnal jött válasz.

– Bizonyítsátok be!

Nagyot sóhajtottak és megkönnyebbültek, mivel már biztos, hogy ők is ugyanarra a sorsa jutottak. Csakhogy ötletük sem volt, hogy bizonyítsák be, hogy ők is azok.

Lacinak viszont támadt egy ötlete.

– Mi lenne, ha fegyver nélkül fölemelt kezekke’ fölá’nánk? Mi is meg ők is – a többiek elgondolkodtak, majd beleegyeztek, mivel más választásuk nem nagyon volt.

Gyorsan megtárgyalták a másik féllel, akik szintén beleegyeztek.

Fegyvereiket lekasztották vállukról és lassan felálltak, majd szintúgy tett a tőlük olyan 20 méterre lévő bokorban bujkáló négytagú banda. Miután megbizonyosodtak róla, hogy a másik fél le van fegyverezve és nem készül semmi rajtaütésre, óvatosan odasétáltak egymáshoz, de még mindig éberem egy esetleges támadásra.

Egy percig nézegették a velük szemben állókat és vártak, majd lassan leengedték a kezeiket.

Ekkor pedig kezét fogtak és megkönnyebbülten kezdtek el beszélgetni.

Kiderült ugyanis, hogy a másik csoport is felvidéki és hasonló módon szöktek meg, csak ők délebről, Paks körül menekültek el egy szovjet ágyúzás közben. Elmondták, hogy eredetileg tízen voltak, de a többi más irányba lakott, ők meg csallóköziek voltak és együtt fognak átmenni majd a Dunán. Azonban mivel nekik nem volt papírjuk, ezért ők egy csónakkal próbálják meg keresztezni a Dunát, mivel egy ideje már nem esett eső és a Duna alacsonyabban áll, amiért jó esélyeik vannak.

Egy órányi csevegés után elköszöntek egymástól és szétváltak, az egyik csoport Komárom felé, a másik meg nyugatra.

Amikor a nap legmagasabban állt, elérték Komárom külvárosát, de az egyébként jó állapotban lévő városka vidám hangulata ellenére a feszültség hatuk között egyre nagyobb lett, mivel közeledtek az utolsó megpróbáltatásukhoz. Átjutni a hídon galiba nélkül.

Egyhamar el is érték azt, ahol is két német katona rohant feléjük.

Közülük legjobban Ferenc tudott németül, ezért őt előre küldték. Ferenc gyorsan lecsillapította a két németet, magyarázván, hogy egy titkos akción vannak és az autójuk lerobbant. A német katonák gyanakvó arccal elkérték az engedélyeiket, de egy rövid átolvasás után visszanyújtották azokat és átengedték őket.

A hídon olyan negyedóra alatt átérték, a másik felén pedig már csak intettek a katonáknak, majd tovább sétáltak a városba.

Amikor már elég messze voltak a hídtól és nem volt körülöttük senki, újra elkezdtek beszélgetni, a hangulatot gyorsan vidámabbá téve.

– Hát, sikerű't! – lélegzett fel Dávid boldogan, vidáman és legfőképp megkönnyebbülve, amint hazaértek Csallóközbe.

A többiek sem nagyon tudtak mást mondani, csak hálát adtak az úrnak, hogy sértetlenül átjutottak.

Lassacskán sétálva elértek egy útjelző táblát, amin rajta volt pár nagyobb város, és hogy merre és milyen messze vannak. Itt elbúcsúztak Sándortól és Leótól, akik keletre mennek, míg ők négyen pedig Csallóközben maradnak és nyugatnak indulnak.

Az útról letérve a szántóföldeken át indultak el. A már ismerős csallóközi táj visszahozta beléjük a lelket. Végláthatatlan laposság, ami fölé mindössze az erdősávok fái magasodtak. Egymást váltották a még a háború miatt le nem aratott száradó gabonátáblák és a szénfekete földű, már betakarított táblák.

Mikor elérték a következő falucskát, Megyercset, Dávid egy hosszas elbúcsúzást követően egyedül folytatta az útját. Ekkorra már szinte teljesen sötét volt és kezdett egyre hűvösebb is lenni, de a tiszta elhatározottság és remény, hogy hazaérjen feleségéhez erősebb volt. Mire meglátta az első tanyát, már eltelhetett olyan kilenc óra is és már csak a baglyok huhogtak, nagy ritkán pedig egy kutya csaholt a messzeségben.

Dávid háza a sok–sok egymástól messze lévő tanyákból álló Bogyarét másikk felén állt, de az a pár percnyi séta már szinte egy szempillantás alatt eltelt és már ott is állt a házuk kerítése előtt.

Nagy levegőt vett, odasétált az ajtóhoz és bekopogott. Nem nagyon várta, hogy felesége ajtót nyit neki, mivel már olyan fél tíz is lehetett, de akkor fény gyúlt az egyik ablakban.

Szíve hirtelen egyre gyorsabban vert amint az ajtó megmozdult és csikorgva kitérült, s mögötte ott állt élete szerelme, Lina.

Bár álmos szemével először alig vette ki, hogy ki áll az ajtajában, hamar nagyra nyíltak a szemei amint meglátta a katonai ruházatot. Mikor azonban rájött, hogy férje az, kit pár hónapja besoroztak, azonnal a nyakába ugrott.

Az estéjük hosszúra nyúlt, amíg Dávid elmesélte mik történtek vele és az útját hazafele, de Linát csak az érdekelte, hogy otthon van épen és egészségesen. Viszont csakhamar elbóbiskolt Dávid a kimerítő nap után. Másnap megbeszélték, hogy építenek egy kis búvóhelyet a kertjük egyik szalmakazaljában ahová elbújhat, ha jön egy járőröző német csapat vagy a szovjetek közelednek.

Ezt Dávid azonnal el is kezdte, míg Lina elment a közeli Ekecsre egy boltba venni egy kis élelmet Dávidnak. Megegyeztek, hogy a háború végéig senkinek sem mondják el, hogy Dávid hazajutott, de a faluban Linán mindenki észrevette, hogy a megszokottnál sokkal másabb volt, de mindenkinek csak azt mondta, hogy levelet kapott a férjétől.

Másnapra a kis gunyhó el is készült és pár nappal később Bogyaréten keresztül is ment egy német utánpótlást szállító konvoj, amikor is Dávid kiosont a házból és elbújt a szalmakazalban.

Olyan egy órával később szólt neki Lina, hogy kijöhet, majd elmondta neki, hogy páran bejöttek kérdezték őt, hogy nem jött-e haza Dávid, át is kutatták a házat, de nem találtak semmit és végül elmentek.

Így is ment ez az elkövetkező jó pár hónapig, majd mikor tavasszal megindult az utolsó nagy szovjet előrenyomulás, március harmincadikára felszabadították Bogyarétet is.

Nagyobb biztonságban érezve magát, Dávid fél éve először elhagyta a telkület és elindult a legközelebbi városkába, Nagymegyerre. Vagy legalábbis csak körülnézni, hogy mi zajlik ott.

Ekkor már pár napja szovjet fennhatóság alatt volt és a front már Ausztriába nyomult, amiért itt elég nagy csend volt.

A város szinte érintetlen volt, csak pár házban voltak kisebb károk. A németek valószínűleg már rég visszavonultak innen és a szovjetek pedig csak átgurultak harckocsijaikkal.

A városban nem volt túl nagy a nyüzsgés, akik voltak azok is vagy nők, vagy esetleg az idősebb korosztály volt. Ezért óvatosabban közlekedett. Viszont egyszer csak egy egyre hangosodó robajlás hallatszódott a városban. Nem sokkal később pedig meg is látta, hogy mi volt az.

Elől egy vörös csillagos teherautó dőcögött, mögötte meg négyes sorokban legalább száz magyar és német katona ballagott komoran itt-ott néhány szovjet katonával. Amint nézegette őket, mintha felismert volna egy-két arcot. Kissé közelebb ment és rájött, hogy ezek azok a katonák, akikkel együtt volt kiképzésen Tatabányán, akik nem voltak olyan szerencsések, mint ő és öt bajtársa.

Bár ez a cselekedet pozitív végkifejletű volt, utána még nagyon sok nehézséggel kellett szembenézniük az életük során. De a csallóköziek kitartóságuknak köszönhetően nem roskadnak bele akármiféle akadályba és mindig talpra álltak, legyen az deportálás, áradás vagy bármi más.

Ágh Ronald

Egy sváb lány emlékirataiból

*Vállald, aki vagy, ahonnan származol.
Ismerd meg és éld őseid szokásait,
és vidd magaddal ezeket a hagyományokat a jövőbe.*

Amikor otthon járt a faluban a nagybácsi, komoly érveléssel meggyőzte a nagyszüleimet, hogy édesapámnak városban lenne a helye, mert talentumot kapott, és ne kótyavetyélje el a tehetségét. Ügyesen ábrázol és kezeli a színeket. Segíteni kell, hogy éljen vele. Működik Nagybányán egy festőiskola, és jó lenne, ha apám oda járna tanulni – mondta. Munkát is találna, és el tudná magát tartani. Felajánlotta a nyári konyháját, ami az udvar hátsó részében van, ahol apám lakhat, mert elég az neki egyelőre. Édesapám ezen sokat nem töprengett. Megkérte kedvese kezét, és együtt felköltöztek Nagybányára.

Édesanyám szülei nem értettek egyet sem a házassággal, sem a költözéssel. Egyedüli lányuk otthagya a családi fészket, és elment azzal a fiatalemberrel, akit nagyapám igazán nem kedvelt. Hogy miért? Sohasem értettem. Talán azért, mert nagyapám másvalakit nézett ki a lányának. Módos, vagyos fiatalembert a faluból, és ha ez a házasság létrejött volna, anyukám nem hagyta volna el őket soha. Édesapámék nem voltak gazdagok. Szorgos, jó családból származott. Nagyapám a templomok szentképeit restaurálta. Két fiát kitanította a szakmára, és együtt dolgoztak. Jól kerestek. Apám azt mesélte, hogy ő volt a legdaliásabb, legjóképűbb fiatalember, anyám pedig a legszebb lány a faluban. Egymásba szerettek, és összeházasodtak. Anyám emiatt nem kapott hozományt, de édesapám vigasztalta, hogy minden rendben lesz. Majd ő előteremti mindazt, amire szükségük lesz a megéléshez.

1963-ban, nagy tél közepette, édesanyám világra hozott engem, első gyermekét.

A festőnegyedben laktunk, a nagybácsi nyári konyhájában. Két évet éltünk ebben a kis házban. Erről az időszokról csak képek maradtak a kék albumban, amelyeket néha anyukámmal nézegettünk. Abba voltak beragasztva, és volt egy, amire pontosan emlékszem. Édesanyám - ahogy apám állította - valóban szép asszony volt; két kezemet fogja, és sétáltat az udvaron. Mosolygó arcokat ábrázol a közös képünk, és ez azt jelenti, hogy jól vagyunk.

Anyám szenteste született. „Őt az angyal hozta” – állította nagyapám. Én erre csak azt mondanám, hogy édesanyám maga volt az angyal. Úgy volt ebben a világban, mint egy angyal. „Szárnyai” alatt gondozott, felnevelt, és mindenben, ami a keze alól kikerült, abban volt valami mennyei, valami misztikus, valami hihetetlenül szép és maradandó. Néha viccelődtek, és

szótagolva szólították a nevén, hogy Te Réz, de János bácsi, édesapám jó barátja helyesbített: „Ő nem Réz. Ő Arany!” Attól kezdve ez a megszólítás élete végéig elkísérte.

Amire még emlékszem, az ugyancsak egy fénykép, amely a kék albumban található, és erről édesanyám azt mondta, hogy: „Látod? Ott vagy te, dédnagypapa ölében. Ott, az a kicsi baba, az te vagy.” Ezen a képen egy falusi ház látható, az édesanyám családi háza, melynek hosszú tornácán ül egy öreg bácsi, és annak ölében én. Kalapszalaggal díszített fekete kalapot visel a bácsi, fehér vászon inget, hat gombos fekete mellényt, priccses nadrágot, hosszú szárú fekete bőrcsizmát. A bácsinak pödrött ősz bajusza van, szájában egy térdnél hosszabb tajtékpipát tart. Édesanyám azt mondta, hogy dédpapa azon a képen 90 éves, és délutánonként kiült a tornácra pipázni. Ült és elmélkedett. Egyszer - mesélte anyám - arra járt egy ember az utcából, és megkérdezte Hansi bácsit – mert úgy becézték dédnagyapámat.

- Dédunoka, Hansi bácsi?

- Dédunoka az!

- Aztán mi a neve annak a gyermeknek, Hansi bácsi?

Erre dédapám ezt felelte:

- Nem tudom én. Valami Itália.

Ezt a mókás történetet sokszor említették a szüleim, és akkor mindnyájan nagyot nevtünk.

Mikor pár éves voltam, a szüleim nyaralni vittek Csanálosra, a nagyszüleimhez. Ennek mindig nagyon örültem, mert nekem, gyermekszemmel nézve, az jelentette a „mennyeik országát”. Végül is az volt az otthonunk. Valahogy így éltünk Nagybányán; ott jártam óvodába, édesapám ott dolgozott. De minden szombaton, miután befejezte a munkát, beültünk a Trabantba, és irány haza Csanálosra! – mondtuk. És ez így volt jó. Mi egy része voltunk a családknak, és ezért minden hétvégén hazamentünk, hogy együtt legyünk a többiekkel. Mert a család nemcsak anyukából, apukából és gyerekekből áll, hanem dédszülőkből, nagyszülőkből, egyszóval rokonokból is. És milyen szerencsés ember az, akinek mind a négy nagyszülője él, és a legjobb esetben a dédszülei is! Hansi dédnagyapám valamikor meghalt, én arra nem emlékszem, még akkor nem töltöttem be a második életévet. Az övé volt az a ház, amiben a nagyszüleim laktak, és édesanyám, mielőtt férjhez ment, és ahol én és az öcsém nyaraltunk. E ház ura nagypapám volt, János vagy Jani, ahogy nagymamám szólította, az én legdrágább nagyapám.

Hogy kik vagyunk, és honnan származunk? Édesapám azt mondta, hogy mi württembergi svábok vagyunk, Oberschwaben (Felső-Svábföld) területéről jöttünk, Hirschbronn helységről. 1712 és 1716 között a Károlyi grófok

baden-württembergi svábokat telepítettek az elnéptelenedett Nagykároly környékére. Csanálost (németül Schinal, svábul Schöntal) a XIV. századtól ezen a néven említik. A szatmári német telepítés első szakaszában tiszta sváb település volt. Ezen a vidéken a leggazdagabb és legjobban megbecsült településnek számított. Nemzeti sajtóságait és a falu szerkezetét máig változatlanul megtartotta.

A név szerinti őseink 1742-ben érkeztek Csanálosra. A pontos adatokról a plébánián őrzött adatkönyvben lehet olvasni.

A Csanálos felé vezető út mindkét oldalán, jól elrejtve az út menti magas növényzetben, állt egy-egy őrbódé. Ellenőrzés alá került mindenki, aki ki vagy be akart menni a faluba. Felfegyverkezett román katonák teljesítettek itt szolgálatot, akiket Moldvából vagy Havasalföldről küldtek határőrizetre. A szolgálatban lévő katona kukkerrel figyelte a faluból ki- és beérkezőket. Mi sem voltunk kivételek. Amikor közeledtünk a faluhoz, a szolgálatban lévő katona kilépett az út közepére, és megállított bennünket. Az iratainkat kérte ellenőrzésre. Szigorú átvizsgálás következett, sokszor a csomagtartót is meg kellett mutatni. Olyan is volt, amikor a nagy hófúvásban nem akart beengedni a faluba. Ültünk a Trabantban, ameddig felvették a kapcsolatot nagyapámmal, és ő igazolta érkezésünket. Az még bonyolultabbnak bizonyult, ha nem voltál csanálosi születésű: akkor azonnal telefonált a pikétre, ahonnan a határőrpárancsnok engedélyét kérte. Mivel én nagybányai születésű voltam, nem néztek rám jó szemmel. Viszont, ha a parancsnok jóváhagyta a beutazásomat, akkor száguldottunk HAZA.

Amint említettem, nagyszüleim közül talán a legjobban édesanyám apját, nagyapámat szerettem. Ő volt az, aki az életre tanított, és tanításain keresztül bemutatta ezt a világot, amelybe megszülettem. Nyolc évig én voltam az egyedüli unokája, majd aztán megszületett az öcsém. Nagyapám nagyon szeretett. Én ezt éreztem, de soha nem mutatta ki szeretetét oly módon, ahogy azt megszoktuk. Volt nagyapámban valami különleges, valami varázslatos, valami nem megszokott, olyasmi, amit én soha nem találtam más emberben. Még a kinézete is különbözött másokétól. Magas, szikár alkatával, fehéres-szőke hajával és égszínkék szemével kitűnt a svábok közül, mivel Csanáloson az emberek többnyire barna hajúak és barna szeműek voltak. Az égető meleg nyárban, különösen, amikor a mezőről hazatértek, aranybarna bőrük csaknem a károlyi zenész cigányokra emlékeztetett. Mondták is rólunk, hogy a svábok német cigányok, meg azt is, hogy schmutzig, azaz piszkos nép. De szerintem csak a kinézetünkért mondták ezt rólunk. Mások azt állították, hogy zsidók vagyunk, mert nehezen lehetett megkülönböztetni bennünket a vonásaink

miatt a zsidóktól. Ki tudja? Sokszor nézem a württembergi sváb földön született híres embereket, mint például Einsteint, Keplert, Hessét vagy Schillert. Ki mondaná azt, hogy az egyik zsidó, a másik nem? Kinézetre semmi különbség nincs köztük.

Nagyapám borszakértő volt. Ő nem a mezőn dolgozott, hanem a csanálói szőlőben. Ő volt ennek a gazdája és mestere. Még fiatal korában Szegeden tanult szőlészetet és borászatot, aztán, mikor hazakerült, szőlőgazda lett, és élete végéig ezt a mesterséget üzte kiválóan. Olvasott, okos ember volt. Azt mondták, hogy ő volt a falu bölcse. Sok mindenhez értett. A föld minden rejtélyét ismerte, a növény- és állatvilág minden titkát. Disznóvágáskor is őt hívták, mert nagyapám értett a legjobban a hús feldolgozásához; bölléreként ő készítette a legfinomabb kolbászt, véres és májas hurkát a faluban. A szabómesterséget Hansi dédapámtól tanulta. Annak idején nagyapámra bízták a magyar hadseregben szolgáló csanálói katonák egyenruháinak készítését.

Emlékszem, alig virradt, nagyapám felültetett a biciklire, és kivitt a szőlőbe. Pár kilométerre volt a falutól, épp a roman-magyar határon. Homokos, jó termőföld volt itt. Azt mesélték, hogy ide fújta a szél a homokot a nagy Pannóniáról, a Hortobágyról. Ezeken a homokdűnéken termett a sok és finom szőlő, melyet nagyapám szakszerűen gondozott. Még nem jártam iskolába, de már akkor sok szőlőfajtát ismertem, mert azokat ő megtanította nekem, mint ha nem is lehetett volna élni e tudás nélkül. Végigvitt a szőlőültetvényen, és kérdezte, hogy ez milyen szőlő. És az milyen szőlő? Ezt addig gyakoroltuk, ameddig meg nem tanultam pontosan mindegyik nevét. Azt is tudtam, mikor melyik érik a leghamarabb, melyik a legzamatosabb, melyik mag nélküli, vagy melyikből készítik a legfinomabb és legértékesebb bort.

Nagyon meleg volt ott a nyarak. Az égető homokba süppedő láb nem bírta a déli forróságot. Roptam én akkor a táncot! Ki-be húzogattam a kis talpamat a forró homokból. Ilyenkor behúzódtunk a fehérre meszelt kis kunyhóba megpihenni. Ajtaja annak nem volt, ezért akárki bemehetett megszuszsanni a rekkenő hőség elől. Bent a falak mentén szalmával letakart fekvőhelyek, középen pedig egy hosszú, régi asztal állt. Jó hűvös volt ott, csend és gálicszag, mert ott készítette nagyapám a kék színű permetezőszert. Sokszor asszonyok jöttek a faluból napszámba dolgozni. Nagyapám megtanította nekik, hogyan kell helyesen metszeni a szőlőt, hogy gazdagon teremjen. Ők kötötték a szőlőt, és kapálták a szőlősorokat. Ott bizony nagy volt a rend, a pontosság és a szorgalom.

Egyszer, amikor kézen fogva végigsétáltunk a szőlősorok között, egy drótkerítéshez értünk. Itt a vége, fuss el véle – mondtam magamban. Nagyapám kérdezte, hogy tudom-e, mi ez.

- Nem - válaszoltam.

- Ez itt a határ. A román-magyar határ, és végigmutatott a kezével. Egy felszántott homoksáv terült elém.

- És hol van ennek a vége? - kérdeztem.

- Nincs ennek vége, drága kis unokám. Nincs ennek vége.

A drótkerítésen túl megpillantottam Vállaj templomtornyát, és nem messze tőlünk látható volt a falu utolsó házsora, a kertekkel és a magas csűrökkel. Nagyapám átkiáltott a másik oldalon dolgozó vállaji asszonyoknak:

- Halló! Halló! Dolgoznak? Dolgoznak?

- Adjon Isten! – válaszoltak.

- Milyen a termés?

- Idén bőséges! Forró nyarunk van. Jól megérett a szőlő.

- Feri, Mérből, hogy van? Pista jobban van?

- Pista? – kérdezték.

- Pista, a Vállaj utcából, akit nemrég műtöttek Debrecenben.

- Ő jól van, hála Istennek! Felépült.

- Adják neki át üdvözetem. Aztán szép napot önöknek!

- Szép napot! Vigyázzon a kislányra! Szép kislány!

- Kik ezek az emberek, Tata? – kérdeztem.

- A testvéreink - válaszolt halkán nagyapám. - Ez így, ahogy most van, nem jó - mondta.

És, mint mindig, igaza volt.

- Itt, egy kis ügyességgel át lehet szökni, csak résen kell lenni, amikor a „granicser” (határőr) elfordul a távcsővel, vagy épp elszundikál az örs. Mert néha olyan is van. Elbóbiskol a rekesztő melegtől. Vagy amikor ellenkező irányba néz, akkor uzsgyi, gyorsan átlépni a drótokat, mert abban nincs áram csak éjjel. Figyeld, hogy egyedül legyen. Tudod? Egy fecske nem csinál nyarat! – és rám kacsintott. A tanácsát sosem felejtettem el.

Amikor bent maradtam a faluban, nagyapám hozott nekem a szőlőből mezei nyulat meg fácánt, hogy ismerjem meg ezeket az állatokat közelről is. És megtanította a madarak nevét a csicsérgésük után, a növények és a fák nevét, hogy mindenről tudjak, mire megnövök. És meglestük a fecskéket, ahogyan érkeztek, és fészket raktak az istálló eresze alá, és megfigyeltük, hogy a kakas miért kukorékol a szemétdombon, és hogy a libák miért gágognak és szaladnak utánam, amikor bemegyek a fodros ruhámmal közénk, és hogy a lovat sosem szabad hátulról simogatni, és hogy a kocának akár tíz malaca is lehet, ha jól van gondozva és táplálva. Volt is egy alkalom, amikor rám bízott hét kicsi malacot. Ha ügyesen gondozod őket – mondta – és szeptemberre, mire mész iskolába, szépek lesznek és egészségesek, akkor nagyapa meghálálja neked. Kaptam is tőle annyi pénzt, ami édesapám akkori fél bérét jelentette.

Büszke voltam, hogy teljesíteni tudtam a rám bízott feladatot, és örültem, hogy nagyapám meg volt velem elégedve.

Csanáloson nagyon szerettem lenni. Szép, tiszta házak, kertek és udvarok sorakoztak abban a faluban. A házak előtt, a köves út mindkét oldalán hosszasan sorakoztak a szilvafák, és minden porta előtt – ahogy azt nevezték – kigyomlált, homokozott és gereblyézett kis utak szegélyezték a járdát, és hosszú virágsor díszítette az egész utcát. Nyáron gyönyörű látvány volt, amikor betértünk a Malom utcába, ahol édesapám szülei laktak. Minden háznak rácsos vaskapuja volt, onnan pázsitos, füves rész, sokszínű virágokkal és gyümölcsfákkal díszítve vezetett a csúrig. Édesanyámmal minden ház kapuja előtt megálltunk, és gyönyörködünk a mind pompásabb udvarokon, amelyeket matematikai pontossággal, kiválóan gondoztak az ott lakók. Ha jól emlékszem, talán nem volt egy udvar sem diófa nélkül. Azt valószínűleg azért ültették, hogy árnyékolja az udvart a nagy puszta melegétől, mert Csanáloson mindig ott lappangott a Hortobágy száraz, meleg, napbőséges, fűvet perzselő nyara és a kietlen puszta csikorgó tele. A nyári forróság sokszor már május végén is beköszöntött, és a hőség akár szeptemberig is eltartott. Ha pedig az eső megeredt, akkor a rekkenő hőségben félelmetes villámlással, mintha dézsából öntenék, úgy szakadt le a hatalmas víztömeg. Ez ritkán volt, és akkor nagyon megijedtem.

A sváb házaknak volt olyan szobájuk, amit tisztaszobának (Fedri Stubn) neveztek. A lányos házaknál ott tartották a hozományt. Oda nem volt szabad bemenni, csak nagyon különleges alkalmakkor, mert kulcsra volt zárva annak ajtaja. Néha besurrantam nagymamám után, hogy lássam, mit is rejt ez a titkos szoba, de akkor öreganyám gyorsan kiküldött, mert az nem gyereknek való. Lestem én mamámat, hogy hova teszi a szoba kulcsát, de jó rejtett helye volt annak - a kötény alatti ruha zsebében. Ott tartotta mindig, és nehéz feladatnak minősült azt onnan megszerezni. Tudtam, hogy amikor mamám tisztálkodik a sufniban, és ruhát cserél, akkor ügyesen a kulcshoz lehet jutni. Megpróbáltam én, de akkor mamám szigorú nézéssel figyelmeztetett: „Vigyázz, te rossz kölyök, adok én neked!” - és ujjal fenyegetett. Egyszer, mikor már felnőttem, sikerült megszereznem a kulcsot, és akkor először léptem be a szobába. Az ablakredőny le volt eresztve, mivel nyár volt, de a kicsi réseken bejött annyi fény, hogy elém táruljanak a „titkos” szoba rejtett dolgai. Körülnéztem. Valóban, volt ott minden, amire egy házasodni készülő lánynak szüksége volt. A stafírung, vagyis a hozomány, igen gazdag volt. Hajtott a kíváncsiság, és elkezdtem kutatni, hogy mit is rejt a két nagy régi, fiókos fekete sifonér (akasztós ruhásszekrény). Vállfán csüngtek a viseletek: fekete ruhák, kötények, lajblík, zekék, téli rövid bundák. A szekrény alján sorakoztak a fekete bőr lábbelik, csizmák, a felső polcon vasalt kendők, zsebkendők

sokasága, kimért pontossággal elhelyezve. A rend egy életre szóló képet rögzített bennem. A szoba közepén egy asztal állt, körülötte székekkel. A párnákkal és dunyhákkal bevetett ágy várta a következő életet. Az ágy fölött két kép volt látható: az egyik Jézust, a másik Máriát ábrázolta. Ezeket a képeket hosszan néztem.

A településen sok hagyományos építésű sváb parasztház található, és a település érdekessége, hogy a házaknak nevük van; sokszor a már kihalt családok nevét hordozzák.

Csanáloson talán nincs is olyan udvar, ahol ne lenne diófa. Én szerettem a diófákat azért, mert mindkét nagyszülőmnél azon lógtak a hinták. A vakációim egyik részét hintázással töltöttem. Imádtam hintázni. Ez helyettesítette anyám ringatását, és annak ritmusos lengésére lehetett énekelni, énekelni naphosszat. Mert én nagyon szerettem dalolni. Minden évben a diófa tövébe hoztattak egy szekérszi homokot, hogy a gyermeknek legyen hol homokvárat építenie. A fa kellemes, hűvös árnyékában jól lehetett játszani, ameddig a templomban a déli időt nem harangozták. Aztán következett az ebéd, és kötelezően a déli pihenőidő. Bent a szobában hűvös volt és csend. Csupán a falióra lüktetését hallottam, valamint a lovak patkó hangjára figyeltem, ahogy néhanapján egy-egy szekér végigvonult az utcánkban. Számoltam a köves úton haladó hangok ritmusos kattogását, onnan tudtam, hány ló húzza a szekeret. A lehúzott redőny résein pedig néztem, ahogyan a porszemcsék ilyenkor táncolnak, és ez olyannyira ébren tartott, hogy sokszor csak nagyon későn szunnyadtam el, s mire felébredtem, már este volt.

Édesanyám anyukáját nagymamának szólítottam, édesapám anyukáját mamának, majd amikor idős lett, mamónak. Nagymamám mindig szigorúnak akart tűnni, de valójában szerető szíve volt. „Mama a legjobb asszony a világon!” - mondta nagyapám. Ezen a kijelentésén többször elgondolkodtam, de ha ő így látta, hát akkor úgy legyen! Nagymamám zárkózottabb volt, mindig a stübliben ült egyedül, csendben. Sokat imádkozott, templomba is a legnagyobb gyakorisággal járt. Amikor nála voltam, mindig munkára fogott. Söpörtem a ház körül, az udvart, az utcát, gazoltam a virágoskertet, homokoztam a kis utakat, az állatokat etettem – ezt nagyon szerettem, mert akkor elmélkedtem a kis életükön, figyeltem őket, simogattam a tyúkokat, a nyuszikat, a kacsákat, még a disznót is, amikor engedte.

Este, pontosan a harangszó után érkezett a tehéncorda. Akkor kimentem az utcára egy seprűvel, és vigyáztam a gyümölcsfákra, növényekre, egyszóval a portára, hogy le ne legeljék a tehenek. Bántani őket nem volt szabad, mert ha felemelted a seprűt – attól nagyon féltek –, és akkor megvadultak, elkezdtek futni az utcán, és eltévedtek, így nem tudták, hogy hova tartoznak. Ezért csak állni kellett mozdulatlanul. Szerettem a tehénkéket, mert adták a finom

tejet, amiért minden este elmentünk mamám testvééréhez, Manyi nénihez. Odahaza nagymamám agyagkancsókba tette le aludni, a hideg pincébe vitte, és a dikimilt (aludttejet) ettük a forró nyári estéken smóringhoz, unkréchoz (császármorzsaához), a finom strudlihoz, meg a spankernudlihoz (krumplis nudlihoz). Ezeket az ételeket én nagyon kedveltem.

Amikor már az állatok nyugovóra tértek, és a vacsorán is túl voltunk, néha hostubálni mentünk (uf B'such). Összegyűltünk társalogni az utcabeli szomszédoknál. A petróleum lámpafénynél az asszonyok és a férfiak megosztották a napi történeteket, eseményeket: ki beteg, ki hunyt el, ki házasodik és mikor, ki nem vett részt a szentmisén, kinek hány malacot fialt a koca, ki mit adott el a nagykárolyi vásárban, és így tovább. Emlékszem, bizonyos kíváncsisággal fogadták azt a hírt, miszerint egy házaspár érkezett a faluba valahonnan a Székelyföldről, és beköltöztek a Szolomájer-házba. Suttogtak az asszonyok, a férfiak fenntartással fogadták a hírt. Ide? Egy sváb faluba? Miért jöttek? Mit akarnak itt csinálni? Abban az időben nehéz volt elképzelni, hogy egy zárt közösségbe más vidékről valaki érkezzen, hacsak nem a távoli Németországból jövő rokonság látogatott a faluba, amiről szintén mindenki tudomást szerzett.

Mamónál azért szerettem lenni, mert ott szabadabb voltam. Persze, ez nem mentesített attól, hogy segítsek a ház körül, a kertben, a házimunkában, amit végül is jókedvvel csináltam. Szerettem ott lenni. Tatám jó és csendes ember volt. Keveset beszélt. Mellette megnyugodott az ember. Amikor délben megébédelt, lepihent, vagy leült a tornácon lévő lócára, és hosszan nézte a nagy, bőségesen termő kertet, melyet Mamám gondozott nagy szorgossággal. Tiszta, szép, rendezett kert volt, melyben minden megtermett, amire szükségünk volt a megélhetéshez. Amikor tatám a lócán pihent, mellé ültem, és kértem: „Mesélj nekem, Tata, arról, hogy hogy volt Oroszországban” - mert tatámat deportálták az oroszok a világháború után. Ő csak ült csendben, s nézte a vég nélküli kertet. Nem szólt senkihez. Amikor a nem tudom hányadik kérésem után, hogy „Tata, mesélj nekem, akkor egyik ujjával meghúzta az orra jobb nyílását, miközben visszaszívta a levegőt, és nagy lélegzetvétellel mondta: „Hát, az úgy volt, gyermekem, hogy...” - és elkezdett mesélni.

Valahogy úgy történt, hogy egyszer a faluban kidobolták, hogy minden férfi menjen estére a kultúrotthonba, mert gyűlést tartanak. Sok férfi gyűlt ott össze – mesélte. Ő is köztük volt. Hirtelen jó néhány teherautó ott termett az udvaron, fegyveres katonák szálltak le róluk, berohantak a kultúrotthonba, és erőszakkal kiterelték a sok embert, majd felültették őket a teherkocsikra, és elhajtottak a nagykárolyi állomásra. Tatámat is elvitték a „malenykij robotra” („kis munkára”), mint német hadifoglyot.

Tatám azokról az évekről nem szívesen beszélt. De én faggattam, és akkor csak annyit mondott, hogy az egy nagyon nehéz időszak volt. Donbász

vidékére vitték. A lágerben rengetegen voltak, csanálósok is. Munkára fogták őket. Amikor megérkeztek, egy orosz tiszt a tömeg elé állt, és kérdezte, hogy ki mihez ért. Akkor tatám jelentkezett, hogy ő festő. Ez a válasz megmentette őt a haláltól. A tiszt megparancsolta, hogy adjanak neki egy vedret és egy meszelőt. Amikor kifestette az összes barakkot, akkor hazamehet – mondta oroszul. Négy évig tartott, míg sikerült kifesteni mind az összest. Tatám végig tanúja volt az ember gyilkosságoknak. A falubeliek közül sokan éhen vagy tífuszban haltak meg, sokan öngyilkosok lettek. Ő festett, festett szüntelen, lelkiismeretesen, pontosan, mert az orosz tiszt azt mondta, ha nem lesz vele megelégedve, akkor kivégzi. Az ereje mind fogyott, soványodott, és minde mellett látástól vakulásig dolgozott, hogy minél hamarabb fejezze be a feladatot. És mindig úgy ébredt, hogy nem látja meg a következő napvilágot.

Amikor elkészült a feladattal és kifestette az összes barakkot, jelentkezett a tisztnél, átadta a vedret és a meszelőt, majd megkérdezte, hogy hazamehet-e. Akkor a tiszt megparancsolta, hogy hozzanak tatámnak egy kabátot, bakancsot és eledelt az útra. Menj! – szólt a tiszt. Tatám akkor nem mert megfordulni, mert szokás szerint ekkor lőtték le az embereket. Felvette a kabátot, a bakancsokat, vállára vette a tarisznyát, katona módra elköszönt, majd hátrálva távozott. Gyalogosan jött haza Csanálosra. Térképen a távolság nem kevesebb, mint 2000 km.

Édesapám kint játszott a házuk előtt. Észrevette, hogy az utca végén egy magas, bokáig érő kabátba öltözött férfi, zsákkal a kezében jön, lassan, lassan a házak során feléje. Apám nem ismerte az idegent. Amikor a férfi a ház elé ért, egymásra néztek. A fiú nem köszönt.

- Hogy hívnak téged?

- Tónika.

A férfi karjára emelte a kisfiút, betért a házba, és üdvözölte mamámat. Ő volt az én nagytatám. Négy év után hazatért Oroszországból. Négy évig senki nem tudott semmit felőle. Emlékükben eltemették őt.

A másik nagyapámat nem vitték el az oroszok. Aznap, amikor összehívták gyűlésre az embereket, ő érezte, hogy valami nincs rendben. Elbújtatta nagyamámát és anyukámat, fogta a vadászpuskáját, és felment a padlásra. Jöttek az orosz katonák, kutattak a házban, keresték a férfit és a „barizsnyát”, az asszonyt, és mivel nem találtak senkit, feldúltak mindent, elvittek, amit csak láttak, és elmentek. Nagymamám egy életen keresztül hálát adott Istennek, hogy megmentette őket a haláltól.

A Kirbáj (Kirchweih) ünnepét – ahogy a svábok nevezték – minden évben május harmadikán tartották, és tartják a mai napig is Csanáloson. Az ünnep a templomszentelésének évfordulóját jelenti, melyet minden sváb településen más-más időben ünnepelnek. A csanálói templomot 1725-ben szentelték fel.

Persze, hosszú ennek a története, én pedig a búcsúval járó gyerekkori emlékekre szeretnék kitérni.

A Kirbáj ünnepét mindig is izgatottan vártam. Ebben időben a május elsejét nemzetközi ünnepnek nyilvánították, akkor volt a munka ünnepe, vagyis akkor nem dolgoztak az emberek. Így hát háromnapos ünnepet töltöttünk Csanáloson, amit lényegében egy kisebb vakációnak is tudhattunk. Ez volt a nyári vakáció előtti pár napos „megszusszanás”. A Kirbájnak nagy fontosságot tulajdonítottak a svábok. Ilyenkor összegyűlt az egész család, a németországi rokonok közül is sokan erre az ünnepre jöttek haza. Mi is megérkeztünk valamikor április utolsó napjaiban, nagyszüleim örömeire. Ekkor kezdődött az ünnepre való készülődés, a ház körüli tevékenységek özönje. A férfiak nekiálltak rendbe tenni a portát, az udvart, a ház külsejét; festettek, mázoltak, a csatorna helyreállításán és tisztításán dolgoztak, amitől én rettegettem, mert apám mindig a létra tetején állt, és féltem, nehogy leessen. Az állatok lakhelyét kitisztították, az ólakat kimeszelték. Az esővíz tárolót kitakarították, a lócák, padok mind újra lettek festve, sőt még a ház bejárati és a tornác falán lévő szarvasos kép is új színeket kapott. Ez keresztapám feladata volt. Nem értettem, hogy miért kell csodálni a tornác falán lévő festményt, amely két szemben álló szarvast ábrázolt. De nagyapám mindig büszkén mutogatta őket, és beszélt róluk. Aztán, amikor nagyobb lettem, megértettem, hogy ezek is a múltunkhoz kötődtek, hogy emlékezzünk a Fekete-erdő (Schwarzwald) vidékeire, ahonnan őseink származtak. Emlékszem, a házban is található volt egy-egy olyan tárgy, mint például a több szarvasagancsból készült kabátakasztó fogas, vagy olyan festmény, amely egy vadászt ábrázolt puskával a vállán, hegyes vidékkel, patakkaival. Az ehhez nem hasonló táj volt jellemző a csanálosi sík vidékre. Akkor megértettem, hogy mindez emlékeztette a ház népét a múltjukra, a származásukra, azokra a vidékekre, ahonnan valamikor eljöttek.

A nők a házban tevékenykedtek, sütöttek, főztek, és a ház körüli munkát végezték. Édesanyám mindig időben készült az ünnepre. Erre az alkalomra új ruhát varrt nekem, új cipőt kaptam, amit Kirbáj reggelén öltött rám. Selyem masnit kötött a kontyomra, fehér csipke zokni került a lábamra és lakkcipő, ami néha szorított, de „a szépségért meg kell szenvedni” - mondta kedvesen, mosolyogva. Emlékszem, imponált, amikor megláttam magamat a tükörben.

Kirbáj napkeltekor, a megszokott rend szerint zajlottak a teendők. Hajnalban ébredtünk, tisztálkodás, majd ünnepi öltözékbe bújtunk. Az idősek népviseletben indultak a szentmisére. A sváb faluban az volt a szokás, hogy az utcator végén lévő házból indult a család a misére. A ház ura elől az ifjakkal, aztán ezt követően a következő ház férfi tagjai csatlakoztak, majd a következő ház férfi tagjai, és így tovább. Őket követve indultak az asszonyok, lányok és a kisebb gyerekek. Persze a sorba való csatlakozást figyeltük az utca felőli

szoba ablak függönye mögül, így hírt adtunk a házban, hogy éppen melyik család haladt el a portánk előtt. Aztán gyorsan ki az utcára, és követni a sort. Harangozás előtt illett a templomban lenni, és elfoglalni a családnak kijelölt, avagy őseink kiimádkozott padhelyét. A férfiak jobb oldalt foglaltak helyet, a nők és a gyerekek bal oldalt. Amikor már zsúfolásig megtelt a templom, kezdődött a búcsúmise. A harangok felemelő ünnepi hangja járta be a vidéket. Csengők sokasága csilingelt bent a templomban. Emlékszem, mennyei élményben volt részem. Édesapámmal együtt a karzaton foglaltunk helyet, az orgona mellett. Gyönyörű hangjával a kórushoz társult, melyet oly lelkesen karvezetett a kántor. Fentről néztem az oltárképet, miközben a díszesen öltözött papok és hosszú, fehér ruhás ministránsok vonultak végig a templomon, s a tömjén és mirha füstölő illata egy magasztos világba röpített. Varázslatos és biztonságos hely volt számomra. A karzatról megpillantottam mindkét tatámat, mamámat, édesanyámat, keresztszüleimet, unokatestvéreimet, egyszóval az egész családot. És ez olyan jó érzéssel töltött el, hogy akár az angyalok között éreztem magam, úgy repedtem a boldogságtól. A misét latinul celebrálták, sokat nem értettem, de akkor nem is ez volt a fontos, hanem hogy együtt van a család. Az ünnepi mise befejeztével körmenet indult a templom udvarán, aztán irány a vásár. Ezt nagyon vártam, mert nagyapám ilyenkor „búcsúfiával” avagy „vásárfiával” ajándékozott meg. Volt ott mindenféle csecsebecse: sokszínű lufi, krepp-papírban fűrészporról töltött similabdák, különböző fajták, mint a csipegető kiscsirkék, lábát rogyantató cica, kelj-feljancsi, gyűrűk és karkötők, édességek, nagy, kerek, piros, áttetsző nyalókák és az elmaradhatatlan vattacukor. Élveztem azt a vásári zshivajt, a sok árúst, ki-ki a maga módján kiabálva kínálta fel portékáját, nagyapám kedvességét, aki mindvégig kézen fogott, hogy el ne vesszek a tömegben. A szemem sarkából figyeltem őt, és néha pajkosan mosolyogtam rá. Olyan szép volt az én nagyapám!

A családi ebédre a távolabbi rokonok is eljöttek mintegy „kibájt köszönteni”. Ha az időjárás megengedte, akkor kint az udvaron, a gazdagon megterített asztalnál fogyasztottuk el az ünnepi ebédet. Többnyire az édesapám nagyszüleinél gyűltünk össze. Az alkalomra nagykárolyi cigányzenészek jöttek a faluba muzsikálni. Félttem tőlük, mert sötét színű volt az arcuk, és nagyon hangosan zenéltek. Ilyenkor apám ölébe szaladtam, és tudtam, hogy ő nem fog odaadni engem, mint nagymamám, aki sokszor mondta: „Ha nem vagy jó kislány, odaadlak a cigányoknak!” Ezen sokáig eltöprengtem, mert nem tudtam, hogyan kell jónak lenni. Nem voltam rossz kislány, csak olyan voltam, amilyen én akkoriban lehettem.

Édesanyám szüleihez kora estére érkeztünk. Ott vártak bennünket nagyapám testvérei és családjaik. Néha összetévesztettem Jani tatámat öccsével,

Karcsi bácsival, mert nagyon hasonlítottak. Ők sokat nevettek ezen, és ilyenkor svábul beszéltek, hogy ne értsem, mit mondanak. No, akkor is svábul beszéltek a nagyszüleim, amikor nem akarták, hogy halljam a nehézséget. Mert néha olyan is volt.

A téli ünnepeket is többnyire Csanáloson töltöttük. Karácsonykor is együtt volt a család. Csak akkor makacsolta meg magát a Trabant, amikor Nagybányán hatalmas hó hullott, és nehéznek bizonyult a hazautazásunk.

Cudar telek voltak Csanáloson is. Emlékszem, amikor egyik nagyszülőtől a másikhoz mentünk, a Kálmánd utcából a Malom utcába, recsegett-ropogott a hó a hópíró alatt, mert akkor abban jártunk, és azt ráhúzták a cipőnkre, hogy óvja azt. Apám ölbe vett és a kezeimet a szájához tettem, hogy fűjja rájuk a meleget. És siettünk, és neveltünk, és már majdnem megfagytunk. De bent, a házban, jó meleg volt. Pattogott a tűz a fűrészpóros kályhában, sült az alma és a bécsi tök, és finom illat áradt az egész házban. Öröm, vidámság és szeretet volt körülöttem.

Volt, amikor disznóvágásra érkeztünk, és olyankor nagy volt a sürgés-forgás a ház körül. Minden meg volt szervezve a legnagyobb pontossággal. Lefekvés előtt az asszonyok előkészítették a disznóvágáshoz szükséges eszközöket, az üstöt, a kiélezett késeket, húsdarálókat, a kolbásztöltőt, tiszta konyha kendőket, a kötényeket. Kora hajnalban nagyapám üdvözölte a ház népét:

- Pálinkás jó reggelt! Indul a nap, uraim! Ki az ágyból, mert mindjárt szürok!

Akkor volt még igazán nyüzsgés, tevés-vevés! Kibújtunk a meleg dunha alól, melyet este nagyapám samott téglával melegített fel. Aztán gyors felöltözés, és máris kezdődhetett a Schlachtfest. De csakis az én jelenlétemmel. Ez volt nagyapám kívánsága.

A leszúrt, leforrázott, majd szőrtelenített disznót teknőbe rakták, így került a konyhába, ahol nagyapám legjobb tudása szerint feldarabolta. Az üstben főtt a belsőség, amelynek egy részét nérliként fogyasztottuk el a tízórai pihenőben. Ezt a pillanatot nagyon vártam. Ekkor már mindenki jóízűen evett, és a legfinomabb falatokat fogyasztottuk a jó házikenyér kíséretében. A hangulat is jó volt, és az éneklésből, jókedvből sem volt hiány. A nérlizés után folytatódott a munka.

Nagyapám előkészítette az alapanyagokat és a fűszereket a hurkák, kolbász és a disznófőcsajt készítéséhez. Akkor következett a májas és véres hurka, valamint a kolbász készítése és bélbe töltése. Az én feladatom az volt, hogy ügyesen kössem le a hurkákat épp ott, ahol nagyapám rám kacsintott. Az üstben ekkor már zsírjában sült a tepertő, melyet türelemmel és odafigyeléssel nagymamám felügyelt, hogy meg ne égjen. S mert ügyesen forogtam a konyhában és segédkeztem, ezért megkaptam a disznóhólyagból készült labdát,

amit édesapám egy szalmaszállal felfűjt és lekötött, és amivel éveig játszottam, amikor a nagyszüleimmél vakációztam.

Az esti órákban készülődtünk a disznótoros vacsorára. A betegeskedő rokonoknak és a szomszédoknak kóstoló járt, amit nagymamám készített el, és még vacsora előtt elvittünk édesanyámmal együtt.

A szépen megterített asztalnál mindazok helyet foglaltak, akik részt vettek a disznóvágásban. Ilyenkor gulyásleves, sült véres és májas hurka, sült kolbász, valamint pecsenyehús került az asztalra, körettel és savanyúsággal. És elmaradhatatlan volt nagypapám ízletes bora is, meg nagymamám straubatája és szalagos fánkja, aminek különösen örültünk, és jóízűen elfogyasztottunk.

A karácsony ezzel elkezdődött. Háromnapos ünnepet tartottak a faluban. Az emberek behúzódtak a házakba, nagy fehér téli csend uralta ilyenkor a falut. A tisztaszobában állították fel a fenyőfát. Az asztalon kapott helyet a szerényen feldíszített fécse, melyet az egész család körbeállt. Imádkoztunk, majd együtt, meghittén énekeltük: „O Tannenbaum, o Tannenbaum, wie treu sind deine Blätter!” Édesapám harmonikán kísért halkan bennünket. A „Stille Nacht, heilige Nacht!” kedvenc énekünket nagypapámmal együtt énekeltük; én a szólamot, nagypapám gyönyörű tenor hangjával tercelt hozzá. Bensőséges pillanatok voltak ezek. Örültünk az együttlétnek, és megemlékeztünk azokról is, akik már nincsenek köztünk. Volt, aki meghatódva és könnyes szemmel állt a karácsonyfa előtt.

Az éjféli misén az egész család részt vett. Szokás szerint édesapámmal együtt a kórushoz csatlakoztunk. A mise kezdetét vette a legszebb karácsonyi énekkel:

*„Leszállt az ég dicső királya,
közénk ez ünnep hajnalán,
jászolban fekszik rongy ruhában,
ki Mennyet s Földet alkotá.*

*Légy üdvözölve, szent karácsony,
mert Földre hoztad az eget,
im elmulik a bűnnek éje,
mert te az üdvöt hirdeted.”*

Emlékszem édesapám arcára. Az a meggyőződés a hangjában, az a hit, ami belőle fakadt, a remény és szeretet, ami a szeméből áradt, felejthetetlené tette a pillanatot.

Így voltunk mi ebben a világban: hittel, reménnyel és szeretettel, amit senki nem vehetett el tőlünk.

Amikor Kolozsváron jártam iskolába, egyik tornaórán arra lettem figyelmes, hogy sokan körbeállva néznek egy lányt, aki érdekes kéz- és lábmozdulatokkal szórakoztatta a többieket. Rájöttem, hogy ezek valamiféle táncmozdulatok lehetnek. Úgy tűnt nekem. Odamentem és figyeltem. Érdekesnek találtam, majd amikor befejezte, megkérdeztem tőle, hogy mi az, amit bemutatott. Mondta, hogy néptánc. Néptánc, mi az? – kérdeztem csodálkozva. Ez egy olyan tánc, amit a táncházban a bátyjával együtt tanítanak. Zártkörű, és oda csak magyarok mehetnek. Érdeklődtem, mert érdekesnek találtam, és szerettem volna én is ilyen foglalkozáson részt venni. Tetszett, amit láttam, ahogyan a lány ropta a táncot. Mentem volna én is táncházba. De akkor szigorúan rám nézett, és azt mondta: „Te nem jöhetsz oda, mert nem vagy magyar. Te román osztályba jársz.” Annyira megdöbbsentem a válaszában, hogy amint a mesében írják: „Forró vizet a kopaszra!”, úgy érintett az egész. Elszomorodtam. Egész nap azon gondolkodtam, hogy miért mondta ezt nekem. Nem vagyok magyar? Hát mi vagyok én? Ki vagyok én? Akkor éreztem először, hogy ki vagyok rekesztve, mert én nem vagyok magyar. Ami valójában igaz, de miért van ennek oly nagy jelentősége? Én is magyarul beszélek. Hogy sváb vagyok? Hogy az én nevem másképp hangzik? Mi jelentősége van ennek, amikor az ember szeretne valamit megtanulni, valami újat megtapasztalni, vágyik egy ilyen közösségbe? Elutasítják, mert „nem magyar”? A tanító nénim nem kedvelt, mert én magyar vagyok. Táncházba nem mehetek, mert én nem vagyok magyar. A román osztályban én voltam a magyar. Apám azt mondta, hogy mi svábok vagyunk. Akkor mi vagyok én? Ki vagyok én?... Talán ez volt az a pillanat az életemben, amikor megértették velem, hogy hol van az én helyem ebben a világban. Más vagyok, mint a többiek, tehát nem tartozom sehova. És ez mélyen megmaradt bennem.

Elszigetelődtem. Magamba fordultam. Figyeltem magam, figyeltem az osztálytársaimat, kerestem azokat, akik olyanok, mint én. És valóban rájöttem arra, hogy a magyarok mások, mint én, a románok mások, mint én, a szászok nem fogadtak a közelükbe, mert én más voltam, mint ők, a zsidók... talán, mert mi mások voltunk, mint mindenki más. Sváb köztünk senki nem volt. Egyre jobban vágytam HAZA, egyre jobban vágytam Csanálosra, abba a közösségbe, ahová tartozom. Ahol mindig jól éreztem magam. Ott soha senki nem kérdezte tőlem, hogy ki vagyok. Mi tényleg mások voltunk? Más volt az életvitelünk, más volt a gondolkodásunk, más elvek szerint éltünk, ezekre alapoztuk az életünket. Nagypám egyszer azt mondta: „Hogyha majd megnős, akkor keresünk neked egy csanálosi fiút, akihez férjhez mehetsz, itt maradsz Csanáloson, te örökölsz mindent, ami a miénk. Jó lesz majd itt neked.” De ez nem így lett... Lassan az élet valamilyen furcsa módon elszakított abból a

fészekből, ahol nekem is helyem volt, ahol biztonságban érezhettem magam, ahol nem bántott senki. Elszakított attól a közösségtől, ahová tartozom.

Emlékszem, valamikor a húsvéti ünnepekkor meglátogatott az egyik nagyváradai felekezeti püspöke, aki többek között azt állította rólam, hogy nekem nincs identitásom. Meglepődtem. Mondta ezt mindannak ellenére, hogy még két ismerősöm is jelen volt – a szász barátom és egy félig székely tanítványom, akik ellátogattak hozzánk az ünnep alkalmából. Soha nem volt olyan alkalom, amikor fel ne öltöttem volna a szép népviseletemet, amelyre igen büszke voltam. Akkor is ebben a szép ruhában díszeltem a vendégeim előtt, mire a püspök úr megjegyezte: „Magának milyen szép magyar népviselete van!” Nevettem magamban. Sok mindent nem ismert az én kedves vendégem... És hogy nincs identitásom? Nos, erről írok pár sort.

Mondhatom, sok időt töltöttem a sváb zárt közösségben, ahol lényegesen megalapozódott az identitásom. Talán túlságosan is. Emlékszem, még kisdobos koromban az iskolaigazgató sürgősen hívatta édesapámat, mert a tagsági könyvbe, a nemzetiség mezőbe azt írtam, hogy sváb. „Mi az, hogy sváb? – kérdezte nyugtalanul. Ezt írta a gyerek a piros könyvébe!” Apám elmagyarázta a vezetőségnek, hogy nincs ebben semmi rossz. Mi is egy népcsoportot alkotunk, ugyanúgy, mint a szászok, a cipszerek vagy a székelyek.

Talán más voltam, mint a többi gyerek vagy fiatal. Mások voltak a szokásaink, mások a hagyományaink, más volt a gondolkodásunk. S mert kisebbség vagyok egy kisebbségben, az elfogadás, a tisztelet, a megértés, a békés együttlét, a feltétel nélküli szeretet erős toleranciagyökerekkel bír. Tudatosult bennem minden érzés, ami ehhez a néphez köt. Talán csak az volt a gond, hogy nem beszéltem a sváb nyelvet. Nem beszélhettem a nyelvet, mert sem anyám, sem apám nem beszélte. A nagyszüleim csak akkor szólaltak meg svábul, amikor azt akarták, hogy ne értsem mindazt, amiről éppen nem kellett tudomást szereznem. A szüleim magyar iskolába jártak; édesapám Csanáloson, édesanyám Nagykárolyban, a leánygimnáziumban érettségizett. Kiváló tanuló volt. Magyar és sváb fiatalokkal együtt magyar nyelven tanultak.

A vér nem válik vízzé – mondja a közmondás. Vérségi kapcsolataink meghatározóak életünkben és jellemünkben. Nem tudjuk megtagadni az alapvetéseinket, nem leszünk mások, mint amilyen az alaptermészetünk. Örököltem néhány elvet, íratlan törvényt, ami működőképes. Bár elszakadva élek a közösségtől, őrzöm hagyományainkat és szokásainkat. Sokan kérdezték, hogy miért nem vallom magam magyarnak. Hiszen magyarul beszélek. Beszélhetnék bármilyen nyelven, lehetnék bárhol a világban, én úgy működöm, úgy gondolkodom, ahogy az őseimtől örököltem, tanultam. Mi svábok

vagyunk. Katolikus svábok. A neveltetésemet meghatározta a családom, ami-be beleszülettem. Az identitásformáló szerepet Csanáros töltötte be, egyszóval a sváb közösség.

Hosszú évek teltek el, amíg sikerült ellátogatni a faluba. A Csanáros felé vezető úton határőrséggel ekkor már nem találkoztam. Csanáros és Vállaj között – mondták - feloldódott a határvonal. Gondoltam, estére átbiciklizek Vállajra, és ezúttal meglátogatom tatám húgát, Böske nénit, aki még a harmincas években odament férjhez, és családjával együtt ott él. Tatám annak idején nem közelíthette meg a határt, de még a pikétet sem, mert tudták, hogy Vállajon rokonai vannak, és figyelték, hogy át ne szökjön.

Délután elmentem a Kálmánd utcai házunkhoz. Becsengettem. Egy egyenruhás férfi nyitott kaput. Kit keresek? – kérdezte. Hallgattam.

- Ó, ha tudná ön, hogy kit és mit keresek... – gondoltam magamban.

Egy idő után csak annyit mondtam, hogy itt nevelkedtem. Ez a mi házunk! Volt... Betessékelt, hogy bemutassa, milyen átalakításokat végzett a házon. Amikor a stüblibe léptem, megpillantottam nagymamám éjjeliszekrényét, rajta az imakönyvét. Meghökkenem. Kézbe vettem; benne a szentek képei szemrehányóan néztek rám. Miért kellett ennek így lennie?

A kulcs elfordult a kapuzárban. Még egy utolsó pillantást vettem a portára. A kertben álló vén diófán ott lógott az időverte, korhadt kis hintám. A szemem sarkában gyöngyözött a sírás.

Altfater Leopold Otilia

Asszonysors

(Anyósom emlékére)

Volt egy asszony, akit csak felnőttként ismertem meg, ő akkor már 50 éves volt, én 22. Kedves, szeretetreméltó, egyszerű asszony volt, akit a megismerkedésünk pillanatában azonnal a szívembe zártam. Úgy éreztem, ő is szeretettel fogadott be a családjukba és csak remélhette, hogy boldoggá tudom tenni kalandozó, nagyravágyó, nagy terveket szövögető fiát. Ez az asszony lett az én anyósom, Gubán Benőné, Hornyák Terézia, aki 1929-ben született egy alföldi kis tanyasi viskóban.

Heten voltak testvérek, Lajos, Annus, Vera, aki egy bombatalálat közben halt meg, az ikerpár Mária és Erzsébet, István és végül a legfiatalabb, Terézia. Anyósom vezetékneve nem egyezett testvérei vezetéknevével, mert az apja elhagyta a családot és nem engedte, hogy a legkisebb gyermek az ő vezetéknevét viselje. Ezért kapta édesanyja után nem csak a kereszt-, hanem a vezetéknevet is. Mindig

sajnálattal hallgattam a régi korok asszonyainak történetét, mennyire kiszolgáltatottak voltak. Anyósom anyai nagynyja, Seres Julianna 36 évesen halt meg a 13. gyermeke születése közben.

Anyósom gyerekkora nem volt könnyű. 14 évesen teljesen árva lett. Ekkor rokonokhoz került, majd rövidesen elszegődött szolgálni.

Fiatalon férjhez ment. Férjével az alföldi tanyavilág nyomorúságos körülményei között teremtettek maguknak egyszerű, de tisztességes életet.

A természettel, a bugaci és a szanki homokkal való küzdelmüket fiatal korától kezdve különböző betegségek nehezítették. 4 gyermeket neveltek fel.

Élete példaértékű volt. Olyan emberi tulajdonságokkal és erkölcsi értékekkel rendelkezett, amelyek sokunk számára követendőek lehetnének.

A fiatalabb korosztály számára lehetetlen és elképzelhetetlen olyan körülmények között élni, mint ahogy ők éltek. Mégis úgy emlékezett vissza, hogy „szép életem volt”.

10 éven keresztül ápolta teljes odaadással és magát nem kímélve a teljesen magatehetetlen férjét, akit csak 7 hónappal élt túl. Miután élete párja magára hagyta, mindenki azt hitte, könnyebb lesz neki, majd többet tud pihenni. Nem így lett. Egyre jobban kínozták a különböző betegségei, és a szeretett férj elvesztése miatti szívfájdalom, felerősítette évtizedek óta meglevő szívproblémáit.

Hogy mi adhatott erőt neki? Mélységes Isten hite.

Már ereje nagyon fogytán volt, de két botra támaszkodva kiment a kertbe, ahol gyerekei több széket és ülőalkalmatosságot helyeztek el számára. Ülve vetegetett, kapált, és örömmel kezdte el betakarítani a termést.

Élete utolsó heteiben már érezte, hallotta az Úr hívó szavát. Emlegette is: nem sok van már hátra. Azért imádkozott, hogy ne kerüljön a férje sorsára, ne szoruljon kiszolgáltatottan mások segítségére, ne legyen ágyban fekvő beteg, ne kelljen őt ápolni.

Az Jóisten meghallgatta kérését, a halál reggeli munkálkodása közben érte, 78 éves korában.

Gyerekei őszinte és igaz szeretettel vették őt körül. Olyan ember volt, aki feltétel nélkül tudott szeretni és elfogadni. Becsület, tisztesség, szorgalom, mások megsegítése, hűség, takarékoság, elégedettség, megértés, küzdeni akarás és kitartás jellemezte őt. És szívében a végtelen szeretet.

Ármai Erika

Miért?

2009 januárjában takarítás közben rádiót hallgattam. Egy erdélyi papról szólt a riport, aki árva és nehéz sorsú gyerekeket ment meg, az utcáról szedi össze őket és Déván egy elhagyott kolostor falai között próbál nekik segítséget nyújtani. Bőjte Csaba nevét akkor hallottam először. Csaba testvér segítséget kért és várt a jóakarató emberektől. Szinte ma is hallom a szavait. Hogyan lehet segíteni?

Imával, pénzadománnyal vagy munkával. – mondta Csaba testvér.

Én akkor és ott rögtön elhatároztam, segíteni szeretnék.

- Hogy jutott ez eszedbe? - kérdezték ismerőseim, amikor megtudták, hogy 52 évesen a nyári szünet egy részét Erdélyben, a Dévai Szent Ferenc Alapítvány egyik gyermekotthonában szeretném eltölteni, önkéntes munkásként.

- Most akarod magad megvalósítani? - kérdezték mások, különböző hang-súlyokkal, gúnyosan, vagy megértő szeretettel a hangjukban.

- Futkos rajtam a borzongás- kommentálta bejelentésemet csillogó szemmel az egyik barátnőm.

- Anya, büszkék vagyunk rád – mondták gyerekeim.

- Miért kell elmenni, hiszen itthon is lenne bőven tennivaló!

- Vajon MIÉRT? – kérdeztem én is magamtól.

Július 2-án indultam Székesfehérvárról, autóval, egyedül. Méhkeréknél léptem át a határt és Nagyszalontára vezetett az utam. Könnyen megtaláltam az Otthon épületét, ahol Éva nevelőnő fogadott. Megcsodáltam a szépen felújított kaszárnya épületeket, de némi csalódással fogadtam, hogy nem voltak gyerekek. Már tartott a nyári szünidő. Néhány nappal korábban fejeződött be egy kézműves tábor, így csak néhány gyermek maradt ott.

Munkát azért így is találtunk. Takarítottunk, mostunk, a kertben is kapáltunk, gyomláltunk és a nevelőkön keresztül ismerkedtünk az otthon életével. Kedves házigazdáink megmutatták nekünk Nagyszalonta nevezetességeit is. Többen is voltunk önkéntesek: két tanítónő Győrből, egy gödöllői férfi, aki velem egy napon érkezett és én. Megérkezésem után a 3. napon hazamentek a győri tanító nénik, és helyettük főiskolások jöttek, akik egy hetes váltásokkal a nyári gyakorlatuk egy részét töltötték ott.

Közben megérkezett Pál Marika, a nagyszalontai otthon akkori vezetője, aki elmondta, hogy az egész önkéntes csapat tovább utazik Gálospetribe, ahol

missziózni is fogunk. Számomra a Misszió egy titokzatos fogalom volt, nem tudtam mit takar.

Amikor megláttam Gálospetriben a gyönyörűen felújított kúria épületét, még csak nem is sejtettem, mi vár rám az elkövetkező időszakban. Annak rögtön megörültem, hogy voltak gyerekek, igaz, csak heten. Pál Marika nem sok időt hagyott az önkéntes lányoknak, rövidesen indultak is – mint ő mondta- egy kicsit ismerkedni a ránk váró munkával. Én otthon maradtam, ismerkedtem a házzal, a gyerekekkel és a munkatársakkal.

Nemsokára visszajöttek Marikáék és a legnagyobb meglepetésemre újabb 7 gyereket hoztak magukkal.

A nevelők még a gyerekek fogadásával voltak elfoglalva, amikor Marika már engem is szólított és elindultunk az első „bevetésre”. Érmihályfalvára mentünk, egy város széli utcába, ahol néhány családot látogattunk meg. Többek között egy apukát, aki 7 gyerekkel maradt özvegy, (a három legkisebbet be is vittük az otthonba), egy anyukát, aki pár hónapos csecsemővel élt egy kis házban, ahol még villany sem volt, és a „nagyobb” gyermekét már az Alapítvány gondjaira bízta.

Az elkövetkező napok nagyon mozgalmasan és fárasztóan teltek. A missziós napok végén mindig 1-2 fővel megnőtt a gyermekek száma, végül 29-en lettek. Az otthoni feladatok is megszorodtak. Egyre több gyermekre kellett főzni, mosni és a foglalkoztatásukról is gondoskodni.

A missziózás a környező falvakban folyt. Érsemjén, Érselénd, Tarcsa, Adony, Székelyhíd, Érmihályfalva... Számomra nagyon megrázó volt, amit ott láttam, tapasztaltam. Esténként sokat sírtam. Sírtam, mert nyomasztottak a napközben átélt dolgok, és sírtam, mert lámpaoltás után a napközben vidáman rohangászó és önfeledten játszó csöppségek is sírtak, szipogtak és egymást vigasztalva ringatták magukat álomba. Tíz pici lánnyal aludtam egy szobában, ők kettesével egy ágyon.

Amikor az egyik fiatal munkatárs elment az otthonból, szívesen vállaltam az otthoni teendők napközbeni ellátását. Én lettem a „szakács néni”, 2-3 önkéntes segítségével rendeztük a ház dolgait, míg a többiek misszióztak. A nap végére mindig nagyon elfáradtam, de esténként mindig jutott idő egy kis beszélgetésre a gyerekekkel, az önkéntesekkel és a munkatársakkal is. Szomorú emberi sorsokat ismertem meg ezeken a beszélgetéseken. Itt értettem meg, milyen fontos szerepe van a missziózásnak, hiszen így lehet megtalálni a rászoruló gyermekeket. Rá kellett jönnöm, hogy a gyerekek jó része, rövid kis élete alatt több nélkülözést, durvaságot, gonoszságot, szeretetlenséget élt meg, mint jómagam az immár több mint fél évszázados életemben. Legtöbbjüknek a normális élethez egyedüli esélyt az Alapítvány adhatott.

Közel három hetet töltöttem a Csaba testvér szellemiségével átjárt nagyszalontai majd a gálospetri otthonban. Az utolsó napra kiürült a ház, a gyerekek elmentek „nyaralni” egy zenei táborba.

Pál Marika hívott, menjek velük, de úgy döntöttem, hazajövök.

Sokáig nem tudtam másra gondolni, másról beszélni, mint az ott töltött napokról. Egy idő után visszazökkentem életem régi kerékvágásába, de minden egy kicsit megváltozott, elsősorban bennem. Sosem fogom elfelejteni a kedves embereket, akiket ott megismertem, a munkatársakat, önkénteseket, adakozókat és segítőket. Hála Istennek, sokan voltak.

Sokáig fogok emlékezni a bájos gyermek arcokra, a tiszta tekintetekre, a nyitott szívű és lelkű falusi emberekre, a cigánytelep nyomorúságos viskóira. Felejthetetlen az egyik kislány éneke, amit lámpaoltás után hallgattam az ajtó előtt állva. És ő csak úgy énekelt, selypítve, magának, a többi kislánynak, de az egész világnak kellett volna hallani.

*Kell még egy szó mielőtt mennél,
kell még egy ölelés, ami végig elkísér.
Az úton majd néha gondolj reám,
ez a föld a tiéd, ha elmész, visszavár!*

Sokszor végignéztem az ott készített fényképeket. Már sokadszor lapozgattam a fotók között, amikor az egyik képen felfigyeltem egy kicsit félrecsúszott transzparensre, a következő felirattal:

*„Jöjjetek hozzám mind, akik elfáradtatok és terheket hordoztok,
és én felüdítelek titeket.”
Máté 11:28*

Ott volt végig a szemem előtt az otthon kertjében, láttam is és mégsem láttam meg, pedig az én „MIÉRT?” kérdésemre minden bizonnyal ez a szent idézet adta meg a választ.

Ármai Erika

Hiteles történet

Papicskó mindig is szeretett haladni a korrall, állandóan érdeklődött az újdonságok iránt. Amikor megjelent az első hitelkártya, rögtön elment a bankba igényelni egyet. Kapott egy űrlapot, hogy töltsse ki. Másnap visszavitte. Az ügyintéző, egy középkorú férfi átvette, végigböngészte. Amikor az űrlap “hávi jövedelem” rubrikájához érkezett, megcsóválta a fejét és így szólt:

- Uram, ön nálunk hitelképtelen.

- Hogy érti ezt?

- Kevés az egy főre jutó jövedelem.

- És most? – próbálkozott Papicskó.

- Nézze, adok egy új űrlapot, töltsse ki, de tagadjon le két-három gyereket.

- Azt már nem! Azokra vagyok a legbüszkébb!

- Akkor javasolnék egy másik megoldást. Fáradjon be a munkahelyén a bérszámfejtésbe, mondja el a helyzetet, és ők tudni fogják, mekkora jövedelemről adjanak igazolást.

Így is történt. Másnap Papicskó átment a bérszámfejtésbe és vázolta a tényállást. És valóban, az illetékes hölgy átvette az űrlapot és beírt egy akkora összeget, hogy Papicskónak fennakadt a szeme.

- Ez azt jelenti, hogy máától fogva ennyi lesz a fizetésem? – kérdezte naivan.

- Hi-hi-hi, de tréfás kedvében van a doktor úr! – kacarásztak az asszonyok.

- Várjon egy percet, doktor úr, adja vissza a papírt egy pillanatra! – kérte az illetékes hölgy.

Papicskóban meghűlt a vér, hogy ezek szerint mégsem megy a dolog, kár volt poénkodni vele.

- Még egyszer meg kell néznem a beírt összeget, mert tudja, doktor úr, van egy füzetünk, amiben vezetjük, kinek mekkora jövedelemről adtunk igazolást. Előfordul, hogy a bank ellenőrzésképpen felhív minket, és akkor jó, ha ugyanazt az összeget mondjuk mi is...

Dr. Asbótné Dr. Posgay Mária

Váratlan fordulat

Ez az igaz történet Nagypám egyik unokatestvérének családjában esett meg.

A kiterjedt rokonsághoz tartoztak a Barsiék is. Ők valahol a Felvidéken, számos gyermekükkel egy régi udvarházban éltek. Nagy gazdaságot igazgattak, a ház körül állandó volt a sürgés-forgás, jövés-menés. Álltak ott gazdasági épületek, istállók, volt nagy konyhakert, gyümölcsös, az épületegyüttest kerítés nem övezte, a kertek a határban húzódó szántókban folytatódtak.

Nyáridő volt, iskolai szünet. A gyerekek a gondtalan szabadságot élvezték, kint játszottak a végenincs kertekben, csak a hasuk húzta vissza őket ebédre meg vacsorára a házba.

Vacsora után szép sorjában megfürödtek, hálóruhát vettek, és a szülői hálósobában gyülekeztek a közös esti imára. Az ágy fölött, középen függött a feszület. A család áhítatosan letérdelt az ágy körül, először elmondták a szokásos esti imát, azután mindenki hozzáfűzött még egy-egy személyes könyörgést vagy hálaadást. Az apa megköszönte az eredményes munkát, az anya a mindennapi kenyeret, az egyik gyerek imádkozott a nagymama egészségéért, a másik a barátjáért, és így tovább... Végül a legkisebb gyerek is megszólalt:

- És vigyázzon a Jóisten erre a bácsira itt az ágy alatt!

Mindnyájan odahajoltak. És valóban, az ágy alatt ott lapult a besurranó tolvaj. Szíve gonosz szándékkal, zsákja pedig az eltulajdonított érték tárgyakal volt tele. Megszégyenülten mászott elő az ágy alól. Arra számított, hogy az éj leple alatt zsákmányával szép csendben kionson a házból. De arra aztán a legkevésbé sem számított, hogy itt még imádkozni is fognak érte...

Dr. Asbótné Dr. Posgay Mária

Óvakodjunk a rontástól?

A nap halvány fényei szítsák az ég lámpását. Kakasszóra ébrednek a falu népe. Béni gazda ilyenkor már talpon van. Itatja a teheneket, a lovakat. A fehér komondor játékosan kísérgeti az udvaron, a gémeskúttól az istállóig. A csirke itatóba öntött vízbe belenyalogat, aztán hűségesen rohan a gazdája után. Béni bácsi ötholdas parasztember, de azért, ez a kevés föld is eltartja a családot, megterem, amire a gazdaságnak és a családnak szüksége van. Ők nem szűkölködnek.

A ház népe is ébrednek már. István, a fiúk, az istállóban ganéznek, targoncán tolja a trágyacsomóhoz, majd friss szalmát terít a jószág alá. A konyhából érezni a sült szalonna illatát, amit Rózsika néni ügyesen forgat a palacsintastűtőben. Erzsike, a menyük, tojást tördel a reggelihez, akit mindenki csak Bözsinek szólít. A konyhából nyílik a tisztaszoba, az ifjú házásoké, egy fél éve esküdtek, de már készül a házuk a nagy házzal szemközt. Már a váz készen áll akácfából, csak be kell fenni vesszővel és kitapasztani sárral.

– Kész a reggeli apjuk! – szól ki az udvarra Rózsika néni. A bejárati ajtó szemöldöke alacsonyra van megépítve, így aki belép muszáj a kalapját levenni és kissé meghajolni.

A paraszt házába a király is csak meghajlás után léphet be. A férfiak külön reggeliznek, mert ez nem olyan családi asztalos reggeli, ez csupán olyan futóban evés. Az asszonyok, vagy előtte, vagy utána ehetnek.

– Előbb mossunk fogat, szól az apa a fiához – majd az odakészített pálinkásüvegből picit pohárba tölt.

Béni bácsi, igencsak vicces ember, mert a falusi élet humor nélkül olyan, mint a leves só nélkül.

– No, Isten- Isten! – a két férfi egymás szemébe néz, és egy gyors mozdulattal leküldik a pálinkát, aztán az apa méltósággal emeli magához a szegetlen kenyeret, ami konyharuhával volt letakarva, és azt mindig az idősebb szegi meg. Keresztet vet a kenyér aljára, s szeleteket vág le, amit egy gyékényből készült kis kosárkába rak.

A hamar reggeli után mennek a dolgukra. A fiatalasszony már a mosogatás vége felé tart.

A kicsavart mosogató rongyot lerakja az elmosott edények mellé.

– Mit csinálsz Bözsi, a mosogatórongyot soha ne tedd le összecsavarva, mert rücskös lesz a gyereked! – csattan fel az anyósa. Öblítsd ki még egyszer és utána rázd ki, tereged ki!

Bözsi szó nélkül, röstelkedve teszi, amit mondanak.

– Még sok mindent meg kell tanulnod jányom.

Már ötödik hónapos volt a menyé, szépen gömbölyödött.

A kismama szerényen néz maga elé, igazán szép arcú, csinos kismama, ugyan úgy végzi a dolgát, mint más, csak az emeléseknél kell vigyáznia, no meg arra, hogy reggelente nehogy bal lábbal lépje át a küszöböt, mert az rosszszat jelent. Itt is, mint minden házban ott volt a kis fakereszt, rajta a megfeszített Jézus. Alatta, felakasztva az olvasó. A komódon külön papír alátétén a biblia, ami legalább száz éves is meg lehet. A konyha falán hímzett terítőn asztali áldások, ami szerencsét hoz a házra, és a ház meg is van szentelve minden vízkeresztkor, a tisztelendő atya által, a szentelt víz távol tartja a gonoszt. Biztosítva Isten jelenlétét a családban.

– Figyelj csak Bözsi! – ha másnál jársz és valami rusnyát, csúfot láatsz, ne hogy sokáig nézd, mert ha rácsudálkozol a gyermeked is csúnya lesz. Tizenkét hetes korodig, titkold, hogy áldott állapotban vagy, és nehogy áldomást igyanak a baba egészségére. Addig semmit ne vegyél előre a kisbabának – mondja komolyan a sokat tapasztalt anyósa.

Bözsi figyelmesen bólogat, miközben serényen teszi a dolgát. És figyelemmel hallgatja, hogy kell óvakodni a rontástól, hogy lehet távol tartani a gonosz szellemeket. Hogy kerüljük el a bajt.

Sepregetni kezd a konyhában.

– Osztán, vigyázz, ha hajadon van a házban, nehogy a seprűvel hozzá érsz a lábához, mert hét évig nem megy férjhez! – szól Rózsika néni zöldségpucolás közben.

Béni bácsi szénát húz hátul az udvaron. A szomszéd szól át jó hangosan, ő is a jószág körüli munkákat végzi éppen.

– Adjon az Isten jó napot!

– Neked is János gazda!

Megtiszteltetés, hogy ha valakit gazdának szólítanak. Az egyfajta elismerés, jó és dolgos embernek jár ez a megszólítás. János és felesége kettesben élnek, jóval szegényesebb körülmények között. Egy sovány lova van és egy tehene, ezen kívül csak aprójószáguk van. Néha muszáj még zsellérkedni is. Csak a ház körül van egy kis földjük, bér munkát szokott vállalni. Szántást, húzatást egy szál lóval.

– Hajja mi történt Béni bátyám, a tehenünkön rontás van, tegnap estére elapadt a teje.

– Az mán nagy baj János, híja csak a javasasszonyt, hogy a rontást levegye rulla.

– Úgy is gondoltam, már a Rozit érte szalajtottam, estére le is gyün.

Naplemente táján meg is érkezik a javasasszony. Soha nem viselt fekete ruhafélét, de a feje mindig be van kötve. Kis üvegcese volt a kezében, meg egy tollseprű. Bement a tehenistállóba és érthetetlenül mormolt valamit, közben

szenteltvizet csapkod a tehenre, s hadonászott a tollseprűvel. A szertartás végeztével odahívatta az asszonyt is.

– Én elvégeztem a dolgom, – szólta a javasasszony – de ezzel még nincs vége, most magukon a sor, mert maguk közül vétkezett valaki, akár akarva, vagy akaratlanul. A rontás csak akkor válik el a tehentől, ha kilenc napon át, minden éjfélkor, először körbe mennek az istállón. Minden nap kilenc marék darát, kilenc marék búzát és korpát, kilencszer megkavarva megetetik a téhennel. A kilencedik napon, ha újra tejet ad, akkor a rontás lement róla.

Maguk sem ehetnek kilenc napig húst!

Illendően megköszönték a javasasszonynak a fáradságát két csirkével és jó pár tojással.

Rózsika néni már ebédfőzéshez készülődik. Bözsi egy székre leül és tűt-cérnát vesz elő.

– Hát te meg mit csinálsz? – szól rá az anyósa.

– Leszakadt egy gombom, azt karom visszavarni.

– Vedd le csak azonnal a ruhát, úgy varrd fel a gombot, magadra akarod varni a szegénységet!

Bözsi elpirulva rohant be a tisztaszobába. De sok mindent meg kell még tanulnia.

Esteledett, a férfiak is beljebb húzódtak. A mindennapi életről folyt a szó. Örvendezve meséli Béni bácsi, hogy a határban milyen szép a tengeri, igen-csak jó termés lesz az idén is.

– Még a tavalyi tengerivel is félig van a góré, el kellene adni belőle – varrás közben szólal meg Rózsika néni – hova tesszük az új tengerik?

– A vantul sose kell félni! Tavaly mindenkinek jól termett, kinek adnád el? – miközben pipára gyújt. Csak a lesztül kell tartani, mert az nem csak ránk van bízva, abba beleszól a Jó Isten is.

A pipafüst gomolyogva száll fel, a petróleumlámpa fényénél kavargó. A lámpa alja díszített porcelán, az oldalán kis angyalkákkal. A frissen pucolt lámpaüvegben imbolygó láng meleg fénnel világította meg az arcokat. Vacsora következett, a napi munka után egyfajta jutalomként. Itt már együtt ült a család az asztalnál. Rózsika néni mondta az asztali áldást, majd szedett az ételből a férfi népnek. Egyetlen szó nélkül telt a vacsora. Odakint elmordult az idő.

– Esni fog – mormogja Béni bácsi – hónap éppen húzatni akartam a tengerit, de lehet, hogy rá se lehet majd menni a földre – közben bort töltöget virágos üvegpoharakba.

Az asszonyok a konyhában sűrögnek, az apa a fiával borozgatnak. Kint a vihar egyre erősödik. István, már a harmadik pohár után, kezd egy kicsit mámorossá válni és dudorászni kezd. Az apja odaszól: – fiam ne nótázzál, mikor

égiháború van. Nem hallod, hogy Szent Péter gurgatja a hordókat odafent? A Jó Isten haragszik valamiért, és nem szereti, ha az ember közben mulat. Mi-ránk is megharagszik.

A ház elcsendesedik, az asszonyok is asztalhoz ülnek, és együtt imádkoz-nak, amíg a vihar alábbhagy. A zivatar elmúltával nyugovóra térnek.

Meleg nyári napokon Béni bácsi az istállóban szokott aludni, egy lehajtható priccs volt készítve, felfogatva a falra a bejáratnál. Igen korán szeret kelni, ilyenkor legalább nem veri fel a családot, mert már öt óraker itatja az állatokat.

Bözsi már a kilencedik hónapban jár, egészséges, jó erőben lévő kismama. A kelengyés ládában pakolgat, amiben a születendő kisbaba ruhái vannak.

– Szép hegyes a pocakod, és az arcod sem változott, biztos, hogy fiú lesz – szólt a pakolgotó menyéhez mosolyogva Rózszi mama.

Igen, nemsokára nagymama lesz. Két hét elteltével egészséges fiúgyer-meknek adott életet.

Amikor felsírt a csecsemő a nagymama harsogva kiáltott ki az udvarra, mert a férfiaknak ilyenkor semmi keresnivalójuk nincs odabent.

– Ugye megmondtam, hogy fiú lesz, és úgy sír, hogy az összes rossz szel-lem kiment belőle.

Szépen lábadozott az anyuka. Nagy boldogság volt a családban, jó kis bo-rozgatás folyt a férfiak részéről, ki a fiát, ki az unokáját ünnepelte, igen csak víg nótázás közepette.

Mert az a mondás is járja, ha az új apuka nem iszik eleget, az anyukának nem lesz elég teje.

Rózszi mama, most már az újszülötteket érintő intelmekből tart a menyének okítást.

– A keresztelőig fordítva add rá a kis inget, hogy a rossz szellemeket távol tartsa.

Ha babanézőbe jön valaki, ne engedd, hogy sokáig nézze, mert szemmel megveri valamelyik irigy.

Elérkezett a keresztelő, az apja után ő is az István nevet kapta. Amikor a szentelt vízzel leöntötték, felsírt, és ez azt jelentette, hogy újra megtisztult, ha volt is, a rossz szellemeket kiűzte, mert az a gyereksírást nem szereti.

Vasárnap következett, már öten indultak a templomba, mert minden va-sárnapot az Isten dicsőségének szentelték.

Csodálatos volt a mi paraszti világunk, a paraszt ember tudta mikor kell szán-tani, vetni, aratni. Tudta mi kell a földnek, hogy teremjen, az állatoknak, hogy szépen gyarapodjanak.

Amit babonának nevezünk, csak is az egészséges életre nevelt, tiszteletre és alázatra tanított. A parasztemberek istenfélők voltak, szégyen volt a bűn, ha az kitudódott a faluban.

A gyónás – hiába élt a gyónási titok, csupán kimondani a bűnt, arról beszélni szintén szégyen volt.

Az összecsavart mosogatórongyról- mivel akkor még nem volt mosogatószer, megbüdösödött benne a zsír és ételmaradék. Ezért kellett kiöblíteni és kirázni, megszáritani.

A tehénen is a rontás az abból eredt, hogy már egy hete csak száraz csutkaszárat evett. Ha nem kap megfelelő takarmányt, persze hogy elapad a teje. Kilenc nap után, a bőséges tápláléktól minden a normális mederbe tért vissza, újból tejet adott a tehén. Ez egyfajta lecke is volt a gazdának, hogy kilenc napig böjtöltették őket, hogy érezzék milyen az, ha nem kapja meg az állat a szükséges táplálékot. Ezzel megtanulták, hogy lehet a tehénen a rontást megelőzni.

A népi hiedelmek neveltek, tanítottak, hogy lehet a vétkeseket a helyes útra terelni, felébreszteni bennük a lelkiismeretet. Erkölcsi normákat szabott, egy egészséges rendet tartottak fent a közösségben. Ma már ez sajnos kihalóban van.

B. Orosz István

Nannyóka

Arcán szétáradt a szerelem pírja, és szíve eddig sosem tapasztalt erővel dobogott, mintha ki akart volna roppeni mellkasából. Rózsa – mondta neki az imént Tódor – veled akarok neki látni az előttem lévő útnak. Annak is, mely a szomszéd völgy kisvárosa mellé vezet, ahol ezen túl élni és dolgozni akarok, és a nagy útnak is, mely életem elkövetkező napjain vezet át, mindaddig, ameddig azt a Mindenható akarja. Ez volt a lánykérés, és Rózsa örömmel válaszolt kétszeres igennel. Az esküvő egyszerű keretek között emelkedett életük meghatározó eseményévé, és a lakodalom egyúttal a fiatalok búcsúvacsorája is volt. Nemsokára útra keltek, maguk mögött hagyva a patakok világában meghúzódó kis falut, benne a szülőket, testvéreket, és mindazokat, akik eddigi szerény sorsukban és hétköznapijaikban osztoztak.

Az egy napi járásra lévő mezővárosba nem indultak teljesen az ismeretlenbe, hiszen Tódor nemrég járt ott, a jó pár éve odatelepedett sógor bácsinak segédkezett, új házat kalákában húzták fel pirosba pár nap alatt. Tódor ott tudta meg, hogy a hivatalnok-városka közelében több lehetőség nyílik számukra, mint otthon, hiszen itt nagyobb szükség van munkaerőre, és könnyebben gazdára

talál a piacon minden, amit ők a városlakók napi szükségletére meg tudnak termelni. Micsoda változás! Aki valamelyik nagyvárosból érkezett ide, a nemrég alakult vármegye székhelyére, az sárfészeknek látta a települést, de aki a havasok közül jött, mintha elvarázsolt helyre ért volna, egymás mellett nőttek ki a földből a hatalmasnak látszó épületek, a bíróság, a vármegyeháza, és most legújabbán a gimnázium. Talán egyszer majd az ő gyerekek is ott tanulhat, játszadoztak el a túlságosan is merésznek tűnő gondolattal.

Az életet a már korábban itt megtelepedett sógorbácsi szárnyai alatt kezdték, de rövidesen saját kis fészükben pihenhették ki a minden napra kijutó fáradalmukat és saját vánkosukon tervezhették jövőjüket.

A nagybetűs történelem azonban nem hagyta, hogy életük tündérmesévé váljon. Napfényes nyári reggel volt, amikor a háború híre érkezett hozzájuk, és a remény ellenére, miszerint az őszi levelek lehullásával győztes véget érnek a harcok, még a harmadik év sem békét, hanem a menekülés tragédiáját hozta el számukra. Rózsa ekkor áldott állapotban volt. Férje, akit valami miatt nem soroztak be, a néhány sebtében összehajtott cókák közé ültette őt a szekérré, a tollpihe dunyhára, párnát illesztett a hátához, és a két tehénkét szekér elé fogva elindultak a végeláthatatlan sorban nyugat felé. Néhány nap múlva az egyik tehén lesántult, áron alul kellett túladniuk rajta, így a másikat is eladták, szekerestül. Ekkor Rózst – néhány holmival a legszükségesebbek közül – idegenek fogadták fel fogatukra, és Tódor gyalog ment mellettük. Az út nehézségei és a félelem gyászt borítottak az ifjú párra. Rózsa szíve alatt elhalt az élet és együtt vele kissé a sajátja is. Búcsúzni is alig volt idő, gyors temetés volt, annyi vigaszuk maradt, hogy még imádkozhattak egy elhagyott temető sarkában a kis hant felett.

De aztán, mint mindennek, a menekült sorsnak is eljött a vége, de már egy másik országba és más emberként tértek haza. A még mindig fiatalnak mondható asszony élete végéig hordozta a veszítés testi-lelki következményeit. Lelkét ápolgatta még a férje, hogy meglásd Rózsa, új gyermekkel áld meg minket az Úr, a testi bajra azonban nem volt gyógyír, hiába vitték el egy tehén árát az orvosoknak újból kezdett életüknek első éveiben. Rövidesen belenyugodtak, hogy már nem lehet közös gyerekek, úgy látszik más sorsot szánt számukra Fennvaló, így az örökbefogadás mellett döntöttek. Jánoska származási családjában sok szájról kellett gondoskodni, itt pedig örültek az új életnek, és ha kenyér nem is mindig, de puliszka naponta jutott számára is a tejbe. Dolgoztak és gyarapodtak, hiszen a lerombolt kisváros lakói a megváltozott közigazgatási keretek között is igényt tartottak tejre, tejföldre, sajtra, amit a város peremén gazdálkodó családok termeltek meg számukra. A kis János pedig növekedett, erősödött, szülei helyett szüleinek tartotta őket.

Kevesebb, mint egy emberöltő múlva, amikor Jánoska éppen csak hogy Jánossá cseperedett, de még nem volt nagykorú sem, újra a régi lobogó lengett a tanácsházán, és pár év múlva ismét lecsapott az országra a háború pusztító ereje. Az idősödő házaspár most már azért imádkozott, hogy épségben térjen vissza a frissen besorozott János a harcokból. Így hát örültek is, meg nem is, amikor egy hetes szabadságra hazaérkezve, János eljegyezte a lányt, akinek már korábban is udvarolt. Túl bizonytalannak tartották az időket – csak ez a háború ne lenne, milyen szépen indulhatna az életük – viaskodott bennük az aggodalom és a remény. Pár hét múlva gömbölyödni kezdett Julis hasa, magukhoz vették. Szülei nem tartották vissza. És mintha ismételné magát a történelem, a front újonnan elérte őket, éppen akkor, amikor az újdonsült asszonyka törekeny életet hordozott szíve alatt. Ezúttal azonban nem csatlakoztak a menekülőkhöz. Nem vállalták azt a kilátástalanságot, a számtalan veszélyt, amelyet – Istenem még harminc éve sincs annak – ők is átéltek. Ez jó döntésnek bizonyult. Ezúttal kevesebb pusztítás jutott a kisvárosnak, és alig haladt át fölöttük tűzvonal, Julis egészséges kislánynak adott életet. Erzsébetnek keresztelték, és másnapról hivatalosan is a régi-új zászló lobogott a tanácsházán. Megint csak zavaros idők következtek, teltek az évek és még két testvére jött a világra, számukra is Rózsa és Tódor voltak a biztos pont, a szülők sokat voltak távol a családi fészektől és egymástól is, újabb katonai szolgálat, munkakörrel kapcsolatos utazások, egymáshoz visszataláló, majd ismét szétváló életutak. A gyerekek iskolába jártak, télen is kora hajnalban kelt Tódor, és kétszer is bejárta el-vissza az iskolába vezető utat, hogy a kicsik átjuthassanak házuktól a tanodáig.

A kitartó és megfeszített munka ismét meghozta a gyümölcsét és az idősödő házaspár már az unokákat tartotta szem előtt, amikor földjeiket gyarapítani igyekeztek. Szántót, kaszálót vásároltak, évről-évre kissé nagyobb lett a birtok. A nagybetűs történelem azonban ismét közbe szólt, és áthúzta a terveket. A földeket államosították. Tódor érezte, hogy már nem sok van hátra földi életéből, ezért a család és a közvetlen szomszédok jelenlétében rendelkezett a földekről, melyeket most már nem ő birtokolt: ha majd eljön az ideje, – mondta – és a család visszakapja a területeket, amelyekért mi megdolgoztunk, akkor az szálljon a három unokára. A nagy patak melléki két kaszáló, a két kisebbre, a szemközti szántó a nagyra.

És, habár Erzsike idejében férjhez ment, Tódor már nem érte meg, hogy dédunokáit is láthassa. Rózsa fogadta be az újonnan formálódó családot és még megérte, hogy első dédunokáját ölébe fogja és kövesse annak kezdő lépteit: Erzsike, a legényke mellé még milyen szép lenne egy kislány is, áldjon meg az Úr!

Majd eljött az idő, amikor Rózsa számára is megszűnt a menekülés óta hordozott mindennapi fájdalom, a teljesen soha fel nem dolgozott veszteség terhe és a derékba tört álmok okozta keserűség. Az örök életbe vetett bizalommal távozott ebből a világból, azzal a reménnyel, hogy a rászabott jó harcot Istennek tetszőn harcolta meg.

Néhány hónapra rá, megszületett a legényke mellé a kislány is: a húgom. És én a kertünkben ülve formálom magamban ezeket a szavakat, próbálom összerakni néhai szüleim és nagyszüleim, valamint még élő rokonaim beszámolóit. Abban a kertben ülök, melyet a történelem újabb fordulata következtében néhány évtizede visszaszolgáltattak családunknak, és amelynek minden rögét verejtékével öntözte és minden talpalatnyi területét az áldás reményében művelte meg Rózsa – akit szüleim és én nanyókának hívtunk – és Tódor, a szenvedésben is hű társ. Emlékük legyen áldott!

Bács Béla János

Húsvéti népszokások

A mi családunk mindig izgatottan készül a húsvéti ünnepekre. Anya nagytakarítást végez a lakásban, mi pedig bizakodva várjuk a locsolkodókat. A húsvétkor már kizöldül a határ, kivirágoznak a fák, és a természet is teljes pompájában várja az ünnepet.

Amikor a mamámnál jártam, sokat mesélt nekem a régi húsvéti népszokásokról. A húsvétot megelőző hét a virághét, ekkor van virágvasárnap. Ezen a napon, a szentmisén barka – és virágszentelés van. A régi hagyomány szerint a megszentelt barkát hazaviszik, és leszúriják a szántó föld végébe, azért, hogy ha zivatar vagy jégeső jön, akkor ne tegyen kárt a termésben. Az eresz alá is tettek ebből a barkából, hogy a villám ne csapjon a házba. A virágvasárnapot a nagyhét követte. Majdnem minden napra jutott tennivaló. Az aszszonyok hétfőn kezdtek neki a nagytakarításnak, mostak, letörölték a port, amíg a férfiak kitisztították az istállót. Ezt kedden is folytatták. Főzniük nem kellett, mert böjtöltek, így maradt idejük a házat rendezgetni. Betapasztották a vályogházat, és fehérre meszelték. Ennek varázserejét tulajdonították, mert úgy tartották, hogy így nem lepik el a házat a férgek. A nagycsütörtöknek vagy zöldcsütörtöknek is fontos szerep jutott. Ilyenkor csak zöld ételleket ehetettek: spenótot, salátát, sóskát. Ilyenkor már készültek a gyászra. Kioltották a kemencében a tüzet, amit majd csak nagyszombaton élesztettek újra, és mindenki elcsendesedett. Tilos volt vendégségbe menni. Elhallgattak a harangok, azt mondták, hogy a harangok Rómába mentek. A harangokat kereplővel helyettesítették, és a templomban az örökmécsest is eloltották.

A nagypéntek szigorú böjttel kezdődött. Többször lehetett enni, de egyszer sem szabadott jóllakni. Ilyenkor az asszonyok sóba vízbe levest főztek, és kovásztalan bodagot sütöttek. Szigorúan tilos volt minden munka, a gazdák nem dolgoztak a földdel, nem kapáltak, nem ültettek, nem énekeltek, mert ezen a napon Jézus halva fekszik.

Másnap elmentek a misére, ahol a pap megszentelte a vizet és a tüzet. A hívek körbejárták a templomot, és megtörtént a feltámadás. Megkondultak a harangok, és véget ért a negyvennapos böjt is. Utána már lehetett enni a várva várt sonkát és tojást.

A lányok készültek a locsolkodásra. Piros tojást festettek. Ez volt a locsoló fiú bére. Hogy miért éppen piros tojás? A mama ezt is elmesélte. Mikor Jézus halva feküdt, és harmadnap Mária és az asszonyok mentek a sírhoz, a barlang ajtaját nyitva találták, és Jézus teste nem volt ott. A faluban elkezdtek híresztelni, hogy Jézus feltámadt. Egy asszony a szomszéd asszonynak elmondta a hírt, aki hitetlenkedve fogadta. A kötényében éppen tojások voltak, és ezt mondta:

- Úgy támadt fel Jézus, mint ahogy az én kötényemben piros tojások vannak!

És mikor belenézett a kötényébe, az összes tojás piros volt. Régen nem tojásfestéssel festették a tojásokat, hanem a vöröshagyma héjával. Mintának különféle leveleket, virágokat használtak. Húsvét hétfőn jöhettek a locsolkodók. De nem kölnivel, hanem egyszerű vízzel locsoltak. A legények szebbnél szebb tojást kaptak. A házigazda megkínálta őket borral és kaláccsal.

Így telt régen a húsvét.

Bálint Kinga

Titok

Még sötét volt, de éreztem, hogy Mama felkelt mellőlem az ágyból. Nem nyitotta ki az ablakot és a spalettát, mint máskor, hanem halk neszekkel ment a konyha felé és csöndesen emelte a nehéz fazekat, hogy a kútról vizet hozzon. Majd az odakészített fa alá papírt téve, 3-4 gyufával begyújtotta sparheltet és nehéz sóhajjal emelte rá a vízzel teli, számomra megemelhetetlen fazekat. Lassan kicsit csoszogva ment a tükörhöz, és korához képest gyönyörű, rengeteg, ahogy ő hívta, mákostészta haját, amiben több volt a tészta mint a mák, fűrgé ujjakkal fonta át.

Pici, törékeny nő volt a nagymamám, de senki meg nem állt előtte, ha égszínkéék szemei szikráztak a haragtól. Papa csöndes, máshoz ritkán szóló, csak magában morgó bácsika volt, némaságra szoktatta őt a bánya. Kicsit mindig

féltem tőle, mert igencsak szigorú volt a tekintete, de hatalmas, kerges kezével mindig valami játékot fabrikált. „A kislánynak csinálom, ne zsémbelj asszony.” Ettől mindig megnyugodtam.

Mióta falura költöztek a városból, ahová addig a munka kötötte őket, kalandosabb lett minden náluk töltött nap. Nem volt folyó víz a házban, csak a villany volt bevezetve, és a kisebbik szobában villanykályhával segítettek rá az onnan kicsit távoli, a konyhában lévő kemence fűtésére. Amikor ott voltam Papa mindig a konyhában aludt, mert „nem aludhat a kislány itt, hisz veszélyes”. Pedig hogy szerettem a kemence melletti kis ágyat! Nappal gyakran kucorodtam oda, télen finom forróságot, nyáron hús hidegséget árasztott, és onnan figyeltem a két ráncos kezét, ahogy folyton tesz-vesz. De Papával is mentem sokat, elláttuk az állatokat, felszedtük a krumplit, zöldséget, és úgy szerettem felmászni a hatalmas meggyfára csemegézni a finom meggyből.

De a legtöbbit a disznóólban voltam. Annak is a legtávolabbi kis zugában, persze csak addig míg Rozi ki nem nőtte.

Rozi volt a legjobb barátom. Ott voltam amikor megszületett, hetedik malacként, nagyon picinek. Az anyja már majdnem megette, mikor rákiabáltam, és bár Mama is kiabált - velem - hogy most menjek innen, ne zavarjam Papát, mert még valami baj lesz, beléptem, felkaptam a kis maszatos-szutykos jószágot, és szaladtam vele a kúthoz.

Hagyd - szólt Papa Mama után, aki utánam akart szaladni - úgysem tud neki ártani, nem él az.

Én pedig mit sem törődve Papa szavaival, óvatosan egy rongyot mártottam a hideg vízzel teli vödörbe, és tisztára mostam a kismalacot. Majd egy tisztá ronggyal masszírozni kezdtem a tenyeremben az élettelen kis testet, és ahogy otthon Pesten, a tv-ben láttam, az orrába fújtam a levegőt. Masszírozás közben egyszerre megmozdult egy kis cseppnyi csülök, és rögtön tudtam, hogy ő lesz a legjobb barátom. Amikor bátortalanul, alig hallhatóan felvisított, én túlkiabálva malacvisítást - mert a másik hatnak volt aztán hangja - koca rőfögést - rikoltottam.

- Papa, Mama megmentettem, visszahoztam Rozit!

- Nézd a kis szirmot! - Mondta Papa, érzékenyülve. Amikor ellágyult mindig így hívott. „Kis szírom, pompás, csodaszép virágszál lesz belőled.”

Azon a hajnalon Mama korábban kelt, pedig mindig Papa kezdte a reggelt, ment ellátta a jószágot, aztán pedig a két házzal odébb lévő kocsmárost ébresztette, mert így volt megbeszélve. A faluban a bolt és a kocsmá egy helyiségben volt, így aztán rendszerint a férfiak, vagy a gyerekek vásároltak be, és mindjárt meg is ittak egy-egy felest, vagy málnaszörpöt. De a kocsmárosnak korán kellett kelni a kenyér miatt.

De most nem így volt. Mama felhozott a pincéből egy nagy 2 literes üveget és egy 10 literes demizsont. Mikor észrevette hogy kukucskálok, óvatosan egy kevés forró vizet öntött a zománcos lavórba, kis hideg vízzel elkeverve. – Gyere, mosakodj meg, aztán eredj, keltsd Béla bátyját és a Papát. De vigyázz a sorrendre, mert Papa igencsak morgós kedvében van tegnap óta – suttozta. – Miért itt sutyorásztok, ha nem akarsz még kelteni? – morogta Papa. Aztán amikor meglátott, rögtön történt valami a szemével, valami különös fénnel telt meg, és mintha egy könnycsepp csillant volna meg benne. – Eredj csak a hálóba, majd én ébresztem Bélát, készítettem neked egy új játékot, azzal elleszel, és ki ne gyere, amíg nem szólunk. – Mondta a szokásos szigorával, és már tuszkolt is befelé, odaadott valami nagyon furát – ezt bogozd ki – mondta, majd kivette a kulcsot a zárból, és KÍVÜLRŐL RÁM ZÁRTA AZ AJTÓT.

Nem érdekelt engem semmi új játék! Ilyen még sosem történt! Bezártak! De miért? Mi rosszat tettem?

Közben a konyha felől a reggeli készülődés zajai hallatszottak be, azzal a különbséggel, hogy mindenki suttozott, egészen addig, míg meg nem szólalt a kapucsengő. Onnatól aztán volt hangzavar! Férfiak és nők vidámkodtak, és egy érces hang azt hajtogatta, - elég volt Pista bá az ivásból, élesedik a késem. - Aztán kimentek az udvarra, és az egész zszibongás ketté oszlott. A nőké a pajta felől, férfihangok pedig a disznóól felől hallatszottak inkább. Aztán a férfiak mellé vegyült disznóvisítás is, de ez nem zavart, megszoktam, hogy néha malacot vágnak. Egészen addig, amíg meg nem hallottam az én Rozim kétségbeesett kiáltását.

Na de akkor! Mondhatta nekem Papa, hogy ki ne jöjjek, rám zárhatta az ajtót is, ha egyszer az én Rozimnak valami baja van!

Rozikám közben igencsak megnőtt, hiszen kiskedvencként Papa is Mama is dugdosott neki valamit, a szokásos etetésen kívül. Szirom malaca, Papa csak így hívta, soha nem mondta ki a Rozi nevet. - Nem szabad ezt levágni, hisz ez nem a mienk. – mondogatta. De az utóbbi időben mindig elhalkult, mikor Rozi szóba került. Tudtam, hogy Béla báék gyereket várnak, és hogy Béla bá elvesztette a munkáját. De kicsi lány voltam még, mit sem tudtam mi az, hogy pénzhiány, vagy megélhetési gondok.

- A SPALETTA! Hisz az belülről van bezárva! - Nem kellett hozzá egy pillanat sem, és már ugrottam is ki az ablakon!

Földetéréskor csak annyit láttam, hogy egy hatalmas malacot követve, az egész népség felém szalad! Több se kellett, én is a nyakamba kaptam akkor még hosszú lábaimat, és rohanni kezdtem, miközben egyre hangosabb kiabálást hallottam magam mögül, ami elnyomta még a malacvisítást is. Ettől csak még gyorsabban futottam, körbe, körbe, utánam a hatalmas, félelmetes disznó, és a fél falu.

Egyszerre Papa hangja süvöltött át mindenem. – Szirom állj meg, hisz ez Rozi!

Földbe gyökerezett a lábam, közben pedig a szomszéd néni rémült sikoltását hallottam. - Eltapossa, jaj Istenem, eltapossa.

Dehogyan taposott el engem az én Rozikám. Irányt változtatva kikerült, mert megállni már nem tudott volna, majd ugyanazzal a bátortalan, halk kis visítással, futott oda hozzám amivel mindig üdvözölni szokott, s amit először is hallottam tőle. Orrát a tenyerembe fúrta, és hogy védjem meg úgy bújt hozzám, hogy majd elestem, de vigyázott rám, nehogy fellökjön.

Döbbszent csend lett úrrá mindenem. Még a legyek sem zümmögtek, legalábbis én nem hallottam.

Ez eltartott hosszú percekig. Míg végül a csendet én törtem meg.

- Papa, Rozit nem vághatjátok le, hisz te mondtad, ő nem a tiétek, ő az én legjobb barátom!

Toppantottam is a nyomaték kedvéért, pedig...

Hú mit kaptam egyszer Papától amikor anyukám valamit nem engedett meg, és én toppantottam egyet. Nem ütött meg, csak annyit mondott „Te lány! Meg ne lássam ezt még egyszer” De én majdnem bepisiltem, úgy megijedtem a hangjától.

De most nem történt semmi, inkább mintha Papa ijedt volna meg tőlem. Megint csönd lett. Majd megszólalt a böllér, és mintha méz csöpögött volna a hangjából olyan édes volt számomra amit mondott. – Pista bá, nem szegheti meg a szavát, összeadjuk mi ennek a Rozi malacnak az árát! Hisz ennek a kettőnek titka van. Ritka kincs ez a titok!

Az asszonyok a szemüket törölgették, a férfiak a bajszuk alatt dörmögtek. Ittak egy kupica pálinkát meg egy pohár vöröset, aztán mentek porzsolni, meg hagymás vért sütni, meg elkészíteni azt amit ilyenkor kell.

Rozi pedig felnőtt koromig a barátom volt, és ott voltam akkor is amikor, - mert már nagyon beteg volt - el kellett altatni. Az állatorvos azt mondta, ő még ilyet nem látott, hogy disznót elaltatnak, de tette a dolgát. Rozikám pedig nem futott el, tudta ő is, hogy így könnyebb lesz neki, de ugyanúgy búcsúzott, bátortalanul, halkán felvisítva, mint amikor a kezemben megszületett.

Mama és Papa sincs már, és én is már igencsak hervadt virágszál vagyok, de gyakran tűnődöm merengve, gondolatban a Tolna megyei kis falucskában járva, milyen pompás titkokat rejt még számomra az élet.

Báli-Ordas Andrea

Mert akkor még sok minden más volt...

- „Dédi, meséné nekem a ünnepekrű?”
- Há mit meséjek?”

Szülőfalunk, Nádszeg, egy 4000 fős felvidéki, pontosabban mátyusföldi magyar falu, ahol a tájszólás átszővi mindennapjainkat. Úgy döntöttem, dédi „meséjét” úgy írom le, ahogy hallottam, ahogy otthon hallom, mert a nyelvjárástunk érték, amit őrizni kell. Igyekeztem a lehető legpontosabban leírni a hangfelvételen hallottakat, ezért most próbálok segítő kezet nyújtani az olvasáshoz és a „mese” megértéséhez. A hasonuláson és az összeolvadáson kívül az **I** hang gyakran kiesik és az előtte álló magánhangzó megnyúlik: dolgoztam helyett azt mondjuk **dógoztam**, reggel helyett **rëggë**. A mátyusföldi nyelvjárás további nyelvi sajátosságai: nagyon jellemző rá a zárt **ë** hang: **nëkëm**, **së**, **szërdä**, a mássalhangzó a szó végén is megkettőződhet: **tanítt**, **szërdänn**, a magánhangzó rövidülhet: **husvít**. Jellemző továbbá az **ö/ő** hangok gyakori használata: **köllött**. Gyakran megfigyelhető a todalékok tájnyelvi alakja: -ba/-be → **-bo/-be**, -ból/-ből → **-bú/-bú**. Az igék ragozásában is megfigyelhető nyelvjárási sajátosság: a főnévi igenév képzője (-ni) gyakran **-nyi** alakban jelenik meg (**tartannyi**, **ësőádoznyi**).

- „Kezdjük például a hamvazó szërdávó, hisz mégiscsak az az ësó ünnep a évbe.

- Há hamvazó szërdänn má nem lehetett húst ennyi. Ilyeneket nekünk főleg be köllött tartannyi, mer a templom körű laktunk, meg olyan szentëssek vótunk. De há tudod Borikám, ez má azér rígen vót, úgy hogy azér akkor még sok minden más vót. Igaz kísöbbit má aztán Kúsótájon (Külsötáj, utca a falunkban) laktunk, nos onnan mëntünk hatvankilencbe Bëkébe (Bëke utca a falunkban). De még akkor is tartottuk ezëkët a szokásokot. Èn ugyi akkor má ríg dógoztam Pozsomba (Pozsony) a hotëlbe. Nos ott vót az a barátnöm, aki aztänn má a lagzinkba is vót. De husvítkor mindig is kötelezö vót mennyi misére. A negyven napos böjtöt is azé tartottuk, hétvéginte vót csak hús, de akkor së ám a fagyasztóbú vëttük ki a húsokot. Le vótak ám engedve a kútba, nos onnan húztuk ki mindig, álltolábo szombatonkint. Olyankor ilyen fasírtot csinátunk álltalábo, meg pörküttet. Pintëkënkint mindig kalács vót, túrós, mákos, diós vagy esetleg papsipka. Há a túrósba ám a túrórt mindig otthon csinátuk, mer há vótak otthon tehenyeink. Anyukám mindig megfejte ököt, aztänn olyan egy-két napot át a tej, megalutt, nos utánno másik nap fehér

gyolcsba belétette, aztán úgy leszúrta és akkor úgy kicsurgott a leve és akkor lett belle túró.

- Utánno má következő ünnep a virágvasárnap. No, há olyankor is jártunk mindig templomba, hosszú fehér ruhábo köllött akkor mēnni, fiúk útek egyyik ódalonn a templomba, a lányok meg a másikon. Szoktunk jární Máriávó, meg barkaágokká körmenetre. A ősóáldozás is hasonló vót, akkor is mentünk a templom körű, elötte meg mindig le köllött felēni minden imábú, de há akkor még máshugyann vették ezeket a dógokat. Mink száztízenn vótunk ősóádoznyi még akkor.

- Aztánn husvítkor szokott lenni kocsonya. Abba mindig vót bőr, köröm még füstútthús. Lassú tűzön főtt, olyan nígy órát. Olyan harmic tányér lett belle mindig, nos akkor abbú szoktunk anni a rokonyoknak. A feltámadási mise utánn hazamentünk és akkor ęttünk húst kívánságúbú: kocsonnyát, takartot. Há a takart úgy kízűll, hogy ledarájuk a húst, megáztossuk a füstútt húst, összegyúrjuk tojássó, kápusztalevélbe belerakjuk, főtēsszük főni, fokhajma, sárgarépa, gyükér (petrezselyem) megy bele, én még paradicsomszószt is tēszek bele, aztánn 2 órát főll. Anyád is túlem tanúta, Borika, ezékēt reméllēm, azér te is eltanúllod. Szerettem ám a főtámodást, mer szíp ruhábo őtöztünk! Aztánn piros, meg zöd tojásokot szoktunk csinányi. Kreppapírrá szoktuk megfestennyi őköt. Há ezt szoktunk annyi a öntözöknek, aztánn vót, hogy megkínátuk őköt kalbásszā, mikor meg má olyan nagyobbak vótak, akkor szoktunk nekik annyi bort is. Azok kölnivizzē szoktak jární öntözökönni, de azér vót, hogy a kútná átok körbe, nos úgy akartak öntöznyi. És aztánn má mikor járt a papa is, akkor ő má csak olyan stampēdlis pohárró szokott, de azér attú is fitünk, mer há azé az is hideg vót. Otthon vót ilyen sublótunk (fiókos szekrény) és akkor azon vót Mária (Szűz Mária szobor) és anná szoktunk mindig imátkoznya.

- Aztánn vót ugyi a búcsú, há oda még mikor olyan kicsinyek vótunk, akkor mindig akkorra varrattak ruhákok. 8-9 évensen vót ilyen kík pētyēs ruhám fehér gallérrā, meg vótak azok a rokonnyaink és ottan vót még a három gyegek (fiú), nos azoknak is varattak kockás ingeket, nos akkor azokonn is vót ilyen fehér gallér, nos akkor olyan egyformábo vótunk. Vótak ám akkor is ringispilek, vót a körhinta meg olyan hajóhinta. Körhinta szokott lennyi olyan öt korona, a hajóhinta meg olyan három. Mikor má aztánn olyan nagyobbak vótunk, szoktunk jární táncúnyi oda a kávéházho, ahol mindig vót ęlló zene. Ottan olyan hajnalokig szoktunk lennyi aztánn.

- No há ezutánn má csak a advent van, nem? No há, Borika olyankor mindig köllött járnunk hajnali misére, nos csak utánno mēhettünk iskolábo. Há ez így szokott menni karácsonyig, aztánn karácsony napjánn meg ęféli misére jártunk. Mendikáni meg mindig elötte jártunk, hogy há tējēn a idó. Díszek

nemigen vótak a fánn, csak alma, aranydió, meg gyertyák. Ajándíkokot sē igen kaptunk, álltolábo csak gyümöcsököt vagy maximum egy fősöt (ruhafelső), de mást ám nemigēn. Nem szoktunk ilyen játíkokot kapni ám, mind má tik szoktatok.

- Fú, há dédi, igen szípenn köszönöm, hogy ēmeséted. Ezēknek a nagy rēszit nem is tuttam.

- Ugyi, há ilyen vót rígen az élet. Borika, tudod, hogy szeretlek, úgy hiányoztok, ha nem gyüttök...

- Tudom, szerintem még begyüvök a hétenn” – mondom, aztán búcsúzólul homlokon csókol.

Mikor először a tanító néni mesélt a pályázatról, úgy voltam vele, hogy “á megpróbálom, végül is miért ne, hisz nincs vesztenivalóm”. Viszont mikor belevágtunk és dédi mesélni kezdett, hogy ez meg az régen hogyan is volt, rájöttem, hogy mennyire fontos, hogy megtudjuk, felmenőink hogyan éltek, milyen szokásokat követtek. Idén is ez alapján próbáltam témát választani, mert szerintem fontos tudni, hogy régen hogyan ünnepeltek, és ez mára mennyit változott. Kicsit vegyes érzéseim vannak: szomorú, hogy egyre kevesebben tartják ezeket a szokásokat, de közben örülök is, mert a mi családukban még mindig élnek a hagyományok.

Dédi, Sárkány Irén, 1942. október 12-én született Nádszegen. Személyes történetének elmesélésekor a tájszólásunkat választottam, mert úgy gondoltam, ez az elbeszélés leghitelesebb eszköze, amely által dédi életmeséje még életszerűbbé és színesebbé válik.

Úgy gondolom, hogy nemcsak a régi szokások megőrzése fontos, hanem a tájszólásé is. A nyelvjárás különlegessé és személyessé teszi a történeteket, közelebb hozza hozzánk a múlt világát, és segít abban, hogy ne csak emlékezzünk rá, hanem tovább is adjuk azt a következő generációknak. Így válik a múlt élővé a jelenben.

Balogh Borbála

Erős gyökerekből egészséges tartás, fegyelmezett életút...

*A mezőkön apám csendje:
Hallani benne szekere zörgését,
Valahol nagyon messze –
A házban anyám csendje:
Hallani benne apám élces hangját
Az udvart is betöltve -
A erdőkben apám csendje:
Hallani benne fejsze csattogását,
Valahol nagyon mélyen -
Emlékük áztatta csendben
A visszhang vagyok:
Kettejük szívverése -
Csendjeim - Bágyi Bencze Jakab verse*

Apám...

*Szigor, humor, szelídség és nyugalom
Akinek a humor és a szelídség rést ver a szigoron...
A lélek csiszolása...*

Édesapám a 18. évét a fogságban töltötte be, erre részletesen nem térek ki, sokan átérték, ha nem, akkor történeteket hallottak az ott történt bánásmódról és az átélt borzalmakról. Amit tetézt a fagy és a hideg, az éhség, a testi- lelki terror.

Tény, hogy hazajött 13 hónap után mivel lebetegedett, legyengült, amint elmesélte az egyik sorstársa, barátja a hátán hozta haza a vasútállomásra.

Felépülve ő is követte az élet útját a megszokott módon, szerelem, házasság, gyerekek.

Hárman voltunk testvérek, felcseperedve mi is már részt vettünk a mindennapok történéseiben ki- ki a korának megfelelően, átélve a gyermekkor minden csínját- bínját.

Nem is volt baj addig, amíg a nagyszüleink felügyeltek reánk, hisz kicsik voltunk. A kalandos élet akkor kezdődött, amikor édesapám saját készítésű kicsi villát és gereblyét nyomott a kezünkbe. A legkisebb mindig a vizes korsót kapta, első feladata pedig a mezőn lévő forrásból ellátni a családtagokat friss forrásvízzel. Édesapám nagyon hidegen és frissen szerette a vizet, vágott is a kasza, lendült a villa, nőtt a boglya erős karjainak munkája nyomán...

Ahhoz, hogy az édesapám karjaiba erős izom és a mi lábunkban is az erő gyarapodjon szükség volt édesanyám gondos, változatos, a „semmitől előteremtett” főztjére, ezt pedig megoldotta a kiskert zöldségeiből, az udvar adta apró jószágokból.

Szükségszerűen a mezőre is elvitte, vagy elküldte velünk.

Milyen mókás volt, ahogy a kantáros fazék fedőjéből kanalztuk ki a finom levest. Édesapám a jól pirított rántással készült ételeket szerette.

Történt egyszer, hogy a szomszéd kislánnyal vittük ki az ebédet a kaszáló férfiakra, több szomszédnak közel volt egymáshoz a parcellája így együtt fogyasztották el az ebédet. Édesapámnak én zöldséglevest, Emi a barátnőm pedig salátalevest vitt az édesapjának. Már közel voltunk, amikor Emi megcsúszott egy kapaszkodón és a leves kiborult a föbe, hamar összemarkolt belőle amennyit tudott és visszatette a kantáros fazékba. Amikor tálalásra került a sor az édesapja megjegyezte, na ez a leves jó sűrűre sikerült. Persze talált benne fűszálakat is, az apja sejtette, hogy mi történhetett, hirtelen támadt haragját elnyomva, kiválogatta és megette, ami még ehető volt a fazékból. A férfiak összenéztek és kirobbant a szívből jövő nevetés, mi meg megnyugodtunk.

Beköszöntött az ősz, megteltek az odrok szénával, biztonságos napok következtek az állattartáshoz a hamarosan bekövetkező télre.

A kamra is megtelt finomságokkal.

A tél nem a pihenésről szólt. Kitörülhetetlen emlékként maradt meg bennünk a szüleik szorgalma, a hozzáértése, rátermettsége a szerszámok készítésére, javítására, mesterien takarékoskodtak és újrahasznosítottak. Édesapám disznószőrből, vagy a ló hajából és farkából jó minőségű keféket, cipőt kenő és fényesítő kefét, ruhakefét, meszelőt stb. készített saját részre valamint igény szerint rokonoknak, szomszédoknak.

Édesanyám keze nyomán a kender és a gyapjú átváltozott szőttekké, meleg zokni és mellény is készült belőle. Pörgött az orsó, csattogott az osztóváta, nőtt a szőttes tekercs.

Sosem felejttem el és csodálattal tölt el engem, hogy a sok tennivaló, a gond, nehéz munkás napok, ellenére sem lankadt az életkedvük. Önellátók voltunk, mint mindenki más.

Láthattuk, hogy lehet rendet vágni dudorászva, lehet szénát gyűjteni mesélve, és lehet frissen megújult erővel, jókedvvel, finom túros puliszkával, tejet reggelizve indítani a napot.

Tél volt, emlékszem arra, amikor édesapám, ha megfázott a lába, főleg akkor amikor tűzifáért ment a messze erdőbe, hozatott velünk be egy mosdótál havat és a lábát benne tartva „melegítette” fel, enyhítette a fájalmát, ez újra a

hadifogság embertelen történetét hozta elénk. Akkoriban több hónapig tartott a tél, volt hó bőven.

Ha szekér volt ló is kellett legyen, két szép piros pej, téli estéken befogta édesapám őket a szán elé és levitt bennünket egészen a szomszéd faluig nagy örömünkre.

Szókimondó, erős humorérzéssel rendelkezett, az adott szó tisztelete elsődleges szempont volt nála, az egyenességben, alaposságban pedig töretlen.

Ám tudott nagyon szigorú is lenni, türelmetlen, néha vadabb, attól függően, hogy mi vagy ki bosszantotta fel.

Történt, hogy vitás helyzetbe került a legjobb komájával, aki ráadásul szomszéd is volt, egy magas, kemény ember, olyan „Toldi Miklós” alkat, nem beszélgettek hónapokig, hogy miért? Azért mert olyant ütött az öklével a lóva fejére, hogy rögtön elpusztult.

Egyik este meglátogatott és kezdeményezte a békülést.

Épp a konyhába voltunk. A konyha mennyezetéhez volt egy farúd rögzítve, amelyre az asszonyok a kéznél levő törölkendőket dobták fel, vagy kukoricacsövet, kettőt – kettőt összekötve szárítottak rajta.

Apám és a komája szemben ült egymással a kályha mellett én odasomfordáltam és felkapaszkodtam a farúdra, kettőjük között csüngtem. Ha kezdett keményebbé válni a hangnem, mindig abba az irányba fordultam, aki felemelte a hangját, vagy durvább volt. Erre - arra forogtam és érdekes módon nem utasítottak rendre, pedig volt pillanat, amikor tölem nem látták egymást, mégsem zavartak el.

Nagyon izgultam, nehogy tettelességre kerüljön sor, én édesapámat meg akartam védeni, a párbeszéd hangneme szelídült és végül megkötött a béke és lepottyantam.

Na ezt megoldottuk, konfliktus kiiktatva.

A béke valahogy egy jó érzést, nyugalmat hozott a házunkba.

Édesapám szigorú és figyelő szeme mindig rajtunk volt, akkor játszótok, vagy olvastok, amikor anyátoknak már nincs mit segíteni, ez volt a jelszó.

Van-e víz a vederbe?, vagy, van-e fa a fásládába?, a tyúkokat kiengedték?, enni adtatok?, a tojásokat összeszedték? A lecke készen van?

Igyekeztünk szót fogadni természetesen, ettől eltekintve bizony becsúszt néha a kísértés a csintalanságra, aminek sarokba állás volt vagy valami kedvenc játéktól való eltiltás lett a következménye.

Nem volt elnéző vagy könyörületes sem a családtagokkal, sem a jószággal.

Ha nem adta le a bivaly a tejet dühöngött...

Szigorúság ide vagy oda, a csintalanság mindig jelen volt az életünkben, még ha tudtuk is, hogy reggeltől estig a sarokba állítanak étlen, szipogva és morzsolgatva, gyúrogatva a nedves zsebkendőket.

Nem lehetett tőle bocsánatot kérni, nem engedte, úgy gondoltam akkor, hogy talán azért, mert tudta a gyermek jelleme olyan, hogy úgymint újra megismétli az engedetlenséget és akkor mi haszna lehetne a bocsánatkérésnek? Én kimondtam, hogy édesapám bocsánatot kérek, mivel édesanyám titokban intett és biztatott, később rájöttem így volt helyes.

Nagyon kellett vigyázni, hogy oda ne süljön valami a kályhán vagy a nehogyan kiboruljon a cukor a tasakból, vagy a liszt, vagy ne add Isten kifusson a tej, mert akkor vége volt a világnak.

Ha eltört egy pohár vagy egy tányér, gyorsan dobd a kemence hátához, mondta édesanyám, nehogy észrevegye apád.

Azért nem feledkezhetek meg az erős humorérzékéről sem, ezért a szigorát később „lélekcsiszolásnak” minősítettem.

Elkerültünk otthonról én bentlakásba a fiú testvéreim már dolgoztak.

Egy hónapban legalább egyszer meglátogatott édesapám, mert mi nem járunk haza, csak ha vége volt az évharmadnak, ilyenkor hazai finomságokat kaptam, pogácsát és almát. Nagy volt az öröm.

Nagyon szerettem az almát.

A bentlakási körülmények nagyon rosszak voltak a hosszú hajam ápolására. Kérdeztem édesapámat, hagyja, hogy levágassam? Szó sem lehet róla, - mondta - nem eszel velünk egy asztalnál, ha levágatod... De egyszer csak megmakacsoltam magamat és kivágtam belőle egy jó darabot így maradtam egy kis másfél araszos copffal. Valahogy híre ment a szüleimhez ez a tettem, működésbe lépett a csepű telefon, de nem volt mit tenni édesapám azt üzenté, hogy ha már így elrendezted, csinálj, amit akarsz!

Mi nőttünk, érettebbek lettünk édesapámnak is enyhült a szigora.

Édesapám is lennebb hagyott a munkákkal a kollektivizálás megtizedelte a vagyonunkat, állatállományunkat, a barkácsolás lett a mindennapos elfoglaltsága és segített édesanyámnak a házimunkákban.

Én elkerültem Szatmárra, ahol közel 40 évig éltünk és dolgoztunk, de a szabadságunkat minden évben a szülők mellett töltöttük az épp aktuális munkákba bekapcsolódva.

Édesanyámék általában ekkorra tervezték a nagytakarítást, megkezdtük a padlással, a ház minden helyiségével, végezve a sütővel, ahonnan előkerült a temérdek üres borkán és üveg, ami kimosásra várt. Na Ibi, rajta!! De ez is meglett. Máskor előkerült egy kosár pamut matring, na Ibi tekerjük le gombo-lyagba, és majd szövettek Irén nénivel valamit belőle.

Az idő eltelt édesapám öregebb lett, elüldögélt az udvaron nézve a történéseket, követve a mozgásainkat. Egészsége is már romlott.

Elnéztem, ahogy figyel minket, a megtört vállait, szép tekintetét. Rengeteg szeretetet és jóságot láttam kisugározni. Nem volt nagyon beszédes, de a tekintete sok mindent elárult.

Akkor értettem meg mennyire szeret minket, az irántunk való olykor kemény és határozott utasításai és szigora azért volt, hogy rászoktasson a munkára, annak szépségére és minőségére.

Nagyon szeretett a kisebb unokájával kiülni a kapuba, ha nem volt egyéb tennivaló, oda köszöntgetett édesapám az arra járóembereknek: Szerussz koma! Szerussz koma!

Ezt annyira megjegyezte a kisebbik fiúnk, hogy amikor visszamentünk Szatmárra én épp a konyhába tettem - vettem és egyszer csak hallom, hogy az ott elhaladó szomszéd férfiagnak, akár az idegeneknek is oda köszön: Szerussz koma, szerussz koma!!! nagy volt a derűtség!

Meglátogatott minket egy párszor édesapám először kerültünk olyan meghitt viszonyba, hogy amikor sétáltunk, engedte, hogy karon fogjam, sétáltunk és meghitten elbeszélgettünk.

A járdán itt- ott eldobva papírokat és egyéb apró szemetet látott, tudod mit - mondta, mi otthon falun a ház előtt az utcát mindig megseperjük, itt városban nem zavar, kerülgetitek a szemetet? Ezt én nagyon megjegyeztem és attól kezdve a tömb házunk előtt tisztaság volt és virágok nyíltak. Elcsodálkoztam és jó érzés fogott el, amikor láttam, hogy „ragadós” lett ez a tett, mert sorban mindenik lépcsőház előtt rövid időn belül rendbe lett téve a járda és környéke.

Tovább folytatva a sétánkat visszaemlékeztünk arra a napra, amikor még fiatalabb volt és feljött Szatmárra egy családi eseményre, talán Gyula testvérem lánya esküvői ünnepségére.

Elmesélte, hogy gondja volt a kifejt tej pontos megmérésével, hiányzott ugyanis egy pontos literes mérő, ahhoz, hogy a sajtárba a kifejt tejet megmérje mielőtt a csarnokba vitte volna.

Be is mentünk ketten a vasas boltba és bátran odaállt az eladó elé, köszönt illedelmesen és kérdezte: hitelös litrösük van e? Az elárúsító személy nagyra nyitotta a szemét, fogalma nem volt, hogy mit kér édesapám. Bácsi, ha nem tud jól magyarul, mondhatja románul is, erre édesapám csak hátra tolta a kalapját de nem szólt semmit, aztán elkezdte magyarázni „érthetőbben” kézzel, lábbal, valahogy szót értettek, szerencsénk ugyan nem volt, de lett vígság és jóízű nevetés. A kalapos bácsira ráismertek, hogy ő egy Székely.

Felelevenítve ezt a kis jelenetet újra jót nevtünk és ez nagyon jó volt.

Pár napot volt még nálunk, aztán hazament.

Rosszabbodott az állapota, éreztem, hogy haza kellene menjek meglátogatni.

Megérkeztem Csíkba, késő este a vonattal, így kénytelen voltam egy szállodában megszállni.

Kb. éjfél után lepihentem, de kezdtem aggódni, vajon megébredek, elérem majd a reggel 7 órakor induló autóbust, amely Almásra vinne? Elszenderedtem, majd álomba merültem.

Hat óra előtt egy pár perccel egyszer csak hallom, hogy kiáltanak, a nevetem szólítsák. Ibiii, Ibiiii!! Ibiiii!! Hangosan, háromszor és határozottan!

Édesanyám hangját hallottam tisztán, élesen, megállt bennem a lélegzet, a szó, és elérzékenyültem. Édesanyám felébresztett!!!

Felöltöztem... és rebegtem:... hogy miért? ...

*„Hol hit, ott szeretet,
Hol szeretet, ott béke
Hol béke, ott áldás,
Hol áldás, ott Isten,
Hol Isten, ott szükség nincsen”.*

És rohantam a buszállomásra...

Ilyen volt a lelki kapcsolatunk és maradt a mai napig édesanyámmal, hiába már 26 éve nincs közöttünk. Sokáig tűnődtem, hogy létezhet ilyen? Hát igen!

ÉDESAPÁMRA emlékeztem ebben az írásban, összefoglalva annyit mondhatok, hogy nehezen lehetett megérteni a düh kitöréseit, a szigort, a felemelt hangnemet, a szókimondását, „ami szívemen, a számon természetét” mi okozza, honnan jön. Bárkinek célozta a kritikát, a keményebb megjegyzéseit senki sem tudott megsértődni, vagy haragudni rá. A magában tartott szeretetét, gyöngédségét, bölcsen tudta palástolni. Az átmenet e két különböző érzés, viselkedés között végül is a szeretetbe torkollott és összpontosult. Egy idő után megmaradt és hálás vagyok, hogy megtapasztalhattam.

*„Emlékük áztatta csendben
A visszhang vagyok:
Kettejük szívverése” ...*

Benedek Ibolya

Székelyföldi életképek

Estefelébe hajlott az üdő. Üldögéltünk papóval a kicsi ház melletti padkán, ami tüzifa tárolására lett kitalálva, most eppe még üres vót, met a nyár derekán jártunk, s nem kellett tüzelni szakadásig, elég melegöt adott az Isten kék egéről reánk vigyázkodó nap. Szóval üldögéltünk, s hallgattunk. Én egy veszőcskével mindenféle krikszkrasszokat rajzolgattam a porba, mind annakidején Jézuskrisztus, csak akko még kicsi vótam ahhoz, úgy öt-hat esztendő, hogy tuggyam, ki kire vesse az első követ, szóval üldögéltünk, s neköm az vót furcsa, hogy a tyúkok mind felsorjázta a ketrecbe a lajtorjájokon, pedig a nap még fent vót, s a verebek úgy feredtek a porba, mint mú a Kicsi-Homoród vizibe. A fecskék es olyan alacsonyon keckeraszták a legyeköt, hogy vitték el a fülünköt, bezzeg mácco olyan magoson vadásztak, hogy aligönös-alig lehetött látni... papó nagy nyugalommal szemlélgette azt, ami körülöttünk folyt, osztán korához képöst fürgén fepattant, hátraléptt a kicsi ház bütyyinél strázsáló kútágas, s a pajta közi, ahonnét látni lehetött a nyugati látóhatárt Udvarhely felé. Ügyelődött egy darabig, osztán visszahuppant a helyire, s közölte: „milyen jó, hogy esszeszedök a rendöt a boglyába, nem veri el az esső!” Néztem reá, néztem az égre, ahol egy körömfeketényi felhő se láccott, s kezdtem kéccségbevonni az elmeállapottyát, papó biztoson a hagymáz patakából beszél, meg es kérdtem: „Papó, maga honnét szedi ezököt, miféle essőről beszél, hisze sütt egy felhő az égön, hogy lenne esső?” „Mennyél csak hátra a pajta felé, osztán nézd csak meg az eget, hallám mit lácc?!” Megnéztem, eléggé vastag homály gyúródott fefelé, s mondom es neki a tényállást.

- No, látod-e, az a homály aszt jelönti, hogy közelög az esső, ejsze éjjelre itt es lesz. Osztán, láttam, figyelöd a fecskéköt, a verebeköt, tyúkokot, s a viselkedésök es aszt mutassa, esső lesz! Osztán nannád minnyá bégyújt a füttőbe, hogy odategye a poliszkavizet, s a füst lefelé száll, mert ilyenko örökké lefelé száll a légnyomás mián, de te még ehöz kicsi vagy, hogy megércsd. Húha, gondotam magamba, hogy ez a papó milyen okos, eddig észre se vettem, azaz nem nyári vonatkozásba... bezzeg, künn a mezón könnyű vót, met ha a Küküllő fejinél megjelönt egy kujakomnyi felhőske, ami a vattacukorhoz hasonlított, amit a Pétör-Pál búcsúko árultak a piactérön, no, akko erőst kellett rugatni, hogy az esső előtt legalább a szárazát a szénának bugjájuk fel, olyan hirtelen kereködött az esső, még görgetött es, s villámlott, hogy fertályóra múva a nap esment olyan ártatlanyul nézzön reánk, mind a Jóisten szeme vasárnap, miko mentünk a kicsi misére. Télön elégsző vótam papóval a tanyán, Kislikaton, ahol feletették a marhákkal a nyáron

esszegyüttött szénát, s esténként, mivel a közbesső tanya vótunk, ott gyűltek össze a szomszédok, az első háborút megjárt vénök, s a futuckóból fogyott a széköly köményös, s legtöbbszö beléaluttam a mesélésökbe, de sok minden reámragatt belőle, hogy forrása legyen életútamnak. Közbe iskolás lettem, cseperedtem, mint a gomba a fenyőfák alatt, má nem jártam télön a tanyára, jártam nyáron eleget, kapálni a pityókát, szénát csináni, inkább a patak befagyott jegin síkoláztunk, aminek a szülök nem erőst örventek, mert kopott a bokancs talpa, osztán lehetött vinni „SuszterSándor” bácsihoz, a suszter csak a foglalkozásra utalt, nem vót családnév. Szánkázni es erőst szeretttünk, a Kerülön béfelé úgy repesztöttük, hogy csak! A téli vakációba alig láttak ott-hon, bakkadáréztünk, kecskebucskáztunk a métörös hóba a szánkázás mellett, epe csak enni jártunk haza, ha nem felejtöttük el, de rendösön átalszöktünk az ebédön, mintha nem es hallottuk vóna a déli harangszót. A szénacsinálás fortéjait úgy tanótuk meg, ahogy nődögéltünk, kaszáni, kapáni, mindent a maga idejibe, nálunk nem vót kollektív, főggyeink minden irányba a falutól, mire megúntuk vóna az egyiköt, má végeztünk es, kezdhettük a másikat. A lajtorjás szekeret megrakni szénával, no az vót nagy tudomán, sze miko a lajtorja felí értünk, akko ki kellett eresztteni a széjjire es, úgy, hogy nőjjön a felület, s egyforma széjjös legyen, s a sarkokon a tőrésnek es egyformának kellett lenni, s miko kész lett a rakodás, általába két három rend a lajtorja felett, met akko még a mezzei utak sokkal hitványabbak vótak, szóval az ódala gereblyével, úgy kellett kinézzön, mint a gyufáskatuja! A széköly erőst kényös vót az ilyen apróságokra, szekérrakás, kaszálás, met hamar szájára vette a falu, ha rendetlen munkát végzött! Belétanótunk, Édösapám örökké es mondta: „Tanódd meg fijam, met evel szégyönt nem vallasz, s enni se kér suhútt, jó, ha értesz hezza!” Biza, igaza lett, sokszor értékölték a tudományom, met nem nézték vóna ki belőlem, hogy ehöz es, ahhoz es értögetök, ami a falusi életöt illeti, s amit csak ott, helybe lehet eltanóni... Osztán az essös üdöt es kihasznátuk, gombászni jártunk, s a dugást megjavítani a patakon, amit a záporesső vitt el, muszáj vót újraépíteni, met amiko csak tehet-tük, feredtünk, pancsotunk mind a piztráng, közbe úgy ahogy úszni es megtanótunk. Havasi meggyet, málnát es szedtünk, oda nem mehettünk magunkra, met akkor es vót medve, csak egy szikrát baráccságosabbak vótak, vót amit egyenek az erdőbe, az es igaz, erőst közé nem es mentünk hezzok. Aszt es megtanótuk, melyik az a magyaróbokor, ami árpáraéröt teröm, s miko eküdtek borvizétt, met az embör miko dógozik, sűrűbben szonnyul, szedtünk vajegy zsebbel, s törögettük, s ropogtattuk mind a mokusok... Most itt vagyok, vén fejjel visszaemléközve a szép gyermekkorra... nososztán, a vénség es egy állapot, nem fáj, ha nem vagy beteg. A végire odabiggyeszteném azt az

egymondatos Záróéneköt, amit az első könyvem végire írtam, egy kicsit átdógozva:

No, szóval, menegettem a tehenyös szekér előtt méltóságosan, mintha szolgabíró lettem volna, de a szolgabírók nem járnak tehenyös szekérral, hát még előtte, de neköm fontos a megbízatás, hogy hajccsam hátra Kislikatra a lajtorjás szekeret, mert kész lett egy szekérral a finom szénából, s nálunk az a jelszó, hogy „a széna akko' széna, ha földél alatt van”, szóval első ilyen feladatnak kellett megfelelnem, befogni a járomba a két kérődzőt, ellenőrizni a felszerelést, s az ostorral a vállamon menni előttük, mert úgy vótak szoktatva, Édösapám nevelései, s akkor feltűnt az utca végén az a leányocska, aki Magyarországról jövőgetött minden nyári vakációba a rokonokhoz, s aki, ha ritkán találkoztunk örökké mosolygott, s sugdolózott az unokahúgával, de soha nem szóltunk egymáshoz, ő vajegy évvel idősebb vót, nem az én asztalom, s különben es, mást szánt neköm a sors, amint később kiderült... most ne, jön egyedül, pisojog, mind a sükei vadalma, ahogy szokott, én meg pillogtattam mind a varasbéka a csihán között, hát kihúztam magam, mind Mátyás király a Fekete serög elején, s miko egyvonalba érünk, aszt mongya, „szial!”, nem tudom, mit jelönt, ejsze köszönés, a magam móggyán mondom, hogy „szerusz”, hallom, hogy kecereg ahogy továbbmenyen, egy kicsitt mérgös vagyok, egy kicsitt szégyöllöm magam, de tizennégy évesön az embörtől ne várják azt, hogy mindent tuggyon, lehet, jót kacagnak rajtam, de nem számít, más es járt még így ebbe a világba, s túlélte, közbe kiérök a faluból, szeretnék fűtyörészni, ahogy Édösapám szokott, de nem tudok olyan jól, örökké irigyöltem azokat a fiukot, akik úgy tudtak fűtyölni, hogy elhallott a falu egyik végétől a másikig, énekölni meg osztán végképpen nem akartam, pedig szerettem, de a tavalyi iskolakezdekskor kitanácsoltak a gyermökkórusból, met közbe embörösödni kezdött a hangom, ennek igen örvendtem, mert mehettem focizni a fiúkkal, s a tehenyököt sem akartam elijeszteni, úgy elfutnak, hogy többet nem látom ökö, szóval így marad az ábrándozás a sok mese-s regényhósról, akikkel teli vót a fejem, mind a kutya bolhával, menegettem, s a tehenyök lüntöltek, heába nem vót csengő a nyakukon, akkor es lüntölnek, a szekér utánuk zergett, met a szekér üresön szokott zeregni, más témához nyútam, ott a komolyzene, amivel a városi nagynénéim kezdtek „megfertőzni”, s mert olvastam a Puccini-életregényt, egészen elvarázsolt, úgy éreztem, az Ő lelke az én lelköm. Szerettem vóna má hallani valami áriját, lehet, hogy má hallottam es, csak nem tudtam, mi az, osztán itt van Csajkovszkij első zongoraversönye, ami szerelöm vót az első hallásra, hát így kezdött vegyülni bennem a népzene, a klasszikus, a magyar könnyűzene, s a sok olvasás, s minden egy nagy adag gyúrma lett az agyamba, ami osztán lassan letisztult, széjjelválasztódott, mind a sajt a savótól az esztenán, az Országházba es

mindenki reám vót kíváncsi, hogy ki az a ..., aki ilyen szépöket ír, hogy első díjat adtunk neki, osztán tiztáztam magam... osztán a nagy ábrándozásba eccer látom, menyen előttem egy lovaszekér, uramisten, Elek apó ül az ülésdeszkán, a szekér teli könyvekkel, gyermeklapokkal, a Cimborával, én elvárászolva menyek utána, húzok egy kicsi szekeret magam után, amit mű faragtunk az unokatestvéreimmal, s benne árválkodik egy kicsi könyv, nagy szürke betűkkel a címe... , csak menyünk kettecskén, közbe hátranéz, huncutul mosolyog fehér bajussza alatt, s lám, egy hatalmas könyvtár terömbe szekere-zünk bé, megállunk egy nagy üres póc előtt, s Elek apó kezdi szépön, akkurátuson ferakni a könyveit, az újságokat, s én megilletődve várom, mikor végez, osztán, miko kiürült a szekere, még maradt egy kicsi hely a pócon, kezembe veszem a könyvem, félve reanézök, Ő bólint, s én felteszem a sor végire. Akkor barackot nyom kopacodó, deres fejemre, s ahogy megjelent, úgy el es tűnik, állok, nézöm a pócot, még elférne egy-két könyv, Istenöm, ha megadod, hogy életöm guzsalyáról ne foggyon le túl hamar a fonnivaló kendőr, talán még teszek oda valamit!...

Benedek M Elek

Jóska monyator lesz

Valamikor ötéves korában járt először az esztenán Jóska, papójával mentek elhozni a sajt és az orda járandóságot a juhaik után. Mivel addig még Odorhelyen felül nem járt, a Felszegi Tilalmas már „Terra incognita”, hát ez a kirándulás neki olyan lett, mintha a mennyországba ért volna. Csárfán erdejében már a felkelő nap hasított csíkokat a fenyőfák között, s a verőfény olyan volt, mintha kékes fátylak lettek volna kifeszítve az erdőben, s a madarak reggeli köszöntője simogatta gyermeki lelkét. Menegettek hát a fényesre taposott ösvényen. Aztán mikor ismeretlen területre értek, a sok szépségtől nem győzte kapkodni fejét, az erdősávok közötti kaszálók virágai méltósággal emelték fejüket az éltető fény felé, kitárták szirmaikat, s itták a fényt, a madarak énekét. Pottyán mezeje előtt látta meg először azokat a kis virágokat, amilyeneket még soha nem látott. Araszos karcsú szárazon gyönyörű égszínkéék virágok nyitogatták pici szív alakú szirmaikat, s Jóska fejében nagy elhatározás született, valahogy kéne vinni haza ebből a virágból, tövestől, hogy elültesse, gyönyörködhessen a nyáron bennük. Hogy csillagvirágnak hívták-e, nem biztos, de a gyermek rögtön így nevezte el. Fenn az esztenán keresztapja, Káruj fogadta őket frissen készült túrőspuliszkával, s nem sokat kérték magukat, megkóstolták az isteni reggelit, Jóska szerint még finomabbat, mint

amit nanyó főzött, de nanyónál jobb puliszkát nem főz senki, így ez titok marad. Hazafelé nem felejtette el kiszedni azt az öt-hat tövet, kicsi földlabdával, s hazaérve kiszemelte azt a ládácskát amiben a bátyja kísérleti búzája nődögélt, s kihasználva a távollétét, kiborította, friss földet tett belé a veteménysből, s felrakta a tornác tetejére, elültette a friss szerzeményt, megöntözte, s rettenetesen büszke lett magára, csak nem számolt a következményekkel... Imre, a bátyja mikor hazaért a mezőről, s meglátta öccse művét, majdnem lángot fújt mérgében, ráadásul a tyúkok lerágták a búza szárait, már nem volt jó semmire, hát jött két istenes nyakleves, s egy fenékkerűgás, amitől Jóska négykézlábra állt, de nem mert pisszenni, nehogy halmozódjon a fenyítés. Este szomorúan tapasztalta, hogy szép virágai mintha hervadnának, egyenként csukogatták be kicsi tányérocskáikat, s mire a nap lement, mindenik kókadtan szomorkodott. Jóskát előntötte a keserűség, már azon volt, kiborítja, kár volt a nagy áldozatért, de édesanyja hívására be kellett menni, mert megszólalt az estharang, a család körben állva elmondta az Úrangyalát, aztán készültek lefeküdni... Másnap reggel Jóska első dolga volt, hogy megnézzze, élnek-e még a virágai, s láss csodát, a nap simogató sugarai úgy nyitogatták az apró szirmokat, mint puha anyai kezek. Az öröm visszatért a gyermeki szívbe, s már nem bánta a nyakleveseket...

Teltek az évek, a cseperedő gyermek apró feladatai sokasodtak, az iskola, az olvasás mellett mezei teendők is várták, bele kellett tanulni a szénacsinálás rejtelmébe, persze csak amit bírt egy tíz-tizenéves gyermek, de ő egyébről ábrándozott, monyator akart lenni, mert közben minden nyáron megjárta az esztenát legalább egyszer, s arról ábrándozott, hogy ha juhászbojtár lesz, esetleg még huszár, Jóska vitéz is lehet, mint ahogy Kukorica Jancsiból lett János Vitéz. A következő iskolaév vége előtt nyagatni kezdte szüleit, hogy engednék fel az esztenára keresztapjához, s addig-addig, hogy meglágyultak a szívek, s az évszáró után két nappal reggel már úton volt édesanyjával az „ígéret földje” felé. Odaérve, kipakolt csíkos posztótarisznyájából oda, ahova keresztapja mutatta, mikor végzett, elbúcsúzott édesanyjától, aki nem titkolt könnyhullatások közepette indult haza. Keresztapja kezébe nyomott egy labdaformájúra gyúrt túrópuliszkát, a „monyatorpuliszkát”, de lévén, hogy otthon jól bereggelizett, nem fűlött a foga a furcsaságra, csak annyit mondott „keresztapám, ezt nem tudom megkezdeni”, „nem baj fiam”, s eltette, mert már indulni kellett legeltetni. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy keresztapjának már volt egy igazi monyatora, már majdnem kész pakulár, Jóskától úgy két évvel idősebb, aki „kisebbségi származású” volt, aki már két éve nem járt egyáltalán iskolába, s a véleményét az iskoláról igen tömören fejezte ki, mikor egyszer olyankor haladt el az iskola előtt, mikor a gyerekek szüneten voltak, s mikor osztálytársai meglátták, kórusban kiáltották „Miska, gyere

iskolába”, mire Miska egyet rántott a hónaljban kissé bő nadrágján, s vissza-kiáltott „Ráksúly!”, s ment tovább, kivívta a függetlenségének tiszteletét. Szóval Miskával nagyjából ismerték egymást, s Miska készséges volt elmagyarázni a fontosabb teendőket. Jóskaát persze az is érdekelte, van-e medve, farkas, himnus (erre elvagyorodott, mert a két papó hiába győzködte, ő a hiúznak himnuszt mondott, s punktum, igaz még négyévesen) persze Miska is röhögött, mivel ismerte a hiúzt, de Jóska az iskolában rájött, a himnus az, amit az első óra előtt muszáj elénekelni, igaz kukkot nem értett belőle, de fújták lelkesen, mert úgy kellett, s a hiúz egy veszélyes macskaféle, imádkozzon, hogy ne legyen találkozásuk. A sok okítás közepette eljött a delelés ideje, a nyáj leheveredett és békésen kérődzött, miközben a négy komondor vigyázta nyugalmukat. Káruy kereszt elővette a tarisznyából az ebédet, s amikor Jóska felé nyújtotta labdapuliszkát, az rázta a fejét, el volt telve a sok erdei gyümölcscsel, s esment mondja, „Keresztapám, nem tudom megkezdeni”, „Nem baj fiam”, s eltette vissza a tarisznya rejtekébe. Estefelé kiürült a gyomor, s mikor rendesen korogni kezdett, Jóska odasomfordált a keresztapájához: „Legyen szíves adja ide, mert már meg tudom kezdeni”, szóval így telt el az első nap nagy része, igaz, az esti fejésnél miután a juhokat beterelték a karámba, a lészát bécsukták, s akkor jött a monyator dolga, a fejős juhokat szépen a fejőlikhoz kellett terelni, az eszterungához, egyesével, ügyelve, nehogy egy is kimaradjon. Csak egy juh nem akart sehogy se kötélnek állni, azaz bémenni a likhoz, s mikor nagynehezen bétuszkolta, szinte büszke lett magára, akkor felállt Káruy a fejőszékről, s nagy komolyan mondja „no, Jóska ezt te fejed meg!”, s Miska veri földhöz magát a röhögéstől, akkor látja, hogy a berbécset kényszerítette bé az eszterungába. A szégyen, s a fáradtság kezdett erőt venni Jóskán, de még nem merte elmondani magának, hogy „a fene egye meg ezt a monyatorságot”, lefeküdt, békfordult a fal felé, csendesen szipogott, hogy ne hallják a többiek, hiányzott az édesanyja simogató keze, s a homlokpuszi, amit minden este megkapott. Egy dologban biztos kezdett lenni, a nyarat valahogy kihúzza, de többet monyator nem lesz, végül is már igazi huszárok sincsenek, minek vergődni, arra a vajegy ünnepre bé lehet öltözni huszárnak, s akkor egy kicsit mégis János Vitéz lehet...

Kápolnásfalu, 2019.október 15.

Benedek M. Elek

A Csík-Udvarhely vasút története

Az úgy vót, hogy a két város között csak egy hosszú, szürke kígyó, a poros országút tartotta a kapcsolatot átal a Hargitán, s az emberek es ezen közlekedtek az úttal esszekötött települések között, ki erre, ki arra, eppen, hogy hol vót dóga. A miénkek inkább Udvarhely felé jártak-keltek, ott vót a vármegye központ, („Istenem, de rég volt, Istenem, de szép volt!”) s a hetivásárokra többnyire gyalog, vagy szekérrel jártak, csak miután az Isten egy kicsivel feljebb vitte a dógukat, akkor kezdtek el buszozni, valami Noé bárkájából kiselejtezett járgányokkal. Nos, még a buszjárás előtt történt, hogy a szép nyári napok egyikén eppen János bá vót a szeres a közmunkában, mert a szógabíró szépon béosztotta a lakosságot, ki mikor kell tegyen valami jót a közösségért, a jó szénacsinaló üdőben János bának keserves dolog vót, hogy a szógabírót bévigye szekerivel a vármegyeegyülésbe, de hát a béosztás az béosztás, nincs apelláta! A lovak es búsan bandukoltak, nem tudtak ide-oda harapdálni, mint amikor a mező felé kellett húzni a szekeret. A szógabíró kezdte megsokallni a lassúságot, főleg azután, hogy a gyalogosok kezdtek elhaladni mellettük, sűrűn nézőgette vaskos ezüstláncon lógó zsebóráját, amire igen büszke vót, s dukált es neki hivatalából kifolyólag, hát kérdi János bát: - János bácsi, nem mehetnénk egy kicsit gyorsabban? - mire János bá kieresztette a pipafüstöt, mert teli szájjal nem beszélget az embör, s csendesen így válaszolt: - Mú mehetnénk es, de kire hagyjuk a szekeret, s a lovakot?”- avval menegettek tovább. Ejsze bé es értek üdőben, mert arról nem szól a történet, hogy János bát kirúgták vóna állásából, mert olyan nem vót neki. No szóval, telt-múlt az üdő, kezdtek okoskodni a városi urak, s a vasúttal foglalkozó hivatalok, hogy ha má’ Segesvár, s Udvarhely között megépült a vasút, mért ne lehetne Udvarhely, s Csík között es egy vonal, minnyá egy fokkal közelebb lennénk a civilizációhoz. Elkezdtek hát vizsgáldni a terepasztalon (hogy miköt tudok!), s a kiterítött térképökön böngészték a lehetőséget a nagy álm mevalósítására. Osztán mikor papíron má eleget tudtak, gyerünk nézzük meg gyakorlatban es, nehogy csődöt mondjon a tudomány. Mikor már egybe vót az elmélet a gyakorlattal, akkor neki kell fogni a nyomvonal kijelöléséhez. El es értek Márafalváig, szép nyári nap délutánján, inkább úgy estefelé érköztek el a mezőn keresztül András bá portájához, olyan szándékkal, hogy a sok műszert éjjelre esetleg ott es hagyhatják, s meg kell beszélni András bával a legfontosabbat, miszerint pontosan az udvarán menne keresztül a vasút, s ezt hogy tálalják az öregnek. Ahogy ott álldogálnak, hát érközik es András bá, vállán a két kasza, s a tarisnya, meglepődve nézi a sok „nadrágost”, ahogy feszengek az udvaron, s a sok csíkos rudat meg mindenféle műszert a

kerítés mellett. A kölcsönös köszönés után az urak elkezdik ecsetelni a vasút fontosságát, előnyeit, s András bá sűrűn bólogat, mintha értené, hogy „gondolja meg, mennyivel hamarabb béér Udvarhelyre, vagy Csíkba, mint szekérel, vagy Uram bocsá’, gyalog, s mennyivel olcsóbb, mint a szökőévben egyszer járó busz!”- az öreg hümmög, érti ő, de mi a csízó az egészben, mire tovább tart a felvilágosítás, miszerint „ez es csak úgy gazdaságos, ha egyenős a vonal, szóval, hogy egyenős legyen, át kell menjen a csűrjin, s az udvarán, mit szólna hezza?” András bá sűrűn kezdi vakargatni a fejét a szalmakalap alatt, hümmög egy sort, meg kell rágni ezt a fontos haladást segítő tervet, osztán kimondja a szentenciát: - Én a haladásnak soha nem tettem keresztbe, teccik es az elképzölés, de egy dógot jegyözzenek meg, ilyen szép szénacsináló, s más dologüdöbe én nem fogok itthonülni, hogy nyitogassam a csűrkaput, s a nagykaput mikor jön s menyen a vonat, alkalmazzanak egy baktert, hogy nyitogasson, s csukogasson, s ha javasolhatom, akkor minnyá’ kettőt, egyet a csürhöz, s egyet a nagykapuhoz, hogy szegényök ne kelljen futkorászszanak, s késleltessék a menetüdöt!” Az urak tátott szájjal hallgatták András bá eszmeftuttatását, a szemüket nem vették le a kaszákról, osztán megköszönve a hasznos tanácsot, esszeszedték minden felszerelésüket, s elkotródtak, hogy „majd megfontoljuk a dolgot”, mert kinek lett vóna bátorsága megmondani, hogy le kell bontani a csürt, kaput, s a házat es odébb kell kötöztetni, a kasza vót a hatalom András bá vállán! Hát ez a Csíkszereda-Székelyudvarhely vasútvonal története, s ha valaki nem hiszi, járjon utána, de nem ajánlom, hogy megpróbáljon jegyöt venni a két város valamelyikében átal a másikba, mert vagy viccnek fogják fel, vagy adnak egy olyan jegyöt, hogy két napjába kerül Csíkból Udvarhelyre, vagy Udvarhelyről Csíkba érközni!

Kápolnásfalu, 2019.december 12.

Benedek M. Elek

A legszebb karácsonyfa

Egyszer volt, hol nem volt, talán így is kezdődhetne, de jobb ha másként kezdem. Az Isten miután megalkotta a Kárpátokat, s a hegyvonulat legszebb részét, a Hargitát, végignézett a művén, s nem volt megalégedve. Igen csoré, rideg sziklák meredeztek az ég felé, hát fogta magát, beültette örökzöld fenyővel, hogy ne kelljen vesződni minden tavasszal az újrazöldítéssel, s a fennsíkokat pedig fűvel és szebbnél szebb vadvirággal, azt már az emberek dolga rendbentartani. De a kaszálásba, szénacsinálásba beléfárad az ember,

osztán megszomjazik, hát megteremtette a borvízforrásokat, hadd legyen mivel eloltsák a szomjukat. De patakok is kellettek, hogy az állatoknak legyen miből inni, hát semmibe nem került vajegy forrást termteni, amiknek a vize kezdett futni lefelé a hegyoldalon, szép kicsi völgyeket vágva maguknak. Aztán azon töprengett, ki a legalkalmasabb arra, hogy belakja ezt a földet, hát betelepítette a székely néppel, mivel tudta, kemény fából faragta őket, bírják a gyűrődést. Teltek az évek, sőt az évszázadok, s jött a divat, hogy Karácsonykor minden házban muszáj Karácsonyfának lenni, érződjön a fenyőillat ezen a fennségeken ünnepen, s a gyermekek hadd örüljenek a sok-sok dísznek és az ajándékoknak. Kislikatteton takaros erdősáv zöldellt, a szekérúttól nem messze, s középtájon hatalmas, tekintélyparancsoló évszázados fenyő uralta a területet, mintha ő lett volna a király, de lehet, hogy az is volt, mert a többi tisztos távolságban állingált tőle, mintha parancsait lesnék. Aztán egy tavasszal elhatározta, hogy legszebb tobozát nem pazarolja másfelé, hanem körbeveszi magát a magokból kikelt gyermekeivel, s mindjárt jobban fogja élvezni az életet. Vigyázva engedte le a tobozt, az érett magok tényleg körülötte értek földet egy kivételével, amelyik egészen az út mellé esett, s ott fogant meg. Nőttek, nődögéltek, a belsők szép formás, igazi karácsonyfává cseperedtek, de testvérük nem volt olyan szerencsés helyzetben, szénával teli szekerek súrolták, legelésző állatok dörzsölődtek neki, szóval kissé görbe, kissé féloldalas lett, s testvérei nemtitkolt gúnyral susogtak róla, szegény még irulni-pirulni sem tudott, mivel akármilyen volt is, zöldellni kellett neki is akárcsak a többinek. Lassan kezdtek ritkulni ahogy akkorát nőttek, s már nem volt olyan vicces, reszketve várták a Karácsonyt, s imádkoztak, ne ők legyenek a következő áldozat. . . Jött a Karácsony, mint minden évben, s előtte való héten egy ember ballagott fiával az erdő felé, karácsonyfát akartak vágni. Az embert nevezhetnék, Andrásnak, Mihálynak, Lászlónak, Istvánnak, a fiát is Ádámnak, Eleknek, esetleg Pistának, Ferinek, de nincs jelentősége, tehát mevettek a szárközépig érő hóban, s a tizenegy-két éves gyermek hősieken tartotta a lépést édesapjával, gondolatai a karácsonyfa körül forogtak, mivel ismerte a környéket, a fákat, valami teljesen új dolog ötlött az eszébe, s mikor odaérték a csenevész fához, vette a bátorságot, s így szólt apjához:

- Édősapám, tuggya-e mit, ne vágjunk ki egy fát sem, inkább hozzunk valami díszeket, s öltöztessük fel ezt a kicsi nyomorúságot, hadd legyen eccer neki es igazi Karácsonya!

Az apja megtorpant a meglepetéstől, lenézett a fiára, hogy komolyan gondolja-e, de az olyan ártatlan állhatatossággal nézett vissza, hogy benne is megmozdult valami, hiszen minden alkalommal szinte sajnálkozva ment el a kis fa mellett, s végülis, miért ne lehetne örömet szerezni ennek a szerencsétlennek.

- S anyád mit fog szólni, ha fa nélkül állítunk haza? - kérdi a gyermeket.
- Nem tudom, de ejsze megérti, ha elmongyuk neki, métt döntöttünk így, különben es vihetünk egy pár szép fenyőágot, s hátha nem kerget el - válaszol a legényke.

Megvakarta a fejét a kucsma alatt, lesz ami lesz, lehet, az asszony bolondnak fogja nézni mindkettőjüket, s kivált őt, hogy engedett az unszolásnak. Íghát választottak pár szép ágot, lecsapta a fejszével, hónuk alá vették, s irány hazafelé. Kicsit restelkedve lépett bé a kapun, a felesége, nevezhetjük Mariskának, Erzsinek, Annának, vagy Ibinek, mindegy, szóval akkor lépett ki az ajtón, s mikor meglátta őket, kerekre nyitotta szemét, még a kezét is összecsapta:

- Hát tük? - tette fel csudálkozva a kérdést-miféle seprűnekvalóval állítotok haza?

- Mü avval - volt a válasz, osztán bétuszkolta a házba, s elmesélte a fiuk kitalálmányát, hogy a csúfocska fának akar szép karácsonyi ajándékot. Az anya megértette, s a szeméből kigördülő könnycseppek jelezték, egyetért a gyermeki gondolattal mindjárt bement a kamrába, egy csomó kissebb-nagyobb dobozzal jött vissza, becsomagolta színes, csillogó papírba, pántlikákkal átkötötte, előkereste az angyalhajat, már úgyis megérett a cserére, a sok használattól kissé viseltes lett, összecsomagolta az egészet. Másnap felkekedtek, kimentek, s feldíszítették a kicsi fát, amely boldogan fogadta az öltöztetést, mint a menyasszony az esküvő előtt, s testvéreit a sárga irígység ölte, mert őket el sem vitték, fel sem öltöztették. Aztán jött a Karácsonyest, a csillagok az ünnepi égboltról csillogó port szórtak a boldog fácskára, még a Jó Isten is megcsodálta, s megkönnyezte ezt a fennséges látványt, amitől teljesen megszépült, szédült az örömtől, s így maradt tavaszig, míg az esők le nem kopasztották a díszektől. Aztán egy szép nap emberek jöttek, méricskéltek, szélesíteni kellett az útat, kövezni, s a földgyalu úgy fordította ki a kicsi suta fát, hogy fájdalmat sem érzett, gyökerével együtt szakadt meg a szíve, s utolsó gondolata a csillagporos Karácsonyestre vetült, amikor az Isteni Gondviselés először, s utoljára boldoggá tette. Teltek az évek, az öregedő fenyők, akik szemtanui voltak halálának, továbbadták susogva az ifjoncoknak a kicsi társuk történetét, így megy mai napig, s a legszebb karácsonyfa története megmarad az idők végezetéig, ha még lesz fenyőfa, ami, de inkább AKI, továbbvigye, s legyen akinek továbbadni...

Benedek M. Elek

Amit még most tanít

Nagyapám csendes öröksége

Kiskoromban azt hittem, hogy a nagyapák mindent tudnak. Hogy válaszaik vannak az élet kérdéseire, még akkor is, ha nem mondják ki őket hangosan. Az én nagyapám ilyen ember. Nem beszél sokat, de amikor megszólal, az ember érzi, hogy figyelnie kell.

Én most az ő történetét szeretném elmesélni – úgy, ahogy én látom, gyermekként, aki még tanul tőle.

Nagyapa nem mesél sokat a múltjáról. Nem ül le hosszasan történeteket mondani. De néha, egy-egy csendes pillanatban mégis megszólal. Egyszer azt mondta – vagy inkább úgy fogalmaznék: azt vallja –, hogy az ember értéke nem abban mérhető, amit birtokol, hanem abban, amit másoknak ad. Akkor csak néztem rá. Nem teljesen értettem. Ma már egy kicsit igen.

Egyszer azonban – amikor a testvéremmel összevesztünk, mert megkért, hogy segítsek neki egy kicsit rendet tenni a szobájában, én pedig türelmetlenül és önző módon visszautasítottam – nagyapa csendben figyelte a jelenetet. Nem szólt ránk azonnal. Megvárta, míg elcsendesedünk, majd nyugodtan, minden szemrehányás nélkül megszólalt. Azt mondta, hogy emlékezteti őt ez a helyzet valamire a saját fiatal korából – és akkor mesélte el azt a történetet, amelyet azóta sem felejtettem el. Abban a pillanatban még nem sejtettem, hogy nem egyszerűen egy régi emléket oszt meg velünk, hanem egy olyan tanítást ad át, amely később az egész gondolkodásomat meg fogja változtatni.

Azt mondta, hogy fiatal korában kemény fizikai munkát végzett. Egy téli napon történt, amikor a hideg annyira erős volt, hogy a leheletük is megfagyott a levegőben. Egész nap dolgoztak, kezeik átfagytak, de nem volt választásuk – a munkát el kellett végezni.

Aznap velük dolgozott egy idősebb ember is, aki már nehezen bírta a tempót. Lassabban mozgott, gyakran megállt, és látszott rajta, hogy minden egyes mozdulat fájdalmas erőfeszítés számára. Sokan csak legyintettek rá. Azt mondták, feltartja a többieket. Nagyapa viszont másképp látta. Úgy emlékezett vissza, hogy odalépett hozzá, és szó nélkül átvette tőle a munka egy részét. Nem kérdezte, miért nem bírja. Nem várta, hogy megköszönje. Egyszerűen csak segített. Később az az ember halkán csak annyit mondott neki: „Köszönöm.”

És nagyapa akkor értette meg igazán, amit azóta is vall. Azt mondta, hogy abban a pillanatban nem az számított, ki mennyit dolgozott, hanem az, hogy ki hogyan viselkedett, amikor nehéz volt. Ekkor elhatároztam, hogy legközelebb kiállok a testvérem mellett, és ha bármiben kéri a segítségemet, segítek neki.

Úgy tartja, hogy az ember igazi arca akkor mutatkozik meg, amikor mások gyengébbek mellette. Amikor ezt mesélte, nem nézett rám. Csak maga elé, mintha újra ott lenne abban a fagyos napban. A hangja nyugodt volt, de érezni lehetett, hogy ez a történet mélyen benne él.

Azt hiszem, ekkor kezdtem őt igazán megérteni.

A kezei sokat mesélnek róla. Dolgozó ember volt egész életében. Nem panaszkodott, még akkor sem, amikor nehéz volt. Inkább tette a dolgát.

Ő úgy gondolja, hogy a munka nem teher, hanem lehetőség arra, hogy az ember bizonyítson – elsősorban saját magának.

Gyerekként sokszor csak félig figyeltem rá. Inkább játszani akartam, nevetni, szaladni. De valahogy mégis megmaradtak bennem a szavai.

Azt tanítja, hogy a jóság nem hangos. Nem kell róla beszélni – elég megélni.

Sokszor látom ezt rajta. Segít másoknak, anélkül, hogy bárki kérné. Nem vár köszönetet. Nem vár dicséretet. Ő úgy él, hogy azzal tanít.

Egyszer megkérdeztem tőle, mi a legfontosabb az életben. Nem válaszolt azonnal. Előbb elgondolkodott, majd csak ennyit mondott: „*Úgy tartom, hogy az ember életének végén nem azt számolja majd, mennyije volt, hanem azt, mennyit adott.*“ Ez a mondat bennem maradt, és ha majd egyszer én is szülő leszek, továbbadom gyermekeimnek – természetesen a saját példámon keresztül.

Most, hogy egyre jobban figyelek rá, kezdem megérteni, hogy nem a nagy szavak teszik az embert naggyá, hanem az apró tettek.

Amikor segít.

Amikor türelmes.

Amikor akkor is kitart, amikor nehéz.

Ő nem tanít könyvekből. Nem ad feladatokat. Egyszerűen csak jelen van – és példát mutat.

És én tanulok. Úgy gondolom, a legnagyobb ajándék, amit tőle kapok, az az, hogy még itt van. Hogy még hallhatom a gondolatait. Hogy még kérdezhetek tőle. Mert tudom, hogy ezek a pillanatok egyszer emlékké válnak. De amit most tanít, az velem marad.

Ő úgy gondolja, hogy az ember addig él igazán, amíg képes jót tenni másokkal. És én szeretném ezt továbbvinni, és átadni majd gyermekeimnek, hogy megértsék, mit is jelent igazán az örökség. Mert rájöttem valamire.

Nagyapa nem írt meséket sem történeteket, nem hagyott maga után híres szavakat. Ő az életével tanít. És egyszer majd, amikor én segíték valakinek csendben, amikor nem várok érte semmit, amikor akkor is jót teszek, amikor senki sem látja – akkor fog igazán tovább élni bennem. Mert az igazi örökség nem az, amit megkapunk. Hanem az, amit továbbadunk.

Benik Antónia

Madarak szállnak... és te is velük mentél

Ez a történet egy szomorú, mégis igaz történet. A nagymamámról szól, aki sajnos idén márciusban elhunyt. Nem is olyan régen még bemutattam az élet-történetét az „Életmese” írói pályázaton. Akkor még velem volt - együtt mentünk a díjátadóra is. Ennek már két éve, de azt a napot soha nem felejttem el, mert ő volt az életem egyik legfontosabb személye. A drága, jó mamakám, ahogy én hívtam őt.

Mi is történt? Miért kellett ilyen korán elmennie közülünk? Ezt szeretném most papírra vetni, és megosztani a nagyvilággal.

Tavaly januárban nagyika egy hetet töltött nálunk. Már ekkor észrevette édesanyám, hogy valami nincs rendben vele - nehezebben nyelt, mint korábban. Anyukám mindent megtett, szinte a lehetetlent is megmozgatta, hogy kiderítse az okát. Számos kivizsgálás következett. Így tudtuk meg május elején a lesújtó hírt: rosszindulatú daganat - nyelőcsőrák, ráadásul előrehaladott állapotban.

Hogy történhetett ez? Miért éppen ő? Hiszen olyan jó ember volt. Soha senkinek nem ártott, mindig csak segített. Az egész életét a betegek ápolásának szentelte. A legjobb nővér volt, akit valaha ismertem. Munkáját még Rózsnó város polgármestere is elismerte, mielőtt nyugdíjba vonult.

Amikor meghallottam a diagnózist, összetörtem. Nem értettem. Hiszen mama egészségesen élt, nem voltak káros szokásai - és mégis ő? Az orvosok szerint a betegség már nagyon előrehaladott volt, és sajnos nehezen felismerhető a kezdeti szakaszban. A diagnózis: T4N0M0. Ez azt jelentette, hogy a daganat nagyon nagy, előrehaladott állapotú, ugyanakkor még nem adott áttétet a nyirokrendszerbe vagy más szervekbe. Mégis - már nem lehetett műteni. A betegség kezelhetetlenné vált.

Nagyika mindennek ellenére hihetetlen erős maradt. Csodáltam őt. Tudta, mi vár rá - hiszen egész életében ápolónőként dolgozott, és sok hasonló sorsú beteget látott. Mégsem omlott össze. Nap mint nap erőt adott nekünk. Szeretetével, törődésével még inkább körülölelt bennünket, mint valaha.

Májusban még együtt ünnepeltük az én és a testvérem születésnapját. Megölelt minket, mosolygott, és azt mondta: „Legyetek mindig jók, szeressétek egymást, mert az élet nagyon rövid. A legfontosabb, hogy összetartsatok, céltudatosak legyetek, tiszteljétek a szüleiteket és mindenkit, és amit elérték az életben, azt majd büszkén adjátok tovább a gyermekeiteknek.”

Júniusban kezdődött a sugárkezelés Kassán. Egy teljes hónapot kellett kórházban töltenie. Bár korábban nem használta a modern technológiát, apukám vett neki egy telefont, és megtanította használni a Messengert. Minden

nap beszéltünk. A fájdalmai ellenére mindig mosolygott. Láttuk a szemében a könnyeket, de soha nem panaszkodott.

Hétvégente meglátogattuk. A kórház parkjában sétáltunk. Igyekezett vídám maradni, hogy minket megóvjon a szomorúságtól.

Júliusban hazaengedték. A kezeléseket nyomot hagytak rajta - a nyakán égési sérülések, fájdalmas sebek keletkeztek. A nyelés egyre nehezebbé vált, ezért gyomorszondát kapott. Így tudták táplálni. Szívszorító volt látni, hogy mennyit szenved, és hogy nem tudok segíteni rajta.

Ő azonban mindig azt mondta: „*Minden rendben van, gyerekek. Örülök, hogy itt vagytok. Ti vagytok az életem értelme. Gyertek, öleljétek meg.*”

Amikor erre visszaemlékszem, könnybe lábad a szemem. Tudom, hogy őszintén szeretett minket. Ha tehette volna, még a csillagokat is lehozta volna az égről értünk.

Minden hétvégén, amikor nála voltunk, sütivel várt bennünket, és a kedvencünkkel: juhtúrós galuskával. Azt mondta: „*Benne van a szívem, a szeretetem - mindenem, drágáim.*” Mosolygott, de a szemében ott csillogtak a könnyek.

Az orvosok szerint már csak hónapjai voltak hátra, de a Jóisten megadta, hogy még együtt tölthessük a karácsonyt. Imádkoztunk, együtt vacsoráztunk, ajándékot bontottunk. Az éjféli misén mamaka mellettünk ült, fogta a kezünket, és mosolygott.

Akkor még reménykedtem. Azt hittem, talán meggyógyul. Hiszen még csak 68 éves volt... Látnia kell, ahogy a kisöcsém felnő. De az élet - vagy talán az ég - másként döntött.

Ez év januárjában rohamosan romlott az állapota. A vizsgálatok kimutatták, hogy a daganat tovább nőtt, és áttétek is megjelentek. A kemoterápia nagyon legyengítette. A második kezelés után már alig volt ereje.

Egy napon halkán azt súgta édesanyámnak: „*Tonka... én már el fogok menni.*”

Én még reménykedtem. Azt mondtam neki: „*Mamaka, légy erős. Szeretünk. Májusban lesz a próbabálom, együtt fogunk táncolni.*”

Rám mosolygott, és hogy megnyugtasson, azt felelte: „*Persze, ott leszek.*”

De már nem lehet ott. S ő ezt már tudta...

Március 13-án láttam őt utoljára. Akkor már haldoklott. A pap feladta neki az utolsó kenetet. Már nem tudott beszélni, de amikor odahajoltam hozzá, a homlokát az enyémhez érintette. A szemében könnyek voltak. Ebben a csendes pillanatban benne volt minden szeretete.

Édesanyám az utolsó percig fogta a kezét. Tudtuk, hogy a kedvenc dala a Madarak szállnak, ezért halkán lejátszottuk neki. Nyugodtan, békében ment el. Az arcán halvány mosoly volt.

Nagyon hiányzik. A hiányát semmi nem tudja pótolni. De az emléke örök-ké a szívemben él. A szavai, a tanításai elkísérnek egész életemben.

Igyekszem úgy élni, ahogy ő élt: szeretettel, tisztelettel, emberséggel. És ha egyszer gyermekeim lesznek, továbbadom nekik mindazt, amit tőle kaptam.

Mert igaza volt: az élet valóban nagyon rövid. És mielőtt elmegyünk, nyomot kell hagynunk mások szívében.

Benik Róbert

Az én életmesém...

Kérem a jó Istent, fogja meg a kezemet, ne hagyja, hogy ma is bántsanak.

Állok a nappali szőnyegének a szélén, és imádkozok. Imádkozok a gyerekeimért, az unokámért a családom minden tagjáért, és magamért is. Reggel van. Indulnom kell a munkába. Tanítok. 41. éve. Szolgállok.

Anyai nagyapám révén mondhatnám jómódú családba születtem. Ahhoz képest, hogy az életem nagy részében szó szerint nyomorogtam, a kezdetek sokkal kecsgetőbbnek tündek. A múlt század közepén, amikor faluhelyen szinte mindenki a földet túrta, az én nagyapám iparos ember volt, jó egzisztenciával. A nagymamám nagyságos asszonynak nevezték. Bejárónője volt. Az asszonyok egész nap sütöttek, főztek, kézzel mostak, kenyeret dagasztottak. Az én nagymamám, nem. Neki ezt megcsinálták. Szegény, a nagyapám korai halálával nem is tudta mi történik körülötte.

A nyolc élő gyerekéből hat fiú volt, mind kőművesnek tanítva. Két lányát gépírónak taníttatta. Akkor, amikor egy lány maximum konyhás lehetett. És az már karrier volt.

Egy délután mindent elvett a családtól. Agyvérzés. Így halt meg nagyapám. Így süllyedt el egy reményteli család. Így ért véget sok-sok álom.

Anyukám, a falu egyik legszebb, legkapósabb lánya férjhez ment a legficsúrabb fiúhoz. Aki vagányul tudott bálozni, nótázni. De felelősséget vállalni, keményen dolgozni a családjáért, na, azt nem. Egy önpusztító életet élt, és pusztított el mindent maga körül. Feleséget, gyerekeket. Legidősebb gyerekként mindent érzékelttem, minden a lelkembe égett. Szeretet nélkül nőttünk fel. Hárman, mert kellett a fiú a két lány után. Se egymást, se bennünket nem szerettek. Vagy csak a rengeteg gond mellett nem is volt rá kapacitásuk. Voltunk. Ennyi.

A kor nagy vívmányaként megszüntették a tanyasi iskolákat. Bevittek bennünket a kollégiumba. El a családtól, az anyai gondoskodástól. Hetente egyszer, pénteken délután vagy szombaton vitt haza a kollégium kisbusza.

Senki nem hegyezte ki a ceruzánkat, nem kérdezte ki a leckét. Este nem tartak be, nem adtak puszit. Nem kívántak jó éjszakát. Ehelyett meg kellett tanulnunk a kollégiumi hierarchiában életben maradni. Öt órakeresztényóra felkelni, szaladni le a koszos szőnyeggel az udvarra kirázni. Öltözni, sorakozni, hogy szoros párban induljunk az ebédlőbe reggelizni. Túl kellett élni a napokat, hogy aztán otthon röpké másfél napig a boldog családi életet éljük.

És éltünk, nevetgélünk, bolondoztunk, mint azok az osztálytársaink, akik a családjuk kötelékéből érkeztek naponta az iskolába. Még csak nem is irigykedtünk.

...Mindennap a szőnyeg szélén elmormolom a Miatyánkot. Kérem a segítséget a családomnak, magamnak. Mert valahogy mindig elér a baj, a rosszindulat.

Mit is mondott az asztrológus? Szar évem van. Egészen a születésnapomig az is lesz. De hol van még július?

Bemegyek az iskolába. Mosolygok. Viccelődök. Belülről vérzek. Lassan, de biztosan pusztulok. Érzem, ez nem én vagyok.

Két lány anyukája, egy kisfiú nagymamája. Aki nyugalomra és békére vágyik. Csendes mindennapokra. Mély levegővételre, ami egészen a tüdőig leér.

De most is megakadt, itt a torkomban.

Végig sétálok az iskolán. Benézek a tantermekbe. Megsimogatok egy-két fejecskét. Rákérdezek, jól vannak-e? Ahogy egy iskolaigazgatótól elvárják.

41 év. Ennyi ideje dolgozok. Ebből 40 éve ebben az iskolában. Voltam én itt minden. Napközis csoportvezető, osztályfőnök, tanító néni, igazgató helyettes, igazgató.

Megpróbálok jól csinálni. E-mailek tömkelege, statisztikai adatszolgáltatások, határidők. Ezek határozzák meg a napjaimat.

Sétálok a folyosón. A tantermekben órák vannak. Csend. Itt-ott kihallatszik a magyarázatok hangfoszlánya.

Én, a vályogból kirakott picinyke kisházból elindult, nagy álmokat kergető tanyasi lány. Állok az iskola tanulóit, dolgozóit előtt és megnyitom, bezárom a tanévet. Hosszú, fáradságos utat jártam be.

Hányszor csalódtam, hányszor csaptak be. Egy jó szóért mindent feladtam volna. Egy jó szóért. De valahogy ezek a szavak elakadtak, elszálltak. Hozzám nem jutottak el.

Negyedik osztály matematika. Szorzás, osztás írásbeli műveletek. Nem mondanám, hogy hej de szuperül megy. Éjjel két óra van. Azon kattog az agyam, hogyan kéne eljátszani az írásbeli osztást. Sehogy. Ezt nem lehet eljátszani, súgja az agyam egy szelete. És mégis keresgélem a megoldást, hogy azzal is megtanítsam, akinek füle botja sincs hozzá. Esze ágában sincs megtanulni. Mert bennünket még így tanítottak. Ilyen tanító néniké neveltek. Mindenkit húzunk magunkkal. Nem mondunk le senkiről.

Még egy miatyánk.

Egy kislány elesik testnevelés órán. Agyrázkódás. Értesítjük a szülőket. De a szülőt jobban hajtja a bosszúvágy, mint a gyerek jó közérzete. Vádaskodás, bűnbakkeresés. Hibáztunk. Hibáztak. Mindig hibázunk, hisz dolgozunk.

És elindul egy mindent és mindenkit felemésztő tűz. Feléget embert, embereket, kollégákat, barátságokat, bizalmat, magabiztosságot, jószívűséget, emberséget.

Mіндеgy mit csináltál eddig, meg lettél bélyegezve. Rossz vagy! Bűnös vagy! Pusztulj!

Törvényt ülnek, ítéleznek. Ők, a büntelen emberek. De jó nekik.

És eljön a másnap reggel. Fel kell kelni. Be kell menni dolgozni. Mosolyogni kéne – na az nem megy. Szétnézel és azt kérdezed magadtól, kik ezek? Mit akarnak? Ezek a kollégáim? Ma ki akar hátba szúrni?

És hátba, meg mellkason szúr. De vállalod. Egyedül, elsőnek.

Hát senki nem áll mellettem? Senki nem ért meg? Senki nem akarja megkérdezi: Bírod?

NEM! Ordít a belsőm! Nem bírom!

Csak megyek az iskola folyosóján. Mosolygok, megsimogatom a tanulók buksiját, megkérdezem, minden rendben van-e?

A karácsonyi díszítést felváltja a farsangi. Az iskola élete így működik. Mosolyognak a bohócok a falon. Mosolygok én is. Legalábbis a szám.

De a fájdalom a lelkemben, a félelem a szívemben nem enyhül. Vajon mennyit bír ki az emberi lélek? Ki akar még elárulni?

A legrosszabb, a mélységes és mindenkiben való csalódás, csalódottság. Hát mostantól senki nem tud úgy hozzám szólni, hogy ne kételkedjek?

Egyedül vagyok. Egyedül is érzem magam. Egyedül a viharban.

Nincs senkim. Szüleim elhaltak, gyermekeim élnek a saját életüket. Sokszor, vagy inkább soha, nem érnek rá, nem érnek rám. Ki tudja hány generáció óta hordozzuk családjunkban ezt a degenerált szokást, hogy a szülőket elhanyagoljuk. Két testvérem, akik szó szerint megtagadták anyjukat. Én meg nem tudtam őket pótolni. Az kellett volna, aki nem ment. Én hiába mentem, kevés volt. Fájt neki. Láttam, de nem tettem semmit. Úgy éreztem, nem tudok tenni. Felőrölte, megölte anyukámat ez a helyzet. Megölték a gyerekei.

Dolgozom, viccelődök. Semmi nem őszinte, amit mutatok. Fáradt, kiégett lelkem hol bírja, hol nem.

Vágyom még a lelki békére. Vágyom a megnyugvásra. A gondtalan éjszákára. Nyugodt reggelekre.

Szeretnék még örülni a napsütésnek, a virágoknak. Szeretnék nevetve szaladni a parkon át az unokámmal. Úgy, hogy nem rettenek meg a következő pillanatban, hogy mi jöhet még! Milyen bajt kell megoldanom!

Csak mély levegő be-ki. Arcom a szélbe fordítom, szemem a jövő nemzedékén. Felkacagok.

Hé, világ!

Itt vagyok!

Még itt vagyok!

Biróné Repelik Edit

Pótolhatatlan

Drága Nagymamám!

Nem múltó keserűségem enyhítésének reményében írok neked. Neked, aki kicsit másképp voltál nagyszülőm, mint ahogy azt sokan képzelik.

Mert mit is vár el társadalmunk egy jó nagymamától? Vegyen le minél többet a szülői terhekből, ugye? Sűrödjön az imádott kisunokák körül, felügyelje őket, főzzön rájuk, találjon ki nekik programokat, lepje meg őket! Ha még a játékba is bevonható, az már tényleg extra.

Engedd meg, kérlek, hogy ne ennek a sorozatgyártott szerepnek a mentén ítéljelek meg! Pedig tudom, hogy volt benned szándék a megfelelésre, és felnőtté válásom hajnalán azt is megvallottad nekem, mennyire bánt téged az érzés, hogy ez nem sikerült maradéktalanul.

Még az is lehet, hogy igazad van. Mert amikor rád gondolok, tényleg nem felhőtlen nyári szünetek vagy fantasztikus kirándulások emlékképei ugranak be. Nem az volt meghatározó, mikor levittél a játszótérre, de még csak nem is a főztőd. Hozzáteszem: a máglyarakásodnak nincsen párja, és a mindkét oldalán vastagon megkent vajjas szendvicseid ízét is máig érzem a számban. Viszont ezek hiányával képes leszek együttélni, meg azzal is, hogy születésnapomra eggyel kevesebb ajándékot fogok kapni, mint eddig.

Viszont amit te tudtál nyújtani nekem, és ami minket igazán összeköt, az valamiért nem szokott szerepelni a szuper-nagyi képességek listáján. Az első helyek között biztosan nem. Pedig mennyire fontos, mennyire meghatározó! Személyiség formáló, identitás-képző. Pótolhatatlan. És milyen sorsszerű, hogy erről épp január 22-én írok neked! Hisz tudod, ma van a magyar kultúra napja.

A kultúra a legritimébb definíció szerint azon értékek összessége, amelyek kiemelték az embert az állatvilágból. Hadd mondjam el, hogy ahogyan te közvetítettél a kultúrát - azon belül hangsúlyosan és nem mellékesen a magyart, az

téged emelt ki a nagymamák sorából. Ennek gyerekként nyilván nem fogtam fel a súlyát, de utólag már a napnál is világosabb, hogy olyan komplex nevelést kaptam tőled, ami nélkül egészen más lennék, mint aki ma vagyok.

Hogyan is volnék képes egy egész világlátást pár sorban megfogalmazni? Nem egyszerű, de azért megpróbálom. Emlékszel a Grimm-mesekönyvre? Mert én igen! Vagy a Minden napra egy mese című kötetre? Hű, de imádtam! Meg minden mást is, amit nekem olvastál. Szerintem még nem voltam iskolás, de nekem már volt kedvenc szerzőm, hála neked! Tőled hallottam először Benedek Elekéről, és el sem hiszed, mennyire boldog voltam, mikor a harmadikos olvasókönyvben az ő nevével fémjelzett mesékkal találkoztam. Osztálytársaim jó része ekkor még mindig csak a kötelezőket olvasta (már, ha ugyan olvasta), én meg nálad a polcos szekrény előtt ácsingóztam, hátha akad még olyan könyv, ami érdekelhet. Ez nem fellengzés a részemről, hanem a te bölcs nevelésednek a dicsérete.

Szóval ma van a magyar kultúra napja. Kölcsey 1823-ban ezen a napon, január 22-én tisztázta le a Himnusz kéziratát, erre emlékezik a nemzet. Én meg arra, amikor ötödikes koromban állok nálatok a teraszon, memorizálom a verset, és te végtelen türelemmel hallgatsz újra és újra, versszakról versszakra próbálkozásaimat. Még mindig csak ott tartottam, hogy "S merre zúgnak habjai Tiszának, Dunának", ám - mily kellemetlen - megbotlott a nyelvem és a Dunából véletlen duda lett. Ezen aztán olyan jót szórakoztunk mind a ketten, hogy sokáig nem is tudtuk folytatni a tanulást, mert valamelyikünk mindig elnevette magát ennél a résznél. Hazafias szemlélet ide vagy oda, húsz évvel később is te jutsz eszembe a Himnusz második versszakáról.

Itt van még egy kedves momentum. Kis semmiség, de annyira jellemző, hogy okvetlenül fel kell idéznem. Már kamasz voltam, telve az első nagy szerelem mámorával, és egy napon úgy döntöttem, meglepem valamivel szívem választottját. Petőfi egyik költeményét vetettem papírra, resteltem, de fogalmam sincs, melyik volt az. Annyi bizonyos, hogy azok a strófák tükrözték leginkább aktuális érzéseimet, ennek ellenére nem voltam biztos benne, elég jó-e az ajándékom. Ilyen téren meglehetősen tapasztalatlan voltam. Így hát bekopogtam hozzád, hogy véleményezd az elképzelést, és átadtam a papírost. Fűrésztem a sorok között cikázó szemeidet, hátha kiolvasok belőlük valamit, de nem láttam mást bennük, mint egyre gyűlő könnyeket. Gyorsan visszanyomtam a kezembe a lapot, nehogy elázzon, és csak annyit suttogtál csendesen, hogy jó lesz. És bár az a szerelem - meg azt követően még jónéhány másik - menthetetlenül elmúlt, a szokásom, hogy hozzád viszem a legbensőbb gondolataimat, megmaradt.

Kulturális ráhatásod nem merült ki az irodalomban. Világos - már csak Papa szakmájából kifolyólag is, hogy a filmekhez való vonzódás adva volt a

családban. Ezt is közvetítetted. Voltunk együtt színházban, sőt, operában is. Ami azt illeti, mással nem is voltam. De zenéről, politikáról, sportról, magyarán mindenről lehetett veled beszélgetni, és még az sem volt baj, ha valamilyen nem értettünk egyet. Ha jobban belegondolok, a szofisztikált vitázás képességének alapjait is tőled kaptam! Hej, de hasznos tudomány ez manapság!

Mint említettem, január 22-e van. Képzeld, a magyar kultúra napjának alkalmából indultam egy irodalmi pályázaton egy novellával. Miközben írtam a történetet, szentül hittem, hogy majd véleményezni fogod, tudod, úgy, ahogyan szoktad. Nem voltam rá felkészülve, hogy erre már nem kerülhet sor. Istenem, hány gyermeked, unokád, dédunokád élheti most át ugyanezt! Megszoktuk, hogy vagy nekünk, el voltunk kényeztetve, és most itt állunk tanács-talanul néma gyászunkban.

Létfontosságú kritikád hiányában, de harmincöt évnyi kitörölhetetlen szeretetednek emlékével felvértezve beadtam művemet a pályázatra, melynek ma volt a díjátadója. Az oklevelem tanúsága szerint a zsűri az alkotásomat kiemelten magas színvonalúnak ítélte meg. Nem tagadom, melegséggel vettem át az elismerést, de közben nem tudtam nem arra gondolni, hogy ez a te érdemed is. Éppen ezért szeretném a dicsőséget neked, a te emlékednek felajánlani. Tudja meg az egész világ, hogy én is büszke vagyok rád!

Levellem zárásaként nem maradt más, mint hogy elbúcsúzzam tőled. Annak ellenére, hogy nem voltál számomra az a klasszikus, vastag kontúrokkal megrajzolt nagymama-figura, mégis hálás vagyok mindenért, amit tőled kaptam. Semmi sem maradt nyom nélkül. 2026. január 22-én az ünneplő magyar kultúrának pedig nem kívánhatok többet, mint sok-sok olyan nagyszülőt, mint amilyen te voltál.

Akárcsak két évtizeddel ezelőtt, egy Petőfi Sándor-verssel készültem neked. Akkor te könnyezted meg. Most mi fogjuk.

*Ujonnán visszajött a régi baj,
Amely a másvilágnak követe,
S hozzám így szól: szedd össze magadat,
El fogsz utazni a föld mélyibe. -
Erőm fut, mint a gyáva hadsereg,
Itt hágy magamra, gyöngén, egyedül,
És vérem, a vég-búcsuzásra tán,
Elhagyván arcomat, szívembe gyűl.*

*Mit tétovázol úgy, halál, miért
Meg nem halok? vagy mért vagyok beteg?
Félsz hozzám nyúlni, te hatalmas úr?
Vagy csak ijesztesz?... meg nem ijedek.
Ki az étellel, mint én, szembeszállt,*

*Az bátoran néz a halál szemébe!
Az élet rövid béke s hosszú harc
És a halál rövid harc s hosszú béke.*

*De még kár lenne érettem talán.
Oh keblemben még annyi dal szunyad,
Egész egy erdő magva, mely ha felnő,
Sok fáradt útasnak hűs árnyat ad.
S eddig csak írtam, hol van még a tett?
Piros betűk az ünnep napjai,
S így életemnek nincs még ünnepe,
Hogy az legyen, vérem kell ontani!*

*Megérem-e ezt én? vagy mielőtt
Rivalgó zaj közt harci paripára
Pattanhatnék föl: tán szép csendesen
Ráfektetnek majd szent Mihály lovára?
Ha meg kell halnom, hogyha most halok meg,
Jőj el sietve, kedves kikelet,
Jőj el hamar, hadd láss még egyszer engem,
Hogy lássalak még egyszer tégedet.*

*Kettőztesd meg lépésid, szép tavasz,
A déli tájról gyorsan jőj elő:
Ha már az élet oly borús vala,
Legyen halálom napján jó idő.
Jőj, drága vendég, s hozz virágokat,
- A föld most olyan rideg puszta rom -
Ha már virágtalan volt életem,
Legyen virágos legalább sirom!*

Isten veled, drága nagymamám!

Blahó Bence

Írás a falon

Az első önálló írásom harmadikos koromban látott napvilágot.

Nekünk még volt olyan óránk, hogy fogalmazás. El sem akarom hinni, hogy ma már nincs. Pedig lenne létjogosultsága, mondom ezt úgy, hogy napi szinten szembesülök az ifjúság verbális eszköztárának szegénységével. Bár, ami azt illeti, magamra is rácsodálkozok, visszaolvasva egy-egy korai alkotásomat, hogy mennyivel gazdagabb szókinccsel dolgoztam tíz évesen, mint most.

A fogalmazás tanárunk Erzsike néni volt. Az első lecke, amire megtanított, hogy az írás nem kevesek kiváltsága, nem híres, nagy koponyák privilégiuma, hanem egy mindenki számára nyitott lehetőség. Csak tollat kell ragadni, papírra kell vetni a gondolataidat, és azt bárki elolvashatja! Na, a kis Bence annyira komolyan vette ezt az első leckét, hogy tényleg tollat ragadott és tényleg papírra vetette a gondolatait. Tette mindezt ráadásul rímekbe szedve, így született meg az Autópályán című versecském.

*„Oda nézz! Mennyi busz!
Mindegyik csak Ikarus.”*

Ez a felütés. Oké, nyilván nem voltam egy Babits, de visszagondolva, enél önazonosabb már nem is lehettem volna. Egészen biztos vagyok benne, hogy akkoriban pontosan ez járt a fejemben (hozzám közel állók szerint sokszor még most is...). Meg a vonat. Meg a Lamborghini. Meg még jópár jármű, amik köré rímeket faragtam ebben a három versszakban.

Az elkészült pályaművet izgalommal teli kíváncsisággal, egyúttal némi szkepticizmussal tettem Erzsike néni asztalára. Mert őszintén megvallva, egyáltalán nem hittem neki. Persze szépen hangzó lózung, hogy bárki írhat, az olvasókönyveinkben mégsem „akárkik” alkotásai szerepeltek. Ők már voltak valakik! Sőt, valószínűleg úgy képzeltem, hogy ők már eleve valakiknek születtek. Én meg senki sem vagyok. Szóval körülbelül úgy tekintettem az előttem álló időszakra, midőn első kézzelfogható szellemi produktumom ott pihent a tanári asztalon, hogy most vagy igazolódik a saját lesújtó elméletem, vagy holnaptól engem is bevesznek az irodalmi kánonba.

A végeredmény kellemesen meglepett. Ugyan az Autópályán című vers azóta sem szerepelt egyetlen olvasókönyvben sem (bár belelapozva egy-két maiba, akár el is férhetne...), ám az eredeti, kézzel írott példányra már másutt leltem rá, mint ahová előző nap helyeztem. Ott csüngött az osztályterem falán, jól látható helyen. Egyből tudtam, hogy Erzsike néni tette oda.

Az első, amire emlékszem, az a kellemes érzés, hogy nem lettem átverve, és ennek a jelentőségét mai fejjel még jobban tudom értékelni, mint akkor. Erzsike néni tényleg komolyan gondolta, hogy akárki leírhatja azt, ami kikíváncsodik belőle, és azt bárki elolvashatja. Majd amikor az osztálytársaim szépen sorban felfedezték maguknak a falra rögzített papirost, látván elmélyedésüket a soraim közt, kezdtem elhinni, hogy vagyok valaki. Elvégre akárkinek a verse még nem került ki az osztályterembe, én voltam az első.

Pillanatnyi büszkeségemet hamarosan letörte a felismerés, hogy egyesek alig olvasták el, máris parodizálni kezdték a művemet. Nyilvánvalóan a saját önértékelési problémáik váltották ki ezt a reakciót, de a kis Bence csak annyit fogott fel a jelenségből, hogy vicc tárgyává vált mindaz, ami tényleg az ő lelkének a kendőzetlen kivetülése volt. Talán el is sírtam volna magam, ha nem toppan be az ajtón ekkor Erzsike néni, aki azonnal elővette azokat a gyerekeket, akik fennhangon pocskondiázták a versemet, és úgy leoltotta őket, hogy szerintem néhányan azóta is csak keresik a villanykapcsolót.

Két évig volt fogalmazás óránk, harmadik után még negyedikben, aztán slussz passz. Ezidő alatt rengeteg mindent kaptam Erzsike nénitől. Mélyítette tudásomat, nagyította látószögemet, és mindvégig teret engedett a kreativitásomnak. Kritizált is persze, hiszen volt, hogy megszaladt a tollam, de ő képes volt nálam mindent a helyére tenni. Nem csupán tanított, hanem formált is, amire csak az igazi pedagógusok képesek. Erzsike néni volt az én erkölcsi mecénásom.

A közös két évünk alatt sokat írtam neki. S bár útjaink menthetetlenül külön váltak, de én azóta is írok. Hol verset, hol naplót, hol novellát, hol úti beszámolót, hol esszét, de mindig írok. Mert neki köszönhetően felfedeztem az alkotás eufóriáját. Azt a fajta mámoros szabadságot, ami természeténél fogva örök, és senki sem veheti el tőlem. Az írás gyógyszer a betegségeimre, és mentsváram a nehéz időkben. Egy kivénhedt, ámde folyton működő vaku, mely minden egyes betűm után felvillantja annak reményét, hogy én is lehetek valaki.

Azóta is neked írok, Erzsike néni! A kis Bence titkon még mindig arra vágyik, hogy megdicsérd, milyen ügyesen, stílusosan fűzte össze a gondolatait. Hogy aláhúzd, ha helyesírási hibát vétett. Hogy odaírd pirossal, ha szerinted szerencsésebb lett volna másképp fogalmaznia. Hogy megvédjed az irigy emberektől.

Hogy az írását kitedd a falra.

Blahó Bence

Építész: Blahó László

Dédimama gondjaira voltam bízva azon a nyári napon, a magas belterű, fák árnyékát élvező nappali – illetve abban a korszakban már nyugodtan hívhatuk TV-szobának is – ideális menedéket nyújtott a nagy kánikula elől. Ami akkoriban mindössze harminc fok körüli hőmérsékletet jelentett. Rég volt, lassan három évtizede, talán középső-, de maximum nagycsoportos lehettem, így kopnak az emlékek, de dédimamát ismerve bizton állíthatom, hogy Bencuska kedvéért valami csoki vagy tejdesszert biztosan volt a kezem ügyében, miközben néztük a Família Kft-t. Ez már sokkal inkább dédimama kedvéért volt, én olyan idősen nem értettem a sorozat poénjait. Mondjuk ez pont nem változott azóta sem. Egy a lényeg: vagy a csoki alufóliáját gyűröggettem a kezemben, vagy a kanállal karcolásztam a pudingos pohár alját, amikor eljött a műsor vége, a stáblistával. Dédimama ekkor a kényelmes foteléből oda-szökkent a készülék mellé, és annyi eszem már volt, hogy tudjam, ez nem kis teljesítmény tőle ilyen idősen, tehát valami nagy dolognak kell következnie. Figyelj, figyelj, egyre csak ezt hajtogatta, miközben a lentről fölfelé száguldó feliratokat követte a képernyőn. Mi mást tehettem volna, figyeltem, még ha fogalmam sem volt róla, hogy mit is kellene. Ott van, látod? – kiáltott föl, és az ujjával végig követte az egyik sort arra a pár másodpercre, amíg az el nem tűnt. Látni láttam, azt is tudtam, hogy betűk voltak, bár nem sokat ismertem még belőlük. Szerencsére alig kellett várnom a bennem lévő kíváncsiság kielégítésére. Dédimama elmagyarázta, hogy a veje nevét láthattuk kiírva a stáblistán. Építész: Blahó László. A nagypapám. A Papa.

Ilyen fiatalon szembesültem vele, hogy nem akar ki a nagypapám, hanem a magyar filmgyártás legtermékenyebb és legdicsőségesebb korszakának elismert szakembere. Olyan díszleteket varázsolt, amelyek nem tűntek díszleteknek. Nem csak realizálta forgatókönyvírók és rendezők álmait, hanem ezáltal mozarajongók és tévénezők millióival hitette el, hogy amit látnak, maga a valóság. A közönség azt hitte, hogy árad a Duna – pedig nem áradt. Hogy a jelenet kint játszódik a tanyán – holott a Mafilm műtermében. Hogy Ybl Miklós ilyenek alkotta meg azt a bizonyos kastélyt – igazából papám gondolta újra a nagy építész munkáját, mert a rendező ezt várta tőle. Nem túlzás, szakmáján belül egy mágus volt!

Mit jelentett mindez számomra? Húsz évig nem túl sokat. Hiszen a hozzá fűződő viszonyomat nem a film, az elismertség vagy a hírnév határozta meg. Nekem ő a Papa volt. A Papa, aki a világ legfinomabb katonáit szabdalta vacsorára az evőeszközeivel, melyeket egyébként a családból és a környezetemből egyedülálló módon esszcájgnak nevezett. Legalább ennyire

meghatározó volt vele kapcsolatban, hogy soha nem mondott nemet egy jó kis közös társasra, akár ország-városról volt szó (amiben művelt ember lévén igencsak erős volt), akár a faék egyszerűségű létrás játékról. Ez utóbbiban néha sikerült legyőzni, és mi, gyerekek nagyon élveztük ilyenkor mimelt zsörtölődését. Ha igazán kikelt a sodrából, elhangzott egy-egy „banyek”, ez volt a legdurvább káromkodás, amit valaha hallottam a szájából.

Szóval nekem sokáig ez a bohókás, feje búbján kopaszodó, az unokái felé szeretettel forduló ember volt a Papa, semmint elismert értelmiségi. Ha kicsiként valamire büszke voltam vele kapcsolatban, az leginkább a kocsija volt. Elhiszem, hogy az eddigi hangvétel alapján azt gondoljátok, hogy ebben is van valamiféle jóindulatú túlzás. Pedig nem (ebben sem). Higgyétek el, hogy az az automata váltós szürke Volkswagen Passat elképesztően menő volt, amiből a 90-es évek elején nem sok rohangált a magyar utakon. Nagypám bosszankodott is miatta, hogy a rendőrök gyakran kiszedik a forgalomból egy-egy igazoltatásra, abból a gondolatból kiindulva, hogy tisztességes embernek nem lehet ilyen verdája. Aztán mindannyiszor bebizonyosodott, de, lehet. Atyavilág, hányszor könnyörögtem ki, hogy hadd ülhessek a volán mögé! Igaz, a kormány fölött még nem láttam ki, de a dudát és az elakadásjelzőt éppen elértem, ezeket volt szabad nyomkodnom a parkoló autón Papa instrukciói szerint. Ma már sejtem, hogy azért féltette tőlem, mégiscsak egy becses kincse volt az a VW. De ha arról volt szó, hogy nekem örömet okozzon, az nála sok mindent felülírt. Örök hála érte!

Az egyetlen, amiért kicsit neheztelek rá, hogy kisiskolás koromtól elhordott magával Vasas-meccsre. De most komolyan Papa, pont a Vasas?! Pedig mennyivel több boldogságban lett volna részünk az Üllői vagy a Megyeri úton! Jó, hát ha neked a Vasas kell, mit bánom én! Látod, annyira szeretlek, hogy én is szurkoló, azaz Vasasos lettem. Azért megvannak ennek is az előnyei. Megtanulja az ember a kis dolgokat is értékelni, mint amilyen például egy bravúr-győzelem az aktuális sztár csapat ellen vagy egy NB2-es bajnoki cím. Vagy, hogy van kivel megbeszélni, min ment el a mérkőzés, meg hogy már megint miért nem nekünk fújtak. Most érzem csak igazán, hogy ezeket a közös pillanatokat nem cserélném el a többi klubcsapat összes trófeájára sem.

Minél inkább potyogtak le a tojánhéjdarabkák az ülepemről, annál inkább kristályosodott ki előttem nagypám nagysága. Ahogyan azt az előbb elmeséltem, a filmiparban letett névjegyével hamar tisztába kerültem, és nem szégyellem bevallani, hogy ezt rendszeresen meg is lovagoltam. Elég, ha csak A Tanú-t említem, amit tanulmányaim során több ízben megnézetett velünk az éppen aktuális tanárunk, lévén, hogy a magyar moziverzum toplistás alkotásaként tartja számon a nagyérdemű. Én pedig büszkén szúrtam közbe a vetítések során, hogy a stáblistán feltűnő Blahó László egyébként a nagyszülöm.

Mindjárt másképp állt hozzám mindenki. Bizony volt olyan egyetemi vizsgám, ahol kimondottan előnyben voltam részesítve ezért. Pár évvel később már én mutattam meg a filmet tanítványaimnak, és micsoda öröm: ők szúrták ki az ominózus nevet az első játék percben! Igen, ő a Papám, mondtam. A cél eredetileg az lett volna, hogy Bacsó Péter alkotását értelmezzük a Rákosi-korszakról szóló tanulmányaink tükrében, ám ehelyett sokkal inkább a filmgyártás kulisszatitkai kerültek előtérbe. Hála Papának. A gyerekek ugyanis tele voltak kérdésekkel, amiket én egy emailben összegyűjtve elküldtem neki. Részletesen és rendkívül szívélyes hangnemben írta meg a válaszokat, exkluzív élményekhez juttatva egy osztálynyi kiskamaszt.

Felnőtté válással párhuzamosan ismertem fel nagyapám egyéb erényeit, melyeket összefoglalóan magánéletnek lehet nevezni. Mert bizony nem kis teljesítmény egy házasságot hat évtizeden át működtetni. Közben négy gyermeket szeretetben és jólétben felnevelni. Biztosítani a család számára az anyagi és az érzelmi biztonságot. Mindezt úgy, hogy az illető közben a munkahelyén is szaktekintély. Nincs rá jobb kifejezés, az ilyen személy példakép. Szerencsére, erre még életében jöttem rá.

Minél elérhetőbb közelségben van az ember számára egy idollja, annál inkább szeretné megmutatni magát neki, bizonyítani a számára. Hiszen a tőle jövő visszajelzések a legértékesebbek. Szárnyakat képesek adni. Papa ilyen szempontból is elkényeztetett, mert annyira őszintén és szüntelenül rajongott mindig azokért a dolgokért, amelyek engem éppen foglalkoztattak. Hallhatta élőszóban, olvashatta írásban vagy nézhette videón az alkotásaimat, eredményeimet, és így vagy úgy, de mindig lereagálta valahogy. A leghűségesebb követőm, és talán nem nagyképűség kijelenteni, az egyik legnagyobb rajongóm volt. Mi többet kaphatnék egy példaképtől?!

Sokat filozofáltam rajta, hogy megszülessen-e ez az írás. Mert úgy gondolom, hogy az alkotói munka nem öncélú, azért születik, hogy másokkal megosszuk. Megmondom őszintén, volt bennem bizonytalanság, hogy méltó-e Papa emlékéhez, ha közzéteszem az iránta érzett gyászomat. Nem így szerettem volna részvétnyilvánításokat kizsarolni, urambocsá' kattintásokat, lájkokat gyűjteni. Egyszerűen felhalmozódott bennem egy csomó élmény, érzés, emlék, amiket jól esett volna kiírni magamból, hátha más is a magáénak tud mindebből ebből valamennyit. De vajon szabad-e így tennem, ezen tépelődtem napokig.

A választ Papa adta meg. Nem, nem gúnyolódok. Csupán behunytam a szemem, és belegendoltam, hogy ő mit mondana, pontosabban kommentelne nekem ez alá a poszt alá. Valahogy így bírom elképzelni.

„Gratulálok Bencusom! Ismét egy remek írás tőled... Csak az a kár, hogy rólam szól. De nem baj, ha így érezted helyénvalónak, akkor nyugodtan

emlékezzél meg rólam! És ha már így alakult, örülök, hogy a kettőnk kapcsolatát domborítottad ki az egészből. Aztán a jövőben tessék vidámabb témákkal foglalkozni, az úgymint jobban áll neked!”

Drága Papa! Köszönöm, hogy most is támogatsz! Mint mindig, ezúttal is igazad van, és ígérem, megfogadom a tanácsod. Abban még nem csalódtam!

Papa! Képzeld! A múltkor megosztottam a falamon a veled készült Duna TV-s riportot. Mindenkinek nagyon tetszett. És tudod mit mondtak sokan, akik először láttak téged? Hogy amikor beleélésel, gyermeki lelkesedéssel mesélünk valamit... olyankor nagyon hasonlítunk egymásra! És én őszintén boldog voltam, hogy így gondolják!

Szeretlek, Papa!

Blahó Bence

Az XX kromoszóma titka

Vannak történetek, amelyek nem egy adott napon kezdődnek, hanem lassan, szinte észrevétlenül szövődnek bele az életünkbe. A miénk is ilyen.

Amikor visszagondolok, nem a születés napja jut eszembe először, hanem egy különös pillanat. Az én névnapom volt. Semmi rendkívüli nem történt – mégis, belül mintha minden megváltozott volna. Egy halk, alig észrevehető érzés futott végig rajtam, mintha a testem legapróbb részei is tudnák: valaki elindult felénk.

Két kisfiú nevetése töltötte be addig az otthonunkat. Fiús játékok, zajos délutánok, örökös mozgás. Már megszoktuk ezt a világot, szerettük is. Mégis, azon a napon megszületett bennem egy gondolat, ami nem hagyott nyugodni:

– Mi van, ha most kislány érkezik?

Nem volt rá bizonyíték. Nem volt ultrahang, nem volt megerősítés. Csak egy furcsa, mélyről jövő bizonyosság. És ezzel együtt megszületett egy név is: Katinka.

Utólag sokszor elgondolkodtam azon, hogy vajon honnan jött ez az érzés. Talán onnan, ahol az élet valójában elkezdődik – a láthatatlan világban.

Ott, ahol a sejtek és a kromoszómák csendben végzik a dolgukat.

Amikor egy új élet létrejön, két ember története találkozik. Az anya és az apa mindketten hozzák a maguk örökségét. Apró, szabad szemmel nem látható formában adják tovább azt, ami belőlük épül fel.

Én mindig ugyanazt adom: egy X-et.

Az apuka viszont választ. Nem tudatosan, nem szándékosan – mégis az ő oldalán dől el valami fontos. X vagy Y.

Egyetlen apró különbség, amely egy egész élet irányát meghatározza.

Nálunk akkor az X talált X-re.

És ezzel, valahol mélyen, már megszületett Katinka.

A testem pedig tudta a dolgát.

A sejtek osztódni kezdtek, újra és újra, végtelen türelemmel. Mintha egy láthatatlan tervrajz alapján dolgoztak volna. Egy apró kezdetből lassan formát öltött egy új élet. Szív kezdett dobogni, mozdulatok jelentek meg, majd egyre határozottabbá vált minden.

És közben én álmodtam.

Először csak annyit, hogy kislány. Nem volt benne semmi különös, mégis erős volt. Aztán, amikor már félidőben jártam, jött egy újabb álom.

Július 22.

Nem értettem, miért pont ez a nap. Nem számoltam utána, nem kerestem magyarázatot. Csak megjegyeztem. Elraktam magamban, mint egy titkot.

A várandósság hónapjai alatt Katinka egy külön világban élt. Egy meleg, védett közegben, ahol minden adott volt a fejlődéshez. A víz ringatta, a testem védte, a külvilág zajai tompán szűrődtek be hozzá.

Amikor megmozdult, mindig elcsendesedtem.

Figyeltem.

Éreztem.

Ezek a pillanatok egyszerre voltak nagyon hétköznapiak és mégis megmagyarázhatatlanul különlegesek. Mintha két világ érintkezett volna: az enyém és az övé.

Közben a fiúk is készültek. Kérdeztek, találgattak, néha megsimogatták a hasamat. Számukra még játék volt, számomra már történet.

Egy történet, amely napról napra íródott.

Aztán elérkezett a nyár.

Forró napok jöttek, tele fénnel és várakozással. És egyszer csak a testem jelezni kezdett: itt az idő.

És akkor történt valami, amit a mai napig nehéz szavakba önteni.

Az álom valóra vált.

Július 22-én Katinka megszületett.

Pont azon a napon.

Abban a pillanatban minden összeért. A sejtektől a gondolatokig. A tudománytól az érzéseikig. Az addig láthatatlan történet egyszer csak kézzelfoghatóvá vált.

Ott volt a karomban.

Valóság lett.

Két fiútestvér után megérkezett a kislányunk. Az a kislány, akit valahol már az első pillanattól ismertünk.

Azóta sokszor eszembe jut, milyen különös az élet. Hogy mennyire pontos, mégis mennyire megmagyarázhatatlan. Hogy a kromoszómák csendben eldöntik, ki érkezik, a sejtek felépítik őt, de közben ott vannak az álmok, az érzések, a megérzések is.

És valahol ezek együtt adják az egészet.

Katinka számunkra nemcsak a harmadik gyermek.

Ő egy történet beteljesülése.

Egy bizonyíték arra, hogy az élet nemcsak biológia, hanem élmény is. Nemcsak folyamat, hanem csoda.

És amikor ránézek, mindig eszembe jut: az XX nem csak két betű.

Hanem egy titok.

Egy kezdet.

Egy ajándék.

Dr. Bodor Katalin

Levél Mátyás királytól

Gyerekkoromtól imádom a képeslapokat, nem csak gyűjtöm, hanem fel is adom.

A legtöbbit persze a Szüleim kaptak, de a Nagymamámnak is néha-néha küldtem. Neki mindig Rebus néven írtam alá, mert ő így becézett engem. Pedig nem is ez a hivatalos nevem. Szeretett becézgetni, én meg örültem neki.

Gyerekkoromat sokszor náluk töltöttem, Nagypám az állatok ellátására, Nagymamám pedig a főzésre, sütésre, varrásra, hímzésre és a kötésre tanított. Imádtam a nyári szünetekben a kicsiny faluban lenni, városi létemre. Amint kiléptem Miskolcra, a város zaja abban a percben otthagytam, hisz ott csend, és nyugalom volt. Persze hajnalban párszor hallottam a kakas reggeli ébresztőjét, de könnyen hozzászóltam.

Felnőtt koromra, amikor férjhez mentem, már kevesebbet látogattam meg a Nagyszüleimet. Házasságom után Pestre kerültem, ami pedig még meszszebb volt. Félttem egy kicsit a fővárostól, de félelmem nem tartott sokáig, mert jó szomszédok közé kerültem.

Mivel ott laktam, minden vágyam az volt, hogy megnézzem Buda várát. Eljött az augusztus és megláttam, hogy lesz Mesterségek Ünnepe. Gyorsan az időpontot beírtam a naptárba, mindenképpen ott kell lennem.

Múltak a hetek, a napok és már nagyon izgatott voltam. Menni akartam mindenáron.

Eljött a várva várt nap, de a kocsink közölte velünk, hogy a mai napon vele, nem megyünk sehová. Letörtem, de azért még busz is létezik, ezért gyorsan elindultunk a buszmegállóba. Újpesttől Buda nem pár száz méterre van, nem baj, türelmes voltam.

A szívem dobbant egy nagyot, amikor odaértünk, és megláttam közelről a várat. Gondolatban már ide is költöztem. Majd elindultunk, és végigjártuk az egész területet. Persze közben vásárolgattunk – a képeslap nem maradhatott ki –, ettünk-ittunk. Este boldogan indultunk haza.

Vacsora után leültem az íróasztalomhoz és már címeztem is a képeslapokat. Az első a Szüleimé, a másodikat pedig Nagymamámnak, aki már akkor egyedül élt. Igen ám! De neki valami vicceset fogok írni. De mi legyen az? Igen! Már tudom.

„Drága Bárónő!

Engedje meg, hogy szívből köszöntsem közelgő neve-napján. Remélem, mihamarabb találkozunk.

Üdvözlettel: Mátyás király

Íródott: Buda várán, 1458. szeptember havában”

A szöveget újraolvastva, mosolyogva tettem táskámba, hogy másnap feladjam.

Pár nap múlva csörgött a telefonom, kíváncsian vettem fel:

- Igen tessék, Bubrik Zseraldina vagyok! – mondtam kedves hangon.

- Jó reggelt! Itt a Bárónő beszél...

Abban a pillanatban nevetés kapott el, és örültem annak, hogy Nagyimnak is tetszett a képeslap. Utána is küldözgettem a képeslapokat, de volt, hogy levelet is írtam Mátyás király nevében.

Hat évvel később Budapestről visszaköltöztem Szüleimhez, de ők már nem ketten voltak, hanem Nagymamám is ott élt velük. A levelezést nem hagytam abba, azzal a különbséggel, hogy most nem a posta kézbesítette, hanem én.

- Bárónő! – szólítottam Nagymamám, miként beléptem az ajtón. – Képzelve, most érkezett egy levél Buda várából, Mátyás királytól.

- Tényleg? – mondta mosolyogva, kacsintva a Nagyim. – Felolvasnád nekem?

Felbontottam a levelet, és máris hozzákezdtém olvasni. Nagymamám ezt a szerepjátékot nagyon élvezte.

Aztán eljött az a nap, amikor kezdett belemenni a demencia forgatagába. Hozzákezdett képzelődni. Mindig tudtam, amikor beléptem az ajtón, hogy épp melyik állapotában van.

- Képzeld! Beszélnek hozzám a Tv-ből – kezdte mondókáját.

- A Tv úgy adja le a műsorokat, hogy úgy lássuk, a szemünkbe néznek – válaszoltam.

- De el is jöttek hozzám, hisz, itt ülnek az ágyamon. Látod?

Erre a kérdésére gondolkodnom kellett, hogy mit is mondjak.

Teltek múltak a hónapok, majd a hetek, aztán eljött az a nap, amikor bementünk hozzá, és azt mondta, a szoba bal sarkába mutatva:

- Eljött értem, mennem kell.

Pár óra múlva mosollyal a száján itt hagyott bennünket. Az arca kisimult, és nézett előre.

A levelei, képeslapjai még megvannak, a szekrényem egyik polcán. Néha előveszem, olvasgatom, nevetek rajta, visszatérek régmúltamba.

Szeretném újra játszani a szerepjátékot.

Szeretném újra átölelni.

Az olvasás végén akarva-akaratlanul a könnycsepp megjelenik mindkét szemem sarkában.

Bubrik Zseraldina

Egy örökké fiatal nagypapa története

Domboldalon dolgozik, két keze sosem pihen,

Állatok, szőlők között telnek napjai csendben.

Hiába múltak az évek, ő nem lassít soha,

Szívében örök fiatal marad a nagypapa.

Bujna Csenge

A család az élet egyik legfontosabb közössége, ahol szeretetet, biztonságot és támogatást kapunk. A családtagok között különleges kötelékek alakulhatnak ki; például köztem és a nagypapám között is nagyon erős a kapcsolat. Mivel én vagyok a legkisebb unoka, különösen közel állunk egymáshoz, és ő nagyon szeret velem beszélgetni. Gyakran mesél a régmúltról, én pedig szívesen hallgatom a történeteit, mert ezek még értékesebbé teszik a közös időt.

Azért választottam a nagypapámat a munkám alanyának, mert rendkívül érdekes élete volt, és a gyerekkori élményei szinte összehasonlíthatatlanok egy mai gyerek mindennapjaival. Az akkori életmód, a nehézségek és az

egyszerűbb körülmények egészen más értékrendet alakítottak ki benne. Nagy tisztelettel és szeretettel mesél a szüleiről, ami számomra nagyon meghatározó és tanulságos. Emellett a súlyemelés iránti szenvedélye is különlegessé teszi az életútját, és még sok más élménye van, amelyeket érdemes megismerni és bemutatni.

Miért-e címválasztás?

Bár már idősebb, mégis tele van energiával, folyamatosan dolgozik, tevékenykedik, és nem hajlandó lemondani a megszokott feladatairól. A cím egyszerre utal a kitartására, az élet szeretetére és arra, hogy lélekben ma is fiatal maradt.

Szekeres Ferenc 1951. november 24-én született az érsekújvári járásban található Kürtön egy kis házban szegény család ötödik, legkisebb gyermekeként. Édesapja idősebb Szekeres János állatgondozó volt a szomszéd faluban. Harminc lóról gondoskodott, reggel fél ötkor kelt és este kilencre ért haza. Édesanyja, vagy ahogy papám nevezi őt a mai napig „Idesanya” Szekeresné szül. Kasnyík Mária háztartásbeli volt. Három fiútestvére és egy nővére volt, van neki. Viszonya a testvéreivel jó és szoros volt. Legsorosabb kapcsolata Józsi bátyjához fűzte, aki a helybéli szövetkezetben dolgozott, ezt papám nagyon érdekesnek és vonzónak tartotta, hogy papa szavait idézzem: „Mindig a nyakán lógtam, persze ennek anyagi vonzata is volt, a fizetéséből Józsi mindig adott nekem zsebpénzt.” Vili bátyja Csehországban dolgozott, mindig nagyon várták, mikor tér haza. Jancsi bátyjával a foci kötötte össze, Gizi nénjét pedig az összes fiútestvér nagyon szerette.

Papámnak óvodás emlékei nincsenek, mivel nem járhatott óvodába. Ennek oka az volt, hogy anyukája nem dolgozott. Papámnak ezért otthon vették hasznát. Négy évesen édesapja utasítására („...mert Idesapának nem lehetett nemet mondani”) ebédet vitt ki nagynénjének és a hazafelé vezető úton eltévedt. A család már mindenütt kereste, de aztán két órával később sikerült hazatalálnia.

Hat évesen, ahogy elkezdődött az iskola a család átköltözött a falut kettészelő Párizsi-patak másik oldalára, ahogy papám mesélte „Túlátra”. A ház már nagyobb volt az előzőnél, folyamatosan bővítették, ahogy a család anyagi helyzete engedte.

Feri papa nem szeretett tanulni, ez a tanulmányi eredményein is meglátszódott. Egyszer azért kapott rossz jegyet, mert húsvétkor hogy nővére otthon maradjon a locsolókat várni, nem ment dolgozni, segíteni az apukájának, hanem papám ment helyette. Értelemszerűen ő nem tudott elmenni a lányokat meglocsolni és a tanító néniket sem. Másnap a szlovákos tanító néni ötöt adott neki, mivel nem ment őt meglocsolni.

Feri papa nagyon dolgozó ember, már gyerekkorában is brigád munkásként dolgozott: a tűzvédelemért volt felelős. Ez azt jelentette, hogy vigyázott a gabonatórára, ügyelt hogy a munkások közül senki el ne dobja a cigarettacsikkot és hasonlók. Pénzt keresett azzal is, hogy legeltette a teheneket. Büszkén mesélte, hogy ebből a pénzből meg tudta venni magának élete első PIROS VÁZAS biciklijét négyszáz koronáért. Abban az időben ez sok pénznek számított!

1967-ben elkerült a gyallai gépjavító szakiskolába. Az első félévben kitüntetett tanuló volt, de a második félévben meg akarták buktatni. Ennek oka, hogy elkezdett sportolni. Megkérdezték az osztályban a fiúktól, hogy milyen sportot űznének szívesen. Minden kürti a focit választotta, de az egyik tanár papámban látta az esélyt arra, hogy megpróbálja a súlyemelést. Nagyon komolyan vette az edzéseket: heti háromszor volt edzés. Lajos bácsi tartotta a technikai rajz órát és ő volt a súlyemelő edző is. Megegyezett, hogy papám felületesen készült a technikai rajz órára. Lajos bácsi büntetésből átrajzoltatta vele az egész füzetet. Ez sok munkát vett igénybe, így papám úgy döntött, hogy kihagyja az edzéseket. Egy hét elteltével súlyemelő barátai a kollégiumban mondták neki, hogy kérdezi a Lajos bácsi, miért nem jársz az edzésekre. Papám ezt válaszolta: „Rajzolom át a füzetet, nem mehetek.” Mikor már nagyon hiányzott papámnak az edzés, ellátogatott az edzőterembe, ahol Lajos bácsi megkérdezte tőle: „Miért nem öltözől át?” Hát gondolkodom rajta, de lehet, hogy fontosabb a rajz. Lajos bácsi így reagált: „Jól van, akkor nem kell rajzolni semmit.” - elengedte a büntetést. Papámból versenyző lett, benne volt a csehszlovák bajnok csapatban is.

Júniusban befejezte a gépjavító középiskolát, még abban az évben októberben besorozták kétéves katonai szolgálatra. Olomoucban szolgált egy hónapot, majd Szeredre került, ahol fél évet szolgált. Másfél évig a német határ közelében található Zatecban töltötte a kötelező katonaszolgálatot. Feri papa úgy vonult be katonának, hogy finoman szólva is válogatós volt, bizony akadt pár étel, amire otthon csak legyintett volna. Aztán a seregben hamar rájött, hogy ott nem válogathat: ha nem eszi meg, amit kap, hát éhen marad. Így lett belőle szépen lassan mindenevő.

Az otthoniakkal levelezéssel tartotta a kapcsolatot, pedig a levélírás nem tartozott a kedvenc elfoglaltságai közé. De hát ha tudni akarta, mi újság otthon, nem nagyon volt más választása. Előfordult, hogy a válasza akár két hetet is várni kellett

A katonaság után visszakért a régi munkahelyére, ahol hamar igazi „univerzális emberré” vált. Nem volt olyan feladat, amit ne bíztak volna rá, egyik nap traktoron ült a földeken, máskor a műhelyben szerelt, ha kellett, autót vezetett, vagy éppen kombájnnal dolgozott az aratásban. Mindenhez értett

egy kicsit és amihez kellett, ahhoz nagyon is. Különösen az aratások idején tűnt ki a munkájával. A járás egyik legjobb kombájnosaként tartották számon. Szorgalmát és ügyességét jutalommal is elismerték. Kapott egy kéthetes, teljesen ingyenes kirándulást Bulgáriába, ami abban az időben nagy szó volt, és életre szóló élményt jelentett számára.

Később a szövetkezet egy saját buszt vásárolt, amellyel kirándulásokat szerveztek Bulgáriába, Németországba és Magyarországra. Ezeken az utakon papám volt a sofőr, ő vitte a kirándulókat egyik országból a másikba. Nemcsak felelősségteljes munkát végzett, hanem közben maga is részese lett az élményeknek. Gyakran mondta, hogy ma is eljutna ezekre a helyekre legfeljebb már egy kicsit óvatosabban, nyugodtabb tempóban. Akármilyen messzi kirándulásokra is vitte az utasokat buszsofőrként, mindig magabiztosan helytállt. A mai GPS-ek és navigációk akkor még nem léteztek, ő azonban a régi, papír alapú térképek segítségével is kiválóan eligazodott. Pontosan tudta, merre kell menni, és nagy biztonsággal vezette a csoportokat egyik országból a másikba, ami nem kis teljesítmény volt abban az időben.

Ezek az utak azonban sokszor komoly megterheléssel is jártak. Előfordult, hogy szombaton egy csoportot vitt kirándulni, éjjel körül ért csak haza, majd másnap hajnalban, alig pár óra pihenés után, már indult is a következő csoporttal. Abban az időben nagyon sok lakodalom volt. Szombatonként szállította a násznépet a lakodalomba, hajnalban pedig kapta a telefont, hogy véget ért a lakodalom, mehet a násznépért. Vasárnaponként pedig a kürti focicsapatokat és szurkolóikat fuvarozta bajnoki mérkőzésekre. Fárasztó volt, de sosem panaszkodott, szerette amit csinált.

Idővel a családi élet is megváltozott: a testvérek, rokonok mind saját családot alapítottak, megházasodtak, így ő maradt az, aki otthon élt a szüleivel. Ennek ellenére mindig fontos maradt számára a család, és igyekezett tartani a kapcsolatot mindenkivel. Papám aktívan részt vett a falu kulturális és sportéletében is. Tagja volt a helyi ifjúsági szervezetnek, valamint a helyi futballcsapatnak. Dolgos, szorgalmas fiatalember volt, akinek mindig volt jövőképe. Ahogy tudott, pénzt tett félre. Nagyon büszke volt, amikor 24 évesen megengedhette magának, hogy megvegye élete első autóját, ami egy zöld színű Škoda 100-as volt.

A jövendőbeli feleségével, az én mamámmal, Irénnel gyerekkoruk óta ismerték egymást. A barátságból szép lassan szerelem szövődött és 1978. május 8-án összeházasodtak. A fiatal házaspár papám szüleinél lakott, amíg fel nem épült a családi ház a nagy rokonság segítségével.

Négy év alatt három leánygyermekük született: Katalin, Szilvia és Tímea. Anyukám elmesélése alapján papám szigorú apuka volt. A lányok kérésükkel

először az anyukájukhoz fordultak annak ellenére, hogy mindig tudták mi lesz a válasz: „Kérdezzétek meg apátokat.”

Papámat a mai napig minden falubéli úgy ismeri és emlegeti, mint Szeke-res Ferike. Ez a becenév azért maradt meg, mert a tágabb családi körben papám megszületése előtt már kereszteltek Ferenc névre egy unokatestvért. Így amikor a nagyszülőknél voltak, így különböztették meg a két Ferit.

Feri papa több mint húsz évig volt képviselő a helyi önkormányzatban. Szívén viselte a falu érdekeit, becsületesen állt a dolgokhoz.

Nagyszüleim több mint negyven éven át dolgoztak a szövetkezetben, kitar-tóan és fáradhatatlanul. Munkájuk kemény fizikai megterheléssel járt, mégis ugyanazzal az elszántsággal végezték a tűző nyári hőségben, mint a csontig hatoló téli fagyban. Amikor délután, négy óra után hazaértek, megpihentek egy közös kávé mellett, majd szóltak a lányoknak, akik addigra már elkészül-tek a másnapi tanulással. Ezután az egész család együtt indult a kürti szőlő-hegyre, ahol vagy a saját szőlőjüket, vagy a szövetkezetben lévő tagsági terü-letüket, esetleg a vadültetvényüket gondozták. Csak estére, hét-fél nyolc kö-rül értek haza. Hétköznapiakon a család délutánjai csak akkor maradtak sza-badok, ha az eső megálljt parancsolt a munkának.

Feri papa élete munkája a kürti szőlőhegyen található: 48 áras, 2200 szőlő-tőkés földterület, amelyen borospince és kétszintes pincehajlok található.

Nyugdíjas mindennapjait szőlőtermesztéssel és borkészítéssel tölti. Sok tapasztalatra tett szert az évtizedek során, rengeteg versenyen és borkóstolón megfordult boraival. A környékbeli borászok elismerik szakmai tudását ami-ről a pincehajlok falain található oklevelek is tanúskodnak. A domboldalon változatos szőlőállományt gondoz, többféle fajta is megtalálható az ültet-vényben. Termeszt hagyományos, jól bevált fajtákat, mint az olaszrizling, a zöldveltelini és a sauvignon blanc, amelyek régóta jelen vannak a vidéken. Emellett újabb nemesítésű szőlőkkel is foglalkozik, például Noria, Dunaj, Alibernet és Cabernet Moravia fajtákkal, így a régi és az új fajták egyaránt helyet kapnak nála. Ez a változatosság lehetővé teszi, hogy többféle bort ké-szítsen, és alkalmazkodjon a különböző igényekhez is. Édesborai messze földön híresek Szlovákiában.

Másik kedvenc elfoglaltsága, amit szintén hosszú évtizedek óta csinál, az állattenyésztés. Mai napig tart disznókat, nevel csibéket valamint tyúkokat. Fiatalabb korában, amíg az ereje engedte, rendszeresen járt a faluban ren-dezett disznótorokra, ahol tapasztalt ölként vett részt: ő irányította a vágást, és segített a feldolgozás legfontosabb lépéseiben is. Mivel az évek múlásával megöregedett, a disznótorokon már nem ő végzi a nehezebb munkákat, inkább csak besegít, és sokéves tapasztalatával irányt mutat. Szakmai tanácsokkal látja el a vejeit, figyelemmel kíséri a folyamatokat, és ahol kell,

útmutatást ad, hogy minden a hagyományok szerint történjen. A falubeliek és az ismerősök körében továbbra is nagy becsben tartják a tudását, különösen a híresen finom hurkáját. Olyannyira keresett, hogy már jó előre jelentkeznek érte, a megrendeléseket pedig egy hosszú listán vezetik, amely évről évre egyre csak gyarapodik. A tyúkokat főként a tojásért tartja, amit a család is felhasznál, de rendszeresen eladásra is jut belőle. Emellett csibéket is nevel, nemcsak saját részre, hanem szintén eladásra is.

Szabadidejében lelkes szurkolója a helyi felnőtt futballcsapatnak, a kürti öregfiúk csapatának és a dunaszerdahelyi DAC csapatnak. Mint hűséges résztvevő a mérkőzéseken, szerepelt a futballklub plakátján is.

Papám 74 éves kora ellenére nem ismeri a pihenés fogalmát, mintha számára ez nem is létezne. Örök fiatalnak érzi magát, és ugyanúgy beleáll minden teendőbe, mintha évtizedeket fiatalodott volna. Mi, családtagok viszont látjuk rajta, hogy már megfáradt, ezért ahol csak tudunk, igyekszünk segíteni neki és levenni a terhet a válláról. Ennek ellenére ő nem szívesen engedi el egyetlen megszokott tevékenységét sem, ragaszkodik a mindennapi munkájához és a szabadidős elfoglaltságaihoz is.

Az öt unoka közül talán én, mint legkisebb unoka töltöttem, töltök és remélem hogy még sok időt is fogok tölteni Feri papával. Összeköt bennünket az állatok iránti szeretet is. Ha kismalacokat, kiscsibéket hoz haza, én már aznap ott vagyok, hogy megszeretgessem azokat. Feri papa unakatestvérének Aradon (Szlovákiában kicsi település az érsekújvári járásban) van tanyája, ahol lovakat is tartanak. Ez az a hely, ahová csak akkor jutok el, ha papa elvisz. Órákat tudunk ott eltölteni.

Azon szerencsés emberek közé tartozom, akik még ismerhetik és időt tölthetnek a nagyszüleikkel. Feri papámat és Iri mamámat, ahogy csak tehetem, mindig meglátogatom, mert náluk lenni különleges érzés. Amikor megérkezem, papát legtöbbször a baromfiudvarban találom, ahogy éppen tesz-vesz, vagy épp akkor ér haza a szőlőhegyről, fáradtan, de mégis elégedetten. Lát-szik rajta, hogy a munka az élete része, amit sosem adna fel.

A nagyszülői házban mindennek megvan a maga hangulata: az udvar, a kert, az illatok és a megszokott rend mind hozzátartoznak az ott töltött időhöz. És persze ott van a mama főztje is – mert sehol máshol nem ízlik olyan jól a húsleves, mint náluk. Nemcsak az íze miatt, hanem azért is, mert benne van a gondoskodás és a szeretet, amit mindig kapok tőlük.

Bujna Csenge

Talán egyetlen hang is elég lehet...

Zötykölődve, tétlenül bambulok kifelé. Leheletem viaszosan tükröződik az ablak felszínén. Szinte lélegzetvisszafojtva ücsörgök, hogy láthassam, ahogy elsiklik mellettem a külvilág. Végre! Nem rohanok a feladataim után. Pár nap csakis az enyém és a rokonságé. Kell a családi ölelés! Kell a lazítás! A kerti hinta, a régi mesék, a kiserdő gomba illata, a mama kalácsa. Rám fér egy kis semmittevés. Léteznek helyek, amelyeknek különös mágiájuk van. Mint annak, ahová tartok... vagy ennek itt. Hátradőlök, átadom magam a szerelvény egyenletes ringásának. A zsebemben lapuló telefon szinte égeti a combom, de most még az sem hoz lázba, csak ábrándos tekintettel figyelem az elsuhanó tájat, mely, mint egy elmosódott akvarell tárul eléem. Néha felvillan egy-egy tábla a maszatok között. Sűrűsödnek a csak más nyelven beszélő feliratok... mégis magyarul értem őket.

Ma kivételesen sok az utas. Egy pillanat alatt megállapítom, nagyon vegyes a felhozatal. Magányos utazók, menő tinik csapatai, fülhallgató csendes társak, de akad angolul, szlovákul beszélő társaság is. ... Beszélő? Társalgó? Fogjuk rá! Régen egymás szemébe néztek az emberek, ma egy képernyőt bámulnak közben. Ha pedig valaki felnéz, az manapság úgy megy, hogy mindenki beszél, de senki sem hallgat. Amennyiben mégis meghallja a másikat, arról az egész világ értesül, mert ugyebár, miért is maradna titok, ami senkire sem tartozik? Bevált módi, hogy mindenki a legfontosabbal, az okos készülékével folytat eszmecsérét, már nem is tud élni nélküle, s ha netalán szem elől téveszti, az nagyobb riadalmat okoz, mint hajdan egy UFO az égen. Szegény homo sapiens! Sok ezer év vívmányát néhány évtized alatt sikerült odáig zsugorítanunk, hogy lassan mindenki csak makogva mered a kis „okos” szerkezetre, mintha egész élete abba volna bezárva. Vagy... talán be is van. ...

...Mi történik? Ma szokatlanul sok a beszélgető utas! Micsoda csoda! Talán nem működik a wifi? Nem akarok hallgatózni, de elérnek hozzám szavaik. Hétköznapi emberek rettentően „fontos” titkai, ki mit fog főzni, milyen új autót vett a szomszéd, vagy ki a legújabb szerelmük, hová tervezik a nyaralást... blablabla. Nemcsak hallom, értem is szavaikat! Ilyenkor örülök, hogy nyelveket tanulok. Igazán jól szórakozom!

Az utasok többsége persze ma is elmerül a saját kis világában, melynek csendjét néha a való világ hangjai törik meg, egy halk nevetés, egy gyereksírás, egy telefon távoli csengése vagy egy morcos összetűzés, és egy... bugyuta játék hangjai. Felismerem a csipogást, régebben én is játszottam ilyet, ez a Pitty-pittyek és a Putty-puttyok csatája, melyben a kiabáló szörnyikék felfalják a csendeseket - a játék sokáig tart, addig, míg teljesen el nem halkul az

egyik csapat. Bevallom, sem ez, sem az utazás nem tartozik a kedvenc időtöltéseim közé, mert kissé türelmetlen vagyok, olyan igazi „ott vagyunk már?” típus, viszont vonatozni, azt szeretek. Magam sem tudom miért, valahogy megnyugtat ez a kavargás. Tényleg van valami mágikus hatása ennek a helynek! Ilyenkor a külvilág teljesen elhomályosul, csak én vagyok, s a vonat... és a gondolatok kavalkádja, melyek akár egy megfejthetetlen rejtély visszhangzanak a sínpárok és a fémkerekek összekoccanásával egy ütemben. Ez a belső komplexum egy teljesen másik világba ránt, olyan mintha a gondolataimat és a mozgonyt egy láthatatlan híd kötné össze, és bár felemelő érzés a békés oldalon, a csend közepében lenni, tudom, bármelyik pillanatban visszatérhetek. ... Mint most, mikor az ez idáig csendben játszó kisfiú megszólal a háttérben: - *Mamika prosím, kúpiš nekem fagyit, ugye?* ...Pár suhanc jókat kacarászik ezen a... semmilyen nyelvű társalgáson. Nekem nem vicces! Egy kicsit sem! Ennek hallatán egy rezdülés fut végig mellkasomon, a szívem szinte megáll egy pillanatra és darabokra hasad, mint dédikém meséjében a Magyar Vándor köpenye. De... mondta, úgysem lehet szétszakítani, mert a lelke minden darabban ott maradt. Minden faluban, minden házban, minden magyar szívben egy kicsi része tovább él... amíg lesz magyar szó. Addig nem fálnak fel a „szörnyek”, amíg nem halkulunk el. A régi mese súlya hirtelen túl nagy! A varázslat, huss, elillan! A kisfiú – közben kiderült, Zalán - szavai hívatlanul belemásznak a gondolataimba, és megtöltik az egész teret... A játék folytatódik, a pittyegés egyre hangosabb, míg a puttyogás lassan elhal. Ajjaj!

Magam sem tudom miért, ettől egy könnycsepp gördül le az arcomon. Nincs erőm, hogy visszatartsam.

Egy szokatlan kiejtésű, de nem teljesen ismeretlen hang ránt vissza a valóságba:

- Bori, már mintha ezer éve lett volna!

Kábultan kapom fel a fejem, mint akit kómából ébresztettek.

- Minden rendben? ...V... van ott valami maszat az arcodon, jól vagy?

- Csak... á, semmiség, az ablak lenyomata, kissé... elbóbiskoltam, hosszú hetem volt, és a kattogás teljesen elálmosít... várjunk csak... Júlia? Te mit keresel itt?

- Én? Jaj, hát te hogy hogy erre jársz? Tudod, én itt tanulok, és éppen az iskolából jövök. Eltörölték a *priamy spoj*t, ezért kénytelen voltam ezzel a vonattal jönni és már vagy százszor átszállni... és sikeresen még az *občianskymat* is elveszítettem...

Furcsa érzés hallani ezt az ő szájából, miután folyamatosan megszólta Simonékat a mindennapi életben használatos átvett szavakért. Habár, Júliát nem is tudom már magyarnak nevezni. Pedig... nyolc évig az osztálytársam, sőt, a legjobb barátnőm volt, mindent együtt csináltunk, mindenhová együtt

jártunk. Úgy volt, hogy egy gimnáziumba megyünk majd, egy osztályba járunk, aztán egy egyetemen tanulunk tovább... Mindent elterveztünk, még egy álom listát is írtunk, amit az elkövetkezendő pár évben akartunk teljesíteni. De... a szüleinek más tervei voltak... Júlia nem igazán szívlelte a nyelvtanulást, és meg kell hagyni, borzalmasan is ment neki.

Pontosan ezért volt mindenki számára hatalmas meglepetés, amikor a szülei kitalálták, hogy az utolsó évben átíratják szlovák nyelvű iskolába, mert idézem Teri néni szavait: „Ugyebár, nem hagyhatjuk, hogy Juliska úgy kerüljön ki a nagyvilágba, hogy ne tudjon folyékonyan szlovákul, a szlovák nyelv a legfontosabb. Nem?” (Logikus, ugye? Nem tudsz repülni? Sebj, kidoblak a repülőből - majd fogsz!) Természetesen Júlia kicsapta a hisztit a hír hallatán, nem tudta elfogadni, és azt sem, hogy a barátnője nélkül menjen gimnáziumba, (végül az utolsó évben elrontotta a jegyeit, nos... és nem is ment) de persze a szülei tántoríthatatlanok voltak. Amit Teri néni eldöntött, ahhoz szikla szilárdan tartotta is magát. Év végén sírva borultunk egymás karjába és mindketten sejtettük, hogy a sok éves barátságunknak vége szakad. Eleinte még erőltettük a kapcsolatot, aztán teljesen eltávolodtunk... most itt ül előttem, valahogy más emberként... Egy kedvenc tévéműsorom jut eszembe, ahol ki kellett találni, ki van a maszk mögött. Most én is keresem az „álarc” mögött a régi pajtásom. De... mintha már nem is Júlia lenne, valahol elveszett, mint az igazolványa... Nem nagy szavak ezek, inkább csendes felismerések. Tudod, olyanok, amik csak akkor szülehetnek, ha némán lehunyom a szemem, és egy kicsit hallgatom a vér zúgását a fülemben. De ebben a némaságban szerencsére ott van minden: múlt, jelen, kérdés és válasz, tisztelet és hagyomány. Legbelül érzem, hogy a hajdan szétszabdalt térkép fölött is ott köröz a macacs, megsemmisíthetetlen tudat, hogy nyelvünkben összetartozunk. Bár, vele már nem...

- Hogy vagy? Hogy megy az iskola? - kezdeményezem a beszélgetést, miután néhány percig szótlánul bámultam. - Rég beszélünk, teljesen megváltoztál... külsőre is, és befestetted a hajad, látom szemü...

- Csss... tudnál, kérlek, egy kicsit halkabban beszélni, nagyon kellemetlen... az ismerőseim nem szoktak a magyar beszédhez. Nem akarom, hogy baj legyen belőle!

A szavai örvényként kavarnak körülöttem, mintha nem is akarnának elérni a tudatomig. Meredten ülök és ízlelgetem a nehéz szavakat, amelyeket rám hajított. Micsoda örülség! Ne beszéljek magyarul... halkán... hogy haladjak el? De én nem akarok! Nem akarok belesimulni a csöndbe, amit mások szabnak rám. Ha majd suttogni akarok, akkor suttogok, ha ordítani, akkor ordítani fogok, persze magyarul! És ha valaki csöndet akar, hát legyen!

Az ő csöndje maradjon csak az övé! De az én hangomat ne vegye el senki!

A „kérése” szürke ködként telepedik rám. Nehéz, hideg... beleborzongok. Jól emlékszem a hangos, cserfes kislányra, akivel felnöttem, aki megszólta azokat a gyerekeket, akik nem az anyanyelvükön tanultak, akinek én kértem sütit a sítúrán, aki büszkén énekelte velem a Himnuszt, aki megkönnyezte az októberi megemlékezéseket, aki minden füzetébe zászlócskákat rajzolt. A mi zászlónkat! Ki is ő valójában? Mikor változott azzá az emberré, aki elhallgatja a magyar szavakat? Hová tartozik? Egy láthatatlan szakadék peremén egyensúlyozik, ahol a nyelvek, a gyökerek és az identitások egymást rángatják, és bármelyik pillanatban leránthatják a mélybe. Gyáva... áruló, ezekkel a szavakkal illethetném és üvölthetném az arcába, hm... de nem teszem... nem érdemli meg... Ő ne csitítgasson! Hogy simulhatnék bele valami idegen „csendbe”, ami sosem volt az enyém??? Júlia...(Miközben a nagymamája főztjét kanalazza, és a zsebében még szinte ott lapul a gyerekkori betűkártya: A, mint alma)... ő már elnémult. Nem tehet róla, így nevelték. Vajon melyik szó számít neki igazibbnak, amit kimond, vagy amit fél kimondani? Én tehetek érte valamit? Gondolatok, tervek sokasága kavarg bennem, teljesen elveszek a labirintusban. Ekkor hirtelen egy csengő hang szakítja meg az örökösnek tűnő kínos csendet... Júlia telefonja az, a képernyőn az áll: *MAMINA...* Akaratlanul elfintorodok a kijelző láttán. Nem, ide már nem kell terv, szerintem itt már semmit sem tehetek! Észre is veszi, és egy szempillantás alatt felkapja. Kedvesen a telefonba szól: *Ahoj, anyuka... no... ešte nie... talán később... de még nem... možno... jól van, tak... áno, aha, priateľkami... okés hívlak, ha odaérsz, szeretlek puszi puszi, ahoj...*

Egy pittyenés vet véget a beszélgetésnek, majd kényszeredett mosoly húzódik Júlia arcára tekintetem láttán. Farkasszemet nézek egy lánnyal, aki... aki elhagyott mindent, ami volt. Tudom, mit próbál jelezni, hogy most inkább átül a *priateľky* közé, és talán utoljára köszön el, nincs több csevegés, elköszönés... ekkor feláll, zavartan megölel, majd halkán, talán túl halkán elköszön... én egy bólintással viszonozom. Meredten figyelem, ahogy távolodik ez az idegen ismerős. ...Megbotlik, amit, naná, hogy egy magyar kacifántos körmondat kísér. Gyorsan egy szlovákkal tetézi. Talán nem is tudja, hogy a hanglejtése, a hangsúlya, beszédének ritmusa elárulja? Azt hiszem, nem feleségünk többé, de... nem is akarok... újra... megismerni valakit, aki maga sem tudja ki valójában.

Nem is tudom, olyan lélektelen az egész lénye. Olyan üres.

Az én lelkem viszont tele van. Hálával, büszkeséggel, köszönettel. De kinek is köszönjem meg, hogy én Én lettem? Talán a szüleimnek, akik magyar fesztiválra jártak, így a sors összehozhatta őket? Talán a földnek, amelyen járni tanultam? Talán a szélnek, amit nem állít meg a térkép sem? Talán a szavaknak, melyek mindig hazavezetnek? És talán dédinek, aki olyan áhítattal

mesélte a régi történeteket, mintha a múlt hősei is ott lettek volna vele a szoba sarkaiban? A nevetéseknek, az imáknak, a daloknak, a meséknek és azoknak a nehéz napoknak is, amikor... tudod. Mert bár nem választottam, mégis emelt fővel vállalom: én felvidéki magyar vagyok. Naná, hogy hangosan! Aki akar, velem tart! Aki nem, az... nos, suttogjon csak!

Félreértés ne essék, tisztelem a más nemzetiségűeket, azzal nincs baj. Hisz én is tanulok nyelveket, elfogadom a régi mondást is, miszerint annyi embert érek, ahány nyelvet beszélnek. A baj az, ha valaki fejében magyarul pörögnek a gondolatok, de a száját más nyelven hagyják el. A parkban, az iskolában, a buliban, vagy éppen a vonaton. Ott állnak magyar névvel, amit aztán kínos zavarral próbálnak úgy kiejteni, mintha valami nemzetközi márkanév lenne. Micsoda mutatvány! Mekkora butaság! Miattuk sodródik bizonytalanságba a jövőnk is. A képmutatásuk a legfőbb motorja minden bajnak, különösen, hogy közben megfélemedeznek arról, milyen örökséget hordoznak magukban. Ezt már régóta el akartam mondani, mert ugyebár minél tovább maradok csendben, annál csendesebbé válok. A csend a nyomomban jár!

Nem is tudom, talán ha nem a Felvidéken születek, egészen más ember lennék. Nem kellene harcolnom azért, ami másnak természetes – hogy úgy szólalhassak meg, ahogy a lelkem beszél! De akkor nem is én lennék, én csak így, itt vagyok Én! Mert ez nemcsak a nevem, nemcsak az arc, amit a tükör mutat. *„A magyarságot az atyafiság és az együttes érdek alapján a sors verte egybe; hazát a bátorsággal irányított életösztön szerzett neki, de nemzetét a magyar szó teremtette. Mint jelképes hatalom, a magyar szó nekünk a legnagyobb ereklje. Kegyelet, hűség és becsület illeti őt.” (Tamási Áron)* Ezt az erekljét védelmezni kell! De csak azt kell védeni, aminek értéke van, ami kincs! Nemde? Akár egy földre ejtett üveg, úgy tört országunk ripityára. Számító idegenek szaladtak végig a térképen, laza tollvonásokkal végezték a „dolgukat“. De velünk volt Isten, akinek különben is csak a legritkább esetben kételkedtek a létezésében errefelé, megmaradt a magyar szó, a remény, volt összetartó nemzetünk. Én ma is fontosnak tartom – és a „Júliák“? Nos, igen... Ők pont nem erről híresek. És tudod mi a „legszebb“? Fel sem fogják, mit tesznek! Mert lehet változtatni telefonszámot, címet, stílust, profilt, még nemet is... de az anyanyelvet, na, azt nem lehet csak úgy átírni. Olyan ez, mint mikor valaki tagadja, hogy fázik, miközben vacog a foga. Velem mi lesz, mi lesz belőlem? Nem tudom, csak azt, hogy valaki, aki továbbadja a hangot. Talán majd én leszek, aki megírja mindazt, amit mások nem mernek kimondani? Egyet biztosan tudok, nem akarok én is egy „Júlia“ lenni! ...Esik, mintha dézsából öntenék. A gondolataim úgy lefoglaltak, észre se vettem, mikor kezdtek záporozni a világ könnyei. A vonat párás ablaka pont annyira homályos, mint a gondolataim. ... Hirtelen újra előbújnak a melengető

napsugarak, magukkal hozva a káprázatos színes csodát, a remény jelképét! Mosolyra húzódik a szám, mert eszembe jutnak dédikém régi történetei, amikbe valahogy mindig sikerült beleszónie a szivárványt. Folyton mesélt. Néha vicceseket, néha szomorúakat. Ma már tudom, nem tündérmeséket hallottam, hősei valós személyek voltak, varázstárgyai egykor létező hétköznapi tárgyak. Az egyik kedvenc történetem az „időgépről” szölt. Egy lekváros üvegről, amit ha a kezébe vett, visszarepítette a múltba. Amit ő is örökölt az édesanyjától. Ez a lekvár még királyi szilvákából készült! Üknagypapi kedvence volt, minden nap szilvalekváros kenyeret reggelizett. Hogy is mondta a dédi? Az adta neki a reggeli löketet. (Amit persze megtölt egy kupica szilvapálinkával is.) Azt mondta, az egész nemzet íze benne van, ha behunyja a szemét, úgy működik, mint a mesebeli varázsköpeny, hipp - hopp ott terem, ahol csak akar. Álmos, Szent István, Mátyás király, Rákóczi, Kossuth... korában. Belőle nem lett híres ember, ő nem került a hősök listájára. De amikor megszöfalt, amikor nem engedte, hogy a szavak elkopjanak, valamit helyre tett a világban. Apránként. Csendben. Imádta a történelmünket, imádta a szilvalekvárját... aztán elment a háborúba... többé nem evett belőle. Ükmamának nem volt oka többé szilvalekvárt készíteni, sem ő, sem három gyermeke nem szerette. De azt az egy üveget, melynek már csak az aljában maradt, azzal a piros pöttyös rongydarabbal, zöld masnival lekötve, azt haláláig őrizgette. Pont ott, ahol ükpapa hagyta, az almárium tetején. Emlékszem, mikor ott nyaraltunk Júliával, hányszor kézbe vettük, vártuk a csodát. ... Hát nem csodálatos? Egy „királyi”lekvár története, ahogy dédi mesélte, miközben a finom magyar ételeit ettük. Mikor mesélt, remegett a keze. Nem a félelemtől, hanem a felelősségtől. Tudta, hogy amit mond, az több szónál. Amikor megszöfalt, nem emelte fel a hangját. Nem is kellett. Akkor még velünk együtt a csend is hallgatta őt.

...Újra kinézek a párás ablakon. Az eső cseppjei ismét bekopognak az ablaküvegen, minden csepp egy régi emléket hoz vissza. Az esőcseppek hangja lassan átváltozik dédi mesélő hangjára... Mint egy vetítövászonon, az összes történet, minden szó, minden kép, minden arc újra megelevenedik bennem... Itt van! Megjelent újra!

Fényesen, kristálytisztán, mintha valaki egy laza ecsetvonással festette volna az égbe. Az ablakon túl ma már másodszor üzen a szivárvány. Ahogy itt ülök a múlt és a jelen teljesen összefonódik, táncot járva ringatóznak emlékeimben. Mintha minden egyszerre lenne idegen és ismerős. A dédi hangja újra életre kel, tisztán, élön, magyarul, hangosan... Ekkor egy elszuhanó *Potravin*y tábla látványa visszahúzza a komor valóságba. ... Hallom a külvilágot, a felemás beszédet... Hallom a Puttyok erőtlén hangjait... Látom Júliát az új „barátaival”.

Szétmorzsolják a tudatom, a vonat zakatolása ütemesen kicsavarja a gondolataim, teljesen elveszítem a fejem. Csak dédire, Júliára, maminkára, az egynyelvű táblákra tudok gondolni. Sikítani akarok, de nem tehetem, halknak kell lennem. Ahogy Juli kérte... De az már nem elég! Az gyávaság! Hangos akarok lenni! Ki akarom mondani a gondolataim, zajt akarok csapni... A néma hősök kora lejárt!

Ismerős a táj. Közeledünk. Messziről is látom, hogy az állomás madarakkal teli. Érdekes, ők nem félnek a zajban! Többször megfigyeltem már éneket. Ha egy belekezd, a többi is csatlakozik. Talán kezdetnek nekünk is elég egyetlen hang, hogy a csendünket darabokra tépje... hogy minden magyar szív beleremegjen... Néhány szárnyas az állomást jelölő névtáblán pihen. Kétnyelvűn! ...Ismét hallok a játék hangjait, mintha a putty-putty erősödött volna... A játszma folytatódik...

Miközben a vonat teljesen lelassul, az ajtó felé sietek. Elkezdem dudorászni a Himnuszt... minden lesújtó tekintet lepereg rólam, mint előbb az üvegről az esőcseppek. Természetesen ki is húzom magam, ahogy kell, és még hangosabban dúdolólok. Mikor a vonat sípoló robaja szinte fejbe vág, kiugrom, majd rohanni kezdek...

Dédmami volt háza felé veszem az irányt, a kertig meg sem állok. Hamar megtalálom a régi szilvafát, amiről mindig mesélt... melynek ősi, királyi gyökerei vannak. Majdnem teljesen ki van száradva, de... valami még életben tartja. Átölelem a pusztulásra ítélt fát, mely évtizedek óta szóltalanul tűri a sorsát... Orromban érzem a szilva illatát, hallok a gyökerek suttogását. A talajban egy kis levélsírát fedezek fel. A kis szikleveél mosolyogva rám kacsint! Lehajlok hozzá, érzem az élet rezdülését a nedves anyaföldben, mintha egy egység lennének! ... Én majd ezt a pillanatot mesélem el egyszer az unokáimnak, jó hangosan, magyarul!

Ekkor egy madárka halkan csicseregni kezd... Pacsirtául! Hát persze, hogyan másképp, hisz annak született, még szép, hogy nem más madár hangját utánozza! A többi kerti pacsirta is csatlakozik. Így, kórusban csak úgy zeng a daluk! Messzire küldik! A felhőkön túlra is! Szent István, Rákóczi, Wesselényi, Kossuth, Rákóczi, Petőfi, Kölcsey, Jókai, ükpapa, dédike... és még nagyon sokan, tudom, itt vagytok velem.

Ígérem dédi, vigyázok a fára, elkészítem a varázslatos szilvalekvárt, amit megkóstoltatok a lehető legtöbb „Júliával”, és közben hangosan fogok csicseregni, mint a madárka!

Bukovszky Borbála

Csak egy lekvár...

Prológus

A lány egész délelőtt a sparhelt mellett állt. Derekára kötény simult, haját babos kendővel kötötte fel. Néha belepillantott egy kézzel irt szakácskönyvbe. A konyhában szilva illat kavargott, a fazékban édes massa rotyogott. Minden buborékba jutott egy csipetnyi a háborúból, a békéből, a szerelemből.

- Ilonka! Megkóstolhatom már, kérlek, na! Én is segítettem, amíg te a szilvát szedted én nótáztam neked.

- El a mancsokkal! Ez a mennyei finomság az én Gáboromnak készült. Tudod húgocskám, ma ezzel lepem meg őt. Julika, hozd gyorsan az ernyőmet, csak a Jóisten tudja a belvárosban milyen az idő. Rohannom kell, a villamos nem vár!

Délben még fagyos jéggolyók borítottak mindent, de úgy látszik ma az égiek is tudják, fontos születésnap van. Eltűntek a komor felhők, a város kivirult. A madarak csicseregnek... a rigók rigóul, a pacsirták pacsirtául. A villamoson ülve úgy tűnik, az emberek is derűsebbek. „De még Gábor mennyire boldog lesz a lekvárok miatt! Milyen szépen megcímkeztem: Egyetlenemnek, Kovács Ilona, Pozsony, 1918. Úgy érzem, egy hatalmas cuppanós lesz a jutalmam”. Már a bűnös gondolatba is belepirul.

Hirtelen irdatlan koppanásokkal ide is megérkezik a jégeső. Egy fékezés, egy csattanás, sikolyok. A villamos megrándul, a lány megbillen, a talaj kicsúszik a lába alól, a kosár is a kezéből. A valóság darabokra hullik, mintha sosem létezett volna. Elsötétül minden... mély álomba zuhan.

...Amikor végül kinyitotta a szemét, meglátta a fehérköpenyes férfit, a kezében egy mappával. Hunyorogva olvasta a feliratot. Meno: Helena Kováčová. Mi lehet az?

Honnan is tudhatta volna, hogy a hosszú éjszaka alatt elveszítette a nevét, a szavait, és a hazáját is. A térképek átrajzolódtak, a város más nyelven beszélt. Pedig ő pont ott feküdt, pár évvel idősebben. A nyitott ablakon beszűrődő villamos is ugyanúgy csilingelt, de a hangja mégis idegen lett. Mint az övé. ... Idegen, idegen, idegen...

1. rész

Várom a holnapot, a Múlt Gyöngyszemei Projektnap lesz. A tanárnő azt mondta, vigyünk be valamit, ami közel áll a szívünkhöz. Valamit, amit az

őseinktől örököltünk, ami sokat jelent nekünk. Imádom Anna néni feladatait, mert tényleg gondolkodunk, kutatunk, nemcsak az online platformok anyagát nyúljuk le. Mit is vigyek? Mi a legszuperebb örökségem? Minden régi dobozt feltúrtam, átnéztem az összes megsárgult fényképet, de nem találtam semmi kreatívát. Az egyetlen, ami megmozgatta a fantáziám, az ükmama régi szakácskönyve volt. Be is vittem a konyhába, elfutottam a táskámért, de ó, jaj! Mire visszaértem, Öcsi bebizonyította a megmaradás törvényét, miszerint az anyag nem vész el, csak átalakul. Nos, igazán sikeres bizonyítási folyamat volt, a szakácskönyv egy kupac gyümölcslemben tocsogó papírfecsnivé változott. Egyetlen lap maradt szárazon, egy szilvalekvár receptje. Egy kacifántos körmondat hagyta el a szám, ahogy kezem mozgásba lendült a puha kis cucci arca felé. Ekkor érkezett anya, aki persze leállított, majd kezembe nyomott egy régi üveget, ami annyira poros volt, hogy a tartalma nem is látszódott. Letörölgettem a kis üveg matricáját. Egy dátum és egy név bukkant elő: Kovács Ilona, 1918. Ó! Ükmama legendája! Szóval igaz?

- Vigyázz rá! Eredetileg kettő volt, de az egyik felfogta egy csó gyilkos szúrását. Látod? Ez még „királyi” szilvalekvár – suttogta, és közben a tekintete egész máshol járt.

Egy fintorral kinyújtottam a nyelvem az öcsémre, aztán vállat vonva felkiáltottam:

- Á mindegy, jó ez! Viszem a megmaradt receptet is!

Az ágyban fekve azon törtem a fejem, hogy mit mondjak majd másnap az osztály előtt. Nevetséges. Mások biztosan igazi kincsekkel virítanak majd... nyaklánc, karkötő, Zsolnay. Én meg egy régi üveget, meg egy nyamvadt papírlapot viszek, ami túlélte háborúkat, csak az öcsémet majdnem nem.

2. rész

Felriadok, hirtelen azt sem tudom, hol vagyok. Körbenézek. Egy pillanatra megakad a szemem a három bölcs majmocska szobrán, aztán a szerdai vacsora maradékán. Minden rendben, a szobámban vagyok, a saját kis káoszomban. Csúcs rendetlenség vesz körül. Délután rendet kellene rakni! Elhessegetem a gondolatot... amíg nem mozog!

A telefonomra pillantok. Már hét óra? Kiugrom az ágyból, igyekszem egyszerre pánikolni, gondolkodni és öltözködni. A pánik nagyon jól megy. Kapkodva felveszem, ami a kezembe akad. Póló, kardigán, nadrág, ma nincs idő válogatni, Érzem, a hajamból éjjel egy madár próbált lakhelyet alkotni, de erre már végképp nem jut idő. Tükörbe nézni sem.

Hoppá! A házi feladat! A táskám az utolsó pillanatban kapom fel. Megkönnyebbülten kitapogatom a kis hengert, ott van.

Rohanok. Ma nem késhetek el, ma pont nem! Egy „tanulásmentes” napon? Ásítózva, kócosan, és ah, nehéz kimondani, fogmosás nélkül lépek a vonatba, miközben a táskámban lapuló lekvár a derekamhoz simul.

Tünde integet, mutatja a szemközti szabad helyet. Nem akarok mellé ülni, folyton puszog, mert fél magyarul beszélni. Inkább levágódok egy harcsabajszos bácsi mellé.

A szerelvény követi a Duna ívét, a tájat pásztázom, a dombokat, a búzamezőket, látom a túlsó partot is. Milyen közel van! Ideát üzletek, állomások neve villan fel egy-egy pillanatra, nem az anyanyelvemen, hm, érdekes... én mégis magyarul értem. Az üveg a táskámban koccan egyet. Rápillantok, a felirata több mint száz éve nem változott. Igazi túlélő!

3. rész

Érzem, valami nem stimmel. Megbámulnak. Nem úgy, mint amikor túl hangosan hallgatok zenét, hanem úgy, mintha ma túl hangosan léteznék.

A szemben ülő srác összeráncolja a homlokát, és szlovákul kérdez:

– Ez most mi? Valami tüntetés? Vagy farsang lesz, cicám?

Értetlenül pislogok, mire a mellettem ülő bácsi is végigmér, nem tolokódóan, inkább együttérzéssel. Kényszeredetten elmosolyodik, de tekintete elárulja, ő is tudja, valami baj van, de nem mondhatja ki hangosan.

– Szép ruha, a kis unokámnak is jól állna– mondja magyarul. Nem is tudom miért, de meglepődöm. Talán, mert errefelé egyre ritkábban hallani magyar szavakat. Pedig ez nem hőstett, hanem mindennapi döntés. Hirtelen ötletem megmutatom neki az üveget:

– Szilva. Űkmamám főzte, még a király idejében.

Remegő kézzel leveszi a kalapját, mintha templomban lenne.

– Akkor ez nem is lekvár, ez ereklye. Vigyázz rá, most már rajtad a sor!

Elindul a kijárat felé, vissza se néz. Kár! Jó lett volna megkérdezni, milyen sorra gondol!

A mellettem elhaladók ítélkező tekintettel méregetnek, sugdolóznak. Mi van itt ma? Előbb egy nő küldött durván a Duna túloldalára... talán könnyebb lenne, ha nem is érteném a szavait. Miért ma? Naponta utazom ezen a vonalon, többnyire csak akkor reagálnak így, ha hangosan telefonálok. Igaz, olyankor csitítani szoktak, még Tünde is.

Lehet, egy forgatásba csöppentem, vagy izé, ma bűdös vagyok, és igen, egy posvadt lekvár lapul a táskámban. Na és, kit zavar? Ugyan már, mindenki megbolondult? A majmos szobor jut eszembe. Csak ki kell zárni a világot! Nem könnyű feladat, de hasznos! Az ülésbe süppedve várom, hogy a vonat monoton zakatolása jótékonyan elringasson. A hangok tompulnak, lassan minden elcsöndesedik.

A vagon végében hangoskodó kamaszok éles szlovák megjegyzéseire ébrednek. Kíméletlenül mutogatnak rám, vagyis inkább nekem. Az ujjuk üzenete nem igényel magyarázatot. Én pedig csak ülök kiszolgáltatottan, mert hogyan védekezzek, ha fogalmam sincs mi a bűnöm? A mellkasom összeszorul, próbálok menekülni, na, nem mintha lenne hová. Olyan apró és törekeny vagyok így egyedül. Még az a kislány is milyen megsemmisítőn néz rám, majd anyukája fülébe súg.

Nem kiabálnak. Nincs is rá szükség, már bevetették a legkegyetlenebb fegyvert, a gúnyos nevetést.

4. rész

Megérkeztem! Megszólal a hangosbemondó. Szlovákul. Senki sem lepődik meg, errefelé ez így normális. Csak nekem nem az?

Önkéntelen, védelmező mozdulattal kapok a táskámhoz. Milyen furcsa! Nem nehéz, mégis húzza a vállam, mintha nemcsak egy üveget vinnék, hanem valami mást is, valami nagyon fontosat.

Kiveszem az üveget, pechemre a vonat épp ekkor fékez le, így kicsúszik a kezemből. Kapkodva próbálok menteni, de a gravitáció győz. Hangos puffanással a padlón landol, eltörik. Tartalma szétterül a kövön, mintha egy seb nyílna meg. Halk koppanással egy könnycsepp pottyan rá. A nevetés még hangosabb. Semmi baj! Hisz ez csak egy lekvár volt! Hm, tényleg? Óvatosan megfogom a ragacos üveg matricás darabját, a zsebembe rejtem.

A kijárat üvegében meglátom a mögöttem álló röhögők tükörképét, aztán... a magamét. Piros kardigán, fehér póló, zöld nadrág. Minden érthető! Ó, jaj! Szerintem még az anyaországban is megbámulnának, nemhogy itt?

Sietségemben véletlenül mozgó zászlónak öltöztem. De mi van, ha nem is véletlen, ha valaki ma reggel azt akarta, így öltözzek?

Elszégyellem magam, aztán... nem. Jaj, de buta vagyok! Mit is kellene szégyellnem? Inkább kihúzom magam, nevéssenek csak a ruhámon, én büszkén viselem, mert ma kívül-belül az vagyok, aki vagyok!

Most jövök rá, mi a feladat a lényege. Az nem is fontos mit viszek, csak az, hogy kinek és meddig. És én... viszem, de nem a táskámban, á, dehogy! A szívemben és a szavaimban.

Az üvegdarab szinte égeti a combom. Tudom, mit fogok mondani a projektnapon, csakis az igazat. Hangosan, bátran elmesélem az ükmama lekvárját, az egynyelvű feliratokat, Tünde suttogását, a nevetést, a bácsi tekintetét, meg a mozgó zászlót.

Epilógus

A lány a tűzhely mellett állt. Haját lófarokba kötötte. Fülhallgatóval a fülében, teljes átéléssel énekelte: „hogy történjen bármi, amíg élünk...”

Néha rápillantott a képernyőre, egy megviselt recept fotójára. Lekvárt főzött Valakinek. A gyümölcsöt arról a fáról szedte, melynek gyökerei még ma is „királyiak”. A konyhában szilva illat kavargott, a fazékban sűrű massa rotyogott. Megcímkezte: Pozsony, 2026. Csak egy lekvár... a jövőnek, lejáratí dátum nélkül.

Felnézett a polcra, ahol a majmocskák szobra helyén egy oklevél díszelgett „A Múlt Gyöngyszemei Projektnap legjobbjának” felirattal.

Eldöntötte, soha többé nem takarja el sem a szemét, sem a fülét és beveti a leghatékonyabb fegyverét, a szavait. Mindent meg fog írni, amit mások inkább eltitkolnak. Talán még nem késő, talán még van, aki megérti!

Bukovszky Borbála

Hazatérés

Ülök a padon... egy kirojtozódott zöld szalagot szorongatok. Az emberek jönnek-mennek körülöttem, mindenki tart valahová, csak én maradtam itt, hogy a sínek végtelen párhuzamait bámulva megtaláljam valahol a megállót, aminek az ajtaján túl már nem ugyanez a világ van, ahol valami békés kezdődik, ahol a minden van. Tekintetem követi az elhaladókat. Utazók. Jómagam az egész életem végigutaztam. Jó utazó, de rossz érkező voltam. Sehol nem találtam otthonra. Ma végre megérkeztem, de máris távozni készülök. Kiráz a hideg, pedig az üvegen áttörő napsugarak szorgosan melengetnek. Ráérősen nézelődök a boltíves falak között. Akaratlanul is látom és hallom a zibongó futkározókat. Síralmas, hogy az emberek mit meg nem tesznek azért, hogy le ne késsék a járatot! Én sosem voltam késős fajta, nem raboltam más idejét. Lám, most is időben érkeztem. Sok éve megfogadtam, hogy visszatérek. Sikertült! Itt vagyok a pályaudvaron, mégsem tudok úgy örülni az ittlétemnek, mint régen. Elfáradtam. Jó itt ülni! A pályaudvar zshivaja - amit mások boszszantó zajnak hallanak, - nagyapám énekére, az illatok nagyanyám ételeire emlékeztetnek. Minden a réginek tűnik! Csak az érzés, csak az változott igazán! Nincs izgalom, nincs várakozás. Csupán a múlt emléke, ami alattomosan felemésztett. Régen pont itt állt az a bizonyos pad.

Behunyom a szemem, újraélem 1939. augusztus 7-ét, mikor egy férfi a legnagyobbra szánta el magát, elém állt.

- Perecet! Friss, ropogós peracet! Jó napot kisasszony, kacsóit csokolom! Szép időnk van ma nemde? A csipegető galambok hangja elnyomja a... háború hírét. Melyik peracet kéri?

- A legsósabbat! Szeretem, mikor a nyelvem csípi a só. Főleg, ha felkészültem rá.

- Ez érdekes, tudja, én nem szeretem, ha valamit előre tudok, főleg nem a fájdalmat.

- Én nem hiszek a véletlenekben. Semmi sem véletlen!

- Árulja el, ha nincsenek véletlenek, hogy találkoztunk?

- Mert... eltervezte?

- Ö... igen, már egy ideje figyelem a túloldali padról. Az lett a kedvenc helyem. Napok óta bámulom kiskegyed a pénztárban, bevallom, a szépsége közelről még ámulatba ejtőbb. És ha kérdezné igen, ezek a szavak sem véletlenek.

- Nocsak, mégis jobb kedvre tudott deríteni! De uram, higgye el az sem véletlen, ha az ön mögött kígyózó sor magára támad, hisz már 10 perce itt ácsorog.

- De elszaladt az idő! Itt a perece kisasszony. A zöld pántlikáját kérem zálogba, amit a padra kötök, hogy ne feledje, hol talál.

Aznap elkezdődött valami, amiről azt sem tudtam léteznek. Mama és papa szerették egymást, de szerintem akkor már nem voltak szerelmesek, édesanyám pedig nem is tudta ki az apám. 20 éve vidéken élt, ahol a katonák semmibe se néztek egy falusi lányt, vagyis mégis, használati tárgynak. Anyám nem beszélt a születésem körülményeiről, talán nem is szeretett, hisz a nagyszüleim neveltek.

Hónapokig hiába lestem a padot. Egy téli estén, mikor már alig futott végig ember a pályaudvar recsegő falai között, az ismerős hang váratlanul ért:

- Tán a véletlen műve, hogy...

A szerelmes csókok elnémították az egyenruhás férfit. Gábor két nap eltávozt. A szabadsága minden percét közösen töltöttük. Legközelebb augusztusban találkoztunk az oltár előtt. A pályaudvaron töltött nászéjszakán egy aprócska lénynek adtunk életet. A hajnali búcsút egy mozdony füttye kísérte.

Az őszi levelekben tüdőgyulladásról panaszkodott. Novemberben távirat érkezett. El sem olvastam, tudtam mi van benne. Gáborral a lelkem egy darabja is megszűnt létezni, testem sem akart tovább működni. A fájdalom megmérgezte a gyermekem is. Halált hozott rá. Őt is elveszítettem. Menekülni akartam. A peronon vártam a Bécsbe induló vonatra. Nem utazni, végleg távozni készültem. De a véletlen közbeszólt. A tolató vonat a bejáraton keresztül a Baross tér felőli lépcsősoron állt meg.

Végül megszöktem! Magam elől, az érzéseim elől, a háború elől. Nem is tudom merre, hogyan, csak mentem, egyre távolabb és távolabb, az óceánon túlra. Az évek rohantak, mint egy sebesvonat. Az időm fogyott, és az örök magányosság karjai húztak a mélybe. A múlt mély szakadékában ragadtam, nincs, aki kirántson.

Újra itt vagyok, azzal az aprócska különbséggel, hogy a hátam meggörbült, a lábam sajog, és a hajdan selymes bőröm síneket mintázó barázdák borítják. És nincs senkim. Sosem volt erőm újratekenni.

Ezt a sorsot kaptam. Vagy a véletlen alakította? Vagy egy behívó? Netán egy perec?

Ülök a padon, melengetnek a lemenő nap utolsó sugarai, a magyar dallamokat susogó szellő pírt rajzol orcámra, hófehér hajam csiklandozza a vállam. Morzsolgatom a szalagot, a szerelmünk zálogát, amit a hosszú körutamra is magammal vittem. Elképzelem, mi lett volna, ha...

Ráncos arcomon könnycseppek gördülnek végig. Istenem, oly rég nem sírtam! Minden fájdalom elszáll. Egy érkező vonat hívogató hangja mosolyt csal arcomra. Tudom, mit kell tennem!

A pad szélének támaszkodva felállok, majd komótos léptekkel a vágány felé közeledek. Minden a legnagyobb rendben! Betartottam a szavam! Hazatértem a családomhoz. Az emléküik felolvasztja szívem. Itthon vagyok. Boldog vagyok.

Bukovszky Borbála

A megtalált napsugár

XX-XXI. századi székelyföldi történet

Madéfalván, a 2500 fős székely faluban élt az egykor jómódú Antal család. A trianoni sorstragédiát követően, egészen a kommunista uralomig sikerült megtartaniuk a földjeiket, így addig viszonylag jól átéltek a magyar üldözések sorozatát. Észak-Erdély 1940 és 1944 közötti visszatérése átmeneti eufóriát hozott ugyan, de a magyar haza ismételt feldarabolása visszavetette őket másod- sőt harmadrendű állampolgárokká. (Az 1940-es évek végén kiépült kommunista diktatúrában ugyanis elsőrendű állampolgár volt Romániában minden román kommunista, másodrendű az összes többi román, végül harmadrendűek a magyarok, szászok, zsidók és mások.) Az ötvenes évek elején nagy erővel beindított kolhozosítás, a kierőszakolt kollektivizálás, földönfutóvá tette a családot. Az akkor 11 esztendő János szülei és a nála idősebb testvérei napestig robotoltak a szövetkezetben, de a legkisebb fiúnak ehhez

nem volt kedve. Az általános iskola elvégzése után kitanulta a vasesztergályos mesterséget, és Csíkszeredában álláshoz jutott egy gépgyárban.

Már az életkezdés sem volt könnyű. A némileg magyarbarát Petru Groza miniszterelnöksége alatt még lassan haladt a kolhozosítás, de a miniszterelnöki székben őt követő Gheorghe Gheorghiu-Dej 1952-ben teljes gőzerőre kapcsolta. Ezzel párhuzamosan beindította – többek között – a Székelyföldön iparosítás címén a tömeges román betelepítést a Havasalföldről és Dobrudzsából. Gyárakat telepítettek, ahol szinte kizárólag románokat alkalmaztak. Nekik lakótelepeket építettek, lehetőleg úgy, hogy szétzilálják a magyar települések történelmileg kialakult szerkezetét. Antal János az általános iskola elvégzése után egy szót sem tudott románul. Városi rokona révén mégis bejutott egy csíkszeredai „gyorstalpaló” vasesztergályos tanfolyamra. Egyszerre kellett megtanulnia az államnyelvet és egy tisztességes szakmát. Szeretett volna kitörni a hatalom által megalázott paraszti sorsból, ezért összeszorított fogakkal átküzdötte magát a nehézségeken. Jó eszű székelyként nem is volt ez olyan lehetetlen, csak akaraterő kellett hozzá.

Jánosnak nem csak az esze volt a helyén, hanem a szíve is. Magyar szív dobogott a mellkasában, apja után igazi székely-magyar hazafi volt. Gyerekefejjel már jól ismerte a régmúlt dicsőségeit és a közelmúlt tragédiáit. Így kezdte pályafutását a szeredai gépgyárban, ahol szinte kizárólag nehézségekkel és megaláztatásokkal találta magát szembe. Románul már többé-kevésbé boldogult, de „felszámolandó kisebbségiként” állandó szenvedésnek volt kitéve. Ha nagy ritkán találkozott a gyárban magyar kollégával, és néhány szót váltottak anyanyelvükön, előfordult, hogy rájuk üvöltöttek: „ha román kenyeret eszelt, beszélj románul, te bozgor!” („bozgor” hazátlant jelent Gheorghiu-Dej nyelvén.) Egyszer névnapját ünnepelte a könyvelésen a gyári adminisztráció egyetlen magyar munkatársnője, János kedves ismerőse. Egy nagy csokor tulipánnal köszöntötte az ünnepeltet, aki boldog volt a figyelemesség láttán, és a virágot vázába helyezve az asztalára tette. Délután a szobába lépett román főnöke, aki elsápadt a dühtől a csokor láttán. A tulipánok között apró fehér virágok voltak, a levelek persze zöldek. Piros-fehér-zöld!!! A gaz magyarok nemzeti színei! Kirántotta az ünnepi csokrot a vázából, széttepte, és a szemébe dobta. „Meg ne lássam még egyszer ezeket színeket, mert repülsz innen!” üvöltötte az eszement sovíniszta. Nem volt ritkaság abban az időben az ilyen paranoiás megnyilvánulás sem.

Főhősünk madéfalvi otthonában lelte meg nyugalma és kereste családi boldogságát. Naponta járt be a 12 kilométerre fekvő városba, este még tett-vett a családi ház körül, segített szüleinek a háztájiban. Erősen gondolkodott azonban saját család alapításán is. Takaros, szerető asszonyt és sok gyereket szeretett volna. Sok fiút és leánykát, akiket majd jó székely-magyaroknak nevel,

ne vesszen el Csaba királyfi népe a Csíki medencében. Végül egy helyi vásári mulatságon megtalálta élete párját a csíkjenőfalvai Szőcs Csillában. Boldog házasságnak indult, kis töréssel végül az is lett belőle. A szolid keretek között lebonyolított hagyományos székely lakodalom után hamarosan megszületett az első, de mint gyorsan kiderült, egyben utolsó fiúgyermek, Elemér. Az Antal család legifjabb tagja ugyanis súlyos komplikációk között jött világra, az ifjú pár nem vállalhatott több gyermekáldást. A fiatalok, főleg János, nagyon szomorúak voltak. De azután megbékélve a sorssal, nagy szeretetben és gondoskodásban nevelték egyetlen gyermeküket. A Jóisten azzal kárpótolta őket, hogy Elemér rendkívül jó eszű utódnak bizonyult. A szülők nem kis áldozata árán tiszta jeles tanulóként jutott el az érettségiig Csíkszeredában. Elemér már gyerekfejjel jól látta, milyen szegényes és esetleges az egészségügyi ellátás szülőföldjén. Elhatározta, orvos lesz, szívvel-lélekkel segít majd népe nyomorúságán. Mert apja után az ő szívét is hazafias érzelmek feszítették. János pedig boldog volt, hogy majd unokáiban látja meg székely népének gyarapodását. Napsugaras öregkorról álmodozott.

Elemér kitűnő eredménnyel végezte el az orvosi egyetemet Marosvásárhelyen.

Jól érezte magát Székelyföld fővárosában, talán túl jól is. Megismerkedett ugyanis Elenával, a helyi román pópa egyetlen leányával. Magyarország ide, magyarság oda, mindent elsőpró szerelem kerekedett ebből az ismeretségből. Antal János kétségbeesésében kitagadással fenyegette meg szeretett fiát. Könyörgött neki, fenyegette, de semmire sem ment ezzel, a szerelem felülírt mindent Elemér szívében. Házasság lett belőle. Az apa soha többé nem akarta látni a fiát. Amikor az ifjú, kezdő belgyógyász orvos hazavitte román aráját bemutatni szüleinek, János elment otthonról, de nem tiltotta meg, hogy az édesanya találkozzon velük. Csilla is keserű volt, de az anyai szív megértőbb és megbocsátóbb.

Eltelt közel két év, de Antal János kemény maradt, nem tágított. Magyar szempontból az egész házasságkötésben egyetlen szépségtapasz volt: Elena anyai nagyanyja magyar asszony volt. Unokája azonban egy szót sem tudott Arany János nyelvén. Volt még egy, talán ennél is nagyobb enyhítő körülmény: a pópa, román ortodox társai túlnyomó többségével ellentétben, nem volt zsigeri magyargyűlölő. Felvilágosult egyházi ember volt, aki érezte, magyarok és románok egymásra vannak utalva Erdélyországban. Talán ezért is, jó viszonyt ápolt anyósával. Lehet, Elemért is befolyásolta ez a körülmény. Mindezek mellett a madéfalvi székely fiú nem hazudtolta meg korábbi hazafias énjét. Hozzávetőleg egy év alatt megtanította román feleségét magyarul! Megegyezett vele, ha fiai születnek, magyar keresztnévet kapnak, ha lányai, azok román nevet viselnek majd. Vallás kérdésében azonban alul maradt. A pópa akarata érvényesült, miszerint elképzelhetetlen, hogy a család kétfelé

járjon templomba. Az idő múlásával a minden keresztény Istene három fiú gyermekkel ajándékozta meg a házaspárt. Az első kettő István és János nevet kapott, amelyek nemzetközinek tekinthetők. A harmadiknál azonban Elemér bekeményített: Csongor lett! Mindhárom csemete a román mellett megtanult anyanyelvi szinten magyarul is. Apjuk csak magyarul, anyjuk pedig kizárólag románul beszélt velük iskolás korukig. Így tökéletesen uralták mindkét nyelvet. „Természetesen” mindhárman román iskolába jártak. Amikor már mindegyik az iskolapadot nyomta, otthon váltogatták a nyelveket, mindenki mindent értett.

Közben Madéfalván János is értesült a nyelvi örömhírekről, lelke megenyhült, szíve kitárult, és nagyjából visszaállt a családi béke. Némi előítélettel emelte ugyan karjaiba „félvér” unokáit, és fiát is csak enyhébb öleléssel szorította magához. Csak a kis Csongornál érzett több melegséget. Akkor még úgy gondolta, biztosan a neve miatt. Vagy Jánosnak volt valami sejtelmes előérzete?

Mint a mesebeli három fiútestvérnél, itt is a legkisebb volt a legjobb, a legokosabb, a legnemesebb gondolkodású. De Csongor abban is különbözött fivéreitől, hogy apja jóvoltából már kiskorában megismerte és megszerette a valós magyar történelmet és irodalmat, míg testvérei kevesebb érdeklődést mutattak ez irányba. Sőt a harmadik fiú arra is felfigyelt már kamasz korában, hogy az erdélyi magyarság még a magyar iskolákban sem tanulja az igazi magyar történelmet, irodalomból pedig szinte semmit. Apja jóvoltából azt is felismerte, hogy a dáció-román elméleten alapuló bukaresti történetírás csupa kitaláción, legjobb esetben ködös mítoszokon épül fel. Apai felmenőinek székely vére és tiszta igazságérzete arra indították, hogy irodalom-történelem szakos tanár szeretne lenni egy marosvásárhelyi magyar gimnáziumban. Segítő küldetésstudatot érzett a kisebbségi sorsba taszított magyarság sorsa iránt. Az ereiben folyó félig román vér magyar szívet dobogtatott.

Mindez gyorsan tudomására jutott apai nagyapjának, Jánosnak. Szíve ellágyult, szeme könnybe lábadt. Erre várt már vőlegény korában! Hogy utódai vigyék tovább örökségét, a Székelyföld, Erdélyország és az egész Kárpát-Haza szeretetét, önfeláldozó szolgálatát. Ahogy Csongor haladt előre a maga által kijelölt úton, úgy vált számára bizonyossá, *meztalálta a napsugarat*, mely bearanyozza majd öreg napjait.

Csóti György

A román vámos

Florin Popescu nem szeretett tanulni, pedig nem volt buta. Sokkal inkább szeretett a Pece patak partján üldögélni és nézni a halakat. Tizenéves korában valahonnan szerzett egy régi pecabotot, és hétvégeken hazavitt egy-két kisebb halat a családi asztalra. Azért elvégezte valahogy az általános iskolát, de nem tudta mihez kezdjen az életben.

Édesapja, Mihai Popescu Moldvában született, a Prut jobb partján fekvő kis faluban, Durneștiben. A szegény parasztcsaládból származó kis Mihait felkarolta a kommunista rendszer, Jászvásárban (Iași) kitanulta a géplakatos szakmát, de alig tette le a vizsgáit, máris Nagyváradra repítette a sovinszta román hatalom. Már Ceaușescu előtt elkezdődött Erdély betelepítése Kárpátokon túli román lakossággal. A recept egyszerű volt: gyáratat létesíteni az erdélyi nagyvárosokban, ahova szinte kizárólag óromániai munkásokat hoztak. Számukra lakótelepeket építettek, elképesztő rossz kivitelben, de ez is álom volt a nyomorból kiemelték számára. Mihai a Pece parti lakótelepről így írt lelkendezve szüleinek: Képzeljétek el, itt a falból folyik a víz, és nem kell fát lopni az erdőben, mert vascsöveken keresztül fűtik a lakásokat!

A moldvai ifjú meglepően gyorsan beilleszkedett a civilizált életbe. Fekete göndör hajú, fekete szemű, izmos testalkatú, csinos fiú volt. A lányok rajongtak érte. Egy szombat esti táncmulatságon megismerkedett egy szép magyar leánnyal, Szabó Emesével. Szerelem kerekedett a találkozásból, ami nagyon gyorsan nem várt „eredményt” is mutatott Emese szíve alatt... Nem volt mit tenni, házasság lett a dolog vége. Világra jött Florin, a dákóromán elméletlen felnevelt, kommunistává alakított apa és a nemzeti érzelmű keresztény magyar családból származó anya gyermekeként. Kétséget kizáróan Mihai volt a család feje, fiát román iskolába íratta, és igyekezett román hazafinak nevelni. (Romániában ügyesen kombinálták a nacionalista, sőt sovinszta és az internacionalista nevelést.) Az édesanya pedig óvatosan igyekezett tanítani gyermekét anyanyelvére, többnyire titokban, de hármában csak a román szó volt megengedett. Anyai nagyanyja még régi szép magyar mesekönyvekkel is megismertette „félvér” unokáját, ami legtöbbször a képek nézegetésében merült ki. Nagymama nem tudott románul, a kis Florin pedig alig értett Móra Ferenc és Benedek Elek nyelvén.

A Popescu család gyakran járt hétvégeken a Nagyvárad melletti Félixfürdőre. Az általános iskola elvégzése utáni első nyáron Florin ott találkozott a borsi határátkelő helyen szolgálatot teljesítő vámtisztval, aki elmesélte neki, milyen jó élete van a vámosoknak. Nem kell sokat tanulni, és még kevesebbet dolgozni. Nyolc órai tengés-lengés a határállomáson,

kisebb-nagyobb izgalmas turkálás az autók csomagtartójában, azután lehet rohanni a Pece partjára horgászni. Nem kellett sok rábeszélés, főhősünk elvégezte a kötelező tanulmányokat, és patrónusa jóvoltából elkezdte a kényelmes szolgálatot az Ártánd-Bors határátkelő helyen. Már az első napokban alapos gyakorlati kiképzést kapott. Tudatosan késleltetni kell a forgalmat, a magyar nemzetiségű utasokat mindkét irányban zaklatni kell, tüzetes csomagellenőrzés, ha kell zsebek és kézitáskák átnézése, a tiltólistán szereplő tárgyak megtalálása esetén megtagadni az átkelést, visszafordítani a kocsit, vagy elkobozni a kifogásolt árut. Súlyosabbnak ítélt esetekben feljelentést tenni, vagy magas pénzbírságot kiszabni. Cél: elvenni a kedvét a trianoni országbeli magyaroknak, az Ungariából érkezőknek, a rokonlátogatástól, a magyar-magyar kapcsolattartástól, partiumi vagy erdélyi nyaralástól. A tiltólista - teljesség igénye nélkül – következőkből állt: magyar nyelvű könyvek, folyóiratok, különös tekintettel történelmi, földrajzi és vallási témákra, mesekönyvek és bibliák vörös posztó, nagyobb mennyiségű azonos jellegű élelmiszerek, gyógyszerek, kiváltképp fogamzásgátló, nem az évszaknak megfelelő ruhadarabok stb. Mi számít nagyobb mennyiségnek, az önkényes elbírálás kérdése volt.

Az új vámosnak nem nagyon tetszett a dolog, de azért végezte az előírt feladatokat. Nem is volt más választása, mert pártfogójától tudta, mindenki mindenhol megfigyelés alatt áll, nem tudni, melyik kolléga a téglá. Ha sok Omnia kávéval találkozott, vagy több kenyeret, vaját, felvágott húsárut, mint amit a kocsiiban ülők szerint néhány nap alatt elfogyaszthatnak, azonnal visszaküldte őket a határ túlsó oldalára. Több könyv esetén, vagy nyáron téli ruhadarab megtalálása során sem volt pardon. A rendszeres Erdély-látogatók persze keresték a megoldásokat, hogy elkerüljék a kellemetlenségeket, esetleg nagyobb bajokat. Korrumpálták a megvesztegethető román vámosokat. A trükk egyszerű volt. Egy tízdekás Omnia vagy egy doboz (hús szál!) arany Kent cigaretta a hátsó ülésen hanyagul elhelyezve volt az ára az elnéző vámososnak. Amikor a hatósági ember behajolt a kocsiiba, halkán kellett odaszólni: ja, azt magának hoztam! Sunyi pillantás jobb-balra, és ha tisztának tűnt a levegő, máris zsebben volt az áru. Utána még egy kis matatás a látszat kedvéért, máris beléphetett az élelmes magyar az elcsatolt területre. Ilyenkor a gépkocsiiban ülőket felszabadult boldogság töltötte el, némelyek időnként elénekelték az átköltött dalt: Régi mániám, tankkal végigmenni Románián...

Közben a határőrök is tették a magukét. Mindenkinél alaposan, hosszan vizsgálták az úti okmányát. Fénymásolatot készítettek az útlevelekről, néha elvitték a házba, talán eredetvizsgálatot végeztek, vagy csak nevettek a káromkodó magyar utasokon. Nem egy esetben ismeretlen okból szünetet tartottak, amikor hatalmasra torlódott az átkelésre várakozók száma, kilométeres sorok alakultak ki. Minden határőrnél volt egy lista a kitiltott,

vagy megfigyelendő személyek neveiről. Utóbbiak esetében azonnal tájékoztatták a szekusokat, hogy az illető átlépte a határt.

Florinnak nagyon nem tetszett mindez. De felettesei elmagyarázták, ezek a szocialista Románia polgárainak védelme érdekében történnek. Közben azért ő is eltette a cigarettát és a kávé, mert kellett adni valamit a gyerekorvosnak, ha lázas volt a fia, és azonnal kellett a segítség. Az orvos meg továbbadta az autószerelőnek, hogy lopott alkatrészsel megjavítsa a kocsiját. Ez így ment akkor Ceaușescu Romániájában. Legtöbb ember beilleszkedett a sorba. Volt olyan is több alkalommal, amikor korrumpálás nélkül is elnéző volt. Műtárgyakat, főleg népművészeti darabokat, tilos volt kivinni. Egyszer egy magyar rendszámú piros Dácia tetején meglátott egy letakart nagyméretű tárgyat. Természetesen megnézte, kiderült, hogy az egy szép festett parasztbútor, egy saroktéma. Intett, hogy megfordulni, visszavinni. A népművészeti tárgyakat gyűjtő házaspár hölgy tagja, egy csinos fekete fiatalasszony, esdeklő szemekkel könyörgőre fogta a dolgot: ne tegye ezt velünk, ma van a születésnapom! Florin ránézett, na vegye csak elő az útlevelét, szólt a talpraesett asszonynak. Május 19. állt az úti okmányban, és aznap tényleg május 19. volt. Ha fizetnek vámot, vihetik! A férj azonnal és boldogan fizetett. Más alkalommal három különböző mesekönyvet talált a belépő kocsi csomagtartójában. Eszébe jutott nagymamája mesekönyve, amit öt-hat éves korában áhítattal forgatott. Összeszorult a szíve, mert tudta, ez tiltott irodalom, nem vihetik be. Remegő kézzel fogta az egyik könyvet, és azt kérdezte az utastól: maga írta ezeket? Igen, volt a meglepően gyors válasz. Látta, nincs a közelben kollégája, gyorsan azt mondta, akkor vigye! Lecsukta a csomagtartót és vegyes érzelmekkel bement az irodába.

Florin társai nem nézték jó szemmel, ha időnként elnéző volt, vagy csak annak látszott. Ő maga meg azt is sokkálta, amit tett. Egyre rosszabbul érezte magát. Románnak vallotta magát, apja jól belenevelte az oláh nacionalizmust, de szívében ott lapult anyjának magyarsága, anyai nagyszüleinek nehezen értett szép beszéde is. Igazságtalanságot is érzett a ráerőltetett eljárásokban. Öt év érzelmi hullámvásárral tarkított szolgálat után kérte áthelyezését a szovjet vagy a jugoszláv határszakaszra. Felettesei sejtették a kérelem okát, ezért megtagadták annak teljesítését. Florin azonban nem bírta tovább a lelki vergődést, ezért felmondott, és jobb híján, elment portásnak egy nagyváradi gyárba. Apja szidta, anyja megkönnyezte a döntést. Nem sokkal később jött a rendszerváltásnak nevezett fordulat, de ő maradt a portás fülkében. Gyerekei már kirepülő félben voltak, ő meg átadta magát horgász szenvedélyének.

Csöti György

Szegedi polgár esete a hadi kölcsönnel

Csókavári József, a híres papucskészítő mester, Szeged város megbecsült polgára üveges szemekkel nézett maga elé a fényesen csillogó márvány padlóra. Úgy látta, elveszített házának képe tükröződik vissza a díszes padozatról. Az Osztrák-Magyar Bank székházának előcsarnokában nagy volt a sürgés-forgás. Sápadt arcú, kétségbeesett szemű urak siettek fel, s alá. Volt, aki pénze után futott, volt, aki pénzért kilincsel. Ő egyelőre az első csoportba tartozott. Pár perce a bank szegedi igazgatójának irodájából lépett ki. Kivételesen fogadta őt a bankvezér, a város polgárságának elitjébe tartozó „iparos arisztokratát”, akivel jó kapcsolatot ápolt a Szegedi Polgári Casinóban. Esze felfogta, mi történt vele, de a szíve és a lelke tiltakozott ellene. Felmenői évszázadokra visszamenően haza- és nemzetszerető emberek voltak, akik, ha kellett, áldozatokat is hoztak a honért. Négy fia közül három azonnal kiment a frontra, önként, nem kellett küldenie őket. Egyikük hősi halált is szenvedett. A mély fájdalom még most is ott ül a szívében. Minden gyermekét egyformán szerette, mégis, mintha már kezdetektől fogva megérezte volna a sorsát, Györgyöt féltette legjobban. Nem merte, nem akarta kedvencének tekinteni, de ma már tudja, az volt. És most, szeretett fia után elveszítette legértékesebb tárgyi tulajdonát is, a Berliini körúton fél élet szorgalmas munkája gyümölcseként felépített szép házát. Megmaradt ugyan a Kárász utcában lévő üzlete, meg a Kossuth Lajos sugárút melletti eredeti lakása, de ezek már csak a túlélésre voltak jók.

Csókavári József már öszülő fejével nem ment a frontra, hadikölcsönt jegyzett, ezzel kívánt hozzájárulni a haza védelméhez. Egy percig sem gondokozott a kockázaton. A politikához nem értett, csupán újság olvasóként foglalkozott vele. Persze érdekelte, mi történik a világban, de csak ennyi. A kezdeti hurrá optimizmus („mire lehullanak a levelek, hazajönnek a katonák”) után sem mérlegelt. Ha segíteni kell, egy Csókavárirra számíthat a hon. „Kedves Csókavári úr, a háborút elveszítettük, az országban fejtelenség van, pénz nincs. Az Ön házát kénytelenek vagyunk a bank birtokába venni, mert az általunk kifizetett hadikölcsön fejében jelzálogot tett az ingatlanra, hiszen nem volt készpénze, és most sincs.”

Nagyon nehéz idők jöttek. A nemzetre, az országra és minden egyes polgárára nézve. Az igazgató jól fogalmazott, amikor azt mondta, az országban fejtelenség van. Érthetetlen káosz uralkodott a Kárpát-medence közepén. Egy félkegyelmű gróf, a tehetségtelen és erkölcsi nulla Károlyi Mihály ölébe hullott a hatalom. A széleken, a Kárpátok bércein és lejtőin pedig befelé lopakodtak a hiénák. Csehek északról, oláhok délkeletről, rácok délről fenték a

fogukat Szent István védtelenül maradt országára. Erős szavak, de nem lehet finomabban fogalmazni. A Károlyi kormány ugyanis feloszlatta a szervezetten hazavonuló magyar hadsereget. Történelmi tény, hogy a fegyverszünetek megkötésekor valamennyi magyar katonai alakulat az ország határán kívül állomásozott, a Magyar Királyság területi integritása 1918 őszén még sértetlen volt. A visszatérő katonák kormány általi lefegyverzése a legsúlyosabb történelmi bűn volt. Ezt követően ugyanis ellenséges szomszédaink megszállták az ország nagy részét.

Csókavári József visszament Kárász utcai üzletébe, ahol gyakorlatilag újra kezdhette az életét. Öt alkalmazottja volt, három segéd a műhelyben és két eladónő az utcára nyíló bolti részben. Aggódó szempárok kísérték az idősödő mestert, amint hátra ment és leroskadt szerszámai közé. Tudták honnan jött, mi járatban volt a Tisza Lajos körúton. Dolgos kezeivel végig simította az elkészült lábbelik pipacsos-kalászos-búzavirágos hímzésű bársony bevonatú felső részeit.

A szegedi papucs készítésének módja és divatja a török időkből ered, a magas sarkú lábbeli formája és a kézi varrás technikája csaknem változatlanul fennmaradt. A XIX. század második felében és a XX. század elején élte fénykorát Szegeden ez művészeti értékű kézműves mesterség. Termékeik eljutottak nem csak a környező vármegyék vásáraitra, hanem a párizsi és brüsszeli világiállításokra is. 1900-ban Párizsban a látogatók megcsodálhatták Csókavári József három csodálatos papucsát is. Erre gondolt az őszülő mester, amikor mély sóhaj szakadt fel mellkasából, fejét felvetette, és így szólt félhangosan: nem adom fel! Korát meghazudtoló fürgeséggel felugrott, és kérdő tekintetek között, udvariasan elköszönve, hazament.

Egész éjjel álmatlanul forgolódott az ágyában, azon tépelődve, kiket bocsásson el alkalmazottai közül. Nem csak nagy háza veszett el, de pénztartalékai is kifogytak. A vásárlóerő drasztikusan lecsökkent az egész országban, az embereknek túlélési gondjaik voltak. Döntenie kellett, hogyan tovább? Hajnalra már döntött is. Bármilyen szívtelennek tűnt saját magának is, de öt alkalmazottja közül négyet elbocsájt. Maradék pénzéből egy kis kárpótlást ad nekik, hogy valahol újra kezdhessék az életüket. Egyedül az öreg Börcsök Lacit tartja meg, akivel annak idején az egész iparos vállalkozását kezdte. Barátnak mondható kapcsolatuk volt, egymás gondolatát is ismerték már. Csak ránézett a már szintén őszülő társára, aki azonnal tudta, mit kér. A bolti üzletrészbe beül Teréz, a felesége, hamar kitanulja majd a mesterséget. Gyermekük már kiszálltak a családi fészekből, bár egyik unokáját, a nyolc esztendőes kis Lacit ő neveli, mióta édesapja a fronton van. De ezt az édes terhet elviseli, amíg kell.

Át kellett gondolni az új üzletpolitikát. Ezekben a nyomorúságos időkben nyilván megcsappan a kereslet a szép szegedi papucsok iránt. Mindenki hordja majd a lábbelijét, amíg le nem szakad róla. De ez mindenre kiterjed, nem csak a papucsokra. Megnő az igény a cipők talpalására, foltozására, csizmák javítására. Kiterjeszti tevékenységét mindennemű cipészi munkára. Másnap már ott „ormótlankodott” a kirakat üvegén: Mindennemű lábbeli javítását vállalom. Pár nap múlva két segédje és a bolti eladók összeszorult szívvel távoztak a jobb napokat látott Kárász utcai üzletből. A férfiak lógó fejjel, az asszonyok sírva. Csókavári József szíve is fáj, látva a hosszú-hosszú éveken át vele jóban-rosszban együtt dolgozó hűséges csapatát távozni Szeged híres üzleti utcájára. Tudta azonban, nem volt más választása.

Új élet kezdődött. Lacika édesapja, Ferenc, visszajött a harctérről, ismét magához vette a fiát. Így aztán Terézzel együtt teljes idejükben a műhelyben és az üzletben tevékenykedhettek. Eleinte nagyon kevés vásárló tért be, de annál több javítani valót hoztak. Nem volt könnyű, a csodálatos papucsok tervezése és készítése után cipőt talpalni, de egy szebb jövő reményében azt is jó szívvel csinálták. Közben a csonka ország kezdett magához térni. Bethlen István miniszterelnök konszolidációs programja – túlzás nélkül – csodákat művelt. A gazdasági konszolidáció egyik legfontosabb eleme az 1924-es népszövetségi kölcsön megszerzése volt. A 250 millió aranykorona értékű hitel lehetővé tette az új, stabil fizetőeszköz, a pengő 1927-es bevezetését. Az iparban jelentős fejlődés indult meg, különösen a könnyűipar területén. A külföldi tőke beáramlása és az állami szerepvállalás egyaránt hozzájárult a gazdaság modernizációjához. Megnőtt a kereslet Szegeden is az igényesebb lábbelik iránt. Csókavári József sikeresen átvészelte a nehéz időket. Visszavette egyik elbocsátott segédjét, aki addig – kényszerűségből – vasúti rakodó munkásként kereste a kenyerét, hogy felnevelhesse két kisgyermekét. Feleségét „nyugdíjazta”, és helyére beültetett egy móravárosi menyecskét a pultok mögé. Ismét fellendült a hírös szegedi szakma. Az 1929-es barcelonai világkiállításon a katalánok is megcsodálhatták a Kárász utcai műhely pipacsos-kalászos-búzavirágos hímzésű bársony bevonatú papucsait. A magyar nép életrevalósága ismét bizonyítást nyert.

Csóti György

Pérvüj rasszkaz

Felejthetetlen gimnáziumi emléke(i)m

A József Attila Gimnáziumban érettségiztem 1959-ben, Laky Péter osztályában, a IV.D-ben. Jó tanuló voltam, de nem tartoztam a tiszta jelesek közé. Ez csak az általános iskolában és a kétéves postgraduális szakmérnöki tanulmányaim idején fordult elő. A középiskolában a magatartás osztályzatom sem volt mindig példás, de azért többnyire tudtam viselkedni. Csak olyan csínytevésekben voltam benne, ami senkinek sem okozott testi, vagy lelki sérülést, sérelmet. Egyszer azonban, talán harmadik osztályos koromban, olyan diákcsinýt követtem el, ami felnőttfejjel már csalásnak minősül. Persze akkor is tudtam, nem járok el helyesen, de kényszerhelyzetben éreztem magam.

Családi indíttatásból és az 1956-os forradalomban átélt, életre szóló élményeim hatására gyűlöletet éreztem a megszálló szovjethatalommal szemben, akiket egyszerűen oroszoknak könyveltem el. (Lásd '56: Ruszkik haza!) Ennél fogva mindent utáltam, ami orosz. Ma már szégyellem, de nem hallgattam Csajkovszkijt, nem olvastam Tolsztojt és nem tanultam oroszul, ami akkor kötelező tantárgy volt. A forradalom előtt még igen, de utána már csak annyit, hogy ne bukjak meg. A bizonyítványaimban négyesnél rosszabb jegy csak oroszból volt. „Sportot” csináltam belőle, hogy amikor felhívott a tanárnő felelni, szinte félvállról odaszóltam: -Tanárnő kérem, nem készültem! Amikor már több egyes összegyűlt az osztálynaplóban, gyorsan szereztem néhány ötöst. Fele egyes, fele ötös egyenlő hármás. Ez volt a képlet. Gyerekes dac és ellenállás volt, ma már sajnálom, nem ártott volna egy kis szláv nyelvismeret.

Egyszer aztán nagyon ellankadt a figyelmem, nem tartottam számon, hány elégtelen gyűlt már össze a naplóban. Már nem tudom, hogyan kaptam észbe, de valahogy felrémlert, év vége felé járunk, akár megbukhatok az utált tantárgyból. Abban az évben Fajcsek Magda volt az orosz tanárnőnk. Középkorú, egyedülálló hölgy volt, nem éppen a kor szépségideálja. Fekete keretes sokdioptriás szemüvege mögül áthatóan tudott ránk nézni, de nem volt rosszindulatú, csak éppen nem volt a kedvencünk. Nem haragudtam rá, hogy oroszot tanít nekünk, nem az ő hibájának tartottam. Az volt a szokása, hogy időnként, óra elején, lehetővé tette a tanulók számára, hogy önként jelentkezés alapján fejből elmondják egy korábban tanult olvasmány szövegét szó szerint, vagy saját szavaikkal. Aki ezt teljesítette, hatalmas ötöst kapott, ami – úgy emlékszem – kettőnek számított. Főleg jó tanulók éltek ezzel a lehetőséggel, ha javítani akartak osztályzatukon. (Visszagondolva, nyelvtanulás szempontjából ez nagyon jó pedagógiai módszer volt.) Utolsó lehetőségként beszálltam ebbe a játékba.

Év vége felé járva már nagyon sok olvasmány volt a listán. A tanárnő szokása az volt, hogy sorban kitette az olvasmányok címét kis cédulán a tanári asztal szélére, és a bátor jelentkezőnek azok közül kellett kihúzni egyet. Úgy döntöttem, megtanulom Gorkijtól a *Первый пацказ*-t, és bármit húzok, azt mondom be. Mindent egy lapra tettem fel. Orosz óra előtti szünetben kimentem a katedrára, csöndet kértem zajongó társaimtól, és bejelentettem: ha ma nem kapok dupla ötöst, akár megbukhatok oroszból év végén. Bármit húzok ki, Gorkijt fogom elmondani, mert csak azt tudom. Aki utánam esetleg ugyanazt kapja, mondjon be más címet, amit meg ő tud jól. Nagyon határozottan mondtam, talán ezért nagy csend fogadta a bejelentésszerű kérésemet. Ki mit gondolt, nem tudom. Mindenre elszántan mentem vissza a helyemre. Nagynövésű kamasz voltam, az utolsó sorban ültem. Aztán néhány perc múlva kinyílt az osztályajtó, Fajcsek Magda belépett, és felment a katedrára. Komótosan kinyitotta az osztálynaplót, valamit beírt, azután elkezdett keresgélni a táskájában. A másodpercek óráknak tündek. A IV.D lélegzet visszafogva hallgatott. Sejtelmesen zörögtek a női táska kellékei, mire előkerült a kis doboz, amelyben az olvasmánycímek voltak. Talán két tucat. Na, lesz-e ma is vállalkozó, kérdezte sejtelmes mosollyal az arcán, miközben sorra egymás mellé helyezte a cédulákat az asztal szélén. Azonnal nyújtózkodtam, mint az a bizonyos Móricka a viccekben. Amikor felnézett, és meglátta a kinyújtott karomat, leplezetlen csodálkozással hívott ki. A mindenre elszánt regényhősök határozottságával mentem a félelmetes tanári asztal felé. Szinlelt biztonsággal kissé széttártam a karjaimat, mint Karinthy „Jó tanuló felel” főszereplője, akinek mindegy mit húz, mert mindent tud. De belül hevesen vert a szívem. Középről kiemelttem egy tételt, fogalmam sem volt, mi van rajta, lelki szemem már tankönyv megfelelő oldalát fürkészték, jól emlékszem-e az olvasmányra? Száraz hangon bementem: Gorkij; Pérvúj rasszkáz. A papírdarabot visszatettem, és hátra léptem, hogy elkezdjem a betanult szöveget. Fajcsek Magda nagyon rövidlátó volt, némi késéssel észlelte, hogy visszatettem a nevezetes cetlit, de nem látta, melyik volt az. Rám szólt, hogy vegyem vissza, nehogy más is azt húzza! És akkor jött a nem várt segítség. Az első padból segítőkészen és villámgyorsan kiugrott Piskóty Gabi, „majd én megkeresem” kiáltással azonnal összekeverte a lapokat az asztalon, majd kikereste közülük a Gorkij történetet. Megmenekültem. Felszabadultan elmondtam a *Первый пацказ*-t, hatalmas ötöst kaptam a meglepett tanárnőtől, és év végén a bizonyítványombamba megint hármasként került be oroszból. Gabinak meg egy életre hálás maradok ezért a nem várt önzetlen segítségért.

A jól végződött történet után azonban sokáig, szinte a mai napig, lelkiismeret furdalásom volt vele szemben. Ő a gimnáziumban még alacsony növésűnek számított, ezért is ült az első padban, csak érettségi utáni években vált

jól termett férfivá. Én meg kezdetektől fogva nagy növésű gyerek voltam. Egyszer valamin összeszólalkoztunk, nem volt kedvem vitatkozni vele, kamaszos fölényességgel azt mondtam, beszélj csak, én egy nagy kutya vagyok, amelyik nem figyel oda a kiskutyák ugatására, és dölyfösen elmentem. De Gabi kedves maradt, a maga jó humorával attól kezdve Blökinék hívott. Eleinte persze némi éllel, de én tudtam, erre rászolgáltam. Szerencsére a többiek nem vették át ezt a „becenevet”, aztán lassan ő is elhagyta.

Amióta az orosz csapatok elhagyták hazánkat (1991), azóta kezembe veszek orosz szerzőtől is könyveket, élvezettel hallgatom Csajkovszkij B-moll zongoraversenyét, elmentem Szentpétervárra, megcsodáltam az Ermitázs műkincseit, a cári palotákat, élveztem a helyi gasztronómiát és az oroszok kedvességét. Úgy vagyok ezzel a kérdéssel, mint Antall József, amikor egyik beszédében az orosz csapatkivonulás előtt azt mondta, „ha az oroszok leveszik kezünkről a bilincset, akkor mi azonnal baráti jobbot nyújtunk feléjük”. A Pérvüj rasszkazt azonban nem olvastam azóta. Ez egy kedves mese gyerekeknek, arról szól, hogy egy falusi udvarban azon vitatkoznak az állatok, melyiküket szereti legjobban a gazda. Ma már csak egy mondatra emlékezem, amit néha idézek is: Конечно меня, сказала лошадь - Természetesen engem, mondta a ló. Talán azért maradt meg bennem éppen ez, mert nagyon szeretem a lovakat.

Csóti György

Karácsony a Csókavári családban

Az 1922-es esztendőben Szeged városa - az egész csonkaországhoz hasonlóan - még mindig az elveszített háború és a trianoni békediktátum nyomorát nyögte. Súlyos gazdasági és kereskedelmi nehézségekkel szembesült: elvesztette déli és keleti piacait, közlekedési csomópont-szerepe visszaesett, ipara és mezőgazdasága piacvesztéssel küzdött. A trianoni határok előtt természetes gazdasági-kereskedelmi központ volt Bácska és a Bánság felé, sőt a Partium nyugati része is vonzáskörzetébe tartozott. Növelte a nehézségeket a sok magyar menekült az elcsatolt területekről, főként Aradról, Temesvárról, Nagyváradról. Mindez megemelte a munkanélküliséget, fokozta a szociális feszültségeket. Tetézte a dolgot az elképesztő mértéket öltő országos infláció.

Decemberben Szeged mégis meghitt, békés karácsonyra készülődött. A városban már a hónap közepén megjelentek a vásárolók, a Mars téren és a belvárosban árultak mézeskalácsot, diót, fügét, aszalt gyümölcsöt, szaloncukrot. Ekkor még enyhe, csapadékmentes időjárás volt, de a polgárok azért reménykedtek a fehér karácsonyban. Azután 22-én elkezdtek hullani a hatalmas

fehér hópelyhek, másnap reggelre 20-25 centiméteres szikrázó hótakaró borította a megszenvedett várost, mintegy reménysugarat nyújtva egy szebb jövő felé. Mert a fehér karácsony a boldog békeidők bensőséges hangulatát idézte. Szerencsére a levegő is lehűlt, a szép hótakaró - útszéli hókupacokkal tarkítva - megmaradt Szentestére is.

Csókavári József, a híres papucskészítő mester otthonában már kora reggel elkezdődött a sütés-főzés. A diós és mákos bejglit már az előző napokban megsütötték, de a 25-én reggel szokásos foszlós fehér kalácsot, melyet a tejszínhabos kakaóhoz fogyasztottak, ezen a napon tették be a sütőbe, hogy friss maradjon másnapra. Hatalmas fazékban rotyogott a halászlé a tűzhelyen, melybe ebben az évben pontyot is és harcsát is tettek. A hagyományos töltött káposzta cserépfazékban sült-főtt a kemencében. A családban már régóta hagyománnyá vált, hogy ebben a nagy dologidőben gyors és könnyű ebéd kerül az asztalra, ami amúgy is illő volt advent utolsó napján. Ez az étel pedig a mákosguba volt. A konyhafőnöki teendőket Mariska, Csókavári József egyetlen leánygyermeké látta el. Felesége, Bali Teréz ugyanis nagyon fiatalon, 1905-ben, 46 évesen meghalt, magára hagyva az ötgyermekes családfőt. Mariska talpraesett, okos menyecske volt, már serdülő gyermekként ő volt a háziasszony a családban, nevelte kistestvéreit, és vezette a háztartást. Megállta később a helyét férje, a szigorú Nagy Ferenc mellett is, aki patkoló és gyógykovács volt a Magyar Királyi 3. Huszárezredben altiszti rangban. A mézeshetek után, Herkulesfürdőről hazatérve, másnap rögtön próbára tette ifjú feleségét. Munkába menetel előtt begurított egy egykoronás pénzermét a nagy családi ágy alá, próbára téve a hitvesét, gondosan takarít-e? Kellemesen kellett csalódnia, mert este az asszony azzal várta, nézd mit találtam az ágy alatt! Ez szerencsét fog hozni!

Koraeste becsöngettek a betlehemesek. Többnyire szegény sorsú gyerekek kis csoportokban házról házra jártak, karácsonyi dalokat énekeltek és verses játékokat adtak elő. Fogadásuk az előszobában történt, hiszen az ebédlőben készült a karácsonyfa. A betlehemezés akkoriban, főleg Szegeden és környékén, elválaszthatatlanul összetartozott a karácsonyi ünneppel. A kis látogatók jutalma Csókaváriéknál egy-egy szép piros alma, szelet kalács és szaloncukor volt.

A karácsonyfa készítés a családfő feladata volt. A kétméter körüli lucfenyőre először a viaszgyertyákat helyezte el. Utána következtek a Mars téren vásárolt színes papírba csomagolt szaloncukrok. Végül felkerültek a korábban feleségével, Terézzel maguk készítette díszek: színes papírláncok, csillogó arany- és ezüstpapírból vágott csillagok, aranyszínűre festett diók és friss piros almák. Mire a gyerekek hazatértek a „kényszer” hógolyózásból, már minden a helyén volt. Természetesen az egyik kisházban kellett várakozniuk, vagy Mariska körül legyeskedtek a konyhában. Az ajándékok éppen akkor

kerültek a karácsonyfa alá. Fából készült játékok, ólomkatonák, gyerekeknek szánt kisméretű huszárcsákó és fakard, szép színes mesekönyvek. Ugyanis három fiú volt akkor a családban, két Laci és a kis Emil. Ferenc fiának és Mariska lányának szemefényei és Börcsök Laci, barátként kezelt alkalmazottjának kisleánya. Börcsök Laci is elveszítette feleségét, egyedül nevelte a gyermekét, aki egy iskolába járt a másik Lacival. Többi gyermeke nem tudott hazamenni az ünnepre a családi fészekbe. László fia, a Bodrogi Gazdasági Vasút igazgatója, nem hagyhatta ott a trianoni határral kettévágott vasútvonal halaszthatatlan ügyeinek intézését, a szintén vasútnál dolgozó József pedig Aradon éppen intézte hazatelepülését szülővárosába. György elesett a Nagy Háborúban, de mindig úgy érezték a családban, lélekben velük van.

Nemsokára elérkezett a várva várt pillanat. Az ebédlőből megszólalt a kis karácsonyi csengő hangja. A háromgenerációs népes család bevonult, elől a gyerekek, utánuk a szülők és a nagypapa. Szépen elénekelték a Mennyből az angyalt, de gyerekszemek már az ajándékokat pásztázták. Ajándékosztás után következett a finom hagyományos vacsora, majd az est egyik fénypontja, a „vérré” menő kártyacsata. Máriást játszottak, manapság leginkább snapszer néven ismerik. Börcsök Laciék kertjében volt egy hatalmas öreg diófa, ennek termését használták fizetőeszközként a kártyázáshoz. Mert ugye tétre kell játszani, akkor lehet csak győztest hirdetni. Minden játékos kapott az induláshoz egy kis fonott kosárban diószemeket, természetesen mindenki ugyanannyit. Akinél végül a legtöbb dió összegyűlt, az volt győztes. A zsákmányt persze nagyrészt saját maga fogyasztotta el. József, a nagypapa azzal bosszantotta végén a családot, hogy fogaival törte fel a diót. Hetvenévesen minden foga épségben szolgálta a gazdáját.

Tizenkét órához közeledve befejezték a játékot, és elindultak a Szent Rókus-plébániatemplomba, az éjféli misére, ami az ünnep fénypontja volt az ajándékozás öröme mellett. Csípős hideg szél fúj, a friss hó csikorgott a talpuk alatt, senki nem beszélt, áhítattal készültek a szertartásra. A derült égboltról a hold sarlója figyelte a Csókavári család útját. A templom, szokás szerint tömve volt, néhány későn érkező a bejárati ajtó előtt rekedt.

A mise után többéves múltra visszanyúló ünnepzáró eseménysor következett. Mariska a férjével és Emil fiával egy távolabbi városrészben élt, és Ferenc feleségével meg Laci kisleányával felajánlotta, hazakísérik őket ebben a hideg éjszakában. Börcsök Laciék elmentek alsóvárosi otthonukba, a két testvér meg családjukkal és a nagypapával nekivágott a csillagfényes éjszakának. Kiertékeltek az ünnepi eseményeket, visszaemlékeztek régi családi történetekre. Amikor odaértek Mariskáék lakásához, Emil édesapja így szólt: mégsem járja, hogy ti egyedül menjete haza, elkísérünk benneteket. A Kossuth Lajos sugárútra érve megszólalt Lacika édesapja: megígértük nektek, hogy

hazakísérünk. Az adott szót be kell tartani! Nagy nevetés közben visszafordultak. A nagypapa azonban bement a házba, nem ő ígérte ezt a „szórakozást”. Korábban volt, hogy többször is megisméltődött ez a sétamenet, de ebben az évben nagyon hideg volt az éjszaka.

A szegei karácsony az 1920-as évek elején egyszerre volt meghitt, vallásos és családi ünnep. A világháború szörnyűségei és a trianoni tragédia után a délföldi városban erősen meghatározta az ünnepet az összetartás és összetartozás érzése. Érzelmi kapaszkodó volt a nehéz időkben. Felidézték a békebeli szebb világot, és reményt nyújtottak a jövőre nézve.

Csóti György

Hősi halottból háborús bűnös

Igaz történet az ötvenes évekből

Lajos 1941 nyarán született Mezőcsáton, a kerámia művészetéről, főleg a Miska kancsóról nevezetes borsod-abaúj-zemplén megyei kisvárosban. Szülei jómódú középparasztok voltak, a második világháború viharai által súlyosan megtépázott mezővárosban. 1939-ben kötöttek házasságot, de boldogságuk nem sokáig tartott. A fiatal édesapát ugyanis 1941 őszén behívták katonának. 1942-ben felállították a Magyar Királyi 2. honvéd hadsereget, ahova azonnal besorozták a mezőcsáti újoncot. Az alakulatot még abban az évben a keleti hadszíntérre küldték harcolni. A hadsereg 1943 januárjában a Don kanyarban, Voronyezs körzetében vívott harcok során rendkívül súlyos, megsemmisítő veszteségeket szenvedett. Lajos édesapja is ott halt hősi halált, a -40 fokos orosz télben. Mert bárki bármit gondoljon erről a háborúról, hősi halott minden katona, aki felső parancsot teljesítve helytáll a fronton abban a hitben, hogy hazáját védi.

Mezőcsát egész történelme folyamán a legtöbb embert a második világháborúban vesztette el. A harcokban elesett hősi halottak és civil áldozatok száma 157 volt. A helyi lakosság már gondolatban felírta nevüket a város főterén álló első világháborús emlékmű talpazatára. A kis Lajos úgy nőtt fel apa nélkül, hogy büszke lehetett elhunyt édesapjára, mert hősi halott volt. Az elveszített szülő szerepét anyai nagyapja látta el. Édesanyja talpraesett gazdasszony lévén, nehéz körülmények között, egyedül is szépen nevelte fel egyetlen gyermekét. A nagypapa meg taníttatta különféle ház körüli „férfimesterségre” szerszámok kezelésétől az állatápolásig. A kis Lajoska szorgalmasan segített neki mindenben, érdeklődő, sőt kíváncsi gyerek volt, tudni akarta mikor mit miért csinálnak. Munkája már hét-nyolc éves korában felért

egy felnőttével. Vasárnaponként reggel szépen felöltözve elment a család a templomba, mise után az asszonyok hazamentek ebédet készíteni, nagypapa meg unokájával beült a kocsmába. Minden alkalommal egy nagy korsó habos sör és egy málnaszörp vagy Bambi dukált. Lajoska mindig huncutul mulatott, ujjával mutogatva, amikor meglátta az öreg nagy bajuszán a fehér sörhabet hintázni. Ilyenkor, érezve a helyzet szépségét, szemében kedves mosollyal így szólt ősülő bajusza alól: „Látod kisfiam, ez az élet, nem a ganajhordás!” Unokája élete végéig emlegette ezt a megható és egyben sokat kifejező mondatot.

A mezőcsáti Lajos gyerek okos, gyors észjárású fiúnak bizonyult. Általános iskolai osztályfőnöke javasolta édesanyjának, taníttassa gyermekét a mezőkövesdi gimnáziumban. Nagypapa is rásegített kedvenc mondásával: „Paraszti ész nem homok, ott a helye a gyermeknek!” Nem kellett sok rábeszélés, elrepült a négy év, Lajos már le is tette a kítűnő érettségit. Műszaki érdeklődése révén Budapesten jelentkezett felvételre a Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karára, erőáramú szakra.

Az írásbeli és a szóbeli vizsgákat jól teljesítette, következett a „beszélgetés” a jelölttel. 1959-ben történik mindez, a forradalom utáni kemény kádári diktatúra kellős közepén. A „vonalas” elvtársaké volt a szó. A felvételi vizsgákat záró, végleges szót kimondó beszélgetésnek őt résztvevője volt: az egyetemi kar párttitkára, szakszervezeti vezetője, KISZ titkára, egy professzor és a szerencsétlen felvételiző. Természetesen a párttitkáré volt az első szó. Szúrós szemekkel nézett a mezőcsáti fiúra, és megkérdezte: „Apja ki és mi volt?” Hősi halott a Don-kanyarnál, volt az egyszerű válasz. „Mi, hősi halott!? Aki a szovjetek ellen harcolt, az háborús bűnös!” süvöltötte a pártember. Lajosnak kiment a vér az arcából. Remegő lábakkal felállt, szó nélkül kiment a teremből, és úgy bevágta maga mögött az ajtót, hogy a félfá mellől lehullott a vakolat. Lefelé ment a lépcsőn, szíve hevesen vert, amikor utolérte a professzor, aki a felvételin vizsgáztatta. „Édes fiam, ne vegye a szívére, nem eszik olyan forrón a kását!” Lajos csak szótlánul szedte a lépcsőket lefelé. Az aulába érve a tanár finoman megfogta a karját, és egy pad felé húzta. Leültek szótlánul, majd az egyetemi ember így szólt: „Megértem az érzéseit, és egyet is értek vele. Most ilyen világot élünk. Alkalmazkodni kell, ha értelmes életet akarunk magunknak és családuknak. Édesapjának nem volt választása, Önnek van. Nem egyetérteni kell, csak hallgatni. Elintézem, hogy felvegyék, mert nagyon jó esze van, megérdemli.” Lajos csak hallgatott. A professzor ezt beleegyezésnek vette.

A mezőcsáti parasztgyerekből diplomás villamosmérnök lett. Kítűnő szervezőképessége révén nagyon gyorsan menedzseri feladatokat kapott, később gyárvezető lett, villamos távvezetékeket épített Közép-Ázsiában, felsorolni is nehéz lenne szakmai sikereit. Magánéletében is maradandót alkotott. Hihetetlen

őserő lakozott benne, ami briliáns észjárással párosult. Három, bizonyos szempontból különleges, minden igényt kielégítő házat épített néhány évtized alatt. Az elsőt szinte egészében két kezével, egyedül, páratlan kreativitásról tanúságot téve. Nyaralójának kertjében megépítette a Balaton akkori legnagyobb vitorlás hajóját. A hajótesten, árbocon és a vitorlavásznon kívül mindent maga készített el, hétvégeken és éjszakákon. A benne rejtőző őserőre és lélekjelenlétére jellemző, hogy egy éjszakai hajóépítési munka közben solymári telkén, úgy két óra tájban, körfürésszel levágta bal kezének hüvelykujját középtájon. Valahogy elkötötte a vérző csonkot, a levágott darabot egy tiszta zsebkendőbe tette, kocsiba ült, és elhajtott a János kórházba. Hidegvérrel kérte, operálják vissza a levágott darabot, de erre sajnos nem volt lehetőség. A szerencsétlen baleset semmiben nem akadályozta a későbbiek során, csupán a kártyát nem tudta jól keverni bridzs partik során. Hetven évesen tanulta ki a könnyűbúvár mesterséget, és járt a Vörös tengerre nála 30-40 évvel fiatalabb társaival. A professzornak igaza lett. Értelmes életet élt.

Csóti György

A kisdobos története

Az én ükapám fontos ember volt, akiről még ma is sokat mesélnek anyukám családjából. Vitéz Méry Istvánnak hívták, és ő volt a mai felvidéki Egyházgelle bírása. Őrmesterként szolgált a világháborúban, ahol szintén nagyon becsülték és szerették az emberek. Nagyon büszke vagyok rá én is, akárcsak a múltamra.

Családi ünnepnapokon rendszeresen összegyűlik a rokonság aprajánagyja. Ilyenkor előkerülnek a régi fényképek is. Sajnos ükapám már csak az égből figyel ránk, de dédmamám testvére, Mariska néni szerencsére még jó egészségnek örvend. Ráadásul sok mindenre emlékezik a régi időkből. Igaz, lassan már ő is 86 éves, de még mindig tud valami újat mesélni, amikor meglátogatjuk. Így történt ez most is, amikor születésnapra köszöntőbe mentünk. Én persze vittem a legújabb szerzeményemet is, egy kék-fehér kisdobot. Ahogy beléptünk a szobába és Mariska néni meglátott, felkiáltott.

- Nidda, kisdobos lett Áronból!

Én meglepődtem, hogy így nevezett, de mellé kuporodtam, hogy majd csak meg tudom, miért nevezett így. Hamarosan bele is fogott:

- Valamikor réges-régen a falunkban, Egyházgellén is voltak kisdobosok, akiket bizony a falu bírása nevezett ki, akárcsak a falu kincstárosát, postását vagy krónikását. Abban az időben nem volt ám hangosbemondó

vagy tévékészülék, mint ma. Volt két kisdobos, akik hozták-vitték a hírt még a környező falvakba is. Minden pénteken délben a falu vásárterén felálltak az erre a célra emelt oszlopra és nekikezdték: „*Figyelem, figyelem, közhírré tétetik dobszó útján, hogy...*”

A falu kisdobosának volt sípja is a dob mellett. Nagyon fontos feladata volt, hogy hírt vigyen és hozzon a falvak közösségének betegségekről, az állatok legelészetéről, lakodalmakról, de még a közelgő háborúról is. A falunk egyik kisdobosa akkoriban Pistike, kilenc éves éles hangú derék fiúcska volt, aki bizony nagyon komolyan vette a feladatát. Rendszeresen részt vett a falusi gyűléseken, ünnepeken, de ő továbbította a falu bírāja vagy a pap üzenetét is. Sokszor egészen gyermekek vagy ifjak jelentkeztek önként kisdobosnak, még a háborúba is, ahol aztán igazán fontos szerepük volt.

Mariska néni azt is megmutatta nekem, hogyan dobolt egy ilyen kisdobos, és hogy mekkora hanggal kellett hirdetni. Nekem persze azonnal megtetszett ez a kisdobosság, és mindjárt utánozni is kezdtem Pistikét. Jó hangosan vertem a dobomat, és közhírré tettem a családi történeteket. Soha nem felejttem el, amit ekkor Mariska néni mondott:

- Kisfiam, becsüld meg jól ezt a hangszert, mert ennek ugyan nagy hangja van, de csak akkor használd, ha mondanivalód is van! Akkor viszont bátran.

Ettől kezdve egészen máshogy gondolok az én kék-fehér kicsi dobomra.

Demeter Áron

Féltett családi kincseink – „A titkok ládája”

Sokat gondolkodtam, hogy miről is írhatnék ebben az évben, amivel büszkén emlékezem családunk múltjára, és ami a jelent is élteni.

Szerencsére édesanyámék gyerekkorom óta mesélnek a családunkról, és minden családi ünnepségen akarva akaratlanul is felidézzük a múltat. Ezért aztán engem már kiskorom óta érdekel, hogy honnan is származom, és kik voltak az őseim valójában. Sokat kíváncsiskodom és kérdezek is az idősebb rokonoktól. Hogyan éltek akkor a század elején? Honnan is jöttek az ükszüleim és mivel foglalkoztak?

Akire talán a legbüszkébb vagyok, az ükapám, vitéz Méri vagy talán Méry István – a helyes névhasználat máig nem tisztázott, ő így is, úgy is használta. Egyházzelle köztiszteletben álló bírāja volt a negyvenes években. Az első világháborúban még érdemrendet is kapott. Ha megtehetném, akkor vissza is mennék a múltba, hogy találkozzunk és megismerjen engem, de sajnos ez lehetetlen... Pedig igazából ő tudna nekem a legtöbbet mesélni a múltunkról.

Így aztán maradnak a fellelt tárgyak, a „kincsek”, amelyek mesélnek magukról, használójukról és az akkori időkről.

az édesanyám is, aki körülbelül annyi idős lehetett mint én, amikor rálelt ükapám padlásának egyik sötét sarkában. Kíváncsi természetű volt ő is, mint én, ezért fúrta az oldalát, hogy vajon mit rejthet a padlás mélye, ahová csak nagy ritkán volt bejárása. Egy zord falépcső vezetett oda, megvilágítást csak a nap-pali fény adott. Egy alkalommal, mikor felosont, akkor bukkant István ükapám katonailádájára. No, akkor kerültek elő a dohos és már feledésbe me-

Itt van például ez a láda, ükapám katonailádája. Én úgy is nevezném: a mi családi titkaink ládája. Miért is? Hát mert nem csak én tartom nagy becsben ezeket az évek során fellelt ereklyéket, hanem

rült régi kalligrafikus – szépírásos levelek és iratok. Sajnos, a nagyobb része elkallódott, de amit az akkor tizenkét éves édesanyám fontosnak tartott, azt szerencsére megőrizte. Ez a faláda ugyan öreg és elnyűtt volt, más már kidobta volna. Szétesett sarkai lehetetlenné tették egy szállítást, akárcsak a szomszéd portájára is. A keresztapám viszont látta, hogy milyen becses emlék, ezért úgy döntött, hogy felújítja és megőrzi.

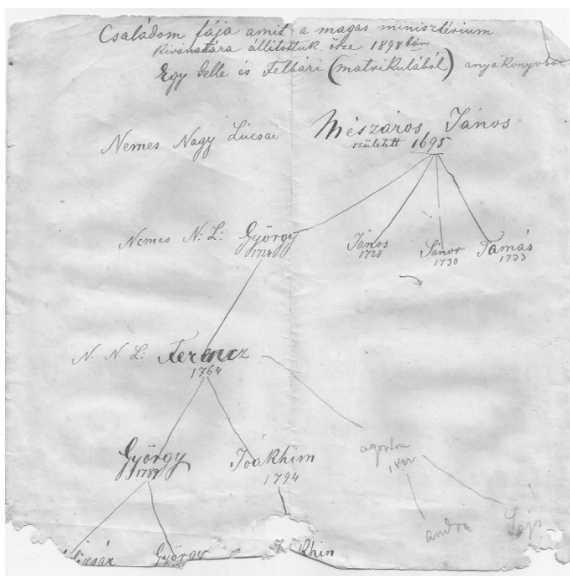

Ez az ütött- kopott faláda őrizte meg azokat a csodás katonai emlékeket, egyedi családi fekete-fehér és szépia képeket, amelyek visszarepítenek minket az időben. Betekintést adnak egy család és a falusi emberek életébe, vagy a fronton eltöltött napokba. Voltak ott mélabús szerelmes levelek, amelyek az ükanyámnak, Mancikának íródtak, hogy várjon rá, míg hazatér a háborúból és egybekelhetnek. A képek egy olyan világról tanúskodnak, amiről elképzelésem sincs, de rémisztő lehetett az a bizonytalanság. Az ükapám egy karizmatikus őrmester hírében állt a szerb-magyar fronton. Jellegzetesen vastag, komoly bajuszával a csákós katonai sapkájában bármikor megismerem már a régi képeken. Milyen időket is tölthetett el ott a fronton, amikor sokszor hónapokig nem hallottak róla odahaza – vajon hazatér-e egyszer vagy megéri-e a holnapot? A levelekből ítélve az ükapám bátor és pozitív beállítottságú ember volt, aki mindig bízott a jó győzelmében. Hitt egy jobb jövőben és a falujába, családjához való visszatérésében. Romantikus szívvel írta verseit Mancikának, és nagyon bízott az újratalálkozásban.

A láda tartalma sok minden mást is rejtett: apró pénzérmekeket, hasznos dolgokat – tollat, egy üveg tintát, egy régi magyar zászlót, ami még a falu vásárterén loboghatott. De találtunk olyan ereklyéket is, mint a háborúban szerzett kitüntetései, katonai csákója és egy háborús puska szurony is előkerült. Elképzelni is nehéz, hogy milyen utat járhatott be ez a láda és a tartalma.

Számomra talán a legértékesebb a talált tárgyak közt a saját kézzel írt és rajzolt családfánk. Sajnos már nincs tökéletes formában, egérrágta, kifakult és hiányos. De számomra mégis ez egy 'szentimentális kincs' - hiszen az én felmenőim múltját őrzi. István ükapámat is nagyon érdekelte a család múltja, kutatott is a rokonai után különböző hivatalokban, egyházi iratokban. Saját kézírásával rajzolta fel és örökítette meg őseit hihetetlen módon egészen a 17. század végétől kezdve. Nagyon kíváncsivá tett, hogy őt is ennyire érdekelte a család múltja, a hovatartozás, ezért büszke vagyok rá nagyon. Remélem, majd egyszer sikerül folytatnom, amit ő elkezdett egy évszázaddal ezelőtt: a Méry családfa történetének felkutatását. Tudom, hogy ez nem szempillantás alatt lesz meg, de elszántam magam, hogy befejezzem, amit ő elkezdett és teljes legyen végre a családfa.

Szeretek foglalkozni a történelemmel, az évszámokkal. Még a temetőkben is felkutattam a családtagokat, ahol mindörökre nyugosznak. Érdekesnek találok kutatni az épületek eredetét vagy az emberek származását. Minden érdekel, ami a történelmünkkel összeköt, mert kaput nyit a múltba. Sok mindent elárul ám ez: hogy és miképp éltek régen, hogyan teltek mindennapjaik a családoknak, mik voltak azok értékek, amelyeket becsültek. Mik voltak a családok gondjai és bánata a falunkban. Az élet egészen más volt, mint ma.

Sok mindenről lehetne még mesélni, de ez a titkokat rejtő katonai faláda, nagyon megragadta a fantáziám. Körülbelül 100 éven keresztül őrizte családunk történetét ez a „titkok ládája”. Úgy érzem, néhány év múlva az én feladatomban lesz hogy utánajárjak és kiderítsem a láda igazi történetét. Talán azért is, hogy legyen mit mesélnem majd a gyerekeimnek, talán azért, hogy én is megálltam a helyem és

tovább kutattam a múltam után. Bátran állok e szép feladat elébe, mert az én érdekem is, hogy ebből egy olyan igazi családi életmese kerekedjen, amelynek én is a részese lehetek. Ami ma jelen, az holnap már a múltat jelenti, ezért is fontos hogy megőrizzük a jövőnek.

Demeter Gábor

A diktatúra gyermeke

(részletek)

„...Gyerekként a szocializmus maga volt a paradicsom. Fagyos téli reggeleken arra ébredtem, hogy alig várom az estét. Negyedünkben ugyanis pontban 7 órakor kezdődött az elsötétítés és 9-ig tartott. Minden nap. 2 teljes óra, amikor a negyedben vaksötét uralkodott. A legideálisabb a bújócskázásra. Meg egyéb játékokra, természetesen. Például kergetőzésre. Ilyenkor minden gyerek az utcákon volt, nem kellett a lecke mellett ülni, 2 teljes óra szórakozás. Minden este. Böven volt gyerek, mert panelrengetegben laktunk az állomás negyedi lakótelepen, ami akkor még újnak számított...

...Ja hogy a szocializmusban éheztek az emberek? Én nem azt tapasztaltam. Mi nem éhezünk és ahogy meg tudtam ítélni, osztálytársaim családjai se és a szomszédok se. Az üzletek persze üresen kongtak, mégis akadt ennivaló az asztalra. Nekünk azért is, mert nagyszüleim disznót neveltek falun meg tyúkokat meg más állatokat. A legtöbb embernek volt azért egy vidéki roko-

na, aki ellátta élelemmel a városi családot... Akinek nem volt vidéki rokona, az más úton szerezte be az asztalra valót. Ismerőstől vagy ismerősnek az ismerősétől... Nem dicsérni akarom a szocializmust, mert felnőttként rettenetes lehetett abban a tudatban élni, hogy bármelyik pillanatban elszállíthatják a szekusok. Tele voltunk ugyanis besúgókkal. A tőszomszédunk is besúgó volt, mindenki tudta...

...Míg mi odalent a gyerekekkel kergetőztünk a sötétben, szüleink a petróleumlámpa mellett a konyhában tettek-vettek, mert csak ott volt fény. A petróleumlámpa akkoriban nagy kincsnek számított. De nem csak a fényhiány miatt volt az élet tere a konyha, hanem azért is, mert az egész negyedben nem volt fűtés. Nem lévén más, az emberek a fűtést a gázégők folyamatos égetésével oldották meg. Igen ám, csakhogymindenki azt csinálta, így a láng még nagylángon is épphogypislákkolt, annyira leesett a nyomás...

...Autót nem lehetett csak úgy venni. Fel kellett iratkozni rá, úgymond kérvényezni. Jó esetben 5 év elmúltával meg is jött a kocsis. De minek autós, ha úgyse nagyon lehetett használni, hiszen benzinsé nagyon volt... Szüleimnek a rendszerváltásig nem volt kocsijuk.

De volt tévéjük. És ez is nagy dolognak számított. Valami régi „lámpás” fekete-fehér TV, amiben néha kiégett egy-egy lámpa, de a szomszéd szerelő ezmester értett az ilyen tévékhez és megszerelte. Már ha volt éppen olyan lámpája. Ha nem, akkor Magyarországról kellett beszerezni ilyen-olyan kerülőutakon, ami hónapokig is eltarthatott... De a legnagyobb esemény az volt, amikor a Román Televízióban bemutatták a *Csárdáskirálynő* című magyar filmet. Olyan sokan a mi kis lakásunkban sose voltak. Ugyanis összegyűlt nálunk a teljes blokk lakossága, már akiknek nem volt tévéjük. Hogy lehet az, hogy a Román Televízió leadta a *Csárdáskirálynőt*? Ennek volt egy nagyon logikus magyarázata. Volt ugyanis egy időszak, amikor a szocialista országok azzal tisztelték meg egymást, hogy az adott ország szocialista ünnepe napján annak az országnak a produkcióját mutatták be a tévében. Hát aznap éppen Magyarország ünnepelt, nagy valószínűséggel április 4-ét, a „felszabadulás napját”, amikor az ország a szovjet csapatok bevonulásáról emlékezett meg, akik „felszabadították” Magyarországot. Nos, időnként nézhettünk kubai filmet is és szovjet filmet is, de azok annyira nem érdekeltek...

...Na és mit néztünk a moziban? Leginkább indiai filmet... Ezek az indiai filmek rémesen hosszúak voltak és az volt a jellegzetességük, hogy mindben táncoltak is, énekeltek is és volt bennük akció is...

...A sepsiszentgyörgyi élet nem volt unalmas a szocializmusban se. Ha a román TV nem szórt műsort, hát az emberek leleményes technikákhoz folyamodtak. Akkoriban ugye nem volt kábeltévé vagy műholdas műsorszórás és a

panelházak laposak voltak. Egyszeriben megteltek a tetők hatalmas TV-antennákkal...

...A legemlékezetesebb tévés élményem a foci VB-khez kapcsolódik. Tudni kell, hogy a román televízió vagy nem vette meg a közvetítési jogokat, vagy csak korlátozottan közvetítette a meccseket, így a székely embernek másfelé kellett leleményesnek lennie, ha például magyar meccset akart megnézni. Valaki felfedezte, hogy az Ilyefalva felé vezető úton jó minőségben fogható a szovjet adó. Előkerültek a Junoszty tévék, szobaantennák és az emberek nyakukba vették az utat. Egy alkalommal mi is kimentünk apámmal a mezőre. Eltátottam a szám azon, amit ott láttam. Míg a szem ellát autók sora az út két oldalán, tetejükön mindenféle hordozható és nem hordozható televíziókkal, kinek mi volt, az egész város kivonult kempingszékekkel, hokedlikkel Szentgyörgy mellé, az ilyefalvi útra a zöldbe focit nézni. Hát kérem szépen, így éltünk mi...

...Rádiót is hallgattunk, elsősorban Szabad Európát mindkét nyelven: románul is és magyarul is. Apám képes volt a sötétben belebújni az öreg lemezjátszós rádióba, hogy meghallgassa a híreket a világ nyugati feléből...

...Ha nagyon gyakran nem is, de azért el-elmentünk színházba, ezt a társadalmi élet is megkövetelte, de az emberek leginkább azért jártak színházba, mert ott elhangozhatott burkolt társadalom- és rendszerbíráló is, főleg a szilveszteri műsorokban. Volt olyan is, hogy szüleim bérletet váltottak, így gyerekként viszonylag sok irodalmi művet megismertem, ami hasznos is volt tanulmányaim szempontjából, mert bár olvasni nagyon szerettem, azt viszont nem, hogy az iskolában megmondták mit kötelező olvasni. Inkább elmentem a színházba megismerni Sütő András művét, mintsem hogy elolvassam...

...Na de mit olvastunk az újságon kívül? A '80-as évek elején apám még meg is rendelte az *Állatvilágot* Magyarországról és az IPM-et, de aztán a Ceau-rendszer ezt is elvágta. Voltak viszont magyar nyelvű könyvek, amiket innen-onnan be lehetett szerezni pult alól. Olyanok is, amiket Magyarországon adtak ki, de voltak romániai kiadásúak is, pl. a Kriterion vagy a Dacia könyvkiadók részéről. Például Karl May *Winnetou* könyvei, de sok más szép irodalmi mű is. Az egyik szomszédunk, édesanyám barátnője könyvesbolti eladó volt, néha hozott nekünk jó könyveket, pult alól, természetesen...

...Pia az nem volt a boltokban. De valahogy mégis mindig részeg volt mindenki. Ha mást nem, akkor kékszeszt ittak. Így hívták arrafelé az egészségügyi szeszt, amit viszont lehetett venni a patikában. De a kékszeszt igazából csak az alkoholisták itták. Bár szerintem abban az időben szinte mindenki alkoholista volt. Időnként lehetett 98%-os alkoholt is venni literes átlátó üvegben. Ebből készítették a Székely Köményest. Cukrot és köményt kellett pirítani és felönteni ezt a szesszel és vízzel... Volt időszak, amikor a

pálinkafőzést szigorúan büntették. Ha valaki lebukott, hogy pl. szilvapálinkát főz, Doftanában végezte vagy a Duna-csatornánál kényszermunkán. De nem csak ezért vittek el embereket kényszermunkára. Elvitték azért is, ha március 15-én piros-fehér-zöld szalagos koszorút csempészett a '48-as emlékműhöz, ami még ma is ott áll a város parkjában. De elvihették azért is, ha a kocsmában felöntött a garatra és ettől felbátorodott és esetleg olyat mondott, amit nem szabadott volna...

...Sok-sok év után ez az öreg néni hazalátogatott és leesett az álla, hogy nálunk mennyi mindent lehet kapni a boltokban. Erősen csodálkoztunk, hogy vajon mit lát ő, amit mi nem, mert a húsboltban a kampók üresen lógtak, a hűtőszekrények és fagyasztók hűtötték és fagyasztották a nagy semmit. Igen ám, de rányitotta az öreg néni a szemünket, hogy a kirakatban az egyik polc tele van halkonzervvel, a másik mustárral. Valóban, hogy ezt eddig nem vetjük észre... Ja igen, merthogy a székely ember halat nem eszik, hát még halkonzervet. A mustárt meg mihez? Na az öreg néni akkor tőlünk úgy ment vissza Olténiába, hogy a csomagját alig bírta felcipelni a vonatra. Tele volt mustárral és halkonzervvel. A peronon még odavetette: „Most már tudom miért nincs nálunk semmi. Azért, mert mindent Székelyföldre hoznak.”...

...Néha azért lehetett vásárolni a boltból. Az úgy történt, hogy az üres bolt előtt elkezdett gyűlni a tömeg. A sor hosszan kacskaringózott. Így hát szüleink minket is elküldtek, hogy álljunk be. „Aztán mit vegyünk?” - kérdeztük. „Nem t'om fiam, ami lesz, azt.” Ez körülbelül így ment. Vagy lett belőle Valami, vagy nem, de a sort álltuk mi is órán, másfél órán át. Jó esetben lett belőle egy fűrt banán. Istenem, azt a banánfűrtöt falatonként ettük, hogy minél tovább élvezhessük az ízét a szánkban. Húgommal még jól össze is vesztünk fölötte. Így lehetett venni a húst is, de leginkább csak csontot hús nélkül, de nekünk az is nagyon jó volt. Hányszor megtörtént, hogy mire mi sorra kerültünk a csont már elfogyott, pedig porcióra adták, nem lehetett akármennyit venni belőle...

...Volt olyan is, hogy a boltban jegyre lehetett venni ezt-azt. Főleg alapélelmiszert. Kenyeret és tejet. Minden hónap végén megkapta minden család a bont a következő hónapra. Emlékszem ez egy piros blokkbélyeg-szerű papíros volt, úgy kellett körbetépni az adott nap lyuggatott blokkját („bélyegét”) és odaadni az árusnak, amiért cserébe járt egy kenyér és egy tej. Egyszer az utcán húgom kezéből egy gyerek kitépte a havi blokkot és elszaladt, amitől szüleim teljesen kétségbe estek, arra a hónapra odalett a fejkvótánk. De ez még a '80-as évek elején volt...

...De mi gyerekek mindig vidámak voltunk. Ott volt az állomás negyed a játszótéréivel, ahol a hinta vasból volt és 360 fokban át lehetett fordulni vele, ha valaki nagyon meghajtotta. Életveszélyes volt, de mi nagyon élveztük.

(Azóta ezeket a játszótereket lebontották, másokat meg EU-komfortossá tettek.) De nemcsak játszóterezünk, elcsászáltunk a román katona szobraíggal, ami körül emlékeim szerint mindig nagyra nőtt a gaz. Jókat lehetett bujkálni, kergetőzni ott. Egyébként a szobrot mi, helyiek Bronz Bélának hívtuk, a városiak máig így ismerik...

...Biciklit nem volt egyszerű beszerezni, mivelhogy természetesen azt se lehetett boltban venni. Az első biciklimet az unokatesómtól vettük használtan. Akkor nagymenő voltam, mert nekem volt biciklim. Minden barátom mehetett egy kört velem, de aztán valaki ellopta, amikor ott hagytam a tömbház előtt. Pár nap múlva a tolvaj visszahozta ugyanoda. De örültem akkor...

...Történt egy nap, hogy szüleim emelettel feljebb lakó barátai lejöttek a mi első emeleti lakásunkba szomszédolni. Gondoltuk mi gyerekek az ő gyerekeikkel, hogy akkor mi felmegyünk hozzájuk társasozni. Nem szóltunk a szülőknek, észre se vették, hogy kiosontunk a lakásból és nyakunkba vettük a lépcsőket felfelé. Legnagyobb lévén én voltam a leggyorsabb, így én léptem be elsőnek az idegen lakásba, meg se álltam a nappaliig. És akkor ledermedtem attól, amit ott láttam. Egy hatalmas távcső volt a nappalijuk közepébe állítva egyenesen az elfüggönyözött ablaknak. A távcső mellett 2 rendőrruhás ember állt. Az egyik rám nézett és mutatóujját a szájához emelte. Megfordultam és csak annyit mondtam a többieknek, akik éppen az ajtóhoz értek: „Meggondoltam magam, gyerekek vissza!” és letrappoltunk a lépcsőn vissza a mi lakásunkba... Az volt ugyanis, hogy a szemben lévő tömbház harmadik emeletének lakásában éppen kanadai rokonok látogatták meg az ott lakókat (akiknek a gyerekei jóbarátaim voltak, különösen az egyik) és így a Securitate emberei megfigyelés alatt tartották azt a lakást. A kanadaiak sok-sok évvel azelőtt disszidáltak Romániából. Azt mondanom se kell, hogy a szekusok nem kérdezték szomszédainkat, hogy betelepedhetnek-e hozzájuk egy hétre...

...Imádtam az iskolát. Főleg a szüneteket. Hogy mit csináltunk szünetben? Pénzeztünk. Aprópénzzel. 25 banisokkal. Így hívtuk azt a játékot, amikor adott távolságról lyukra dobtunk vagy falhoz. Ki mennyi pénzt tudott a lyukba dobni és pöckölni, annyit nyert, alternatív esetben aki a legközelebb dobott a falhoz az vitt mindent. Művész volt az, aki úgy tudta a pénzt a falhoz dobni, hogy az élére állt. Természetesen tilos volt ez a játék, de mi olyan helyen csináltuk, hogy a tanárok ne kaphassanak rajta...

...Volt olyan időszak is iskolás korunkban, amikor a diákok váltásban jártak. A kisiskolások délelőtt, a nagyobbak meg délután foglalták el ugyanazokat az osztályokat. Ilyenkor reggel tovább lehetett aludni, de persze késő este lett, mire a nebuló hazaért a suliból. Én nagyon nem szerettem délután járni iskolába...

...A fegyverek elcsitultak, a hőn szeretett vezért kivégezték, új idő köszöntött Romániára. Azt hittük, hogy megtörténik a nagy összeborulás a magyarok és románok között, a helyi román újság át is keresztelkedett *Cuvântul Nour*ól (Új Szó) *Înfrățireara* (Testvériség), aztán jött a márciusi esemény Marosvásárhelyen, ami ráébresztett mindenkit arra, hogy bizony a testvérkedésnek még nincs itt az ideje és valószínűleg sokáig el fog tartani mire mindannyian egymás nyakába borulunk. Gyorsan vissza is keresztelkedett a román újság *Cuvântul Noura*. Azt hittük ránk köszöntött a demokrácia. Akkor még nem tudtuk, hogy ez is olyasmi, amit még meg kell tanulni. Azt hiszem, még ma is tanuljuk.

Domokos Attila Zsolt

Az örökkön örökké öreg dédi

Apa mindig azt mondja: *„a dédi már akkor is öreg volt, amikor én annyi idős voltam, mint te most”*. *„Képzeheted lányom, akkor mi mindent megélt és tapasztalt!”*

Én most 8 éves vagyok. Júliusban születtem, ahogy a dédi is, csupán 84 év és 4 nap különbséggel.

Anya minden egyes születésnapomkor azzal köszönti őt, hogy: *„Mama, azt kívánjuk, jövőre ugyanígy, ugyanitt együtt ünnepeljünk.”*

Dédi sokat mesél, végtelen szeretettel és kedvvel. A szeme mindig könnybe lábad, akár vicces, akár szomorú történet jut az eszébe. A múltkor is arról mesélt, hogy a legidősebb bátyja és az ő barátai milyen huncutságokat találtak ki, hogy megvicceljék a falu lakóit.

„Voltak többen legények úgyi, az én bátyám is benne vót a bandába, leszedték az utca ajtókat és elvitték a másik utcába vagy messzibbre is. Elcsudákoztak reggel, hogy az utcaajtó nincs a helyin, egy másik utcaajtó meg odatámasztva, valakiét idehozták.

- Há most mit csináljunk? Há biztos benne vót a Bukó Pisti is.

Úgy hívták Bukovszky, de nem mondták úgy sose.

- Az nem, mert ide jár lányokhoz, az biztos nem.

- Hát jó, akkor keresik az utcaajtót össze-vissza a faluban, cserélgetik, hogy kerüljön vissza mind a helyére.

Bátyó este megy lányokhoz, és azt mondja neki az apósjelöltje:

- Képzeld el, hogy mi történt az éjjel! Há nem vótá köztük?!

- Én neem!

- Valakik elvitték az utcaajtót és úgy kellett keresni melyik a mienk.

- *Én ilyet nem csinállok, pláne, hogy ide járok lányokhoz és még ilyet tennék, nem!*

Mikor kitudódott mégis megtette, benne volt a bandában, akkor az após megfejbézte őt szimbolikusan, megkocogtatta a fejét neki, hogy *há te már csak ilyet nem csinálsz, a lány is a háznál!*

Azelőtt sok ilyen vót.”

Elcsodálkozom azon, hogy mennyi mindenre emlékszik és ritkán ismétli önmagát.

Dédi, Bukovszky Jolán 1933. július 17-én született Felvidéken, Felsőszeliben. Édesanyja, Mádél Margit galántai, édesapja Bukovszky Ferenc taksonyi születésű. Felsőszeliben telepedtek le, mivel az édesapa ott kapott munkát a helyi malomban. Hárman voltak testvérek, István a legidősebb 1929-ben született (ő a Bukó Pisti), Margit 1933-ban, dédi volt a legfiatalabb. 1942-ben a Bukovszky nagymama meghalt és a dédi nagypapája hazahívta a családot Taksonyra, hogy együtt lakjanak és segítsenek neki. 1947-ben az egész családot kitelepítették Csehországba, 1949-be tértek vissza ismét Taksonyra. (dédi egyébként az ott töltött évekről is pozitívan mesél) Férjével 1951-ben ismerkedett meg, Flaskár Ferencnek hívták és 4 gyermekük született, 3 fiú: Ferenc, Győző és György és egy lányuk, Ágnes, aki az én taksonyi mamám. Dédinek 7 unokája és 7 dédunokája van. Életét azonban (pár év kivételével, mikor kitelepítették őket Csehországba) Taksonyon élte le - éli még a család nagy örömeire.

Bár tudjuk, hogy a köszönés és a „*Hogy van mama?*” után mindig azt mondja, hogy egyre többet imádkozik a Jóistenhez, hívja őt magához. Ezt azonban mamáék, anyáék szeretettel lehurrogják.

Májusban leszek elsőáldozó, s azt is kívánom a tablet és a meglepik mellé, hogy ő is ott legyen velünk a nádszegi templomban.

Erdélyi Villő

Hajnali hívás

Késő decemberi hajnal volt, hat óra körül. Anna autója szinte zajtalanul suhant az úton és ebben a korai órában még csak elvétve lehetett látni más autóst. Tekintete unottan pásztázta az utat, hiszen már maga sem tudta hányszor tette meg az elmúlt tíz év alatt. Elég gyakran bekapcsolta a reflektort, hogy távolabbra is lásson, ugyanis félt a kóborló őzektől. Bármikor kiugorhatnak a bozótosból, és a sötétség miatt már csak az utolsó percben veszi észre őket a halálra rémült autós. Az ütközés pedig egy ilyen hatalmas állattal egyik félnek sem hozna sok jót. Nem is tudta elfelejteni azt a néhány évvel korábbi esetet, amikor a baleset csak egy hajszálon múlt. Ahogy észrevette az őzet, beletaposott a fékbe. A hatalmas állat és az autó szinte néhány centiméternyire állt meg egymástól. Pár másodpercig farkasszemet nézett a megdermedt állattal, akinek a szeméből sugárzott a rémület. Valószínűleg ugyanazt látta az állat is Anna tekintetében. Olyan volt, mintha megállt volna az idő. Aztán amilyen gyorsan elé ugrott az állat, ugyanolyan gyors, erőteljes lendülettel el is illant. Anna megkönnyebbülten sóhajtott fel, ugyanis rosszabbul is végződhetett volna. Nem kívánt még egy ilyen hasonló pillanatot átélni.

Talán félúton járhatott már, amikor megcsörrent a mobil telefonja. Azonnal átvillant az agyán egy nyugtalanító gondolat, hiszen senkitől nem várt hívást ebben a szokatlan időpontban.

- Ugyan ki lehet az? - Nyilallt az agyába, hiszen csak nagyon fontos ügyben zavarhatnak valakit ilyenkor.

Apunak tudnia kell, hogy ebben az időpontban úton vagyok a munkahe-lyemre. Vezetés közben sohasem zavarna - mondta félhangosan magának, nyugtázva ezzel, hogy ő lehet legkevésbé a hívó fél. Ez így is volt, a Magyarországon élő édesapja már jól ismerte Anna mindennapjait, és a hat óra időeltérést is. Sohasem hívta volna olyankor, amikor tudta, hogy a lánya dolgozik. Egyetlen kivétellel, és éppen ezért valami azt sugallta Annának, hogy a hívás Magyarországról jött.

Megpróbálta megkeresni a telefont, ami a mellette lévő ülésen, a táskájában volt. Bal keze a kormányon, miközben szemével az utat pásztázta, jobbkeze pedig idegesen turkált a táskában. A csöngés ugyan abbamaradt, de Anna legalább annyit tudni akart, hogy ki volt a hívó fél. Rossz előérzete volt, hiszen tizenegy hónappal korábban is hasonló időpontban csörgött a telefon. Az édesapja hívta, akit nem tudott és nem is akart reggelig várni a szomorú hírrel, miszerint Anna édesanyja elhunyt. Ez volt az egyetlen kivétel.

Bármennyire igyekezett, a telefon nem akadt a kezébe. Ettől még idege-
sebb lett. Félrehúzódni nem volt idő, de nem is akart megállni a sötét, erdős út

szélén. Ehelyett erőteljesen rálépett a gázpedálra. Sohasem ért még be a munkahelyére ilyen gyorsan, és már mit sem törődött az őzekkel. Ahogy beért az üres, kivilágítatlan parkolóba, maga elé rántotta a táskáját és türelmetlenül felfordítva mindent kirázott belőle. Végre meglelt a telefon, és ahogy meglátta a hívó fél nevét, rögtön beigazolódott a gyanúja. A hívás valóban Magyarországról jött, de nem az édesapja, hanem a bátyja volt a hívó fél.

- Zoltán! - mondta ki a nevet hangosan. – Vajon mit akarhat? Sohasem kerestem még engem telefonon. Valóban sohasem keresték egymást, pedig tudták egymás telefonszámát.

Anna, aki Amerikában élt, több mint tíz éve nem látta a bátyját, három éve pedig már semmit sem tudott róla. Nem csak térben, hanem lélekben is eltávolodtak egymástól. Zoltán a szülőkkel sem tartotta a kapcsolatot, de Annával sem.

Anna remegő kézzel nyomta meg a visszahívó gombot. Érezte, hogy fontos dolog miatt hívják, így nem habozott. Két csörgés sem kellett és a bátyja szólt bele:

- Beszélünk kell! Apánkat autóbaleset érte. Nagyon súlyos az állapota.

Anna toroka összeszorult, úgy érezte, hogy meg sem tud szólalni. A szíve pedig olyan erősen kezdett dobogni, hogy szinte minden egyes dobbanást érzett a mellkasában. Talán egy-két perc után sikerült csak kieroletnie néhány szót:

- Mégis mi történt? Hogy tudtad meg? Apától tudom, hogy már évek óta nem beszéltek egymással.

- Megtalálták a zsebében az iratait és egy noteszt a mi telefonszámainkkal. Engem hívtak, a te számodon látták, hogy nem magyar telefonszám. Jelenleg csak annyit tudok, hogy áttért a szembejövő sávba és frontálisan ütközött egy teherautóval. A teherautó sofőrje karcolásokkal megúsza, de neki...- és itt megállt egy pillanatra – már az is csoda, hogy nem halt meg rögtön.

- Hol történt? – kérdezte Anna sírástól akadozó hangon.

- Azon a vidéki úton, ami a temetőbe vezet, abba ahol az édesanyánk nyugszik.

- Ismerem jól azt az utat. Nem értem, hogy történhetett. Ott alig van forgalom. Menj el hozzá, kérlek, még akkor is ha nem voltatok jóban! Én nem tudok. Most nem tudok, ugye megérted - mondta könnyörögve Anna, miközben a sírás fojtogatta. Egy óceán választotta el az édesapjától, miközben a bátyja csak kétórányira volt tőle. Lélekben viszont annál messzebb.

- Majd hívlak, ha többet tudok – válaszolta Zoltán kimérten és ezzel letette a telefont. Hiányoztak a szavaiból az érzelmek, mintha nem is az apjáról, hanem valami idegenről lenne szó.

Anna besietett a munkahelyére, hiszen nem akart elkésni, de egész testében remegett. Nem tudta, hogy mi lenne a jobb: hazarohanni, vagy magára erőltetve

a mosolyt dolgozni. Kicsi gyerekekkel foglalkozott egy óvodában, azok előtt pedig nem jelenhet meg felzaklatottan, holtfehér arccal, kisírt szemekkel.

Valahogy elszínészkedte az első órákat, ami hatalmas erőfeszítésébe került. Az ezután következő szünetben elhúzódott a játékraktár csöndes zugában és hívni kezdte a magyarországi kórházat. Tudta a telefonszámot, hiszen édesapja volt már kórházban korábban is. Örökkévalóságnak tűnt az a néhány perc, amíg kapcsolták az intenzív osztályt. Aztán újra néhány idegeket őrülő perc következett, amíg megtalálták az ügyeletes orvost. Közben várt, hallotta a gépek csipogását, a legközelebbi beteg életjeleit. Az orvos már tudhatta a nővértől melyik betegről van szó, így Annának nem kellett elismételnie magát. Az orvos szólt bele a telefonba először:

- Sajnos nem tudok sok jót mondani - kezdte részvétellel a hangjában – Szinte mindene összetört. Átesett egy műtéten, ahol megpróbáltuk összerakni a legsúlyosabb töréseit, elállítottuk a vérzést, de a belső szervek sérülésére még nem került sor. Nem biztos, hogy kibírna még egy műtétet, hiszen már nem fiatal. Az egyetlen jó dolog, amit mondhatok, hogy az eszméletét a baleset óta nem nyerte vissza, így nem szenved.

- Amerikából beszélék, – mondta elcsukló hangon Anna – nem tudok ott lenni mellette. Kérem, tegyenek meg érte, amit csak lehet!

- Hívjon vissza holnap! – tette hozzá az orvos – Akkor már többet tudok mondani.

- Mennyi az esély a túlélésre? – Kérdezte Anna szipogva.

Az orvos hezitált egy-két percig, aztán nagyot lélegezve hozzátette:

- Talán 1-2 százalék. Ha meg is marad, a felépülése egy hosszú fájdalmas út lesz, valószínűleg sem járni, sem beszélni nem fog tudni, és mentálisan sem lesz már az, aki volt.

Csend váltotta fel a szavakat a vonal mindkét oldalán. Reménytelenségtől fájó csend.

Anna nem tudott volna semmi értelmeset mondani, így letette a telefont. Még azt sem vette észre, hogy el sem köszönt.

Képtelen volt aznap este aludni. Maga előtt látta az apját, azt az arcot látta, amelyiktől elbúcsúzott néhány nappal korábban. Anna minden héten skype-on beszélt az édesapjával, ahol láthatták is egymást. Úgy várta ezeket a szombati beszélgetéseket, mintha randevúra készült volna. Eltervezte miket fog mondani, és arra törekedett, hogy csak jó hírekről számoljon be, hiszen az apja már lassan egy éve, Anna édesanyjának halála óta egyedül, mély depresszióban élt. Zoltán már három éve nem kereste az apját, egy családi probléma miatt teljesen eltávolodtak egymástól. Anna pedig – akit az apja rajongásig szeretett – húsz éve az USA-ban élt. Anna apja ezt sosem tudta igazán megemléstzeni, bár ezért nem haragudott rá. Ritkán látták egymást személyesen, így

azok a skype beszélgetések jelentették a köldökzsinórt közöttük. El sem tudták képzelni a hétvégéket nélküle. Anna képtelen volt megérteni és feldolgozni, hogy az az arc, amit néhány napja látott, már eszméletlen, és összetörve fekszik egy kórházi ágyon. Hiába élt távol az apjától, ő akkor is az a kicsi Annácska maradt az apjának, aki mindig megvédte, segítette, a gondolatát leste, mindegy hány éves volt a lánya. Ő volt az egyetlen, aki igazán megértette Anna vágyait, gondolatait, akaratát, és a hibáit is. Azokat a hibákat pedig mindig megbocsájtotta, még azt is, hogy Anna elhagyta az országot és Amerikába költözött. Igen, ezt hibának tartotta, mint apa, de jobban szerette a lányát annál, hogy ezért haragudjon rá, pedig Anna, akaratára ellenére is a legnagyobb fájdalmat okozta neki ezzel.

Az utóbbi hónapokban Anna édesapja egyre gyakrabban beszélt arról, hogy belefáradt az élet nehézségeibe. A hirtelen rászakadt magányt pedig képtelen volt elviselni, nem látta már az élet értelmét. Bár mosolyogva búcsúzott el a lányától minden szombati beszélgetésük után, de Anna érezte, hogy ez nem az a mosoly, amit korábban kapott és megszokott az édesapjától. Jól ismerte az apját, jobban, mint bárki más, így kiérezte az apja mosolyából a valódi érzelmet, az élet értelmetlenségét.

Másnap, egy kialvatlan éjszaka után sem vett ki szabadnapot Anna. Úgy érezte, hogy bármilyen nehéz is magára erőltetnie a gyerekek előtt a mosolyt, még mindig jobb, mint otthon ülni és a tehetetlenségtől megőrülni. Munkába menet előtt először a bátyját hívta föl. Magyarországon dél körül járt az idő. Arra gondolt, hogy talán már sikerült hazautaznia és meglátogatni az apját. Anna ujjai most is remegtek, megérezte, hogy nem lesz kellemes beszélgetés.

- Meg tudtad látogatni Apát? - Kérdezte szinte alig hallhatóan.

- Igen. Most is itt vagyok nála, de eszméletlen. Hamarosan viszik a műtőbe. Az orvos szerint, ha nem műtik meg, akkor biztosan meghal.

- És ha igen? Akkor ugye van remény? – kérdezte Anna bizakodással a hangjában.

- Igen van remény, de csupán csak 1-2 százalék – válaszolta Zoltán lemondóan.

- Jobb hogy nem tudsz eljönni és nem látod őt - folytatta Zoltán - Borzalmas látvány. Szinte mindene eltört. És az a rengeteg cső ami a testéből kilóg... Képtelenség, hogy magához térjen. Azt hiszem, én sem tudok tőle elbúcsúzni, hiába vagyok itt. Fogalmam sincs, hogy meddig fog tartani a műtét, de várok.

Zoltán hangjából most már kiérződött a sajnálat, a megbánás-szerű büntudat, amiért apjával megszakította a kapcsolatot. A közöttük kialakult antagónisztikus ellentét iszonyatosan eltörpül, szinte semmivé vált. Furdalta a lelkiismeret és még bocsánatot sem tud kérni az apjától, ha a műtét nem sikerül.

Az órák ólomlábon haladtak. Annát szokásosan körbevették a vidám gyermekek a hangos kacagásukkal. A mosolygás és a gyerekekkel való foglalkozás, ami mindennapos és rutinos könnyedség volt számára, most rettenetes energiájába került. Elfelejtette néhány gyerek nevét, nem találta azokat a tárgyakat, amik előtte heverték az asztalon, nem jutottak eszébe azok a dalok és mondókák, amiket már több mint tíz éve énekel. Szinte ötpercenként kereste a tekintete az órát, miközben arra gondolt, hogy vajon véget ért e már a műtét.

Az ebédidő szokatlanul zajosan telt. Sem kedve, sem ereje nem volt a hangoskodó gyermekeket csitítani, és persze képtelen volt enni. Csak ült az ebédlőasztalnál és számolta magában a percekét. Ahogy felálltak a gyerekek az asztaltól, már nem bírta tovább. Elbújta a játék raktárban és elővette a telefont. Újra hallotta a végtelennek tűnő bűgő hangot, a most abszurdnak hangzó zenét, amit várakozás közben hallunk a telefonban. Közben izzadni kezdett a tenyere, és egész testében remegett. Hallotta az orvos lépteit, amit a rideg kórházi folyosó még fel is hangosított, aztán az orvos szuszogását, amint átvette a kagylót. Nem szólt bele rögtön. Anna a lelki szemei előtt szinte látta, ahogy az orvos hezitálva vár a kagylót a kezében tartva.

- Tud valamit mondani a műtétről, doktor úr? – szakította meg a csendet Anna.

- Igen, de semmi jót. Őszinte részvétem - válaszolt az orvos szinte alig hallhatóan. – Sajnos már a műtőben elvesztettük az édesapját. Hiába kapott vért, a szervezete fölmondta a szolgálatot. Ilyen sérülésekkel még egy fiatalnak sem lenne sok esélye, ő pedig már jócskán benne volt a korban. Higgye el, jobb ez így. Sem testileg és lelkileg sem jött volna már rendbe teljesen. – Itt megállt néhány másodpercre, mintha az orvosnak is túl sok lett volna mindez.

- Azt biztosra mondhatom, hogy nem szenvedett. – folytatta az orvos.

Anna szinte megbénulva hallgatta a szavait. Hallotta, de mégsem tudta felfogni. Amikor már képes volt megszólalni, csak ennyit mondott:

- Nem tudtam elbúcsúzni tőle és ezért nagyon bánt a lelkiismeretem.

- Ha a legelső géppel hazautazott volna, sem biztos, hogy élve találja, és a baleset óta eszméletlen. Semmiképpen sem tudott volna elbúcsúzni tőle - válaszolt az orvos hallható együttérzéssel.

- Legalább foghattam volna a kezét, megcsókolhattam volna a homlokát. Tudom, hogy érezte volna, még ha nincs is eszméleténél. Persze az orvosok nem hisznek az ilyesmiben.

A vonal végén újra csend lett, az orvos valószínűleg jobbnak látta, ha erre semmit sem válaszol. Anna szinte alig hallhatóan elkészönt az orvostól és letette a telefont. A félhomályos játék raktárban olyan csönd lett, mint egy kriptában. A tekintete üresen meredt rá a polcokra, ahol bizarr látványt nyújtott a sok mosolygó játékbaba. Anna legszívesebben lesöpörte volna a polcról

és szétaposta volna őket egytől egyig. Ehelyett csak állt ott a csöndben és érezte, hogy könnycseppek gurulnak le az arcán. Nem sok választotta el attól, hogy ordítani kezdjen, amivel kiadta volna magából a visszafojtott, tehetlenséggel tetézett fájalmát. Tudta, hogy ezt itt és most nem teheti meg és azt is tudta, hogy bármilyen nehéz is, vissza kell mennie dolgozni. Lassan kinyitotta az ajtót és meghallotta a gyerekzsivajt, ami éles kontrasztja volt a korábbi síri csöndnek. Ruhája ujjával letörölte a könnyes arcát, hiszen várták vissza a gyerekek, a munkája, maga az élet, ami megy tovább.

Iszonyúan lassan múlt az idő. Alig várta, hogy leteljen a munkaideje és már az autóból felhívta a bátyját. Ott éjfél felé járt az idő, de Zoltán azonnal fölvette. Ő sem tudott aludni, hiszen megviselte az apja halála. Mardosta a lelkiismerete, a tudat, hogy nem hozhat rendbe már semmit. Ő volt az, aki valamit nagyon elrontott és most már ezzel a tudattal kell élnie.

- Tudod már a rossz hírt? – kérdezte Zoltán és a hangjából kiérződött mindez, amit érzett.

- Fölhívtam a kórházat, de tudtam, hogy jó hírre nem számíthatok – válaszolta Anna megtörten.

- Sajnos még mindig nem derült ki, hogy mi vezetett a tragédiához – folytatta Zoltán – Nem volt alkohol a vérében, az időjárás sem okolható és a forgalom is gyér volt. De hiszen te is tudod, hogy azon az úton alig van autó.

- Apa nem akart már élni! – vágott a szavába Anna, meg sem várva hogy Zoltán befejezze a mondatát.

- Ugyan honnan veszed ezt? – kérdezte megdöbbenve Zoltán.

- Te nem beszéltél velem már három éve, én viszont minden héten. Amióta anya elment, mély depresszióba esett. Minden nap kiment hozzá a temetőbe, nem tudta elengedni. Én iszonyú messze élek, te pedig... - csuklott el Anna hangja – te pedig látni sem akartad már három éve. Senkije sem maradt.

- Csak nem azt akarod mondani ezzel, hogy...? – kérdezte Zoltán döbbenően, de nem merte befejezni a mondatot.

- Nem látta az élet értelmét. Rettegett az egyedüllétől, különösen most, karácsony előtt néhány nappal. Félt attól is, hogy mi lesz ha lebetegszik. Senkire sem számíthatott. Hozzám nem akart kiköltözni, azt is tudta, hogy én már nem tudok hazamenni. Ide kötnek a gyerekeim, az unokám. Veled a viszonya megromlott, három éve meg sem látogattad őket, pedig te az országban élsz, én nyolc ezer kilométerrel odébb. Öregem otthonáról hallani sem akart. Azt hiszem mindketten hozzájárultunk a halálához, hiszen egyedül hagytuk, amit ő nem bírt elviselni. – Ömlöttek Annából az elkeseredett szavak és már észre sem vette, hogy kiabál. Ha a bátyja mellette áll, talán még egy pofont is lehúzott volna neki.

- Azt akkor sem állíthatod, hogy szándékosan hajtott a teherautó elé. Képtelenség amire gondolsz! – vágta rá Zoltán ingerülten.

- Az igazságot sohasem fogjuk megtudni, mert a sírba vitte magával, de ha semmi sem indokolta a balesetet, akkor én csak egyre tudok gondolni. A rendőrségi jelentés szerint Apa autója áttért a szembe lévő sávba, amit sem az időjárás, sem az egészségi állapota nem indokolt. Nekiment frontálisan egy teherautónak, egy olyan úton, ahol alig látni járműveket.

- Hát nem érted? Apa már nem akart élni!

Anna kezében izzott a telefon, ami már nedves volt a rácsöpögő könnyeitől.

- Ez örülség! Tudod, hogy mit beszélsz? – kiabálta Zoltán.

Nyomasztó csönd lett a telefon mindkét oldalán. Zoltán törte meg ezt a kínos csöndet egy kérdéssel, hogy elkanyarodjanak a kellemetlen témától:

- Mikor tudsz hazajönni? Addig várok a temetéssel.

Anna már nem akarta folytatni ezt a mindkettőjüket felkavaró beszélgetést. Gyorsan rávágta a választ egyetlen szóval:

- Megírom – és ezzel letette a telefont.

A temetésre két hónap múlva került sor, hiszen elhúzódott a rendőrségi vizsgálat a baleset körülményei miatt. Két boncolásra is sor került, mindkettő megerősítette, hogy semmilyen egészségügyi probléma nem állt fenn, ami okozhatta volna a balesetet. Az időjárás sem volt rossz, a forgalom pedig nagyon gyér azon az útvonalon. Emberi mulasztásként zárták le az ügyet, és eltekintettek a további jogi lépésektől, hiszen a baleset okozója elhunyt.

Anna a szertartás után egy fotót rakott be az urna mellé, rajta ő a gyerekeivel. Az urnát megcsókolta és csak ennyit suttogott:

- Amikor utoljára beszélünk, azt mondtad, hogy viszlát kislányom. Miért nem tartottad be a szavad Apa?

Hazatérve Magyarországról Anna számára minden folytatódott ugyanúgy, mint korábban, csak egy dolog változott meg. Többé nem vezetett munkába azon az útvonalon, ahol az a bizonyos váratlan hajnali hívás érte. Úgy gondolta, lélekben újra átélné azt a sokkoló érzést, amit akkor, azon a hajnalon. Azt hitte, hogy így talán könnyebb lesz majd földolgozni a történeteket. Az az utolsó skype-beszélgetés azonban újra és újra megjelent a lelki szemei előtt. Szinte maga előtt látta édesapja arcát és hallotta a hangját, mintha csak tegnap történt volna. Néha úgy érezte, hogy az egész csak egy rossz álom volt. Megemészthetetlennek tűnt, hogy nincs többé Apa. Nincs többé az az ember, aki mindenkivel jobban féltette őt, aki igazán megértette a vágyait, úgy, ahogy azt senki más. Nagyon szenvedett, amikor Anna kiköltözött Amerikába, de azt is el tudta fogadni, ha a lánya így látta jónak. Annak, hogy különösen erős kötelék kötötte össze Annát az apjával, volt egy másik oka is. Anna kétszer is neki köszönhette az életét. Másodszor, amikor másfél évesen megmentette a haláltól.

Anna túl kicsi volt ahhoz, hogy emlékezzen rá, de később elmesélték neki. Egy súlyos betegséggel került kórházba, és minden kezelés ellenére az állapota csak rosszabbodott. Az orvosok lemondva róla már a folyosóra is kitolták, hiszen a zsúfolt kórházban a kórterem másnak kellett. Értesítették Anna apját a rossz hírről, aki egy katonai hadgyakorlatról azonnal hazautazva, meglátta a lányát a rideg kórházi folyosón. Berontott a főorvos szobájába és a fegyverét a főorvosra szegezte. Utasította, hogy a kis Annát haladéktalanul vigyék vissza a kórterembe, és tegyenek meg mindent a gyógyulásáért. Nem tudta és nem is akarta elfogadni a lemondás és reménytelenség tényét, számára nem létezett lehetetlen. Most viszont lehet, hogy feladta a saját élni akarását? Nem lehet tudni, de akkor nem volt ott az országúton mellette senki, aki visszaránthatta volna attól a végzetes pillanattól, mint ahogy ő Annát ragadta vissza a biztos haláltól. Anna nem lehetett ott a kórházban, hogy a főorvoshoz rohanva a lehetetlenre kérje.

Egy magányos estén, amint Anna kint ült lakása erkélyén, gyertyát gyújtott. Eszébe jutott az a régi, több mint ötven évvel ezelőtti kórházi történet. Félhangosan beszélni kezdett, mintha így eljutnának a szavai Apához, bárhol is legyen:

- Emlékszel Apa, amikor lemondtak rólam az orvosok? Te visszahoztál. Én nem tudtam ugyanezt megtenni érted. Túl messze vagyok. Ha nem lennék messze, talán még most is élnél...

Anna valóban messze volt, mégsem érzett most senki mást olyan közel a szívéhez, mint őt, az édesapját.

Felnézett az esti csillagos égboltra, ahol milliónyi csillag ragyogott, mint mindig. Most mégis, mintha eggyel többet látna. Csöndben elmosolyodott, miközben egy könnycsepp csordult le az arcán.

Nemsokkal később egy vers született Anna tollából édesapjának emlékére. Ezt a verset az Irodalmi Rádió megjelentette Magyarországon, egy 2025-ös antológiában.

A vers utolsó sorai:

*Elmentél, s most már köztünk a távol,
Te vagy az, aki folyton hiányzol,
Tudom, engem mennyire szerettedél
Ezért fáj nagyon, hogy örökre elmentél.*

Eva Berecz Devlin

Almáskert

A szatmári kis faluban élő háromgyermekes édesapa elhatározta, hogy almáskertet telepít a falu határában. Ez a munka nagy fáradsággal járt. A kis ujjnyi vastag venyigéket kellett elültetni kellő távolságra soronként az előre elkészített gödrökbe, ahol a gyökerek „összeházasodtak” a föld ölelő, tápláló szeretetével. A meg nem fogant fákat pótolni kellett, hogy a sor teljes legyen. A gyümölcsfák gondozása, ápolása következett. Metszés, permetezés. A víz hajtásoknak nincsenek rejtett bimbói, ezeket metszőollóval távolították el, így a nap is jobban besüthetett az ágak közé. Permetezéssel ápolták a fákat ez volt a gyógyszerük, védelmük a fertőzéssel, hernyókkal szemben.

A fák növekedtek. A talajművelést szántással, kapálással végezték, így az odavitt istállótrágya a földbe került. A vadnyulak – különösen télen, amikor kevesebb volt az élelmük - megrágták a törzseket. Megszáradt napraforgó szálakat kötöttek körül.

Nagy kísértést jelentett a gyümölcserés a tolvajoknak, ezzel a gazda fáradozását semmisítették. Ilyenkor őrizni kellett a területet. Kis kunyhót készítettek a gyümölcsösbe, hogy az védelmet nyújtson, házőrző kutyákat is vittek magukkal, hogy azok ugatásukkal segítsék a védekezést.

A világ kereke forgandó, mondták a régiek. Az 1950-es években termelőszövetkezetek megalakítását kezdték el Magyarországon is a „nagytestvér” Szovjetunió sugallatára. Bizony az önkényes elhatározás a taggá válásra hiányzott a gazdák szívéből. A járási pártbizottság által kiküldött és helyi agitátorok igyekeztek meggyőzni a bizonytalankodókat. Néha a gazdák önkéntes „száműzetést” is vállaltak, hogy ne találják otthon őket. Elbújtak a be nem fűtött kemencébe. Ha mégis sikerült a találkozás éjfélig is a család nyakán ültek, így a gyermekek esti ellátása is gondot okozott. Ha a család nem bírta tovább a gyakori zaklatást, az apa aláírta a belépési nyilatkozatot. Másnap a faluban elhelyezett hangszórókból bementék az új tag nevét és zenével is köszöntötték.

Ez nem járt következmények nélkül: földjeiket, állataikat, szekerüket lovastól ingyen a közösbe kellett adni. Saját lovaikat sajnálva, kocsisokká lettek, hogy ne kelljen megválni tőlük.

Esetenként a tsz-elnök úgy döntött, hogy az ingyen, önként odaadott gyümölcsösöket ki kell vágni és értékesíteni. Az eredeti tulajdonos megvehette. Felfűrészelte, baltával felhasználva, hogy tűzhelyén elégethesse, pedig édes „gyermekei” voltak, akiket régen szeretettel nevelt, ápolt, gondozott: szerető keze lesújtott rájuk, mintha „golgotai szegeket” ütött volna beléjük. A nyersfából hasogatás közben nedvesség csordult a lapos fejszére: könnyeztek a

favágó emberrel együtt. A boglyába rakott, felhasogatott fa az udvar egyik sarkában várakozott a „megsemmisülésre”, drága ravatal volt ez számukra. Az eltűnéssel jött a megsemmisülés. A hamvak kikerültek az udvarra, ahol a permetező eső földre mosta őket, azok szóltak közülünk valók vagytok. A volt telepítő sapkáját levette az eltűnő hamvak mellett s könnyezve sóhajtotta” nyugodjatok békében kedveseim”

Fehér Dezső

Papa, ne hagyd abba, mesélj még!

A tavaszi szünetben a pincében kutakodtam és egy régi, öreg bőröndön akadt meg a szemem az egyik szekrényben. Kiszedtem és két kattintással kinyílt a zárja. Tele volt régi papírokkal és fényképekkel. Elmerülve néztem a fényképeket, az ismeretlen, de mégis ismerős arcokat. Ekkor nagypapám leült mellem és először csak szó nélkül ő is ezt tette. Mikor két idős ember fényképe került elő, papa elkezdett mesélni. „Tudod, ők az én szüleim. A te dédimamád és dédipapád.” Papa elmondta, hogy ők soha nem voltak gazdagok, abban az időben a szegény családok közé tartoztak, de a szülei amit csak tudtak megadtak nekik, pedig nagyon sok rossz dolgon mentek keresztül, de ők azt a nagy szegénységet nem érezték.

Papa, a te szüleid mivel foglalkoztak?

„Hát, tudod abban az időben nagyon sok kürti ember távírdás vót, az én édesapám is. Az édesanyám meg járt az erdőre, de szógát papoknál és zsidóknál is.” Mivel látta az arcomon a zavart, hogy nem minden szavát értem elkezdte mesélni családunk történetét az elejétől.

Az én édesapám, Kovács István 1915-ben született itt Kürtön. Három fiú testvére volt. Apukáját nem ismerte, mert meghalt. Édesanyám Kovács Ilona, leánykori neve Nagy, szintén itt Kürtön született 1921-ben. Ők 5-en voltak testvérek. 1940-ben összeházasodtak. Édesapám részt vett a II. világháborúban, huszár volt. Gyerekként sokszor hallottam tőle egy történetet, mikor a Don kanyarban volt leesett a lováról a folyóba. Majdnem belefulladt, de megkapaszkodott a lova farkába, és a ló kihúzta őt a partra. Szintén itt történt vele, hogy megmentette egy magyar katona életét. A katonát meglőtték és édesapám nem hagyta ott őt a harcmezőn, hanem vonszolta magával a katonai táborba, ahol aztán sikerült kiszedni belőle a golyót és meggyógyítani.

Ez alatt az idő alatt megszületett legidősebb bátyám Kovács István, Pityu. A háború végett lent voltak elbújva a házunk alatti pincében, ahol hideg,

nedves volt minden. Pityu újszülöttként agyhártyagyulladását kapott, amit nem tudtak abban az időben kezelni. Így nem tudott úgy fejlődni, mint kellett volna. Egy zsidó orvos megígérte édesanyámnak, hogy ő majd kigyógyítja a bajából, de a német katonák elhurcolták az orvost Újvárból. Soha többet nem tért vissza, így Pityu bátyám nem tudott meggyógyulni. Soha nem tudott rendszeren megtanulni beszélni, testileg és szellemileg is visszamaradott volt. Akkor azt mondták, hogy nem fogja megérni a két éves kort sem, de ahhoz képest 62 évet élt, szerencsére. 1945-ben megszületett második bátyám Vilmos. Vili nagyon jó focista volt. Mezőgazdasági iskolába járt.

Papa, te mikor születtél?

Én 1953-ban születtem, ebben az udvarban ahol most is lakunk, csak még az öreg házban, annak a helyére építettük a mostanit. Minket mindig arra neveltek a szüleink, hogy tisztességes, becsületes emberek legyünk. Segítsünk másoknak és a család mindenekelőtt a legfontosabb. Mi nagyon jó testvérek voltunk, segítettük egymást és szüleinket is. Főleg édesapánkat, aki mint már említettem távírdás volt. 1959-ben súlyos munkabalesetben megsérült.

Mit csinál egy távírdás, az egy foglalkozás?

Távírdásnak régebben a falu szegényei álltak. Hetekre elmentek otthonról és sátrakban aludtak. Az volt a munkájuk, hogy oszlop gödröt és árkot ástak, majd temettek, nagy fa oszlopokat állítottak fel és kábelt húztak. Az oszlopok tetejére porcelán izolátorokat szereltek, és az oszlopokat vezetékkel összeköttették.

„Az én édesapámnak is ez volt a munkája. Sokat volt távol, mert munkája elszólította „hazúról”. Dédimamád pedig amikor csak tehetett csomagot küldött neki, ilyenkor kis cipókat sütött itthon, azt küldte neki a csomagban, hogy ehessen valami finom hazait. Egy alkalommal a cipósütés után eltűnt a karikagyűrűje, mindenhol kerestük, de nem lett meg. Aztán mikor apu hetek után hazaérkezett Erdélyből elővette a gyűrűt a zsebéből. A nagy dagasztás közepette lecsúszott édesanyám ujjáról a gyűrű és beledagasztotta a cipóba. Még szerencse, hogy édesapám megtalálta, mikor kettétörte a cipót.

Mikor a nyitrai járásban egy telefonoszlopra szerelték a vezetékeket és cserélték a fehér porcelán izolátorokat, édesapám kollégája felmászott az oszlop tetejére, ő pedig kötélen felhúzta neki a porcelánokat. Kollégája kezéből kiesett 12 darab porcelán és ráesett édesapám fejére, aki le volt hajolva, mert csatolta fel a mázsovasat a lábára, hogy követhesse a kollégáját. A feje beszakadt, hat hétig a nyitrai kórházban feküdt teljesen lebénulva. Úgy emlékszem, hogy valamilyen ünnepség volt nálunk és mentünk látogatóba hozzá a kórházba.

Vittünk neki az ünnepi ebédből és egy kis borocskát is. Az orvos megengedte, hogy a hazai vörösborból ihat pár kortyot. Akkor történt a csoda!

Apu megmozdította az ujjait, és utána szépen lassan elkezdődött a gyógyulása, megtanult újra járni. Sajnos élete végéig csak bottal tudott közlekedni, mert elvesztette egyensúlyérzékét és egyik lába rövidebb lett, mert az idegek összeugrottak benne.

Sajnos ezzel nem ért véget családunk tragédiája. 1963 augusztusában jött a hír, hogy Vili karambolozott a Bécsi úton, ez a bekötő út Kültre. Nem az ő hibájából történt a baleset. Kölcsönkérték a motorját, hogy haverja hamarabb hazaérhessen, ő pedig teherautóval jött haza. A sofőr, aki a teherautót vezette le akarta előzni a motort és felborultak. Vili pedig meghalt. 18 éves volt. Ez a baleset és a híre még a mai napig is erősen az emlékezetemben él. Én még akkor 10 éves sem voltam, de egyedül szaladtam ki oda, ahol a baleset történt. Nagyon megviselte a családot az az úr, amit Vili hagyott maga után.

És a dédimama milyen asszony volt, hogyan tudott ennyi tragédiát elviselni? Gondolom nem volt könnyű...

Dédimamád nagyon jó asszony volt, és nagyon erős, a sok rossz ellenére soha nem vesztette el a hitét. Nagyon vallásos asszony volt, sokat járt templomba és mindig imádkozott.

Mindenki szerette, mindenkinek segített, amiben csak tudott, és minket is így nevelt fel. Lánykorában Érsekújváriban „szógát” zsidóknál. Délelőtt konyhán dolgozott, délután pedig a család kisgyerekeire vigyázott. Aztán dolgozott még egy Szuhan nevezetű papnál is, nála szintén a konyhán volt, egészen addig, amíg férjhez nem ment. A 60-as években pedig erdőn dolgozott. Csemetefákat ültetett és azokat gondozta. Hetedikes koromtól én is jártam vele a nyári szünetben. Itt szerettem meg az erdőt és a természetet. Sokat jártunk segíteni szüleimnek a saját szőlőnkbe is. Pityu annak ellenére, hogy beteg volt, szintén kivette a részét a munkából. Ő kecskét legeltetett az erdőli útban, én pedig metszettem, vinyegét hordtam, kapáltam, és emellett még tanultam is.

Te hová jártál iskolába?

Amikor én kezdtem az iskolát, akkor még a faluban volt az iskola a templom közelében. Oda jártam három évet. Azután csináltak egy ideiglenes iskolát az Erőszak utcában, oda egy évet jártam. Volt délutáni tanításunk is, sőt abban az időben még szombaton is tanultunk. Öt évet pedig abban az iskolában tanultam én is, ahová most te is jársz. Szép új iskola volt. Szerettem oda járni. Csínyeket is elkövettünk a haverokkal – mosolyodott el papa huncutul.

Inasiskolába a párkányi papírgyárba jártam, villanyszerelőnek tanultam ki. 1972 októberében berukkoltam katonának, Csehországba a nyugatnémet határra, mint rádiós. Harminchárman voltunk egy erdőben, lehallgatók voltunk. Amerikai, kanadai és nyugat német katonák rádió adásait hallgattuk le és fejtettük meg. Nagyon jó katona voltam, azt akarták, hogy maradjak ott, de mivel nagyon messze volt, a családom meg itt, apu rokkantan, Pityu betegen, anyum szinte mindent egyedül csinált.

„Nekem mindig a család volt a legfontosabb, így hazahúzott a szívem.”

Visszakerültem a papírgyárba dolgozni. Szerettem volna esti iskolába járni, de a munkahelyem nem engedte. Ezért felmondtam. Gyerekkori barátimmal megbeszéltük, hogy elmegyünk rendőrnek. Öten neki is vágtunk, de csak ketten jutottunk el a vizsgáig. Vizsgák után Pozsonyba kerültem a hármas körzetbe. Onnan egy év után Brnoba mentem rendőr iskolába. Két évig ott tanultam, ott tettem le az érettségit is, aztán visszakerültem Pozsonyba. Akkor indult ott egy új motoros egység, ahol én egy évig voltam, mint sofőr. Ez alatt az idő alatt ismertem meg a mamát a kürti búcsú bálban.

Mikor kisebb voltál, mi volt nektek a szórakozás?

Abban az időben, mikor mi voltunk gyerekek minden más volt, mint most nektek. Nem volt okostelefon, meg okostévé. Sőt, semmilyen telefonunk és tévénk nem volt. Az utcánkban csak egy gazdag családnak volt televíziója, az is fekete-fehér, és csak ha megengedték, akkor mehettünk át és nézhettük velük. Viszont a családok összetartóbbak voltak. Tollfosztáskor, disznóvágáskor a testvérek és az utcabeliek elmentek és segítkeztek, mert tudták, ha náluk lesz munka ők is számíthatnak a másokra. Jók is voltak azok a közös munkák. Olyankor mindenféle érdekes történeteket meséltek a felnőttek, mi gyerekek meg tátott szájjal hallgattuk, de persze közben a mi kezünk is járt. Annak idején a házak is úgy épültek, hogy a család segített. Ásták az alapot, keverték a betont, rakták a téglát. Igaz nap végére a munkás férfiak kicsit elfáradtak a munka mellett a pohár emelgetésében is. Nem is nagyon van egyenes fal a régi házaknál, de számíthattak egymásra a szomszédok és a testvérek.

Anyuval sokat jártam vásárba is, az is szórakozás volt, mert kimozdultunk itthonról. Olyankor nagy batyuval tértünk haza, megvettünk mindent, amire szükségünk volt.

Aztán persze haverokkal szoktunk focizni is. Mikor már nagyobb voltam, a motorpályára is elmentünk és motoroztunk. Hétfégenként, ha volt bál, akkor báloztunk, de mindig tudtam, hogy reggel időben talpon kell lenni, mert ki kell vennem a részem az otthoni munkából. Mi nem éltünk ilyen körülmények között, mint a mostani gyerekek, de mégis megvolt mindenünk és

minden apróságnak tudtunk örülni. Tiszteltük egymást. Összetartóbbak voltak az emberek. Jobb világ volt akkor.

Én csak egyet kérek tőled, maradj meg tisztességes, becsületes, szeressétek és segítsétek egymást és a család legyen a legfontosabb. Így tovább viszed azt, ami fontos volt az én szüleimnek, amire mindig is neveltek minket. Amire én neveltem édesanyádat és ő titeket, és akkor már megérte.

*„Legnagyobb cél pedig, itt, e földi létben,
Ember lenni mindég, minden körülményben.”
(Arany János)*

Hálás vagyok nagypapámnak, hogy elmesélte nekem mindezt, és megengedte, hogy családjunk történetét másokkal is megoszthassam. Ahogy papa mesélt úgy éreztem, mintha én is egy kicsit átéltem volna mindazt, amin a családjunk keresztülment. Szavait soha nem fogom elfelejteni, mert bennük van az egész múltunk és minden emlékjünk. Bár dédszüleimet és papa testvéreit nem ismerhettem, mégis úgy érzem, mintha egy kicsit én is ismerném őket a történetek által. Egyszer majd én is tovább mesélem gyerekeimnek, hogy ők se felejtsek el, honnan jöttünk.

Fülöp Fanni

Háromkirályok

...Nagyon várták már az ünnepeket, a karácsonyt. Minden évben a falu karácsonyra másmilyen volt, megváltoztak az utcák, a házak, az udvarok és az emberek. Soha máskor meg nem ismétlődő belső ünnepre készült a világ és benne a falu. A várakozást, az izgatott csendességet, nyugalmat mintha az égből lehulló hó hozta, terítette volna a Jóisten, teremtményeire. Ilyenkor valahogy mindenki engedékenyebb, békésebb lett, még az asszonyok is. Igaz, igyekeztek mindenben a kedvükbe járni, segíteni ahol csak lehetett, jobban mondva, nem láb alatt lenni, nem a látókörükbe kerülni! Elbújni valahová mélyebbre, lehetőleg a föld alá. Persze, hogy a pince volt az a hely. Nem is volt annyira nehéz kerülni a felügyeletet, hiszen az asszonyoknak, volt gondjuk épp elég. Mít főzzenek, süssenek karácsonyra, mi kerüljön a karácsonyfára, az ünnepi asztalra? Az ünneplő ruhák annak rendje-módja szerint elő legyenek készítve templomba menetelre, úrvacsoravételre. Annyira nem volt idejük az emberekkel foglalkozni. Nem bánták azok, tudták mit és hogyan csináljanak, milyen módon kerüljenek mihamarabb valamelyikőjük pincéjébe, nagyokat cuppogtatva, dicsérve egymás idei borát.

Ha mégis megszálta valamelyiküket némi józan ítélőképesség, hogy nagyon fogyik a bor, nem éri majd meg az újat, azt hamar lehurrogták, a szokásos észrevétellel. Nem egészséges ember az, akinek kitart a bora a jövő szüretelésig! Valamennyi igazság, mint mindenben, ebben is volt. Beteg embert tiltanak minden italtól! Keresték hát az alkalmat, egymás társaságát, mert igazából úgy esett jól a pince melege, ha mindhárman együtt vannak.

Az idei tél nagyon a kezükre játszott, már korán fagyosra fordult az idő, alig múlt el nap, hogy ne esett volna hó. Se vége se hossza nem volt a ganét hordó szánoknak. Aki már csinálta, az tudja, hogy a ganéhányás nem valami könnyű munka, sőt! Hogy hideg is van, meg fárasztó is, nem sajnálták egymástól a bort. Kínálgatták hát induláskor, érkezéskor, villázás közben. Kóstoltgatták, ízlelgették, kié a jobb, de sose tudták eldönteni kóstolták hát tovább. Mert, azt úgy csinálták, hogy két szekeret raktak meg ganéval egyszerre. Egyik nap Feruséktól hordták, másik nap Miskán volt a sor és aztán Petró következett. Így sokkal jobban boldogulnak - mondták. Mások is összeálltak, szomszédok, rokonok. Hármójukat meg a barátság, a szomszédság meg a közös világlátás, mondták ők, ha több volt a fejükbe és akadozott a nyelvük, világmegváltásnak is, köti össze!

Egyszóval minden a helyén volt, hogy a karácsony szép és jó legyen, mindenki megtalálja benne az örömét, még inkább a három jómadár. Mert, már sok ideje, így nevezték őket a faluban! Valahogy mindig úgy történt, hogy még ünnepkor sem hagyták ki, hogy ne szolgáljanak rá a nevükre. Pedig annyira nem is törték magukat. Hozott az élet mindent magától és az együttlétük.

Karácsony szombatjára a tűzifa felfűrészelve, hasogatva, behordva, a jószágok idejében ellátva, csak a hóseprés maradt késő délelőttre. Annyira sietős nem volt, mert porhó esett már kora reggeltől, annyira nem gyúlt meg, hogy sürgős legyen a sepregetés. Nem kellett ahhoz sem posta, de még táviró sem, valahogy mindig megsejtették mikor, hol kell legyenek, hogy találkozzanak. Nagyon érezték egymás távol vagy közellétét, szinte minden rezdülését. Csodák pedig nincsenek, mondogatták, nem is lehetnek testi lelki barátok között.

Nem volt abban sem semmi véletlen, hogy pár perc eltéréssel mindhárman, seprűvel a kezükben takarították az utcán a járdát, separták a havat. Meg, megállva, huncutul mosolyogva egymásra, váltottak pár szót, a szép télről, a fehér karácsonyról, a holnapi úrvacsora vételről.

- *Addig még magunkra vihetünk pár bünt*, incselkedett Miska, a seprút hóna alá kapva, a fázós kezeit a zsebbe dugva. Hiába volt a legkövérebb hármójuk közül, mégis ő volt a legfázósabb. Arca majd kicsattant a pirosságtól egész évben, de télen a hidegben, inkább kéknek látszott, a kezei színe is, mint a kötő kéksége.

- *Elig hideg van, ez a sepregetís meg egy cseppet sem melegít, célozgatott.* Lassú, kimért lépésekkel közelített Ferus felé, nem volt messze, a közbenszomszéd. Közben, mint akit bánt a hó fehérsége, kicsit félrefordított, lehajtott fejjel fürkészte a barátja arcát, utat talált-e szívéhez a sejtetés. Megértette a ló, miért ütik a nyeret?

Ferus, igaz, hogy nagy csontos természetéhez mérten nagyon kicsit fázott, de a szíve nagyobb volt egy lóénál is. Persze, hogy értette a barátja hova akar kilyukadni. Sose történt még meg, hogy ne értették volna egymást, ne ugyanazt a nyelvet beszélték volna. Igaz fiatal korukban bakafántoskodtak egymással épp eleget, de eltelt az az idő. Sokat komolyodtak, nem csak korosodtak! Ideje is volt már! Az asszonyok szerint.

Látta, hogy odébb Petró szegény úgy küszködik a hóval, mintha nyáron ujjnyi paréjt vágna a krumpliföldön.

- *Ne faggylk mán meg szeginy ember, gyere segiccsünk Petrónak. Nízzed mán alig láccik ki a hóbú.* Arcán tele derüvel, jókedvvel figyelte a Petró erőlködését.

Kicsit kelleetlenül, de elindult Ferus után, de nem állta meg, hogy ne inceselkedjen vele. - *Kellett neked jól nősülni! - Nagy ház, nagy uccafrant, van mit sepregeessé. - Enné még a nyári kaszálás is jabb, legalább nyáran nem fázik a zember keze! Meg asztán a kasza mellé jár egy kis pájinka is!*

- *Hallgass mán gyere segiccsünk szeginynek, hátha szájba vág bennünket egy puhár barra,* adta tovább Miska a Ferustól kapott jelzést. Jó hangosan mondta, hogy hallja meg Petró.

- *Kettőve is, ha jól esik kapott hamar a szón Petró. Csak gyertek mán fejezzük bé eszt a sepregetíst. Nekem igazán nem könnyű! Hagyhatna ebbú a hóbú a jóatya nyárára is egy keveset, akka jabb kedvee seperném.*

Erre már Miska is megemberelte magát, kikapta a kezét a zsebből és nekiesett a sepregetésnek, úgy istenigazából. A gondolat, hogy pár perc múlva a jó meleg pincében lesz egy pohár borral a kezében elfeledtette a kékre fagyott kezeit, a hideget. Vicceltek, de a Petro mély növése, soványsága nem könnyítette meg a hóseprést. Azért az igazsághoz tartozott, hogy a hideg miatt apró szemű porhó esett, de azért csak felgyűlt az járdán.

Hamar meglettek, pedig igazán volt mit seperni. Nem is a leesett hó, hanem a napok óta a szekér útra sepert rengeteg hó, amit ha le is nyomtak, tömörítettek is a szának, már térden felül ért. Arra a magasságra kellett már felseperni a friss havat. De, ha a lelki szemei előtt ott van, látja az ember a célt, minden könnyebben megy.

Csendesen beszélgetve ereszkedtek le a Petróék pincéjébe. Ki hova tudott oda telepedett. A gazdának hagyták az egyetlen gyalogszékét, a két barát meg a fal mellé, a krumplit elkerítő vastag tölgyfaborona szélén találtak helyet.

Nem a kényelem számított, a lényeg a poháron volt. Az első pohár mintha vérré vált volna a három jópipában, szó nélkül hajtották fel, csak az arcukon látszott a nagy megelégedés. A bor színe, íze, a pince melege, minden a legmegfelelőbb volt. –*Itt eeildegélhetne a zember* jegyezte meg Ferus. A polcra szépen egymás mellé rakva a kenyerek. – *Még ki is telelhetne, ha kibírna a bar*, tette még hozzá mosolyogva.

- *Mintha újjászülettem vóna, rázta meg magát Miska, végignézve társain. Csak egy pohár volt a pincében, az járt kézről, kézre. - Mind vasárnap csinálja a pap a zúrvacsaráva, csak itt jobban járunk, minállunk egy karty egy puhár. Őt érte el hamarabb a karácsony ihlete.*

- *A zelső a zatyára, a másadikat Jézus urunkra, a harmadikat meg szentlilekre - csillogott a szeme. De, még a zünnepre is kéne igyunk, hogy csendes, bikessíges legyik!*

Egedte Petró a csapból, hadd teljen pohár, pohár után, nem sajnálta, meg aztán amennyit isznak a barátok annyit iszik ő is! Kifogy a hordó, csapra üti a másikat. De, mi lesz az ünneppel, hogyan töltik el, mert tavaly olyan jól sikerült, különösen a vége, hogy azóta is emlegetik az emberek. Annyi Isványt, aztán másnap meg Jánast találtak, hogy végül könnyezve kellett kikerülni egy-néhányat, mert így is szűk volt hármójuknak az utca. Öröm volt nézni milyeneket estek, egymást nevetve, a nagy hóba. Azért szerencsésen haza segítették egymást, senkinek nem esett semmi baja. Nem történt ez másként egy évvel ezelőtt sem, akkor meg már az Isványoknál gabalyodtak össze a lábaik, hazajövetelkor. Bizony, dologba és időbe került, amíg feltápáskodtak, hiába bíztatták egymást. Hol egyikőjük, hol másuk került alulra, a másik kettő alá. Mert egymást sose hagyták, csimpaszkodtak, kapaszkodtak, próbáltak biztos pont lenni, de sehogy sem sikerült. Végül, mindig hazakeveredtek, nagy fáradsalmak, küzdelmek után. Egy egész évig volt mire emlékezni. Ferus volt amondója, a harmadik pohár bor után, ha már ilyen szépen összejötték idén nem kellene kitegyék magukat ilyen faluraszóló dolgoknak! Jobban kellene vigyázni az ünnep kimenetelére. Öregebbek, de legfőképpen tapasztaltabbak már, mint az azelőtti években. Ami jól állt régebben az embernek, most már nem! Egyszer mindenkinek benő a feje lágya... Hogy az idén másként legyen minden, javasolná, estére beharangozás után találkozzanak nála és beszéljék meg a teendőket. Valamit ki kell terveljenek, addig van idő gondolkozzanak el, nehogy már kifogjon rajtuk a karácsony! Elmúljon, mint a sok szerencsétlennek, akik azt se tudják egy hét múlva, mit ünnepeltek, karácsonyt vagy húsvétot?! Neki már van a fejében valami, a boron kívül is, de majd estére elmondja. - *Azé arra vigyázzatok, bundába gyertek, kusmáva a fejeteiken, mee hideg lesz iccakára*, mondta sokat sejtetve! Kezet fogtak egymással, az esti találkozásra és felcammogtak a pincéből...

A hó egész nap hullt, igazi télies, fehér karácsony elé nézett a falu. A sült kalács illata megtöltötte a fehérbe öltözött utcákat. Izgatott gyerekek jöttek, mentek szánkókat húzva maguk után, ki a temetődomb felé, ki meg onnan haza. Ha ki is mentek szánkózni nem volt türelmük sokáig maradni, a Jézuska meg angyalvárás betöltötte a levegőt. A nagyobbacsok már gyanították, hogy édesanyjuk és a nagyobb testvérek öltöztetik fel a karácsonyfát, de a kisebbeknek meg a maguk kedvéért még olyan jó volt, hinni, izgulni és várni a csodát.

Estére aztán templomra harangozáskor, már mindenek feletti magasságokba emelkedett az izgatott várakozás. Olyan magasra hágott, habár az ég nem látszott a havazástól, de odafent biztos a mennyország kapuját ostromolta. Akarta vagy sem a Jézuskának sürgős el kellett indulni. Addig kellett megejtetnie a karácsonyfák kihordását, amíg a lelkes várakozók még a templomban vagy valamelyik öreg rokonnál, szomszédnál vannak...

Ahogy megbeszélték Ferusnál találkoztak. A bundákat, ha az így parancsolta, kint hagyták a tornácon, a bárnybőr kucsmájukat illedelmesen a kezükbe szorongatva köszöntek be jó meleg szobába. Igaz, hogy egyiküknek sem jutott eszébe semmi karácsony kapcsán, de ha Ferus már kigondolta, jó lesz az úgy, nyugtázták magukba. Egy ideje ő hagyta jóvá mikor és mit csináljanak. És mindig igaza volt, eddig még sose haltak szomjan, és ez nagy dolog! Rábízták hát magukat, Petró már mellé fogott épp elégszer, így ő is hallgatott Ferusra.

Nem maradtak odabent sokáig pedig szívesen voltak kínálva, tepertővel, sült kolbással, kaláccsal. Nem másért falatoztak, csak hogy legyen mielőtt inni egy kis pálinkát, utána meg pár pohár bort. Csak a felesége volt otthon, az öregek meg a két kislány a templomba mentek, Jézuskavárásra. Beszélgettek minden felesleges dologról, érdeklődtek egymás családjáról, úgy téve mintha már rég nem látták volna egymást. A harmadik pohár felhajtás után Ferus a jószágokra terelte a szót és hívta is a két barátot, nézzék meg milyen szépen kerekedik az ellős üsző hasa. Ismerték már a dörgést, nem kellett kérlelje őket. Kisorakoztak hát a szobából ideges izgalommal sorjázva Ferus után. Az, megállt egy pillanatra, visszaszólt a barátoknak. - *Tesvirek, emlékezzetek rá, hogy a háramkirájak is így járultak a Jézuska elibe a pajtába, mind mink mast!* Elindult előttük. Nem értek messze, alig csoszogtak pár lépést, amikor Petró megálljt parancsolt: - *ájjunk meg emberek! Hagy indulunk ee lámpás nélkül,* méltatlankodott. Ferus értette a közös nyelvet, már ment is vissza, hozta a kancsó bort és egy poharat, majd sorjába isznak, mint az úrvacsoránál! Na, erre nem volt méltatlankodás! Ne legyen már az ember annyira követelődző!

Meggyújtották a petróleumlámpát, felakasztották a falra és olyan kényelmesen elhelyezkedtek az aljnak való szalmán, mint királyok a trónjukon. Ám Petró kis idő múlva felállt. Jobbnak látta, hogy a jászol gerendára üljön, olyan fáradt mondta, hogy fél, elalszik a szalmában.

Pislogtak nagyokat, várva, hogy Ferus előhozakodjon a nagy elgondolásával. Szegény jószágok nem tudták mire vélni a három barát látogatását. Volt már hozzájuk szerencsájük, de most még ők is észrevették, ezek valami nagy dologba sántikálnak. Mászt úgysem tehettek, nyugodtan kérőzték meg unottan a napi abrakot és pislogtak unottan a barátokra.

Ferusra várni kellett, lassan gondolkodva itta ki a poharát. Végül úgy adta tovább a tele poharat, hogy: - *stímajjatak, kíziccsitek tik is a tarkatakat, mee szükség lesz rá!*

Hogy körbejárt a pohár, komótosan, a helyhez és az alkalomhoz méltóan elmesélte, mit kellene csináljanak, hogy az ünnepet megtiszteljék. Kihúzta magát, még a z ujját is felemelte!

- *Tesvírek, tuggyátak mámma nagy ünnep előtt állunk, minden évbe megszületik Jézus urunk, eszt meg kee ünnepejjük mink is!*

Petró, nem hagyta szó nélkül, a jászól mellől: - *tavaly is megszületett, meg tavaly előtt is, mink meg a Jánasakat, meg a Zisványakat ünnepeltük! Méghazzá milyen jól! Mé kee ezen vátaztatni?* Ferus, leintette. Hagyják most az Isványokat meg a Jánasakat, volt belőlük elég az elmúlt években. Most Jézus urunkról kellene megemlékezni. De, úgy istenigazából, tette még hozzá. Az lenne a terve, azért is hozatta velük a bundákat, hogy ők hárman legyenek a háromkirályok! Na, erre a már a pajta melegében bóbiskoló Miska is felkapta a fejét. - *Azak pásztarak vótak, nem királyak, úgy mungya a zének is!*

Ferus nem tűrte, hogy ellene mondjanak. - *A fejed neked pásztarak, lehecc hónap, meg utána pásztar, mámma háramkirály kee legyünk. Ilyen még nem vót a faluba, amiúta nyakas refarmátusak vagyunk! Senkinek nem állna ajan jól, még a környíken se, mind nekünk a háramkiráltság! Vátasztassák meg a zemberek a nevünket Jópipákrú, Háramkirályra, itt a zalkalam!-* Gáspár, Menyhárt meg Bódizsár, toldotta még meg. Ennyit tudhatunk még akka is, ha többöt járunk a kacsmába, mind a templamba! Királyak vótak! De, ezek ajan pásztar királyak, mee abba a zidőbe a pásztarak vótak a királyak, vágta ki magát Miskára nézve.

Petró, csak várt, őt annyira nem érdekelte pásztar vagy király, csak az, hogy valami stímolásról volt szó! Az ő szeme és gondja a kancsón volt, majdnem tele még borral, alig ittak belőle.

Ferus nem hagyta magát: - *mámma östő, fekőszöntünk minden családat... kicsit elgondolkodott... mán ahuvá ejutunk! Ha Jézus urunk minden karácsonyka megszületik, a háramkirályaknak, na jó, egesztelődött meg teljesen*

Miska felé, a pásztaraknak is ee kee menni tiszteletiket tenni! Mink hárman lesziünk azak!

Azok ketten meredt szemmel hallgatták barátjuk szavait. Forgott az agyuk minden irányba, számtalan gondolatnak adva helyet, amik úgy összegabalyodtak, sűrűsödtek, hogy valahogy mindenképpen ki kellett bogozni őket. Hiába is rázták ám a fejüket sehogy sem értették, hogy lehetnek pásztorok is, királyok is? Aztán meg Miska bökte ki: - *hunn lesz a Jézuska, meg hagy köszöntük, mit mundunk neki???*

Ferus, mintha várta volna a kérdést. Ezen ne fájjon a fejük, biztatta az övéit. Jártak eleget a templomba, hogy tudják a "*Mennybű a zangyalt*" meg "*Dicsőség mennybe a zistennek*" a *Miatyánkat is tuggyák, ennyi elig is lesz!* Nem kell nagy felhajtás! Lássák az emberek, hogy nekik van annyi eszük, hogy meglátogatják a megszületett Jézuskát! De, mielőtt elindulnának, próbából énekeljék el a két karácsonyi éneket. - *Szárazann nem lehet csak nyekeregni*, szólalt meg Petró. Lenyomtak hát még egy-egy pohár bort.

- *Mennybű a zangyal, meg kangyal*, meg volt ott minden, csak az nem ami kellett volna. Se versben, se dallamban nem egyeztek sehogy sem. Húzták, nyúzták, hárman négy felé. Különösképp Petró próbált felmagasodni legalább hangban a két barátjához, még a szeme is kimeredt, úgy erőlködött.

Ferus nem győzte visszarendelni, igazítani az éneklést, ő maga adva meg a hangot. Petrónak az egyik szünetben az a gondolata támadt, hogy jobb lenne dalolni, nem zsoltárokat énekelni. Az illik a borhoz, nem a templomi énekek! Ferus gyorsan lehurrogtá. - Nehagy valami nótára zendiccsé, amennyi eszed van, szentöstő még arra is kippes vóná. Nehagy eszedbe jussik semmi a templami énekeken kívül! Káramkadás, meg átak, ki ne jüjjik a szátakan, mee én úgy atthagylak benneteket, mind Szentpéter a zaláhakat! Vissitek jóll a zeszetekbe mámma szentöstő van! Nekünk is! Petró megszeppelve hallgatott el.

Még az ökrök is abbahagyták a kérődzést, nagy szemeket meresztve a három éneklőre, de inkább kornyikálóra. Ilyen hangokat még ők se hallottak pedig elég nagy volt a gazdaság állatsereglete. Nyújtózkodtak nagyokat, nyalták magukat. Igaz, nem sok sikerrel, mert a hátukon felállt, felborzolódott szórt sehogy sem érték el. Ha annyi eszük lett volna, hogy tudják, hogy a három jóbarát Jézus születésére készül talán még a jászolból sem ették volna ki az egész szénát, csodálkozásukban.

A dicsőséggel is nagy baj volt, hiszen Miska az Istent mindegyre a földre rakta az embert meg a mennybe. Ferus igazat adott neki valamennyire, mert hát *szegíny isten a fődenn kapta a legtöbb szídást káramkadást, itt kellett vóna neki a bikessig nem a mennybe, de ha a zsótárba így van...*

Még a borrhól is elfelejtkeztek annyira belejöttek a nagy gyakorlásba, éneklésbe. Ám egy idő után rájöttek, csak ketten fújják torkukszakadtából az

éneket. Petró, leereszkedett a jászolba és még a feje is félrebillent, úgy alszik. Átfogták egymás nyakát és odaálltak a Petró elé és amilyen hangosan csak tudták énekelték: ...- barmok közt fekszik, jászolban nyugszik, szent fia, szent fia Petróaaaa., nyúzták el a végét. Nem volt semmi hatása! Végül Ferus rázta fel és szólt rá, hogy ideje lenne indulni, nehogy már az ökrökkel töltse karácsony éjszakáját.

Könnyű volt azt mondani, hogy álljon fel, a megvalósítás szinte lehetetlennek nézett ki. A Petró kezei a jászolban, a teste is, ám a lábai kilógtak a jászolból. Úgy járt, mint a hátára esett cserebogár. Kalimpált, kézzel, lábbal, nyögött nagyokat, de sehogy se sikerült kikerülni szorult helyzetéből. Persze a két jópipa, nevette, de úgy hogy a combjukat csapkodták. Végül, csak megszánták, mikor már belefáradtak a sok nevetésbe, megfogták és a két karjától fogva kihúzták szorult helyzetéből.

Ferus, aztán nagyokat fújva a nagy jelenet után, amondója volt, ne is igyanak többet, lesz majd elég ital, kapnak majd hálából, minden házban. - *Aszt mán nem, ágaskodott a feltámadott Petró, vissza nem viszed a kancsót, csak üressen* - nyomatékosította! - *A hóttat se viszik vissza a temetőbű, ha ecce kivittik!*

Mit volt mit tenni, hogy Miska is hallgatva sandított a kancsó irányába, megitták a maradék bort is. Petrónak, akkor kezdett szikrázni az agya, ugyanis a pajta falára akasztott kolompon akadt meg a szeme. - *Ájjunk meg emberek, kurjantotta el magát. Lábujjhegyre ágaskodva leakasztotta a nagy szíjas kolompot. Ha Jézuska csengőszóra jün, mink is jelezhetnők a kalampa, hagy hejibe vagyunk!* Helyeselték, meg is tették azon nyomban, hogy más javaslat nem volt, főkolomposnak. Csak Ferus kötötte rá, hogy semmiképp se összevissza kolompoljon, kalimpáljon, csak az ő jelzésére, intésére figyelve. Megfogadta, úgyhogy el lehetett indulni. Most meg Miska intett vissza mindent, gondolkodóba ejtve mindannyiukat: - *Tesvirek, én úgy emlékszek, hagy a pap úgy alvasta a nagykönyvbű, hagy a háramkirájak ajándíkat vittek Jézuskának! Mink se mehetünk üress kézzee!*

Na, ez nagy fejtörés volt, lecke, amit meg kellett oldani. Töprengtek, törtek a fejüket, mitévők legyenek, vakarták a ahol nem is viszkedett egy kis ideig. Nem annyira sokáig, mert Ferusnak eszébe jutott a megoldás. - *Tesvirek, két hete fiazzatt meg a kutyánk, háram kutyakölyköt. Vigyük a háram kutyókát ajándékba! Kee anná szebb ajándík?* Nagy egyetértésbe cselekedtek újra!

Kimentek, felvették a nagy bundákat, kifordították a kucsmákat, a bozontosával kifelé, hogy még idegenebbnek tűnjenek. Kimentek a boglya mellé, a bunda alatti kabátzsebbe ki, ki betett magának egy kiskutyát és elindultak. Az anyakutya morgott egy keveset, de hogy Ferus rászólt, majd megnyugtatta, békésen követte hát az is őket. Így lett teljes a csapat.

Helyben voltak, Feruséknál kezdték. Kopogtak az ajtón, nem kellett erősen olyan áhítatos csendben ülték körbe a karácsonyfát a bentiek. Ferus bedugta a fejét a résnyire nyílt ajtón, aztán gyorsan belépve, nem nézve senkire, osonó lépésekkel betette az asztalra az üres kancsót és poharat. Nagy léptekkel a nyitott ajtó elé, barátai közé állt. Megadta a jelt. Petró olyan éktelen kolompolásba kezdett, hogy száz megvadult tehén se csinálta volna jobban. Erre aztán a kutya is úgy elkezdett ugatni, vonyítani, hogy nem lehetett volna elhallgattatni. Időbe került, meg néhány célja vesztett kucsmacsapásba, kolompolásba, de végül sikerült.

Ferus magához vette az irányítást és elkezdte a "Mennyből az angyalt".

A bentiek elsöre meglepődtek, aztán megijedtek, hogy végül átlátva, a három jópipa mit tervelt ki, olyan éktelen kacagásba kezdtek, hogy belerezgett a karácsonyfa. A díszek, színes cukorkák úgy elkezdtek csillogni, villogni, mintha ők maguk is örömet lenné az ingyen-komédiában. De, még nem volt vége! Hogy valahogy végére jártak a nagy gajdolásnak, éktelen hamis, fülsértő éneklésnek, Ferus belépett a szobába és se szó, se beszéd, letette a kiskutyát a karácsonyfa alá. Szegény szerencsétlen, vagy a sok díszől, vagy, hogy kikerült a zseb melegéből olyan vinnyogásba kezdett, hogy még az udvarra is kihallatszott. Ennyi kellett csak az anyjának. Beugrott a kölyke után, mit sem törődve, emberekkel, karácsonyfával, ünnepel. A kislányok visítva ugrottak fel az ágyra. A két öreg, nézett, bámult, azt se tudva milyen világba kerültek...

A három jópipa, csak állt és bambán bámulta az eseményeket. Nekik is túl sok volt már az ajándék a karácsonyfa alatt, kiskutya és nagykutya is! Mári, a Ferus felesége látta át leghamarabb a helyzetet. A karácsonyfához ugrott, egyik kezével a fát mentette a borulástól, a másikkal meg a kutyakölyköt szedte össze és tette az anyja elé.

Hirtelenjében minden elcsendesedett. Nem sok ideig, csak szusszanásnyi időre. Petró, hogy igyekezett kifelé farolni az ajtó elől, olyat esett, ki az udvarra, hogy fájdmában úgy elkezdett jajgatni, mint akit nyúznak. De, ez még nem volt elég! Hogy a kolompot nem engedte ki a hadonászó kezéből, a karácsony esti csendet pokoli zajok töltötték be. A fetrengés, a fájdalmas jajgatás, kolompolás nehezen akart szünni. Valahogy, nem a tervek szerint mennek a dolgok, nézett meredt szemekkel a barátaira Ferus. Valahogy nem volt tiszteletteljes a jópipák kornyikálása, a kutyavonyítás a kolompolás, most meg az egekig hatoló hangzavar.

Már nem lepett meg senkit semmi. Az *origináló*, fetrengő Petrón kívül, mindenki a helyén maradt és várt. Kivétel nélkül, tágra nyitott szemmel várakozva, hogy mi történhet még? Még a kutya és a kölyke is! Egy kivételével, mert bizony szegény, az kiesett a Petró zsebéből és keservesen vinnyogva

tiltakozott a hideg hó miatt. Vinnyogása összevegyült a Petró jajgatásával. Nem káromkodott az, csak jajgatott: - *Jaj, a fájdalma és nyilai leverék a zén erőmet*, ismételte egyre, még fájdalmában sem mert káromkodni, hát ordibált, közben folyton hadonászott a kolompos kezével.

Mári, most már teljesen átlátta a helyzetet. Felvette a padlón anyját kereső kiskutyát, a kötényébe rakta és pár gyors lépéssel már kint is volt. A keserve- sen vinnyogót is összeszedte. - *Hunn a másik, még egy kee legyik!* Hangja határozott, ellentmondást nem tűrő volt. Miska szedte ki a zsebéből és rakta a másik kettő mellé. - *Na, masmán tünnyetek a szemem elől, semmirevaló jópikák. Erre a karácsonyra elig vót belölletek!* Nem volt idegesség a hangjában, inkább csak hamar múló bosszúságnak adott hangot.

Mit tehettek, felszedték Petró a földről és elindultak ki az utcára. Az már annyira belejött a zsolttárokba, vagy halálát várta? Beleélve magát helyzetébe ordibálta inkább, mint énekelte: - *fejebb emejjetek fejebb, a bűn gyászás éjibű...* Ferus próbálta elhallgattatni, miközben közös erővel segítették ki az útra. - *Nem halálru van szó, hanem születésru!* Alig tettek vele pár lépést és összecsu- klott, mint a colostok. Akkor meg: - *fee barátim, drága Jézus zászló- ja alatt...*

Azért pár perc után a hideg levegő megtette a hatását. Petró megrázta a fe- jét és sikerült leállítani éneklő kedvét. - *Fáj a hátam tesvirek, ha megrázam magam, de az is minggyá eemullik, ha iszunk egy kis bart!*

Két irányt ismertek, a Ferusék házatól, az egyik a Petróék pincéje, a másik a Miskáké. Petróék irányába irányították magukat szótlanul, fejüket lehorg- szatva, lassú léptekkel. Észre sem vették, hogy igazán elkel a bunda, úgy szakadt a hó, mint talán még soha.

Egymás vállára tették a kezüket és elfoglalva az egész szekérutat, bandu- koltak a lassan éjszakába forduló csendes karácsonyi estében. Már nem csak a tetők, a járda melletti fák, kerékvető kövek, ők maguk, de az egész utca, még a világ is teljesen fehér csendességbe burkolózott. Örül, boldog mindenki, csak nekik van szívfájalmuk, de nagy!!! Oda a háromkirályság, még a pász- torok is elvesztek, ott maradtak Feruséknál.

Nem beszélgettek, meg, megálltak nagyokat sóhajtván, szavak nélkül is át- érezve egymás mérhetetlen fájalmát. Milyen szép tervük volt karácsonyra, milyen jól ki volt gondolva. Az éneklés is milyen jól ment már a végén. És milyen hamar vége lett mindennek...

A pinceajtó előtt megálltak, lerázták a bundákról a havat. Petró, vigyázva lerakta a kolompot, mert az még nála volt, tartotta magát a főkolompos cím- hez..., elment, lámpást hozott, meg egy tányér kalácsot. Egymás után lementek a pincébe. Az első pohár bor meg a pince melege hamar megtette a hatást. Mint a mostani karácsony tervezője Ferus eszmélt leghamarabb és adta meg

az alaphangot a továbbiakhoz. - *Tesvirek, ne keseregjünk, amundója lennék, hagy ne aggyuk fee a háramkirályságot! Ne csak jópipáknak híjjanak benünket, lehetünk mink háramkirájak is! A zidén vót a zelső lípis ezirányba. Javasálnám mámma mán ne mennyünk tuvább! Nincs mivee, nincs ajándik, Mári mindet eetökintette, tuggyatak üvéllé veszekedni nem lehet, eelapni a kutyókákat karácsanyka, aszt se lehet. Ez a karácsany mán eetellik így, de jüvőre bisztas máskíppen lesz! Ittak rá egyet, aztán még egyet! De a nyakunkann Isvány, meg Jánasnap. Próbájjuk a „Hagy ágyambú fekeléket”.* De elébb igyunk egy kis bart. Hogy nála volt a tele pohár, rá is köszöntötte a barátokra: - *Mungyik ki mit akar, királyak vagyunk, meg pásztarak is! Mijénk a mennyeknek arszága!*

Gábor Ferenc

A viselet

Mikor bekerült egy nehéz, súlyos, öreg, békebeli, kétajtós, akasztós szekrénybe - ami a ház végén lévő kamrában lakott és valószínű csak azért nem váltak még meg tőle, mert túl körülményes lett volna kivonszolni a helyiségből -, akkor már javában készültek az aratásra, az a pár csepp eső nem akadályozta a határban a gabonaszemek érését. A fecskék már a második fészekaljnál szorgoskodtak, a májusi cseresznyét felváltotta a meggy szüret, az idei róka-kölykök lassan követni kezdték a vadászatra az öregeket. A szekrényben elég szűkös volt a hely, de azért nem kellett szorongania. Egy háromnegyedes irhakabát volt közvetlenül előtte, mögötte egy cserfes szájú kis kamaszlány ruha. Bár a szekrény homályában nem látszott, de vidám zöld színe volt, a derekán piros anyagból készült öv és be nem állt a szája, nem unatkozott tőle a szekrényben lévő társaság. Így volt ez azon az estén is. A ház elcsendesedett, egy kakas még kukorékolt a csillagok felé, távoli kutyaugatás foszlányai ütköztek a ház falának és a denevérek megkezdték esti vadászatukat. A zöld kis ruhácskától megtudhattuk, hogy korábbi gazdája benne ment az első randujára és arról a lopott csókról is tudomást szereztünk, amit az utca végén lévő magányos eperfa mögé bújva kapott a csirkeboltoz fiától. - Ezt már százszor hallottuk! - szólalt meg egy sötétkék színű, rekedt hangú zakó, a szekrény jobb oldalán és megpróbált kissé odébb csúszeni a mellette lévő fürdőköpenytől, mert az mindig rátekeredett.

- Akkor beszéljen más! - válaszolt dölyfösen a leányka ruha és elhallgatott.

Sokáig csend uralta a szekrénybelsőt, csak egy egér kotorászott a szekrényhez tartozó fiók sarkában némi papírdarab után, hogy fészkéhez vigye. Egy alsószoknya törte meg a csendet.

- Azok a húsvétek, amikor még szép ruhában várták a lányok a fiúkat, milyen odaadással keményítették minket és négyet ötöt is magukra vettek! Na nem panaszként mondom, de azok az idők már nem jönnek vissza, már csak én maradtam itt egymagam. Némelyikünk törlőruha lett, de felmosó rongyról is tudok - nagyot sóhajtott és visszahúzódott egy sárga esőkabát mögé. - Ez nem egy vidám történet - vette magához a szólt ismét a kék zakó, a zöld ruhácska gúnyos fintorral lóbálta meg piros övét. A sárga esőkabát csak annyit mondott:

- Ránk legalább mindig szükség lesz - és sajnálkozva érintette meg az alsószoknyát.

- Valóban más világ volt - hangzott a szekrény alja felől egy öreg, rogyant szárú csizma dörmögő hangja. Nem volt jó állapotban a sarka igen-igen kopott és a bélése is rég elengedte a csizma szélét, az oldalán kisebb repedések, de a hangja még mindig méltóságteljesen erőtől duzzadóan telítette be a szekrény minden szegletét. - Én azokat a farsangi bálakat nem tudom feledni, mikor dübörgött alattunk a padló, a zenészek muzsikájának ritmusára verték a szárunkat és hajnalnál előbb egyikünk se került le a lábáról.

- A pipafüstről se feledkezzünk meg! - hallatszott az irhakabát zsebéből egy hosszú szárú cseréppipa hangja és koppintott egyet a rézfedelével.

- Jaj, ne káráljanak, kit érdekelnek ma már ezek a régi szokások! Egy farmer, póló, tornacipő és mindenhova bemehetsz, legyen az iskola, színház, templom - hallatta hangját egy hosszú ujjú New York feliratú póló. Nem akart beleszólni, mert csak most került a többiek közé, de kikiváncoztak gondolatai. Halkan kezdte mondókáját, mégis mindenki értette.

- Talán igaza is lehet kedves barátom, mikor a régi szokásokat emlegeti és ma már mindegy mibe öltöznek az emberek, de ne feledje, aki leveszi a ruháját, az simán levetkőzik, de aki a viseletét hagyja el az kivetkőzik - mondta a lajbi. Majd kis szünetet tartott, most már mindenki rá figyelt. Igaz, a New York feliratú elég közömbösnek mutatkozott, mint aki csak azért figyel, mert nem tehet mást. A fekete ezüstgombos lajbi kissé megigazította a zsebóra láncot, ami valamelyest kijjebb állt a zsebéből és ugyanolyan halkan, mint az elején folytatta mondanivalóját. - Levetkőzni az egy fizikailag jól körülírható folyamat, kigombolja a ruháját, kibújik belőle, ledobja, vagy összehajítja úgy rakja le ennyi, semmi több, százszor, ezerszer megismételhető. Elhagyni a viseletet, kivetkőzni viszont nemcsak fizikai jelenség, lelki folyamat is párosul hozzá, nem ismételhető meg és ha egyszer döntés megszületett nem csak egy egyszerű

ruhától való megválást jelent. Olyan folyamat elindulását jelenti, ami nehezen, vagy egyáltalán nem fordítható vissza. Megszakad a múlt a jelenel, a folytonosság láncát eltörik, az értékrendek megrekednek és talajt veszít a hovatartozás. Szép lassan múzeumokba, a történelem lapjaira kerül, majd lesz egy nap az évben a viseletről, azután már az sem. Amíg azonban néhányunknak még akad egy-egy öreg szekrény és anekdotázhatunk, és ha csak rendezvények alkalmával is de elő-elővesznek, akkor még marad remény, bármennyire másképp gondolja pólós barátunk. Ezután a monológ után már csak egy válasz érkezett az is a New York feliratú pólótól - na és akkor mi van-. Azután csend. Csak az előző egér jött vissza újabb papírfecniért.

Gál Zoltán

A kaspó legendája

I. A különös porcelán

Amióta az eszemet tudom, van egy különleges kaspó a házunkban. Kezdetektől fogva máshogy tekintek rá, mint egy átlagos tárgyra. Kiskoromban rengeteget csodáltam. Hihetetlennek tűnt. Pici gyerekfejjel képtelen voltam rájönni, mit ábrázol a furcsa tárgy.

Porcelánból készült, furcsa, hajlított formájú. Fehér festékekkel van beborítva. Elölről gyönyörű, színes virág minta díszíti, szélén pedig arany vonalak futnak. Első ránézésre is észre lehet venni, hogy valamikor réges-régen készült. Az idő múlása nem kímélte. A kaspó kissé kopott és karcolások is találhatóak rajta.

Anyukám még most is a felső polcon őrzi. Senki nem nyúlhat hozzá. Valamiért nagyon kötődik ehhez a tárgyhoz érzelmileg. Rengetegszer kérdeztem őt a kaspó történetéről, de ő csak a szokásos felnőttekre jellemző mondattal válaszolt, azzal, hogy majd ha nagyobb leszel elmondom, mert még úgy sem értenéd. Ennek a válasznak sosem örültem, de elfogadtam és türelmesen vártam.

Nemrég, mikor azonban újból megkérdeztem leültetett, a szemembe nézett és így szólt: azt gondolom már elég érett vagy hozzá, ezért elmesélem. A torkomban éreztem szívem lüktetését, mert már olyan régóta vágytam az igazságra. Nagyot sóhajtott és könnybe lábadt szemekkel, mintha kerülné tekintetem a plafonra nézett. Küzdött az érzelmeivel. Nem értettem. Vajon mit őrizhet ez a kaspó? Mi lehet a története? Örült kíváncsisággal és tátott szájjal vártam a történetet.

II. Ágnes

Réges-régen, több mint 100 évvel ezelőtt a mai szlovák Komárom mellett egy kis faluban megszületett az Oravec család ötödik gyermeke, egy lány, aki az Ágnes keresztnévet kapta. Pontosán 1912 nyarán látott először napvilágot.

Öt gyermek. A család nagy anyagi gondokkal küzdött, mert a szülőknek rengeteg éhes szájat kellett etetniük. Keményen próbálkoztak. Az édesapa napfelkeltétől sötétedésig a szántóföldön dolgozott, hogy megadja családjának a betevő falatot, az édesanya pedig szorgosan végezte el a házimunkát és gondoskodott drága gyermekeiről.

Ágnest anyja már kiskorától nevelte a házimunkára. Mire a lány hatesztendőssé vált, már tökéletesen elsajátította a főzés-takarítás és ruhamosás titkait. Az anyuka Ágnes születése előtt ugyanígy nevelte elsőszülött lányát,

Erzsébetet, aki akkora már anyja tanításának köszönhetően egy tehetős családnál dolgozott cselédlánycént.

Az idő elteltével Ágnes lassacskán felcseperedett. Helyes ifjú lány lett belőle. Vállig erő, barna, hullámos haja lágyan keretezte arcát, bájos, barna szeme pedig melegséggel ragyogott. Egyszerűen gyönyörű volt.

Sajnos Ágnesnek is szembesülnie kellett a szomorú igazsággal. A szűkös megélhetés miatt tudta, hogy még felnőtté válása előtt munkát kell vállalnia. Ekkor jól jött neki a tapasztalat, amit anyjától kapott és nővére Erzsébet, aki már alpból cselédlánycént kereste mindennapi kenyerét egy gazdag családnál, és sikeresen elintézte, hogy Ágnes is felvegyék és ő is szolgálánycént dolgozhasson.

III. Szerelem

Ágnes 17 évesen elindult első munkanapjára Komárom belvárosába. Megállt egy parkban, ahol nővére Erzsébet fogadta. Együtt elballagtak a vagyonos család házához.

Az épület előtt Ágnes kopogni készült, de abban a pillanatban nyílt az ajtó, és egy csapat fiatal legény özönlött ki rajta. A legtöbb legény figyelmen kívül hagyta őket, de volt egy kivétel. Egy magas, jó kisugárzású férfi, kinek más volt a tekintete, mint a többié és hosszasan szemkontaktust tartott Ágnessel.

Miután a legények elviharoztak, Erzsébet és Ágnes bementek. Ágnes megkapta feladatait a ház urától és neki is látott.

Pár óra múlva, mikor a padlót sikálta odalépett hozzá a fiú, akivel azelőtt már meglesték egymást. Bemutatkozott neki. Antalnak hívták. A házúr fia volt. Nagyon jól elbeszélgettek és rájöttek, hogy hasonlítanak egymásra.

Aznap után, amikor csak lehetett felkeresték egymást. Mindig együtt voltak a házban és gyakran előfordult, hogy titokban egymás szobájában tartózkodtak.

A rengeteg együtt töltött idő után már nem csak barátként tekintettek egymásra. Mikor összetalálkozott a tekintetük, egy különös, mindkettejük számára idegen, egyszerre furcsa és kellemes érzés fogta el őket. Szerelembe estek. Mindketten megváltoztak. Mindent megadtak volna egymásért. Antal apja hamar kiszúrta a fiatalok viszonyát. Nem nézte jó szemmel, hogy fia a szegény szolgálánnyal találkozzon. Azt gondolta, fia szégyent hoz családjára. Többször is szóvátette a fiúnak a dolgot. Az volt a célja, hogy elszakítsa egymástól a szerelmeseket. Megtiltotta nekik, hogy találkozhassanak. A fiatalokat ez sem gátolta meg. Minden éjjel titokban kiszöktek a házból és a Duna partján folytatták a randizásokat. Elválaszthatatlanok voltak. Örülten szerették egymást.

Sok-sok eltitkolt időnyi szerelem után kiderült, hogy Ágnes várandós. Nagy volt a két fiatalnál az öröm, amikor ezt megtudták. Egész életük legboldogabb pillanatait éltek át akkor. Antal apja viszont rendkívül dühös lett a hír hallatán. Betelt nála a pohár. Összehívta Ágnes és Antalt, leültette őket és jól elbeszélgetett velük. Fiát mindennek elmondta, és hangosan kiabált vele. Ágnes komoly fenyegetést kapott és el lett bocsájtva a háztól.

A két fiatalnak megszakadt a szíve. Egy szomorú napon zokogva váltak el egymástól. Ágnes fizetségül egy porcelán kaspóval és pár tört arannyal eresztették útjára.

Antalt nagyon megviselte a dolog. Ágnes elvesztése után minden egyes nap saját démonjai ellen küzdött, de a csatából ő került ki vesztesként. Rendszeresen álmatlan éjszaka után elhatározta, hogy egy örült dolgot fog tenni. Véget vet mindennek.

Ott állt a Duna partján. A víz sötéten hömpölygött előtte, mintha mindent elnyelne. Apja tiltása darabokra törte a szívét. Nem tudta elképzelni az életét Ágnes nélkül, ezért a fájdalom felemésztette őt. Az egész teste remegett. Felnézett az égre, mintha még egy utolsó válaszra várna, de csak a csend nézett vissza rá. Egy kövér könnycsepp gördült végig az arcán. Mélyet sóhajtott, és megtette. A Duna haragos hullámai pedig örökre elnyelték őt.

IV. Lehull a lepel

Anya egy pillanatra abbahagyta a mesélést, de eszébe jutott, hogy kihagyott pár apró dolgot. Például hozzátette még, hogy miután Ágnes hazaköltözött gyerekkori házába, még rosszabbra fordult a sorsa. Akkoriban nagyon kellemetlen volt, ha egy nő egyedül él, nevel gyereket. A mezőn dolgozott. Később lánya született, akit Veronikának nevezett el. Mivel egyedülálló volt, a falu lakosai kirekesztették és kibeszélték őt. Mikor Veronika nyolc esztendőssé lett, Ágnes találkozott egy férfival, akit Lajosnak hívtak. Neki sem volt senkije ezért őt is lenézték. Összeházasodtak. Nem voltak örülten szerelmesek, de kedvelték és tisztelték egymást. Lajos ugyanúgy szerette Veronikát, mintha a saját lánya lett volna. A gazdag család többi tagja pedig elmenekült a II. világháború elől.

Ezzel anya befejezte a történetet.

Ez mégis hogyan kapcsolódik a polcon lévő porcelánhoz? - kérdeztem. Tudod kislányom, a lány, Ágnes, aki fizetségül a porcelán kaspót és törtaranyat kapta, a te üknagymamád volt - mondta anya és megtörölte szemét. Arról is beszámolt, hogy Ágnes mamát egészen sokáig ismerte. Jóságos, csendes, dolgos asszony volt, aki segített Veronikának felnevelni három fiú

gyermekét. Élete utolsó éveiben nagy örömet szerzett neki, hogy láthatta első ükunokáját, aki az én unokatestvérem. Ágnes 2004-ben hunyt el 92 évesen.

Abban a pillanatban realizáltam mindent. Azóta amikor csak ránézek a kaspóra, előttenek az érzelmek. Olyan érdekes, hogy egy ártatlannak tűnő tárgy mennyi titkot rejthet. Emberek életének történeteit hordozhatja magával. Sokat gondolkodom. Vajon mi lett volna, ha a két fiatal szerelme kibontakozhatott volna? Mi történhetett a gazdag család többi tagjával? Ezekre a kérdésekre soha nem fogok választ kapni. Minden hiába, ugyanis a múltat már nem lehet megváltoztatni, és ez így van jól, hiszen ennek a történetnek lényegi pontja a múlt, ami nyomokat eredményez a jövőben.

Győri Fanni

Nagymamám betegsége

Hogy mi lehet egy betegségben „érdekes”?

Vagy furcsa? Esetleg misztikus?

Mindjárt elmesélem apai nagymamám történetét, aki (mármint apukám) szintén gyerek volt még a történetkor... Kezdjük az elején.

Ez a történet, bármilyen furcsa, mégis igaz!

A mese a néhai nagymamámmal történt, a '70-es évek elején, mikor még nővérke volt a zentai kórházban.

Egy szomorú, délutáni napon, egy öreg hölgy elhunyt és nem tudták visszahozni az életbe. Mivel a nagymamám nővérként dolgozott, neki kellett levinni a hullaházba, ami a pincében volt. Egyik kolléganője segítségével

vitték le a lépcsőn. Ahogy vitték, az egyik lépcsőfokon Ilonka mamám lába megcsúszott és megrántotta a derekát. Elég súlyosan! Hosszú napokig, hetekig, sőt évekig harcolt a fájdalommal, de ennek ellenére ment dolgozni. Apukám is nagyon sajnálta az anyukáját, de kisgyerekként nem tudta rávenni, hogy menjen el az orvoshoz.

1977-ben mama megismerkedett és összeházasodott az én mostoha támmal, Vilmossal. Csodálatos napok következtek a sok szomorúság és fájdalom után. Vidámabbá tette apukám és nagymamám napjait. Vili tata jó és kedves ember volt, törődött a szereteteivel.

A következő év tavaszán, egy napfényes, virágillatos napon egy nagyot tüszentett az én nagyim. Ez a mozzanat hirtelen és váratlanul fájdalmas érzéssel borította el és lebénította őt. Pontosabban deréktől, a bal lába bénult meg. Azonnal mentő lett hívva, ami kivitte az egykori munkahelyére, a kórházba. Hosszú hónapokig szedte a gyógyszereket, járt tornára és még kétszer meg is műtötték. Szomorúak lettek megint a napok.

Vili tata és mama sokat beszélgettek arról, hogy hogyan szerezte ezt a betegséget. A nagyim elmesélte az öreg néni történetét. És itt jött a hatalmas meglepődés! Akit levittek, az szinte biztos, hogy Vili tata édesanyja volt! Azaz a nagymamám anyósa, aki 1972-ben, a kérdéses időpontban halt meg a kórházban! Hamar világossá vált és összeállt a kirakós kép. Különleges érzés volt rádöbben, hogy aki miatt a nagymamám megsérült és lebénult, annak a fia gyógykezelte később! Mintha a dédi küldte volna el a fiát kárpótlásul a nagymamámnak!

A mesém lehet hogy hamisnak vagy hihetetlennek tűnik – de mégis szóról szóra igaz! A dolgok végül mégis jól alakultak, mert a súlyos bajból nagyon szépen meggyógyult, ismét tudta használni a bal lábát. Ilonka mamám már nincs sajnos közöttünk, de ismerve őt, biztos nagyon büszke lenne, hogy megosztottam a történetét az olvasókkal.

Győri Zsombor

Egy jólnevelt kelenföldi utcagyerek

Ráhangelés

Ha megkérdezné öt unokám egyike – de persze nem teszi, mert nem ér rá – hogy miben hasonlított az én gyerekkorom az övére, akkor azt kellene válaszolnom, hogy szinte semmiben. Ha pedig feltenné a kérdést, hogy miben tért el leginkább, akkor habozás nélkül azt mondanám, hogy vele szemben én szabad voltam.

És akkor nem értené a választ. Azért nem, mert az embereknek hamis fogalmaik vannak a szabadságról. Azt hiszik, hogy attól csak valami külső tényező foszthatja meg őket, holott dehogya: a rabság gyakran a belső kényszerek eredménye.

Hazánkban a gyerekkoromban nem volt még televízió sem. Utána apám nem engedte az érettségiig, hogy vegyünk. Ezért egy kütyümentes szabad világban éltem és időm volt annak szépségeire rábámolni. Erről a világról szeretnék mesélni neked.

Mielőtt még azt hinnéd, hogy már megint egy maradi öreg főszerba botlottál, tájékoztatlak, hogy 1970-ben programozást tanítottam (COBOL), 1975-ben pedig New Yorkban naponta az internet elődjével, az Arpanettel dolgoztam. Ámbár – most ne figyelj ide – a telefonom csak szép, de nem okos. Mellesleg 1970-ig a házunkban csak nekünk volt vonalas telefonunk (456-940, egy hívás 60 fillér). Ezért mindenki hozzánk járt telefonozni meg üzenetekért. Ez volt az SMS: anyám írogatott cetliket.

Viszont az öreg főszerban nem tévedtél. Májusig hetvenkedek utoljára, utána már nyolcvankodni fogok, ha Istenke is úgy akarja.

Ellentmondás?

Először is legyen szabad egy kicsit dicsekedni. Megengeded? Olyan jól esik... Öt évesen tudtam számolni és olvasni. Nővérekém, Panni szorgalmasan tanult, én meg hamar ellestem tőle a lényegét.

Akkor az ABC-t úgy okították, hogy újságpapírból nagy, fekvő „füzeteket” készítettek a szüleink, a nebuló pedig a híres-neves vastag kék-piros ceruzával írt – rajzolt – egy-egy oldalra egy-egy óriási nagybetűt

Egyszer sírva rohantam a konyhába. „Nézd anyu, eltört. Meg tudod ragasztani?” Panni éppen az 'F' betűt tanulta, én meg azt hittem, hogy az egy elrontott 'E'.

Most mesélek arról, hogy miben különbözött az én „munkanapom” a tiédétől.

Először is sohasem volt napi hat tanítási óránál több. Cirka kettőkor már otthon ebédeltem, mert anyukám htb. (háztartásbeli) volt, mint a nők többsége. Másodszor a tananyag nem változott olyan sűrűn, mint ma: a nővérkém tankönyveit örököltem. Harmadszor nem volt tele zsúfolva a gimire, sőt egyetemre tartozó, az átlag gyerek – mi több mint személyesen tapasztaltam: átlag tanár – által érthetetlen cuccokkal.

Az életvitelünk volt integrált, nem a matekpéldánk. Akkor a nebuló másfél-két óra alatt simán fel tudott készülni másnapra és bőven maradt ideje a külön-órákra, a sportra és a játéokra. Végeredményben arra, hogy gyerek legyen. Neked hány különórád van? Nekem három volt: német a Tanár bácsival, zongora a Vali nénivel (ezek fogalmak, ezért egybe írandók) és hittan. A gimiben a zongorát a kosárlabda váltotta fel. (Csapatunk volt a legelső országos ifjúsági bajnok...)

No és akkor a magyarázat.

Háromemeletes házunkban kilenc fiú és nyolc lány lakott, bár az utóbbiak közül kettő „korosabb” (18 éves) volt. Egymást neveltük, amikor tucatnyian lezúdultunk az udvarra vagy a szomszédos grundok egyikére. A kedvedért nem kezdek itt hosszú pedagógiai fejtegetésbe, hogy a gyerekek társasjátéka mennyire fontos szerepet játszik az értelmük nyílásában és társadalmi beilleszkedésükben. Nézz csak meg egy filmet, mondjuk a gepárdkölykök hancúrzásáról.

„Anyúúú, lemeheeeeeek az uccccára?” – kiabáltam ki a konyhába. „Megírtad a leckédet?” – volt a viszont-kérdés. Ilyenek ezek a felnőttek: ezerszer elmondhatsz nekik bármit, képtelenek megjegyezni. Anyám is pontosan tudta, hogy a lecóval kész vagyok, meg aztán egy ilyen kérdésre ki mondott valaha is nemet?

Ha az egyéb dolgok (bevásárlás, házimunka) is rendben voltak, akkor irány az udvar vagy az utca, ahol várnak a többiek. Napi cirka két órát töltöttem az utcán, de mégsem voltam utcakölkök, mert bár előbb-utóbb az én ruhámmal is történt valami malőr, nem volt teljesen szakadt, a lábamon mást is viseltem, nem csak bőrkeményedést és utcapiszkot, és mint mondtam kész voltam a lecóval. Ja, és előre köszöntem az ismerős felnőtteknek.

Egyébként másból is tudhatod, hogy nem voltam igazi utcagyerek. Ugyanis nem műveltem a profi utcakölkök kedvenc időtöltéseit.

A szólás szerint „megy, mint a karikacsapás”. Társaihoz hasonlóan ez a mondás se életszerű, mert az a sport bizony nem is olyan könnyű. Végy egy egyenes, kb. 80 cm-es botot, meg egy rozsdás boroshordó abroncsot. A bottal megcsapod az élére állított vaspántot és megy is már, mint a karikacsapás, már ha utoléred az ide-oda tántorgó sietős sporteszközt. De honnan a fenéből vettem volna én egy abroncsot?

Azért a skíró csak beugrik? A mai gördeszka őse Kelenföldön a skíró volt. Ez egy deszkából összetakolt „tutaj”, rollerre hasonlító kormányval és négy csapággal, mint kerékkal. A skíróval a Sasadi út lejtőjén kellett hason lezúgni nagy csattogás-zörgés közepette negyvennel, nem pedig a Bartók Bélán botorkálni vele maximum hússzal, mert az olyan lenne, mintha egy profi szőrős a San Franciscó-i öböl hullámai helyett a Velencei-taviakat akarná megnyergelni.

Szóval – némi engedménnyel – akár jólneveltnek is tekinthetsz. Ami nem zárja ki, hogy anyácskám szerint „égetnivalóan rossz kölyök” voltam.

Ezt a képet csak azért raktam ide, hogy irigykedjél. Ha fiú vagy, úgy a partnerem miatt, ha lány, akkor a partneremre. Aki, elismerem, takarosabbnak látszik nálam.

Fred Astair-rel csak lélekben azonosultam. Egyszer a szomszédos ház Éva nevű leányzójával néptáncot roptam a Pamuttextil kultúrházában. A fotók szerint meglehetősen ügyetlenül, de főleg sápadtan műveltem azt a dolgot. Halmos Béla barátom pedig később nem értette, hogy miért nem rajongok annyira a táncházért – ilyen csodás kezdetek után.

Zajlik az utcai élet

Most pedig dőlj hátra, már csak lazán mesélek. Az utcán olykor-olykor izgalmas, a népeket megmozgató események történtek. Sok minden egyébről is be tudnék számolni – kiskori büntetéseim; mi volt más a suliban, mint ma; milyen volt a kaja; milyen feladatok – takarítás, futárszolgálat (korabeli **MMS: Menj Már Sürgősen a Baby nénihez...**) – vártak rám, de leginkább a maitól eltérő utcai életről.

Például vérfagyasztóan követelődzik valaki: „Ó szeress, ószereessss, cipőt-ruhát, tollat, mindent veszek.” A pofa úgy néz ki, mint Sancho Panha, elől is egy gömböly, hátul is egy dudor, ami végül ágytakaróba burkolt batyunak tűnik.

A MÉH-ben (Melléktermék- és Hulladékhasznosító Vállalat) a papírért, vasért, gesztenyéért stb. cserébe pénzecskét kaptál. Minden mást, amit kidobtál volna, átvett tőled az ószeres, ha volt rajta még egy ép darabka. Lyukas cipőt, kinőtt ruhát, tolla-fosztott párnát, törött órát stb.

A női fejek mind megjelentek az ablakokban, amikor felhangzott a „tarara-ritt... tamtam, ritt... tamtam” az előtéri kertecskéből. A kintornás, avagy verklis fásultan tekergette a gépzongora karját, majd odahagyva azt simléderes sapkáját ügyesen emelgetve az ablakok alá perdült. És már hullott is bele a sok két-, öt- és tízfilléres.

Következő kedvencemet a szólásból ismerheted: „Hiányzik neki, mint ablakos-tótnak a hanyattesés.” Ez a mester nem „peszélte ő jó mágyár”, talán mert a hátán volt egy faláda. Annak volt egy fogantyúja, aminek támaszkodott pár üvegtábla és volt két rekesze, amikben kalapács, gitt, alumínium és ragasztó találta a helyét. Nehogy azt hidd ám, hogy ha kitört az ablak, az egészet mindenestül kidobták! Ilyen csak a mai „fenntartható” korban történik. Az ablakostót szép szabályosan kivágta az üveglap törött részét, a ládikájából a hiányhoz mérte a megfelelő darabot, méretre szabta és ügyesen a meglévőhöz ragasztotta azt. Ezért sokszor láthattál olyan nyílásokat, amelyeken az üvegrészt fehér szalag keretezte. Mint manapság, amikor egy ventilátort applikálnak az ablak valamelyik sarkába.

Az előbbi pofának szó szerint is testvére lehetett az a rongyos fekete kalapos, kerek fejű szőke fickó, aki szintén egy fakeretet cipelt a hátán, de a kellei mások voltak. Kalapács, egy sorozat tűfűrész, legjellegzetesebb darabként pedig a kerek alumíniumlapocskák és a vastagabb ceruzabélre emlékeztető, jól hajlítható drót. A mester erről kapta a nevét, amit ki nem találnál: ő volt a drótostót. Fogta a lyukas főzőedényt, a tűfűrészrel kitágította, majd megtisztította a rozsdás hézagot. Levágott egy darabot a drótjából, átfűzte a lyukon, lapocska került erre és arra a végére is, amit kalapáccsal kellett formára igazítani, elverte a drót két végét, amivel készen állt a perfekt, méretre szabott szőgecs. A BMW szuper-robotjai se csinálnák különbül.

Elérkeztünk a kedvencemhez, aki egy töről metszett középkori szerzetesre ütött a félbevágott zsákból készült durva kámzsájával. Egy török-riasztó furcsa fegyverrel hadonászott, amely főleg a jégcsákányra hasonlított és hangos követelésbe kezdett az utcán: „Jegeees! Itt a jegeees! Jegeet vegyenek!” – parancsolta. Ettől eltekintve leginkább a néma barátokat mímelte csak ennyit morogva: „Felet, vagy negyedet?” Esetleg: „Fölvisszük?” A jeges lovaskocsija piros volt, mint a tűzoltóautó és mindkét oldala kaptárszerű rekeszekre volt osztva, hátul üres platóval. A rekeszből kihúzott egy méterszer hússzor húszas jégtömböt, amelynek mindkét vége átlátszó üregben végződött. A csákányt abba akasztva lódította a tömböt a platóra, ahol egyetlen

gyakorlott csapással vágta félbe, vagy vágta le róla a negyedét, ha másik nem volt kéznél. A darabot a soros várakozó vödrébe lökte. Ha nagy tételről volt szó, akkor az egész jég rudat a vállára kapta és komótosan felballagott vele a kuncsafthoz. Na ezért kellett a zsák: hogy a fejét-nyakát védje.

A házunkban csak T. néninek volt hűtőszekrénye, ami még csak egy cinlapokkal bélelt faláda volt. Néha-néha jóanyám is abban tárolta a húst, de ez nem volt bevett gyakorlat, mert hetente csak egyszer, vasárnap járt komolyabb húsféle az ebédhez.

Ritkán, személyesen feltűnt Van Gogh is. Bizonyám! Bár a füle megvolt, a csalé svájci sapkája, a hátán hordott zöld selyem sállal átkötött tarka batyuból kikandikáló hosszú ecset száruk és a szíjon lógó, térdét verdeső kopott rajzmappa felfedték az inkognitóját. A vándorfestő vagy abból varázsolt elő egy tájképet, vagy pár forintért – de inkább egy kiadós ebédért – megfestette valamelyik gyereket vagy hölgyeményt. Nővérem portréja is múzeumba kerülhetett volna, de a pofáról kiderült, hogy mégse Van Gogh, bár a festménye hagyott bennem némi impressziókat.

Most pedig áttérek a gyűlölt jelenségekre.

Egy dolgot nagyon utálok: ha gyereket vagy állatot kínoznak. (Az apai nevelési célú legyintés és a légszárny kitépkedése nálam nem tartoztak ide.) Te már nem is érted a „veri, mint szódás a lovát” fordulatot, amit én még a saját szememmel láttam. A könnyezővel. Mert sírnom kellett, amikor a több tonnás terhet vonzó muraközi lovak szép kövér farát véresre szántotta a kegyetlenül csapdosó ostor.

Engem anyukám küldött szódáért (meg minden másért), mert én voltam a tefus. (A TEFU a Teher Fuvarozó vállalat volt). Anyám így szól: „Öcsi, te fuss már le... A szódás az utca végében volt, ahol a körbeforgó billenőkerék zakatolását túlkiabálva próbáltam megértetni a süket mesterrel, hogy hány üveggel vinnék. Közben féltem, hogy a hálóba fogott üveg egyszerre csak szétrobban. Ami bizony megtörtént.

Tudnod kell, hogy a szóda régi angol találmány. A mi Jedlik Ányosunk azt találta ki, hogy miként lehet szódát kisüzemileg is gyártani. Valójában ez a technológia a hungarikum.

A tüzelőszállítók lovai is sokat szenvedtek, hisz' őket főleg ősszel, télelőn foglalkoztatták, amikor a Fraknó utca – mint minden környező utca – döngölt földje sártengerre váltott. A Tüzipesek voltak a legszemetebb fuvarosok, mert pont azokat az öregeket csapták be, akik nagyon szegények voltak.

A tárázáshoz használt kosár fenekére egy nagy bükkfát rögzítettek fent a platón, ami alulról persze nem látszott. Egy fuvaron akár egy kosárnyi tüzelőt is elloptak. 18 évesen már volt merszem – és persze testalkatom – a galádságuk megfégezésére: a földre tettem a mérleget; úgy láttam, hogy mit művelnek.

Előbb a munka...

Először a küldetéseimről számolok be, aztán a búcsúról, ami pedig bizonyára jobban érdekel téged. Node előbb a munka, aztán a szórakozás.

1984-ben írtam egy könyvet a kódolásról: nem a programokéről, hanem az adatokéről. Talán az is közrejátszott benne, hogy anyám „kódokban” utasított.

Ha azt mondta: „Menj a közértbe!”, akkor a Somogyi úti kisközéltre gondolt. Ha „Menj az állomáshoz!”, akkor a nagyközéltre. Ünnepeken néha a „Menj a Meinli-be!” hangzott el: az volt a drága finomságok üzlete a Bartókon. Ha a feladat ez: „Hozzál felvágottat!”, akkor a Vasút utcai hentes a cél. Ha viszont „Menj a lovashoz!”, akkor a Kelenföldi úton a lóhentes. Vess meg: az édeskés-sötétvörös lókolbászt imádtam.

A népek nem voltak állatkínzók, de akkor vezették be a traktorokat és a kb. 700.000 paci közül 600.000 munka nélkül maradt, tartásuk pedig lehetlenné vált.

Ha az ukáz „Menj át a pékhez!” volt, akkor a Kelenföldi út sarkán álló boltba küldtek pékipari termékért. Átszaladtál a Somogyi úton a „Kukoricáson” keresztül és már ott is voltál.

Viszont a „Hozz kenyeret!” parancs a Pelsőcihez küldött a Ballagi utcába, ahol a vasárnapi igazán ropogós kenyeret és a finom péksüteményeket lehetett beszerezni.

A kétkilós fehér kenyér 3,60-ba, a barna 3 forintba került. A ropogós sercliye (gyürkéje) hazaérkeztemig mindig „megtépázódott”. Régen minden kenyér kovászolt volt, és amelyik nem lett volna az, azt nem is hívták volna kenyérnek.

A zsömle (40 fillér) kerek volt és rugalmas, ropogós héjjal. A kiflit (40 fillér) vagy úgy etted, hogy az omlós rétegeket egymás után hántottad le, vagy úgy, hogy a végét leharapva az ujjaddal mélyen a puha bélésbe fűrtál és kiemelted „egy a fűrés, egy a hántás” ütemre. A többi péksütemény választéka nem volt túl bő: a briós, a pacsní, a molnárka csak ünnepnap jelenthetett változatosságot, amint a vágott cipó is.

A tej tehénből készült és nem pakoltak belé homogént meg százalékot. Csak a kismamák részére adtak egy speciális – a többinél zsírosabb – tejcit. Fogalmunk se volt arról, hogy mi a kefir és a joghurt, mint ahogyan neked nincs fogalmad arról, hogy mi az igazi aludttej. Az összement tej nem egy fekete nyúlós borzalom volt, mint ma. Picit várni kellett vele (menjen

összebb) és akkor szépen a felszínre jött a tartalom és alul maradt a savó. A tetejét kanalaztam le aludttejként, ha nem készítettem belőle túrót. A materiát egy konyhakendőből készült zsákocskába töltöttem és felakasztottam a mosogató fölötti csapra. A savó átszűrődött, az aludttej pedig szépen túróvá sűrűsödött össze.

A tejet és a tejfölt vagy fém kannából mérték ki kívánság szerint literre, (fél)-decire, vagy tejes üvegben árulták. Tisztán, higiénikusan, praktikusán. És számodra talán meglepő módon a vaj is tejciből készült mindenféle pancsolás nélkül.

A mainál emberibb kornak a kedvenc társasjátéka a „kölcsonadás” volt. Nekem van kodlibetem (paradicsomdarálóm), neked hajszárítóvasad. Ma én kérem kölesön ezt, holnap pedig te azt. Ha a „lelőhelyek” közel voltak, az asszonyok jól eltrafikáltak egymással. (Ma pedig az egy házban lakók az se tudják, hogy ki fia borja a vele egy emeleten lakó szomszéd.) Ha távol estek, vagy ha vigyázni kellett, nehogy leégjen a rántás, akkor lépett szolgálatba a mindig kéznél lévő fiú gyerek.

...Aztán a szórakozás

Búcsúkor a Kelenföldi út két oldalát végigkísérték a ponyvasátrak, az Etele teret és környékét is betöltve. Az idősebb fiúknál a kurrens cikk a szív alakú, tükrös mézeskalács volt, mondjuk „Babám, te vagy a boldogságom” eredeti vallomással. Nekem arra nemigen volt szükségem, mert nem volt babám, akit ajnározni kellett és amúgy is azt hittem, hogy a baba egy gyerekjáték, nem pedig hús-vér lányka.

A törökméz, a medvecukornak is becézett cipőfűző, a kandiscukor jobb vételnek tűnt. Még nem volt kóla vagy más üdítő: szomjadat a narancslét rosszul imitáló Bambival (ami állítólag kátrányból készült) kellett enyhítened, bár én inkább a málnaszörpre szavaztam. A lacikonyhát mellőztem, a mutatóványok nem érdekelték, a célba lövéssel nem próbálkoztam, bár utóbb a katonaságnál sikeresen műveltem.

A búcsúra kirimánkodott fillérek a vattacukorra, a simi-labdára, a jojóra és a varázscsőre mentek el. Ez olyan „távcső”, amelyet tekergetve mindenféle csodás kristály-alakzatot láthatnál a végét beragyogó éles fehér fényben.

Persze volt ringispil, figurás körhinta és mini óriáskerék is, de ezeket nem kedveltem, mert szédülős voltam.

Az eseményre rendőrök ügyeltek, akik nem csak sétálgattak meg kassziroztak, mint manapság. Bár tőlük is tartani kellett, hiszen kerek 10 forintra büntettek, ha eldobtál egy papírzacskót, vagy ha piros lámpánál mentél át az úton. Az bizony húsz darab 50 filléres fagyit kóstált. Másutt, így a közeli

Kosztolányi téren is, egy bácsi járta a parkot szöges végű bottal. Ezt két dolgra használta: feltűzte rá az eldobott cigarettás dobozt és miegymást, illetve a feje fölött lengetve hadonászott feléd, ha rendetlenül viselkedtél. Ma már nem telik egy ilyen rendet őrző, ifjakat nevelgető, szerény bérezésű nyugdíjasra. Vajon miért?

A búcsú két nagy attrakciója a hajóhinta és a motoros-gömb volt. Az előbbiben a nagyfiúk 360 fokban átfordultak, amit sosem mertem megtenni. Az utóbbi egy 14-15 méter magas gömb, amely acélpántokból készült úgy, hogy a hat-hét centis erős szalagok közötti hézagokon át lehetett látni. A merész vállalkozó egy ajtón jutott be. Ott felült egy motorra és eszeveszetten száguldozni kezdett a gömb belsejében. Én fejfelé és az egyenes úton se szerettem a motort, nem is ültem rajta talán csak kétszer, de hogy valaki még fizessen is azért, hogy fejfelé lefelé egy gömbben szédelegjen...

Alkalmi nevelőim

A szólás szerint „ahány nyelvet tudsz, annyi ember vagy”. Szerintem „ahány ember nevelt téged, annyiféle ember vagy”, annyi örökítette rád szellemi DNS-ét.

Iskolába menet betértél Annus nénihez. Nála vásároltad a Jonatán almát, amit vajas-, de inkább a sokkal olcsóbb zsíroskenyérrel együtt kötelező volt az uzsonna-zsákban az iskolába vinni és a nagyszünetben elfogyasztani. De vehettél mákot, diót, mazsolát, Rákosi-szalonnát (kemény szilvalekvárt), tejterméket, péksüteményt és ami fő: cukorkát. Két fillérért kaptál egy darabot, de ha volt húsz- filléred – ugyan kinek? –, akkor az egész rollni a tiéd lehetett málna, citrom vagy narancs ízben. A közepe vékonyabb volt; kellő nyalogatás után kilyukadt és a nyelved hegyére fűzhetted. Ha le akartad pottyantani...

Utcánkban Alich néni kicsit egy boszira hasonlított. Volt fekete macskája. Mindig a kezénél volt a nyírfasöprű. Orrán volt egy bibircsók, de a bajsza se volt smafu. Kisajátította a házával szemben lévő töltés túloldalát és lejtőjét, ahol mindenféle szép, egészséges zöldséget termelt, de igazi kincsei a vadrózsabokrok voltak. Amit csak te mondasz így, pedig az valójában hecsedli. Ha nem akartál érintkezni a seprűvel, akkor nem nyúltál hozzá. Kivéve, ha anyád ellátott anyagiakkal és nagyon szépen megkérted a nénit, hogy szedhessél pár

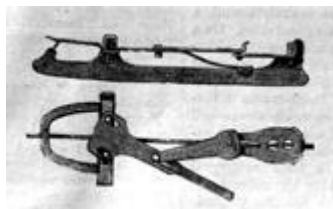
üvegre valót. Akkor aztán anyáddal kibelezhetted az ép, bár már sötétlő szemeket, mert a belső szűrős ízéje nem jött jól a világ legfinomabb, legegészségesebb, C-vitaminban gazdag lekvárjában.

Az az izé majdnem olyan volt, mint a Téalapó szakállához hasonlító szálkás hófehér vacak, amit a töltésen szedtél és jobban szűrt, mint a jancsika. Az üvegyapot a bőröd alá fúródik, égetően viszket, ami csak nagysokára szűnik meg.

Ja, hogy nem is tudod mi az a jancsika? A nagyobb gyerekek szokták megszívatni vele a kisebbeket. A legjobb alany hozzá a pamut ingujj. A csuklónál alá kell gyugni a fűfélét, amely a zabkalászra hasonlít, és ha lefelé simogatják, hogy kiszedjék, akkor fölfelé mászik a karon az ingujj alatt, egyre erősebben csiklandozva azt.

Olgi néni volt a szemfelszedő. Na fogadjunk, hogy azt sem tudod, hogy mi az a szemfelszedés! Ha a régi harisnyákon leszaladt a szem, nem dobták ki őket, hanem a gyereket elküldték a szemfelszedő nénihez, aki szépen kijavította. A törött esernyőnek is akadt mestere. Nem dobtunk ki semmi javíthatót, mint ma, amikor a még használható cuccot is újra meg újabbra cserélgetik. A mai emberek közül sokan a vásárlási kényszer menthetetlen foglyai. Ez is a rabság egyik fajtája...

Szabó bácsi a nevével ellentétben cipész volt a Somogyi út közepén. Az egyetlen általam ismert ember, aki faszögekkel a szájában se selypített. Fogta a cipőt, aminek a sarkát leszakította a felcsatolós korcsolya és szó szerint helyrekalapálta.

Felcsatolós korcsolya 1884-ből. Wikipédia.

Vele spiccesen is találkoztál. Na nem úgy, te balga! A régi cipőnek az orrán és a sarkán volt egy-egy rászögelt ovális alumínium darab, a spicc, ami a cipő kopását önzetlenül úgy gátolta meg, hogy maga kopott el és ezért pótolni kellett.

A Fraknó utca végén nagy lápos rét terült el. Annak befagyott jegén folyt télen a legizgibb játék: a koris fogócska. A lápon a nádszigetek közt a fogót kicselezve lehet ide-oda csalinkázni. Apró gondot csak az jelent, hogy a nádszálak tövével vékony a jég. Ergo beszakad alattad és térdig süllyedsz a jégmorzsa vízbe. Az se nagy baj. Egyrészt mert a bakancsba való sízoknit egyébként csak hetente mosnád ki, így pedig a már pállott lábujj-közeid felfrissülnek. Másrészt csak egyszer kaptál tüdőgyulladást, amikor is jött Romsauer gyerekdoktor-bácsi, mert anyád ideges volt a csekélyke 42,5 fokos láztól. A doki meg arra kérte, hogy pirítson egy adag grízt. Talán ebédelni

akart? Á, dehogy! Abban fertőtlenítette az óriási injekciós tűjét, amit mindjárt a fenekedbe is döfött. Az volt a penicillin, a kor antibiotikuma.

A korcsolyázás uniszex viselete ez volt: kötött sapka és sál, sípulóver, fekete posztó sínadrág, vastag fehér sízokni és bakancs. Most pedig ne figyelj ide, mert szégyellem: a nadrágban rózsaszín, vastag nagy-bugyi terpeszke-dett. De jó meleg is volt az!

A negatív kisugárzás is a nevelés része. Az Etele tér két izgalmas intézménye a borbély és a kocsmá volt, amelyek időnként szoros kooperációba léptek egymással.

Fejem formázója Béla bácsi volt, sűrű összenőtt szemöldökkel, busa, a fejétőn kopasz kobakkal, amelyből két oldalt nagy pamacsok lógtak ki, alig kisebbek, mint a füléből meg az orrából. Hja, suszternek a cipője... A képe mindig eresen-veres volt. 3 forint 60 fillért fizettem egy hajvágásért, ami persze a nullásgéppel történt. Egyetlen egyszer voltam csak kopasz, egy elveszített ostoba fogadás miatt, amit azóta is szégyellek, úgyszólván nem is mesélem el.

BB időnként lecsapva kezéből az ollót vagy a borotvát, a páciensét cserben és habban hagyva szó nélkül átrohant a kocsmába egy sürgős nagyfröccsre (két deci vinkó egy deci szóda). Művészlélek lévén nyilván az kellett az ihletéhez.

Vasárnap ebéd előtt apu engem küldött a kocsmába egy liter asztali fehérért. Egyúttal az állomás előtt álldigáló trafikból egy csomag Tulipán cigit is kellett vennem 6 forintért, bár azt akkoriban szálra is adták, kis barna papírtasakban. A kocsmában ihattam egy málnaszörpöt 70 fillérért. Mindig rinyáltam a sonkakezű csaposnak, hogy „aztán sok mánát tóttson” a pohárba, mielőtt feleresztené a hosszú nyakú állványból spriccelő szódával.

A műintézmény törzsvendége volt Bandi cigány. Mindkét lábát levágta a vonat a térde fölött. Vastag pneu-tappancsokon vonszolta magát ide-oda. Zsíros fekete lobonc haja alól még feketébb szem villogott rám. Idővel már nem féltem tőle.

„Fiú! Vigyél el a vonatra” – marrant rám. Én meg felsegítettem a kanizsai gyors peronjára: az volt a munkahelye nem hivatalos, megtűrt koldusként.

Amint látod én „sokemberes” gyerek voltam. Sokan hatottak rám, sokan neveltek közvetlenül vagy a példájukkal akár pozitívvá, akár negatívvá. A sor pedig még hosszabb is lehetne, de már csak egy tényezőt említek meg, az egyik legfontosabbat: a templom, a ministrálás erősen rányomta a bélyegét az egyéniségemre.

Na jó! Arról mégis ejtek pár szót. Öt évesen már ministráltam Takács plébános úrnak. Bíró bácsi, a sekrestyés tanítgatott. Tojásfeje teljesen kopasz volt és engem mindig egy janicsárra emlékeztetett. A szertartások és a

miseruhák nagy tudójának mutatkozott. Idővel én is: még a füstölőt is lóbálhattam. Node a kezdetek...

Kicsiként egyszer egyedül szolgáltam. A régi rítus szerint az állványostól 7-8 kilós misekönyvet a mise során kétszer át kellett vinni az oltár egyik oldaláról a másikra. Öt lépcső fel, ölbe kapod a cuccot, öt lépcső le, térdhajtás, öt lépcső fel a másik oldalra. Gyakorlatlan lévén nem fordítottam egyenesbe az állványt és úgy botorkáltam vele lefelé. A harmadik lépcsőnél már nem bírtam tovább és felordítottam: „Fogja má’ meg plébános úr, mer’ eztet én bizony eldobom!” De végül is nem tettem, se a könyvvel, se a hitemmel. Pedig néha az sem könnyű: néha az is kibillen az egyensúlyából...

Járművek

Ha fiú vagy és nem szereted a vonatokat, akkor valami baj van veled. Én imádtam elnézegetni a munkájukat, főleg a tolatást, a szerelvényrendezést a tőlünk 7-800 méterre lévő kelenföldi pályaudvaron. Nem volt gurítódomb, viszont volt egy aranyos kis 333-as lokomotív, amely úgy nézett ki, mint az angol mozdony röviddel Stephenson után.

A kedves jószág neki gyürkőzött: „na most ezt meglököm” és felgyorsulás után befékezett, úgy engedve el a teherkocsit az útjára, mint mama a gyermekét a játszótéri hintán. A vagon meg röpült, majd egyre komótosabban ballagott, végül nekicsapódott a már összeállított várakozó teherszerelvénynek (csatt), amin borzongásként futott végig az ütközők igazodása (zutyty-zutyty).

A sulival volt szomszédos a remíz, ahol a villamosok sürgölődését bámulhattam meg (lásd feljebb a MUKI-t). Akkoriban a gyerekek „gyűjtötték” a különböző típusú közlekedési eszközöket. Ha nővérkémmel valahová utaztunk, akkor lestük a buszokat, villamosokat és veszekedtünk értük: „stipi-stopi ez az enyém”.

Renault taxi 1953. Magyar Rendőr Fortepan 17959.

A kocsikat nem tudtuk megbámulni, mert az utcán fehér holló volt az autó. Taxi csak el-elsuhant a Bartókon, ha kiskocsi, úgy Moszkvics (3 fős), ha nagykocsi akkor Pobeda (4 fős). Régen még háborúból itt maradt angol és francia autók is járogattak, amelyeknek az ajtajai előlről hátrafelé nyíltak és az indexük egy kivágódó vörös karocska volt. Nem volt tanácsos melléjük állni, mert farba bökhettek.

Egyszer-kétszer ültem csak ilyenben, ha bérmaapám taxival vitt a Vörösmarty cukrászdába. Pityuval, a „bérmatesómmal” nem tudtuk, hogy mi tetszett jobban: az autózás, vagy a cukrászda mindig friss, mindig élményszerű süteménye.

Időnként láttam egy szürke, lomha (Csepel 350-es) járgányt, amely nem volt teherautó, mert plató helyett doboz volt rajta, de autóbusz sem, mivel csak egyetlen ablaka volt, az is rácsos. A szürke kocsit szürke egyenruhások vezették: az volt a „meseautó”-nak becézett rabomobil a köztörvényes bűnözők szállítására.

Az utcában először B. bácsinak, az Operaház hegedűsének volt kocsija, a menő Opel Rekord. Néha egy motor is szétrobbantotta az utca csendjét, ami okot adott a vitára. „Ez egy Norton” – szólta az A-legény, mire a B-srác megjegyezte: „a Csepel jobb”. „Honnan tudod?” „Há’ mer’ a nagybátyámnak az van.”

Ámde abban mindenki egyetértett, hogy a dunai dömper a legkafább járgány. Kettős kormányja és 360 fokban forgó vezetőülése volt. Télen a havat szállította a Dunába, amúgy jellemző terhe a sitty volt. A környékbeli kukoricákat és láposokat törmelék-töltésekkel szabdalták fel.

Volt viszont egy „jármű”, amit nagyon nem kedveltem.

Tíz éves voltam ’56-ban. Nem érthettem a történéseket. Az Etele téren orosz tankok sorakoztak bevetésre készen. Időnként egy-egy a Bartókon csörömpölt el a Körtérre. Egy méterre álltam az egyiktől. A szőke mosolygós páncélos, talán húsz éves, intett, hogy ugorjak fel rá, de nem mertem. November ötödikén apám körbevitt a szétlőtt városon. A Szabadság hídon át elsétáltunk a Körúton, a Corvin közön a Petőfi laktanyáig. „Soha ne feledd el, amit láttál!” – intett.

Szót fogadtam. A látottak még ma is élénken élnek bennem, bár egy-egy részlet a valóságosnál is szörnyebbre torzulva. Mint például az a zongora...

A Körtéren a mai McDonald's fölötti ház egyik emeletén sötét tárgy lógott ki a szétlőtt ablakon. Pont ott, ahol az év tavaszán első díjat nyertem Valinéni háziversenyén. Vajon mi történhetett ott azzal a zongorával?

Átellenben a kiegészített tank mellett egy összezugsugorodott holttest feküdt. Mégsem arra gondoltam, hogy megérdemelte, hanem arra, hogy neki is volt anyukája, aki visszavárta.

Móricz Zsigmond körtér 3. és 2. Pesti Srác 2 Fortepan 46757.

Záróintés

Terézke néni anyám kiségitője volt. Közös munkák alkalmával, nagymosás-kor, nagytakarításkor, befőzéskor rám szólt, ha csak tébláboltam:

- Tedd hasznossá magadat!

Néha nekem is kedvem lenne ugyanígy rászólni egy-egy fiatalra, amikor látom, hogy miközben az őse valamivel egyedül kínlódik, a srác zavartalanul mobilozik. Mint a bevezetőben mondtam, én egy kütyümentes szabad világban voltam gyerek. Sajnos a mai ifjak, de nemcsak ők, hanem a felmenőik is az eszközök rabjai. Avagy te minek neveznéd, hogy miközben az egyik rég nem látott unokámmal szkájpolunk, a tesója a mobilját bazírgálja? Öt percre nem tud meglenni nélküle? Mellesleg az anyukája ugyanazt tette. Az önfegyelem hiánya figyelmetlenséggel párosult. És még akadnak, bár már nem sokan, akiknek ez rosszul esik.

Van egy köznapis szólás: „Az idő pénz”. Én inkább azt vallom magaménak, hogy „Az idő szeretet”. Sokszor az idő a legértékesebb kincs, amit másnak ajándékolhatsz. Bármennyire is meglepő, a legnagyobb szabadság az, ha valaki képes lemondani személyes szabadsága egy részéről a mások iránti szeretetből.

Halassy Béla

Régi idők iskolái

Az iskolám neve Thurzó Lajos Általános Iskola. Ötödik osztályba járok. Korábban ebbe az iskolába járt majdnem az egész családom. Az intézmény ebben az évben ünnepli a 112. éves fennállását.

Idén kezdtem az ötödiket. Ez most olyan, mintha újra elsős lennék a felső tagozaton, de mégis már 5. éve járok az iskolába. A tanárok kedvesek. Házi nincs sok, de tanulnivaló? Na, az rengeteg, vagy csak én vagyok hozzá túl lusta! A szüleim sokat meséltek, hogy nekik milyen volt az iskola. Azt mondták, hogy a kerítés az nem ilyen volt, mint most, hanem hézagok voltak a rácsok között és ott lehetett ki-be járni, ahol csak akartak. Nálunk már szép festett vas kerítés van 3 bejárattal, amiből 2 diákbejáró. Biciklitartó is van, sőt még parkoló is ki van alakítva az iskola mellett, nem beszélve a szuper udvarról, ahol nagyon jó gumis réteg is felkerült a betonra, olyan, mint amilyen a futópályákon szokott lenni. Régen az iskolában kis kályhák voltak amivel fűtöttek, és télen sokszor kabátban kellett bent ülni a tantermekben. Most már nem lehet fájni bent, mivel a fűtésrendszer is modern lett, valamint

a falak is új szigetelést kaptak. Ami nekem nagyon vicces volt, hogy apukám szerint volt egy tanterem, ahol gaz nőtt ki a régi fapadló repedéseiből és hogy ők gyerekek a szivacsot is oda csavarták ki, hogy hadd nőjön! Anyukám azt mondta, hogy a padok hosszú történeteket meséltek el a bele vésett rengeteg szerelmes üzenet miatt. Azonban a padok alja tele volt az oda ragasztott rágógumikkal, igaz ez utóbbi ma is megtalálható a padok alján. Tankönyvük is kevesebb volt, nekünk már jóval nehezebb táskát kell magunkkal cipelnünk. Anyukám nagyon meglepődött, amikor tornából ellenőrzőt írtunk az okostelón, mert az ő idejünkben még telefon sem volt. Nem hogy okostáblát, de még fehér táblát sem láttak, csak a hagyományos zöldet, amirekrétával írtak. Anya azt mondta, hogy fehér táblát, projektort először csak az egyetemen látott. A közlekedés az iskolába sem olyan már mint régen. Manapság minden szülő autóval hurcolja a gyereket az iskolába. Na és mi volt akkoriban? Mindenki gyalogolt vagy a szerencsésebbek biciklivel jártak, már akinek volt. A nagytatám például letről a rétről sétált fel a városba minden kerestül, még az utak sem voltak az igaziak. Az iskolám melletti árok sem volt akkor még betemetve, anyukám azt mesélte, hogy víz is volt benne, s télen mikor befagyott, azon csúszkáltak, árokmacskáztak. Egyesek alatt még a jég is beszakadt!

Régen a tanárok is másként bántak a diákokkal. Apa azt mesélte, hogy akkoriban nem voltak ilyen szigorú szabályok mint most és több joguk volt a tanároknak. Volt olyan tanár, aki rendszeresen elővette a „nevelő botját” is és bizony rácsapott az asztalra vagy épp egy atyai pofont osztott ki annak, aki megérdemelte. Viszont a diákok is sokkal tisztelettudóbbak voltak. Az iskolámban még most is akad olyan tanár, aki még a szüleimet is tanította. Anyák sokat meséltek a fizikatanárukról, akin nagyon sokat nevettek. Vicces történeteik voltak erről a tanárról, például amikor a szertárba mindig egy fiút és egy lányt küldött „randevúzni”, persze azért, hogy behozzák a tanterembe a szükséges térképet.

A nagyszüleim korszaka számomra még furcsább volt! A tatám azt mesélte, hogy esetleg volt egy vagy két könyvük, de nagyrészt csak füzetek voltak. Na, manapság ez nagyon nem így van, ezért olyan nehéz az iskolatászkánk. A tantárgyaik is sokkal másolyenebbek voltak mint nekünk, mondjuk volt háztartástan is. Ez azért van, mert például az informatika óra lehetetlen volt, mivel nem voltak még számítógépek és okostelefonok sem és azt sem tudták mi fán terem a programozás. A nagyszüleim közül csak a mamám volt az, aki nem a Thurzóba járt. Ők azt mondták, hogy akkoriban 9. és 10.-be is jártak, de az már nem az iskolában, hanem egy teljesen másik épületben zajlott. Ez számomra teljesen új információ volt, mert azt hittem, hogy az általános iskola mindig is csak 8 osztályból állt. Kivéve persze azokat, akik megbuktak

valamilyen tantárgyból. A nagyszüleim kora óta a három elemi iskola közül csak a mi intézményünknek maradt ugyanaz a neve. Azt is mesélték, hogy az iskolámat régen a „munkásosztály” iskolájának is hívták, mert ez volt a legszegényebb és leglerobbantabb iskola a vasúton túl. Mára viszont ez teljesen megváltozott. Most az ellentéte a réginek. A felújításnak köszönhetően mi már a legszebb és legfelszereltebb iskolába járhatunk. Anyukám szerint mi szerencsésebbek vagyunk, mint a nyugati iskolás gyerekek, már abból a szempontból persze, hogy sokkal több elméleti tudást szerzünk itt meg, szinte sokkal erősebb itt az iskola, mint egyes országokban külföldön.

Én szeretek ide járni és a tanárokat is kedvelem. Ha most választhatnék és visszamehetnék az időben, akkor sem tenném, hiszen szerintem sokkal szerencsésebb vagyok, mint a szüleim és nagyszüleim voltak az ő idejükben.

Harmat Máté

Egy matematika tanárról

Volt egyszer egy matematika tanárom... De kezdem az elején.

Égészen váratlanul ért, mikor bejelentették, hogy abban a tanévben végre megcsinálják, amit már egy fél éve terveztek. Nem lettem volna meglepve, hogyha végül ez is könnyedén elszáll az égbe, mint az összes többi ígéretésük. Akkor viszont határozottan elszántak voltak. Meg is épült egy újabb épület, amit év elején csak hallomásból ismertem. Azért még reménykedtem, hogy engem hátha nem fog érinteni az a sokat emlegetett kettéválasztás, mivel éppen csak hozzá szoktam a Mester utcai általános iskola szürkés falaihoz, nem akartam már újat. Ez egyébként is az utolsó évünk lett volna a középiskolai felvételi előtt, ebből a szempontból se lenne szerencsés, ha pont minket helyeznének át. Persze legbelül pontosan tudtam, hogy úgyis minket fognak másik épületbe tenni, az úri diákok pedig maradhattak, ahol vannak.

Végül „demokratikus” alapon történt az elválasztás. A Bartók kórház mellett futott egy sín, amihez sorompó is tartozott, és aki azon túl lakott, átkerült az új épületbe. Nem voltunk sokan, a hely se volt túl nagy. Viszont meglepő módon egyáltalán nem voltam csalódott, amiért külön választottak minket az úri kisasszonyoktól. Egyetlen szép cipőt se láttam, de kivételezés sem volt, se lenézés. Kellemeset csalódtam abban a négy tantermes kis épületben, ahol a nyolcadik osztályt elveztem.

Teljesen beleillett a környezetbe a matematika tanárunk Margit néni, akit megismertünk. Mivel a hely is új volt, új tanárokat is kaptunk. Ő például éppen abban az évben fejezte be az egyetemen a tanárképzést, így nálunk kezdett.

Lelkes volt, türelmes és nagyon fiatal. A külseje nem maradt meg annyira, de az arcára még mindig emlékszem. Okos nő volt, de akkoriban ezzel nem ment az ember sokra. Azon tűnődtem, hogy sokkal többre lenne hivatott, mint ahogy ez elmondható sokunkról, de ennek senki nem adott hangot. Nem lehetett. Úgy ahogy a politikáról se lehetett beszélni már 56 óta. Ennek mondjuk én csak örültem, mivel nem értettem hozzá, és csak kérdéseket hagyott bennem.

Mint ahogy említettem Margit néni matematika tanár volt, ami nem egy hálás szakma. Neki se, de nekem se. Főképp mivel bárhogy próbálkozott egyszerűen nem tudtam hármasnál jobb dolgozatokat írni. Sose voltam jó tanuló, de azért mindig megvolt a négyes... a matekot leszámítva. Margit néninek legyen mondva, ő mindent megtett, hogy megértsük.

A jegyemen az se segített, hogy traumás lett a szemem, és egy hétig nem mehettem iskolába. Akkoriban ez a járvány tombolt Magyarországon, de elvileg az iskolámban csak én kaptam el, mert másról nem hallottam. Hét napra be is zártak a kórházba, így még a barátaimmal is csak az ablakon keresztül tudtam beszélni. Ott mesélték nekem először a pletykákat Margit néniéről, hogy lehet, hogy 56-os... de ezt akkor annyiban is hagytuk.

Majd, amikor végre hazakerültem, fejvesztve próbáltam bepótolni a sok anyagot, amiről lemaradtam. Az első matekórát is kíváncsian vártam. Meglepettségünkre nem Margit néni jött be, hanem egy másik tanár, akit nem ismerünk. Utána kérdezzük, amire csak nyugodt hangon azt felelte, hogy Margit néni önszántából ment el az iskolából. Akkor mindenki megnyugodott, mivel ez azt jelenti, hogy nem hurcolták el...

Sok évvel később Budapesten álldogáltam. Mihály karjába kapaszkodtam. Néztem az 56-os forradalmi megtorlások áldozatainak az emlékfalát. Bön-gésztem a betűket. A sok betű szinte vízesésként ömlött le a falról. Kis János, Balázs Anna, Arató József...

Majd elveszve a sorok között, az egyik apró kis sarokban, mintha csak egy kis piszok lenne a falon, egy megkopott név volt olvasható: Szécsi Margit...

Hárnási Orsolya

Hontalanság

Félig ébren fekszem a kórházi ágyon, amikor az orvosom belép. Hallom a léptek zajából, hogy nincs egyedül. Megállnak az ágyam mellett, de nem nyitom ki a szememet. Alvást színlelek, de közben a szívem majd' kiugrik a helyéről. Várom a szentenciát magamról.

- A folt, amit a tüdön találtunk, nem daganat – szólal meg végre, a lányom pedig hatalmasat sóhajtva ül le az ágyam szélére vigyázva, hogy fel ne ébresszen. Már majdnem kinyitom a szemem, és megkérdem, hogy akkor mégis micsoda, de aztán eszembe jutnak édesanyám szavai: *kislyányom, türelmes legyél!* Így aztán inkább nem mozdulok, de az ajkaimat akaratlanul is összehébelem, szemeimet pedig már szinte erőszakosan hunyom be.

- Nem ritka az édesanyja korosztályánál... - az orvos hangja megbicsaklik. – Tudja, az a folt Szlovákia történetének egyik legsötétebb és legszégycintesebb mementója.

Az orvos szünetet tart, én pedig arra gondolok, talán keresi a magyar szavakat, hogy jobban megértesse, mi is a diagnózis. Erőt veszek magamon, még mindig nem adom jelét, hogy ébren vagyok.

- Több páciensem is volt már, akik ugyanazt éltek át, amit az ön édesanyja. A családjukkal együtt elhurcolták őket a kegyetlenül hideg tél kellős közepén Csehországba. Sok gyermek betegedett meg akkor, és lábon hordta ki a tuberkulózist úgy, hogy fogalmuk sem volt róla mindezidáig. Az édesanyja nagy túlélő, hölgyem...

Az orvosom hangját kezdi elnyelni valami monoton zakatolás, amely mélyről, nagyon mélyről tört fel bennem. Áporodott széna szagát érzem, és azt, hogy folyamatosan szomjas vagyok, de hiába kérek, nem adnak inni. Édesanyám sírva ölel magához, suttog valamit, de a vonat zúgásától és a rázkódástól nem értem. Látom a szomorú arcokat, és nem értem, hová megyünk. Visznek valahová, messzire, nagyon messzire.

Aztán hirtelen már egy hatalmas lombkoronájú fa alatt ülök és sírok. A többi gyerek az oviban mind játszik, szaladgál, kavicsot gyűjt vagy ugróiskolázik. Én csak ülök a nagy fa alatt, és hiába jön oda hozzám a gyönyörű, hosszú, barna hajú Darinka és próbál vigasztalni, nem értem, amit mond. Csak azt akarom, hogy anyukám jöjjön értem, mert itt nem szeretek lenni. Sosem eszem meg a kenyeret, még akkor sem, ha nagyon éhes vagyok. Annak is olyan furcsa szaga van. Olyan más.

Nagyon szeretem a karácsonyt. Édesapám szenteste mindig eltrombitálja a Csendes éjt a haranglábnál, és a csöndes, hófödte faluban aki éjjélkor kiáll a

kapuba, azt gondolhatja magában: *De szípen trombitál a Jani bácsi, áldja meg írte az isten!*

De itt hogyan lesz Csendes éj, hogyan lesz trombitaszó, hogyan lesz karácsony? Mikor mehetünk már innen haza? Mert ez nekem nem a haza. Itt nem hazajövök az oviból. Ez csak egy ház. A haza nem itt van, hanem valahol messze. A boldog, gondtalan gyerekkorban van, a kergetőcskézésekben a szomszéd gyerekekkel, a vízfordásban van a zöld kútról és az éjszakai kutya-vonyításban. A kenyér ízében és az alma illatában, ott van a szomszéd Borcsa néni integetésében, ahogyan már a kert végéből sántikálva kiabál, hogy várjak, mert szedett cseresznyét, és van köztük, ami fülbevalónak éppen jó lesz.

Érzem, hogy a párnám már teljesen átázott a könnyeimtől, amikor ismét maghallom az orvos hangját, csak most sokkal halkabban szól:

- Meséljék el, akinek csak tudják. Az embereknek meg kell tudniuk, mit éltek át, akiket jogtalanul kitelepítettek. Mert meg kell tanulni nem elfeledni a feledhetlent, hogy megbocsáthassuk a megbocsájthatatlant.

Hencz Kornélia

Egy dolgos élet

A közelmúltban Irénke barátnőm arról kérdezett, hogyan éltünk mi az alföldi tanyavilágban a múlt század hatvanas éveiben, amikor még gyermek voltam. Kérdezett, és én boldogan meséltem édesapámról, arról, hogy ha csak lehetett ott csetlettem – botlottam körülötte már kiskoromban is, és hogy milyen jó volt vele az erdőt járni, megosztani vele minden gondomat, és hogy 17 évesen mennyire megrázott a halála. Hallgatta egy ideig az én beszámolómat, majd csendesen megkérdezte:

- És édesanyád? Róla nem mesélsz?

- De, persze mesélek. Csak tudod, az apukám... nos nekem ő volt a mindenem. Tíz éves koromtól városi iskolába jártam, hogy majd tudjak középiskolába felvételizni, mert ott az összevont osztályú tanyasi iskolában nem tanítottak orosz, és az fontos volt a továbbtanulásnál. Így aztán ötödiktől bejárós voltam, apukámmal naponta kétszer három kilométert gyalogoltam oda - vissza a vasúti megállóhoz, útközben nagyon sokat beszélgettünk... szóval róla sokkal több emlékem van. Hordtam haza az ifjúsági könyvtárból neki meg magamnak a Kittenberger útleírásokat, meg a történelmi könyveket – azután megbeszéltük, amit olvastunk. Apukám gyerekkorában kitűnő tanuló volt, nagyon szeretett olvasni, az volt a vágya, hogy ha majd bent lakunk a városban, beiratkozik a dolgozók iskolájába, hogy meglegyen a nyolc osztálya.

- És anyukád? Ő nem olvasott? Neki nem vittél könyvet?

Válasz helyett felálltam, és előkerestem egy régi családi albumot, kicsit keresgéltem benne, és odatettem Irénke elé: „nézd, ő itt az anyukám.” A fotón egy fiatal, kissé púpos, és a rövidlátása miatt hunyorgó szép arcú lány volt látható, amint szeretettel ölelt magához két fodros-bodros ruhás kicsi lányt. Barátnóm meglepetten nézett rám, mivel korábban azt mondtam, hogy egyke vagyok, én pedig magyarázatképpen mesélni kezdtem.

Az én Gere papám negyven évesen nősült meg, és vett el egy nálánál majd húsz évvel fiatalabb lányt, és házasságukból tizenhárom gyermek született - közülük tíz érte meg a felnőttkort. Az én anyukám érkezett a családba tizenharmadikként 1926-ban, közte és a legidősebb testvére között tizennyolc év volt a korkülönbség. Így azt hiszem érthető, hogy mire ő nyolcéves lett, a nagyok már iskolások, majd iparosok meg katonák lettek, ő pedig ott maradt édesanyja segítségének, és már kiskorában is nagyon sokat dolgozott. Hogy rövidlátó volt, azzal abban a korban még nem sokat törődtek, azt a négy osztályt így is kijárta. És sajnos azzal sem, hogy amikor egy télen elesett a jégen, valószínűleg eltörött több bordája és a gerince, és rosszul forrt össze – mégpedig elmondása szerint azért, mert nagyon vizes esztendő volt, „fölvötte a talajvíz a kutunkat, nem lehetett belőle inni vagy főzni”, így kannával hordta a vizet a szomszéd tanyáról, és mert fájt az egyik oldala, hát mindkét kannát egyik karján cipelte. E miatt lett púpos szegény. Emlékszem, amikor egyszer gyerekként a púpjára mutatva megkérdeztem tőle „anyukának ez nem fáj”, azt válaszolta csendesesen: „ez csak belül fáj kislányom, de ott nagyon”.

Tizenhét éves korára a többiek már mind kirepültek: volt, aki megnősült - mint Sándor vagy Mihály bátyja – volt, aki a városba ment asztalosnak, kőművesnek, szücsnek tanulni, és voltak, akik a II. világháborúban harcoltak akkor. Egyetlen lánytestvére, a keresztanyám se lakott már otthon, a megyeszékhelyen talált munkát, lakásra gyűjtötte a pénzt. Nagyapám tíz felé osztotta azt a nyolcvanhét hold futóhomokot, ami a tanya körül az övéké volt, így időről időre mindenki hazatért: ki-ki a szőlőjét művelni, vagy a kukoricáját kapálni, - de az idős szülőket csak anyukám, Ilonka gondozta. Ekkor történt az is, hogy Miska testvérenek – aki szabónak tanult, és akinek ekkora már másfél és hároméves kislányai voltak – a felesége tébécés lett, és mivel az fertőző volt, még a gyermekeit se láthatta, csak ablakon át. Így került a két kislány ideiglenesen haza a nagyszülőkhöz, illetve így került arra sor, hogy anyukámnak kellett őket gondoznia. Az anyát több mint egy éven át ápolták, a Mátrába vitték kúrálni, de mindhiába: 1944 év végén eltemették. A két kislány egészen az iskolás koráig ott maradt anyukám mellett, és az a kapocs, ami akkor kialakult közöttük, egészen élete végéig nem szakadt el. Látod a

fotón – fordultam barátnőmhöz – milyen odaadó szeretettel öleli a „szegény kis árvákat,” akik közül Emike még beszélni is tőle tanult meg, és éveken át mamámnak hívta őt. Hiába kerültek el városba miután az apjuk újra nősült, még felnőttként is anyukám volt a mentsvárunk: amikor pl. nagybátyám tiltotta Emit egy fiútól és meg is verte miatta, hozzánk szökött, és az én anyám bújtatta őt a szülői harag elől.

És most ugorjunk vissza a történetben. Anyukám a lányok távozása után is otthon maradt a tanyán: egyre több teendője volt az idős, beteg szülők mellett. Állatokat tartani, szőlőt, kertet művelni, kukoricát és gabonát termelni évről évre. Teltek az évek, testi hibái miatt nem járt el bálba, nem próbált ismerkedni. Volt ugyan egy falubeli legény, aki napszámba járt hozzájuk, és benne bízott, hogy talán majd nem csak a munka miatt jár ki hozzájuk a faluból, de azután Jósikát elvitték a frontra, és abból a századból mindössze ketten tértek haza – ő is odaveszett.

Huszonhat éves volt már – abban a korban már „kimaradott öreglánynak” számított – amikor a szomszéd Pista – aki erősen rövidlátó volt, azért is nem vitték el a háborúba katonának - udvarolni kezdett neki. Ez a szomszéd fiú lett a férje, átköltözött hozzájuk a Tóth tanyára, de ahogy a kilencven éven felüli Gere papa megözvegyült, őt is magukkal vitték. Az első gyermekük halva született, de négy évvel később – amikor anyuka harmincegy, apuka harminchárom éves volt – megszülettem én. A nagypapa még megérte az én születésemet, kilencvenhét évesen temették el. Ahogy az évek teltek, megértettem, hogy anyuka az egyre romló szeme miatt csak zsákvarró tűvel tud varrni, hogy miért nem olvas soha, vagy miért nem tud olyan süteményt sütni, amihez mérleget kell használni... igen, ez nekem természetes lett. Mint ahogy az is, hogy ha jöttek „a lányok” – azaz Emi és Sári - az én anyukám boldogan sürgött forgott, kényeztette, bálba kísérte őket.

Nekem ebből a fajta szeretetből nem jutott. Engem az apukám kárpótolt, vele osztottam meg a gondjaimat, neki mondtam el az örömömet. Még mindig tisztán emlékszem: amikor kollégista lettem, és gépírásból egyest kaptam, őt hívtam fel a munkahelyén, hogy mire hazautazhatok a hét végén, „adja be” anyunak, ne rajtam töltsse ki a mérleget. Óriási trauma volt számomra tizenhét évesen édesapám váratlan halála. Egy reggelen a kollégiumban - épp öltöztem, hogy indulok az iskolába – jött a kapus szólani, hogy „gyere le, mert itt van az anyukád, de nagyon sír”. Két hónappal korábban temették el a Tóth nagypapámat, el sem tudtam képzelni mi történhetett. Arra, amit akkor hallottam tőle, nem voltam felkészülve, és szavai a lelkembe égtek. Ahogy leértem a lépcsőn, a nyakamba borult, és csak annyit tudott mondani: „nincs már

neked apukád, nincs már édesapád...”. És csak zokogott, és én vele sírtam. Nem értettem, nem akartam érteni a szavait, csak néztem az unokabátyámra, aki behozta őt kora reggel a városba autóval. És akkor Berci elmondta, hogy előző délután munkából hazafelé menet, miután leszállt a vonatról és kerékpárral a tanyánkra indult, a főútról való lekanyarodáskor utolérte, és megakarta előzni egy szomszéd motorral – mert a járművek által kivájt földúton nehéz előzni – de a két jármű első kereke összeütközött, és apukám a tarkójával egy jelzőkőre esett. Menthetetlen volt, szinte azonnal meghalt.

Édesapám temetésén a szakadó eső ellenére nagyon sokan voltak, hiszen a falubeliek tudták, egy nagyon jó embert veszítettünk el azon a napon. De eljöttek az osztálytársaim is a városból - igaz csak a fiúk, mert a lányoknak a szék-tói stadionban éppen akkor kellett élőképet alkotniuk egy sportrendezvényen. De az a hét fiú nemcsak ekkor állt mellettünk: egész nyáron odajártak a kecskeméti házunkhoz, hogy a nagybátyám irányításával lebontsák a melléképületeket és kialakítsák a lakásunk. Anyuka és én sütöttük nekik a palacsintát, főztük a keménylebbencset – ők pedig még a családi nyaralásról is visszajöttek, hogy segíthessenek.

Tanévkezdésre már nem voltam kollégista, lakható volt a ház, ha nem is volt benne kész a fürdőszoba – de hát a tanyán még villanyunk se volt, így a fürdést, mosást megoldottuk lavórral és gáztűzhellyel.

Leérettségiztem, munkába álltam – és egy munkahelyi kiküldetés alkalmával a hazaúton, a vonaton megismerkedtem Misivel, a későbbi férjemmel. Vele fejeztük be a kis házat, az ő apai örökségéből lett fürdőszobánk. Pár évig együtt éltünk anyukával, megszületett a fiunk, és hét év múlva lett egy bérházi lakásunk.

Anyu ezután előbb egy özvegy sógornőjét, majd egy bátyját, és végül keresztanyámat – a rajta mindig is uralkodó, tizenhét évvel idősebb nővérét - ápolta. Ő így gyűjtött egy kis pénzt, de nem a nyugdíjas éveire, hanem nekünk hármunknak, mert a két lányt is támogatni akarta (annak ellenére, hogy közben férjhez mentek, gyermekeik születtek.) Például, amikor a sógornője meghalt, annak tanyáját Sáríkána adta – máig is abban él – a készpénz vagyonán pedig Emikének vett egy „kispolszkit” azzal az indokkal, hogy ő már nemsokára nyugdíjas lesz, jobban ráér anyukát orvoshoz hordani, mint mi, akik építkeztünk, és még nem volt kocink. Ha tehette, szabadidejében ment imádott Emikéjéhez, akivel a viszonya élete végéig szinte testvéri vagy anyai kötelék volt. Hidd el, amikor mi Kecskemétről Piliscsabára költözködtünk, komolyan felvetődött, hogy maradna inkább az ő közelében... csak hát akkor már ápolásra szorult, és azt Emi a férje és idős anyósa mellett nem vállalta volna.

- És azután, hogy elköltöztetek? Az utolsó években sem kerültetek közelebb egymáshoz? - kérdezett közbe Irénke - mert tudod, ami az anyukádat illeti, én őt kívülállóként másként látom. Ő egy különleges asszony volt, a szememben hős és egyben áldozat. Nagyon önzetlen volt, ápolta apukáját, nevelte az unokatestvéreidet, gondozta a testvéreit, pedig nagyon beteg volt. Milyen nehéz lehetett neki, hogy nem olvashatott neked, mint az apukád, nem játszhattok, kirándulhattok együtt, mint egy igazi család! Talán féltékeny is volt apukádra mikor látta, hogy mindig rajta lógsz, azért nem tudott veled közvetlen és felszabadult lenni. Az unokatestvéreidet látszólag azért szerette jobban, mert az ő szeretetükért nem kellett harcolnia. Édesapád halála számára is, számodra is óriási trauma lehetett, amit nem tudom kihevertél-e egyáltalán?

- Persze, igazad lehet, nem csak az én életem vett más fordulatot – hiszen le kellett mondanom az álmaidról, a továbbtanulás lehetőségéről – ő is elveszítette a támaszát, az egyetlen keresőt a családban. Igen, kétségbe volt esve, heteken át kapta a nyugtató injekciókat. Az a motor az egész jövőnket törte ketté. Édesanyám a testi bajai és látássérültsége folytán nem tudott munkába állni, a városban lebontásra és újjáépítésre váró házrész felépítése félbeszakadt. De esélytelenné vált ezek után az én továbbtanulásom is, hiszen az a 711 forint árvaellátás és ugyanannyi özvegyi nyugdíj 1974-ben se sok mindenre volt elég.

- De akkor megtörtént a csoda: a rokonok és az osztálytársaid is besegítetek, hogy az új házatok elkészüljön, lett egy jó munkahelyed, aminek köszönhetően nemsokára megismerted Misit, akivel azóta is nagy szeretetben éltek. Ma már nem történik ilyesmi! Ezt kellene egy regényben megörökíteni.

Ezután a beszélgetés után sokat gondolkodtam édesanyám életén, különösen az utolsó évein. Milyen kiszolgáltatott lett, miután 200 kilométerre költöztünk a megszokott környezetétől, az orvosaitól, imádott Emikéjétől – és én csak elláttam, de nem mindig tudtam végighallgatni. Hiszen új munkakörben, egy 9-20-ig, sőt hét végén is nyitva tartó bankfiókban kellett bizonyítanom vezetői alkalmasságomat. A férjem és fiam - mint mozdonyvezetők – nagyon sokat voltak távol, ők sem voltak mellette. Azután az, ahogy jöttek a tévképzetei, és félrekezeltek a Kiskovácsi pszichiátrián... és utána már nem volt képes önálló életvitelre. Kénytelenek voltunk nyugdíjas otthont keresni számára, de ott már csak pár hetet töltött. Sosem tudom feldolgozni, hogy ily méltatlanul ért véget egy dolgos élet.

Holécziné Tóth Zsuzsa

Egy esés története, ami megtanított újra felállni

Azt mondják, az esés a tanulás része. De azt senki nem mondja el, milyen érzés igazán nagyot esni – és utána újra felállni.

Amikor kicsi voltam, még járni sem tudtam, de már akkor is odavoltam a lovakért. Anyukámék sokszor mesélik, hogy ha megláttam egy lovat akár képen, akár élőben, azonnal felcsillant a szemem. Nem is volt kérdés, mit kérek a születésnapomra: egy hintalovat. Amikor a boltban megláttam, rögtön nevet is adtam neki – Szilvinek neveztem el. Azóta is megvan, ott áll a szobámban, és bár már tíz év eltelt, még mindig a gyerekkorom egyik legszebb emléke.

A családom hamar észrevette, mennyire szeretem a lovakat, ezért minden alkalmat megragadtak, hogy a közelükbe kerülhessek. Cirkuszban, vásárban, gyereknapon – ahol ló volt, ott voltam én is. Később már nemcsak a szüleim, hanem a nagyszüleim is rendszeresen vittek lovagolni. Egyre ügyesebb lettem: először futószáron tanultam, majd már egyedül is tudtam léptetni és ügetni. Olyan is volt, hogy versenyen indultam, amire nagyon büszke voltam. Az is külön öröm volt, hogy olyan iskolába járhattam, ahol az osztályommal együtt is elmentünk lovagolni.

A lovak számomra nemcsak állatok voltak, hanem barátok. Megtanultam figyelni rájuk, érezni a hangulatukat, és azt hittem, ők is mindig bíznak bennem. Egészen addig a napig, ami egy kicsit mindent megváltoztatott.

Egy hétvégi lovagló órán történt. Ugyanúgy érkeztem, mint mindig: izgatottan és boldogan. Felszereltem a lovamat, majd elkezdődött az edzés. Az első körök nyugodtan teltek, minden rendben volt. Amikor azonban ügetni kezdtünk, hirtelen megéreztem, hogy valami nincs rendben. A ló ideges lett. Mintha az ő féelme lassan átragadt volna rám is.

A következő pillanatban vágtaiba kezdett. Minden olyan gyorsan történt. A szívem hevesen vert, a kezem remegett, de próbáltam tartani magam. Egy darabig sikerült is, de egyre jobban elfáradtam. Aztán hirtelen a ló felágaskodott, én pedig leestem.

Egy nagy csattanás – és utána csend.

Először mozdulni sem tudtam. Nem tudtam, mi történt, csak azt éreztem, hogy félek. Végül nagy nehezen feltápászkodtam, és kimentem a pályáról. Apukám végig látta az egészet. Leültetett egy padra, és aggódva kérdezgette, hogy jól vagyok-e. Azt mondtam, igen, csak nagyon megijedtem.

Közben a lovat is próbálták megnyugtatni. Nem volt könnyű, több körön át vágtaázott, mire sikerült lecsillapítani.

A lovasoknál van egy szabály: bármi történik, vissza kell ülni a lóra.

Ez volt a legnehezebb pillanat.

Amikor újra fel kellett szállnom, a lábam remegett. Féltém. Szinte minden porcikám azt mondta, hogy ne csináljam. De tudtam, ha most feladom, akkor később még nehezebb lesz. Lassan visszaültem a nyeregbe. Mély levegőt vettem, és megpróbáltam megnyugodni.

Lépésben indultunk el. Eleinte minden mozdulatnál összerezzentem, de ahogy telt az idő, egyre nyugodtabb lettem. Rájöttem, hogy nemcsak a lovat kell irányítanom, hanem a saját félelmemet is.

Mire vége lett az edzésnek, már nem féltém annyira.

Azt hittem, ezzel vége is a történetnek. De nem így lett.

Otthon, ebéd után hirtelen összeestem.

Ezután már csak arra emlékszem, hogy sietünk a kórházba. Az orvosok megvizsgáltak, és azt mondták, valószínűleg agyrázkódásom van. Néhány napig bent kellett maradnom. Nem volt könnyű, de voltak benne jó pillanatok is: pihentem, játszottam, mesét hallgattam. A nagymamám pedig mindig hozta a kedvenc ételeimet.

Amikor visszamentem az iskolába, mindenki engem kérdezgetett. Újra és újra el kellett mesélnem, mi történt. Mindenki aggódott, én pedig egyre jobban értettem, milyen nagy dolog történt velem.

Ma már tudom, hogy azon a napon nemcsak leestem a lóról.

Hanem megtanultam felállni.

Mert az igazi bátorság nem az, hogy soha nem esünk el. Hanem az, hogy akkor is felállunk, amikor félünk. Akkor is megpróbáljuk újra, amikor legszívesebben feladnánk.

Az életben még sokszor el fogok esni – talán nem mindig szó szerint. Lesznek nehéz napok, kudarcok, félelmek. De egy dolgot már biztosan tudok:

Nem az számít, hányszor esel el, hanem az, hogy hányszor állsz fel.

És én azon a napon megtanultam felállni.

Horánszky Emília Helka

A horgász meséje

Már egy hónapja esett az eső, megállás nélkül. A teraszon ültem, és az ugató időt figyeltem, mintha attól várnék választ: vajon létezik-e valamilyen varázsigé, amely véget vethet ennek a borzasztó időjárásnak.

Pedig valójában egészen máson járt az eszem. Arról álmodoztam, milyen lenne repülni. Felemelkedni a magasba, mint egy madár. Belátni az egész utcát, a házakat, a várost. Segíteni a bajbajutottakon. Odarepülni, és felkapni őket a farkasok elől, vagy elcsípni a betörőket, és átadni a rendőröknek.

Nyolc évesen már tudom, hogy mindez csak álom – és az is marad.

Nagyot sóhajtottam. A párkányról lecsorgó vízcseppek egyhangú kopogását hallgattam, miközben a gondolataim lassan átterelődtek Katicára, a kishugomra. Már körülbelül egy hónapja fekszik a kórházban. Nagyon beteg.

A szüleim gyakran sírnak miatta. Vacsora után csendben elpakolnak, megsimogatják a fejemet, majd a szobájukba vonulnak. Rossz így látni őket.

Régen szerettem a közös vacsorákat. Akkor még Katica is velünk ült az asztalnál. Akkor még nem tudtuk, hogy gyógyíthatatlan beteg. Nevettünk, falatoztunk. Boldogok voltunk.

Apa mindig azt mondta, nem bánja, ha hangosan nevetünk az asztalnál – de közben azért együnk is.

Katica imádott enni. De nevetni talán még jobban. Főleg, amikor a spagetivel bolondoztam neki. Az egyik végét a számba vettem, a másikat kilógtatva hagytam, és közben megcsavartam a bal fületem, mintha egy motort indítanék. A következő pillanatban pedig felszívta a tésztát, mintha a motor tényleg működésbe lépett volna.

Ez volt a kedvence. Csapkodta az asztalt, és úgy nevetett, hogy majd leesett a székről.

Az eső közben egyre erősebben verte a tetőt. Néha úgy érzem, mintha az időjárás azért tombolna, hogy elterelje a figyelmemet a kishugomról.

Pedig én csak azt szeretném, ha itthon lenne.

Elővenném a kedvenc mesekönyvünket, amit tavaly karácsonyra kaptunk a nagymamától. Abban a vicces horgász újra és újra megpróbálja kifogni a halakat, de azok mindig túljárnak az eszén.

Igaz, már kívülről tudom az egész könyvet. De Katica akkor is boldogan hallgatta újra és újra.

Elhatároztam, hogy amikor hétvégén meglátogatjuk, magammal viszem a könyvet, és olvasok neki. Bár kívülről tudja a horgász történeteit, a kedvéért szívesen kitalálok egy újat is.

Apa és anya csendben bepakoltak mindent az autóba, majd intettek, hogy szálljak be én is. Az úton némán haladtunk, mintha idegenek lennénk egymás számára, mintha nem is egy család lennénk.

Arra gondoltam, ha Katica most itt ülne mellettem, talán a szüleim arca is derűsebb lenne.

Ott lapult mellettem a könyv, amelyet Csukás István írt, a A nagy ho-ho-ho horgászról, és minden reményem abba kapaszkodott, hogy ez a történet majd egy kicsit felvidít bennünket.

Megérkeztünk a kórházhoz. Észrevettem, hogy anya nyugtalanul, szaggattottan veszi a levegőt. Apa megkereste az orvost, aki tisztelettudó mosollyal üdvözölt bennünket, de az a mosoly hamar lehervadt az arcáról.

Amikor rám nézett, megpróbált ismét mosolyogni, de csak egy fáradt, bizonytalan arckifejezésre futotta tőle. Mély levegőt vett, és beszélni kezdett.

Alig mondott néhány szót, amikor a szüleim egymás vállára borulva sírni kezdtek.

Én csak álltam ott. Nem értettem pontosan, mi hangzott el, csak arra vártam, mikor mehetek be végre a kishugomhoz.

Nem tudom, mit mondhatott az orvos, de annyira elszomorította anyát és apát, hogy azt kérték, egyelőre csak én menjek be Katicához. Ők maradnak még egy kicsit, és majd később utánam jönnek.

Megfogtam a könyvet, és mosolyogva léptem be hozzá.

Az arca más volt, mint régen. Fehérebb. A szemei álmosan, karikásan néztek rám, és a hajcskája mintha kifakult volna. A szóke ragyogás eltűnt belőle, helyét valami fakó, barátságtalan árnyalat vette át.

De amikor meglátott, elmosolyodott.

Odamentem az ágyához és megöleltem. Éreztem, milyen kevés ereje maradt. Nem tudta felemelni a karját, ezért én hajoltam közelebb, és pusztit nyomtam a homlokára.

Leültem mellé, kinyitottam a könyvet.

– Melyik mesét olvassam? – kérdeztem halkán.

Azt felelte, most inkább egy újat szeretne hallani.

Úgy döntöttem, teljesítem a kívánságát. Kitalálok neki egy saját történetet.

Ebben a mesében én voltam a főhős. A kéményseprő utcán sétáltam le a tó partjára, amikor messziről megláttam őt. Ott ült a kis ladikjában, és mosolygott rám, mintha már várt volna. A magas, narancssárga kalapja vidáman billegett jobbra-balra a szélben.

Felém biccentett.

– Szervusz, Tomi – köszönt a nagy horgász, miközben erősen markolta a botját. – Mi járatban?

Nagyot sóhajtottam. A kezem a zsebembe csúszott. A víz nyugodt felszínét néztem, figyeltem, ahogy az úszó finoman ringatózik a víztükroön.

– A kishúgom nagyon beteg – feleltem. – Azt szeretném, ha meggyógyulna.

Ekkor egy hal kíváncsian dugta ki a fejét a vízből. El sem akartam hinni, amit látok. Úgy tűnt, mintha gúnyosan kinyújtaná a nyelvét a horgász felé, majd rám kacsintana, mintha azt kérdezné: jól csináltam?

– Hogy hívják a kishúgodat? – kérdezte a horgász, ügyet sem vetve a halra. Meg a többiekre sem, akik az előbbi bátor példáját követve lassan a felszínre emelkedtek. Úgy néztek rám, mintha azt várnák, őket is bevonom a beszélgetésbe.

– Katicának hívják – rebegetem. – És nagyon hiányzik.

Egy pillanatra elhallgattam.

– A szüleim nem beszélnek, amikor nincs otthon. Szomorúak vagyunk nélküle. Szomorú a vacsora. Szomorúak az esték... és a nappalok is.

A horgász elmosolyodott.

– Akkor bizony nagyon szerethetitek őt!

Bólogattam válaszul. Nem bírtam tovább visszatartani. Napok óta magamban tartottam a sírást, de most úgy zúdult ki belőlem, mint az egy hónapja tartó eső.

– Azt kívánom, bárcsak meggyógyulna... Még a kedvenc játékomat is odaadnám érte. Csak gyógyuljon meg.

– Ez nagyon szép tőled – bólintott elismerően a horgász.

Letette maga mellé a botját, mintha mára elég lett volna neki a szeretet „halfogásából”. Összekulcsolta a kezét, és komolyan felém fordult.

– Mondd csak... ha kívánhatnál bármit a világon, tényleg ez lenne az?

– Igen – vágtam rá gondolkodás nélkül.

Pedig addig az volt minden vágyam, hogy repülhessek. Hogy szupererőm legyen, és megmenthessem a bajba jutottakat. De akkor már tudtam: Katica fontosabb mindennél. Még erről az álmomról is lemondanék érte.

A horgász lassan felállt, mintha jól végezte volna dolgát, és csomagolni kezdett. Értetlenül néztem, ahogy a hóna alá csapja a botját, majd búcsút int.

– Akinek tiszta a szíve, annak a kívánsága teljesül, meglásd! – mondta. – Aki képes lemondani a saját álmáról egy nemes ügyért, arra a szerencse is rámosolyog.

Ott álltam, és pislogva figyeltem a távolodó alakját, amikor hirtelen egy kéz simította meg a fejem búbját.

– Tomika... – hallottam anya hangját. – Elaludtál?

Hunyorgva emeltem fel a fejem Katica kórházi ágyáról.

Az első, amit megláttam, az ablakon beáradó aranyló tavaszi napsugár volt. Már olyan régen nem láttam napfényt. A sugár végigsimította Katica

békés arcát: a kifakult haját, a sápadt bőrét, a karikás szemét, amely most nyugodtan, csukva pihent.

Akkor értettem meg, hogy a horgással való találkozás csak álom volt.

Ami viszont néhány nappal később történt, az már nem álomnak bizonyult.

Hazafelé tartottunk az iskolából, amikor az orvos felhívta apát. Apa azonnal lehúzódott az út szélére, és tágra nyílt szemmel hallgatta a telefonba mondott szavakat. Aztán egyszer csak akkorát kiáltott örömeiben, hogy majdnem kiugrottam ijedtemben az ülésből.

Úgy tűnt, csoda történt.

Teltek-múltak a napok, majd a hónapok, és az orvosok legnagyobb értetlenségére a kishúgom állapota javulni kezdett. Lassan, de biztosan.

Mintha valaki meghallotta volna egy kisfiú kívánságát.

Hamarosan hazaengedték a kórházból.

A haja visszanyerte eredeti, szőke színét, a karikák eltűntek a szemei alól, a bőre pedig újra üde és élettel teli lett.

Anya vacsorára spagettit főzött. Boldogan ültünk az asztalnál, és úgy ettünk, mint régen. A tévé halkán szólt a háttérben, de nem figyeltünk rá. Neveztünk, falatoztunk, és sorra elmeséltük Katicának mindazt, ami vele történt a napokban.

Amikor egy pillanatra a tévé felé néztem, a híradó bemondóján mintha egy magas, narancssárga kalapot láttam volna. Megdörzsöltem a szememet, hogy jobban megnézhessem – és valóban ott volt az a kalap.

Éppen egy spagetti szál lógott ki a számból, hogy eljátszhattam Katicának a szokásos „motorindítás” trükköt, de egy pillanatra megdermedtem.

Mintha ezt a kalapot már láttam volna valakin. Valakin, aki azt mondta nekem, hogy akinek tiszta a szíve, annak a kívánsága teljesül. Hogy hamarosan ránk mosolyog a szerencse.

És igaza lett.

Végül elmosolyodtam, és inkább folytattam a bolondozást Katicával. Elfordítottam a tekintetemet a tévéről.

A híradós bácsi közben bejelentette, hogy véget ért az egy hónapja tartó eső.

Igó Norbert Krisztián

Anya

Nem bírtam aludni az izgalomtól. A karácsonyi fényfüzér lustán lógott az ajtóm felett; apró lámpái sötétbe burkolózva pihentek. Bámultam őket, mintha arra várnék, hogy valami csoda folytán egyszer csak felvillanjanak.

Már mindenki aludt. Anya, papa és mama is. A tulsó szobából horkolás szűrődött át, és természetesen mindegyiket felismertem. Papáé olyan volt, mint egy fenyegető ágyúdörgés a védelmi sorfalon túl. Mamáé inkább egy barlangi medve morgására emlékeztetett, aki a kicsinyeit félti a betolakodóktól. Anyáé alig hallatszott. Inkább halk, szaggatott nyöszörgés volt, mint igazi horkolás. Mindig fáradt volt. A tizenkét órás ápolói műszak teljesen kimerítette.

A nap nagy részét a munkahelyén töltötte reggeltől estig. Mondhatnám, hogy csak aludni járt haza, de ez nem lenne igaz. Itthon is értünk dolgozott. Hazafelé megállt a boltban, vacsorának valót vett, és amikor hazaért, sokszor még azelőtt nekilátott főzni, hogy átöltözött volna. Csodáltam az erejét és az önzetlenségét. Különösen akkor, amikor négyünknek mindössze három csirkecomb jutott a tányéron, ő pedig elsőként mondott le róla, rám mosolyogva bizonygatva, hogy már nem éhes.

Közeledett a téli ünnep, a karácsony. Talán ezért is voltam ennyire izgatott. Édesapám azt ígérte, huszonötödikén eljön értem. Mindig szerettem nála tölteni a karácsonyt, mert olyankor együtt lehettem a féltestvéremmel, Verával. Négyéves volt, öt évvel fiatalabb nálam, de imádtam a boldog viháncolását. Végtelenül vicces volt.

Ami az alvást illeti, illett volna már a lóbórt húznom, de hiába. Nem jött álom a szememre. Még a bárányok sem tolongtak, hogy megszámlalhassam őket. Annyira izgatott voltam, hogy fogalmam sincs, mikor aludhattam el. Azt viszont pontosan tudtam, mennyire várom a karácsonyt.

Csak arra tudtam gondolni, ahogy Verával ugrálunk majd a karácsonyfa előtt, toporgunk izgatottan, ujjainkat tördelve, egymásra pillantva – és látom, hogyan csillan meg a fény a szemecskéjében.

Apukám egy autóalkatrész-gyártó cégnél volt főnök. Ősszel, amikor utoljára elvitt magához, megkérdezte, mit szeretnék karácsonyra. Azt is megígérte, hogy idén biztosan ott lesz a fa alatt.

Minden vágyam egy Superman játékgépjármű volt. Amióta csak az eszemet tudom, rajongtam érte. Rengeteg képregényem volt, figurára viszont soha nem jutott pénz. Ezt talán semmi sem bizonyította jobban, mint az a rozoga VHS-kazetta, amely elszakadt filmszalaggal pihent a szekrény tetején. Superman 2 filmcímmel. Annyiszor megnéztem, hogy a szalag végül feladta a szolgálatot. Amikor elszakadt, nagyon sírtam.

Anya akkor megígérte, hogy januárban megpróbálja megszerezni az egyik munkatársától, akinek rengeteg videokazettája volt. Idén azonban erre már nem futotta. A karácsonyfa fontosabb volt, a finom ételek, meg a tüzelő. Szerettem, amikor anya elmagyarázta nekem a dolgokat. Olyankor nem fáj a annyira belül.

Másnap reggel álmosan ébredtem. Kiabálásra. A konyhából hallatszott. Felkeltem, papucsban csoszogtam az ajtóig, és kidugtam a fejem. Mama a telefonnal a fülén állt. Amikor letette, – pontosabban lecsapta – a szívem nagyot, fájdalmasan dobbant.

Visszamentem a szobámba, és lerogytam az ágy szélére. Addigra már a könnyeim is lecsorogtak az arcomon. Mindkét oldalon. A mama szavai újra és újra visszhangoztak bennem.

Már megint ezt játszod? Ígéretsz a gyerekeknek, aztán lemondod? Hány-szor akarod még ezt megcsinálni? Nem gondolod, hogy ezzel tönkretesz a saját fiadat? Tudod mit? Utazzatok csak el nyugodtan, de többé ne ígérj olyat, amit nem tartasz be. Attól már tele a padlás. Boldog karácsonyt... és szégyelld magad.

Hanyatt dőltem az ágyon. Pontosabban a fejem rántott magával, a bennem keringő, piszok sok fájdalmas gondolat súlyától. Ugyanaz történt, mint a születésnapomon. Se focilabda, se dobostorta, és persze apa sem volt ott. Csak az ígéretés maradt.

Volt viszont helyette egy nagyon finom lekváros piskóta, egy szabadidőruha, és három boldog, szeretetteljes ölelés anyától, mamától és papától. És bármennyi fájdalom is kavargott bennem, azon a szomorú decemberi napon, már akkor, abban a pillanatban megfogadtam valamit. Hogy bármit is kapok az életben, örülni fogok neki. Mert tudom, hogy szívből adják. És azt is tudtam, hogy rájuk mindig számíthatok, bármilyen fájdalom érjen is.

Pár perc múlva anya kopogott, majd belépett hozzám. Odajött, letörölte tenyerével az arcomról a könnyeimet, és szoroson megölelt. Megvigasztalt. Apukámat nem hozta szóba. Nem szidta, még csak meg sem említette. Azt szerette volna, hogy ne a rosszra gondoljak, hanem megbékéljek. Hiszen ez mégiscsak a szeretet ünnepe.

Ezután benyúlt a pulcsija zsebébe, és mosolyogva előhúzott egy VHS-kazettát. Három film címe állt rajta: Superman – az első, a második és a harmadik rész.

Rám mosolygott, megpuszilt, majd a fülembe súgta:

– Boldog karácsonyt, kisfiam.

Igó Norbert Krisztián

Örökség

Gyerekként sokszor orrolunk a szüleinkre a szabályok miatt. Sok mindent nem engednek, például, hogy kabát nélkül szaladgáljunk a hóban, vagy hogy későn feküdjünk le. Számptalan szabály van, amit nem értünk és nem szívesen tartunk be.

Majd ahogy szépen felcseperedünk rájövünk, hogy ezek mind-mind megvédtek minket.

Csak egy telefonhívás: és felnőtt fejjel nagyon sok segítséget kaptam, hogy mi a titka a jó pogácsának, vagy hogy hogyan tegyek el befőttet. Mindig kaptam választ minden kérdésemre.

Tavaly februárban meghalt apukám, már nem csengett ki a telefon és nem jöttek a jó tanácsok. Maradt a csend.

A csend, ami rengeteg dolgot felébreszt bennünk. Számptalan emléket, miket már rég elfelejtettünk. Számptalan tanácsot és azt, hogy miért lehetünk hálásak.

A megannyi jó szó, támogatás és tanács.

Azt, hogy milyen ember lett belőlem, és hogy mennyi mindent tanított nekem.

Ez a csend hozza el nekünk azt, hogy mit örököltünk. Nem vagyont, pénzt, értékeket mert ezek nem számítanak.

Hanem azt az értékrendet, amit kaptunk, hogy felnevelt, hogy támogatott és tanított. Mert ezek értékesebbek bármilyen kincsnél. Ez a mi örökségünk. És az a hála, amit életem végéig fogok érezni, hogy az apukám volt.

Ihász Tamásné

A legszebb játékbaba

És rohant velünk a vonat, rohant, rohant... de mégsem elég gyorsan, mert az „itthon” és az „otthon” közötti távolságot egy teljes nap alatt tette meg. Egy 5 éves gyermeknek ez hosszú idő, és egy olyanak mint én, aki nem bírta az utazást és az idő nagy részét az illemlhelyen töltötte, borzasztóan hosszú. Túléltem minden alkalommal, amin mindig meglepődtem, mert az volt az érzésem, hogy belehalok többször is, és az utazást követő napon néha még léptem egy-egy olyan zakatolósat, mintha még mindig a vonaton lennék. De megérte, mert „otthon” várt dédmamám, drága Mamika.

Ott maradtam nála elég hosszú ideig, az elején nem hiányzott a családomon kívül senki és semmi, de egy idő után, hiányzott a játékbabám. Nem volt nekem sok babám, egy, talán kettő. Valahogy kimaradt a csomagból. És hiányzott. Mamika, aki minden nap olvasott nekem az egyetlenegy versesköte-

téből egy-két verset és a régi Nők lapjából egy mesét, megértett. Mindig megértett, nem tudom, hogy csinálta, de mindig ott volt nekem, akkor is ha én „itthon” voltam és ő „otthon” volt. Néha az volt az érzésem, hogy földönkívüli ereje van. Lehet, hogy az is volt neki? Ki tudja?

Mamika megígérte, hogy amint megkapja a nyugdíját, vesz nekem egy szép hajas babát. Ki is néztünk egyet a kirakatból, igaz, annak idején nem igazán volt miben válogatni, de érdekes módon voltak gyönyörű, hosszú, fekete hajú babák. Választhattam. És választottam is. Számoltam a napokat, számoltam, hogy mennyit is kell még aludni a nyugdíjig és féltve őriztem a hajas babámat a kirakatban, nehogy valaki megvegye. Nem vette meg senki. Olyan boldog voltam.

Eljött a nap, a várva várt nap, meghozta a postás a nyugdíjat. Mosakodtunk, öltözködtünk, kapkodtunk, Mamika a kis barna táskájába tette a pénzt, kézen fogott és irány az üzlet! Igen, még mindig ott volt a baba a kirakatban, nem vették meg! Repdestem az örömtől! Beléptünk az üzletbe, bentről még szebb volt, annyira gyönyörű! Már azon gondolkoztam, hogy mi legyen a neve, amikor sorra kerültünk mi is. Végre! Bekérte Mamika a babát a kirakat polcáról, már majdnem meg is fogtam, amikor megkérdezte, mennyibe kerül. Mennyibe... mennyibe... mennyibe... Hát annyiba, hogy nem volt elég rá a nyugdíja!!! És arról ne is beszéljünk, hogy még kenyeret is kell vennünk, feketét, mert csak az van, amiért sorba is kell állni, ahol össze is lapítanak, és arra sem maradna pénz, de még a babára sem elég, akkor nem is kell már a sorbanállásra gondolni, de enni csak kell... szóval, nem elég... Felfogtam, megértettem, nem első alkalom, hogy nincs valami és én megértem. Pedig csak 5 vagyon. És mégis...

Ez most szomorúsággal tölt el, miért nem vertem magam földhöz, miért nem rapliztam, miért nem húztam a fenekem a földön? Miért? Mert sajnos megértettem elég korán, hogy mi az a nincs. Még csak nem is sírtam... Szomorúak voltunk mind a ketten. Hazaballagtunk.

De Mamika nem adta fel: elővette egy régi ruháját, mérni kezdte, szabni, varrni, és rajzolni. Nekem is adott egy darab rongyot, tüt és cénát. Én is varrtam, igaz nem tudtam, hogy mit, de együtt varrtunk és az olyan jó volt. A végeredmény, csodálatos: a legszebb rongybaba a világon! Fehér fejcskájára szem, száj, orr volt rajzolva, haja nem volt, de volt sapkája, henger testére vékony hurka karocskák és lábacsák voltak rögzítve. Másnap ruháskát is varrtunk neki és a kamrában lévő fiókot Mamika kiürítette, úgymint ritkán használta, azt mondta, a gombjára madzagot kötött és a rongybabámnak így ágya, s ha akartam kocsija is volt, amit persze csak a kályha előtt tudtam húzogatni magam után, mert csak ott nem volt rongyszőnyeg. Nagyon boldog voltam.

Visszagondolván a rongybabámra, rájöttem, hogy Mamika nem volt képzőművész, de a legszebb játékbabát nekem ő adta. Mindig összeszorul a torokom, ha rá gondolok. Utólag kaptam több játékbabát, szebbnél szebbeket és még hajuk is volt, de egy sem volt olyan kedves nekem, mint a rongybaba.

Azt kívánom, hogy mindenkinek az életébe adassék legalább egy Mamika és egy rongybaba!

Izmeni Emőke

Másmilyen karácsony

Rohant a vonat, rohant, de most nagyon gyorsan, s mi hárman ott álltunk a peronon, egymásba kapaszkodtunk és sírtunk...

Én nem voltam a vonaton, pedig jobb lett volna, kibírtam volna a hosszú út okozta rosszulléteket, mert tudom, hogy nem maradok oda sokáig, hogy nem kell távol lennem a családomtól egy évig. De nem én választottam, nem mi és nem is Apuka. Igen, ő volt a vonaton. Már másodjára vitték el kényszermunkára a fővárosba, Bukarestbe. Hogy ki választotta ki, az maga tudja, de nem jól választott. Nagyon nem jól, mert még a postás néni is megjegyezte másnap Anyukának, hogy annyira sírtak a lányok az állomáson, főleg a nagyobbik, aki én voltam és már felfogtam a történeteket, hogy a szíve majd megszakadt a látványtól. Hát még a mi szívünk... Anyuka, mint egy kotlóstyúk a csibéit, úgy vett ölelő karjai közé, láttam, hogy ő is sírt, pedig általában titkolta a könnyeit, de most nem rejtegette, hiába is rejtegette volna, mert úgyis tudtuk. Otthon Mamika, a dédmamám várt kisírt szemekkel, megölelt bennünket és együtt sírtunk. Hogy meddig, arra nem emlékszem, csak arra, hogy meleg volt, amikor elvitték Apukát, hogy hazalátogatott néhányszor és utána ott volt már december.

Hallgattuk a rádiót, néztük a televíziót, mikor, hol volt adás. Megdöbbenően figyeltük a temesvári eseményeket, majd a bukarestieket, és aggódtunk, mint mindenki más, aggódtunk, mert Apukáról semmi hírünk nem volt. Egy idő után csak akkor hallottam, hogy megy a rádió vagy a televízió, amikor távol voltam ezektől a készülékektől, mert Anyuka kikapcsolta, amikor közeledtem, hogy ne sírjak már annyit. Mert már Bukarestben is lőttek, mert már szállították a halottakat, mert már azt figyeltük, nincs-e közöttük.

Történetek otthon is furcsa dolgok: Anyuka nem öltözött pizsamába, azt mondta, hogy fázik, én és a Testvérem nem fáztunk, össze volt csomagolva néhány dolgunk egy utazótáskába, ha utaznunk kell valahová, de hová, valahová...

Karácsony előtt van Apuka születésnapja, reménykedtünk, hátha hazaengedik akkor, de nem engedték. Nem baj, majd karácsonyra. Akkorra sem engedték. Volt egy fenyőfánk, feldíszítettük, alig volt valami alatta, de nem is érdekelt, álltunk körülötte, és mint minden évben a *Mennyből az angyalt* énekeltek. Nem énekeltek, nem tudtunk énekelni, csak akartunk, csak tátoztunk, csak reménykedtünk, hogy lejön hozzánk.

A templomban, a mise alatt, azt a hírt terjesztette valaki, hogy a „szekusok” a falu végén vannak, és nemsokára ellepik az egész falut. Melyik végén? Mi az egyik végén laktunk. A leghosszabb mise volt életemben, de nem voltak sehol, szerencsénkre.

Mamika, aki majdnem soha nem gyengélkedett, megbetegedett. Anyuka engem küldött gyógyszerért egy reggel. Ahogy kiléptem a kapun nagyon féltem, az eget fürkésztem, mert egy repülőgép suhant el az égen, féltem, nehogy leőljene. Nem lőttek, de az ég színe más volt, mint eddig, sokkal szürkébb, sokkal ridegebb.

Már Mamika is jobban volt, de Apukáról még semmit sem tudtunk. Félve aludtunk, összebújtunk a Testvéremmel, és imádkoztunk minden este. Az egész történet mintha egy örökkévalóság lett volna, egészen addig, amíg egyik éjszaka valaki nagyon erősen meg nem kopogtatta az ablakot. Egy pillanat alatt felriadtunk, féltem, mert arra gondoltam, hogy most kell utazni valahová a poggyással... de Anyuka, ő bátor volt, kinézett az ablakon, és akkor hangosan sírni kezdett, kinyitotta az ablakot, majd az ajtót és Apuka nevét kiabálta, és kiabáltuk mi is a Testvéremmel. Mamikával is kiabáltunk örömmünkben, hogy mit, arra nem emlékszem, de ez volt a világ legszebb kiabálása. Akkor láttam először Apukát sírni, utána sem sokszor, és ölelgettük egymást, és reggelig már nem is aludtunk.

Akkor nagyon nehéz volt mindezt megélni, de most tudom, hogy nagyon szerencsések voltunk, hogy így lett vége ennek a történetnek, hogy együtt kiabálhattunk örömmünkben, hogy megölelhattük egymást, hogy reggelig fent lehettünk. Sajnos nem adatott meg mindenkinek, pedig ha teljesült volna azon az éjszakán a kívánságom, megadatik...

Izmendi Emőke

Mákgubó, felhők, és az a szem

Kicsi gyermekként nyaranta legalább egy hónapot egy nógrád megyei, hegyek ölelésében megbúvó kis palóc faluban töltöttem a nagyszüleimnél. Számomra, városi gyermekként, az maga volt a mennyország. Minden falun töltött nyár számtalan újabb, izgalmas kalandot jelentett számomra.

Szerettem a nagyszüleim háza körül bóklászni, felfedező utakat tenni. A kert és az udvar megannyi titkot, csodás meglepetést tartogatott egy városi kislány számára. A ház előtt hosszan végigfutó keskeny udvar egyik irányban az utca felőli kapuban végződött, másik vége a ház mögött kiszélesedő nagy területbe torkolt, és még folytatódott fölfelé egy magasabb dombon, de a feljáratot retesz kapu zárta el. A földbe vájt lépcsőkön csak ritkán mehettem föl, akkor is mindig nagyszülői kísérettel. Állítólag azért, mert oda gyakran bejártak a rókák. A ház utca felőli végénél elkerített virágoskert pompázott, a főkapu mellett pedig hatalmas, kukoricával beültetett kert terült el.

Volt még egy hosszú, fűvel övezett földút, amely a falu főutcájától a kerítéskapuig futott. Ez a rész közös volt a jobb oldali szomszédokkal, de nekem ez is tiltott területnek számított, mert a kertkapun egyedül nem mehettem ki. Ez volt a szabály, amelyet én minden nap - volt, hogy naponta többször is - megszegtem. A kerítés tövében lehetett ugyanis a legízletesebb papsajtokat szedgetni. Azelőtt fogalmam sem volt róla, hogy ilyen finomság létezik, pedig igazi mennyei csemege volt. Persze nem csak a papsajt miatt szöktem ki ide, hanem azért is, hogy találkozam az utcabeli gyerekekkel. Főleg a délutáni órák voltak alkalmasak az ilyen kihágásokra, amikor nagyszüleim ebéd utáni pihenésüket töltötték. Nekem is le kellett ugyan feküdni, de hamar megtanultam, hogy elég csak mímelni az alvást. Amint felhangzott nagyapám falrengető horkolása, csöndben kiosontam, és azonnal a tiltott zóna felé vettem az irányt. Amíg a játszótársakra várakoztam, ebéd utáni második desszertként leszüreteltem a papsajttermés zömét. Mindezt persze csakis azért tudtam megvalósítani, mert a kaput, sőt a ház ajtaját sem zárták kulcsra sosem, akkor sem, amikor mindenki elment otthonról. Bárki bemehetett, mégsem kellett senkitől félni a jószágot, mert ha a látogató hangjára nem jöttek ki a háziak, senkinek eszébe nem jutott volna, hogy akárcsak meg is próbálja lenyomni a ház ajtaján a kilincset. Hányszor, de hányszor előfordult, hogy valamelyik falubeli paraszt vagy cigányember beállított ezért-azért, de amikor látták, hogy nincs otthon senki, kimentek szépen a kapuhoz, és ott várták meg, míg megjön a gazda, vagy visszajöttek később. A bizalom szónak akkor még valódi értelme volt.

Egyik délután hiába vártam játszópajtásokra, nem jött senki. Már meguntam a papsajtot, meg a néptelen utca bámulását is, ezért inkább visszamentem az udvarba. A gémeskút mellett nyílt az a kapu, amely a nagykertbe vezetett. Nagy volt, sűrűn tele égig érő kukoricával, és én mindig is vágytam oda, talán leginkább azért, mert megtiltották, hogy bemenjek. Arra gondoltam, biztosan valami nagy kincset rejtegetnek ott, de az is lehet, hogy aki oda belép, hirtelen egy másik világban találja magát, és sosem tud már visszajönni. Egy életem, egy halálom, muszáj felfedező utat tennem odabent, döntöttem el. Amikor kinyitottam a kertkaput, megfordult a fejemben, hogy mi lesz velem, ha mindenféle szörnyek és vadállatok laknak abban a sűrű bozótosban, de már nem tudtam visszafordulni, szinte magától indult el a lábam, és vitt, egyre csak vitt befelé.

Dobogó szívvel lépkedtem a sűrű növényzet között. Számomra hatalmas, átláthatatlan erdőnek tűnt a kert. A kukoricalevelek úgy susogtak, mintha nekem akartak volna mondani valamit, csak hát én nem érttem kukorica nyelven. Felnéztem az égre, és most talán még messzibbnek tűnt, mint máskor. Pedig hányszor és hányszor gondolkoztam azon, hogyan tudnék én oda feljutni. Egyszer nagyapát is megkérdeztem erről, de ő azt mondta, egyszer mindenképp odajutok, ám most még inkább itt a földön fedezzem fel, amit csak tudok. Nem érttem, miért, de elfogadtam. Azért most is sóvárogva bámultam a határtalan kékségre, a játékosan úszkáló báránfelhőkre. Szerettem volna megérinteni őket. Néhány szomorkás sóhaj után visszatértem a földre, és továbbindultam. Elvégre most is csak nagyapának engedelmeskedem, biztattam magamat, hiszen épp azt teszem, amit mondott: fölfedezem itt a földön, amit csak tudok. Például azt, hogy meddig tart és mit rejt a kukorica erdő.

Eleinte még élveztem is a bolyongást, de hamar sikerült eltévednem a magasra nőtt növények között. Kezdtém megszeppenni. Egyre többször gondoltam a sűrűben megbújó szörnyekre, akik csak rám várnak, hogy elkapjanak, és mohón elnyeljenek. Most már minden vágyam az volt, hogy kiszabaduljak az elvarázsolt rengetegből, de hiába, nem találtam a kiutat. Lelki szemeim előtt felrémlt, amint nagyapám és nagyanyám kisírt szemmel keresnek, de hiába, mert engem már magába szippantott a varázs kukorica erdő, ahová ők nem léphetnek be, és ahonnan én soha többé nem térhetek haza. Eszembe jutottak a szüleim is, mennyire bánkódnak majd miattam. Vagy mégsem? Lehet, hogy hamar megvigasztalódnak a kistestvéremmel, aki még csak fél-éves, és én nem is hiányzom majd olyan nagyon. A gondolat, hogy ezután már csak Zsuzsikát szeretik majd, rettenetesen elkeserített, és most már mindenképpen ki akartam keveredni a kertből. Azon keseregtem, hogy megyek majd ősszel iskolába, ha nem találom meg a kivezető utat? Most sajnáltam csak igazán, hogy nem szórtam morzsákat magam után, mint Jancsi és Juliska, de aztán az is rögtön eszembe jutott, mi lett a morzsák, no meg a két

gyerek sorsa. Most már ezért is izgultam, nehogy itt is legyen egy mézeskalács házikó, meg egy vasorrú bába, mert akkor engem elevenen felfal. Gyorsan ki kell jutnom innen, mielőtt nagy baj lesz, határoztam el.

Nagy elszántsággal elindultam, de alig tettem néhány lépést, ijesztő, sziszegő hangot hallottam. A réműlettől földbe gyökerezett a lábam. Minden lehetséges rémség felmerült előttem. Elképzeltem, hogy egy hatalmas óriás-kígyó kúszik felém, de az is lehet, hogy maga a hétfejű sárkány. Biztos ez az ő birodalma, és most haragszik, amiért ide merészkedtem. Kétségem sem volt felőle, hogy amint megtalál, rögtön bekap. Miért is nem hallgattam nagymamára, keseregtem, de tudtam, hogy már késő a bánat. A sziszegés egyre közeledett, s mellé más hangok is vegyültek. Furcsa, mély trillázó hang, meg mintha valami lihegett is volna. Jaj, a sárkány nincsen egyedül! Úrrá lett rajtam a pánik. Lekucorodtam az egyik kukorica tövébe, és behunytam a szememet. Abban reménykedtem, hogy ha én nem látom a szörnyeket, akkor ők sem vesznek észre engem. A hangok azonban egyre közelebb jöttek. Fülemler tapasztottam a tenyeremet, és kétségbeesett sikítózásban törtem ki.

- Segítség! Segítség!

Nemsokára válasz érkezett. Valahonnan a távolból meghallottam nagyapám hangját.

Hol vagy? Honnan kiabálsz?

Végre, megmenekülök, öntött el a remény. Felugrottam, és ordítottam, ahogy a torkomon kifért

- Itt vagyok, nagyapa, itt vagyok!

- Hol? – kiabált most nagyanyám.

- Ez a pizsok lány beszökött a kertbe, oszt nyitva hagyta a kaput. Tessék, nézd meg! Az összes liba, meg tyúk bement. Hogy úzzük ki őket onnan? – hallatszott ismét nagyapám hangja.

Haj, valahogy nem támadt tőle jó kedvem. Bajt sejtettem.

- Jaj, jaj! – hallatszott nagyanyám sopánkodása. – Nincs semmi bajod te lány?

- Nincs, csak megijedtem! – feleltem jóval halkabban, mert most már nem voltam biztos benne, hogy a sárkánytól félek jobban, vagy nagyapámtól.

- Hogy az a... – hangzott megint nagyapám dühös kiáltása. – Ezért még szorulsz, te bitang!

A bitang szó már ismerős volt, eleven gyerekként jó néhányszor kihúztam nagyszüleimből. Éreztem, hogy ennek nem lesz jó vége, de nem bántam én semmit, csak kikerüljek a félelmetes kertből, megszabaduljak a sziszegő szörnyektől. Hirtelen nagy zörgés támadt a közelemben. Néhány pillanat múlva felbukkant a Pudi kutya, nyomában haragos arcú nagyapámmal. Kérges tenyerével szó nélkül elhelyezett két csattanóst a fenekemen, majd ölbekapott, és hamarosan kint is voltunk a kertből.

Úgy meglepődtem, hogy még bögni is elfelejtettem, pedig a fenyítéstől égett a bőr a hátsómon. Nagymama keze gyakran eljárt, de nagyapám soha meg sem legyintett. Ebből tudtam, hogy most valami nagyon rossz dolgot műveltem.

- No, hát itt volt, egészen közel a kapuhoz – dohogott nagyapa, miközben átadott nagyanyámnak. – Megyek, megpróbálom kihajtani a tyúkokat meg a libákat. Meg amik megmaradtak a kiscsibékből.

Nagymama magához szorított, és gyengéden megsimogatta rosszaságom vöröslő bizonyítékát. A szeme azonban egyáltalán nem volt cirógató. Kemény tekintettel nézett rám.

- Látod, mennyi bajt csináltál? Ha nagyapád nem tudja az összes jószágot visszaterelni, éjszaka elviszi a görény meg a róka.

Aznap este büntetésből nem kaptam vacsorát. Igaz, amúgy sem tudtam volna enni, miután megtudtam, hogy nagyapám két kiscsibét taposott agyon miattam, amikor aggódva keresett engem a kertben. Hiába magyaráztam, hogy a hétfejű sárkány tehet az egészből, senki nem hitt nekem.

Falun még a zsíros kenyér is fejedelmi éteknek tűnt. Akár sót és pirospaprikát szórt nagyanyám a fagyos disznó- vagy libazsírral megkent parasztkenyérré, akár kristálycukrot, nem tudtam betelni vele. Aztán ott volt még a hűvös kamrában pihenő abált szalonna, melyből nagyapám a kockára vágott kenyérral csinos kis katonákat készített, fejükön sisak gyanánt hersegő vöröshagyma illatozott. Még a tojásrántottának és a paprikás krumplinak is más íze volt, mint otthon, pedig anyu is jól tudott főzni. A vargánya pörköltöt is először velem kóstoltatta meg nagyanyám. Talán közrejátszott, hogy magam is szedtem néhány gombát az erdőben, de még ma is a számban van az íze, és ha csak rá gondolok, érzem, ahogy a cuppogós, puha, rugalmas gomba szétomlik a nyelvemen. Persze hébe-hóba akadtak kevésbé örömteli élményeim is az evéssel kapcsolatosan. Ilyen volt például az ominózus hagymaszár leves, de előfordultak egészen kellemes, mondhatni egyedi élvezetek is, mint például az útszéli papsajt vagy a zsenge - még száron lévő - csemegekukorica vagy a friss, egyenesen a kalászból kimorzolt búzaszemek rágcsálása. Legalább ilyen kiváltságos élménynek számított a napraforgó még éretlen, puha magjának elfogyasztása is, de volt valami, ami mindezen finomságokon túltett.

A ház előtti kertben nagyszüleim virágot és mákot termesztettek. Húgommal együtt gyakran beolálkodtunk oda, és remekül elszórakoztunk az érett, kopogósra száradt mákgubókkal. Nagyjából épp úgy néztek ki, mint az a fura hangszer, amit a tánczenekarokban a zenészek átszellemülve vagy jókedvűen vgyorogva, ütemre ugrándoza rázogattak, csak kicsiben. Akkor még nem tudtam, hogy annak rumbatók a neve. Letörtük a gubót a száráról, és ha

megráztuk, jópofa csörgős hangot hallatott. Arra is hamar rájöttünk, hogy a feltört gubóból fincsi nassolnivaló mákot szerezhethünk. Nekem a mákos ételek különösen is kedvenceim voltak, ezért nagymama gyakran készített mákos kalácsot, mákos tésztát vagy mákos gubát mézzel, de a kilyukasztott mákgubóból egyenesen a számba szórt mák ízével semmi sem vehette fel a versenyt. Élvezettel öröltem fogaimmal a recsegő- ropogó apró, száraz szemeket. A kertben végzett pusztításért persze minden alkalommal megkaptuk a magunkét, de addig, míg föl nem fedezték, minden percet kihasználtunk a játéokra.

Emelkedett a ház mögött egy kisebb domb, ahol a tyúkok szoktak kapirgálni. Mögötte állt a klozet is, ahová gyakran bemenekültem a dühösen sziszegő gúnár elől. Akkoriban az angol vécé még csak a városiak kiváltsága volt. Nappal odajártunk a dolgunkat végezni, éjjelre meg oda volt készítve az ágy alá az éjjeli, vagyis a bili. Szóval oda, a dombra vonultunk fel táncdal-fesztivált játszani. A klozet szolgált színpadi háttérként, mikrofonnak egy kukoricacsutkát nevezünk ki, a rumbatökké avanszált mákgubókkal pedig némi ritmust is szolgáltatunk a daloknak. Amint rázendítettünk, a dombon kapirgáló tyúkok felháborodott rikácsolással szanaszét futottak ijedtükben. Olyankor a falu népe is zárt helyre menekült, és valószínűleg még éjjel is a „Nem várok holnapig” meg az „Ádám, hol vagy” zsongott a fejükben, mert ezt a két dalt ordítottuk hosszú percek, néha órákon keresztül, fáradhatatlanul. Mindössze ketten voltak, akiknek valamilyen megmagyarázhatatlan okból tetszett az előadásunk: nagyapa és a Pudi kutya. A kutya rettenthetetlenül, élénk érdeklődést tanúsítva végigülte minden előadásunkat. Néha-néha megrezdült ugyan a füle, de ezt a szemtelen legyeknek tudtuk be, vagy annak, hogy nagyon élvezzi a dalunkat. Nagymama szerint két okból tartott ki mellettünk a Pudi: vagy már eleve süket volt az öregségtől, vagy tőlünk süketült meg.

Nagyapa is öreg volt már, de mi tudtuk, hogy még jól hall, ha akar. Persze néha előfordult, hogy nagymama parancsolgatása vagy - ahogy ő nevezte - „karattyolása” süket fülekre talált nála, máskor viszont azt is megértette, amiről csak suttogva beszéltünk, ebből tudtuk, hogy semmi baja a fülének. Őt nem is a rossz hallásával gyanúsította meg nagymama, akinek viszont mindenre volt szeme. Nagyapa gyakran hátra jött a dombhoz, amikor fesztiváloztunk, rágyújtott a pipájára, hátát a nagy diófának támasztotta, és pöfékelve nézte előadásunkat. Néha még tapsolt is. Ilyenkor aztán mindig eszébe jutott, hogy megjutalmaz minket, s a jutalom az volt, hogy elvitt magával a falu főterén lévő kocsmába. Ez volt az a pont, amikor rendszerint kitört a perpatvar. Nagyanyám megvádolta nagyapámat, hogy csak azért tapsol nekünk, hogy utána elmeheessen velünk a kocsmába.

- Nem szégyelled magad, hogy itatra herdálsz a pénzt!

- Ne kalamoljál már – dűnnyögött nagyapa. – Nem költök italra, csak veszek nekik egy bambit, oszt jövünk.

A bambi ránk varázsszóként hatott, úgyhogy nagyanyám kénytelen volt megadni magát, mi meg uccu, már kint is voltunk a kertkapun.

A kocsmá a férfiak szent helye volt, oda fehérség nem sűrűn tette a lábát, kivéve persze a kocsmárosnét meg bennünket, de mi még nem számítottunk fehérségnek, csak lánynak. A kőpadlót gyakran felocsolták, így kellemesen hűvös volt odabent a legtikkasztóbb júliusi napokon is. Ma furcsa kimondanom, de akkor még a kocsmá szagot is szerettem. A bor savanykás, a pálinka émelvítő illata meg a cigaretta és a pipa füstje izgalmasan elegyedett a kőpadló nedves porzagával. Amolyan izgalmas „tiltott területen vagyunk” érzése lett tőle az embernek. A kocsmá mindig tele volt férfiakkal, és mindenki pálinkát meg fröccsöt ivott. Rajtunk kívül még egyetlen nőnemű lény jelent meg olykor-olykor: Ila, a falu bolondja, aki miután lehajtott néhány pohárkával, kifejezetten élvezte, hogy a férfiak ugratják, viccelődnek vele. Hangos, röfögésszerű röhögések, meg csiklandós sikkantások közepette még azt is megengedte némelyiknek, hogy megfogja a mellét. Olyankor vidáman megrázta a fejét, mintha ez lenne a világon a legjobb dolog; göndör fürtjei szinte csilingeltek, ahogy repkedtek körülötte a levegőben.

A hűgöm és én is kitüntető figyelemnek örvendtünk ebben a férfiasan méltóságjeljes környezetben. Az emberek kedvesen bólintottak, szemükkel csippentettek felénk, amikor beléptünk, a kocsmárosné pedig megkínált minket ingyen bambival. Micsoda móka volt felpattintani a málna- és narancs ízű gyöngyöző aransárga vagy rózsaszín üdítővel telt üveg csatját! Élveztük, ahogy a mozdulatra hangos sziszegéssel távozott a fehéren gomolygó szénsav, néha még az ital is kifolyt az üvegből a bádog pultra, de nem számított, mert amúgy is folyt azon már minden, amire csak kedve támadt a tisztelt vendégeknek.

Miután elszopogattuk a bambit, a kocsmá közönsége - mivel hallomásból már tudomást szerezhettek énekesi kválitásunkról - egyöntetűen felkért bennünket, hogy adjuk elő a táncdalfesztivált. Mi Zsuzsikával természetesen örömmel ragadtunk meg minden lehetőséget, amikor szerepelhettünk és a figyelem középpontjába kerülhettünk anélkül, hogy szemrehányó tekintetekkel kellett volna szembesülnünk. Nagyapának minden dal után fizettek egy fröccsöt, s mivel sokáig nem unták meg, hogy többedszerre is meghallgassák az általunk előadott két számot, mi egyre több szelet csokoládéval lettünk gazdagabbak, nagyapa előtt pedig szépen szaporodtak a kis- és nagyfröccsökkel teli poharak. Így aztán, annak ellenére, hogy néha girbegurba „s” betűket leírva érkezett haza, tényleg nem hazudott, amikor azt állította, hogy nem költ italra.

Élt nagyanyámék falujában egy furcsa néni. Szép kis öregasszony volt, hófehér hajjal, rózsaszínű, porcelánszerű arcbőrrel, mintha az idő nem rajzolta volna rá múlásának jeleit. Látszott, hogy nem a falubeliek közül való volt, ők mindig nagy tisztelettel, majdhogynem babonás áhítattal beszéltek róla. Gólya néni - mindenki csak így hívta - ruhája teljesen eltért az ottani szokásoktól. Városiasan öltözködött, nem hordott egyszerre három szoknyát csak egyet, nem gumicsizmában járt, hanem fényesre pucolt félcipőben, rojtos vállkendő helyett kötött kardigánt viselt, fején kendő helyett helyes kis virágos kalap billegett.

Mi gyerekek sokáig nem tudtuk, hol is helyezzük el őt, mikrovilágunk melyik kis szegletébe soroljuk. Néha behívott magához, amikor a háza közelében játszottunk. Teával és aprósüteménnyel kínált bennünket. Nála lenni maga volt a csoda, mintha egy elvarázsolt világba csöppentünk volna. Szép tiszta, gondozott udvarán egy borzas kutyán kívül más állata nem volt. Sem a ház belseje, sem a néni, valahogy nem illettek a falusi környezetbe. A bútorok inkább szépek voltak, mint célszerűek. Sehol egy szalmazsákos dikó, a konyhája szépen kikövezve, a szobában nagy karosszékekben, süppedő kanapékön, hibátlanra fényezett ovális asztal mellett ültünk, és finoman csipkézett, aranyozott szélű, virágmintás porcelán tányérról ettük a süteményt. Persze nem csak emiatt és a finom süti miatt jártunk hozzá szívesen, hanem a sok érdekes történetért, amit tudott. Órákig is elhallgattam volna, de ő mindig csak a maga által kiszabott időt töltötte velünk, ebédre hazaküldött bennünket.

Nagymamától aztán megtudtam, hogy miért hívják Gólya néninek, mert a valódi nevét már senki sem tudta. Fiatalabb korában ő volt a falu bábája. Az én édesapámat is ő segítette a világra. Így aztán a faluban tényleg a Gólya hozta a kisbabákat, legalábbis ő tette édesanyjuk karjába az újszülötteket. Ezért vette körül az a megkülönböztetett tisztelet, hiszen az élet kezdete és vége, a születés és a halál a legnagyobb dolognak számított az emberek gondolatában, és aki közreműködött egy új emberke megszületésében, azt meg kell becsülni. Ettől nagyobb megbecsülésnek csak a falu papja örvendett, hiszen ő keresztelte meg a Gólya néni segítségével megszületett gyermekeket, s aztán az utolsó kenetet is ő adta fel, s ő kísérte végső útjára a holtakat, akik a megszentelt földben végre békében nyugodhattak egy küzdelmekkel teli élet után.

- Úgy örültünk nagyapáddal, hogy a harmadik is gyerek lett – emlékezett vissza nagymama mosolyogva apám születésére.

- Miért, mi más lehetett volna? – kérdeztem elképedve, mert azt még feltételezni sem mertem, hogy esetleg születhetett volna nagymamának kisborjúja vagy kiskutyája is.

- Hogyhogya mi? Hát lehetett volna lány is, de abból egy is elég vót.

- De nagymama! – kiáltottam felháborodva. – De hisz a lány is gyerek! Én is az vagyok!

- Vagy te a rossebet gyerek! Té lány vagy! A lány az lány, a gyerek meg gyerek. Érted má?

Továbbra sem értettem, de azt már megtanultam, hogy nyelvi ügyekben ne vitatkozzam vele, mert úgy is én húzom a rövidebbet. A békesség kedvéért bólintottam, és megvontam a vállam. Végül is, nekem mindegy, hogy errefelé a lány az nem gyerek, csak a fiú, majd ha hazamegyek, akkor úgylis gyerek leszek én is.

Falusi nyaralásaim alatt az étellel, a születéssel, és az embert foglalkoztató másik nagy dilemmával, a halállal is volt lehetőségem közeli kapcsolatba kerülni. Ahogyan a születést, úgy a halált is az élet részének tekintették, nem úgy viszonyultak hozzá, mint a városi ember, aki igyekszik elfordítani a fejét, mintha akkor bizony nem is létezne. Láttam kiscsirkét a tojásból kikelni, és láttam, hogy kerül a tyúk a levesbe. Ők nem boltban vásárolt bontott csirkéből főztek, hanem abból, amit ők maguk neveltek föl. A jószág rendeltetése legvégül az ember éhségének csillapítása volt, így aztán minimum hetente gyilkosság történt a baromfiudvarban. Ez a része nem keltett bennem jó érzéseket, inkább elmenekültem, a végeredmény azonban kifejezetten ínyemre volt, főleg, ha rántva tálalták. Sokat gondolkodtam akkoriban, vajon miért nincs más módja annak, hogy az ember finom tyúkhúslevest, vagy kolbászt, sonkát egyen, mint az állatok leölése. Sajnos semmi okos nem jutott az eszembe.

Erről eszembe jut az az eset, amikor már nagylányként, tizenkilenc évesen, a párommal, akivel akkor még csak „jártunk” - meglátogattuk nagyszüleimet. Nagymama kórházban volt, nagyapa pedig betegen feküdt otthon. Megkért, hogy ugyan, vágjak már le egy tyúkot, és készítsek belőle egy jó pörköltöt. A kérés első részéről hallani sem akartam. Szerencsére délután megérkezett keresztanyám, és a vacsorakészítésnek ezt a részét megoldotta, sőt, még meg is kopasztotta a tyúkot, nekem már csak megfőzni kellett. Tekintve, hogy otthon mi csak bontott csirkét használtunk, fogalmam sem volt arról, hogy a kopasztás és a főzés között akad még némi előkészítő munka. Ebben az ártatlan tudatlanságomban azonnal nekiláttam. Levágtam a lábát és a szárnyát, a többivel azonban nem bajlódtam, és úgy egyben, ahogy volt, odatettem főni. Büszke voltam magamra, hogy milyen ügyes vagyok, és csak akkor bizonytalanodtam el valamelyest, amikor a lábasból igencsak kellemetlen szagok kezdtek terjengeni. Nagypám is előkerült a furcsa „illatok” okán. A fejét fogta, amikor meglátta, mit műveltem, és csöppet sem szelíden felvilágosított, hogy ki kellett volna szedni azokat a dolgokat, amik a tyúk hasában voltak. Istenem, hát mindig tanul az ember. A kutya mindenesetre boldog volt, mert ő ette meg az egészet.

No, de nagyon elkanyarodtam - vagy nem is annyira? - a halál témájától, pedig erről akartam beszélni. Falun szinte hetente találkoztam ezzel a félelmes

ellenséggel. Egyszer, amikor talán úgy négyéves lehettem, elvittek engem egy házba, ahol nagyon öreg, csontos, beesett arcú, sovány, ráncos kezű öregasszony feküdt a dagadó dunyha alatt. Ő volt a dédnagyanyám. Azt mondták nemsokára meghal, el kell tőle búcsúznunk. Semmi felhajtás, ez az élet rendje. Sosem felejttem el, ahogy a dédi vékony, barna foltos, ráncos kezével benyúlt a párnája alá, kivett onnan egy valószínűtlenül piros almát, és nekem adta. Még a halál kapujában is adni akart. Pár nappal azután, hogy hazautaztam, végleg elment a mennyei hazába. Egészen addig az, hogy a halál embert is magával visz, meg sem fordult a fejében.

Gyakran kísértem el nagyszüleimet - akik, mint minden falusi, a termelőszövetkezetben dolgoztak - a szántóföldekre, ahol nyáron nagy munka zajlott. Engem nem szívesen hagytak egyedül, nehogy kárt tegyek az állatokban, vagy magamban, vagy bármi másban. Már korán hajnalban kint voltunk, hogy a munka nagy részét még azelőtt el tudják végezni, mielőtt a nap gyilkos sugarakat kezd dobálni. Hajnal óta dolgoztak keményen az aratásban, épp csak egy kis késői früstökre telepedtek le.

Még alig helyezkedtek el, máris fürgén ugráltak fel a földről, mintha megunták volna a láblógatást. Pedig dehogyan lógott az ő lábuk! Nagyanyám dohogva kapkodta össze és a kiterített hamvasra dobálta a percekkel előbb kipakolt falatozni valót.

- Má megint! Má megint gyön az a nyavalyás eső! Sose akkor gyön, amikor kéne. Tavasszal kellett vóna, áprilisban, májusban, amikor szomjan dögölt a vetemény, nem most, a munka kellős közepén! Még mennyi minden hátravan!

A felhők feketén, mohó gyorsasággal tornyosultak egymásra, mintha be akarnák kebelezní az imént még arcpirongató napot. Szinte éjszakai sötétségbe borult az ég. Minden éjszakai rémálom azokba a súlyos, fekete felhőkbe tolt egyszerre. A fekete rossz. A boszorkányok és az ördögök is feketék. Nagymama és anyu is feketébe öltöznek, amióta apu meghalt. Nem szerettem a feketét, az nekem maga a félelem volt. Menjetek innen! Csak ezt mormoltam magamban, míg nagyanyám rángatott a kezemnél fogva. Menekülésről szó sem lehetett, a szántóföldön nem volt hova bújni a hirtelen leszakadó égi áldás elől. Mindenki próbálta magát bevackolni a szalmakazlak tövébe. Nagyanyám addig nyomkodta, rugdosta a lábával az egyik kazal oldalát, míg sikerült egy kis mélyedést kialakítani benne. Oda beültetett engem, aztán ő is mellém telepedett. Az ételt kettőnk közé rakta, a hamvast meg a fejünkre terítette, mint egy kis sátrat. Amennyire lehetett, összehúztuk magunkat, és nekiláttunk a falatozásnak. Olyan jól még soha nem esett tízórai, mint ott, a

szalmakazal tövében, a zuhogó esőtől védő hamvas alatt. A legfinomabb ételeket is felülmúlták a gyomromba menetelő kis szalonnás kenyér katonák.

A zivatar, amilyen gyorsan jött, olyan hirtelen el is ment. A nap szét pofozta a felhőket, és diadalmasan felragyogott. Kis idő elteltével lehetett folytatni a munkát. Nagyanyám szedte a markot, és egyre jobban izzadt. Kendője alól hamar utat talált a verejték. Kis patakocskákban folydogált le a homlokán, arcán. Most meg ez volt a baja, hogy erősen dolgozik a nap.

- Nem tudnál kicsit gyengébben sütni? Én leszek a vasárnapi peccsenye – zúgolódott.

Nagymamának semmi sem jó, szögeztem le a tényt. Én örültem, hogy a nap erősebb volt a felhőknél. Még arra is kedvem támadt, hogy segítsek markot szedni. Persze, az én kezem még kicsi volt, nem vitézkedtem különösebben a paraszti munkákban. Szívesebben legeltettem a réten a libákat a többi gyerekkel. Most is hamar belefáradtam a nagy igyekezetbe, és inkább elmentem a szalmakazalhoz, a létrán felmászni a tetejére, onnan meg leugrálni a kicsévelt törekhalomba. Amikor már úgy tele lett a ruhám a szűrős törekkal, hogy azt éreztem, sündisznók görögnek a bőrömön, nyavalyogni kezdtem, hogy menjünk haza. Haza ugyan nem mentünk, de nagyanyám gyorsan lekapott rólam minden ruhadarabot, jól kirázta, majd visszahúzta rám. Most má ne mennyé a törekbe, eriggy, szeggyé pipacsot az út széliről, parancsolta meg, és dolgozott tovább.

Elfáradtam a nagy ugrálásban, semmi kedvem nem volt pipacs után járkalni. Kiteregettem a vizes hamvast, és kényelmesen elterültem rajta. Nem bántam, hogy a ruhám is átnedvesedett, hiszen a nap gondosan megszáritotta. Próbálkoztam, hogy mennyi ideig tudok a napba nézni. Nagyon hamar szivárvány karikák kezdtek kavarni a szemem előtt, muszáj volt gyorsan lehunyni. Amikor újra kinyitottam, észrevettem, hogy az addig hibátlan kék égboltra a lenge szellő kis bárányfelhőcskéket terelgetett. Hát van-e attól izgalmasabb játék, mint felfedezni ezekben a csöppet sem ijesztő felhőkben sárkányt, autót, kutyát, angyalt, óriást? Egész mesebirodalom elevenedett meg előttem a könnyed, fehér felhőkben. Valósággal éltek azok a felhő-alakok. Az óriás üldözte a sárkányt, hogy legyőzze, végül egybefolytak, az angyal a kutya előtt siklott, majd madár lett belőle, a kutya pedig szertefoszlott, és kis pamacsokká vált. Nem bántam, mert mindig jöttek újak.

Otthon megkérdeztem nagymamát, miért nem szereti a felhőket.

- Szeretem én, ha esőt hoznak, amikor annak van az ideje – mondta. – Akkor is szeretem, ha nehéz munka közben odaúsznak a nap elé, hogy ne süssön olyan pofátlanul. És tudod-e, hogy néha a Jóisten is felhő mögé bújt, ha beszélni akart egy emberrel?

Nem értettem. – De miért bújt el? – kíváncsiskodtam.

- No, hát azért, amiért te sem tudsz sokáig a napba nézni.

Azon morfondíroztam, vajon honnan tudja, hogy a napba néztem? Nagymamának mindenhol van szeme? Ő folytatta.

- Megvakulnál, ha sokáig bámulnád a napot. Isten is olyan ragyogó, sőt, még sokkal ragyogóbb mint a nap. Ezért bújik felhő mögé. Nem akarja megvakítani az embert. Csak az láthatja Istent a teljes fényességében, aki már ott lakik vele a mennyben. Annak már nem kell felhő. Persze meg kell tanulni megkülönböztetni a felhőket, mert nem mind jó.

Ezt értettem. Azok a fekete felhők nem voltak jók. Féltem tőlük, és a munkát is félbeszakították. Erről eszembe jutott valami.

- Istennek csak jó felhői vannak?

Elkomolyodott. – Nem, nem csak jók. Amikor a fiát megölték, akkor beborította az eget sok-sok félelmetes, fekete felhővel. Nagyon fáj nekik, amit vele tettek.

- Akkor te is azért borultál feketébe, mert nagyon fáj neked, hogy apu, a te fiad, meghalt?

- Igen, így van – bólintott, és a szeme sarkában megjelent néhány könnyecsepp. – Az én fekete felhőm a fájdalom és a szomorúság.

- Néha rajtam is van fekete felhő, meg néha szürke is – mondtam csöndesen. – Álmomban sokszor, de máskor is. És olyankor nem látom a felhőtől a boldogságot.

- Tudom, angyalom – Nagymama megsimogatta a fejem. – A bánat rossz felhőket hoz, de ahogy ma is láthattad, a felhők mögött ott van a nap. Jézus is felhőn ment fel a mennybe, oda, ahol mindig fényesség van.

- Apu is ott van, nagymama?

Kézfejjével megtörölte a szemét. – Igen, biztosan ott van.

- És nekem is lesz majd egy felhőm, ami felvisz engem oda?

- Persze! Mindenkinek van – nézett rám mosolyogva csodás kék szemével. – Amikor eljön, csak rá kell állni, és már visz is föl, föl a magasba – tárta két karját az ég felé, és nevetve megpördült.

Rég volt. Azóta felhők jöttek, mentek, jók és rosszak is, de én csak azt az egy felhőt várom, hogy amikor majd eljön, nehogy eltévesszem a lépést, és biztosan rá tudjak állni.

Nagyaném szeméhez hasonlót azóta sem láttam. Már egészen apró gyermekként lenyűgözött, amikor a júniusi szélben hullámzó gabonatábla közt járva, nevetve szemeket morzsolat nekem a kalászból. A rikító búzavirágok szegyenkezve hajtották le fejüket nagyanyám szemének kéksége előtt. Mindent betöltött a ragyogása: a levegőt, az eget, a határtalan mezőt; míg örökké

apró virágmintás kendőbe csavart, búza-szőke haját csak akkor leshettem meg, amikor a hamvasokat vittük mosni a patakra.

A gyorsan csobogó víz partján térdelve mélyen előrehajolt, és minden erejét összegyűjtve, jókedvűen csapkodta sulykolófájával a kemény vásznat. Jutott a fröccsenő vízből - alkalmanként játékosan a sulykolóból - nekem is. A nagy igyekezetben kendője hátracsúszott a fején. Olyankor kiszabadult, s az arcába hullott egy-egy rakoncátlan fürt, de úgy igazán esténként csodálhattam meg, amikor lefekvés előtt kibontotta szoros kontyát. Ilyenkor hátára, vállára zúdultak a súlyos, hullámos tincsek, derékig elfedve a karját szabadon hagyó fehér pendelyét. Szerettem nézni, ahogy ujjaival végignyomkodta a feszes kontytól fájó fejbőrét, ahogy fésülködött vagy szokatlanul lágy mozdulatokkal mosdott a langyos vizű dézsában. Előfordult, hogy pajkos szemvillanás kíséretében ujjai hegyével meghintett engem is, mint a pap húsvétkor a szenteltvízbe mártott cirok csokorral.

Szerettem, amikor lefekvés előtt az ölébe ülhettem, és ő mesélt végtelen országokról, Babszem Jankóról, bátor szegénylegényekről, csillagszemű juhászokról és szépséges királykisasszonyokról. Hozzábújtam, hogy érezzem a bőréből áradó fanyar mosószippan illatot. Hozzá akartam hasonlítani; búzaszín hajú, erős, szép és szappanillatú lenni.

És milyen szép volt, amikor vasárnap a templomba ment! Én még sosem láttam embert, aki annyi ruhát magára vett volna, mint ő. A fekete pamut harisnyával kezdte, aztán belebújt a szép, fehér pendelybe, melyre bő, fehér alsószoknya került, arra egy újabb, kék alapon fehér mintás szoknya, annak öv részére kötötte fel a bugyellárist, majd következett a hímzett, rövid ujjú ingváll, aztán egy újabb, fényes fekete anyagból készült felső szoknya. Felülre még rövid derekú, gombos lajbit öltött, fejére fekete kendőt kötött, lábára szépen kifényesített csizmát húzott, s legvégül magára terítette fekete vállkendőjét. Kezében kis imakönyvével olyan szép volt, mint egy álruhás királynő. Csak kezének finom ráncokba gyűrődő, néhol megkeményedett vagy repedezett bőre árulkodott a nehéz paraszti munkáról.

A szeme azonban - akár imádkozott, akár kapált vagy markot szedett - egész nap élénken, fiatalosan csillogott, mintha két különleges zafirkó ragyogott volna ki napbarnított arcából. Azok a kék ékkövek mindent tudtak: örömtől fényleni és haragtól villámlani, jutalmazni és büntetni. Sokszor azt képzeltem, külön életet élnek. Néha szerettem volna ellopni és elrejtetni őket a zsebemben, hogy akkor gyönyörködhessen bennük, amikor csak akarok.

Az idő múlásával a sokasodó bánat egyre sűrűbben és mélyebben véstegyűrte magát a szép arcra, homlokra; a hétköznapi hordott világos kendő, a virágmintás kék szoknya és lajbi is észrevétlenül feketébe sajdukt. Fiai, férje és három kis dedunokája temetése után mintha egyre sötétebb lett volna rajta

minden. A búzaszín hajzuhatag megritkult, sárgás-fehérbe fakult. Csak a szeme nem változott. Közel járt a kilencvenhez, amikor utoljára találkoztunk. Összetöpörödött, ráncos volt, mégis gyönyörű. Sejtettem, hogy nem látom többé. Tudtam, hogy ez a természet rendje, mégis, valahol legbelül máris a hiánya okozta fájdalom kezdte szorongatni a szívemet. Lefényképeztem a szememmel, az agyammal, a húsomba, a velőmbe égettem a képét, hogy mindig visszaidézhessem a szemét, mint valami erőt sugárzó talizmánt, hogy megfejthessem múlhatatlan elevenségét, kékségét, a mélyén rejtőző örökös remény titkát.

Időbe telt, mire rájöttem, a titok végig ott volt előttem. Nagymamám sosem öregedett meg. A teste fölött elszállt az idő, de a szeme mindig azt tükrözte, aki valójában volt: örökké fiatal, halhatatlan lélek, aki a legvészerhesebb időkben is megőrizte önmagában az embert, akinek egyik része a földben gyökerezett, de a másik a magasabb szférák felé irányult.

J. Simon Aranka

A torma

Már közel hatvan éve történt, de ha olykor eszembe jut, még mindig elmosolyodom rajta.

A második osztályt kezdtük, hat kislány, egy kisdobos órs. A kisdobosnak pedig segítenie kell azokon, akik erre rászorulnak. Akartunk mi segíteni, hogy ne akartunk volna, csak ötletünk nem volt, hogy mit tehetnénk.

A falunkban már akkor is sok idős özvegyasszony élt, akiknek bizony már nehezen ment a portájuk rendben tartása. Innen jöhetett az ötlet. Fontos volt, hogy a megsegített néni ne tudja meg, kik voltak a jótévedői.

Hosszas mérlegelés után választottunk ki egy, a fő utcán egyedül lakó idős asszonyt. Naponta láttuk iskolába menet, hogy bizony nagyon gazos a virágoskertje, tehát tökéletes megsegítendő alany lesz.

Kiválasztottuk a napot, már nem emlékszem, honnan tudtuk, hogy a néni nem lesz otthon. Tanítás után, iskolaköpenyben, táskástul - és természetesen minden szerszám nélkül! - a kapuja elé vonultunk. Az azonban kulcsra volt zárva! Akkor volt a lelkesedésünk, annyira beleéltük magunkat, hogy egy bezárt kiskapu ezt nem gátolhatta meg! Megpróbáltunk átmászni a kerítésen, de nem sikerült. Némi téblábolás után úgy döntöttünk, gyorsan új megsegítendőket kell találnunk, lehetőleg közelben lakót.

Nagymamám - aki csak néhány házra lakott a kiszemelt özvegyasszonytól - közvetlen szomszédja, Szobota néni (nagymamám is nénizte!) sem nagyon

bírta már gondozni az udvarát. Számtalanszor hallottam én is, mikor mamának panaszkodott, hogy mennyire gyenge, milyen nehezebbre esik minden munka, és menne már az ura után... A temetőbe.

Ezért javasoltam Szobota nénit. A személy azonnal elfogadtatott, átvonultunk tehát az új helyszínre. Mintha mindent előkészítettek volna nekünk! A néni nem volt otthon, a kapuja nyitva volt. Két oldalsó portáról - egyik a nagyszüleimé volt - és egy szemköztiről volt belátás az udvarra, de sehol senkit nem láttunk.

Beóvakodtunk, körülnéztünk. Az udvar meglehetősen elhanyagolt volt, a virágágásokban rengeteg volt a gyom, a veteményesben pár sor sárgarépa és hagyma árválkodott.

Hátramentünk a fészerbe, és rövidesen kapával, gereblyével, locsolókannával felfegyverkezve indultunk csatába a gyomok ellen. Igazából fogalmunk sem volt, hogy mi ami gaz és mi a haszonnövény, ültetett virág, de ez nem volt nagy probléma. Szobota néni azon az éven már nem ültetett új virágot, a répát és a hagymát meg szerencsére mindnyájan ismertük. A kikapált, kihúzgált zöldeket a kert végében folydogáló patakocska mellé hordtuk. A veteményest meglocsoltuk, a szegélyköveket szépen elrendeztük. A fűvet is alaposan átgereblyéztük. A szép virágos gyomokat természetesen meghagytuk...

Már késznek gondoltuk, és elégedetten néztünk végig a munkánkon. Vissza akartuk vinni a szerszámokat, mikor Szilvi meglátott a kerítés mellett egy hatalmas, hosszú zöld leveles növényt:

- Hú, ezt majdnem itt felejtettük!

- Vajon mi lehet? - húzogatta meg az egyik levelet Mariann. - Biztosan gyom, virága nincs, és nem is szép! - állapította meg Marika.

- Nem fogunk egy ekkora dudvát itt hagyni egy ilyen szépen rendbe rakott kertben! - zárta le a témát Kati.

Először megpróbáltuk kihúzni. Nem sikerült, s csak néhány levéldarab maradt a kezünkben. Miután körbekapáltuk, megláttuk, hogy milyen vastag gyökere van. Ezért Évivel kicipeltük a fészerből a csákányt. Rángattuk, vág-tuk, ütöttük, míg végül egy hatalmas gyökérdarabot sikerült kiszakítanunk a földből. Bele is izzadtunk rendesen, mire a kitépelt gyomok mellé vonszoltuk! A nyomokat szépen eltüntettük, a földet elegyengettük, simára gereblyéztük. Visszahordtuk a szerszámokat fészerbe, és a jól végzett munka után örömmel vonultunk haza

Másnap iskola után nagymamához mentem, aki rögtön nagy újsággal fogadott:

- Tegnap Böske nénéd a felső szomszédból látta, hogy szorgalmas iskolás kislányok takarítanak Szobota néni udvarán. A kapuban várta nénédet, hogy

elmondja neki a történeteket. Drága öreg szomszédasszonyom el is rítta magát, hogy milyen szép rendet tettek a gyerekek az udvarán. Csak akkor keseredett el kicsit, mikor észrevette, hogy a fiatalasszony kora óta nevelgetett, gyönyörű, illatos tormáját is kiásták a gyökere végéig, sőt még a nyomát is eltüntették a kerítés mellől.

Hetekig lapítottam...

Jósvai Éva

Amerikás Irén

Friss házasok voltunk és a párom szüleinél laktunk egy ideig. Vízért Vilmos bátyámékhoz jártunk, Nagyjából százötven méternyi távolságot kellett megtennünk naponta többször is, a kerteken keresztül. Vilmos bátyám a párom nagybátyja volt. A vízfordások alkalmat adtak a beszélgetésre Irén ányival, Vilmos bátyám feleségével, aki egyszerű, kedves parasztasszony volt.

Azon a nyári napon már negyedszer fordultam a két vödör vízzel. Mielőtt utolsóként indultam volna, leültem a diófa alá szusszanni egyet. Amikor ánygi észrevett, hogy ott vagyok az udvaron, leült mellém és beszédbe elegyedtünk. Egyszer csak valaki megzörgette a kaput. Ánygi sietett a kaput kinyitni. Odakint ismeretlen, fiatal házaspár álldogált. A rokonom kérdezte, hogy mi-
ben segíthet. Hallottam, hogy a fiatalember angolul kérdezett valamit, ugyanis a jövevények angolok voltak. Nagy meglepetésemre angolul kapták a választ. Sokáig beszélgettek és én eközben egyik ámulatból a másikba estem. El sem tudtam képzelni, hogy ez az egyszerű parasztasszony honnan tud ilyen tökéletesen beszélni angolul.

Hamarosan megtudtam a választ.

Irén ánygikámat amerikai Irénnek hívta mindenki. Nem volt véletlen a ragadványnév, ugyanis Irén ánygi 1915-ben, Amerikában született, Dél-Karolina egyik városában, Columbiában.

Hat hónapos volt, amikor két lánytestvérével árvaházba került, mert a szülei meghaltak. Tizenhárom éves korában, egy Amerikába emigrált Pojánszki nevezetű magyar házaspár kivette az árvaházból. Nemsokára ez a házaspár visszajött Magyarországra Irénkével együtt. Nem tudták megszokni az ottani életet. Honvágyuk volt.

Irénke nővérei Amerikában maradtak.

A kislány nem sokáig volt a Pojánszki házaspárnál, mert hamarosan egy másik, korábban szintén emigrált magyar házaspárhoz került, akik ugyancsak hazajöttek Magyarországra.

Itthon már nem használta az eredeti nevét, az új nevelőszülőktől az örökbefogadás után, a Kaló vezetéknevet kapta.

A magyar nyelvet hamar elsajátította és gyorsan beilleszkedett. Talpraesett, mindenre fogékony kislány volt. Szorgalmas és csendes szavú.

A házaspár földművelésből élt. Rengeteget dolgoztak a megélhetésért. A fogadott lányukat úgy szerették, mintha vér szerinti gyermekük lett volna.

Tizenhat éves korában Irénke megismerkedett Vilmostal, egy huszonegy éves fiatalemberrel. Nagy szerelem lett az ismerkedésből.

Vilmos szülei hamar beleegyeztek a frigybe, hangot adva annak a ténynek, hogy legalább otthon egy éhes szájjal kevesebb lesz, mivel még Vilmoson kívül négy testvér volt otthon.

Irén és Vilmos 1931-ben összeházasodtak. A Kaló portán kaptak helyet. Földművelésből éltek, úgy mint a szüleik.

Már három gyermekük volt, amikor Vilmost 1943-ban behívták katonának, három fiú testvérével együtt.

A felesége nyakába szakadt minden munka.

Ritkán kapott levelet a párjától, majd semmi hír nem érkezett felőle. Kétségbeesve gondolt arra, hogy Vilmos elesett a fronton.

A család nagy szegénységben élt. Irén művelte a földet. Olykor kaptak pénzt Amerikából, a nővéreitől. Nem volt nagy összeg, de némi segítséget jelentett. Néha tolmácsolni hívták és az a kis összeg is segített valamit.

Egy napon aztán Vilmos sebesülten hazakerült. Akkor tudták meg, hogy mi történt. Egy ütközetben huszonkilenc magyar leszakadt a társaitól. Az oroszok körülvették őket, hasra fektették és minden katonát fejbe lőttek, kétszer is, hogy biztos legyen a haláluk. Isten kegyelméből Vilmos és egy katonatársa mégis életben maradt. Vilmosnak mind a kétszer a gégéje mellett hatolt át a golyó, létfontosságú szervet nem ért. Később találtak rájuk a bajtársaik, akik a halottakat szedték össze. Nagy vérveszteségük ellenére életben voltak.

Itthon nagy volt az öröm, amikor hosszú távollét után hazaért, de a nagy boldogságot hamarosan beárnyékolta a rossz hír, miszerint Vilmos egyik testvére meghalt a háborúban.

Az élet azonban ment tovább. A háborúnak vége lett. Vilmosnak és Irénnek megszületett a negyedik gyermeke. Szegények voltak. Minden nap keményen kellett dolgozniuk a megélhetésért.

Jött a Rákosi rendszer, a beszolgáltatás. majd a tévesztés. A jó minőségű földet elvették, helyette rossz minőségű és kisebb háztáji földet kaptak. Agyagos, silány föld volt, de amit tudtak kihoztak belőle. Ezen felül gyümölcscsel jártak Mezőkövesdre a piacra.

- Rengeteget küzdöttünk, ha Isten nem segít, nem tudom kibírtuk volna-e!-mondta egyszer Irén ángyi.

Az ő életükön is átgázolt a történelem, háborúval, félelemmel, szegénységgel, a létért való küzdelemmel.

Négy gyermeket adtak a hazának.

Bár Amerikában született, ángyi magyarnak vallotta magát.

Juhászné Vanyó Erzsébet

Lali

Váratlanul bukkannak fel bennem az emlékek, valahonnan a mélyből, pedig mennyi, mennyi esztendő rátelepedett már. Álmatlan éjszakákon régi utak kanyarodnak elém, amiket újra járok gondolatban. Ezek az utak sokszor a nagyszüleim házához vezetnek, ahol gyermekkorom minden téli és nyári szünetét töltöttem. Felejthetetlen, csodás idők voltak, amire olyan pontosan emlékszem, mintha tegnap történt volna. Akkor Attila öcsémmel vackoltuk be magunkat Lídi mamámékhoz.

Kis szünetekkel, napok óta esett a hó. Azon az éjszakán is megállás nélkül havazott. Nagypám lefekvés előtt még rakott a tűzre, hajnalra mégis kihűlt a szoba, a pici ablakokra jégvirágot rajzolt a hideg. A nagy meleg dunnák ölelésében azonban cseppet sem fáztunk.

Mindig nagypám kelt legkorábban. Tüzet rakott az előre bekészített gyújtóssal és fával, majd utat söpört a kapuig, az ólakig és a fészeregig.

A csizmáink reggelre megszáradtak a sütő ajtaján keresztbe tett fahasábokon. Nagypám minden reggel kibokszolta és az ágyunk elé rakta őket. Lídi mamám ekkor már a reggelit készítette. Sült krumpli, sült hagyma illatára ébredtünk. Sietve megreggeliztünk az öcsémmel, majd felkapkodtuk a sparthelt szélén megszáradt ruháinkat, lábunkra tekertük a kapcát, ami melegen tartotta a lábunkat a vékony csizmákban.

Hamarosan kivonszoltuk a nehéz vasvázás szánkót a fészerből és közeli Szitás kert felé vettük az irányt. A cimborák már ott voltak, de nemcsak ők, hanem a nagyobb fiúk is, ilyen - olyan maradék fából összeeszkábált szánkókkal, ami azért a célnak megfelelt.

Általában mi kicsik és a nagyok más - más helyeken játszottunk, nem zavaruk egymást, de a téli szánkózások legjobb helyszíne a lejtős Szitás kert volt.

Amikor a nagyobb fiúk megláttak bennünket a nehéz szánkót vonszolni, a hasukat fogták neveltükben.

- Megjöttek a tökmagok, alig bírnak a nagy ródlival! - csúfolódtak Lalival az élen.

Lalit nem kedveltem. Nagyhangú, piszkálódós gyerek volt. Sajnos a többiek vezérüknek tekintették, így minden csínytevésében benne voltak. Egy ideig bosszantott bennünket a csúfolódásuk, de aztán már nem törődtünk velük. Felpattantunk a szánkóra és úgy repültünk a lejtőn lefelé, át a patakon a túlsó dombra, mint a sas madár. Igaz a visszaút mindig nehéz volt, mert minden erőnket össze kellett szednünk, hogy feltoljuk a szánkót a tetőre. Lali persze ezt sem állta meg szó nélkül.

- Húzzátok lovacskákat, rajta, rajta! - kacagott csúfondárosan.

A többiek is nevettek rajtunk, ami igen rosszul esett.

- Jobb lenne, ha segítenétek! - mondtam mérgesen.

Aztán mindent feledtetett a szánkózás öröme. Sikongatva csúsztunk le a lejtőn, újra és újra.

Telt az idő, már harangoztak, de nekünk eszünk ágában sem volt hazamenni. Az ebédnél többet ért a szánkózás, a nagyok epés megjegyzései ellenére is.

Egyszer csak, Lali valami hó alatti tönkre futott és a kis guggonülő szánkója ripityára törött. Savanyú képpel baktatott felfelé a törött szánkó darabjaival.

Ezután már csak bánatos szemlélője volt az eseményeknek.

Egy idő után valami sajnálat kezdett bennem vergődni. Magam se tudtam miért, de megszántam Lalit.

- Gyere Lali, ülj fel a szánkónkra! - szóltam békülékenyen.

Lali nem mozdult, de láttam egy pillanatra szemében felvillanó örömet. Az öcsém nem értett velem egyet. Nagyon ellenezte a hirtelen jött ötletet.

- Hadd jöjjön, elférünk mind a hárman! - győzködtem Attilát, aki bár nehezen, de végül is beleegyezett.

Pár perc múlva vidáman siklottunk lefelé a lejtőn Lalival együtt, akinek még a vezetést is átengedtük. Tiszta nyereség volt nekünk, hogy társul fogadtuk Lalit, mert a segítségével könnyen feltoltuk a szánkót a tetőre, arról nem is beszélve, hogy a csúfolódás onnantól kezdve elmaradt a fiúk részéről. Egészen vidám napunk kerekedett és esteledett már mire észbe kaptunk, hogy haza kellene mennünk.

Lali a kezembe nyomta a szánkó madzagját, valami köszönöm félét mormolva.

- Amíg nem lesz szánkód, jöhetsz velünk! - szóltam utána.

- Legalább segít felfelé tolni a ródlit! - jegyezte meg az öcsém.

Ezen mind a hárman jól nevtünk és Lali beleegyezően bólintott.

A gyerekek lassan elszállingóztak. Attilával mi is nekifeszültünk a szánkónak és elindultunk hazafelé. Éhes voltam és nagyon fáztam, mert a csuromvizes mackónadrág kezdett ráfagyni a lábam szárára, de a szívem tele volt kimondhatatlanul jóleső melegséggel.

Juhászné Vanyó Erzsébet

A nyárádmagyarósi hagyományos „Cséptánc”

Kádár Patrik vagyok, harmadik osztályos tanuló. A Nyárádmagyarósi Általános Iskolában tanulok, összevont osztályban. Az iskolában több alkalommal tanultunk, ismerkedtünk falunk, községünk legendáiról, regéiről, helyi szokásairól, népdalairól. A tanító nénim ajánlására gyűjtő munkába kezdtünk, a régi hagyományok nyomába eredtünk, hiszen kár lenne feledésbe merülnenek falunk kincsei. Mindenki a nagyszüleitől kellett érdeklődjön.

Az én apai nagyszüleim nyárádmagyarósiak és olyan szerencsés helyzetben vagyunk, hogy közel laknak hozzánk. Sokat vigyáznak ránk (a testvéremre és rám) és sokat mesélnek nekünk a régi szokásokról.

Nyárádmagyarós - Erdélyben, Maros megyében, a Felső-Nyárádmentén fekszik, a Bekecs-hegy lábánál. Az itt élő emberek, régen földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak, az idősebbek ma is ezzel foglalkoznak.

A falu egyik régi hagyománya abból az időből ered, amikor még nem voltak arató-cséplő gépek. Akkoriban sarlóval arattak, összegyűjtötték a kenyérgabonát és miután a csűrben megszáradt, a cséphadaróval kicsépték. Ez örömnép volt a család számára, mert a búza, a megélhetőséget biztosította. A gazda örömeiben táncra kelt a cséphadaróval, így verte ki a kalászból a búzaszemeket. Ennek hagyományaként, emlékeként őrizte meg Nyárádmagyarós a Cséptáncot.

A nagyszüleim gyerekkorukban látták, hogy hogy táncoltak a cséphadaróval. Addig próbálgatták, hogy ők is megtanulták s ritmusra végezték a „munkát”.

Nagyszüleim: Kádár István (született 1948) és Kádár Erzsébet (született 1952). Elmondásuk szerint már iskolás korukban táncoltak. Később, 1968-tól a Nyárádmagyarósi Búzavirág hagyományörző táncsoport tagjai voltak 2022-ig, vagyis 54 évet. Sok éven keresztül ők járták a cséphadaróval a táncot, szólóként!

Néhány házaspár - de nemcsak - nem hagyta feledésbe veszni a falu hagyományos táncát, a Cséptáncot. A táncsoport nagyon sokszor vett részt fesztiválokon, találkozókön, meg Magyarországon.

A falu népviselete is különleges, a régi marosszéki népviselet folytatása, más székelyföldi népviseletnél gazdagabb díszítésű. A kézzel szőtt anyagból különleges, gazdagon díszített, zsinórozott mellények-lájbik, szoknya-rokolya készült.

A nyárádmagyarósi népviselethez hozzá tartozott a főkötő, amit az asszonyok viseltek, az anyósok szokták adni a menyüknek, amikor bekontyolták. A főkötőkből már csak annyi maradt meg Nyárádmagyaróson, amit a táncso-

port hagyományként őriz. Az idős nénik szerint, azért nem adnak az anyósok főköttöt a menyüknek, mert „ma már nincs se jó anyós, se jó meny”.

Kádár Patrik

A piros szalag

Edit nagymama varró dobozában van egy piros szalag. Nem hosszú, nem díszes, és már kissé kifakult a színe. Mégis gondosan összehajtva tartja a többi gomb és cérna között. Egyszer, amikor segítettem neki rendet rakni, a kezembe akadt.

- Ezt ne tedd el akárhová - mondta rögtön. - Ez nagyon fontos nekem.

Meglepődtem, mert a szalag olyan egyszerű volt, hogy bárki elment volna mellette szó nélkül.

A nagymamám leült, és mesélni kezdett.

Azt mondta, kislány korában nagyon szegények voltak. Nem volt sok ruhája, ünneplője pedig szinte egyáltalán nem. Egy iskolai ünnepség előtt a többi lány arról beszélt, milyen szép ruhában jön majd, masnival a hajában. Nagymamám akkor még gyerek volt, de nagyon fájt neki, hogy ő nem tud majd olyan lenni, szomorú volt. Este csendben ült az ágy szélén, és sírt. Az édesanyja meglátta, és megkérdezte, mi bántja. Sokáig nem akarta elmondani, de végül kibökte, hogy szégyelli magát, mert nincs semmi szép ruhája az ünnepségre.

Az édesanyja nem szólt semmit. Csak kiment a másik szobába. Kis idő múlva visszajött egy régi dobozzal. Abban volt néhány maradék anyag, egy tű, egy kis cérna és ez a piros szalag. Egész este varrt. Régi ruhából új gallért készített, a hajba pedig ebből a szalagból kötött masnit. Másnap, amikor nagymamám belenézett a tükörbe, úgy érezte magát, mint egy hercegnő.

- Nem azért, mert olyan szép lettem - mondta nekem mosolyogva. - Hanem mert tudtam, hogy anyukám egész éjjel értem dolgozott.

Az ünnepségen senki nem tudta, hogy a ruhája régi anyagból készült. De a nagymamám azt mondta, neki az volt élete legszebb ruhája. Amikor ezt mesélte, már nem mosolygott. Inkább csendesen nézte a kezében a piros szalagot.

- Az anyukám már nincs velem - mondta halkán. - De valahányszor meglátom ezt a szalagot, eszembe jut, mennyire szeretett. Ekkor értettem meg, hogy az igazi szépség nem a boltban kezdődik, hanem a szívben. Egy anya szeretetében, aki akkor is adni akar, amikor szinte semmije sincs.

A piros szalag azóta számomra sem csak egy szalag. Hanem egy egész éjszaka, amelyet egy édesanya a gyermekéért virrasztott végig.

Kakas László

Nagyszüleim nyomán

Dédapám feleségével, 10 éves lányával, és 6 éves fiával élt, amikor elérte őket a háború híre. Már hallott egy s mást az oroszokról, így tudta: menekülnie kell a front elől. Fogta hát családját és Nyugatnak indult. Néhányszor felvették őket teherautóval, vagy kocsival, de a háború diktálta sietség rengeteg gyaloglásra ítélte őket. Nagypapám, akinek életkora épp egy elsős kisiskoláséval volt egyenlő, rendkívül kimerült. Megállás azonban nem volt, így hát szülei két kezénél fogva húzták maguk után. Még a cipője orra is kilyukadt.

A háború előtt dédapám tehetős ember volt, így jelentős vagyonnal rendelkezett. Azonban Ausztriában egyetlen gazda sem volt hajlandó ételt eladni neki és családjának, hiszen háborúban a pénz értéktelen. Így kényszerültek arra, hogy egy osztrák embert - akinek gyümölcsöse volt - saját házába zárjanak be, és lopással ugyan, de megmentették magukat az éhhaláltól. Ilyen küszködések és áldozatok árán jutottak el Nyugat-Németországig. Itt azonban az amerikaiak elfogták őket. Nem tudom, hogy a szerencsének, Istennek, vagy a sorsnak köszönhetően, de úgy alakult hogy dédapámnak sikerült megjavítania egy amerikai tiszt kocsiját, habár nem rendelkezett különösebb tudással az autók terén. Ennek hatására nyert el egy „szabadlábra” vezető iratot, mely kimondta, hogy családjával szabadon járhat az amerikaiak által megszállt területen.

Menekülés közben egy kis német városban jártak, amikor megszólaltak a légtalpi szirénák. Mindenki tudta, hogy ez azt jelenti: bombáznak az idegenek. Csupán 4-5 percük volt az óvóhelyre érni, hiszen nyitott ajtókkal a bombázás okozta légnyomás mindenki vesztét okozta volna. Dédapám és családja nem volt helyi, így az utolsó pillanatban érkeztek be a pincébe. Az emberek egy része a betontömb végében, a biztonságosnak hitt helyen kuporogtak, mások pedig a szellőzést biztosító ablak és ajtó mellett. Így kerültek dédapámék az óvóhely közepére. Pár másodperccel érkezésük után bezárták az ajtókat és megkezdődött a bombázás. Egy bomba telibe találta a beton pincét, ami a hatalmas robbanás következtében beomlott. Akik a belsejében kuporogtak, azokat összenyomták a leomló beton- és kődarabok, az ablak és ajtó mellett állókat pedig a felforrósodott vas halálra égette. Így élhették túl a késlekedés miatt középre jutott felmenőim.

A háború után mindenki Nyugatra menekült az oroszok és a kommunizmus elől. Dédapám azonban csak haza szeretett volna jutni családjával. Mindenki bolondnak nézte őket a határon, sőt hosszú ideig azt gondolták róluk, hogy Nyugat kémei.

A 6 éves fiúcska lassan felcseperedett, szerelemre talált és gyermeke született: az apám. Habár rengeteg idő telt el azóta, és talán megfakultak az emlékek, az mégis biztos, hogy soha-nem-gyógyuló seb lett belőlük.

Anyai ági ükapám Nanosz Sztavrosz élete közepébe rontott bele a II. világháború. Gyermekei Ausztráliába, Amerikába és Magyarországra menekültek. Nagymamám a Fejér megyei Görögfalván született, ahova szüleivel letelepedtek. Ükdédapám azonban ottmaradt Amerikában egyedül. 1968-ban a lányának kellett egy kérvényt benyújtania, hogy apja Magyarországra jöhessen. Ennek kapcsán egy lemondó nyilatkozatot is alá kellett írnia, hogy se a görög, se a magyar államtól nem fog támogatást kérni, hanem egyedül is tud majd gondoskodni apjáról. Ükapám 76 éves volt, amikor vonatra szállt és a messze élő családjá felé indult. Unokája, a nagymamám várta őt a beloianiszi állomáson. Ükapám egy büszke, viszont meglehetősen takarékoskodó földműves ember volt. Amikor leszállt a vonatról, mert megérkezett arra a helyre, ahol a régen elvesztett családjá élt mégsem először az ott ácsorgó, még sosem látott unokájára nézett. Felemelte tekintetét és végigvezette a szántóföldeken. Azután lehajolt, kezébe vett egy marék földet, szétmorzsolta és megszagolta, majd csak ennyit mondott: „Ez jó föld.”

Ő amolyan furcsán tiszta, és pedáns öregember volt. Amikor megérkezett kölcsönként lányától 100 Ft-ot, és a zakó zsebébe tette. Úgy tartotta, hogy, ha egy férfi pénz nélkül hagyja el a házat az szégyen. Halála napján azonban visszaadta lányának a pénzt, így sosem maradt adósa. Szabálykövető stílusa még halála után is hatással volt családjára, többek között a nagypapámra is, aki máig nem hagyja el egy kevéske pénz nélkül a házat, nehogy szégyent hozzon magára, és ükapám emlékére.

Károly Szille

A bécsi csoda

Múlt nyáron egy verseny miatt eljutottam Budapestre a Természettudományi Múzeumba. Nagyon megtetszett nekem a sok ásvány, a rengeteg ősi lelet, és minden zugát megnéztem többször is, egészen a vonat indulásáig maradhattam. A vonaton megkérdeztem anyukámat, hogy van-e máshol természettudományi múzeum. Nem nézett utána, de hirtelen annyit mondott, hogy Bécsben van.

Nagyon megörültem ennek a válasznak. Akkor menjünk Bécsbe! Anyukám nem vezet, a kisöcsémnek még koraiak a dínó csontvázak, a nővérem rosszul van az utazások alatt, apa meg dolgozik. Hogy lesz ebből múzeumlá-

togatás? Elszomorodtam. Soha többet nem fogok most már látni egyetlen dínó csontvázat sem, egyetlen gyönyörű, nagy ásványt sem! Olyan szomorú lettem, hogy a kedvenc focicsapatom győzelme sem tudott felvidítani.

Telt-múlt az idő, a nyárnak vége lett, elkezdődött az iskola, nem is volt időm gondolni semmilyen elérhetetlen eseményre. Mígnem aztán érkezett a szülinapom. Anyukám megkérdezte, hogy mit kérek szülinapomra. Természetesen el szeretnék jutni a bécsi természettudományi múzeumba. Anyukám nem pont erre a válaszra számított, de megígérte, hogy amint alkalom adódik rá, elutazunk Bécsbe. Így is történt.

Amint elkezdődött a téli szünet, mi már a vonaton ültünk Bécs felé. Anyukám elmondta, hogy ilyenkor a legtöbb nagyobb városban adventi vásár van, így Bécsben is van néhány adventi vásár, megnézhetjük, mert jó hangulata van. Voltam már Debrecenben adventi vásáron, tényleg jó hangulata van, ezért örültem, hogy ott is megnézhetünk egy ilyet.

Időközben megálltunk Győrben, megnéztünk ott is egy adventi vásárt. A kedvenc városom lett Győr. Nagyon jól éreztük magunkat, rengeteg jó kedvű embert láttunk, mindenki a barátaival volt, mindenki jól érezte magát, mindenütt karácsonyi zene szólt, minden ki volt világítva, olyan mesebeli volt az egész. Nagyon elfáradtam, mire mindent megnéztünk. Az anyukám szerint sokkal több szép dolog van az épületeken belül, a kivilágítás csak külsőség, majd, ha nagyobb leszek, akár egy hétre is jó lenne a nagyobb városokba eljutni, és ott megismerni a helyi nevezetességeket, és hogy miért fontos a történelemben. De nekem akkor a kürtöskalács fontossága mint éppen elérhető finomság pont elég volt mindenféle történelmi nevezetesség nélkül is. Egy nagyon szép szálláson aludtunk, reggel pedig folytattuk az utunkat Bécsbe. Elég jó volt az idő, bebarangoltuk a belvárost, sok szép dolgot láttunk, több adventi vásárban is voltunk, nagyon finomak voltak a forró csokik, de a legnagyobb csoda a bécsi természettudományi múzeumban várt minket. Egy mozgó dínó csontváz félelmetes hangot kiadva kalimpált a karjaival és a farkával. Nagyon félelmetes volt, de én nagyon varázslatosnak éltem meg. Rögtön elővettem a telefonomat, hogy lefényképezzem, levideózzam. Ahogy készítettem a képeket, a dínó mögött láttam anyukámat, aki boldog volt. Azért volt boldog, mert én boldog voltam. Rámosolyogtam, és olyan boldog lettem attól, hogy látom, hogy ő boldog. Erre ő még boldogabb lett, amikor látta, hogy még boldogabb vagyok.

Ebben a boldogság-áramlatban telt a bécsi utunk további része. Örültünk mindennek, amit láttunk, és tudtuk, hogy ez egy olyan út, ami felejthetetlen lesz az együtt átélt pillanatok miatt. Ezt virtuálisan nem lehet átélni, ehhez jelen kell lenni egymás számára. Ez a szeretet csodája.

Kaskötő János Pál

Egy maci átkelt az óceánon, és három generáció kedvence lett

A történetem az 1900-as évek elejére nyúlik vissza. Ekkor történt, hogy nagymamám nagymamájának húga Amerikába vándorolt ki nagyon sok magyarral és más kelet-európai, leginkább fiatalokkal teli csoporttal. Gyárakban dolgoztak, de később egyre inkább megtalálták a helyüket az új világban is, családot alapítottak, viszont nem feledkeztek meg, az itthon maradottakról sem.

Így a nagymamám gyerekkorában is évente egyszer-kétszer érkezett csomag Amerikából, melyben legtöbbször ruhák és játékok voltak, amelyek már fölöslegessé váltak. Mindig nagyon jó minőségűek voltak és jó állapotban őrződtek meg, valójában teljesen újnak tűntek. Egy alkalommal a játékok között egy világosbarna maci ült, akinek sötétbarna szemei nagyon szeretetteljesnek tűntek. A nagymamám azonnal megszerette. Nem azért, mert különösebben értékes lett volna, hanem mert valahogy más volt, mint a többi játék. A babák szemei olyan élettelenek voltak időnként, de ez a maci olyan volt, mintha értené nagymamám minden gyerekkori bánatát, megértően nézett mindenkire, szabályos, aranyos arckifejezéssel. Érzésekor brummogni is tudott, de ezt a képességét néhány évtized múlva sajnos elveszítette. Nagymamám vele aludt el, ott volt mellette, amikor beteg volt, amikor félt, amikor örült. Aztán, ahogy egyre nagyobb lány lett nagymamáméból, a maci lassan a polcra került, de sosem feledésbe.

Évekkel később, amikor anyukám és a nagynéném megszülettek, majd egyre nagyobbak lettek, a maci újra főszerepet kapott. Nem lehetett nem szeretni, nem lehetett nem kitüntetett helyre tenni, mert bölcsességet, szeretetet árasztó jelenléte megkövetelte a minőségi játékot. Meseolvasás, teázás, rajzolás zajlott a társaságában, nem holmi veszekedés, vagy felszínes csevegés. Jó volt vele is mindent megbeszélni, sőt nyugalmat árasztó bölcs tekintete sokat segített a szélviharok, vagy a dörgések, villámlások idején is, a maciba kapaszkodva nem érthette őket semmi baj.

Aztán egyszer csak hozzám került. Még óvodás voltam, mikor nagymamámék költözése közben felfedeztem a csomagok között. Unatkoztam, talán szomorú is lehettem valami miatt, amikor kedvesen rám nézett. Elkértem a nagymamámtól, és azóta is a szobámban van. Grétikének neveztem el. Babakocsiban tologattam, saját, kinőtt babakori ruháimat adtam rá és a babáim ruháit, utazáskor is szerettem magammal vinni és magam mellé ültetni az autóba. Sokszor beszéltem hozzá, amikor ovis gondjaimat osztottam meg vele. Mindig bölcsen meghallgatott, mindig megértett, és gyakran jó volt átlemélni vele, hogy mit álmodtam aznap éjjel, és annak mi lehet a jelentése a későbbiekre nézve.

Most viszont új korszak kezdődött Grétike életében. Van egy három éves öcsém, aki felfedezte a szobámban a macit. Bölcsességére az ő életében is nagy szükség van, a forgalomirányításnál: a tűzoltó autó és a mentőautó száguldása közben meg kell határozni, hogy melyik autó melyik pályán mozogjon, hogy elkerülhessék az ütközést. Az autóbusz, a kukásautó és a betonkeverő autó is útban vannak, a Macinak meg kell mondania, mi legyen a teendő. Sajnos Grétike neve Macira változott, bármilyen megkülönböztető név nélkül egyelőre, de továbbra is bölcsességében és szakértelmében bízva kérjük ki a véleményét talán éppen nyolcvan-kilencven éve.

A maci nem beszél, nem mozog, nem csinál semmi különöset, egészen más, mint a mostani játékok, és talán épp ez benne a csodálatos... Ott van benne három-négy generáció összes története, öröme, félelme, reménye. Szeretettel, örömmel vettük, vesszük körül, attól függetlenül, hogy piaci értéke nem lehet valami sok. Az eszmei értéke viszont annál nagyobb. Egy egyszerű, szalmával kitömött maci, viszont bármennyire is kutattam az interneten, ilyen macit nem találtam. A miénknek sokkal kedvesebb arca van, mint bármelyiknek a világon.

Kaskötő Jázmin Anna

Karddal békeidőben

Tudod, hogy nagyapád is nagyon szerette a meséket. Különösen azokat, amelyekben a főszereplőknek kard csüngött a derékszíján, s ha arra került sor, akkor kirántották a csillogó szerszámot a tokjából és rátámadtak az ellenfélre. Vagy védekeztek. Merthogy a kard, amelyet azóta használnak, amióta feltalálták a vasat, valahogy a biztonság, a merészség, a vitézség szimbóluma is volt egyben. Ezúttal viszont én szeretném elmesélni neked, hogy miként találkoztam „élőben” a karddal. Nem a vívóteremben, nem sportolóként, hanem nálunk, az otthonomban.

Kicsiny gyermek voltam, amikor a hosszú téli estéken az emberek nem a tévé előtt ültek (nem is voltak még ilyen készülékek), hanem „bandáztak”. Ez azt jelentette az akkori szóhasználatban, hogy: meglátogatták egymást, néhány órán át beszélgettek, majd ki-ki hazatért az otthonába. Ilyenkor az egész család felkerekedett és mentek a rokonokhoz, a szomszédokhoz vagy az ismerősökhöz. Nem volt szigorú protokollja az ilyen összejöveteleknek, de arra emlékszem, hogy a házigazda az ajtóban vagy a tornácon állt, üdvözölte az érkezőket, kerüljenek beljebb-bel invitálta őket, a szobában pedig a háziasszony ültette le a felnőtteket. A férfiakat kötelezően az asztalokhoz, az asszonyokat

pedig a lócára, a székekre, a gyermekeket pedig kemence mellé a kuckóba. Ha elfértek, mert néha nagyon sokan összejöttek, ilyenkor félre rakták a dunyhát és az apróságok nagy öröme a puha szalmazsákon hancúrozhattak...

Jó-jó, de hogyan kerül ide a kard, kérdeznéd. Joggal. Történetemben ugyanis jelentős szerep jut egy első világháborús tiszti kardnak. Tulajdonosa ugyanis úgy ragaszkodott a fegyveréhez, mint más télen a kucsmájához, s minden egyes látogatás alkalmával magával vitte. Középkorú mokány ember volt a kard birtokosa, elmondása szerint az édesapjától „örökölte”, aki a Nagy Háborúban (még így nevezték az első világháborút) az olasz fronton, egészen konkrétan: Doberdónál jutott hozzá a taljánokkal vívott egyik csata során. Hogy miképpen, ezt soha nem sikerült megtudnom, de a bandázásra összegyűlt társaságnak sem. Imre bácsi jó kedélyű, hangos beszédű ember volt, s amikor a kard felől érdeklődtek nála, azzal hárította el az érdeklődőket, hogy: apám nagyon vigyázott rá, engem is azzal bízott meg, ne hagyjam el soha...

Szóval, itt be is fejezhetném e kis történetnek az elbeszélését, ha nem emlékeznék arra, hogy milyen „funkciót” töltött be ez a fegyver a békeidőben, méghozzá a környékünkön. Először is figyelemfelkeltő szerepe volt annál a háznál, ahova igyekezett az atyafi. Tudniillik, amikor megérkezett az épület közelébe, akkor kihúzta a kardot hüvelyéből és gyorsan vissza is eresztette. Olyan érces hangja volt ennek a műveletnek, hogy a környező házaknál is éktelen csaholásba kezdtek a kutyák. Akkor ugyanis még nem volt divatban a szobakutyus, a keverék fajtájú házőrzők a szalmával bélelt kutyaházakban vagy – ólakban laktak. Legtöbbször láncra verve. A háziak pedig nyomban tisztában voltak azzal, hogy melyik vendég érkezik... Ő pedig nagy hangon köszöntötte a ház gazdáját, szokása szerint nagyot csapott a férfi tenyerébe (a magyar ember nem simogatja a másik tenyerét, no...), azután megállt az ajtóban, az udvar felé fordult és még néhányszor beleejtette a kardot a hüvelyébe. Szinte szikrázott a penge, s a fél város kutyái addigra egymást hergelve ugattak veszettül.

A szobában azután illedelmesen köszönt az asszonynépnek, a gyerekeknek pedig odavetette: remélem jók voltatok ma az iskolában, nem kaptatok körmöst a tanítótól! Levetette a bundáját, a kucsmáját, azután oda ült a férfiak közé az asztalhoz. A kardját maga mellé a szék támlájának támasztotta. Rövid beszélgetés után, ami főleg az időjárásra vonatkozott, kezdeményezte: kártyázzunk emberek, mert mindjárt itt az éjfél, lassan indulni kell haza! (Pedig dehogy volt még olyan közel a 12 óra, de ezzel akarta jelezni, hogy ő meddig szeretne kártyázni.) Senki nem volt a játék ellen, előkerült az almárium fiókjából a már igencsak elhasználódott magyar kártya és nekiláttak a bajvívásnak.

Mindeközben elrendeződött a helyzet a fehérchselédek között is: többen magukkal hozták a kötést és a horgolást, szép lassan dolgoztak, a háziasszony

pattogatott kukoricát készített (nem mikrohullámú sütőben, hanem tűzhelyen – serpenyőben), ennek mi kis csimoták örültünk legjobban, mert sokáig lehetett szemezgetni a nagy vájlingból, sőt mókázni is vele – belecsempésztük a társunk zsebébe, vagy a csizmácskájába, hogy otthon legyen meglepetés...

A férfiak az asztalnál hangosan kommentálták a nyerést vagy a veszítést. S utána újra nekilendültek a következő fordulónak. A mi kardos bácsink nagyon dühös lett, ha veszített. Egyszer-egyszer a fegyveréhez nyúlt és picit megemelte majd a hüvelyébe engedte a kardot. Ilyenkor mi a padkán és a kuckóban elcsendesedtünk, félénken figyeltük az asztalnál zajló történéseket. Bizonyos idő után viszont egyre többünkél jelentkezett a „hosszúkat pillantás” időszaka, azaz: elálmosodtunk, majd lassan el is dőlünk a helyünkön és aprókat pihegve úrrá lett rajtunk az alvás ereje.

Amikor befejeződtek a kártyacsaták, a férfiemberek még fontosnak tartották, hogy megbeszéljék, ki mennyit nyert (kukoricaszemekben játszottak), felálltak az asztaltól. Komótosan felöltötték a kabátjukat, fejükre tették a kalapjukat vagy a kucsmájukat, s elköszöntek a házigazdától, aki „jöjjenek máskor is”-sal búcsúzott. Az asszonyok is öltözködött, felébresztették az aprónépet, ami nem volt éppen könnyű feladat, mert az első álomból ébredni mindig a legrosszabb, így azután többen sírtak, s azt mondták: ők maradnak... Ez sem volt probléma, a háziak szívesen tartották ott őket pitymallatig, megreggeliztek, utána hazatértek a csimotákkal. Óriási kaland volt ez akkortájt a kicsi emberpalántáknak.

De ne távolodjunk el a kardos bácsitól. Ő, amikor kiléptek a tornácra, nem hazudtolta meg önmagát: - Milyen csöndben vannak ezek a házörzők! Csak nem alszanak?!- mondta. Majd néhányszor megcsörgette a fegyverét. Ha eddig szundikáltak is kutyák, azonmód talpra ugrottak és örületes csaholásba kezdtek. Nem csak a bandázókat fogadó háznál, hanem a környéken is. Sokáig nem is hallgattak el. Egy-egy házból hallatszott, hogy a tulajdonos csitítgatja az ebeit. Nem sok eredménnyel...

Azután múltak az évek, elköltöztem abból a városból, ahol ezek „bandázások” történtek. Ma már csak az emlékeimben élnek az események. Tudod, mit sajnálok? Azt, hogy nem kutattam később a kard történetét. Akkor most a mesém is hosszabb lett volna...

Kisimre Ferenc

Görgei kendője

Apám nem sűrűn nyitotta ki a nagy sifont, amiben a család legértékesebb ruhadarabjait tartottuk, többek között az ő egyetlen öltönyét. A vállfán lógó ruhadarabok alatt a kifényesített és kisámfázott csizmák, cipők sorakoztak. A szekrény polcos részében a gondosan vasalt, összehajtott ingek, alsóneműk, kendők, zsebkendők kaptak helyet. Gyerekként azt is kifigyeltem, hogy az iratokat és az egyéb értékeket is itt tároltuk, hisz ez volt az egyetlen zárható szekrény a házunkban.

Az öcsém szalagtűzőjére készülve apám kikulcsolta a sifonért, s az ajtó belső felére csavarozott földig érő tükör előtt ünneplőbe öltözött. Majd a bal felső sarok felé nyúlt, ahol a törölközők tetején egy pettyes női kendőnek kellett volna lennie. Elérzékenyülten szokott a kendőre nézni, s gyengéd simogatás után visszazárni a szekrényt. De most a kendő nem volt ott. Apám egyre idegesebben tapogatta a felső polc bal szélén sorakozó textíliákat.

- Iluska! - kiabált anyámnak. - Hol van a kendő?

- Milyen kendő? - szaladt be anyám a nagy kiabálásra.

- Tudod, a kékpöttyös kendő, a Görgei kendője!

- Ja, az az ócskaság? Azt kitettem egy zsákban a ház elé, a ronggyűjtőknek.

Apám lerogyott a nyitott szekrény elé, anyám pedig kifordult a konyhába.

Én apám mellé léptem és együttérzően, s egyszersmind kíváncsian kérdeztem:

- Jól hallottam? Görgei kendőjéről beszéltél? Csak nem arról a Görgeiről?

- De bizony arról! - válaszolta apám, s mesélni kezdett.

A családukban nemzedékről nemzedékre hagyományozódik a férfiakra egy kendő. Az első tulajdonosa Gábor nevű szépapám volt, aki 1842-ben lett a katona. Mivel lovon járó ember (gulyáslegény) volt, a Württemberg-huszárezredhez került. Az ezred hagyományos hadkiegészítési területe az Észak-Tiszántúl volt. Így került szépapa az ezredbe. 1849-ben a Württemberg-huszárok a feldunai hadsereghez tartoztak, így Görgei volt a főparancsnokuk. Szépapám 1849 januárjában került közelebbi kapcsolatba a tábornokkal, amikor az, egy ütközet során saját maga próbált meg egy utat lezárni ágyúkkal. Az ellenfél gyalogsága veszélyesen közelített feléje. Ekkor szépapám odavágtatott és kimenekítette a vakmerő főtisztet az ellenség karmai közül.

Görgei elrendelte, hogy az életét megmentő huszár ezentúl mellette legyen. Legközelebb 1849. július 2-án került szépapám olyan közel a tábornokhoz, hogy belelátott a fejébe. Herkálypusztánál került sor a szabadságharc legnagyobb lovasrohamára, melyet Görgei személyesen vezényelt. Festői látványt nyújtott „vörös zekéjében, nagy fehér strucctollával fekete Kossuth-kalapján”, gyönyörű lován ülve. Amikor az ellenséges ágyúgolyók a huszárok

közé csapódtak, a roham megtorpant. Ekkor a fővezér a tétovázókat megállította ezzel a felszólítással:

- „Fiúk, hát nem gyűttök a vörös hacuka után az attackba?!”

A huszárok fellelkesülve száguldottak Görgei után. Ekkor döntötte el szépapám, hogy ezt az embert a pokolba is követi.

Az ellenség tüzet zúdított a huszárokra. S bekövetkezett az, amitől Görgei az akadémia óta tartott. Ugyanis egy jósnő megjövendölte neki a tullni császári utász iskolában, hogy sem kard, sem golyó nem fog rajta, ellenben egy ágyú fogja ellőni a fejét. Ettől kezdve Görgei irtózott az ágyú tűztől. S most bekövetkezett, amitől tartott. Egy repesz majd egy arasz hosszan átszakította a koponyáját. A fővezér lehanyatlott, de még odakiáltott:

- Gábor, hozzám! A zubbonyom alatt van egy kendő. Azzal kösse be a sebem! Szépapám kigombolta a zubbonyt, s előhúzott egy kékpöttyös, fehér, női selyemkendőt, melyet a tábornok feleségétől, a francia Aubouin Adeletől kapott jegykendő gyanánt.

Gábor a tábornok fölé hajolt, hogy bekösse a fejét. - Hát Uram irgalmazz! Szabályosan belelátott a koponyájába, látta hogyan emelkedik és süllyed Görgei agyveleje, hogyan lüktetnek az erek az agyban. Majdnem elájult. A tábornok így szólt:

- Na, mi lesz már katona? Kösse azt a sebet! Szépapám keresztben átkötötte a koponyát, de a kendő csúszkált a seben. Görgei ekkor a földre mutatott, s azt mondta: - Adja ide a kalapom! Szépapám lehajolt a strucctollas kalapért, melynek bélésén világosan látta a feliratot: Schoober, Pesten. A fővezér a kalappal leszorította a kendőt. Tovább akarta vezényelni a rohamot, de ezt már nem engedték. Az orvosok ellátták a sebet, összevarrták a koponyát. A műtét után szépapám a szoba padlóján megtalálta a véres, kékpöttyös, fehér selyemkendőt. Felvette, kimosta, hogy majd odaadja a tábornoknak, de az már messze járt.

A magyar szabadság csillaga lehanyatlott. 1849 októberében szépapám teljes felszerelésével tért haza Komáromból. Itthon mindent, ami arra utalt, hogy „Vürtember” volt, összekötözt, s bedobta a csorda kútba. Csak egy valamit tartott meg. A kékpöttyös, fehér selyemkendőt. Ezt élete végéig a nyakán hordta, úgy, mint annak idején a huszárok a nyakravalót.

A családi legendárium szerint Gábor mindig arról beszélt, hogy híres ember lesz. Egy biztos, a faluban híres lett, a husároktól hazahozott szokásai miatt. Például télen-nyáron, minden reggel tetőtől talpig megfürdött. Havonta vágatta a haját, holott a faluban az öregek még varkocsban hordták a hajukat. Borotvált bajuszt és szakállt viselt Görgei módra. Bejáratos lett a Bernáthkastélyba, ahol a tekintetes úrral a régi dicsőségre emlékeztek. Katonáéknál megtanult olvasni is, s az öreg tekintetéstől kapott újságokból olvasott a falu-

siaknak, akik vasárnap délutánonként kisszékeken, zsákba gyúrt szalmán hallgatták az „újságos történeteket”. Legcsudálatosabb szokása a „huszár hatvágás” gyakorlása volt. Az istálló falára a tekintetes úrtól kapott „föstékkal” felpingált egy „hatvágás csillagot”. Ez a csillag a vágások irányát és sorrendjét mutatta. Gábor ezt így kommentálta: „- Első vágás a fejvágás, második vágja a jobb karját, harmadik vágja a bal karját, negyedik vágja a jobb combját, ötödik vágja a bal combját, a hatodik keresztbe a hasát.” Vasárnap, az újságolvasás után lovasbemutatót is tartott. Öreg huszárlován, a Sárgán, először a levegőben, majd embermagasságú karókra szúrt káposztafejeket mutatva be a vágásokat. A bemutató fénypontja volt, amikor a levegőbe feldobott rézpénzt találta el a hatvágással. Egyszer a tekintetes úr unokahúgának francia nevelőnője ajánlott fel egy ezüstpénzt, ha Gábor a hatvágással a levegőben tartja az érmét... A francia pénz aztán sokáig ott lógott a nyakában.

A herkálypusztai lovasroham mellett Gábor másik kedves esete a szökése volt. Elmondása szerint Vácánál fogságba esett. Egy osztrák hadnagy nógatta, hogy mondja el, milyen az a híres hatvágás. Azt felelte, hogy elmondani nem tudja, de megmutatja szívesen. Adják vissza kardját, akkor megmutatja. Visszakapta a kardját. Erre azt mondta, hogy gyalog nem lehet, csak lóhátról. Adják vissza a Sárgát is. Hát a lovát is előhozták. Fölpattant rá és elkezdte a hatvágást. Csapott a kardjával hol erre, hol arra, táncoltatta a Sárgát, mire a császáriak elhúzódtak mellőle. Egyre nagyobb lett a kör, ő meg csak vagdalozott. Hármat erre, hármat arra, míg egyszer csak nekiugratott a szélének. Lecsapta egy osztrák fejét, aztán irány a magyar tábor! De még visszakiáltott, hogy most már tudják, hogy milyen a hatvágás!

Egyet soha nem túrt. Ha Görgeit árulónak nevezték. Az 1890-es években a csárdában iddögált, amikor belépett egy nagyhangú társaság. Fialok voltak, erőszakosak, modern revolverekkel felfegyverkezve. Végigrabolták a környezetet, kifosztották az utazókat. Olyannyira kegyetlen és arcátlan volt a főleg pocsjai és hosszúpályi legényekből álló banda, hogy még a Parlamentben is felszólalt miattuk a kerület képviselője.

A legények ittak. Sok ital, nagy hang, nagy bátorság. Zagyva ordítózás nőkről, fegyverekről, politikáról. S egyszer csak valamelyiküktől elhangzott az ominózus mondat:

- Görgei áruló volt.

- Görgei nem volt áruló - szólalt meg Gábor halkán, de határozottan. Az ordítózás tovább folytatódott.

- Görgei nem volt áruló! - emelte fel a hangját.

Ezt már meghallották. Felálltak és körbefogták.

- Mit köhögsz öregember? - kérdezte az egyik fenyegetően.

Az egykori huszár megmarkolta falhoz támasztott botját, s vívó állásba helyezkedett.

- Nézd már a vén majmot, mit csinál! - mondta gúnyosan az egyik.

- Görgei... - fejevágás a lehangosabbra, aki ájultan terült el.

- ... nem - vágás a jobb karra, annak, aki az öve felé nyúlt, melyben egy hatalmas tör volt. Ez ordítva esett térdre.

- ... volt - vágás a bal vállára annak, aki egy borosüveggel sújtott volna feléje. Jajgatása alig nyomta el a vállcsont reccsenését.

- ... áruló! - gyomorvágás, mely leterítette a banda vezérét, aki már lövésre emelte volna revolverét. Ehelyett hörögve fetrengett a földön.

Gábor, az egykori Görgei huszár kemény léptekkel, egyenes derékkel hagyta el az ivót. Így élte az életét keményen, soha meg nem hajolva, 1905-ben, nyolcvanegy éves korában bekövetkezett haláláig.

- Hát ezt a kendőt tette ki anyád a rongyosoknak - mondta apám keserűen.

Rohantam az utcára, hátha nem jártak még erre a rongyszedők. De a zsák már nem volt ott. Teljes letargiába estem. Birtokába jutottam egyik felmenőm csodás tetteit elmesélő történetnek, s egy valódi '48-as relikviának. S a legfőbb bizonyíték, a kendő ilyen fatális módon eltűnt. Ez nem igazság!

Néhány nap múlva szembe jött velem Púder Gizi, a falu bolondja. Gizi meghatározhatatlan korú nőszemély volt, aki saját eszménye alapján, akkor látta magát szépségnek, ha az arcát vastagon bekente liszttel, a száját pedig piros krepp-papírral kente ki. Szóval jött szemközt Gizi, s a fején a kékpöttyös, fehér selyemkendő. A szívem majd kiugrott a helyéről. De ismertem Gizit, s tudtam, hogy ha megüti magát, nem lehet vele boldogulni.

- Szevasz, Gizi! Szép kendőd van.

- Ugyi? Nekem is teccik. Tánáltam az uccán egy sákban.

- Nem adod el?

Gizi gyanakodni kezdett. Tőle nem szoktak venni semmit. Legfeljebb elvenni. Az utcakölykök azt, amit összekoldult.

- Nem eladó. Nagyon teccik. Nagyon síp.

- Gizi, adok érte egy ötszázast.

- Összázast? Astat nem ismerem. Adzsál írte piros sászsast! Ast szeretem! Hármast adzsál!

Így vettem vissza háromszáz forintért a magyar szabadságharc egyik, eddig ismeretlen relikviáját.

A következő év március 15-én kinyitottam a nagy szekrényt, s az ajtó belső felére csavározott földig érő tükör előtt ünneplőbe öltöztem. A mellemre egy szép nagy kokárdát tűztem. Majd a bal felső sarok felé nyúltam, ahol a törölközők tetején egy kék pettyes női kendő feküdt szépen összehajtogatva.

Elérzékenyülten néztem rá, s gyengéd simogatás után a nyakamba kötöttem úgy, mint annak idején az az öreg Görgei huszár.

Kiss Csaba

Tavaszi történetek

Tavaszi gyönyörű...

Kislányként úgy képzeltem, a tavasz egy gyönyörű barna hajú hölgy, színes virágokkal a hajában. Hosszú zöld palástját sárga gyermekláncfű pötytyözi.

Aztán megérkezett. Ezt jelezték a hóvirágok a hegyeken és a kék májvirágok a kertünkben.

A földpára felszakadt, olvadni kezdett a hó.

Amikor az árkokban csordogálni kezdett a hegyekről érkező hólé, nagy-szerűen lehetett papírcsónakot, kiszáradt gesztenyét úsztatni.

Nagyon élvezetes volt, egyik oldalon bedobtuk, aztán futottunk a másik oldalra, vártuk vajon mikor bukkannak elő.

Ahogy közeledett a húsvét, új cipőt, ruhát kaptam akárcsak a fák, a bokrok. A levegő ibolya és orgonavirág illatú lett. Nem csoda, hogy a madarak és a méhek megbolondultak.

De nem csak a természet viselkedett furcsán hanem a lányok is. Sorra mentek férjhez. Szinte minden szombat délutánom foglalt volt miattuk. Ki nem hagytam volna a „menyasszonynézőt”!

Azt gondoltam csodálatos dolog lehet menyasszonynak lenni. Gyönyörű a hosszú fehér ruha, a fátyol... de azt nem igazán értettem miért sír a menyasszony és a rokonai mikor a vőfély olyan szépen beszél? Én biztosan örülnék a helyükben. Akkor azonban csak annak örülhettem, hogy finom süteményekkel kínálták a „menyasszonynézőket”.

Képzetelem szerint a tavasz a születések ideje.

Én is tavasszal születtem, tavasszal mindig kismacskáink születtek, a postaládánkban cinege költött, a kiscsibék is tavasszal keltek ki a tojásokból.

Tyúkanyó pár napig taníttatta a csibéket kapirgálni, majd új feladatot kapott. Édesanyám visszaültette a keltető kosárra, a kacsatojásokra. (A házikacsa nem szívesen üldögél a tojásokon).

Nekem és a húgomnak is új feladatunk lett. Vigyázni kellett a csibékre, nehogy elvigye őket a sas vagy héja.

Ahogy nőttek a csibék, kacsák, egyre többet ettek. Már nem volt fű az udvaron. Főtt krumpliból, darából, cukorrépa apróra vágott leveléből kellett elkészíteni nekik a lakomát.

A kacsák pillanatok alatt eltűntették az ételt. A húgommal kitaláltuk, hogy túljárunk az eszközön.

A kacska minden falat ételre vizet iszik. Ezt látva rájöttünk, hogy ha az ételt és a vizet jó messzire rakjuk egymástól, akkor nem fogy el olyan hamar.

Nagyon vicces volt, ahogy a kacsák sorban egymás után masíroztak a kaputól a csűríg és vissza.

Ahogy múltak az évek, a tavasz más, izgalmas dolgokat hozott...

Az első szerenád

Április utolsó napján, május elsejére virradóan nagy volt a nyüzsgés a mi házunk táján, Csíkszépvízen.

Öt leánygyermek egy családban, a szüleink tudták, nem fognak sokat aludni azon az éjszakán, különösen mikor én is abba a korbá léptem, hogy én is kaptam szerenádot. Nővéreimtől ellestem, mit kell olyankor csinálni.

Mindannyian megsütöttük a magunk süteményét, elkészítettük az alkoholos italokat és vártuk, hogy elmúljon az éjfél. Akkor indultak útnak a legények, sorra járták a lányos házakat. Minden lányhoz többnyire a saját kortársai mentek.

A sort a fiatalabbak kezdték, az idősebbek addig valahol hangoltak.

Alig múlt éjfél, megszólalt az ablakunk alatt egy harmonika.

„Valahol a réten kinyílt egy rózska...”

A sötét ablak mögött leskelődve próbáltam kitalálni kik énekelnek.

A második nóta után, a villany háromszori fel-le kapcsolásával kellett jelezni ha a lány fogadni kívánta a szerenádozókat.

Kinyitottam az ajtót, öten jöttek. Megkínáltam őket süteménnyel és likőrrel. Közben megtörtént amit nagyon vártam, elhívtak a másnapi majálisra és az utána következő házibuliba.

Nagy pillanat volt az számomra, életem első szerenádja és majálisa. Egy lépés a felnőtté válás felé.

Kondra Katalin

Korega József nagyapám életének története

„A papa, aki azért dolgozott egész életében, hogy jó legyen a családja élete

Egy család életében mindig akad egy ember, aki tanulságos történetekkel rendelkezik.

Munkámban Korega József nagypapám segített.

Elkezdett nekem mesélni és szavai egy életet alakítottak ki, ami nem volt mindig könnyű, de ő azért küzdött „Hogy nektek egy szerethető boldog életet adhassak.”

Hogyan is kezdődött a papa élete?

1946. december 27-én, a háborút követő idők nehéz árnyékában, egy kis magyarországi faluban, Kismánán, megszületett nagypapám Korega József.

Az ország még alig épült fel a pusztításból, az emberek szegénységben, de reménnyel próbálták újraépíteni életüket.

Alig telt el két esztendő, amikor a sors új fordulatot hozott:

1948 őszén családja Csehszlovákiába költözött. Idegen településre kerültek, ahol új életet kellett kezdeniük. Nagypapám Kürtön kezdte meg iskolai tanulmányait, és az ötödik osztályig helyben járt iskolába. Mivel nem volt lehetősége szlovák nyelven tanulni, később Csúzra került, ahol hatodik és hetedik osztályát végezte el. A tanulás nem volt könnyű: idegen nyelv, új környezet, és az élet mindennapi nehézségei mind próbára tették. Mégis, már ekkor megmutatkozott benne az a kitartás, amely egész életén át végig kísérte.

Miért is volt papa élete olyan nehéz már kiskora óta?

1960-ban súlyos csapás érte a családot: édesapja elhunyt. Ekkor nagypapám még fiatal volt, de hirtelen felnőtté kellett válnia. A családban maradt ő maga, édesanyja és fiatalabb testvére. Az élet nem adott időt a gyászra – dolgozni kellett, helytállni, és segíteni a családot.

Hogyan is szerette volna segíteni a családja életét?

Édesanyja kivette az iskolából, és inasnak adta. Nyolc osztályt követően Nyitrára került inasiskolába, ahová keddenként és péntekenként járt. Fiatal kora és természete miatt gyakran bántották, de egy jólelkű tanár felfigyelt rá, és segített neki. Megtanította, hogyan védje meg magát, és hogyan álljon helyt a nehéz helyzetekben. Nagypapám kőművesnek tanult, és hamarosan bizonyítványt is szerzett. Három év után megkezdte munkáját Érsekújvárba, ahol

idősebb mesterek mellé osztották be, hogy tanuljon tőlük és tapasztalatot szerezzen.

Papa édesanyja: Korega Erzsébet

Mi is a mi családunk öröksége? Ő ezt mondta: „Családunkban a József név generációkon át öröklődött. Viselte az ükpapa, a dédipapa, és később én az az a papa és a legfiatalabb József, azaz a nagybátyjád is. Ez a név nem csupán hagyomány volt, hanem egyfajta a család büszkesége a múlt és jelen között.”

Nagybátyám: Ifj. Korega József és Id. Korega József

„Papa te mindig kőműves akartál lenni? Álmodom az volt, hogy „kéményseprő” vagy szakács legyek, ám az élet más utat jelölt ki számomra. Édesanyja kőművesnek adta, így ebben a mesterségben kellett boldogulnia. Ha befejezhette volna Kürtön a nyolcadik osztályt, talán más irányt vesz az élete, de ő nem panaszkodott. Elfogadta sorsát, és becsülettel dolgozott. Mivel otthon keveset keresett, később Ostravába ment dolgozni. A bányába szeretett volna lemenni, de fiatal kora miatt nem engedték. Így kőművesként dolgozott építkezéseken. Kéthetente járt haza, és kemény munkájával többet keresett, mint korábban. Amikor öccse katonának ment, ő még nagyobb felelősséget vállalt, hogy a család ne maradjon magára. Később oda került dolgozni, ahol egykor édesapja is dolgozott. Nagy oszlopokat festett, és munkájával tisztas megélhetést biztosított.”

Hogyan is ismerkedtek meg mamával és hogyan is alakult ki a mi családunk:

Fiatal legényként Kisújfalura járt csárdába, ahol megismerkedett nagymamával. Ismeretségükből szerelem lett, majd idővel összeházasodtak. Nagymamám Kültre költözött hozzá, és együtt kezdték el közös életüket. Három gyermekük született, köztük édesapám is, aki a legfiatalabb. Kezdetben egy régi házban éltek, de mire édesapám megszületett, már az új házban laktak. Nagypapám mindig gondoskodott a családjáról, és kemény munkával biztosította számukra az otthont.

Mivel szeret a papa foglalkozni és mik a kedvenc állatai:

Nagypapám nagyon szereti az állatokat. Mindig voltak állatai: malacok, kecskék, pulykák, kacsák, libák, sőt egyszer még egy öze is volt. Gizit az őzet szántás közben találták, aztán haza is vitték. Nagypapám felnevelte, majd amikor az állat megnőtt, elengedte, mert tudta, hogy a szabadság a legfontosabb számára. Különösen szereti a kutyákat, főleg a tacsókát. Mindig volt

kutyája, és sok történetet mesélt róluk. Játszott velük, törődött velük. Számára az állatok a család részét jelentetik.

Mi történt a kommunista időszak éveiben? Papa így mesélte:”

A kommunista időszak nem volt könnyű. 1983-ban autót vett, és meglátogatták a mama testvéreinek családját Magyarországon, Isztiméren. A határon szigorú ellenőrzések voltak: mindent átnéztek, a katonák fegyverrel álltak. Hazafelé még egy szem cukrot sem hozhattak, mindent elvettek tőlük. Amikor véget ért ez a korszak, az emberek szabadabban utazhattak, és az élet lassan jobb lett.”

Papa, hogy is történt amikor megszülettem?

Ahogy teltek az évek, nagypapám dolgozott, családot nevelt, majd lassan megöregedett. A család egyre nagyobb lett, bővült, és az élet ment tovább. Amikor megszülettem, én lettem az egyetlen unokája. Nagypapám már a kezdetektől fogva szeretettel vesz körül. Félt, vigyáz rám, és mindig mellettem áll.

Számomra nem csak nagypapa, hanem példakép.”

Élete során mindig egy közösség iránytűje maradt.

Mióta megszülettem, a legnagyobb példakép az életemben.

Megtanított kitartani, céljaim elérni és az élet fontos lépéseire.

„Józsai papa, amit tőled hallottam, viszem tovább magammal, mert amit te meséltél, az a szívemben örökre él.”

Korega Hanna

Dédapám, Kurucz Kálmán története

Dédapám, Kurucz Kálmán, 1906-ban született. (Fél)árva gyerekként nevelkedett, édesanyja belehalt a szülésbe. Három mostohaanyja volt, mert édesapja háromszor is megnősült első felesége halála után. Gyermekéveiről nem sokat tudunk. Uzsák Teréziával 1929-ben kötött házasságot Kürtön.

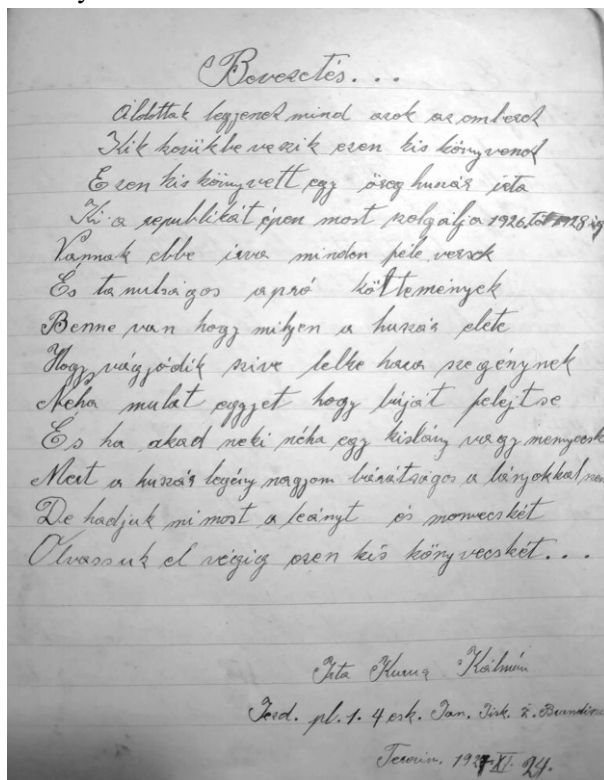
Huszárság

Dédapám huszár volt, a katonai szolgálat során huszár kiképzést kapott. Gépfegyverrel nem rendelkezett, szablyája volt, hadszíntéri bevetésen nem kellett részt vennie.

A trianoni békeszerződés (1920) után a magyar haderő erősen korlátozott volt, de a lovasság – benne a huszárság – megmaradt, részben a hagyományok, részben a mozgékonyosság miatt.

Dédapám Terezinben (Csehországban) szolgált 1927/28-ban.

A katonai szolgálat alatt füzetet vezetett (kettőt is), méghozzá gyöngybe-tűkkel. A füzet egyfelől a katonai mindennapok dokumentuma (például feljegyzés található benne egy emlékezetes katonai szolgálatról), illetve korabeli katona nóták és népdalok is megtalálhatóak benne. Mindez néprajzi szempontból is különleges jelentőséggel bír: adatbázisokban való keresést követően bizonyos nóták és népdalok ugyan megtalálhatóak egyes gyűjteményekben (pl. a Csemadok gyűjtésében), de a füzetek olyan dalokat is tartalmaznak, amelyek – úgy tűnik – nem lelhetőek fel ezekben a jegyzékekben, így forrás értékkel rendelkeznek ezek az egy év híján százéves füzetek. Dédapám nemcsak lejegyezte ezeket a hallott énekeket és személyes emlékeket, hanem több ízben rajzot is készített hozzájuk. Ennek köszönhetően képet kaphatunk a katonaágyáról és felszereléséről is. Többek között arról a katonaládáról készült a rajz, amely mind a mai napig családunk birtokában van. A könyv kertes szerkezetű, tudatos szerkesztéssel készült: a Bevezetésben a feltételezett olvasóihoz szól: „Áldottak legyenek mind azok az emberek, kik kezükbe veszik ezen kis könyvemet.”

Huszárság a II. világháborúban

Az 1938–1941 közötti terület-visszacsatolások során (Felvidék déli része 1938-ban) több olyan alakulat is szerveződött, amelynek állományában sok felvidéki származású katona szolgált. A honvédség lovassági egységei több helyőrséget kaptak a Felvidéken.

Az 1938-as első bécsi döntés után sok felvidéki magyar fiatal számára a katonai szolgálat egyszerre jelentett nemzeti elégtételt és személyes kötelességet. Így feltehetően dédapám számára is a katonai szolgálat teljesítésének kötelessége összefonódott a hazaszeretettel. A bevonulásról szóló visszaemlékezésekben gyakran szerepel:

- Ünnepi hangulat volt a visszacsatolt városokban (pl. Kassa).
- A huszár egyenruhának és a lónak külön presztízse volt.
- Erős nemzeti érzelmek és a történelmi igazságtétel érzése jellemezte a közhangulatot.

A magyar huszárság a 2. világháború idején (1939–1945) már egészen más szerepet töltött be, mint a 18–19. század klasszikus lovassága. A korszak haditechnikájának fejlődése – különösen a páncélosok, gépesített egységek és légierő megjelenése – jelentősen átalakította a lovasság szerepét. Ennek ellenére a magyar hadseregben a huszárság még fontos feladatokat látott el, főként felderítésben, biztosításban és gyors mozgású műveletekben.

Fontosabb felvidéki huszár helyőrségek: Kassa, Nyitra, Losonc, Rimaszombat, Komárom. Komárom a magyar hadsereg egyik fontos katonai központja volt. A város erődrendszere és katonai infrastruktúrája miatt több alakulat is állomásozott itt.

Szerepe: lovassági és gyalogos egységek állomáshelye, kiképzési központ, stratégiai dunai átkelőhely. A lovasság mozgósításakor Komárom fontos gyülekezési pontként szolgált.

Érsekújvár szintén jelentős katonai állomáshely volt a visszacsatolt területeken. Itt huszár- és lovassági egységek állomásoztak, kiképzési és utánpótlási feladatokat láttak el, logisztikai központ működött.

(Források:

Adonyi-Náredy Ferenc – Nagy Kálmán: Magyar huszárok a II. világháborúban. Sárvár, 1990.

Szabó Péter: Keleti front, nyugati fogság. A magyar honvédség a második világháborúban és azután, 1941-1946., Budapest, 2018.

Bonhardt Attila – Sárhidai Gyula – Winkler László: A Magyar Királyi Honvédség fegyverzete, Budapest, 1992.)

Nagyapám, Kurucz József visszaemlékezései alapján dédapám, Kurucz Kálmán részt vett az erdélyi bevonulásban.

Erdély

1940 szeptemberében, a második bécsi döntés után a magyar honvédség bevonult Észak-Erdélybe. A magyar huszárság – és benne több felvidéki kiegészítésű lovas alakulat – részt vett az erdélyi bevonulásban 1940 őszén, bár a művelet inkább katonai megszállási és biztosítási akció volt, nem klasszikus hadjárat. Ez katonai művelet volt, de nem klasszikus front csata: a román hadsereg a döntés értelmében kivonult. A lovas egységek gyorsan el tudták érni a kisebb településeket, ellenőrizték a kisebb utakat és hidakat.

Constanza/a Keleti hadszíntér logisztikája

Dédapám Konstanzában is szolgált. A második világháború idején Constanța a tengelyhatalmak egyik fontos fekete-tengeri logisztikai központja volt. Innen indultak utánpótlási szállítmányok a keleti frontra, és a román olajexport (pl. Ploiești térsége) is részben itt zajlott.

A 2. világháborúban már háttér logisztikai beosztást kapott a szállító- és rakodó századoknál. A Fekete-tengernél szolgált, Konstanzánál (a mai Romániában).

Dédapámnak hajó berakás volt a feladata (a német és a magyar hadsereg „Oroszországból ellopott dolgait” kellett bepakolni, majd kipakolni). A Konstanzában bepakolt szállítmányt Ausztriában, Linznél rakodták ki.

Litoměřice-ben kitüntetést kapott.

1944 őszétől sok magyar alakulatot vontak vissza, szerveztek át vagy helyeztek német területre kiképzésre, feltöltésre. Feltehetően egy pótezeredhez vagy gyűjtő alakulatba került, ott kapott szolgálati vagy háborús érdemrendet.

Kassa (Kassai gyűjtőállomás)

Nagyapám elmondása szerint dédapám, Kurucz Kálmán a kassai gyűjtőállomásra került. 1944 végén – 1945 elején, amikor a Vörös Hadsereg elfoglalta a térséget. Kassa:

- fontos vasúti csomópont volt,
- hadifogoly-gyűjtő pontként is működött,
- innen indultak a transzportok a Szovjetunió belseje felé.

A térség a szovjet katonai közigazgatás alá került, és a városban ideiglenes gyűjtőtáborokat, vasúti átrakóhelyeket hoztak létre. Kassán keresztül vitték el:

- magyar katonákat (fronton elfogott vagy hátszágban összegyűjtött személyeket),
- német katonákat,
- valamint civileket is (különösen 1944–45 telén).

A transzportok jellemzően:

- vasúton indultak,
- többnapos, gyakran embertelen körülmények között zajlottak,
- célállomásuk Ukrajna, a Donyeck-medence, a Volga-vidék vagy az Urál térsége volt.

Dédapám nyelvtudásának köszönhetően azonban hazaengedték.

A háború után

Dédapám a háborút követően földművelésből élt, abból tartotta el családját.

A Felvidéken (elsősorban Szlovákia déli részein) a II. világháború után (1948-tól) nagyon gyors és sokszor kényszerített átalakulás zajlott le a mezőgazdaságban. A „szövetkezetek”, amelyeket magyarul gyakran JÉERD-nek (egységes földműves szövetkezet – szlovákul JRD, Jednotné roľnícke družstvo) hívtak, a szocialista kollektivizálás részeként jöttek létre.

A JRD-ben összevonták a parasztok földjeit, s közös művelésre kényszerítették őket – ezzel átalakult a hagyományos paraszti gazdálkodás rendszere, bár a háztáji gazdálkodás valamilyen mértékben megmaradt.

Dédapámék otthon – a megengedett keretek között – disznókat és lábas jószágokat tartottak. Dédanyám a tojással, zsírral, s a veteményeskert termésével bejárt az újvári piacra. Az ott értékesített portékákból befolyó kis összeg jelentette többek között azt a kis jövedelmet, amely a család megélhetését biztosította.

A paraszti önellátás világa

Emellett dédapám ezermester is volt, különböző bútorokat faragott.

- értett a famegmunkáláshoz,
- készített szerszámnyelet, kaput,
- javított szekeret,
- javította a ház faszerkezetét,
- és bútorokat is ácsolt saját családja számára, valamint
- puskákat, szánkót, esztergapadot is készített.

Kurucz papa szekrénye: dédapám kézzel készítette azt a szekrényt, amely a mai napig megtalálható nagyszüleim borospincéjében Kürtön.

Katonaládáját is maga készítette:

Nagymamám, Kurucz Erzsébet mesélte apósáról a következőket:

„Nagyon szeretetre méltó ember volt. A konyhafelszereléshez tartozó bútorokat, ágyakat, székeket saját kezűleg csinálta, illetve a földműveléshez szükséges eszközöket is maga készítette. Jó tanuló volt. Gyönyörű kézírására emlékszem, jó fogalmazási készséggel rendelkezett. Mamát, vagyis a feleségét úgy hívta, hogy „kontyos vitéz”. A mama volt a főnök, a papa pedig a „szent”, aki engedelmesen fejet hajtott a mama parancsainak. Unokáit nagyon szerette. Nógatta őket, hogy zenét kell tanulni.” Az eminens, példaértékű kézírásról és a fogalmazási készségről tanúskodik a már említett katona füzet.

Rapsickodás

Dédapám egyik állandó és kedves elfoglaltsága a rapsickodás volt. A „rapsickodás” vagy hasonló szóalakok egyes falusi tájszólásokban a helyi, kisebb halászatot jelentették.

Hogyan alakult ki ez a jelentés?

Az eredeti szó: „rapsic” - eredetileg garázda, rabló jelentésű, a 19–20. században használták a fosztogatókra, tolvajokra.

- Átvitt jelentés a falusi életben:

-- Ha a halász „lopott” halat a közös vízből, vagy apró halakat fogott a családjának, a helyi közösség ezt játékos, enyhén pejoratív módon „rapsickodásnak” nevezte.

-- Tehát nem szó szerint rablás, hanem kis méretű, önellátó halászat.

- Tájszólási jelleg:

-- Elsősorban Felvidék, Észak-Magyarország és Szlovákia magyar falvaiban volt használatos.

-- Gyakran a fiatalok vagy családok apró halakat fogtak, amiből főztek, de ez formálisan nem engedélyezett, így a „rapsickodás” szó megőrizte a játékos „tiltott” érzést.

Zenei fogékonyság, zenei intuíció

Zenei érzékenységgel rendelkezett. Hegedűje is, körtemuzsikája is volt: auto-didakta módon játszani is tudott rajtuk. Ösztönös, intuitív érzéke volt hangszerek megszólaltatásához. Ezt a zenei készséget legidősebb fia, Ferenc is örökölte.

Írás, rajzolás

Amint már említettem, a katonaság alatt lejegyezte a katonanépeket, még hozzá gyöngybetűkkel. Kiváló íráskészsége volt, nagyszülei visszaemlékezése alapján is remekül fogalmazott. Szeretett anekdotákat mesélni - humor-érzékevel fűszerezve meg saját történeteit.

Családja:

Három fia született: Ferenc 1931-ben, Béla 1933-ban, József 1947-ben.

Ferenc

Ferenc az elemi iskola elvégzése után az érsekújvári gimnáziumban érettségizett (ami komoly, presztízzsel bíró dolognak számított abban az időben), majd ezt követően elvégezte az úgynevezett fémipari, majd kémiai ipari technikumot. Szerény, kis termetű, törekeny ember volt. Édesapjához hasonlóan tudott hegedűn és tangóharmonikán is játszani. Ha kellett, a citerát is megtudta szólaltatni. Senki nem tanította, nem részesült zenei képzésben, mégis ösztönösen értett a hangszerekhez...

Béla

Béla 1933-ban született. Ő nem tanult tovább az elemi iskola után. A családban a „kenyérkereső fiú” szerepét osztották rá. Bélának dolgoznia kellett, szüleit támogatni, valamint testvére, Ferenc tanulmányi költségeinek előteremtésében segídeni. Először a kőműveseknél dolgozott, majd a vasútnál sorompókezelőként.

József

József, a legkisebb testvér, jóval később, 1947-ben született. Kései gyerekek számított: fivérei 14, illetve 16 évvel voltak idősebbek nála. A komáromi Gépipari Szakközépiskolában érettségizett, majd a ČSAD-nál (Cseh-

szlovák Autóbuszközeledés-irányítási Vállalat), később a VÁHOSTAV-nál (szlovákiai építőipari cég) dolgozott diszpécserként. Kurucz József az én nagyapám. Három gyermeke született: József, Zoltán és Erzsébet. Zoltán az édesapám.

Szőlőművelés, a kürti szőlőhegy, családi örökség

Dédapámék szőlőterülettel rendelkeztek: a földművesség mellett szőlősgazda is volt, mint nagyon sokan Kürtön. Szőlőt művelt, bort készített. Nagyapám ugyancsak folytatta ezt a hagyományt. Nagyapámék új pincét is építettek a szőlőterülethez. Édesapám, Kurucz Zoltán, aki Kürtön született, s a kürti általános iskolában, majd a komáromi szakközépiskolában tanult, Magyarországon folytatta egyetemi tanulmányait teológia szakon. Édesanyám tanár, magyarországi származású, a Somló környékén nőtt fel. Házasságkötésüket követően a Balaton-felvidéken éltek, nővérem és én is ott születünk, aztán 2013-ban úgy döntöttek, hogy hazaköltöznek Felvidékre. A kürti szőlőhegyen építettek házat, éppen azon a helyen, ahol dédapám kezdte a szőlőművelést. Ma is itt élünk. Legkisebb testvérem már itt született. Édesapám borászként folytatja a családi hagyományt.

Dédapám agyvérzésben halt meg. A szőlőhegyről hazafele rosszul lett. A kórházban már nem tudtak rajta segíteni.

Szüleim visszatértek Felvidékre, a hagyományokhoz, édesapám gyökereihez: oda, ahol dédapám is hálát adott Istennek életéért, családjáért, a csendes, áldott mindennapokért.

Kurucz Lenke Viola

A szeretet kiscipói!

Milyen furcsa is lenne, ha most hirtelen visszacsöppennék a múltba, mondjuk úgy 70 évvel ezelőtre... Mintha egy láthatatlan időkapu nyílna meg előttem. El sem tudom képzelni az akkori mindennapokat, mégis, nagyszüleim történetei úgy élnek bennem, mintha egy régi, poros mesekönyv lapjai kelnének életre.

Nagypapám a második világháború befejezését követő évben született. Őt testvére volt, de egyikük még pici korában meghalt, így ő volt az egyetlen fiú a négy lánytestvér között – mintha a sors különleges szerepet szánt volna neki ebben a nagy családi mesében. Három nővére és egy húga volt. A szülei nagyon szegények voltak, olyan szegények, mint a mesékben a legkisebb fiú családja, mégis tele voltak kitartással.

Amikor papa elvégezte az általános iskolát, nem volt lehetősége továbbtanulni, mert az édesapja azt mondta:

– „A többit se taníttattam, téged sem tudlak, rád szükség van a földeken.”

Így hát nem iskolába, hanem a földek világába lépett be, ahol a munka lett a mindennapi próbája.

Földműves munkákat végzett egy ideig, majd egyszer csak – mintha a sors új fejezetet nyitott volna – a Postánál kapott munkát. Itt ismerkedett meg nagymamámmal, aki mintha egy mesebeli társ lett volna számára. Rövid időn belül össze is házasodtak, de az élet – akár egy igazi mese – rögtön próbát állított eléjük: az esküvő után két héttel papát behívták katonának.

Mivel volt jogosítványa, fél év múlva elküldték páncélcocsi vezetői tanfolyamra. Büszkén meséli, hogy ő még úszó harckocsit is vezetett – mintha csak egy különleges, vasból készült sárkány hátán utazott volna. A katonaságtól 16 és fél hónap után tért vissza.

Ezután nem ment vissza a postára, hanem a kenyérgyárban vállalt munkát, több fizetés reményében. De ez a munka kemény volt, akár egy hős próbája: három műszakban dolgozott, és biciklivel járt át a szomszédos településre télen-nyáron. Volt olyan eset, hogy akkora hó esett, hogy csak gyalog tudott haladni, tolvá maga mellett a kerékpárt, egyedül az éjszakában – mintha egy magányos vándor lett volna a hóval borított Alföldön.

Közben megszületett az első gyermekük, Édesanyám. A papa fizetéséből éltek, mert akkor még nem kapott mama GYEST. Nehezítette az életüket, hogy saját erőből, családi segítséggel házat kezdtek építeni. Az a ház, amelyben ma is laknak, valóban a saját két kezük munkája – mintha tégláról téglára egy saját kis birodalmat teremtettek volna.

Később még két gyermek született, és mindenki kivette a részét a munkából. Állatokat tartottak, uborkát, burgonyát és más növényeket termeltek. Igaz, keményen dolgoztak, de nem szenvedtek hiányt semmiben. Idővel autót is vásároltak – egy „sárga citromos” Wartburgot –, ami akkoriban szinte mesebeli kincsnek számított, hiszen hosszú éveket kellett várni rá.

Nagymamám gyermekkorra sem volt könnyebb. Ők „csak” hárman voltak testvérek. Télen a faluban éltek, nyáron pedig gyerekestül, állatostul kihurcolkodtak a közeli tanyára, a Móriczföldre, ami szinte egy külön kis világ volt.

Önellátóak voltak: kecskét, tyúkot, kacsát, libát, disznót tartottak. A kecskét megfejték, a tejéből sajtot és túrót készítettek, a kenyeret pedig a saját búzájukból sütötték. Csakhogy a tanyán nem volt kemence, így dédimamám kéthetente kis kordéval bement a faluba, és otthon megsütötte a két hétre elegendő kenyeret. És ahányan voltak, annyi kis cipót készített.

Ez mindennél kedvesebb dolog volt a részéről, mivel nagyon szegények voltak, hetente jó, ha egyszer ettek húsfélét, ezért minden egyes kiscipó középebe rejtett egy falat kolbászt. Ez volt a titkos ajándék, a szeretet kis varázsa.

Amikor visszafelé, a tanya irányába tartott dédi, a kordé hangját meghallva, a ló már elkezdett nyeríteni. Mondta is dédipapa:

– „Meglássátok, mindjárt itt lesz anyátok!” - mintha csak egy láthatatlan szál kötötte volna össze őket.

Nagymamám ma is őrzi emlékeiben ezeket az ízeket és illatokat. Mesélés közben szinte látni rajta, mintha újra érezné a friss cipó illatát.

Nyár végén, ősszel mindig visszaköltöztek a faluba.

Egyszer, különös dolog történt: egy kis kocát nem tudtak visszavinni a faluba, így a tanyán maradt télire – gondolták, majd csak kibírja a tarlón tavaszig! Ahogy megérkezett az enyhébb idő, mentek is vissza a tanyára, hát látják, hogy a kicsi coca nincs egyedül: vígan szaladgálnak körülötte a már nem is olyan kicsi malackák. Volt nagy meglepetés és öröm, mintha egy váratlan ajándékot kaptak volna a sorstól.

Nagyszüleim ma már nyolcvan évesek, de még mindig szorgos, dolgos emberek. Rendben tartják a portájukat és környékét, kertészkednek, és amikor mesélnek, mintha újra fiatalokká válnának.

Bár az életük nem volt könnyű, mégis büszkék arra, amit a két kezükkel teremtettek.

Én is büszke vagyok rájuk, mert az ő történetük megtanította nekem: a legszebb mesék nem tündérekéről szólnak, hanem azokról az emberekről, akik kitartással, tenni akarással és szeretettel építik fel a saját életüket.

Kuti Laura

Régi mesterségek nyomában

Én a zentai Vasútállomáshoz közel lakom. Kisgyermekként csodálattal szaladtam ki az utcára, amikor meghallottam, hogy záródik a sorompó és dübörög a dízel vonat.

Lehetőségem nyílt, hogy eljussak Budapestre a Vasúttörténeti Parkba, illetve Torontóban a CN Toronynál felállított amerikai vonatok megtekintésére. A régi mesterségek kapcsán eszembe jutott, hogy felkeressem a zentai születésű Tripolszki Dalibort. Dalibor a saját házánál, az udvaron készített egy mini vasutas múzeumot. Itt elmondta, hogy a kellékek Magyarországról és a régi Jugoszláviából gyűjtöttek. Az első vasutas mesterségek egyike a sorompókezelő volt. Először harangjelzéssel értesítették a sorompókezelőt, hogy le

kell zárnia vagy fel kell nyitnia a sorompót. Ez a szerkezet kézzel tekerhető hajtókar volt, amely a föld alatt egy lánccal van összekötve. Nagyon érdekes volt a használata, és én is kipróbáltam. A forgalom biztonságos irányítása a legfontosabb a vasútnál. Ezért megmutatta, milyen váltószerkezeteket használtak a régi világban. Minden váltószerkezetet külön munkás kezelte. Régen petróleumlámpásokkal világították meg belülről ezeket a szerkezeteket. Ha fehér színű volt a körte, akkor egyenesen haladhatott a vonat, ha vörös színű volt, akkor ki kellett, hogy térjen. A váltókezelő munkások a saját állomásukon vártak a jelzésre, és ha kellett, akkor kísérták a megadott helyre, ahol igazítani kellett a síneken. A pályakarbantartó szakmunkatársak néha fűrták is a síneket. A munkájukra nagy szükség volt, mert az állandóan használt sínek rongálódtak. Abban az időben szinte minden szárazföldi forgalom a vasúton bonyolódott, legyen az teher- vagy személyszállítás. Ez azért volt így, mert a vasút volt a legolcsóbb, és viszonylag gyors is volt egy lovaskocsihoz képest. A vasúton folyó munkálatok nem voltak veszélytelenek, mert bármikor jöhetett egy-egy szerelvény. Ezt úgy szabályozták, hogy ha véletlenül jött a vonat, míg ők dolgoztak, rögtön hangjelet adtak egy a kürttel, hogy vigyázzanak. De azért így is történetek balesetek. Nagyon fontosak voltak a lámpák is. Voltak olyan lámpák, amelyek fékező állások voltak. Itt a munkás ült a vagon tetején és kézzel fékezte a vonatokat, ha lejtőn mentek lefelé. A „pipics” lámpa a gőzmozdonyokban volt használatos. Ez világította meg a vízjelző csövet, amely azért volt fontos, mert ellenőrizték, hogy van-e elegendő víz a mozdonyban. A mozdonyvezetők nagyon komoly fizikai munkát végeztek. Lapátolták a szenet, és őrizték a kazánt. Főleg télen volt nehéz a fedetlen mozdonyokban, mert a hideg és a forró levegőben egyszerre dolgoztak. Sok szén, korom és hamu károsította az egészségüket. A vasúti hírközlés a távírógép segítségével zajlott. Ezek a gépek egyszerre rögzítették a betűformát és a morzejeleket is, kettő vagy több állomás között. Dalibor megmutatta milyen telefonjaik voltak a régi időben. Ha ki kellett menniük, jelteni valamit, akkor volt egy fa botjuk, amelynek az egyik végén vaskampó volt, a másik végét pedig a földbe kellett dugniuk. Ehhez kapcsolták a hordozható telefont, és így tudtak jelentést adni. Nagyon érdekes volt. Régen a sípok helyett kürtszó figyelmeztette az utasokat a beszállásra.

Szeretem a vonatok világát. Sajnos ez már majdnem a múlté. Vidékünkön még az Osztrák Magyar Monarchia sínjei találhatóak itt-ott, ahol fel nem szedték. Találni még bakterházakat is, amely a régmúlt szép időkről árulkodnak. Az embereknek ekkor volt még idejük vonaton döcögni, mert nem kellett rohanniuk sehova, mint ma. Utazás közben megcsodálták ezt a szép délalföldi tájat, és egy jót beszélgettek útítársaikkal. Mi már ennek a varázsát nemigen

értjük, de szívesen hallgattam Dalibor meséjét. Egy csodálatos délelőttöt tölthettem Daliborral, amit ezúttal is nagyon szépen köszönök neki.

Laufer Ervin

Terike, a bajomi füvesasszony története

Láposi Istvánné vagyok, lánykori nevemen Hodosi Teréz.

Parasztszaládba születtem a hatvanas években, kései gyermekként. Édesanyám 38 éves volt a születésemkor, ami akkoriban már ritkaságnak számított. Anyukám egy tizenegy gyermekes családban nőtt fel, amelyből heten maradtak életben. Tanulni mindössze négy osztályt tudott, mert fiatalon szolgálatra került gróf Tisza István birtokára. Később ott maradt konyhalányként, és sokat mesélt nekem a régi idők nehéz, mégis emberséges világáról. Gyermekkoromban a szüleim a határban dolgoztak, így engem is gyakran vittek magukkal. Már egészen kicsiként megismerkedtem a körülöttünk élő növényekkel. Tudtam, melyikhez nem szabad nyúlni, melyik gyógyít, és melyik mérgező. Nagyanyámtól és édesanyámtól tanultam meg az alapvető gyógynövény-ismereteket, amelyek akkor még természetes részei voltak a mindennapoknak. Az életem során voltak időszakok, amikor háttérbe szorultak a gyógynövények, hiszen sorra születtek a gyermekeim, majd saját egészségügyi problémákkal is meg kellett küzdenem. A fordulópontra akkor érkezett el, amikor édesanyámtól megkaptam Maria Treben *Az egészség Isten patikája* című könyvét. Az olvasása után világossá vált számomra: ez az én utam, ez az én életcélom. Ahogy teltek az évek, egyre több növényt ismertem meg, tanultam, kutattam, tapasztaltam. Amikor megszülettek az unokáim, a gyermekeknél jelentkező mindennapi problémák – köhögés, hasfájás, kisebb betegségek – új lendületet adtak annak a gondolatnak, hogy ezt a tudást nemcsak a családomon belül, hanem szélesebb körben is meg kell osztanom. Így születtek meg a gyógynövényes termékeim. Volt olyan készítmény, amelyet három évig kísérleteztem, folyamatos visszajelzések alapján finomítva. Nem a díjak motiváltak, hanem az őszinte szakmai vélemények. Ennek ellenére hatalmas örömmel fogadtam a *Magyar Ízek Versenyén* és más megmérettetéseken elnyert arany-, ezüst- és bronzérmeket, valamint a kiváló minőségi elismeréseket.

1981-ben házasodtunk össze a férjemmel, aki mindenben a legnagyobb támaszom volt. Az utolsó közös éveinkben – igazán – „borsó és héja” voltunk: mindent együtt csináltunk. Az ő segítsége nélkül ez az út nem valósulhatott volna meg. A tudásomat tudatosan mélyítettem tovább, rendszeresen

jártam Budapestre tanulni. Daróczi Zoltán szakmai iránymutatása különösen meghatározó volt számomra; neki máig hálás vagyok, mert megerősített abban, hogy a gyógynövényes hivatás az én valódi küldetésem. Meggyőződésem, hogy a természet patikája mindenki számára nyitott, hiszen a gyógynövények elérhetőek, csak ismerni és tisztelni kell őket. Ez azonban hatalmas felelősség, különösen gyermekek esetében. Életcélom, hogy gyógynövénytűrák, előadások, valamint egy alap otthoni gyógynövénykészlet segítségével minél több család megőrizhesse az egészségét. Szívügyem egy kis házi gyógynövénykert gondolata, amelyhez bárkinek szívesen nyújtok segítséget.

Nagy büszkeséggel tölt el, hogy megjelent az első könyvem, és már készül a második is, amelyben évszakokra bontva szeretném rendszerezni az előadásaim anyagát. Gyermekkori álmom teljesült, amikor a termékeim bekerültek a Maria Treben Patikába, a svédceppek közé.

Egy dolgot fájó szívvel sajnálok: amikor édesanyám megbetegedett, még nem rendelkeztem elegendő tudással. A melanomát túl későn ismertük fel, és akkor már nem tudtunk segíteni. Ez az élmény még inkább megerősített abban, hogy a tudást időben kell átadni.

Bízom benne, hogy a történetem erőt, kitartást vagy kíváncsiságot ébreszt az olvasóban a gyógynövények világa iránt. Szeretettel és tisztelettel álllok bárki rendelkezésére.

Láposi Istvánné

Lakodalom régen

A régi falusi lakodalmak nem csak egy, hanem több naposak is voltak.

A házasságkötésnek szigorú szabályai voltak, és a párválasztás is tudatosabb volt, mint manapság. A vőlegény az apjával vagy egy közeli rokonával ment el a lányos házhoz, hogy a leendő ara szüleitől engedélyt kapjon a házasságra. Fontos volt, hogy a két család anyagi helyzete nagyjából megegyezzen, erre mondták, hogy „suba a subához, guba a gubához „.Ha a lány szülei beleegyeztek az esküvőbe, akkor elkezdődhetnek az előkészületek. A menyasszony már jó előre elkezdte gyűjteni a kelengyét, amit „stafirnak” hívtak. Ezek tele voltak kézzel hímzett vászonokkal, ruhákkal. A vőfély általában a vőlegény jó barátja volt, ő volt a felelős a vendégekért és a jó hangulatért. Mikor eljött a nagy nap, hatalmas sátrakat állítottak fel, mivel a házban nem fért volna el a sok vendég. Az asztalokat szépen megterítették, és hagyományos ételeket szolgáltak fel, mint például a húsleves, töltött káposzta, pörkölt és a sülték. A zene hajnalig szólt, és a tánc sem maradhatott el. Éjfélkor a menyasszony átöltözött a piros színű menyecskeruhájába, és mindenki

táncolt egyet, így gyűjtötte a pénzt a közös életre. Az este folyamán több játék volt, például a menyasszonyrablás, cipőteszt, kenyértörés, tojásgörgetés. Volt olyan, hogy ellopták a menyasszony cipőjét, és a vőlegénynek kellett visszavásárolnia jó borsos áron. A játék után mindenki megvacsorázott, és újból táncba kezdtek. Az esküvő vége felé a feleség fejére kontyot tettek, ezzel jelezve, hogy most már férjes asszony lett. Mikor a lakodalom véget ért, a házaspár elbúcsúzott a vendégektől és barátaitól. A férj és feleség lovaskocsival mentek közös otthonukba, és ott kezdtek új életet immár friss házasként. Azt mondták, hogy minden házasság eleje olyan, mint a méz, ha elfogy, jön a neheze. De azt is kibírták, azzal vigasztalva a menyecskét, hogy nincsen tányér kanálcörgés nélkül. Hogy ez megvigasztalta-e az újasszonyt, nem tudom, de minden apróságért nem szaladt haza. Ezt mesélte nekem a nagyanyám.

Ezek a régi lakodalmak nem csak a szép ünneplésről, hanem a közösségről, összetartásról és a hagyományokról is szóltak.

László Edina

Akaratpróba

A Fiunk második osztályba járt, amikor a szünetben a tanító néni egy másik kislíával az otthonába küldte, hogy hozzanak el két kerti szerszámot.

- Most érik az eper, egy-egy szemet levehettek róla. Ez egy akaratpróba - mondta. A gyerekek határtalan jókedvvel, ugyanakkor felelősséggel teljesítették a feladatot.

- Hány szem epret ettetek? - kérdezte.

- Egyet! - válaszolták jókedvűen.

Ez az életkor, amikor nincs füllentés, csak őszinteség és rajongó csodálat. A tanító néni lubickolt a felé áradó szeretettől.

Ünnepnek számított, amikor egy-egy délután vendégül látott bennünket. Így volt ez azon a napon is!

Hozta a különleges rebarbara süteményét. A házában természetesnek tartottam, hogy egy másik kislí is ott ugrabugrált az én fiammal együtt. Üljetek le! - mondta, és a következő percben egy nagy tál lecukrozott, lehűtött eperrel tért vissza.

- Az akaratpróbát kiálltátok! Most annyit esztek, amennyi belétek fér! - és a szemével szinte átölelte őket. A két gyerek mohón kanalazott, pontosan tudták, hogy megdolgoztak érte.

Ez a történet az én felnőtt életemet is elkísérte. A férjem betegsége alatt gyakran gondoltam arra, hogy ez mindkettőnkől egy akaratpróba.

A tanítványaim 30 éves találkozásán gyertyát gyújtottunk a szeretett tanító néni emlékére, és elmeséltem ezt a történetet, továbbadva a fiataloknak: A nehéz helyzetben az akaratpróba a legnagyobb segítség. A tanárnő élete, a Gárdonyi-féle lámpás kialudt, de a fejekben, a szívekben tovább él, mint akarat, amely lendületet ad tetteinknek.

Lászlóné Háló Erzsébet

Családi igaz történetek

1.

Az anyukám oldaláról, nagymamám testvérének, Steidl Zoltánnak, azaz Zoli bácsinak a története a saját nagyszüleikről szól. Ő arról mesélt, ami a nagymamám és az ő saját nagyszüleinek az életében történt – ezek az emberek az én ükszüleim.

Az ükszülők sváb származásúak voltak, és Bikácson éltek. Otthonuk nem volt gazdag, de mindenük megvolt: a spájz tele tartalékkal, voltak állataik, és a földjük is biztosította a mindennapi megélhetést. Az élet rendezettnek tűnt, amíg a történelem újabb kihívás elé nem állította őket.

Az első világháború idején deportálták őket Németországba. Ez nem saját döntésük volt, hanem a korszak kényszerítette őket ideiglenesen távoli országba. Zoli bácsi elmondása szerint az ükszülők mindig nagyon ragaszkodtak Magyarországhoz, és remélték, hogy egyszer visszatérhetnek. Köztudott volt, hogy akkoriban az orvosi mentővonatok gyakran közlekedtek, és ezek jelentették a hazajutás egyetlen lehetőségét. Amikor számukra egyszer adódott a lehetőség, a nagyszüleik a mozdony tetején utazva, rejtve tudtak visszatérni Magyarországra, a mozdonyvezető segítségével (lefizették). Ez a hazautazás egyszeri alkalom volt, és számukra a visszatérés reményét jelentette.

Az idő alatt, amíg az ükszülők Németországban voltak, Bikácson a svábok helyére Csángókat telepítettek be, akik valójában román származásúak voltak. Zoli bácsi elmondása szerint ezek a családok addig maradtak, amíg az étel és az állatok el nem fogytak, majd továbbköltöztek. Amikor az ükszülők visszaérkeztek Magyarországra, a házukat már nem kapták vissza automatikusan. Újra meg kellett vásárolniuk az ingatlant, csak így tudtak ismét otthonukba visszatérni.

Végül az ükszülők visszakapták a házukat, és újra Bikácson telepedtek le. Bár a ház és a gazdaság helyreállítása időt és energiát igényelt, az otthon visszanyerése a család számára azt jelentette, hogy maradhattak a szülői földjük közelében, és folytathatták az életüket a megszokott környezetben. A történet így, Zoli bácsi elbeszélése alapján, a kitartásról, az otthonhoz való

ragaszkodásról és a hazaszeretetről szól, amely minden nehézség ellenére biztosította a család visszatérését és fennmaradását Bikácson.

2.

Zoli bácsi egy másik történetet is mesélt a családról, amely a nagymamám és az ő nagyszüleihez kötődik – ezek az emberek az én ükszüleim. A történet szerint Zoli bácsi nagyapja 1928-ban Kanadába ment, a nagy gazdasági világválság időszakában. Abban az időben sokan próbáltak szerencsét külföldön, és a nagyapja is így döntött: munkát és jobb megélhetést keresett a tengerentúlon.

Kanadában összesen négy évet töltött. Ez alatt az idő alatt sikerült munkát találnia, és annyira jól beilleszkedett, hogy később már saját dohányfarmot is működtetett. A körülményekhez képest stabil élete volt, és rendszeresen levelezett az itthon maradt családdal. Írt a mamának, vagyis az én ükmamámnak, és elmondta neki, hogy mindenük megvan odakint, a gazdaság működik, és szeretné, ha a család is kiköltözne hozzá Kanadába. Úgy gondolta, hogy ott talán biztosabb jövő várna mindannyiukra.

Az ükmamám azonban ragaszkodott Magyarországhoz. Zoli bácsi elmondása szerint a mama azt kérte a nagyapjától, hogy inkább jöjjön haza. Nem akarta elhagyni az országot, a szülőföldjét és a megszokott életét. Végül a nagyapja engedett neki, és hazatért Magyarországra. Ezzel lezárult a kanadai élet, pedig úgy tűnt, hogy ott komoly lehetőségek vártak volna a családra.

Zoli bácsi később többször is emlegette, hogy néha sajnálta, hogy nem maradtak kint Kanadában. Mondta is a mamának, hogy „kár érte”, mert talán más életük lehetett volna. A kalandvagy mindig megmaradt benne, és ezt részben annak tulajdonította, hogy a nagyapjában is volt valami különleges, „külföldi” nyitottság. A történet szerint a nagyapját ők úgy is emlegették, hogy a „Bikácsi pápa”, és Kanada után állítólag teljesen megváltozott a külseje: kanadai stílusú lett a megjelenése, a ruházata és a kisugárzása is.

Ez a történet jól mutatja, mennyire más sors várhatott volna a családra, ha az ükmamám másképp dönt. De azt is megmutatja, hogy mindannyian erősen kötődtek Magyarországhoz és a saját hazájukhoz, még akkor is, amikor külföldön nagyobb lehetőségeik lettek volna.

Meizer Szonja

Borjívágás

Nehéz idők voltak akkoriban. Ceaușescu örült „országadóság”-tól való megszabadulási mániája már-már elérte az ország lakói ingerküszöbének maximumát. Az ország szocialista nehéziparának felfejlesztése, népesség számbeli növekedésének erőszakolása, a párt rendszeres programjának része volt, s mindezek együttesen, a hõn szeretett „Kárpátok g´eniusza” álmainak legfõbb megvalósulását képezték. Mert minden program, minden „felelõsségteljes” megmozdulás, életvitel, cél, eszme a szocializmus kiteljesedését szolgálta. Megmutatni a világnak, hogy a szocializmus az egyetlen élhetõ út. Ez mellett megszabadulni a nemzetközi hiteltõl. Bármilyen áron.

A bõséges termés elhagyta az országot. Az állatállomány szintén. A raktárak télvíz idején üresen álltak. Az istállókban a megmaradt sovány állatok tavasszal némi segítséggel érkeztek ki a legelõre, hogy a nyár folyamán valamelyest rendbe szedjék kiaszott testüket. Az „alimentárak” polcai szinte üresen álltak. A nép éhezett, sõt fázott. Mindenki úgy intézkedett, ahogy tudott. Hol a falusi rokonánál, hol a mészárszéknél dolgozó jó bennfentesnél, az alimentárban tevékenykedõ barátjánál, „jó” ismerõsénél. A villany, mint a mesében: „hol volt, hol nem volt”. A TV adás este politikai, meggyõzõ mûsorokat sugárzott. Alig két órás programmal mûködött. Fele idõ „munkalátogatás”, s másik fele román népzene. És persze, egy tízperces román rajzfilm. Majd vasárnap ebédidõ után az akkor hazaérkezõ túlórázó munkásembernek szintén két óra szórakozás. A pionír összejöveteleken résztvevõ diákoknak, tanároknak szintén. Hogy nehogy véletlenül szentmisére menjenek. A kis „magyar adásnak” már régen búcsút intett a magyar ajkú népesség. A magyar iskolákban „regáti” román ajkú, magyar nyelvet nem ismerõ tanerõk érkeztek, sugallva a makacs, hagyományaihoz görcsõsen ragaszkodó székelymagyaroknak, hogy elmagyarosított románok. Majd mezõgazdasági területek bővítése címén megjelent a „hõn szeretett vezérünk” falurombolási terve, ahol véglegesen eltüntetni kívánt bizonyos közösségeket, megszüntetve templomukat, iskoláikat, házaikat. Eddigre már a szász közösség jó pénzért eladódott a gazdag Németországnak. A magyar közösség nem kellett a szintén szocialista beállítottságú Kádári rendszernek. Így csak egy mód maradt, ha Székelyföld apró falvait felszámolva, egy-egy közösségbe betelepítve, véglegesen megoldódik a nemzetiségi kérdés.

Majd megjelent a falu gyûléstermében a részletes falurajz makettje, feltüntetve a községhez tartozó kistalvak lakóinak tömbház lakásait. A szentkirályiak a Központban két oldalt, az ülkeiek szenttamással együtt Diafalvi Pólya oldalában hosszan, s a maradék fancsaliak a tibódiakkal együtt

Hajnorja hosszanti területén kaptak volna új tömbház lakást. De úgy tűnik, hogy akkor is igaz volt a közmondás, hogy: „Ember tervez, Isten végez”. S a Jó Isten így látta jónak. Hogy a regáti ember terve ne valósulhasson meg. Talán a csíksomlyói Szűz kérése talált meghallgatásra. A kegyhely körüli székelyeiért. Hogy megmaradhassanak ezen a szent helyen, amelyet a nagy nemzet elosztáskor nekik szántak az „idők végezetéig”.

Na, de a rendszer „hűségese” kiszolgálóiból sem volt hiány. Ilyen volt a rendőri köteléke is. Ők is túlélőkké kezdtek válni. Bármilyen eszköz, módszer útján. Ha kellett megfélemlítés, zsarolás, kemény ütlegelés révén is. Ha a határtól visszatoncoltak egy-két, sokszor több határsértőt, akik nem akarták megérteni a szocialista felsőbbrendűség célját, s nemes kivitelezéseit, s még ne adj Isten szavá is tették alig hallhatóan valahol, akkor kemény elbánásban részesültek. Itt helyben. A rendőrségen. Majd a Duna- Fekete tengeri csatornánál, vagy később a „nép” házábanál. Mert biza utánuk kellett menni. Egészen a határig. S ez nagyon bőszítette a helybéli „milíciát”, mert megrovásban is részesült a felsőbb körök részéről. Hogy nem elég figyelmes. Hogy kevés a besúgó hálózata. Vagy netán nem működik elégségesen, hatékonyan. Erre is megváltak az emberei. A közösségből. Ha így, ha úgy. Ha önként, némi anyagi haszonért cserében, ha pedig zsarolással. De működtek.

Még a falnak is füle volt akkor, amikor János és társai úgy döntöttek, hogy a bornyúvágási tilalmat feloldják egy estére, hogy családjaiknak friss húst biztosítsanak. Mert biza, akkoriban minden kollektív, háztáji gazdaság a nevelt borjút kötelezően le kellett adja a rendszernek. Az emberek, ha nem akarták megtartani, akkor szegény újszülöttet megfojtották, hogy a tejet tudják hasznosítani családjaik számára. Mert biza az elhullott borjakat is értékesítette a rendszer. Bőrüket és húsukat. A húst a katonaságnak, az egyetemistáknak s más helyeken dolgozóknak, például a bányákban. A falusi származékok csodálkoztak is, hogy ilyen vörös húsok érkeznek a konyhákra. Hogy miért kell magas hőfokon főzni őket, csak azután fogyaszthatók. Mert, akkor még nem értették.

Na, szóval azon a szép csillagos estén egy szekér állt meg az istállók árnyas oldalánál. A ló is csendben, szinte mozdulatlanul állt, mint, aki tudja, hogy fontos esemény részese ebben a pillanatban. Két sötét alak lépett ki az ajtón kezükben egy lábainál alaposan összeköltözött jól megtermett borjúval. Gyorsan belesüllyesztették a bárkás szekér mély oldal deszkái közé. Azzal egy hirtelen gyeplőrándítás, és a ló gyors ügetéssel nekiiramodott Nagykút irányában. De ugyancsak abban a pillanatban egy sportos alakú rendőr ugrott át a kerítésen, a szomszédbeli kertek árnyas szilvafái alól. Onnan figyelte jó ideje az istállót. Fülel kapott. És tudta, hogy most „fontos” embereket fog elkapni. És akkor kezében lesz mindenki. - Tejelni fognak, de becsületesen! – igazította meg futás közben felsőjét és az övre csatolt pisztolyát. De, az eyes

már jó előtte járt. Már nem ügetett, hanem vágta. Fel Pólyadombján, Zsögödön, nyomában az őket üldöző rendőrrel. Senki az utakon. Egy teremtet lélek sem járt akkor. Mintha a falu is szolidaritást vállalt volna fajtájával. Csak a tücsök egyhangú, erőteljes zenéje tompította valamelyest a gumike-rekű szekér deszkázatainak halk kopogását. Majd egy kapunál hirtelen a szekér megállt. Nagy sötétség uralta a központot. Akkor a központi világítás spórolás szempontjából nem is nagyon létezett. Két árnyalak lépett ki a kapun. Szó nélkül, hirtelen lekapták a borjút a szekérről, s a kapu zárjában csikorgott a kulcs. A borjú eltűnt a sötét udvar melyékében. A ló és lovasa azonnal indult. A rendőr akkor ért fel nagy lihegve Kandó kút felől.

Kapu nyílt és a szekér beosont az udvar végében terpeszkedő csűr egyik árnyék aljában. Mire a rendőr beérkezett, addigra János kifogta a lovat, beengedte a pajtába és egy jó Marosésti-re gyűjtött volna rá, amikor a szekér rókoncáiba kapaszkodó rendőr egy szikurkányi lihegés után rászólt:

- Hol van a borjú?

János tekert egyet kócos bajsza szélein, és teljes nyugalommal visszakérezett:

- Milyen borjú?

- Na, idefigyelj! – kapta ing nyakon Jánost a rendőr. – Te azt hiszed, hülye, vak vagyok. Láttam, ahogy felteszitek.

- Mit? Ezt a két szalmabálát mondd? Ami a szekéren van? Azért mentem, s hogy megjártassam a lovat. S no! Ott volt az a két bála. Hordozódott. Feltettem dísznő pergelni.

- Szóval hordozódott? No, majd megemlegetsz! Az pedig borjú volt. Láttam, hogy vergőlődött. Na, várj csak! - s azzal gyorsan kisirült a kapun és eliramodott Alsó utca irányába. Mire visszaért Kovács telekén keresztül, addigra az istállóban már egy teremtet lelkét sem talált. A baktert a közeli Birti főzde oldalában, vastag szivar és pálinkagőzbe burkolódzva találta meg vas botjára támaszkodva. Jó alaposan kivallatta. De az nem tudott semmit.

Reggel korán ott volt újra az istállóban az elnökkel és a farm felelőssel. Számba vették a borjúkat.

Egy sem hiányzott.

Mihály Tibor

A történet

Ma is látom az arcát. Úgy és olyannak, mint azon az utolsó napon. A sokdioptriás pápaszem mögül rám kukucskáló mackóbarna szemeit, melyek még ma is derűt, szeretetet árasztanak felém. Szép kreol bőrét, melyet a fizikai szenvedés sem tudott sápadttá züllesztzeni. Lányívú kezét, melyről az enyémet mintázta, s a tétova mozdulatot, ahogy sűrű, göndör, őszbefordult haján igazít egy kicsit. Amúgy férfiasan. Szája szögletében a jól ismert félmosolyt rejtegeti. Látom, ahogy a könyvektől roskadozó polcrendszer melletti kedvenc foteljában ücsörög. Közel az ablakhoz. Csak, hogy lássa a szemközti iskolából kitóduló apróságokat. Az öreg tarka kandúrt, ahogy a szomszéd kertjéből kionsonva minden délelőtt felfedezőkörútra indul. Az ég felé törő vén fenyőfát, mellyel majdnem egyidősek. Látom, ahogy szemüveg törölgetés közben morog egy kicsit a térdét ölelő puha kockás pléd alatt. Fáj az apró mozdulat. Neki, aki átélte. Nekem, aki emlékezem. Néha rátéved a pillantása a könyvkupacra, mely a jobbkeze felől ácsorgó kerek asztalon terpeszkedik. Ma délelőtt kivételesen nem olvas. Ritka alkalom. Vár valakit. Engem. Az utálatos inhaláló ketyerét vizslatja, melyet a hónapok múltával egyre gyakrabban vesz kézbe. A gyógyszerekkel teli adagolódobozra pillant, melyben szinte hetente növekszik a pirulák száma. És látom, ahogy az ajtajánál leselkedik az elmúlás réme. Hogy elragadja tőlem. Nem hagyja. Rendre kicselezi az ellent. De tudom, hogy vesztésre áll.

Látom magam, ahogy azon a mindent megváltoztató napon a kissé kórházzzagú nappaliba lépek. Az ablakon bekandikáló drága napfény aranyporba vonja az alakját. Miközben szája akadozva próbálja az üdvözlés szavait felém küldeni, karját nehezen emelve ölelésre tárja. Szorítása még a régi. Energikus. Bátorító. Illata óvodáskoromat idézi. Amikor a fürdőkád szélén billegve áhítattal figyeltem a borotválkozási szertartás végkifejletét. És most is érzem a homlokomon a tisztelt gyerek-publikumnak mindenkor kijáró apu-aromájú pusztit. Azon a felfordulást hozó napon minden olyan drágán ismerős volt és mégis ridegen más. Nem igazán értettem, hogy mi történik. Csak azt, hogy a magyarázat nála, benne rejlik. Kérdő tekintetemre zavart hunyorgással válaszolt. Nehezen sóhajtva fogott a mondandójához. Három apró, jelentéktelennek ható szóval indított: meg kell írnod. De, hát én külügyér újságíró vagyok. Nem valami szépíró. Miért nem inkább ő írja meg. Amióta az eszemet tudom ezt tette, tanította, olvasta. Lelkembe mar, fületem szagattja a válasz: elfogyott az idő. Erősnek mutatom magam. Most nem szabad zokogni. Nem szabad bevallani, hogy hónapok óta tudom a pajkosság mögé elrejtett kegyes hazugságot. Inkább megadom magam az esdeklő mackószemeknek.

Hallgatom, ma is hallom a hangját, ahogy hol akadozva, hol túl gyorsan formálja a szavakat. Hogy birokra keljen a gyorsan fogyó idővel. S, hogy élővé tegye a történetét, melynek valójában nem is ő a főszereplője.

Hetek óta az emlékeim között bolyongok. Néha szürkületben, máskor koromsötétben poroszkálok a megkopott vagy éppen túlságosan is élő emlékek útvesztőjében. Persze fénypázmák is betörnek. Néha. Események, emberek, képek, beszélgetések ötlenek fel sorra. Mintha valaki kínos precizitással hozná elém kivétel és kímélet nélkül életem minden egyes apró darabkáját. Az Örökkévaló vetíteni kezdett a lelkemben. Egy történet folyton a többi elé tolakodik. Nem hagy nyugtot. Beleborzongok. Úgy, mint akkor.

Páratlanul szép gyerekkorom volt. A szüleim minden jót megadtak nekem és az egy évvel fiatalabb öcsémnek, melyhez apám ügyvédi praxisa nyújtott biztos anyagi háttérrel. Anyám az akkori szokások szerint rólunk viselt gondot és persze a háztartás ügyeiről. Egy Ilona nevű cselédlányt kommandírozva a maga szelíd modorában.. Hatalmas házunkat, mely majdhogya a város mértani középpontján állt, pompás kert vette körül. Mennyi csínytevés helyszínékként is szolgált az évek során az a drága hely. Gyerekszobánkból nem hiányoztak a drága játékok, az érdekes könyvek, de az igazi élvezetet mégis a családi asztal körüli meghitt beszélgetések jelentették. Azok a feledhetetlen közös étkezések. A hófehér abrosz, a csillogó étkészlet, a pompás ételek. Egytől-egyig „Gyuri úr”, a családunknál évtizedek óta szolgáló gourmais-zseni keze munkáját dicsérték. Most is érzem az ínymen azokat az ízeket.

S látom az asztalfőn helyet foglaló mindig kedélyes, jóhumorú apánkat. Jobbján a kedvességével mindenkit azonnal lenyűgöző gyönyörű anyám ül, s vele szemben a két találékony lurkó: az öcsém, s jómagam. S látok még valakit. Anyai nagyapámat, aki özvegységre jutva elemista korunkban hozzánk költözött, s akit mi a háta mögött viccesen „tyúkapónak” hívtunk. Olyan őszinte törődéssel tudta maga köré gyűjteni az unokák seregét, sőt még azok barátait is, hogy állandóan falkában jártunk a nyomában. Maga volt a két lábon járó szeretet. Szinte születésem percétől szimbiózisban éltünk. Olyan volt számomra és persze mindenki másnak is, aki ismerhette, mint valami emberből gyúrt erődítmény. Azután hirtelen mindennek vége szakadt. Azon a rémes, kegyetlen és gyomorforgató napon. 1944 tavaszán...

A történet, ami akkor kezdett kibontakozni valójában az életem egy rövidke szakaszához köthető. Mégis. Egész létem fundamentumává vált. Hogy miért

éppen most hozakodom elő veled? Egy felismerés borzongat. Fojtogat. Nyugtalanít. Egy fullasztó déjád van.

A világban egyre nagyobb erőt és elfogadást nyerő, nyilvánvaló és pusztító gyűlölet a népem iránt. A történelem, úgy tűnik, hozzá a szokott formáját. Önmagát ismétli. Falfirkák. Széttört kirakatüveg. Szennyes közbeszéd. Zsidóverés. Mindez azon a földszakaszon, ahol hatmillió emberi élet vált semmivé a gonosznak teret adó cinkos hallgatás vagy az azzal való együttüvöltés árnyékában. Az én történetem arról tanúskodik, s egyben ez reménységem forrása is, hogy a rossz soha nem tudja teljesen magába olvasztani vagy éppen felszámolni a jót. Ahogy a Tanah is állítja: mindig van maradék. Olyan emberek, akik képesek a lelkiismeretük szavát minden pusztító emberi beszéd mögül kihallani.

14 éves lettem azon az elátkozott tavaszon. Azokon a virágillatú, balzsamos levegőjű napokon egyik percről a másikra a félelem, s a gyűlölet bűzös leheletével telt meg a szeretett város, ahol addigi életemet biztonságban tudhattam. Idegen egyenruhába bújtatott katonák lepték el a településünket. A napsütötte zöld tereket betöltötte fültépő, harsogó karattyolásuk. Lépéseik erőszakról és bántóan otromba magabizásról árulkodtak. Addig a napig a felmenőim által megálmodott boldog univerzumban éltem. Ma már tudom, hogy csupán a féltő szeretet szötte talmi világ volt. Már hosszú évekkel korábban törvényé lett a kirekesztés. A megalázás. Az ellenségesség. Gyerekkésszel mégis rendületlenül hittem, nagyon akartam hinni, hogy a szülőhelyemen mindenki barát. Vagy legalább is kedves, jószándékú ismerős. A gonosz addig a napig valahogy nem volt képes áthatolni értelmem falán.

Azon a fénybe burkolódzó napon is csak jóra számítottam. Arra, hogy anyám már kora reggel puhatolózik majd: hány tagú is lesz valójában az osztálytársak hada, mely köszöntésekre egybegyűlik a délután folyamán. Már éppen azon voltam, hogy belefogok titkos küldetésembe, s öcsém hathatós támogatásával gondosan elrejtett születésnap ajándékom nyomába eredek. Nagyon vágytam egy új órára, mert a régi használhatatlanná vált. Lábujjaim is egy számmal nagyobb cipő után áhítoztak. A kutakodásból és a zsúrból azonban nem lett semmi. Ahogy kipillantottam szobám ablakán váratlanul a hitközség egyik elöljáróját láttam közeledni a házunk felé. A mindig vidám ember azon a napon szemmel láthatóan nagyon feldúlt volt. Meg sem várta a köszönést, melyre a kapu felé siető apám már éppen a száját nyitotta. Ehelyett erőteljes lamentálásba kezdett, melynek tartalma nem jutott el a fülemig. Apám sápadttá váló arcának látványa annál inkább bántotta a szemem. Egy

szelíd mozdulattal beinvitálta a házba a jóembert. Éppen a verejtékét törölgette seszínű zsebkendőjével, amikor testvéremmel tétován közéljük léptünk.

Az ebédlő egyik szépen faragott székére roskadva egyetlen mondatot sutogott maga elé újra és újra: „Három napunk van.” S közben önkéntelenül mozgott a felsőteste. Előre-hátra. Mintha valami imát recitálna. Oda nem illő gondolat suhant át az elmémen: már csak a tfilin hiányzik róla. Fülembé hatoló kurta mondata azonban továbbra sem szolgált magyarázattal. Apám arcát látva mégis éreztem: soha nem tapasztalt rossz közeledik felénk.

Születésnapj tortát reméltem, énekszót és köszöntéseket. Rokonok özönét. Barátok vidám kacagását, miközben tréfásan jól hátba veregetnek, s egymást túlharsogva gratulálnak a jeles ünnepen. Ehelyett csomagolnom kellett. Anyám könnyei megállás nélkül folytak, miután apám elismételte neki a hitközségi főember szavait. És nem volt apelláta. Nem volt kibúvó. Nem segített sem pénz, sem rang, sem semmiféle vélt vagy valós összeköttetés. Három napunk volt, hogy egy-egy hátizsákfélébe begyömöszöljük addigi életünket. Akkor még nem sejtettem, hogy a jólét helyére a totális létbizonytalanság tolatodik majd. Az örömet felváltja a szívet szaggató szomorúság. S az életet félresöpri a kínos elmúlás. A hely, ahol születtem, s ahol közjót szolgáló patrióta őseim ötödik generáció óta folytonos megbecsülésnek örvendtek, hirtelen ellenünk fordult. Kitaszítottak lettünk. Nemkívánatos elemek. Akiket el kell tüntetni a derék városiakok kényes szemei elől.

Az ócska fakerítéssel sebtében körbekerített terület, ahova százakat kényszerített be a durva önkény, maga volt a földi pokol, mely már a küllemével is jelezte: szemétre valók vagyunk mi mindannyian. A penészes, mállottfalú házacska, melyet kijelöltek ötünk számára egyetlen – bútor és remény nélküli – sivár helyséből és egy apró kamrából állt. Utóbbiból svábbogarak araszoltak felénk szakadatlanul. Az ajtóréseken a szél behordta az utca mocskát. Beköltözésünk napjától még a törött és légyiszkos ablaküvegen át ránk bámuló tavaszi ég is szürkébe borult. Mintha csak szégyenkezne. Hosszú heteken át szinte minden percben jajszó, kegyetlen ordibálás és lövések zöreje hatolt át az omladozó falakon. Napszaktól teljesen függetlenül.

Apám szokott életigenlésével igyekezett ebből a rémálomból is kihozni a jót. Már ha egyáltalán ez a kifejezés említhető a rettenet helyéről szólva. Fogalmam sincs miként, de minden nap volt valamiféle étel a korhadt fadarabokból összetákolt asztalon. Néhány – egykor talán gabonászsákként használt – szakadozott textíliát is szerzett, melyet rongyokkal tömött tele, s a földre terítette alvóhelyként. A tisztálkodáshoz egy abroncsát vesztett vén hordóféjét kerített valahonnan. A melegvizet egy minden oldalán horpadt, ócska kerek

vaskályha segítségével nyertük. A tüzelőanyag rejtélyes fatörmelék volt. Egynémely darabka láthatóan valamilyen antik bútor része lehetett egykor.

Anyánk, a mi sugárzóan szép és kedves anyánk érkezésunktől fogva teljes apátiába süllyedt, melyből többé egyikünk sem tudta kimozdítani. Nem beszélt, csak halkán morgott. Nem reagált a kérdésekre, de éjszakánként gyakorta fület szaggató kiáltásokat hallatott. Felváltva etettük, fésültük, de apánk mosdatta, öltöztette és sokszor ölben vitte ki a pislákoló napfényre, hogy valami levegőhöz jusson. Rettenetes látvány volt a kóros közönye. S ijesztő az elméjét ellepő nihil. Frusztrált minket a tehetetlenség. Hogy nem tudunk segíteni rajta. Hogy nem tudunk változtatni semmin. Hogy minden csak a túlélésről szól. A szomorú napi rutinnak, melynek terhét főként apánk viselte hamarosan híre ment, ami rettenetes események láncolatát indította el.

Egy nap a szüleim fura sétájukból visszatérőben éppen kicsiny házikónk felé tartottak. Apám pár lépésre az ajtótól lábra állította édes terhét. A hátuk mögül egyszer csak megszólalt egy durva, rekedtes hang és rikácsolva megálljt parancsolt. Mi hárman, akik otthon maradtunk, ijedten léptünk ki a félig nyitott ajtón. Az utca közepén hadonászó ripacsos képű, feketébe bújtatott ördögi figurával korábban egyikünk sem találkozott, habár tudtuk, hogy ő és társai gyakorta ütöttek rajta a meghurcoltak seregén. Hogy elvegyék azt a keveset, ami még a birtokukban maradt. Kellő préda híján törtek-zúztak és nem csupán tárgyakat. Minket egészen addig a napig elkerült az inzultus, vélhetően azért, mert a mi kis svábbogaras házikónk távol állt a központi tér jövemenésétől. Ez a kivételezett helyzet egyszerre tragikus módon semmivé lett.

A baljós kinézetű idegen két hasonszőrű cimborájával az oldalán azt kezdte követelni, hogy anyám azonnal kövesse őket a kórházépületben való elhelyezés végett. Anyám csak állt ott a semmibe meredve szótlánul, közönyösen. Apám halkán, de a tőle megszokott szelíd határozottsággal mondott ellent a felszólításnak. Talán két perc telhetett el néma csöndben, amikor egy dörrenéshez hasonló hangot hallottunk. Láttuk anyánk porba hulló alakját, melyet apánk kiáltása kísért. Azután, mint egy lassított filmben, ő is a földre zuhant. A szurokfekete pribék még spórolt is. Kettejüket egyszerre terítette le a lövés. Érthetetlen, de ránk ügyet sem vetettek. Mint aki jól végezte dolgát, a piszkos különítmény kihúzott derékkal elmasírozott.

Az öcsém olyan erővel markolta a kezemet, hogy úgy éreztem szilánkosra török. A lelkemmel minden bizonnyal ez történt. Üvölteni szerettem volna. Nekiesni a gyilkosnak. A két kezemmel fojtani meg. Ehelyett hangtalanul álltam szabad kezemet ökölbe szorítva. Véresre karmolva a tenyeremet. Ma is érzem, amit akkor. Ma is látom, amit akkor. Ma is szégyellem, mint aznap, hogy mindhárman álltunk csak ott. Mint bágyadt birkák a mészárszék előtt. Megsemmisülve. Kiszáradt szemmel és szívvel.

Miközben a szeretteink vére különös ábrákat rajzolt a poros utcakőre. Lasan két kicsiny vörös patak indult el egymás felé, hogy örökre egybefolyjon.

Nagyapa kezének tétova érintésére eszméltem fel, aki vállunkat gyengéden markolva maga felé fordított. Arcán barázdákat szántottak a könnyek, de szeméből a jól ismert elszántság áradt ránk. Nem szitkozódott. Nem kiabált. Nem sajnálkozott. Egyszerűen magához szorított minket erős karjával, miközben a fülünkbe súgta a lehetetlent: élni fogtok. Talán életében először, de féligazságot mondott. A düh és a gyász úgy telepedett egész valómra, mint szénpor az őszöreg mozdonyra a pályaudvaron. Bosszút akartam, nem megbékélést. Kardot és nem imát. Ütések és nem elengedést. Már addig a napig is éppen eleget hallottam a bezártság körülményei között, hogy tudjam: az életünk immár egy lyukas kétfillérest sem ér. Hiába akartak továbbra is az óvó szeretet leple alatt elrejteni a felnőttek. Idealista képzeteim az emberi jóról úgy koptak nap nap után, mint krikszkrakszokat rajzoló gyermek kezében a radír. Akarva-akaratlanul, durva hirtelenséggel jómagam is felnőttem. És most ez.

Mi gyerekek a házba botorkálva, öklünket harapdálva roskadtunk le egymás mellé. Szüleink ócska szalmazsákjára. Hangtalanul zokogva. Egymást öelve. A megsemmisülés határán. Nem tudtuk, hogy közben mi zajlik odakint. Hogy a szomszédból előmerészkedő három ifjú haszid segít elvinni őket... Hogy egy rabbi áll a jeltelen sírhalom előtt... Hogy egy tucat könnyező férfi mormolja vele együtt a kaddist...

Izzasztó nyár köszöntött ránk. A higiénia szinte teljes hiánya és az alultápláltság a forró napok jöttével szörnyű betegségek terjedését hozta az emberekkel túlszűfolt helyen. Egész családok pusztultak el néhány nap alatt. A megmaradtak élőhalottként kószáltak a házak közötti keskeny utcákon, remélve, hogy valamilyen továbbélést segítő dolgot találnak. Váratlanul érkezett, s futótűzként terjedt a hír: a gettót másnap reggel kiürítik, lakóit vonattal ismeretlen helyre szállítják. Ezúttal nem kezdtem el magamban hőzöngeni. Nem voltak többé bosszúsomjas vagy világjobbító gondolataim. Az elemi erővel szívemet megragadó harag a napok-hetek múltával elpárolgott belőlem. A fizikai erővel együtt. Nem maradt egyebem, csak a szívfájdalom. Teljes beletörődéssel fogtam hát újból a csomagoláshoz. A néhány szakadozott, elhasznált ruhadarabot, s lapjait vesztett kedvenc könyvemet, a szikkadásnak indult kenyérdarabbal, melyet nagyapa nyomott a kezembe mintegy útravalóként, nem volt nehéz gyorsan begyömöszölni a felismerhetetlenségig koszos hátizsákba. Vízünk, ételünk, reményünk információnk nem volt. Csak az emlékeink. Egy

korábbi élet homályba vesző képei, melybe úgy kapaszkodtunk, mintha ezzel vissza tudnánk csalogatni valahogy a valóságba múltunk szépségeit.

Hátunk mögött hagyva penésztől búzló lakhelyünket, a gyengeségtől botladozva soroltunk be a düledező házak övezte utcácskán előttünk kavargó tömegbe. Vigyázva, hogy legalább egymástól el ne szakadjunk. Mi hárman. Akik megmaradtunk. Az egykor erős férfikéz, kissé remegve, de továbbra is óvón fogta felváltva a könyökünket. Most is bátorítást jelentett az érintése.

A pályaudvar felé araszoló szedett-vedett csoport szélén, úgy tízméterenként fegyveresek két-három fős csoportja haladt, megvető és gyűlöletet sugárzó vigyorral kísérve a megalázottak vonulását. Utunk a város közepén húzódó hosszú fasoron át vezetett. A gyönyörű tölgyfák sűrű lombjai legalább jóindulattal borultak fölénk, hogy enyhet adjanak a perzselő nap tüze ellen. A pályaudvar előtti téren hármas sorokba tereltek bennünket. Volt, aki elesett a puskatussal rámért ütés alatt, mellyel a kellő irányba igyekeztek terelni. Kivonsolták a sorból, s többet nem láttuk. Volt olyan asszony, akit a férje és gyermekei mellől ragadtak el durva kezek. Minden indoklás nélkül. A tiltakozó családfőt, s kamaszkorú fiát súlyos sebeket okozó ütlegekkel parancsolták vissza. S egyszer csak előttünk állt a vagonok hosszú sora.

Az ajtók szélesre tárva várakoztak. Ránk. Mint valami falánk, mindent elnyelő szörnyeteg. Egy rövidke rámpán kellett felmászni a magasba. Aki nem volt elég ügyes és gyors, azt újabb ütésekkel, rúgásokkal noszogatták. A vagon sor teljes hosszában feketeruhás alakok sorakoztak. Miközben lassan vándoroltunk egymásba kapaszkodva, egyikük váratlanul megragadta a kezemet. A földre rángatva ütni kezdett, de éreztem: csak mímeli a verést. A nyakamnál ragadott meg és szakadozó ruhámat tépve vonszolni kezdett a földön. A párhuzamosan ácsorgó szerelvény felé. Belökött alá. Hatalmas lendülettel további erőteljes csapásokat mért a fejemre, a hátamra, de fegyvert tartó keze valójában nem is ért a testemhez. Ha megteszi, aligha mozdulok többet. Oly gyorsan történt mindez, hogy fel sem kiálthattam, amikor a keskenyarcú siheder az arcomba tolva a magáét rámörmedt: "Meg ne mozdulj, míg el nem megyünk!" Majd azzal a lendülettel lenyomott a vasúti talpfák közé, s visszaállt a sorba a többi pribék mellé. Hallottam, ahogy cinkos félmosollyal oda-súgja a többieknek: „Na, ez sem eszik többet tréflit.” Szavait hatalmas röhögés kísérte. Ő hahotázott a legjobban.

Ekkor döböntem rá, hogy ismerem őt. Annak a hírhedt német-barát gyógyszerésznek volt a velem egykorú fia, akivel jó néhányszor összeszólkoztam a városi sportpályán, holmi félreértelmezett játékszabályok miatt. Ahogy hason fekve igyekeztem félig összeszorított szemhéjam vékony résén át a szomszédos szerelvény felé tekinteni a gyomrom görcsbe rándult. Nagypapámat és az öcsémet éppen akkor húzták fel segítő kezek, hogy a sötét

vagon belsejében örökre eltűnjenek a szemeim elől. Ordítás marcangolta a torkomat.

Mégis mozdulatlanul lapultam, utálkozva önnön gyávaságomon, miközben nagy csattanással bezáródtak a vagonajtók. Éles füttyszó hallatszott, s a halálvonat lassan kigördült az állomásról. Hangos vezényszavak hatoltak a fülembé, s az éjfékete kommandó tagjai dübörgő léptekkel eltűntek a távolban.

Mozdulni sem mertem. Nem is tudtam. A félelem és a fizikai gyötrelem együttesen lett úrrá a tagjaim felett. Még mocorgáshoz kellő erő sem volt a testemben. Egészen szürkületig hevertem ott, s csak a gondviselésnek tudható be, hogy senki nem vett észre. Akkor sem, amikor végre nagy nehezen kimásztam és az állomás főbejáratát gondosan elkerülve egy félig leomlott kőfalon átmászva kijutottam az utcára. Fogalmam sem volt, hogy mihez kezdjek, de ezzel kezdetét vette valamivel több, mint egy évnyi bujkálásom. Hosszú lenne elmesélni a küzdelmes időszak minden eseményét, a segítő kezek nyújtotta támaszt, s a halálközeli veszedelmek sorát. Történetem lényegét tekintve sokkal fontosabb az, ami jó harminc évvel később történt.

Egy szép augusztusi napon éppen egyik tanítványom szakdolgozatát olvasgattam, amikor hírt kaptam egy kedves barátomról, aki életmentő műtéten esett át és elég rosszul viseli a kórházi létet haldoklóktól körülvéve. Félbehagyva az értekezés böngészését, elindultam hát, hogy egy kis vidámságot csempészssek az életébe. A kórterembe lépve kicsit somolyogva közeledtem felé, hiszen az osztályos nővér már felvilágosított: egyáltalán nem olyan komoly a helyzet, mint ahogy azt a nekem szóló üzenet sugallta. Ahogy az ablak közelében álló ágyhoz tartottam egy férfira esett a pillantásom. Első ránézésre az ötvenes évei felé járhatott. Akaratlanul is elkezdtem figyelni, mert láttam rajta, hogy komolyan szenved. Egyértelmű volt, hogy nincs már sok hátra számára a földi létből. Hamuszürke arc, lecsukott szemei alatt fekete karikák, karjain kidudorodó mélykék erek, csontsovány test. Az egész embert szinte csak a bőre tartotta egybe. Megrendülve néztem.

Ahogy szemlélődtem egyszer csak megjelent egy másik arc az övé mellett. Egy kamaszé, aki egy régi-régi elfeledett sportpályán perlekedik velem. S mellé tolakodott egy másik kép is. Egy feketeruhás fiúé, aki rekedten suttogva szorít le a vasúti talpfákra. Megroggyant térdekkal közeledtem a beteg férfi felé, s lehuppantam az apró székre, mely a gyógyszerekkel telezsúfolt szekrényke előtt ácsorgott. A szívem majdnem kiugrott a torkomon. Lehetséges ez? Lassan kinyitotta a szemét, s ahogy egybekapcsolódott az enyémmel tudtam, hogy ő az. S tudtam, hogy megismert. Hiába változtunk mindketten az

évtizedek során. Az a drága titok összekötött minket. Fájt, hogy nem tudom őt kirángatni a mostani helyzetéből, mint ahogy akkor ő engem.

Fájt, hogy nem tudom visszaadni az evilági létezés örömét, mint akkor ő nekem. Egyet tehettem. Maradtam. A legvégsőkéig. Elfeledve, hogy miért, kiért is jöttem valójában. Fogtam a vékonyka kezét szótlanul. Néha nyöszörgött egy kicsit, ilyenkor végigsimítottam a homlokát. S magamban hálát adtam érte az Örökkévalónak. Hogy azon a napon hozzám küldte. Hogy engem ebben az órában hozzá küldött. S, ahogy lassacskán elfolyt belőle az élet, megelevenedett bennem a Jesaja által tolmácsolt mennyei szó: „*Mert nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és nem a ti utaitok az én utaim, így szól az Úr! Mert amint magasabbak az egek a földnél, akképpen magasabbak az én utaim útaitoknál, és gondolataim gondolataitoknál!*”

Molnár Andrea

Testvérek

Emlékszem, mennyire szerettem volna egy tesót. Egy kistesót. Ha lehet, lánytesót. Szerettem volna egy lány kistesót.

Egy nap aztán Anya és Apa bejelentette a nagy újságot: KISTESÓM LESZ!!! Méghozzá... fiú. Hogy... micsoda?! FIÚ??!! Igen. Lesz egy öcsikém. Mire én elkezdek hisztizni: nekem igenis hugica kell, meg nem jó a fiú tesó, satöbbi, satöbbi. Blablabla.

Úgy legfeljebb egy hétig tarthatott ez az állapot. Mert utána Anya pocija gömbölyű lett, és Danika elkezdett rugdosni. Utána már együtt figyeltünk arra, hogy mikor rúg egyet-kettőt, és együtt csengettem Anyával a kis csengetőt, amit Danika annyira szeretett és szeret a mai napig. Amikor megszületett, én nagyjából hat éves voltam. Azt az időszakot Maminál töltöttem, amíg Anya a kórházban volt. Nagyon szerettem azokat a látogatásainkat nála: mindig megölelhettem, megpuszilhattam, és ő is megölelt és megpuszilt. És végre-valahára én is a kezembe vehettem a kistesómat.

Amikor Anyát hazaengedték, kezdetét vette a nagy móka: együtt feküdtünk a leginkább babzsákra emlékeztető, hold alakú párnán, együtt néztük a világító teknősbéka fényeit a plafonon, és rengeteget játszottunk.

Aztán Danika megtanult a másik oldalára fordulni. Aztán mászni. Ettől fogva olyan volt, mintha egyszerre százezer Danika mászkálna a házban: mindenhol ott volt, mindenén átmászott, mindent megfogdosott, amit elért, egyszóval a lehető legvilágosabban kijelenthetjük, hogy kinőtte azt a

bizonyos szobanövény-fázist, amikor csak eszik és alszik, és majdnem olyan, mintha ott se lenne, de azért mégsem teljesen.

Ezzel a szakasszal elkezdődött az is, hogy pépeket is ehetett. Volt egy pár etetőszék, de valahogy semelyik sem volt olyan jó. A fehérben mindig mindenki elbotlott, a barna meg nem volt elég magas... De nagy nehezen ezt is túléltek. Mindent meg lehet oldani valahogy.

Később megtanult beszélni. Máig hiányzik, hogy én voltam neki Tesó. A Tesó, akiből nincs másik, aki pótolhatatlan, és akivel olyan jókat lehet játszani.

Ám ekkor... beütött a COVID-19 vírus, otthonoktatás meg minden. A kedvencem az volt, amikor az ének feladatok megérkeztek, és el kellett szolmizálnom valamit. Akkor aztán Dani egész nap körbe-körbe totyogott a házban, és onnan lehetett tudni, hogy merre jár, hogy miközben a köröket róta, folyamatosan énekelgette, hogy szómídódósódómídószó...

Nem sokkal később újra kezdődött minden: megint megtudtam, hogy kistesóm lesz, és ezúttal... szintén fiú. Elúszott a reménykedésem, hogy most hugom lesz. Megint kivertem a hisztit. Megint nem tartott egy hétnél tovább, és minden úgy volt, ahogy két és fél évvel ezelőtt. Kivéve a kis csengőt. Azt neki nem ráztuk. Hogy kinek? Jaj, tényleg, majd' elfelejtettem! Hát Csabikának!

Most ketten voltunk Mamiéknál, a pici Danika meg én. Együtt játszottunk, ettünk, aludtunk, tyukoztunk, és egyikőnk jobban várta, hogy találkozzon Csabikával, mint a másikunk. Aztán megint meglátogattuk Anyát a kórházban. Aztán megint hazaengedték. Aztán végre megölelgethettük... Gergőket. Na, ezen a hirtelen névváltozáson megint kivertem a hisztit... Hogy úgy volt, hogy Csabika lesz, hogy miért nevezték át, és erről nekem senki sem szólt, meg amúgy is. Ha már valamivel megbékéltem, akkor minek kell megváltoztatni?!

Később, amikor már nem csak hat-, és nem is csak hétéves voltam, hanem már nagylány, elkezdtem megszokni a helyzetet. Igaz, attól fogva nem csak rám figyeltek Anyáék, hanem egyből háromfelé, és nem egy, hanem egyből kettő miniatúr „buldózer” forgatta fel a kőkemény hét évem alatt felépített „esőerdőt”, ami pedig tökéletesen meg volt tervezve az utolsó porcica utolsó bajuszszáláig. És nem mellesleg eddig Anya rendben is tartotta nekem.

Ha ez még nem lett volna elég kihívás egy másodikos (már csak párat kell aludni kb. húszat-harmincat, és akkor már kilenc éves leszek!) nagylány számára, akkor kiderült, hogy Danika cöliákiás, vagyis nem ehet kenyert, kalácsot, kakaós csigát, pizzát, lángost, fagyit, zabkását, tejbegrízt... Csak akkor, ha kukorica-, cirok-, rizs-, mandula- vagy egyéb jelzetten gluténmentes lisztből van.

Apa és Anya mérhetetlen türelmének, kitartásának és erejének köszönhetően ezzel is megbirkóztunk valahogy, és mára már a kezdeti kőkemény (és szinte ehetetlen) kenyerek után („Hááááát, fiiinoom...”) szuper száraztésztát,

könnyű kalácsot, puha piskótát, lehegerlő lángost, pici pizzát, mennyei muffint éés még a kínai éttermekben kapható tenger gyümölcseis és párolt zöldséges rizstésztát szezámmagos csirkemellel (egyik kedvencem) is sikerült készíteni, de olyat, hogy mindenki megnyalja mind a tíz ujját utána. Kétszer.

Ma is gluténmentesen sütünk-főzünk ez nálunk már szinte családi programmá vált, amikor pedig éppen nem tudunk segíteni neki, Apa akkor is hősi-esen forgolódik a konyhában.

Én tizenkét éves vagyok, hetedikes és lassan öt éve fuvolázom. Dani hét éves, elsős és idén kezdett hegedülni. Gergő öt éves, nagycsoportos és együtt tanítjuk furulyázni. Nagyon szeretjük egymást, nagyon sokat játszunk, nevetünk, együtt készülünk Anyák napjára, Apák napjára, Húsvétra segítünk egymásnak (pontosabban Dani és Gergő segít egymásnak, én meg segítek mindkettőjüknek) locsolóverset tanulni, Karácsonyra mindig készítek nekik valami apróságot, úgy, mint a születésnapjukra is, és persze borzasztóan sokat veszekszünk. De csak kedvesen.

Egy évvel ezelőtt született egy unokatestvérünk is. Aki... lány. Vele annyit játszunk, amennyit csak lehet, és rettenetesen cuki. Lehet, hogy jobb is így, most nem csak egy húgom van, hanem két kisöcsim és egy unokahúgom is (sőt kettő. Ja nem, három...), akikkel (többé-kevésbé) rendszeresen találkozunk. Így, kétszer annyi idősen, mint akkor, már hálás vagyok érte, hogy Dani és Gergő testvére lehetek. Még akkor is, ha néha jobban hasonlítok egy házisárkányra.

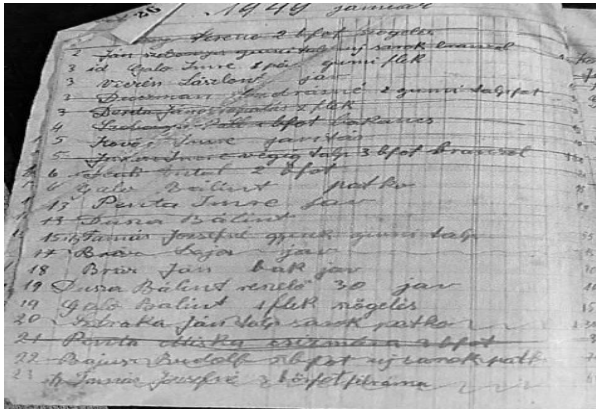
Mucsina-Hudák Mária

Atyuska, az öreg suszter

Valahányszor ellátogatunk mamámhoz palócvidékre, mindig elmegyünk a lévárti tájházhoz. Ez a családuk néprajzi gyűjteménye, amit a nagybátyám rendezett be a dédszüleink és ükszüleink hagyatékából. A tájházba belépve egy táblán ezt olvassuk: „Őrizzük emlékeinket, gyűjtsük össze töredékeinket, nehogy végleg elveszzenek, s ez által is üresebb legyen a múlt, szegényebb a jelen, s kevesebb a jövő.” (Ipoly Albert)

A gyűjtemény méhész, cipész kellékeket, szövéshez tartozó tárgyakat, régi dereski fazekakat, szötteseket foglal magába.

A múzeumban járva megakadt a szemem egy kisméretű füzetben. Képeslap nagyságú, vonalas írka, benne nevek, számok. Beleszagoltam, éreztem azt a régi, dohos szagot, és elképzelttem azt a régi időt, amikor még használatban volt ez a kis írka.

- Tudod kié volt ez a füzetke? - kérdezte mamám. Ebben a te üknagyapád feljegyzései vannak a cipőjavításról, és ezek a cipésszerszámok is az övéi voltak. Gyere, üljünk le az udvaron a lócára, és már mesélek is neked - mondta csillogó szemmel mamám.

Tudtam, hogy egy érdekes történetet, életmesét oszt meg velem ezúttal is, így hát elhelyezkedtünk a falócán.

- Kisunokám, az én apai nagyapám, akit én atyuskának hívtam, suszter volt, méhész és a falu harangozója. A tájházban található atyuska cipésszerszámjai és kellékei. Sok érdekes eszközt láthatsz itt, amelyek már a mai életben nem is léteznek.

Nagyi ezután mesélt a gyerekkoráról. Egy kis fazekas faluban nőtt fel, a házban három generáció élt együtt.

- Képzeld kisunokám, atyuskának a konyhában - mi régen pitvarnak hívtuk, - az ablak melletti sarokban volt a cipész részlege. Sokan jártak hozzá cipőt javíttatni, ő volt a falu Ignác bácsija. A megjavított cipőket aztán személyesen elvitte az embereknek, amikor ment a templomba harangozni. Mindent feljegyzett abba a kis füzetecskébe, amit az előbb lapozgattál. Beírta az illető nevét, mi volt a cipő hibája és hogy mennyit kell érte fizetni.

- Most már értem, mik azok a nevek és számok a füzetben - mondtam elgondolkodva.

- Régen a cipőjavító-mestert suszternek hívták - magyarázta mama.

Nekem erről József Attila: Csoszogi, az öreg suszter című műve jutott az eszembe, és úgy képzeltem el üknagyapámat is. Mamám csak mosolygott, és megsimogatta a fejem.

- A suszternek volt inasa is, akit betanított. Az inasidő egy-két évig tartott. Amikor beletanult a mesterségbe, akkor egyedül is meg tudta javítani a cipőt, csizmát.

- Azokkal az eszközökkel dolgoztak a cipészek, amiket a tájházban látunk? - kérdeztem érdeklődve.

- Igen, legfontosabb eszközei közé tartozott a kaptafa és a sámfa. A kaptafából sok kellett, mert minden pár lábbelihez különböző nagyságú kaptafára volt szükség. Ezek fából készültek. Fontos munkaeszköz volt az ár és a

cipőkalapács. Az árral lyukat ütöttek a cipőtalp szélébe, majd faszöggel hozzászögeltek a régi talphoz. Ezután fogták a talpreszelőt, amit ráspolynak hívtak, és ezzel körbe ráspolyozták a cipő talpát. Mivel együtt laktunk a nagyszüleimmel, én is sokszor szögeltem. Atyuskának sokféle szöge volt. Szerettem rakosgatni a kis dobozokba, és csodálkozva figyeltem, ahogy dolgozik. Atyuska hitelbe is odaadta a megjavított cipőt, mert bízott az emberekben és tudta, hogy a munkájáért járó pénzt meg fogják adni. Láttad odabent azt a régi, fából készült kis asztalkát?

- Igen, eléggé megviselt volt már - feleltem.

- Az az asztalka is ott volt atyuska műhelyében, úgy nevezték, hogy bankli. Ezen voltak a kéziszerszámai, mint az ár, a tű, a fonalak, különböző fa- és vasszögek.

- Gyere kisunokám, menjünk vissza a házba és megmutatom neked azokat a cipész szerszámokat, amelyeknek még az elnevezése is érdekes.

Felpattantunk a lócáról, és mentünk befelé a cipészsarokba.

- Látod ezt a kombinált fogóhoz hasonló szerszámot? Ez a falcong. Az meg ott egy szorító, ezzel szorították be a csizma szárát. A neve klema.

- Idegen hangzású szavak ezek. – állapítottam meg.

- Ez pedig itt a suszterkalapács – mutatott rá mamám egy kalapácsra hasonlító szerszámra. Az egyik vége lapos volt és hajlított, a másik vége pedig lapos kör alakban végződött.

Kezembe vettem ezeket a régen használt munkaeszközöket. Érezni véltem azt az erőt, amivel atyuska is megfogta ezeket a szerszámokat munka közben.

Tudod kisunokám, abban az időben a cipőjavításnak is megvolt az értéke. A falusi paraszt emberek nem dobták el a tönkrement cipőket, csizmákat, hanem elvitték Ignác bácsihoz, aki megtalpalta, megvarrta, megsarkalta a lábbeliket.

- Hogyan maradt meg ennyi minden atyuskától?

- Atyuska hirtelen halt meg. Harangozni indult a templomba, de az úton összeesett és meghalt. A kis műhelyében ott maradtak a javításra váró cipők,

a banklin a szerszámok. Ez a kis füzetke is megmaradt atyuska kézírásával és azok névsorával, akik nem fizették ki neki a cipőjavítás árát. Dédnagyapád megőrizte ezeket a „kincseket” és most méltó helyen megtekintheted a régi cipésmesterség kellékeit.

Egészen más érzéssel lapozom most már a kis irkát. Mikor újra beleszimatolok, úgy érzem, pár pillanatra visszaröppenek a múltba.

Hálás vagyok szüleimnek, nagyszüleimnek, déd- és ükszüleimnek, hogy ilyen értékeket hagytak ránk.

Nagy Bálint Gergő

Egy nagypapa, akit nem ismerhettem - mégis velem van

Van egy nagypapám, akit nem ismerhettem személyesen. Nem foghatta a kezem, nem ült az iskolai ünnepségeimen és nem mondta, hogy büszke rám, mégis olyan, mintha az életem része lenne. Anyukám történetein keresztül ismertem meg őt.

Azt mesélte róla, hogy mindig vidám volt. Olyan ember, akinek a nevetése messzire hallatszott. Amikor nevetett, attól zengett az egész utca. Mindig volt egy jó poénja, egy mondata, amivel még a legnehezebb napokat is könnyebbé tette. Anyukám szerint volt olyan, hogy az emberek már akkor mosolyogtak, amikor meglátták, mert tudták, hogy mindjárt mond valami vicceset.

Nagypapám katona volt. Anyukám mindig büszkén mesélt erről, mert a katonaság a mi családukban generációkon át jelen van. A nevelőapám jelenleg is katona és a bátyám is ezt az utat választotta, ő pilóta nélküli felderítő és már huszonhárom évesen törzsőrmester. Amikor a bátyámat egyenruhában látom, mindig arra gondolok, hogy a családuk története így megy tovább. Anyukám gyakran mondja, hogy ha a nagypapám látná őt, akkor nagyon büszke lenne rá és hiszem azt, hogy a nevelőapukámat is ő küldte anyukámnak, hogy vigyázzon ránk.

Anyukám sokszor mesélt arról az időszakról is, amikor még kislány volt és a nagypapám kamionnal dolgozott. Gyakran vitte magával hosszabb utakra. Ezeken az utazásokon sokat beszélgettek. Nagypapám mesélt az életéről, a katonaságról, és mindig akadt egy története, amin az anyukám jókat nevetett. Azt is elmondta, hogy sokat túráztak együtt a hegyekben. Mentek olyan helyekre, ahol messzire lehetett látni, ahol csend volt, és csak ők ketten voltak.

Sajnos a betegsége nagyon gyorsan, hirtelen jött. Anyukám elmondta, hogy amikor kiderült, már nem volt sok idő. Két hónap alatt vitte el a betegség. Nem mondták el neki pontosan milyen súlyos, de anyukám úgy érzi,

biztosan tudta. Az ember megérzi az ilyet akkor is, ha nem mondják ki hangosan. Anyukám utoljára a teraszon látta őt. Ott álltak egymással szemben. Nem szóltak semmit. Csak néztek egymásra. Anyukám akkor még nem tudta biztosan, de valahol mélyen érezte, hogy ez az utolsó alkalom. Nem tudtak elköszönni. Két héttel később a nagypapám örökre megpihent.

Anyukám erről mindig csendesesen beszél. Nem drámaian, csak őszintén. Ezek a történetek tanították meg nekem, hogy az élet nagyon gyorsan meg tud változni, és hogy vannak búcsúk, amiket időnként nem lehet kimondani. Bár sosem találkoztunk, de mégis úgy érzem, mintha ismerném. Tudom, hogy szeretett nevetni, hogy katona volt, és hogy az unokáit biztosan nagyon szerette volna. Anyukám szerint bennem is van belőle valami. Néha egy mosoly, egy nevetés, néha az, ahogyan figyelek az emberekre.

Anyukám egyszer azt mondta, hogy reméli, hogy a nagypapám fentről néha lenéz ránk, hogy látja merre járunk, érti hogyan vigyázza a bátyám útját és látja hogy próbálunk mi is helytállni az életben. Én szeretném azt hinni, hogy ez így van, hogy amikor nevetek egy kicsit ő is velem van, valahol nagyon magasan.

Ez a történet nem csak egy emberről szól, aki már nincs velünk, hanem arról is, hogy egy családban az emlékek tovább élnek. A történetekben, amelyeket újra és újra elmesélünk, a példákban, amelyeket tovább viszünk, és abban hogy büszkék vagyunk egymásra. Így lett a nagypapám az életem része, akkor is, ha soha nem foghattam a kezét.

Nagy Bianka

Fillérből lesz a korona

Egy csallóközi kisvárosban élek, Nagymegyeren. Itt nőttem fel, ide járok iskolába is. Bár félig palócnak érzem magam, mivel anyukám egy gömöri kisvárosból való. A beszédén hallani is lehet a palóc kiejtést, de nekem ez természetes és így szeretem.

Amikor Gömörországba utazunk nagymamámhoz, mindig izgalom fog el. Mama mindig tartogat a tarsolyában egy-egy szép régi történetet, életmesét.

Legutóbbi látogatásunkkor eldicsekedtem mamámnak, hogy néha kapok egy kis aprópénzt a pénztárcámba.

- Gyűjtögesd csak kis Apolkám – mondta biztatva nekem. - Tudod, fillérből lesz a korona.

- Ezt a mondást még a te dédnagyapádtól hallottam. Gyere csak kisunokám, üljünk le és el is mesélem neked ezt a történetet.

Egymás mellé ültünk, mamám átkarolt és kezdődött is a „mese”.

- Tudod Apolkám, dédnagyapád egy kis Turóc-völgyi faluban, Deresken élt. Ott született, ott is élte le az életét. Egyszerű parasztszaládban nőtt fel. Ahol éltek kiskorában, ott volt egy konyha és egy tisztaszoba.

- Mama, miért nevezték azt tisztaszobának? Ott minden tiszta volt? - kérdeztem csodálkozva?

- A tisztaszobába ritkán jártak be, nem használták naponta, csak a vendégek fogadására, ünnepekkor. Sok szentkép volt a falon és a magasra vetett dunnák az ágyon. Akkoriban az udvar is máshogy nézett ki. Tyúkrok kapirgáltak és hátul disznókat neveltek. De nem is kellett boltba menni tojásért, húsért, zsírért. Képzeld, egyszer azért dédnagyapádat elküldték a falu kisboltjába gyufáért. A faluból az emberek csak petróleumért és gyufáért jártak a boltoshoz. Dédnagyapád kezébe adtak 2 fillért, hogy vegyen rajta gyufát. El is ment ő büszkén. Tenyerébe szorította a pénzt és ballagott a kisbolt felé. Illedelmes fiú lévén szépen köszönt, ahogy bement az üzletbe. Gyufát kért és odaadta a pénzt a boltosnak, majd megköszönte az árut és el akart köszönni, ahogy illik. A boltos bácsi oda szeretne volna adni a visszajáró 1 fillért, amit hosszasan keresgélt a fiókjában.

„Csak tessék hagyni!”- mondta dédnagyapád. De a boltos így válaszolt: „Várj fiacskám, ez a visszajáró a tiéd! Ne feledd, hogy fillérből lesz a korona!” - tette hozzá bölcsen mosolyogva. De milyen igaza is volt neki, kis Apolkám – mondta mamám. - Te is gyűjtsd össze a filléreket, a centeket és meglátod, lesz belőle egy euró.

Egymásra mosolyogtunk és megnéztük még a régi fényképeket a dédszüleimről.

Azóta, ha szüleimtől kapok egy kis aprót, elteszem, összegyűjtöm és eszembe jut, amit dédnagyapámnak mondtak: Fillérből lesz a korona.

Nagy Júlia Apolka

Leányból háziasszony

Volt egyszer egy ifjú lány, akinek az élete sokáig meglehetősen kényelmes mederben folydogált. Zsófinak hívták. Gyönyörű, hosszú, sötét haja volt. A szeme barnasága melegséget árasztott. Zsófi egy takaros, egyszerű házban élt a szüleiével, ahol a napok rendje olyan biztos volt, mint a déli harangszó. Az édesanyja reggeltől estig sürgött-forgott, főzött, mosott, takarított, néha még sütött is valami finomat, mert szerinte egy rendes házban mindig kell lennie valami süteménynek a kredencben, hátha betoppan valaki. Az édesapja dolgozott, ahogy a tisztességes emberek szoktak, és esténként a konyha asztalnál ülve hallgatta a rádiót, miközben néha bölcs megjegyzéseket tett az élet nagy dolgairól. Zsófinak viszont egészen más feladata volt. Tanulni és olvasni.

Nem mintha ezt bárki külön kijelölte volna neki, de valahogy náluk ez volt a természetes. Reggel gyakran egy könyvvel a kezében kezdte a napot, délután egy másikkal folytatta, és ha este még maradt egy kis ideje, márpedig általában maradt, akkor egy harmadikba is belelapozott. A szobájában könyvek sorakoztak az ágy mellett, az ablakpárkányon, sőt még a széken is. A család már megszokta, hogy ha Zsófit keresik, akkor jó eséllyel egy könyv mögött találják meg, ahol csak a haja búbja látszik ki a lapok fölül.

- Ez a lány egyszer még a levest is könyvből főzi - mondta egyszer tréfásan az édesapja.

Zsófi ilyenkor csak mosolygott, mert a könyvek világában minden sokkal egyszerűbbnek tűnt. Ott a történeteknek eleje volt, közepe és vége. Az emberek tudták, mit akarnak, és a szerelem általában megtalálta az útját. A valódi élet viszont... nos, a valódi élet kicsit bonyolultabb volt. Egy napon Zsófi megismerkedett valakivel. Magas volt, sötét hajú, sármos úriember, akinek a mosolya megdobogtatta a lányok szívét. Nem valami különleges helyen történt az első randi, nem szólt hegedű a háttérben, és a madarak sem kezdtek el különösebben dalolni, mégis világrengető volt Zsófi számára. Ő ugyanis azonnal tudta, legalábbis úgy érezte, ő a nagy Ő. A szülei viszont egészen másképp látták a dolgot.

Amikor először találkoztak a fiúval, mindketten udvariasak voltak, ahogy az ilyenkor illik. Az édesanyja teát főzött, az édesapja kezét fogott vele, sőt még beszélgettek is egy kicsit az időjárásról és az élet egyéb fontos kérdéseiről. Amikor a fiatalember elment, és becsukódott mögötte az ajtó, a konyhában olyan csend lett, amelyben szinte hallani lehetett a gondolatokat.

Az édesanya végül sóhajtott egyet.

- Hát... érdekes fiú.

Az édesapa pedig lassan bólintott.

- Igen. Érdekes.

Ez a családban általában azt jelentette, hogy egyáltalán nem voltak elragadtatva. Zsófi azonban hajthatatlan volt. A felhők között repkedett örömben. Ha ő egyszer a fejébe vett valamit, akkor azon még a szülői sóhajok, a sokatmondó pillantások és az óvatos tanácsok sem tudtak változtatni. A könyvek hősnői sem hátráltak meg az első akadállynál - és Zsófi bizony olvasott már eleget ahhoz, hogy ezt jól tudja.

Az egyik vasárnap délután Márton összeszedte a bátorságát. Felvette a legszebb ingét, amelyet még az édesanyja vasalt ki neki indulás előtt, és elment Zsófi szüleinek házához. Az út nem volt hosszú, de Márton úgy érezte, mintha minden lépésnél egy kicsit nehezebb lenne a lába. Egy dolog ugyanis egészen biztos volt, Zsófi apja nem az a fajta ember volt, akit könnyű meggyőzni. Amikor Márton bekopogott, Zsófi édesanyja nyitott ajtót.

- Jó napot kívánok, Márton! - mondta kedvesen. - Jöjjön csak be!
A konyhában Zsófi apja ült az asztalnál, előtte egy bögre kávé és a vasár-
napi újság. Márton illedelmesen köszönt.
- Jó napot kívánok!
Az apa lassan letette az újságot, és végigmérte a fiút.
- Jó napot!
A némaság néhány másodpercig kényelmetlenül lógott a levegőben, majd
Márton végül megszólalt.
- Azért jöttem... mert szeretném megkérni Zsófi kezét.
Az apa arca nem változott, csak egy kicsit hátradőlt a székén.
- Azt mondd, meg akarod kérni a lányom kezét?
- Igen.
Az apa sóhajtott egyet, mintha már előre tudta volna, hogy ez a beszélge-
tés nem lesz rövid.
- Fiam... - kezdte lassan - én ezt a lányt húsz éve ismerem.
Márton bólintott.
- Tudom.
- Akkor azt is tudnod kell, hogy Zsófi... - itt egy pillanatra megállt, mintha
keresné a megfelelő szavakat - hát... mondjuk úgy, nem a munka hőse.
Márton kissé zavartan mosolygott.
Az apa folytatta:
- Ez a lány nem főz, nem mos, nem takarít. Nem ért semmihez a világon,
csak az olvasáshoz.
A konyhaajtó felől ekkor egy halk hang hallatszott. Zsófi volt az, aki a fo-
lyosóról próbált mindent kihallgatni. Az apja azonban nem törődött vele.
- Ha te feleségül veszed, - mondta komolyan - akkor ne számíts arra, hogy
egy mintafeleséget kapsz.
Márton egy pillanatig hallgatott, aztán vállat vont.
- Majd belejön.
Az apa felvonta a szemöldökét.
- Belejön?
- Igen.
- És ha nem?
Márton elgondolkodott egy másodpercig, aztán elmosolyodott.
- Akkor majd én beletanítom.
A konyhában néhány másodpercig csend lett. Az apa végül lassan felvette
a bögréjét, kortyolt egyet a kávéból, majd így szólt:
- Hát fiam... akkor te vagy nagyon bátor ember vagy, vagy nagyon vak
szerelmes.
Márton gondolkodás vágta rá a választ.

- A kettő néha ugyanaz.

Az apa erre halkán felnevetett.

- No... ha már ennyire elszántad magadat, akkor ülj le és beszéljünk még egy kicsit, bár ha engem kérdezel szerintem sütnivaló bolond vagy!

A folyosón Zsófi ekkor végre fellélegezhetett, mert bár az apja még nem mondta ki hangosan, de úgy tűnt, a beszélgetés jó irányba halad.

Így történt, hogy nem sokkal később esküvőt tartottak. A nap gyorsan eltelt. Volt torta, volt nevetés, volt néhány meghatott pillanat, és persze rengeteg jókívánság, amelyek között akadt néhány olyan is, amit az emberek inkább reménykedve mondanak, mint teljes bizonyossággal. Amikor azonban a vendégek hazamentek, és a házban végre elcsendesedett minden, Zsófi rájött, hogy most következik az a rész, amiről a könyvek valahogy mindig kevesebbet írnak. A hétköznapiok. Másnap Zsófi visszament a szülői házba. Nem azért, mert meggondolta volna magát, hanem összeszedni a holmiját, hogy végre elkezdhesék a közös életet. Nagy lendülettel lépett be a házba, mint aki már pontosan tudja, hogyan működik a felnőttek világa. A folyosón még ugyanaz az illat fogadta, amit gyerekkora óta ismert, frissen mosott ruha, egy kis leves illat a konyhából, és az otthon melegsége és biztonsága. A szülei a konyha asztalnál ültek. Ahogy meglátták Zsófit, egymásra néztek. Nem szóltak semmit, de abban a pillantásban benne volt egy kis aggodalom, egy kis kíváncsiság, és egy csipetnyi olyan bölcsesség, amelyet csak az évek tanítanak meg az embernek. Zsófi viszont tele volt lelkesedéssel. Most kezdődik az igazi élet - gondolta. A könyvekben ilyenkor szokott elkezdődni a történet legszebb része. A szülei azonban tudták, hogy az élet könyve néha egészen másképp írja a fejezeteket és, hogy Zsófi most egy olyan történet elején áll, amelyben még sok meglepetés vár rá.

A beköltözés után elkezdődhetett a közös élet. Az első napokban minden új és izgalmas volt. Zsófi büszkén nézett körül az új otthonukban. A szekrényben már ott sorakoztak a ruhái, az egyik polcon pedig gondosan egymás mellé rakta a könyveit is, mert úgy gondolta, egy lakás akkor válik igazán otthonná, ha vannak benne könyvek. Az első munkanap után Zsófi fáradtan érkezett haza. Levette a kabátját, leült a kanapéra és mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, elővett egy könyvet. A régi, jól bevált szokás. Olvasni kezdett. A történet hamar magával ragadta. A könyv lapjain hercegek, várak és nagy szerelmek kavargtak, Zsófi pedig teljesen belefeledkezett a sorok közé. Éppen egy izgalmas jelenetnél tartott, amikor kinyílt az ajtó.

Márton ért haza a munkából. Letette a táskáját, megnyújtóztatta a vállát, majd mélyet szippantott a levegőből, csak hogy valami hiányzott. Az a bizonyos illat, amely egy otthonban estefelé szokott terjengeni. A főtt étel illata. Márton körbenézett a konyhában. Az asztal üres volt, a tűzhely pedig hideg.

- Zsófi... - szólt ki óvatosan.

Zsófi a könyv fölül pillantott fel.

- Igen?

- Nem lesz vacsora?

Zsófi pislogott egyet.

- Vacsora?

- Igen... - mondta Márton. - Olyasmi, amit az emberek este szoktak enni.

Zsófi kicsit elgondolkodott.

- De hát, én nem főztem.

- Azt látom - bólintott Márton.

- Mert... - Zsófi kissé zavartan letette a könyvet - én igazából nem tudok főzni.

A mondat után síri hangulat lett a lakásban. Márton arca lassan olyan lett, mint amikor valaki rájön, hogy egy nagyon fontos fejezetet kihagyott a történetből. Pedig, hát az apósa figyelmeztette. Végül megszólalt:

- Te... egyáltalán nem tudsz főzni?

Zsófi őszintén megrázta a fejét.

- Nem igazán.

A könyvek világában a szerelmesek ritkán beszélgettek arról, ki főzi majd a vacsorát. Aznap este végül zsíros kenyeret ettek. Másnap reggel Márton korán kelt. Munkába készült. Már majdnem indulni akart, amikor ránézett a cipőjére. A tegnapi eső nem volt kegyes hozzá, csupa kosz volt. Márton lehajolt, felvette, majd odanyújtotta Zsófinak.

- Tisztítsd meg kérlek!

Zsófi értetlenül nézett rá.

- A cipődet?

- Igen.

Zsófi néhány másodpercig gondolkodott, majd határozottan megrázta a fejét.

- Ez nem az én dolgom.

Márton pislogott.

- Nem?

- Nem.

Zsófi felállt, átvette a cipőt... majd egy dühös mozdulattal az előszobába dobta az ajtóhoz. A cipő hangos puffanással landolt a padlón. A lakásban olyan fagyos lett a hangulat, hogy még a légy se mert felröppenni a pad széléről. Márton lassan odasétált a cipőhöz. Egy pillanatig figyelte, aztán körbenézett és a tekintete megakadt valamin a konyhában. Zsófi kedvenc cipőjén. Márton odasétált, szó nélkül lehajolt és felvette. Minden különösebb körítés nélkül odahajította a saját cipője mellé. Most már két pár cipő feküdt az előszobában. A némaság ezúttal egészen kellemetlen volt, mert mindketten érezték, hogy a közös életük története most egy új, kissé viharos pillanathoz érkezett.

Az első hetek bizony nehezen teltek. A közös élet, amelyről Zsófi anyyi romantikus történetet olvasott a könyvekben, a valóságban jóval több kihívást tartogatott. A napok néha lassan, néha kicsit döcögve haladtak előre. Volt, hogy egy vacsora körül alakult ki vita, máskor egy el nem végzett házimunka miatt lett feszültség a levegőben. Az a bizonyos cipős jelenet sem maradt egyedül.

Akad még néhány olyan nap, amikor mindketten tanácstalanul néztek egymásra, mintha egy olyan játékba csöppentek volna, amelynek a szabályait egyikük sem olvasta el előre. Zsófi lassan rájött, hogy a könyvek világában minden sokkal egyszerűbb. Ott a szerelmesek gyakran sétálnak naplementében, beszélgetnek nagy gondolatokról, és valahogy mindig minden a helyére kerül. Az élet azonban nem így működik. Az életben vacsorát kell főzni, mosogatni kell, és néha bizony ki kell takarítani azt a cipőt is, amelyik sárosan került az előszobába. Eleinte Zsófi sokszor tanácstalanul állt a konyhában. Egy alkalommal például hosszú percekig nézte a fazekat, mintha az majd megsúgná neki, hogyan kellene elkészíteni az ebédet. Az első leves túl sós lett, a másodikban nyers maradt a hús, de a harmadik már egészen ehető volt. Az első palacsinta sütés során jól lakott a kutya, a macska, de a végére csak sikerült három épkézláb darabot sütni.

Márton eleinte furcsa szemmel figyelte ezeket a próbálkozásokat, de rájött, hogy ha türelmes marad, akkor a dolgok lassan javulni fognak és javultak is. Közben Zsófi is tanult valami fontosat. Megtanulta, hogy a közös élet nem csak romantikus pillanatokból áll, hanem a hétköznapi dolgokból, közösen elfogyasztott vacsorákból, kisebb vitákból, békülésekből, nevetésekből és abból, hogy néha engedni kell. Néha Márton engedett, máskor Zsófi, de egy dologban mindketten nagyon komolyak és elhatározottak voltak, abban a fogadalomban, amelyet az esküvő napján tettek. Azt ugyanis egyikük sem felejtette el. Az évek lassan teltek. A kezdeti ügyetlenkedések idővel kedves emlékekké szelídültek. A cipő az előszobában már inkább egy történet lett, amelyet néha mosolyogva meséltek tovább. Zsófi idővel kiválóan megtanult főzni. Nem csak egyszerű ételeket készített, hanem olyan fogásokat is, amelyeket a család és a vendégek is dicsérték. Néha még ő maga is elnevette magát, amikor eszébe jutott az a bizonyos első este, amikor vacsora helyett csak kenyér került az asztalra. Márton pedig megtanulta, hogy egy otthon nem csak attól működik jól, ha minden a helyén van, hanem attól is, ha béke van benne, türelem és egy kis humor.

Ahogy teltek az évek, a közös életük egyre inkább összeforrt. Megélték az örömeket, a nehezebb időket, a változásokat, amelyek minden ember életében eljönnek. Voltak időszakok, amikor könnyebb volt, és voltak olyanok is, amikor csak a kitartás és az egymás iránti hűség segítette őket tovább, de mindig

együtt maradtak. A kezdeti bizonytalanság helyét lassan átvette az a nyugodt, biztos szeretet, amely mindennél erősebb.

Így telt el nem egy év, nem tíz, hanem több mint ötven esztendő. Amikor néha visszagondoltak a kezdetekre, a fiatal Zsófia, aki egy könyvvel a kezében várta a vacsorát, és a cipőre, amely egykor az előszobában landolt, már csak mosolyogtak. Addigra már tudták azt, amit a könyvek sosem írnak le. A hosszú házasság titka nem az, hogy soha nincs benne vita, hanem az, hogy két ember a nehéz napokon is egymás mellett marad és újra meg újra megtalálják az utat egymáshoz.

Nagypál B. Rebeka

A veteményeskert

„A jó ember az ő szívének jó kincséből hoz elő jót”

Lukács 6:45

Olyan régen volt, hogy talán igaz sem volt... Azonban emléke mindig melegséggel tölti el szívemet.

Nagymamának mentem segíteni a kertbe. Forró nyári nap végéhez érkezünk. A nap ereje még perzselődött a bőrön. A levegőben érezni lehetett a hűsítő locsolást. A víz, ahogy elvegyült a föld porával, szinte felfrissítette a veteményest.

Olyan szorgosan hordtam a vizet a három literes kannámban, mintha tudtam volna, a növények szomjaznak. A vizet néha magamra is locsoltam, de nem bántam, hiszen a „lenyugvó napnak is van ereje” s így, megszáradtam még.

Egy pillanatot kiragadva az örökkévalóságából, egy festményi táj tárult eléem. A nap nyugovóra tért, s ahogy búcsúzott tőlünk, narancssárgás sugarai-val beragyogta a veteményest. Hirtelen, ott, hatévesen megérintett a pillanat szépsége. Csak álltam, s csodáltam a látványt.

A lenge szellő, végig simította a nap barnította leveleket, mintha elbúcsúzott volna tőlük. Ezt a szellő táncot végig néztem a paradicsomtól kezdve a kukoricásig, a kert elejétől, a kert végéig.

Majd egyszer csak nagyimon akadt meg a szemem, aki még mindig gyomlált, rendületlenül.

- Mit csinálsz? - kérdeztem meglepődötten.

- Csak ezt a két gazt szedem gyorsan ki.

Akkor és ott jött a felismerés, hogy ez a veteményeskert az ő kétkezi munkájának a gyümölcse.

- Nem vagy fáradt nagyi?

- Pihentem délután, édes lányom.

- Nem unod ezt? - kérdeztem halkán.
- Nem, mert tudom, hogy nektek csinálom! - mosolyodott el.
- Játszunk valamit! - bevallom, kissé már unom a locsolást.

Nagyim elmosolyodott, majd felegyenesedett a guggolásból.

- Gyere, mutatok neked valamit!

Én sétáltam a nyomában kíváncsian, a kukoricás felé. Nagyim pár kukoricát letörött, s megnézte, jó lesz- e vacsorának.

- Ez lenne a játék? - nevettem.

- Nem! Nézd csak! Minden egyes kukoricával, amit megfőzünk, előtte tudunk játszani. Összekötjük a kellemest a hasznossal!

Nem értettem mire érti ezt, majd a tíz darab kukoricával odasétáltunk a krumplihoz, aminek volt már bakháta. Leültünk a poros földre és a szebbnél szebb színű és hajú kukoricákkal el kezdtünk babázni. Beszaladtam filcért, hogy rajzoljak rájuk arcot. Hoztam ki fésűt, hogy a hajukat rendbe tegyem. S hoztam hajgumit, hogy a hajukat is szép, ápolttá varázsoljam.

Jól éreztük magunkat. Sokat nevtünk és hallgattunk. Ilyenkor beszéltek helyettünk a kukorica babák. S közben észre sem vettük, hogy ránk esteledett.

- Nagyi, nem vagy mérges, hogy nem végeztél a gyomlálással? - kérdeztem félve.

- Tudod, a gyomlálást be tudom pótolni! Majd holnap, vagy holnapután... De ezt a pillanatot többé már nem tudtam volna...

Akkor nem értettem, miért mondta ezt, de most már értem.

*„Nem nyafognék, de most már késő,
most látom, milyen óriás ő -
szürke haja lebben az égen,
kékítőt old az ég vizében.”*

(József Attila: Mama 1934.okt.)

Németh Nikoletta

Családi igaztörténet

Vannak történetek, amelyek nem könyvekben maradnak fenn, hanem a családi emlékezetben élnek tovább. Az én családomban, az anyukám ágáról, ilyen történet kapcsolódik a dédnagymamámmhoz. Sarkady Irén született: 1912. június 27. Debrecen - elhunyt: 1956. január 10., aki a második világháború idején élt, és akinek az élete számomra a bátorság és az emberi kitartás egyik legmélyebb példája.

A háború éveiben Magyarországon a mindennapok teljesen kiszámíthatatlanná váltak. Az emberek nem tudták, mit hoz a következő nap: lesz-e élelem, lesz-e fedél a fejük felett, és egyáltalán túlélnek-e az éjszakát. A front közeledtével egyre gyakoribbak lettek a lövések, a robbanások hangja betöltötte a falvakat és városokat. A lakosok pincékbe, óvóhelyekre húzódtak, sokszor órákon vagy akár napokon keresztül is. A félelem állandó jelenlétté vált.

Ebben az időszakban a dédnagymamám várandós volt. A nagymamámmal, Horváth Irénnel volt terhes. Egy kisgyermeket hordott a szíve alatt, miközben körülötte szétesett a világ. A faluban, ahol élt, egyre többször jelentek meg katonák. A szovjet csapatok bevonulása sok helyen zűrzavart, bizonytalanságot és rettegést hozott. Az emberek nem tudták, mire számíthatnak: bezárkóztak, elrejtették értékeiket, és próbálták túlélni a napokat.

Egy ilyen feszült, félelemmel teli időszakban történt a tragédia. Irén, volt a legidősebb az öt testvére közül és a húgait bújtatta a szovjet katonák elől. Nem mondta meg hogy merre voltak a testvérei, ezért a katona belelőtt a gyomrába. A dédnagymamámat meglőtték, és a golyó a testében maradt. A háborús körülmények miatt nem volt megfelelő orvosi ellátás. Az orvoshiány, a felszerelés hiánya és a folyamatos veszélyhelyzet miatt nem tudták megoperálni, így a golyót nem távolították el. Ezzel a sérüléssel kellett tovább élnie – fájdalommal, gyengeséggel, mégis rendíthetetlen elszántsággal.

A legmegdöbbentőbb számomra az, hogy mindezek ellenére nem adta fel. Nem roppant össze a félelem és a testi szenvedés súlya alatt. Tudta, hogy nem csak önmagáért felel, hanem a benne növekvő gyermekért is. A háború utolsó hónapjai különösen nehezek lehetnek: kevés élelem, hideg telek, bizonytalan jövő. Az emberek gyakran cseréltek élelmiszert egymás között, próbáltak segíteni a szomszédokon, amennyire lehetett. A túlélés közös ügy volt.

A dédnagymamám végül megszülte a nagymamámat úgy, hogy a golyó még mindig a testében volt. Ez önmagában is szinte felfoghatatlan. Egy szülés még békeidőben is megterhelő, hát még úgy, hogy az ember már eleve súlyos sérülést hordoz. Az ő teste azonban – talán az anyai ösztön erejével – kitartott addig, amíg életet tudott adni a gyermekének. Ez a gondolat mindig mélyen megérint.

A sérülés következményei azonban nem múltak el. A golyó lassan, atomatosan roncsolta a szervezetét. A fájdalom valószínűleg állandó kísérője volt, mégsem panaszkodott. Abban az időben sokan úgy érezték, nincs joguk panaszkodni, hiszen mindenki szenvedett valamilyen módon. Ő is csendben viselte a sorsát. Végül a sérülés szövődményeibe halt bele. A háború tehát nemcsak a csatatéren követelt áldozatokat, hanem olyan hétköznapi emberektől is, akik soha nem fogtak fegyvert.

Számomra a dédnagymamám története nemcsak egy családi emlék, hanem egy örökség. Azt mutatja meg, hogy az igazi erő sokszor csendes. Nem hangoz, nem látványos, hanem belülről fakad. Egy fiatal nő, aki gyermeket vár, akit meglőnek, aki fájdalommal él tovább, és mégis életet ad – ez számomra a legnagyobb bátorság.

Bár személyesen soha nem ismerhettem, úgy érzem, mégis része az életemnek. Az ő döntése, hogy nem adja fel, hogy vállalja a szenvedést a gyermekéért, végső soron hozzájárult ahhoz, hogy ma én is itt lehetek. Az ő története arra tanít, hogy a legnehezebb körülmények között is lehet embernek maradni, lehet remélni, és lehet hinni abban, hogy a jövő egyszer békésebb lesz.

A családukban az ő neve mindig tisztelettel hangzik el. Nem azért, mert híres volt, hanem mert erős volt. És számomra ez sokkal többet jelent bármi másnál.

Németh Rebeka

Már csak emlék

Gondolataimban a múltba visszamegyek, hogy emlékeimet felidézsem, sőt kicsit visszább menve szüleim életébe is betekintek, amikor én még nem éltem.

Ma már ezek csak emlékek. Így volt vagy nem? Sok minden feledésbe merülhetett, lehet, árnyalatait csak a képzeletem színezte ki úgy, ahogyan leírom.

Jó anyám egy nagyon szép lány volt, akit két ágba fonott hosszú barna hajjal, csillogóan meleg barnás zöld tágra nyílt szemekkel, hosszúra nőtt fekete, sepregető szempillákkal áldott meg az ég. Nemcsak szép, de okos is volt, az osztály első tanulója. Nagyot mert álmodni, orvos szeretett volna lenni, de a falu népe, ahol élt, ezt kivetni valónak találta.

- Egy lánynak a fakanál mellett a helye! - állt mindenki nagyanyám mellé egyhangúan, s letörték a fiatal lány szárnyait.

Az akkori pártbizottság tagjai naponta keresték fel nagyanyámat, szinte egymásnak adták át a kilincset, (ez az ötvenes évek elején, nagyon elején volt), hogy rávegyék, a rossz döntését gondolja át. Nagyanyám beleunt a zaklatásba, vagy félt, hogy meggondolja magát és ellene megy a falunak és kész tények elé állította a tizennégy éves gyermeklányt.

- Ha annyira akarsz menni, menjél!... De ide többet be nem teheted a lábad! - mondta harciasan az elszánt anya.

Mit tehetett szegény anyám? Magába szállt, napokig nem evett, megalkudott a helyzetével, s lemondott élete nagy álmáról.

De itt a párt emberei nem hagyták alább, újra nagyanyámat keresték fel.

- Engedje el a lányát egy mezőgazdasági szakiskolába egy évre, hiszen az állami gazdaságnak sertéstelepe van, nagy szükség lenne egy képzett szakemberre, az ötéves terv teljesítéséhez. Erre a maga lánya lenne a legalkalmasabb az iskola tanárai szerint. - mondta a két ember.

Nagyanyám időt kért, hogy átgondolhassa. Újra harcba került önmagával és az előállt helyzettel. Ha kicsit visszamegyünk az időben, talán egy évtizeddel korábbra, minden érthetővé válik. A családban történt egy tragédia, ami megmagyarázhatja egy anya túl nagy ragaszkodását a gyermekéhez. Az akkor tizenkét éves elsőszülött lánygyermeket megtámadta egy nagytestű kutya, ami félig letépte a védekezni képtelen kislány egyik combját. Kórházba került ugyan, de az akkori körülmények között, sajnos egy fertőzés elvitte az ő drága kis életét. Nagyanyám naponta szaladt ki a temetőbe, hogy a síron kizokogja magából minden fájdalmát, amíg más ember a mezőgazdasági munka fáradalmait délben az árnyékban kicsit kipihente. Szóval, döntenie kellett, ebben a helyzetben nagyapám szóhoz sem juthatott, csak egy megtört anya tehetette ki a pontot az i-re.

- Nem bánom, elmehetsz, elengedlek. - volt a rövid válasz.

A még alig tizenöt éves lány álmai közelébe került egy rövid időre. Okos fejével, szorgalmával, tudásvágyával, józan paraszt eszével ismét középpontba került, mindenki felfigyelt kimagasló teljesítményére, mert ott se lett másként, újra osztályelső lett. Még be sem fejezte az iskolát, még az iskola közepében élt, amikor a pártemberek újra nagyanyámra telepedtek.

- Engedje a lányát tovább tanulni! - kérlelte a három fős bizottság, mert hírből már ismerték a helyzetet, ezért többen mentek naponta nagyanyámat puhítani, jobb belátásra bírni, de senki sem tudta meggyőzni.

- Engedjék, hogy orvosnak tanulhasson, jó eszű lány, könnyen menne neki. - érveltek.

- Elengedtem egy évre, de most már szükségünk van a keresetére, itt van még két kisebb testvére is... - kitartóan kötötte az ebet a karóhoz.

Jó anyám kiváló oklevéllel a zsebében, negyvenöt kilós súlyával beállt a kanászok mellé dolgozni. Mindenről feljegyzést készített, ügyelt a takarmány összeállítására, hogy beltartalmilag is megfeleljen a különböző életkorú sertésállomány adott korú falkájának. Felügyelte a fialást, éjjel-nappal rá vártak, ő a szakember, ő tanulta, hogyan kell csinálni. A papírnak is bizonyítania kellett, milyen jól teljesítik az előirányzott tervet. Jöttek a munkás, dolgozó napok. Ugyanúgy meg kellett fognia a takarmánnyal telt zsákokat, mint az erőtől duzzadó férfiaknak. A zsák elrántotta a pillésúlyú lánykát, közben mindenki rajta élcelődött.

- Fogjad te is, vigyed, hisz többet keresel, mint mi! - kiabálták oda.

Hamar kiderült, ez a vékony törékeny lányka alkalmatlan arra a nehéz fizikai munkára, amit elvártak tőle. Na, meg ne ez a lánygyermek parancsoljon az apja korabeli férfiaknak! Nem fogadtak el tőle semmilyen tanácsot, tették dolgukat, ahogyan ők magukban gondolták, nem érdekelte őket az ötéves terv teljesítésének részletei sem.

Nagyanyám látta, gyermeke egyre fáradtabb, naponta nő a karika a szeme körül, egyre sápadtabb. Felkereste az állami gazdaság vezetőségét, közölte velük, többé nem fog a lánya nehéz zsákokat emelgetni. Ezzel véget vetett a brigádvezetőségnek.

- Mit csináljon ez a lány ezek után? - tanakodtak a szülők.

- Van a faluban egy varrónő, menjen oda, mellette tanulja ki a szabás-varrás fortélyait - ötlötték ki a szülők.

Anya, aki szófogadó, csendes lány volt elfogadta szülei döntését, s újra tanulni kezdett egy másik szakmát. Feladta álmait, jó gyerekként követte szülei elképzelését.

A húga és öccse már lázadóbbak lettek, mentek az orruk után, a fővárosba kerültek, ott tanultak, főiskolát végeztek, csak néha látogattak haza a szülőkhöz.

Nagyanyám örökre magához láncolta jámbor lelkű lányát, aki férjhez ment, gyerekeket szült, a szomszédban építkezett, öreg napjaikban életük utolsó percéig támaszuk maradt.

Anya álma valahol mégis beteljesedett, az egyik lányom orvosnak tanult. Sajnos, nem élhette meg azt a napot, amikor a lányom kezébe vehette diplomáját, mert nagy betegségében két héttel előtte meghalt.

Mit gondolsz, kedves olvasóm, mi volt a tétel, amit a lányom az államvizsgáján húzott? - gondolom, nem nehéz kitalálni. A mama betegsége, annak tünetei, lefolyásának szakaszai.

Az életünk kiszámíthatatlan, tele van rejtéllyel, összefüggő vagy össze nem függő, olykor logikátlannak tűnő, generációkon átívelő, visszatérő, esetleg megmagyarázhatatlan elemekkel.

Dr. Ördög Miklós Zoltánné

A kenyér illata

Gyerekkoromban mindig csodálkoztam, hogy Katalin nagymama miért nem dobja ki azt a régi, kopott konyharuhát, amelyet már alig lehetett használni. Fakó volt, az egyik sarkán ki is szakadt, mégis gondosan összehajtva tartotta a fiók mélyén a mezőgyáni házuk konyhájában.

Egyszer megkérdeztem tőle:

- Nagymama, miért őrzöd még ezt?

Katalin nagymama egy pillanatig csendben maradt. Aztán kivette a konyharuhát, megsimította, és leült mellém az asztalhoz.

- Ebbe csavarta az édesanyám a friss kenyeret - mondta halkán.

Ezután mesélni kezdett a gyerekkoráról, amikor még minden sokkal egyszerűbb volt Mezőgyánban. Azt mondta, akkoriban nem volt tele a kamra. Néha minden falat számított. De, amikor az édesanyja kenyeret sütött, az egész ház megtelt az illatával. A gyerekek már messziről tudták, hogy elkészült. A friss cipót mindig ebbe a konyharuhába csavarta, hogy melegen maradjon.

Egy este azonban csak egyetlen kis kenyér maradt a háznál. A gyerekek éhesek voltak, és már éppen vacsorázni készültek, amikor kopogtak az ajtón. A szomszédasszony állt ott két gyerekkel. A férje beteg volt, és aznap náluk nem volt semmi étel. Katalin nagymama azt mondta, soha nem felejtí el, amit az édesanyja akkor tett. Szó nélkül kettévágta a kenyeret, majd az egyik felét ebbe a konyharuhába csavarta.

És odaadta a szomszédnak.

- De anya... nekünk sem sok marad - mondta akkor a kislány Katalin.

Az édesanyja megsimogatta a fejét, és csak ennyit mondott:

- A fél kenyér is kenyér. De akinek semmi sincs, annak az a fél az életet jelentheti.

Amikor Katalin nagymama ezt elmesélte, sokáig csendben ültünk a mezőgyáni konyhában.

Azóta, ha megérezem a friss kenyér illatát, mindig erre a történetre gondolok.

Egy egyszerű konyhára.

Egy meleg cipóra.

És egy asszonyra, aki szegény volt, mégis gazdagabb mindenkinél.

Ötvös Roxána Katalin

A legszebb fenyőfa

Nagyapám, Nagy Dénes emlékének

Szaporán kopogott a fagyott sár a cipők alatt, apróbbat-nagyobbat, néha meg-reccsent az alig ujjnyi mély tócsák ráncos bőre, kip-kop, valami furcsa ritmus szerint, aztán kip-kip-kop. Komoly, fekete bőrbakancs mellett aprócska cipő szaporázta; lassított vagy éppen meg-megállt attól függően, mekkora gödrön akart átpattanni. Szilaj kiscsikó vére nyargalt a koppanásokban, kevéske havon csikordultak a sarkak, lassú egyformasággal kongatta a bakancs a csöndet.

A szürkés ég alig pár hópelyhet lengetett alá, azok is ide-oda szeleburdiskodtak, mielőtt valamelyik megült volna a báránybőr kucsmán. Szürke posztókabát és fenyőmintás nadrág körül libegtek, alig vették észre a bojtos bőr sapkát, melyet zöld, rojtos végű nyaksál választott el a kék kabát-kától. Annak alját csak jó arasznyi nadrág kötötte hozzá a rakoncátlankodó cipőcskékhez és már a földhöz is lapult a cifra mintás hópihe, mire észrevette: egy felnőtt és egy kisgyerek megy az utcán, kézenfogva. Arcuk, orruk kipi-rult, bő párát fújnak maguk elé.

Ha nem lett volna kissé süket a hó, hallhatta volna tovább, amint a pára belecsilingelt a csöndbe, vidáman magyarázva nagyapának, miként kell átugrani az újabb gödröt - persze nagyapa az, aki a csöppség kezét fogja, mintha vinné magával, de egy közepes nagyságú gödröt már nem bír átugrani egyszerre két lábbal, még ha újra meg újra elmagyarázzák is neki.

A piactéren nagy volt a csödület. A sok ember egy teherautó körül állt. Vastag kesztyűs, kövér arcú ember fenyőfákat adogatott le, közben állandóan mozgott, a körülötte állók nagyokat kacagtak, és kapkodták le a fákat, nézegették, forgatgatták, illegették-billegették magukat az embernagyságú fiatal fenyők körül. Olyan volt az egész, mintha a falu közepén egy fenyőerdő életre kelt volna, hajladozna jobbra-balra, lefeküdne és újból fölkelne, ide-oda járna és kerülgetné az embereket, hogy tuskés leveleivel meg ne szúrja őket.

Rakásra gyűlt a lefektetett sok fa, mire nagyapa odaért. Elengedte a kisunoka kezét, aki megilletődve állt, meg se mozdult - nem értett semmit az egészből, ami körülötte történt. Csak bámulta az embereket, a nagy nyüzsgést. Ekkor már a szeme huncutul csillogott. Kuncogott magában, jól mulatott azon, hogy majd ad nektek a szigorú nagyapa (mert néha nagyon szigorúan is tud nézni!), amiért kivágtátok ezt a rengeteg sok jószagú fenyőfát! Hát ti nem tudjátok, hogy nem szabad a fákat kivágni, az ágakat letörni és a virágokat leszaggatni? Pedig igazán mindenki tudja... Nem mondta ezt nektek soha még nagyapa? Nem mondta ezt soha senki? Még a ti nagyapátok sem?

Meglátjátok, hogy elkerget innen mindjárt titeket! Még kiabálni is fog, mint amikor igazán nagyon mérges...

De hát itt valami nem jól van! Nagyapa is elvegyült az emberek között, két fenyőfa van a két kezében talpra állítva, úgy nézegeti, mint ácsemler korában az erős gerendákat; egyiket visszateszi a többi közé, még csak nem is kiabál, engedi, hogy az emberek széthordják, elvigyék ezeket a kivágott fákat...

Akkor miért mondta, hogy az orgonákat sem szabad letörni, metszőollóval kell levágni és csak egyet?! S a vázába is csak három akác ágat szabad vinni! Vajon miért? Ha most engedi, hogy ezt a sok szép fát... Kövér könnyecsepek csordultak le a szeme sarkán, de ezeket már nem a hideg vagy a fagy préselte ki... Kesztyűjével törölgette a szemét, a koppanásra nézett fel, amikor a fát nagyapa leengedte a földre:

- Nna... ez a legszebb! - enyhe dicsekvés volt a hangjában. Azonnal észrevette a görbülő száját, a nedves arcot.

- Bántott valaki? - kérdezte halkán, értetlenül. - Ki bántott? - szigorúan nézett szét, a lehetséges tetteket keresve. Körben mindenki hangos volt és vidám.

- A fák... A fákat... miért vágják ki? Miért... miért engedted, nagyapa?! - hüppögte és még mindig a szemét törölgette.

Nagyapa úgy nézett rá, mint gyámoltalan kutyus a gazdájára. Zavart volt, szólni sem tudott hirtelen. A csöppséget jobb karjára emelte és baljában a fenyőfával elindult. Aztán beszélni kezdett halk, nyugodt hangon:

- Tudod, most az egyszer ki szabad vágni a fákat... de csak most az egyszer... mert ezek a fák kellene a gyermekeknek... emlékszel, mondtam neked... az angyal feldíszíti dióval, almával, cukorkával és majd elhozza minden házba...

Már felszáradt a könny, szinte nevetnékje támadt, olyan zúzmarás lett a nagyapa bajusza!

- Ezért vágják ki a fákat, és amit kiválasztottam, az a legszebb fa, mert az a tiéd lesz!

Az egyenes gerincű, dús ágú fa mintha megrázta volna magát. Nagyapa két drága, féltett terhet vitt egészen hazáig: a kisfiút meg a fenyőt és a kapunál, ahol egyiküket - a mozgékonyabbat - le kellett tennie, hogy kaput nyithasson, még ott se panaszkodott a derekára vagy a karjaira az emelés miatt, mint máskor szokott.

P. Buzogány Árpád

Az elhurcolt katona – Pacsuta Tamás története

Az én apai dédapám, Pacsuta Tamás 1921. szeptember 20-án született Monokon. Egyszerű falusi ember volt, aki fiatalon még nem sejthette, hogy élete legmeghatározóbb éveit nem otthon, hanem a fagyos Szibériában fogja tölteni.

Fiatal férfiként katonaként szolgált a második világháborúban. A frontszolgálat önmagában is embert próbáló feladat volt, de számára az igazi megpróbáltatás 1945-ben következett. A háború végnapjaiban, több társával együtt, szovjet fogságba esett. Nem hazaindult – hanem az ellenkező irányba vitték. Marhavagonokba zsúfolták, és elhurcolták őket a Szovjetunióba. Az út hosszú és embertelen volt. A zsúfolt vagonokban alig jutott levegő, víz és élelem. Senki nem tudta, hová viszik őket, és meddig tart majd a fogság. Ott hon a család semmit sem tudott róla. Eltűnt – mintha a föld nyelte volna el.

Szibériában munkatáborba került, a hírhedt gulág rendszer egyik táborába. Az ott töltött évek alatt rendkívül nehéz, kimerítő fizikai munkát kellett végezniük. A foglyokat gyakran építkezéseken, vasútépítésnél vagy más, embert próbáló munkálatoknál dolgoztatták, minimális élelemmel és pihenéssel. A hideg, az éhezés és a túlzott fizikai megterhelés nap mint nap próbára tette az erejét. A foglyok napi kenyér adagja pontosan ki volt mérve. Sokszor csupán csalánlevest kaptak mellé enni. A hideg kegyetlen volt, a ruházat kevés. Sokan nem bírták a megpróbáltatásokat: volt, aki az éhezésbe, más a legyengülésbe halt bele, sokan pedig egyszerűen megfagytak a dermesztő télben. Dédapám három és fél évet töltött ott. A munkatábort csak ritkán, néhány alkalommal hagyhatták el, ekkor villamossíneket fektettek le a városban. Ez volt az egyetlen kapcsolatuk a külvilággal. A fogság éveit az emberi méltóság és a túlélés ösztöne maradt az egyetlen kapaszkodójuk.

1948-ban – amikor a magyar és a szovjet kormány megállapodott a hadifoglyok hazaszállításáról – végre elindulhattak haza. A három és fél év alatt dédapám szinte teljesen legyengült. Mindössze 46 kilogrammot nyomott. Testét tetvek lepték el, ereje alig maradt. Amikor a vonat megérkezett Szerencsre, egy szekér ment érte. Szükség is volt rá, hiszen a 12 kilométerre fekvő Monokra gyalog már nem bírt volna hazamenni. A családja addigra már a legrosszabbtól tartott. A viszontlátás öröme azonban felülírta a szenvedés éveit.

Hazatérése után ismerkedett meg nagyapám édesanyjával, Simkó Margittal, a dédanyámmal. Az ő élete sem volt mentes a háború tragédiáitól: első férjét 1944-ben veszítette el. Gergely Miklóst - Temesvár környéki - szintén elhurcolták a háború után, ám ő már Erdély környékén meghalt, mielőtt eljutott volna a fogság helyszínére. Két megtört sors találkozott tehát, akik mindketten elveszítettek valakit/valamit a háborúban – éveket, szeretteket,

biztonságot. Pacsuta Tamás és Simkó Margit 1950. szeptember 30-án házasodtak össze Monokon. A szenvedések után új életet kezdtek. A múlt fájdalmát nem lehetett kitörölni, de közösen mégis jövőt építettek.

Dédapám végül 2009. szeptember 16-án halt meg, négy nappal 88. születésnapja előtt. Az életének legnehezebb időszaka okozta fájdalom talán soha nem gyógyult be teljesen, de túlélte. Hazajött. Családja lett. Dolgozott. Élt.

Számomra az ő története nemcsak egy családi emlék, hanem annak bizonyítéka, hogy az emberi kitartás és élni akarás a legkegyetlenebb körülmények között is erősebb lehet a szenvedésnél. Az, hogy ma itt lehetek, részben annak köszönhető, hogy ő nem adta fel a reményt Szibéria fagyos csendjében.

Pacsuta Luca

Az „ördöglovas”

Egy monoki történet a családunk emlékezetéből

A történet dédszüleim idejében, az „ántivilágban” játszódik, amikor Monokon, még konda járt, és az emberek a földből éltek. Ekkor történt egy különös és máig emlegetett eset. A történetet a családunkban nem egyszer hallottam, mindig nevetéssel fűszerezve, és olyan élénken mesélve, mintha tegnap történt volna.

Ősz közepe volt, október táján. A nap már korán lebukott a dombok mögött, a Zsebrik-völgy felől pedig lassan hazafelé indult a konda. A disznók visítva, rőfögve haladtak végig a falun, a kondás pedig kutyáit terelgetve próbálta egyben tartani az állatokat. Tejfehér, sűrű köd borította be a falut: az iskolát, az óvodát, a templom tornyát, és a községházát is. A falu népe az esti ájtatosságra készült. A napközben kukoricát törő és répát ásó emberek lassan befejezték munkájukat. A harangozó – Zsilinszki János – elindult a templomba, hogy meghúzza a harangot. Szokása szerint belépve keresztet is vetett, amikor különös zajt hallott. Zihálás. Nehéz, patás dobogás. Csörömpölés. A félhomályban a virágtartók felborultak, a székek szanaszét repültek. A harangozó rémulten hátrált ki a templomból. A köd, a félhomály és a zajok együtt olyan hatást keltettek benne, mintha maga az ördög szabadult volna el. Lélekszakadva rohant át a parókiára az espereshez. „Nagyságos úr, nagy baj van! Az ördög a templomban borogat fel mindent!” – kiáltotta rekedten. A pap ugyan kételkedve, de viharlámpát ragadott, és elindult a templom felé. Elöl ő, mögötte néhány lépéssel a még mindig reszkető harangozó. Ahogy a templom ajtaja kitárult, a bent rekedt több mázsás mangalica kandisznó – amelyet a konda éléről az örökmécses halvány fénye csalogatott be – hirtelen megiramodott.

A szűk térből kitörve egyenesen a harangozónak rohant. Az ütközés olyan váratlan volt, hogy János mintha valóban a hátára került volna az állatnak. A bozontos szőrbe kapaszkodva kétségbeesetten kiáltotta a pap felé: „Isten áldja nagyságos úr! Engem má’ visz!” A jelenet néhány másodpercig tartott csupán. A kandisznó néhány méter után lerázta magáról „lovását”, aki nagy csobbanással a templom melletti sáros pocsolyában landolt. Az „ördöglovas” ott feküdt néhány pillanatig, majd feltápáskodott, teljesen összezavarodva.

Másnapra az egész falu erről beszélt. A történet szájról szájra járt. A dédszüleim elbeszélése szerint a legnagyobb nevetést mégis az váltotta ki, amikor a harangozó felesége, Mári, állítólag így szólt hozzá otthon: „Jani, Jani, a fene ett vón’ meg téged! Legközelebb jobban kapaszkoggyá, hogy oda is érijél!”

Ez a történet nemcsak egy mulatságos falusi anekdota. Számomra azt mutatja meg, hogyan születnek a legendák, és hogyan válik egy félreértett pillanat a közösségi emlékezet részévé. A dédszüleim korából fennmaradt nevetés ma is összeköt bennünket a múlttal.

Pacsuta Luca

Titokkörte

A kertünkben háromféle körte terem. Titokkörte, arató körte és rendes körte. Aki ezeket a neveket meghallja, csodálkozva néz rám. Mert ezek a nevek nincsenek benne az értelmező lexikonokban, sem az interneten.

Én sem tudtam, hogy így hívják ezeket a fákat. Amikor megvettük a hatalmas telket a pici, száz évesnél is vénebb házzal, akkor csak csodáltuk és simogattuk a benne viruló, nyújtózkodó és termő csodákat. Nem tudtuk a nevüket és nem is bántuk, csak örültünk a váratlan szerencsének, hogy ilyen mesekert lehet a miénk.

Az öreg ház sós-kúti kőből épült, mint minden ház akkoriban a környéken. Igazi kis kunyhó, amit még páratlanabbá tesz, hogy kilépve belőle a mesekert buja fái és bokrai ölelnek körbe mindent. Mintha csak mi lennénk, és senki és semmi más a környéken.

Aztán az évek alatt megismertük a szomszédokat is. Az utca végi árokban egy róka lakik, aki esténként végigrohan az utcákon, hajnalonként pedig a kertek alján sompolyog. A közeli nádasban aranszakál rejtőzik, és menyét, sok nyest, ami átharapja a tyúkok torkát és kiszívja a vérüket, ha nem zárjuk be őket éjszakára. Persze ezt mind a saját tapasztalatunkból tanultuk meg, semmit sem tudtunk az elején, csak próbálkoztunk, ügyeskedtünk, szerencsétlenkedtünk.

A kertben tulipánokkal szegélyezett ösvény vezet a kert végében aláomló, gyönyörű rózsáig. Az öreg körtefa alatt gyöngyvirág mező, mely tavasszal olyan bőven ontja virágait, hogy nem győzöm szedni. A napraforgó magról kel, körülöleli a kertet, a menta és a citromfű megelégszik a járda szélével, de ott olyan buján virul, mintha övé lenne az egész kert.

A gyerekek csak szaladnak ide-oda ebben a virágzó, hullámzó növény-és fűtengerben. Mert hogy egyre többen lesznek, most várjuk az ötödik áldást. Nekik igazi paradicsom ez, nem is igen kíváncsognak kifelé belőle. A kékre festett fakaput színesre pingálják krétáikkal, és délutánonként hangosan döng a neki-nekicsapódó labdáktól.

A körtét, ami a leghamarabb érik hazánkban, úgy hívják: aratókörte. Nem tudtam a nevét, de azt tudtam, hogy gömbölyű, sárga húsa a legzamatosabb, amit csak kóstoltam a világon. Egyszer, a piacon járva csodálkozva fedeztem fel egy idős néni kosarában, és fel is kiáltottam: hiszen nekünk ilyen érik ott-hon a fán! A néni mosolyogva hívott közelebb, és elmesélte, hogy ez az aratókörte. Régen, amikor még nem gépekkel nyerték ki a föld termését, hanem kaszával és izzadsággal, akkor ez volt a június végi aratáskor a legjobb szomjoltója a napon dolgozó aratóknak.

A titokkörte azonban a legkülönlegesebb és legtitokzatosabb gyümölcs, amit csak ismerek. Öreg fája a házzal egyidős lehet, mert a terasz körülöleli göcsörtös testét. Minden évben meg kell vívnom a harcomat azért, hogy ne vágják ki. Ősszel lassan, nagyon lassan megérleli titokzatos gyümölcsét, amit november elején lehet leszedni. Akkor is éretlen még, de nagy, két férfiókölnyi, és haragoszöld. Hogy hogyan kell ehetővé varázsolni, nem tudok rájönni. Nem adja magát, megtartja a titkát magának. Azt ki kell fürkészni, vagy ki kell érdemelni. Akárhogyan kérdezem, a nevét sem ismerik. Nem tudja senki a titkot, illetve biztosan tudják, de én nem tudom, hogy hol találom arra az öreg kézre, aki ismeri a rejtélyt, aki úgy szakítja le és úgy érleli, hogy zamatos gyümölcsét meg is kóstolhassa.

Most, hogy a legkisebbünk érkezik, szükségünk van még egy szobára. Nagyon kicsi a ház, nagyot nőnek a gyerekek. Ahogy ástuk az alapot, egyszer csak kifordult a földből a titokkörte-fa.

Megsírattam. Amit nem engedtem éveken keresztül, amit testemmel védtem, ami köré körítették régen a teraszt, most már nincs többé. A gyerekek velem együtt sírtak.

Aztán délután, amikor elment a markoló, letörtem egy ágat a fából. Kora tavasz van. Múlt héten több gyümölcsfát ültettünk, köztük egy késői érésű

körtefát is. Arra gondoltam, beleoltom a titokkörte-ágot. Had örüljenek, tanakodjanak, kutakodjanak majd az én gyerekeim, az én unokáim is. Hogy legyen, ami továbbviszi a titkot.

Pákhné Fekete Alexandra

Meztéláb

Kamaszkoromig nyaranta, mikor vége lett a tanításnak és a vakáció mámorától megvadult vidám gyereksereg önfeledten ugrándozva tódult ki az iskola kapuján, már alig vártam azt a röpké két hetet, amit az öregszüleimnél - így hívták akkoriban arrafelé a nagyszülőket - tölthettem egy kis alföldi falucskában, melyet az a penetráns, lábasjóság tartó tanyavilág jellegzetes trágya szaga lengett körül, ami örökre beleivódott az emlékezetembe. Nádfedeles, fehérre meszelt, döngölt agyagpadlós kicsiny vályogházuk az utolsó volt a falu szélén, ami után már csak az erdősávokkal szabdalta búzaföldek, kukoricások és kaszálók területek el ameddig a szem ellátott. *Ha meztéláb mégy mindenhová, akkor megerősödsz, egyenes és emberes lesz a járásod* - mondogatta nagyapám, ezért aztán megfogadva tanácsát meztéláb rohangáltam az udvaron, a mezőn és a kis fűszerboltba is, ha éppen oda szalajtottak. Városlakó nyápicént eleinte csak óvatosan, mintha tojásokon járnék, bizonytalanul lépegettem, mert szokatlanul furcsa és kellemetlenül fájó érzés volt, - kiváltképp, ha éles kődarabra léptem - de néhány nap elteltével, mikor már megkegyedtem egy kicsit a bőr a talpamon, boldogan futkostam a mezőn, élvezve a térdig érő fűszálak gyengéd cirógatását.

Boldog idők voltak ezek.

Az egyik évben anyámat éppen a téli szünet előtt két héttel kapta el a kór-ság. Belázasodott, ágynak esett és ápolásra szorult. Apám minden idejét a munkája mellett anyám gondozása kötötte le, ezért úgy döntött, levisz a nagyszüleimhez falura néhány napra, amíg jobbra nem fordulnak a dolgok. Nem voltam ettől igazán elragadtatva. Szerettem volna én is anyám mellett maradni támogatni, amiben tudom, aztán alig vártam azt is, hogy leessen az első hó és mehessek szánkózni a barátaimmal. Tudtam, az alföldön erre esélyem sincs, nem találni arra még egy tekintélyesebb dombocskát sem szerte a határban, de nem volt választásom.

Hideg borongós hétvégén buszoztunk le falura.

- Örülök, hogy jöttetek kisfiam! - köszöntött minket az állandóan félrecsúszó fejkendőjét igazgatva a nagyim. Nagyapám a búbos kemence mellől állt

fel a háromlábú kisszékéről, kiütögette pipájából a hamut, aztán szó nélkül megölelte apámat.

- No, üljetek már le - nógatott nagyim és kihúzott egy hokedlit az asztal alól.

- Nincs sok időm anyu - mondta apám - mindjárt indul vissza a busz. Csak Mátét hoztam le néhány napra, ahogy megsürgönyöztem.

Lepakolta a cuccaimat, majd megsimogatta a fejem.

- Aztán szót fogadni ám a nagyinak! - jött a szokásos intelme búcsúzóul.

- Máté szófogadó fiúcska - vett védelmébe rögtön a nagyim. - Legyetek nyugodtak, nem lesz semmi baj, vigyázunk rá, és mihamarabbi gyógyulást kívánunk Évikének.

- Egy kis szíverősítő azért még csak belefér! Felmelegít egy kicsit - szólalt meg ezüstös bajsza alól nagyapám miközben levett egy pálinkás üveget a stelázsiról. Nagymamám eközben befőtteket, tojást, egy üveg bort és két megkopasztott csirkét pakolt az ajtófélfáról leakasztott hatalmas vászonszatyorba. Lehajtottak két felest, néhány szót még váltottak, majd egészen a kapuig kísérték apámat. Megölelték, megcsókolták egymást, és addig integettek neki, míg el nem tűnt a földút kanyarulatában.

Másnap reggel arra ébredtem, hogy a világ kifehéredett. Álmosan bámultam ki a piciny ablakon a dunyha melegéből. Vastag, vakítóan fehér hó borított mindent, a takaros udvart, a földeket, és a kaszálót, ahol egyetlen fűszál sem kandikált ki a hideg lepel alól. Varázslatos világ. Behavazott fák, néma falusi téli csend, melyet nem zavart meg sem lapátok sercegése az aszfalton, sem a hókotró autók dübörgése kora hajnalban.

Flanel pizsamában álltam a küszöbön, innen vettem szemügyre a csillogó világot. Kicsit szomorú lettem, mikor a szánkózó, vidáman hógolyózó, csúszkáló barátaimra gondoltam, de nagyapám mellém állt és kezét a vállamra tette. Ott állt mellettem mezítláb! Csupán egy szál ing és vászonnadrág volt rajta, semmi más. Arra gondoltam, amit nyaranta mondogatott a mezítlábaskodásról. Na de ilyenkor?

- Ha mezítláb sétálunk egyet az elsőként hullott hóban, nem leszünk betegek azon a télen - mondta és én, mint mindig, most is elfogadtam tőle ezt a posztulátumot.

Utólag úgy gondolom, ez valami népi bölcsesség lehetett, melyet az ő nagyszülei és az azokat megelőző generációk hagytak ránk örökül. Nagymamám is sokat beszélt a népi gyógymódokról, gyógyfüvekről és különböző praktikákról. Ezeket az évszázadokon keresztül szerzett tapasztalatokat adták tovább az utókornak és őrizték meg őket, mára már csak ilyen eldugott isten háta mögötti falvakban. Úgy vélem még ma is, hogy nagy részük pusztán babonaságból ered, ami a tudás hiánya, de egyfajta választ és megoldást ad az ismeretlenre. Arra is rájöttem, hogy az ilyen, a gyermekkorban belénk oltott

hiedelmek kitörölhetetlen nyomot hagynak a lelkünkben. Annak idején, ha megfáztam, anyám citromos kamillateát készített mézzel, másnap reggelre kiiz-zadtam a betegséget és a lázam is elmúlt. Ez minden alkalommal működött.

- No, Máté, készen állsz arra, hogy kimenjünk a szabadba? - kérdezte nagyapám, és én nem haboztam. Megfogta a kezem és együtt léptünk ki az udvarra.

A jéghideg hó belemart csupasz lábamba, körül ölelte őket, éles késként ha-sított beléjük minden lépésemnél. Egy perc múlva azonban meglepően elvisel-hető lett. Legalábbis úgy éreztem, vagyis inkább nem éreztem a lábaimat.

- Igaz-é, milyen jó? - kérdezte, miközben lassan csoszogva túrtam a havat magam előtt.

- Igen Papó, tényleg jó - mondtam és ekkor már szívből kacagtam. Élvez-tem, amit csináltunk. Valahogy, térdig mezítláb a hóban, különlegesnek érez-tem magam.

Szomszédunk egy görnyedt hátú öreg paraszt bácsi, aki az udvar végén lé-vő pottyantós árnyékszékhez igyekezett ösvényt taposni magának megállt, és figyelt minket. Biccentett egyet nagyapám felé. Pontosan tudta mit csinálunk és miért.

Nagymamám aggodalmasan állt az ajtóban, onnan figyelte önfeledt bo-hóckodásunkat, ugrándozásunkat a hóban, és amikor tűrőképessége határára ért, ránk parancsolt:

- Most már gyertek be a házba!

Halálosan félt a megfázástól és a torokfájástól, amitől gyermekkorában sokszor szenvedett majd olyan súlyos mandulagyulladásra kapott, hogy aztán ki is kellett venni mindkettőt. Nagyapám rám kacsintott, lehajolt hozzám és halkán súgta:

- Menjünk, hadd nyugodjon meg a vénasszony! Még a végén sikítófrászt kap itt nekem.

Nevetve mentünk be a házba, megdörzsöltük zsibbadt, vörös lábainkat és szárogatni kezdtük a törülközővel, amit a nagyim hozott nekünk. Utána sem-mi sem esett jobban, mint felhúzott térdekkkel üldögélni a búbos kemence mellett nagymamám kamillateáját szürcsölgetve.

Azóta minden télen sétálok egyet mezítláb az első frissen hullott hóban. Nem tudom, hogy ez akadályozta-e meg azt, hogy megbetegedjek telente, de ártani sohasem ártott, ebben biztos vagyok. Akkor, azon télen közelebb kerül-tem nagyapámhoz, akit nagyon szerettem, és ezért hálás vagyok neki.

Mezítláb a hóban. Talán placebo hatás, talán nem. Egyesek azt mondják, hogy hit nélkül nem lehet élni, és én hiszek abban, hogy azon a télen valóban ezért nem lettem beteg.

Progner László

A csodaszer

Történetemet a nagymamám mesélte egy esős vasárnap délután, amikor ebéd után összegyűlt a család apraja-nagyja.

A nagymamám körülbelül annyi idős volt, mint én, amikor ezt a történetet hallotta.

A karácsony és az újév elmúltával szokás volt a régi időkben, hogy a karácsonyfa helyét a szövőszék (esztováta) vette át, amely a tavasz kezdetéig a szoba nagy részét elfoglalta. Több napon keresztül szerelték össze a favázás szövőszéket, és miután a helyére került, akkor elkezdődhetett a munka.

Nagymamám gyerekként nagyon szeretett a szövőszék közelében lenni, és figyelni, hogy hogyan készülnek a szebbnél-szebb terítők, szőnyegek, zsákok, konyharuhák. Néha még azt is megengedték neki, hogy besegítsen a szövésbe.

Délután mindig összegyűltek a szomszédasszonyok, és segítettek a szövésben, közben megosztották egymással a pletykákat.

Egy hideg, februári délután is így történt. A szomszédasszonyok a jó meleg kályha mellett gyűltek össze. Nagymama mindig nagy izgalommal várta ezeket az alkalmakat, és kíváncsian hallgatta a felnőttek beszélgetését. Aznap szánkózás után jólesett a meleg kályha mellé lekucorodni, és az édesanyja által sütött finom, meleg fánkot majszolni.

Miközben átmelegedett, megérkezett Eszter néni és Ilonka néni is, a két legközelebbi szomszéd.

Nagymama édesanyját Katinak hívták. Nagyon várta már a szomszédasszonyait, akik nagy segítségére voltak. Miután mindenki hozzálátott a saját feladatához, Kati belekezdett a történetébe, amit már nagyon meg akart osztani velük.

- Képzeljétek el, tegnap János egész nap panaszkodott, hogy nagyon fáj a háta. Előző nap tűzifát hasogatott, nem sokat tudtam haladni a szövéssel a panaszkodása miatt.

Egész nap azt hallgattam, hogy: - Jaj, Katikám úgy fáj a hátam, hogy már nem bírom, hozzá már egy kis” fájdalomcsillapítót”, ami nála tudjátok, hogy a pálinkát jelenti.

Nem nagyon akartam adni neki, mert az ünnepek alatt eléggé megcsappant a készlet, és a húsvét még odébb van. Végül addig panaszkodott, hogy meg-sajnáltam, és adtam neki, és mellé disznózsírral bekentem a hátát.

Délután volt egy kis nyugalom tőle, de estére újra kezdte megint a panaszkodást:

- Jaj Katikám! Úgy fáj a hátam, hogy mindjárt megveszek.

Éjszaka már nem tudtam mit tegyek vele, de aztán gondoltam egyet, és mondtam neki, hogy felkutatom a házat, hátha találok valami gyógyszert. Persze tudtam, hogy nincs semmi, de gondoltam amíg keresgélek addig sem hallgatom a nyavalygását. Ahogy kutakodtam, hirtelen megakadt a szemem a díszpárna kis fehér gombján. Gyorsan levágtam a gombot, és vittem neki, s azt mondtam:

- János ezt nagyon gyorsan nyeld le, és utána kutyabajod sem lesz!

Ő pedig úgy is tett, szó nélkül lenyelte. És képzeljétek: tíz perc múlva már táncra akart perdülni velem, mert már semmije sem fájt. Reggel még meg is jegyezte:

- Katikám, remélem van még ebből a gyógyszerből, mert nagyon hamar elmúlt minden bajom. Majd elmondom a kocsmában is, hogy te milyen jól értesz a gyógyításhoz!

Mire nagymamám a történet végére ért, már mindenki hasát fogta a nevetéstől.

Kati mama csodaszerét azóta is emlegetjük.

Püsök Amira

Életképek

Életem kaleidoszkópjában színes, sárga üvegszilánk a Keleti pályaudvar.

Az indulás. A megérkezés.

Eszméletem épp csak ébredezett, mikor először hallottam kimondani a nevét. Félálom, anyám duruzsoló hangja.

Későn indult, már a Keletiből - magyarázta Rubint mamámnak, aki mellett növegettem a napok egyformaságában, míg végül a vonat hétvégeken meghozta anyut Pestről, aki darusként dolgozott a Ganz Mávagban.

A kis Pest megyei tanyabokor, Göbolyjárás hiába hasalt a sínek mellett, ott a vonat nem állt meg.

Farmosra kellett begyalogni, az úgy 10-12 kilométernyi távolságot jelentett. Mégis megtettük sokszor, hogy az érkezőt várjuk, vagy épp visszakísérjük, hogy aztán szívszorongva morzsoljunk le újabb hetet a megérkezésig.

Anyám a Lujza utcában bérelt egy fotelágyat az egykor éléskamraként funkcionáló kis helyiségben. Innen indult álmos hajnalokon a blokkoló órákhoz. Nyolc órán át emelgette darujával a vaslemezeket, aztán haza villamosozott a lecsó szagú, szoba-konyhás lakásba, melyen a főbérelő házaspárral, Vitéz néniékkal osztozott.

Néha magával vihetett engem is, innen tudom a lecsó szagot. Ilyenkor naphosszat a körfolyosós épület gangján ültem egy kis sámlyn, bámultam az udvar négyszögének sárga keramit köveit, a satnya ecetfa árnyékában hancúrozó gyerekeket. Nem hívtak maguk közé, azt sem tudták, ki vagyok.

Egyszer mintha anyám szoknyájának fodrát véltem volna meglibbenni a kora nyári szélben. Kidugtam hát a fejem a folyosó vasrácsán, és úgy is maradtam napestig, szótlán hüppögésben, míg ki nem szabadítottak valami vas harapófogóval. Mardosott a szégyen és a büntudat, hát megkönnyebbültem, amikor újra feltűnt a hatalmas, sárga épület, meg a főtt tojás szagú, fekete vonatok, ahol a fényes sín párok visszavittek engem mamám köténye mellé.

Otthon aztán a morzsolt kukorica szemeiből kiraktam a hét napjait, és abból mindig elvettem egyet. Akkor a legfényesebbet, a legutolsót a tenyerembe fogva szaladtam Mamákához, hogy mehetünk Farnosra, anyu elé.

Emlékszem, hányszor feltörte lábam a cipő a nagy sietségben. Ilyenkor mamám a hátán lévő szőlős puttonyába ültetett, úgy cipelt engem egy jó darabon. Sok mindent látott az a puttony! Csuhés kukoricát, apró almát, hullott vajkörtéket, koppanó diókat, és Farnosról hazafelé tartva anyu Pestről hozott apró ajándékait.

Nem voltak nagy dolgok ezek, de az öröm máig olyan ízű nekem, mint azok a parányi zöld csokik, aminek papírján őzike volt. Gyűjtöttem, rakosgattam ezeket a papírokat, még iskolást is játszottam velük.

Az indulás, a megérkezés két végpontja között anyám meséin éltem.

Haragudtam a nagy, fekete mozdonyra, ami húzta-vonta el tőlem újabb napokra. Nem vigasztalt, hogy azokban a vasúti kocsikban valahol az ő munkája is ott van.

Büszke is csak később lettem rá, amit - már gimnazista koromban - egy róla szóló versben örökítettem meg.

Akkor még őrizgettem petróleumlámpánk szégyenét a nagykáta diáktársaim között.

Magányos, furcsa kislány voltam, nem szóltam senkinek, hogy a többi bejárós társamhoz képest én micsoda nehéz utat járok be nap mint nap. A Keletiből indult a vonatunk azon a késői órán is, amikor egy színházi látogatás után Farnosról szál egyedül baktattam hazafelé a töltés mellett kitaposott keskeny ösvényen.

Félútra érve ott várt engem egy pici bakterházban Bandi bácsi, a nagybátyám, aki két vonat érkezése között rozoga biciklijének vas vázára ültetve eltekert velem egy jó darabon, ahol már csak néhány kirohanó kutya kaffogását kellett kivédenem, hogy holt fáradtan hazaérjek.

Ez a nap azért emlékezetes, mert anyám elment az iskolába, hogy megoldást keressenek erre az áldatlan állapotra.

Onnantól kezdve már-már népszerű lettem, annyian versengtek értem. Minden kulturális esemény után más családnál aludtam. Lassan oldódott bennem az a szomorúság, ami egészen odáig elfogott, ha ki-, vagy éppen begördült velem a vonat a Keletibe.

Bokrétáünnep! Micsoda boldogság volt az a nap, amikor végre Göbolyjárásnak is lett saját megállója.

Az állomás épületére táblát szegeztek, Tápiószentmárton felirattal.

Boldogan szálltam fel és le a vonatokra, amelyek életem különböző állomásaira vittek.

Az Állatkert, a Vidámpark, a múzeumok immár elérhető közelségbe kerültek.

Máshogy néztem a nagy, sárga épület homlokzatán díszelő órára, amely alatt apám és anyám megismerkedtek, és ahol én is találkoztam az első szerelmemmel. A Tattersalban volt zsoké, nevemet az oldalszárny melletti resti falára karcolta. Sok évvel később, már a lányaimmal járva arra, titkon azt a karcolt szívet kerestem, hogy aztán megoszthassam velük ezt az élményemet.

A vakolat könnyek most is ugyanúgy peregtek arról az oldalfalról, mint azóta is teszik, konok egykedvűséggel.

De a kesze-kusza karcolatok között sehol sem találtam az enyémet, azt a nevemet rejtőt.

Az már csak valahol a szívem mélyén lelhető fel, akárcsak megannyi más emlék, ami engem végérvényesen ideköt.

Ide húz vissza bárhol is a világból, hogy innen is vigyen el távoli utakra, ahonnét jó megint visszatérni.

És most már, hetven év távlatából nézve, elhiszem apámnak, hogy ez a titkokat rejtő, méltóságteljes épület valóban cölöpökre épült. És elhiszem, hogy dédnagyanyám, született Krajcár Mária talán még fürdött is abban a légmentes céllal épült medencében, ami az épület előtt állt. Hogy a Rubint mamám, lánykori nevén Kósa Anna ide hordta fel a termést, a tojást eladni. Hogy anyám, a kis cseléd Rubint Erzsébet itt várta meg, hogy a nagyságos asszonyék érte jöjjenek. Hogy én is ez alatt az óra alatt várjak életem párjára, aki MÁV segédtsízként itt, ebben az épületben dolgozott. Hogy gyerekeink is itt ujjongjanak fel mindig, amikor megérkeztünk vidéki otthonunkból: hurrá, ez már a Keleti! Ez már Pest! Megyünk a Bábszínházba!

És még mindig hiszem, hogy a pénztártermeket díszítő gyönyörű falfreskók Lotz Károly és Than Mór örökbecsű alkotásai fáradt átutazók szívét képesek felvidítani, mint ahogy az egykor tették azt velem is.

Amikor pedig az utazó csarnok felett átívelő vas szerkezetekre nézek, anyám jut eszembe.

Valahol itt van ő is, fejünk fölé tartva a bizonyosságot, hogy a világban minden ember keze munkája ott van valahol.

Az övé éppen itt. A Keleti pályaudvar fényes sínein fut tova, eliramló életekkel együtt.

Hiszen ebben is egyformák lennénk mi, Földlakók.

Elindulunk, megérkezünk.

Csak legyen szép az a végállomás!

Richter Anikó

Két A betű

A temető október végétől kezdett igazán szép lenni. A sírokat rendbe hozták, a vázákba egyre szebb csokrokat tettek, némelyik hantra angyalkák és mécsek garmadáit kerültek.

Arlóiék családi sírboltja nem messze állt a régi földesúr rogyadozó kriptájától. A falusiak szerint már régen le kellett volna bontani, mert életveszélyes, vagy két éve egyszerre omlott le a hátsó fal, meg zuhant a földre a családi címer. Állítólag nem lehet, mert fizetik valahonnan a megváltási összeget, de azt nem fordíthatják állagmegóvásra. Ezt mondta az öreg temetőgondnok, aki a nagykapuban állt, és árgus szemekkel figyelte, kik jönnek be, közben nagyokat szívott a cigarettájából. Néhányan szót váltottak vele, hogy mi újság, vagy érdeklődtek, melyik sírt hol találják.

- Állagmegóvás - forgatta a szájában a fura szót Arlói Rita, aki nemrég múlt 18, kezében lóbálta a csokrot, a szatyorban kiskapát vitt, meg vizet, hogy ne kelljen átgyalogni az egész temetőn a kerekes kútig.

Senkit nem ismert azok közül, akik ott nyugodtak, ahova igyekezett, csak dédikét, aki három éve ilyenkor halt meg. A kórházban, amikor még beszéltek, megígérte neki, hogy mindig eljön ilyentájt és virágot hoz, s az ígéretet akkor is be kell tartani, ha már nincs, aki számon kérje.

Kora reggel ült vonatra. A szülők dolgoztak, értekezlet volt, hóvégi elszámolás meg a többi, majd november elején szakítanak rá időt. Ő viszont ráért, a nap simogatóan cirógatta az arcát.

Fura volt látni a megkopott neveket és évszámokat, némelyiket csak az ujjával tudta kibetűzni. Dédivel sokat jöttek ki nyaranta, amikor nála töltötte a szünidőt. Ilyenkor leültek a kispadra, amit még nagyon régen ácsolt valami ügyes kezű mester, ráfaragott két galambot, neki ez roppant tetszett kislánykorában. Apja haragudott, amikor erről tudomást szerzett, így nagyon hamar megtanulta, hogy a temetőről otthon nem kell beszélni. Ő a meséket szerette,

elrendezgette a virágokat, kiszedte a gyomot, és hangosan köszönt az öreg néniknek, akik néhány percre megálltak mellettük. Dédike arca felragyogott, amikor megdicsérték, hogy milyen udvarias, szép kislány is Rita.

Dédit Boriskának hívták, neki a neve is nagyon tetszett.

A családom egy része itt nyugszik, gondolta, és leült a padra, előtte köszönt, így szokta meg.

A síron két A betű volt oldalt bevésve meg két évszám -1938-1956 ősze, és ennyi. Mintha titok lett volna, vagy nem akarták, hogy tudjanak róla az erre járók. Dédi mindenről mesélt, néha mosolyogtató történetet a kecskéről, ami megette az érte kifizetett pénzt, vagy könnyeztek, amikor az elveszett karika-gyűrű került szóba. A két A betűről nem beszéltek.

Aztán amikor utoljára még együtt ültek itt, akkor kapta meg a levelet. Elővetete a farmerkabátja belső zsebéből, óvatosan szétnyitotta. Halkan felolvasta, bár tudta kívülről.

Egy kismadár kíváncsian félrehajtott fejjel ült a síremlék tetején.

Anyám! Ne keress, ne várj! Apámnak sincs sírja a Donnál, nekem se lesz. Hallom, lónek, a pinceablakon át vöröslük a hideg novemberi ég. Vörös a kötés is az oldalamon, de már nem fáj.

Holnap lennék 18, de már nincs holnap.

Nem félek. Te se félj! Már nincs kiért, már nincs miért.

Ezt Arlói András írta, azon az őszön. Egyetemre akart járnival, szerelmet akart, békét és szabadságot.

Ott maradt, lótt sebbel, egyedül, egy romos ház pincéjében, zsebében a levél. Rita egy kicsit patetikusként találta, de tudta, hogy a srác - fura volt így gondolni rá -, bölcsész akart lenni. Biztos írogatott verseket is, ilyesmit, de nem találták nyomát.

Akkor nem süttött a nap, a zászlók a sárba hulltak, és az Arlói család hiába várta, hogy a fiúk egyszer kinyissa a kaput.

A levél, ami kanyargós úton évek múlva került a családhoz, az fontos ereklye volt és az is marad.

Öröklődik nemzedékről nemzedékre.

Rita letette a virágot, és megsimogatta a két A betűt.

Messziről harangszót hozott a szél.

Salánki Anikó

Az elveszett pipa, mely megkerül!

Piroska Pali, a környék legjobb főjuhásza volt! Székelyföldön tájszólásoknak megfelelően a főjuhászt nevezték „bácsnak”, „majornak”, mi ebben a történetben maradunk a major illetve főjuhász kifejezéseknél!

Az a székely gazda, akinek juhait vagy kecskéit sikerült a nyári legeltetésre Piroska Pali kezére adni, legalább annyira örült, mint hogyha megfoghatta volna az isten lábát! Elsősorban nagy gondja volt neki az állatokra, mert szerette őket, de ennek a dolognak ő nagy szakértője is volt! Kövér legelőket harcolt ki magának, tisztavízű itatókat, ha lebetegedtek úgy gyógyította őket, mintha gyermekei lettek volna, pakulárjait pedig lépten, nyomon ellenőrizte, hogy jól bánjanak a sereggel. Neki voltak a legjobb kutyái a környéken, úgy hogy a farkasok nem vittek el tőle egy birkát sem, igaz, hogy nem is hoztak, ahogy ő tréfásan mondani szokta. Akár a medvéket is elkergették az általa betanított ebek.

Piroska Pali másik nagy erénye a „kőccség” igényesen elkészített minőségben rejlett! Azok kedvéért, akik nem értenék, a kifejezés jelentését el kell mondanom, hogy a székelyek „kőccségnek” nevezik az összes tejkészítményt, mint a tejföl, sajt, orda, túró, kukerca vagy zsendice. Ugyanígy az összes húskészítmények is a kőccség kategóriájához tartoznak!

Ezzel a kifejezéssel kapcsolatosan sok szólásmondás született a székelyek között:

- Szükön edd a kőccséget, ne duvatlankodj!
- A fuszulyka nem kőccség, de a kőccség sem fuszulyka!
- Itt nálunk nincsenek kőccség asztagok! Mondták annak, aki bőven ette a kőccséget!
- Egye meg maga apám azt a kőccséget, amely a fán terem! - felelt egy legény az apjának, amikor az arra biztatta, hogy egye a szilvalekvárt, mert az is kőccség.

A székelyeknél tehát a kőccséget akkora tisztelet övezte, hogy külön etikett szabályokat dolgoztak ki annak használatára. Mely szerint szigorúan tilos volt a kőccséget magába enni, ezt csakis a kenyérral társítva lehetett fogyasztani, de ezt sem akárhogy! Hanem a kenyérfalat jóval nagyobb kellett legyen, mint a kőccség! Mert úgymond „megcsömörölsz” tőle kenyér nélkül! Most, hogy erről írok, eszembe jut, hogy talán a tojás is kőccségnek számított, mivel az öregek azzal ijesztgették a gyermekeket, hogy ne egyenek sok tojást, mert megvakulnak tőle! Arra a kérdésre, hogy akkor tátám, vagy mámám miért nem vakul meg tőle a következő képen feleltek:

- Mi már megvagyunk fiam, szemüveggel sem látjuk a betűket, de a túfókát még annyira sem!

Visszatérve Piroska Palira el kell mondani, hogy esztenáját olyan tisztán tartotta, mint patikus a patikáját! De nem is erről volt a leghíresebb, hanem arról, hogy olyan köcséget rittyentett, hogy a római pápa asztalára ugyan nem, de a püspök úr asztalára is abból vittek!

Hát mit mondjak még erről? Megmerek esküdni, hogy hírnevében lekerülte volna még a „Gyermely” tésztát, akár a bográcsgulyást. Mert az ő termékéből készült a világ legjobb túrópuliszkája és ordás, kapros hígpalacsintája!

Ezután nem lehetett csodálkozni azon, ha Piroska Pali a köztiszteletbeli személyek listájának élén szerepelt. Mindenki barátságosan vagy barátságot színlelve közelített hozzá és a világért nem sértette volna meg senki azon a környéken, mivel azzal kockára tette volna a legfontosabb köcséget! Tekintve, hogy a főmajor túlzott önérzetességben szenvedett, és ha valakire megorrontott annak állatait többé nem vállalta el és annak köcséget sem szolgáltatott!

Ilyen irányú fenyegetés veszélyét sajtította meg az egyik gazda. Mielőtt ezt az ügyet elmondanám, szólnom kell egy bizonyos dologról. Nevezetesen Piroska Pali szenvedélyéről. Pipás ember volt a főmajor, de olyannyira, hogy a pipa csak akkor nem volt a szájában, ha evett, ivott, újratömte vagy éppen séggel aludt! Érdekes módon a beszédben vagy esetleg köpködésben sem akadályozta meg. Pletyka szerint még akkor sem vált meg tőle, amikor felesége minden héten egyszer meglátogatta és a találkozás öröme szájon cubbantotta!

Hát ez a pipa volt a soron következő igaz történet elindítója. Ugyanis a sajt készítés egy eléggé hosszú és hozzáértést igénylő folyamat, amely jócskán belenyúlik az éjszakába. Hogy, hogy nem, ezt még ő maga sem tudja, mivel a szeme bekoppant a fáradságtól, csak következtetni lehet, hogy a pipa kicsúszván szájából az előkészített, sűrű tejbe csobbant bele! Az szintén nagy rejtély, hogyan maradhatott észrevétlen mialatt Piroska Pál a friss sajtot összehúzta, gézbe csavarta, majd prés alá tette?

Tény az, hogy a friss birkasajt bekebelezte a pipát, minek következtében felfordult a világ az esztenában és környékén, ahol minden talpalatnyi helyet tűvétettek!

- A föld nem nyelhetette el a pipát! - dohogott Piroska Pali és odaállított minden pakulárt, monyatorot kiket „eszteringahajtónak” is neveznek, pipát keresni.

Keresték egész nap és folytatták másnap, de a titokzatos pipa nem akart előkerülni! Végül is az egyik monyator mintha látta volna azon a napon a kis Vacakot, Tizának, a szukakutyának egyik pajkos kölykét, akit juhászakutyának akartak beidomítani. Mintha valamit vitt volna álkapcsai között a

„csetenges” fele, és lehetett az pipa is, mert olyanforma volt! És mert Vacak az utóbbi időben arra szakosodott, hogy kinek a fél pár bockorát, kinek szagos kapcáját, de még zsinóros, zöld kalapját is elhordozta, hogy csak napok múltával került elő.

- Irány a ciheres! - adta ki a parancsot mindenható gazdájuk és még azt is utánuk kiáltotta - Ha nem teremtitek elő a pipámat estére, addig verlek, amíg mindannyian pipát szartok!

Már azt sem tudta mit beszél nagy felindultságában, annyira megviselte becses eszközének elvesztése!

A pipa nem került elő, de az amúgy rendszerint kimért, nyugodt természetű ember megtanult káromkodni, valamint senki előtte meg nem állhatott azokban a kritikus napokban.

Hanem időközben a sajt is elindult saját útjára, gyomrában ama titokzatos tárggyal és kikötött egyik székely juhos gazdánál, aki ugyancsak nagy tisztelője volt a juhász főnökek.

Mielőtt a feleség neki fogott volna juhtúrót gyúrni a sajtból, leszelt késsel egy falatkát és megízlelte azt.

- Egy kicsit furcsa füst íze van, de azért nagyon finom, talán egy újabb sajtfeleséget kísérletezett ki - gondolta magában.

Azután kétfelé vágta a nagy karika sajtot és a legnagyobb meglepetésére kifordult belőle Piroska Pali pipája! Mert ki ne ismerte volna azt, amikor az emberek is gyakran nevezték Pipás Piroska Palinak.

- Gyere uram, nézd meg mi ugrott ki a sajtból! - szólította meg férje urát és ketten bámultak rá a legendás tárgyra.

- Jó, jó gondolták mindketten, de mit keres a pipa egy sajt közepében, amikor annak nem ott a helye, és amikor egy olyan személytől származnak, aki tisztaságáról és rendszeretéről vármegye szerte híres?

Valamint ismervén az ő határtalan önérzetét, hogyan álljanak elébe és közöljék vele, hogy íme, az ön pipája, amely az ön sajtjából került a napvilágra? Úgyszintén tisztába lévén a pipa iránt érzett határtalan szenvedélyéről a viszszaeljárás halogatni fölöttebb nagy bűnek minősülne!

Ennek az ügynek a megoldása, ahogy eddig a kedves olvasó is belátja, nehezebb volt egy bonyolult számtanpélda kiszámításánál. Végül is, mint minden rendes háznál, ahogy történni szokott, a fehérszínű ész oldotta meg.

- Hallod-é, te ember? - világosodott meg a feleség - Nekünk ugye szalonát és kenyeret kell, felvigyünk holnap az esztenára?

- Úgy asszony! - hagyta helybe.

- Mi lenne, ha én azt a pipát jól megmosnám és belesütném egyik kenyér középebe és te azt felvinnéd Piroska Palinak?

- Minden elintéződne! - derült jókedvre a férj - Az elveszett tárgyat jogos tulajdonosának visszajuttatnánk, ugyanakkor önérzetében sem sértenénk meg. Tégy úgy, ahogy mondtad!

Másnap az esztenán olyan szomorú hangulat uralkodott, mint egy temetési szertartás alatt. A főmajor annyira lógatta az orrát, hogy majdnem rálépett. Meg is jegyezte a kenyeres ember:

- Tán meghalt valaki, hogy ennyire silány a hangulat? - átalvetőjéből már tette is elő a szinte még meleg gyönyörű kenyeret és a tábla szalonját.

- Hej, nagy az én bajom! - ingatta szomorúan fejét a major - Három napja elveszett a pipám, azóta nem találok helyemet!

- Hát az bajnak, baj, de nem szerencsétlenség! - vette a részvétet a kenyeres, majd biztatóan visszaszólt - Szelje meg kend középen ezt a kenyeret, hátha felkendül tőle!

- Étvágyam sincs azóta!

- De mégis csak vágja ketté, ha mondom, hátha megjön tőle!

A major kelleetlenül vágta kétfelé a kenyeret, meg sem kérdezve, hogy miért éppen kétfelé kell vágnia, amikor csak kifordult belőle az elveszettnek hitt pipa! Annak láttán úgy egyenesedett ki összeroskadt teste, mintha zsinórral rántották volna feszesre a háta gerincét és nem csak az arca, hanem a betyár bajusza is mosolygott bele! Lekanyarított egy szeletkét szivacsos beléből, megízlelte és azt mondta:

- A világ legfinomabb kenyere!

- De a kend sajtya sem kutya, Piroska Pali főmajor úr! - és nem túl feltűnően a pipára mutatott.

- Remélem, mindketten megőrizzük finomságaink titkait! - vette a mosolygós arcú ember a lapot.

- Ha rajtam múlik, akkor titok marad! - mondta a kenyeres gazda és szintén titokban arra gondolt, hogy felesége eddig már titokban elmesélte a szomszédasszonyoknak, akik titokban továbbadták a titkot!

A major elégedetten bólintott és egy taligakerék nagyságú megsárgult sajtot vett le az eszténa polcáról, de mert nem fért bele a tarisznyába kettévágta.

- Ezt a szívbeli jóságáért adom, és egyúttal ellenőriztem is ami biztos, az biztos alapon!

Olyan önfeledt, hangos kacagásba törtek ki mindketten, hogy még a birkák is visszabégettek rá!

Sebők Mihály

Balázkát elnyelte London!

Ezt az írást anyák napjára szánom, mivel úgy érzem, hogy az anyák felé is hordoz megfontolandó üzenetet!

Hidd el mama, én tiszta szívemből maradnék, nehezemre esik ilyen sok jó barátot itt hagyni. Tudod mennyi barátom, van nekem? Az egész utca barátom, még a szomszédos utcák gyermekei is, mind az én barátaim! Még akiket nem ismerek, azok is megszólítanak az iskolában:

- Szervusz, Balázska, hogy vagy, hallottam már rólad, legyünk barátok!

Amikor az első nap az előkészítő osztályba nem bírtam bemenni, mert minden osztálytársam az ajtóban akart köszönteni, egy kicsit ideges lettem, de aztán rájöttem, hogy szeretetből teszik, és azután még büszke is voltam rá, hogy nekem milyen sok barátom van!

Még a felnőttek is észrevesznek, a faluban nincs olyan néni vagy bácsi, aki meg ne szólítna, hogy:

- Szervusz, Balázska, mikor mész Londonba? Ne hagyjál itt bennünket, mert neked itt a helyed közöttünk!

- Vagy emlékszel még Balázska, amikor legelőször izlelgetni kezdted a szavakat, azt mondtad Apa elment „dódozni”, hogy „pénzet hozzon”? A teknősbékát „taknyosbékának” nevezted, a gyíkot „kicsi rokodilnak” és a testápoló krémet „testnevelő krémnek”. Jó volt az a mondásod is, amikor, megcsípett egy „tüzes hangya”, (veres hangya helyett) te akkor „elgondolkoztál” (nem gondoltál rá) és nem fájt!

Az óvó néni pedig gyakran emlegette a vadász történetemet, amit álmodban láttam, és bár ne meséltem volna el. Úgy volt, hogy a kétcsövű puskámmal vadászni mentem és lőttem három mókus tojást, majd megrántottam és megettem. Kínáltam a mókus anyukát is, de nem akarta megenni saját fiókáit.

Ilyenkor égtek a füleim a szégyentől, tudod Mamus, nem szeretem, amikor visszamondják ezt a történetet, szégyellem saját butaságomat, de akkor még honnan is tudhattam volna, hogy a mókus nem tojik tojást, hiszen akkor még csak napsis voltam, de mostanra már előkészítőt végeztem, az őszön első osztályos leszek!

Tatára is néha neheztelek, mert mostanában azzal riogat, hogy:

- Mi lesz veled Balázska, hiszen te még londonúl sem beszélsz, te nem tudsz londonúl?

Mintha én nem tudnám magamról, hogy mit ismerek és mit nem! Ugyanis az én korombeli gyermekek hamarabb megtanulják a nyelvet, mint a felnőttek. Anya mesélte, hogy abban az iskolában, ahová én járni fogok, még van egy

magyar kislány, aki nem beszélt londonúl. Most negyedik osztályos az a kislány és osztályelső lett és több dicséretbe részesült. Ezért a suliba ahová én megyek nagyon kíváncsiak rám, mert úgy tudják, hogy minden magyar gyermek okos és tisztelettudó! Már fényképről ismernek és nagyon várnak rám. Ott a gyermekek ingyen kapnak könyveket, füzeteket, író és rajzeszközöket, teljes tanfelszerelést. Még tolmácsunk is lesz, ameddig szükséges, aki lefordítja nekünk, amit nem értünk. Ha akarod tudni reggel kilenc órára, megyünk suliba, így jobban ki fogjuk pihenni magunkat és nem lesz olyan nehéz a felkészülés.

Bundást is sajnálom Mamus, ha tudnád, hogy mennyire sajnálom, képzeld el, ha én neveltem fel? Amikor hozzánk került kicsinykorában olyan gyámoltalan volt, hogy még a tyúkok is megcsipkedték, ha nem vigyáztam az ételét is megették. Aztán nagyra nőtt, nagyon nagyra, majdnem olyan magasra, mint én most. Minden nap enni adtam és friss vizet a lábosaiba, megtanítottam játszani, ugatni és még sok mindenre, amit egy kutyának tudnia kell.

Apa azt mondta jobb volna elaltatni, minthogy csavargó kutya legyen, az humánusabb, nem fog fájni neki, csak egyszerűen elalszik örökre! Én ezzel nem értettem egyet, miért haljon meg egy barátom,- mert ő barátom volt- csak azért, mert mi hűtlenek lettünk hozzá?

Végül Apa addig keresett, amíg talált neki egy gazdát, egy juhász bácsit az esztenán. Tegnap vittük ki a hegyekbe, az utolsó pillanatig vele akartam lenni. Sírva búcsúztam el tőle, amikor elindultuk a juhász bácsi megkötötte Bundást, soha nem volt megkötve szegény. Jóval nagyobb volt a többi kutyánál és mégis elsírta magát. Te ne hidd, hogy hazudok Mama, rendes könnyeket hullatott, mint én és amikor már nem láttuk őt, olyan keserves orgonálásba kezdett, hogy majdnem megszakadt a szívem! De mit tehattünk volna, apa azt mondta, hogy nem engedik fel a „repülő- repülőre”. Tudod, amikor kicsike voltam akkor mondtam, hogy „repülő-repülő”, mert rá akartalak vezetni benneteket, hogy nekem olyan repülő kell, amely repül is, nem csak a neve repülő! Sose kaptam meg, pedig, hogy vágytam rá! De mi holnap korán reggel, csak egy kicsikét kell aludnunk ahhoz, hogy felüljünk egy rendes repülő-repülőre. Ahol leszállunk, miután átrepüljük az Óperenciás tengert, ott már vár Anya minket és azután mindig együtt látjuk meg a „süsfelnapocskát!”

Mos aludnom kell nekem Mama, hogy kipihenjem magam, mert nemsokára kelünk, még a napocska előtt, sokat utazunk még addig a városig, csak Apa tudja a nevét, ahonnan a „repülő- repülő” szállnak fel a csillagos égig. Csak bele ne ütközzünk valamelyikbe, de Apa azt mondta, hogy a szorgos angyalkák elsepergetik utunkból őket.

Mama, tudod, miért nem félek utazni a magasban, mert biztos vagyok benne, hogy Anya vár a nagy víznek túlsó partján és végre együtt lehetek azokkal, akiket nagyon szeretek! Na persze, téged is szeretlek, Tatát is szeretem, a

barátaimat is és a tanító néniket is, az egész falut szeretem. Csakhogy nem vihetlek magammal mindannyiótokat a „repülő-repülőn”, mert nincs akkora gép az egész világon, amiben elférnétek.

Ne búsulj Mamus visszajövök, amikor kikapjuk a hosszú nyári szabadságot, visszajövök Anyával, Apával. Látni fogjuk egymást és Bundást is szabadságra kéreztetem a hegyekből, ahol a bárányokat őrzi!

Mama arra kérlek még, és ez a nagyon fontos, vigyázz rám nehogy elaludjak és ne legyek kész mire Gyuri jön a kocsival. De arra is legyen gondod, nehogy Apa itt felejtse, vagy átverjen, és itt hagyjon engem!

Kétezertizennégy szeptember ötödikén, pénteken reggel kilenc órakor, amikor leszállt a „repülő-repülő”, és Balázska kiszállt belőle, a nyirkos ködös London, közömbösen elnyelte Balázskát!

Közömbösen! A legdrágább kincsünket, szemünk fényét, lelkünk vigasztalóját és nem maradt itthon már csak két unokánk!

Megkérdezném én azokat az urakat, kik az ország vezetését mímelik és milliók sorsával komolytalankodnak, ha szóba állnának velem:

- Hány Balázskát kell még elnyeljen London, hány Apát és Anyát, hány boldogságot, szeretetet és reményt?

Epilógus

Már jó tizenhárom éve, hogy Balázskát elnyelte London, mi részben elvesztettük őt, de London nyert, nem kicsit, nagyot! Amikor az ottani iskolába beíratta az édesanyja, csak egyetlen szót tudott „Londonul”, azt, hogy „oranzs”! A tanítók javaslatára hallásvizsgálatra küldték, mert nem felelt a kérdéseikre, csak nézte őket értelmetlenül, arra gyanakodtak, hogy sérült! De hogy is felelhetett volna szegény gyermek, amikor nem értette a nyelvet. Még a teljes nevét sem voltak képesek kiejteni az angol tanítók, annyira nemes a magyar nyelvünk, úgy, hogy a megszólítását sem ismerhette fel!

Balázska jelen pillanatban az angol, Oxfordi egyetemen tanul ösztöndíjjal a biológiai szakon és jó úton jár afelé, hogy egy tehetséges pszichológussá váljon! A mi unokánk, aki ezelőtt tizenhárom esztendővel még csak egyetlen angol szót ismert, és akit közömbösen elnyelt London, talán örök időkre és mások gazdagodására!

Sebők Mihály

Utolsó kenet rendelésre!

Erős plébános úr kertjének padján ült a vén eperfa alatt és lelki gyakorlatát végezte. Mellette ferdén nekitámasztva az előtte lévő asztalkának, pihent a kapája is. Az imént kapálta meg a paradicsomjait és egyúttal karózta is fel őket. Miután megpillantotta régi zsebóráját és meggyőződött róla, hogy a déli harangszóig még ráér egy rövid lelkigyakorlatra, elmélkedéseibe merült.

Erős plébános úrnak nemcsak a neve volt Erős, hanem ő maga is egy nagycsontú, negyven év körüli, tagbaszakadt ember volt. Földműves, állattenyésztő családból származott és gyermekkorától megtanulta nemcsak a tudományokat, hanem a gazdálkodás összes csínját, bínját. Ott nőtt fel a szabad erdőn, mezőn, mint minden akkori parasztgyermek. Hasznát is vette úgy szellemi, mint fizikai felkészültségének egyaránt, mivel azokban az embertpróbáló, viszontagságos időkben, amelyeket az élet tartogatott számára, csak a legerősebbek maradtak fenn!

A teológiát kitűnő eredményekkel végezte és paphiány lévén, egyből kihelyezték egy székely faluba plébánosnak. Éppen hogy megszokta és megszerette a papi hivatást, meg kellett szakítania azt, és egy olyan korszakot átélnie, melynek embertelen mivolta próbára tette ugyan, de megtörni nem tudta!

Vége lett a második világháborúnak, a románok az oroszok vezetésével visszavették Észak-Erdélyt. Ráadásul - még mintha ez nem lett volna elég átoknak- berendeztek egy félelmetes, minden fejlődést megfojtó kommunista rendszert! „Aki nincs velünk, az ellenünk!” Harsogták a félművelt és féltanult kommunista aktivisták és minden magyar papot puhítás alá vettek, együttműködést és más különböző, becstelen szolgáltatásokat kérve tőlük!

A fiatal Erős plébánost is keményen megdolgozták, de ő a következőképpen próbált hárítani és ebből soha nem tért ki:

- „Én egyszer eskü alatt vallottam, hogy csak az egy Istennek szolgállok, ezért soha nem cselekedhetek úgy, hogy ember alkotta rendszernek, vagy ideológiának szolgáljak! „

Sugárzott belőle az erős karizmatikus jellem, nemcsak termete és fizikai ereje volt rendkívüli, hanem lelki ereje is. Bizonyára egy olyan ősi székely ág leszármazottja volt, amelyben még nem sérült az önbizalom és virtus! Mindenki meggondolta kétszer is, - akinek kontaktusa volt vele - hogy ujjat húzzon Erős plébánossal. Ezért tettelegesen nem bántották, de hibát kerestek benne, mint a farizeusok Krisztusban, és találtak is.

Három évi szabadságvesztésre ítélték Erős plébánost és megjárta Románia akkori börtöneinek nagy részét. Nem szívesen emlékezett vissza a börtönökben eltöltött évekre, mert akármennyire kemény is az ember, nem lehet kőből,

főleg a lelke. A tömlöc pedig sérüléseket hagyott a lelkén, amit élete végéig gyógyítgatott!

A börtönben ugyanis nem csak papok és értelmiségiek voltak, hanem ott tartották a társadalom különválasztott söpredékét is. Erős plébános nemcsak tekintélyt parancsoló jellemével védte meg önmagát és paptársait, hanem ha szükség volt rá, két félelmetes öklét is igénybe vette. Mivel hogy a bibliában is írva van, hogy mindennek megvan az ideje, és ebben a mindenben úgy gondolta, hogy az önvédelemnek is megvan a saját ideje! A rabok „Isten buzogányának” nevezték őt, és óvakodtak ujjat húzni vele. Legtöbbször elég volt bátor fellépése, hogy az ellenfél eloldalogjon.

1947 végén szabadult, és az Isten úgy adta, hogy abba a faluba került vissza, ahonnan elvitték. Életének legboldogabb pillanata volt a visszatérése, de nem csak az övé, hanem az egész falu közösségé. Az emberek nemcsak tisztelték, hanem szerették is, minden örömmükkel és bánatukkal őhöz mentek. Ha egymás között nézetkülönbségük támadt, ő szolgáltatott igazságot, ha bajuk támadt a román milicistákkal, velük ment tolmácsnak, ügyvédnek és megvédte őket.

Tavaszi, nyári napokon, a mezőről jövet benyitott a kocsmá ajtaján, mivel Erős plébános aktívan részt vett a mezőgazdasági munkákban. Kaszált, kapált, aratott, fejőstehenet és birkákat tartott! Olyan állatok voltak azok, amelyenekből nem volt sok a faluban. Benyitott tehát a kocsmá ajtaján és ráripakodott az ott lévőkre:

- Mondjátok csak emberek, nincs nektek más dolgotok, mintsem fényes nappal itt dőzsöljete, miközben más izzad a mezőn? Irány a mező, erdő istálló, ott a helyetek ebben az órában, este majd ihattok eleget!

Visszaszólás nélkül büntudatosan takarodtak ki akárhányan is voltak, mint Petőfi Sándor mulatozó legényei a „Kurta kocsmából”!

Erős plébános mindenkit szeretett, még azokat is szerette, akik éppenséggel nem érdemelték volna meg. Szeretetét azonban kemény szigora alá rejtette, mint ahogy érzékeny testet takarnak kemény páncél alá. Érdekes ellentmondás, hogy azért is volt talán szigorú, kemény ember, mert szerette híveit!

Állattenyésztésben és növénytermesztésben mindig bármilyen körülmények között értékes tanácsokat tudott adni, de a test és lélek gyógyításában is utolérhetetlen volt!

- Erős plébános úr azt mondta, hogy...! És amit ő mondott, az felért a szentírással, mert abban a mondásban értelem és megbízhatóság volt.

Kattant a kerti kiskapu és a plébános visszazökkent hétköznapjaiba.

Egy alacsony termetű, fekete ruhát viselő fekete kendős asszony közeledett a hagyma ágyások közötti ösvényen. Járás közben kínosan biccentett, nyilván gyermekkortól elhanyagolt csípőficamtól szenvedhetett. Ahogy

közelebb ért, egyre kivehetőbben látszottak barna, ráncos arcán a friss bán-talmazások nyomai. Szemei körül és arcán megfeketedett duzzanatok ékte-lenkedtek.

Erős plébános azonnal tisztába lett a történetekkel és arca lángot vetett haragjában.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus! – rebegette az asszony, sírós hangon.

- Mindörökké ámen! – felelte a plébános. És ebben a pillanatban megszólalt a déli harangszó. – Üljél le, Mária asszony! - és kezével a szemközti kispadra mutatott. – Most az imádságnak vagyon ideje és előtte nem akarom a lelkemet indulatokkal terhelni!

Simogató lágy szellőt keltett a harangszó, mely gyöngéden meglengette az óriási eperfa koronáját, az hálából alá potyogtatott érett gyümölcsseiből, hogy finom nesseszéssel próbáljanak meg elrejtőzni a fűszálak között. Az állványokon nyíló cserepes mimózák lassan összecsuhták szirmaikat, néhány galamb és gerle a fa alá libbent és szaporán csipegették a túlrett zamatos epert. Kint az udvaron egy láncra kötött kutya bánatos kunnyogással kísérte a harang dallamát.

A plébános hangosan mondta a miatyánkot, az asszony hűségesen kísérte. Imádkoztak, míg a harang szólt, még azután is egy keveset. Miután elvégezték, még percekig hallgattak, mielőtt megszólalt volna a pap.

- Ismét megvert a fiad, Mária asszony? – mindenkit tegezett a faluban.

- Meg a!

- És miért vert meg most? – érezte, hogy a kérdés egy kicsit suta, mert mi az a cselekedet, amiért egy gyermeknek jogában áll megverni egy anyát?

- Az üsző végett! A plébános úr is látta a szép nagy üszönket, azt az üszőt adtam én el, hogy árából beszolgáltatást fizessenek, mert csak így menekülhettünk meg a végrehajtótól. Ahogy megtudta, hogy pénz van a háznál zaklatni kezdett, valahányszor ihatnékja támadt. Egy adott alkalommal adtam valamennyit és megmondtam, hogy többet nem adok! Nálamnál erősebb embernek én inni pénzt nem adok. Vagy kétszer megúsztam egy-egy poffal, de ma annyira rájött az ihatnékja, hogy nem tágított, addig vert, amíg oda nem adtam neki mind az utolsó lejig. Az oldalam is nyilaldosik, lehet, hogy eltörte egy bordámat, azért esik nehezemre a beszéd!

Erős plébánosban kavargtak az indulatok, arcára szomorúság telepedett és feszültség. Mint valahányszor, amikor ilyen zaklatott állapotba került emberfeletti lelkierővel próbált nyugalmat erőltetni magára.

- Most mit akarsz, hogy tegyek én, miért jöttél hozzám? Ez a milícia dolga! Amúgy, amikor a fiadat neveltél, nem jöttél soha hozzám tanácsot kérni, most annak viseled a következményeit! Mondd, mit tehetek én adott körülmények között? – a plébános leplezetlen szemrehányással beszélt.

- Azért jöttem kendhez, mert az én fiam annyira elvetemült ember, hogy nem fél az se Istentől, se embertől, csak egyedül Erős plébános úrtól! Különb is ő maga küldött, mert azt mondta, hogy menjek el most tüstént a plébánoshoz és mondjam meg neki, hogy adná fel az utolsó kenetet, mert amint megjön a kocsmából, biztosan agyonver!

A plébánosnak szikrát vetettek a szemei ennek hallatán, de a következő pillanatban nyugalmat erőltetett magára, gondolkodott egy ideig, majd összeszorított fogai között szűrte ki a beszédet:

- Menj haza Mária asszony, és mondd meg a fiadnak, hogy én csak akkor tudom neked feladni az utolsó kenetet, ha ő is eljön és meggyónik, mint legközelebbi hozzátartozó!

- Nem jön az el, plébános úr kendhez! – zokogta az asszony.

- Mondd meg neki, ha egy óra múlva nem jön el meggyónni, én megyek utána, de mindenképpen meggyóntatom!

Erős plébános úr haraggal, vegyes szomorúsággal nézett az erősen bicegő asszony után addig, ameddig elhagyta a paplakot, majd ő is ebédelni indult!

Menetközben arra gondolt, hogy akármilyen rendes és becsületes is lehet egy nép vagy faluközösség, a Sátán akkor is belopja saját emberét közéjük! Az őt felkereső idős asszony fia volt az, Mózes, aki nevét ugyan nem érdemelte ki, de még hideg vizet sem érdemelt, mégis büszkén viselte, mint ahogy velejéig romlott jellemét is!

Már gyermekkorától kezdődően nem csak csintalanságairól volt híres, hanem erkölcsi romlottságairól is. Hogy honnan és kitől örökölte, azt nem lehetett tudni. De az bizonyos, hogy nem volt apja, aki kemény férfikezekkel irányította volna. Ellenben volt egy lágyszívű, önfeláldozó anyja, aki mindent megtett érte és mindent megengedett neki! A plébánosnak már gyermekkorában meggyűlt a baja vele, de ő soha nem fenyegetett volna meg egy gyermeket veréssel, hogy is tehetne volna, amikor úgy szerette őket, mint Krisztus urunk. De a gyermek előbb - utóbb felnőtt, még akkor is, ha a feje lágya éppen nem nő be, de akkor felelnie kell tetteiért! Már tizennyolc életévén is túl volt, amikor Mózes, Sánta Mária fia, olyan tette vetemedett, amely meghaladta a végtelenül nagyvonalú plébános türelmi zónáját.

A plébánia szemben állott az Isten házával az utca túloldalán, úgy húsz, huszonöt méterre. Gyakran átnézett óvó és szeretetteljes tekintettel, de legtöbbször este lefekvés előtt, vagy reggel hajnali harangszó után. A kerti padról, vagy tornácról az időjárás függvényében. Börtönbüntetése letöltése után lerobbant állapotban találta az egész épületet, az alaptól a torony keresztjéig minden része javításra szorult! Mindenki szegény volt akkor háború után még a módosabb ember is, de ő bátran nekifogott a munkálatoknak. Szinte a semmiből kezdték el, ezért okos szervezés és önfeláldozó munka szükségeltetett.

Apró, de látványos szakaszokban haladt a felújítás, előbb a tornyot kellett újra bádogoztatni, mielőtt földre taszította volna az enyészet, azután lassacskán az épület többi részeit. Minden jövedelmi forrást ki kellett használni és újakat keresni, hosszú keserves munka volt, de megérte! Mert íme, itt van a falu közepén, ízléses, szemnek tetsző, arányos szerkezetű épület, amely büszkén hirdeti a keresztény vallás szépségét és örökéletűségét! Nemcsak munkahelyének tekintette az Isten hajlékát, hanem elszakíthatatlan érzelmi szálak is fűzték hozzá, úgy, mint ahogy egy festő vagy szobrászművész belealkotja élete nagy művébe lelkének legértékesebb darabjait és szinte azonosul vele!

Egy késő este, amikor jóval elmúlt már a harangozás ideje, a sápadt holdvilág jóvoltából kedvenc képében gyönyörködött és imádkozott. Egy ittas ember torz énekét hallotta közeledni, de ahelyett, hogy az utcán elhaladt volna a papi lak mellett, a templom udvarán folytatódott, igaz, visszafogottabb hangerővel. A plébánost nem zavarta különösen az énekszó, mivel az ittassággal együtt jár az éneklés és mivel éppenséggel mindenbe nem lehet beleszólni! Igen, de az énekszó a templom udvaráról hallatszott, ahol értelemszerűen semmi keresnivalója nincs a részeg embernek. A plébános úgy döntött, hogy a dolog végére jár és egyúttal azt is elhatározta, hogy ezután bezárja a templom kerítésének kapuját.

Ahogy a sekrestye ablaka felől jött a dudorászás a plébános is arrafelé kezdte a felderítést. Amikor odaért, furcsa kép tárult elé, ugyanis nemcsak a gyenge holdvilág, de még a fal világos színe is lehetővé tette a részlet felismerését. Egy ittas emberi alak kuporgott a sekrestye ablaka alatt letolt nadrággal és félreérthetetlenül azt az emberi szükségletet végezte, aminek ott nem lett volna a helye! A plébánost azonnal elöntötte a szent harag, amint felfogta a valós helyzetet:

- Hát te, hogy nem átallsz ilyent tenni te Sátánfajzat? – mennydörgött rá a tetten ért elkövetőre – megszenségteleníteni az Úrnak háza táját, no, majd adok én neked!

Azzal, bal kezével elkapta és megszorította az ittas ember üstökét, annál fogva felemelte és jobb kézzel pofozni kezdte gépies erővel és gyorsasággal. Majd lenyomta vissza abba az anyagba, amit csak az imént produkált, és úgy ahogy volt félig letolt nadrággal a hajánál fogva vonszolta ki a templom kertjéből!

Mielőtt felismerte volna már tudta, hogy Mózes az elkövető, aki ismét rá-cáfolt nevére. Azt is tudta, hogy elég nagy fájdalmat okozott neki ahhoz, hogy a tette emlékezetes maradjon számára, de érdekes módon a tisztalelkű pap nem érzett semmilyen büntudatot.

Hatósági ügy lett belőle, még másnap hívták a milíciára. Abban az időben egy olyan milícia parancsnok volt a faluban, kinek szigora nem ismert ugyan határt, de ha levetette a rádiktált magyargyűlöletet, alatta igazságszerető

ember találatott, mély humán tulajdonságokkal. Pap-elvtárs, ön ellen panasztevő polgár tettelegességtől szenvedett súlyos sérüléseket, szemei bedagadtak, szája és orra beszakadt, arca véraláfutásos, jó pár tincs haja fejbőröstől hiányzik. Továbbá valószínű, hogy kisebb agyrázkódást kapott, mivel az eset után még nem nyerte vissza egyensúlyát. A helyszíni vizsgálaton megbizonyosodtunk, hogy a panaszos emberhez nem méltó törvénytelen dolgot művelt az egyház udvarán. De ez nem jelenti azt, hogy az elvtárs önkéntes ítéletvégrehajtónak nevezze ki önmagát! Habár az ön bűnössége nem bizonyított, tanúk hiánya miatt. A keletkezett sérülések részeg állapotának is betudhatók, mivel ruhája a földreesés nyomairól árulkodnak.

- Egyébként elvtárs, hol tanulta a harcművészetet?

- Nem tanultam, őseimtől örökölt tehetség!

- Az jó, de megkérem, ne kamatoztassa, mert az igaz, hogy Makarenko elvtárs módszere megengedett ugyan kivételes esetekben, de nem akárkinek! Különösen nem annak, akinek zűrös a múltja és megfigyelés alatt áll!

A határidő lejárta előtt egy néhány perccel Mária asszony bicegett be a kapun.

- Dicsértessék a Jézus Krisztus! Plébános úr Mózes fiam azt üzeni, ő nem jön gyónni kendhez, mivel neki nincs gyónhatnékja, de a plébános úr tegye a dolgát, amiért fizetik, mert még ma agyonver engem!

Erre a hallatlanul cinikus beszédre a plébános összeszorította fogsorát, két keze ökölbe rándult, de nyugodt hangon válaszolt:

- Mária asszony, hallgass rám, te most menj le alszodba a rokonaidhoz látogatóban és legalább egy jó két órát maradj náluk, ne gyere haza, mivel én most meggyóntatni megyek a fiadat. A gyónás előreláthatólag hosszas lesz és ott lenni egy harmadik személynek nem kívánatos!

- De plébános úr...!

- Megérttetted e, amit én mondtam? - keményedett meg a plébános hangja.

- Megérttettem!- szólt sietve és ugyanolyan sietve elbicegett.

Erős plébános magához vette a stólat és egy imádságos könyvet és szintén elindult a falu utcáján, de ellenkező irányba.

Attól a perctől kezdve, hogy megpirongatta Mózes a templomkertben a legény kerülte őt, de még vasárnapi misére sem járt, annak már három, talán négy esztendeje. Egy szikrányit sem bánta, hogy nem akadt össze tekintetük, mert annak az embernek, egymagának akkora híre volt, mint egy rablóbandának. Ennek a jámbor és tisztalelkű falunak lett a szégyene, réme, megvetett embere, és ez nagyon elkésértette az Isten emberét!

Már a milícia sem foglalkozott vele, egy párszor kipróbálták ugyan rajta Makarenko elvtárs módszereit, a börtönbe is volt hónapokig, de kirívó viselkedését, úgy tűnik semmi nem tudta még csak mérsékelni sem! Ezért saját

hasznukra használták fel, különböző információk begyűjtéséért cserébe megbocsájtották neki apróbb kihágásait.

Megállt egy nagyon régi székely kapu előtt, tölgyfából ácsolt, meglehetősen nagykapunak volt tervezve, azért, hogy egy púpozott szekérnyi takarmány is beférjen alatta. A falubeli öregek úgy tudták, hogy százévesnél idősebb, mint a mögötte álló ház is. Nyugodtan lehetett annyi, mivel jócskán lekoptak róla a székely motívumok, megfeketedett magában, de még az évszámok is annyira lekoptak homlokzatáról, hogy csak az első két szám volt kivehető, de az is nehezen. Az egyes és a nyolcas, tehát ezernyolcszáz, de a következő két szám titokban maradt.

A kapu mögött, tehát egy vele egyidős forma, hatalmas, régi faház szintén az időtől feketére színeződve. Olyan típusú, amilyen a tizennyolcadik század végén és a tizenkilencedik század elején dívott, rönkökből, farkasfogban összerakott épület kisméretű ablakokkal, magas kontytetővel, melyet valamikor kézzel hasított és hernyózott cserefa zsindelyekkel fődtek. További érdekessége, hogy még több, mint száz év múltán is megfelel rendeltetésének! Továbbá az udvar végében szintén egy nagyméretű csűrös istálló állt, ugyanolyan korabeli, de még mindig használható állapotban!

Amikor ilyen épületeket lát, a mai ember csodálattal és megbecsüléssel adózik ősei emlékének. Mert vajon mit tudhattak a régi emberek, hogy ilyen hosszú ideig elkonzerválták az anyagot, és hogy kezdetleges szerszámaikkal ilyen hatalmas munkát igénylő megvalósításokat végeztek?

Valamikor ennek a háznak a gazdái dolgos, becsületes emberek voltak a falu legmódosabb gazdái közül, és nem is sejtették, hogy száz valahány év múltával, majd egy elfajzott leszármazottjuk fogja itt élni semmittevő életét!

Énekszó hallatszott ki a matuzsálemi ház apró ablakain, egy nyári délután, amikor még magasan járt a nap és minden épkezláb ember a mezőn szorgoskodott! Belépett a kapun, felhaladt a nyikorgó lépcsőn, végigment a recsegő tornácon és bekopogott a megrepedezett ajtón.

- Búj bé! – hallatszott egy pálinkás ízű hang.

Csüngő gerendájú alacsony mennyezetű, terjedelmes szobába lépett be, ahol félhomály uralkodott az ablakok kisméretűsége miatt. Néhány pillanatnak kellett eltelnie, hogy az erős fényből látása átszokjon az új viszonyokhoz. De az italozónak még több időbe telt, míg magához tért a meglepetéséből, ugyanis meg volt győződve arról, hogy a plébános nem fog utánamenni! Mózes az asztal mögött ült, szemben a bejárati ajtóval és háttal az apró ablakoknak, borzas, gyűrött arcú fejét két kezével támasztotta fel. Előtte egy fél literes futuckó állt pálinkával, felette pálinkás pohár. A szobában sűrű cigarettafüst úszott és ital szag terjengett, mint egy kocsmában!

- Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! – köszönt a plébános erős hangja – az ő nevében jöttem, gyere, gyónjál meg Mózes!

A részegnek torkára fagyott a nóta, felemelte zavaros tekintetét, és amikor felismerte a plébánost megrettent, majd menekülő mozdulatokat kísérelt meg. De az követte éber tekintetével gyorsan az ajtónak fordult és bezárta azt a benne lévő kulccsal, azután azt a reverendája zsebébe süllyesztette. A legény fordult az ablak felé is, hogy azon át menekülne, habár tudta, hogy arra esélytelen! Kénytelen volt szembesülnie a valósággal, hogy odújába szorított róka lett és félelmében elszűkölte magát:

- Mit akar tőlem, én nem gyónok! Most, nincs ahhoz egy szikrányi kedvem se, de nem is tudom, hogyan kell, mert nem gyóntam életemben és az Istent sem hiszem!

- Való igaz, te hittanra sem jártál soha, te a Sátán útjait jártad! Gyere, eligazítlak a gyónásban, és ami az Istent illeti, meggyőzlek létezéséről legalább is a magyarok Istenéről! – hangja kegyetlenül félelmetes volt.

Gürüdölve húzott el a fal mellől egy hátsó széket a szoba közepéig, imakönyvét a közeli ágyra tette és leült kezében a stólával.

- Gyere, mert nincs sok időm! – szólt rá ismét ellentmondás nem tűrő hangon Mózesre, aki ijedtében sokat józanodott.

- Nem megyek, ez az én házam, takarodj a házamból te pap, mert téged is megöllek! – félelmében önuralmát is elveszítette.

Erős plébános úr nyugodtan felállt. Stóláját a székre tette és az asztal elé lépett.

- Tehát nem akarsz gyónni? – kérdezte fenyegetően.

Mielőtt a kérdezett felelhetett volna, olyan pofon csattant az arcán, hogy kis híján lerepült a feje, mire fájdalmasan felordított és két kezét védőleg arca elé tette. Ekkor a plébános gyors mozdulattal átnyúlt az asztal fölött, elkapta az ápolatlan, hosszúra nőtt haját, - mint hajdanán - és annál fogva úgy átkapta az asztalon, hogy a pálinkás futuckó csak felborult, de nem tört el! Az asztal túlsó felén esett térdre a plébános lábai elé, miközben úgy ordított, mintha nyúzták volna. Miután újabb pofonok csattantak sűrű dobpergés gyorsaságával és rendszerességével.

- Jaj, Istenem, engedjen el plébános úr, mert inkább meggyónok, csak engedjen el!

- Vagy úgy, mintha azt mondtad volna, hogy nem hiszed az Istent, de én tudtam, hogy blöffölsz és lám igazam volt!

Még odahúzta a hátsó szék elé azután leült és elengedte foglyát.

- Na, kezdjük! – szólt rá a szerencsétlen emberre, aki az előbb még gyilkolni akart és megtagadta az Istent.

- Nem tudom, mit kell mondani! – dűnnyögte.

- Én mondom, előbb, te mondd utánam: - Gyónom a Mindenható Istennek és Isten helyett neked lelki atyám...!

- Tovább, hogy van?

- Én kérdezek, te felelsz, de vigyázz, hogy mit mondasz! – Hol van a pénz?

- Milyen pénz? – kérdezte tetetett ártatlansággal.

Olyant kapott egyet ismét, hogy maga is elcsodálkozott azon az erőn, amely az asztal alá röpítette.

- Jaj, ne üssön tovább plébános úr, mert menten előveszem!

- Tedd oda a tálasra, hogy anyád megtalálja, amikor visszajön, és gyere ide, folytatjuk!

- Csak ne verjen már többet, mert nem kezdek hallani és szédülök is bele!

- Ha igazat gyónsz, nem kapsz, ha nem mondasz igazat, kapod a pofont, hogy emlékezz! Én mondom a tízparancsolatot, te mondd utánam, majd meggyónod, hogy vétettél-e ellene!

- Uradat Istenedet imádd, és csak neki szolgálj! – vétettél-e Mózes az első parancsolat ellen?

A kérdezett fejét rázta, hogy nem, de meg is bánta, mert csattant a pofon, de ezúttal más felől is, hogy egyensúlyba maradjon.

- Jaj, jaj, már nem is emlékszem biztosan, de az is lehet, hogy vétettem!

- Az Isten nevét hiába ne vedd! – vétettél-e a második parancsolat ellen, de igazat beszélj!

- Nem! De talán már nem is tudom biztosan! – sietett a kiigazítással, de elkésett, mert előbb csattant két egyforma pofon.

- Hát az a sok istenkáromlás és a mostani megtagadás, amiket mámoros állapotban elkövettél, mi volt Mózes, ha nem vétek?

- Az Úr napját szenteld meg! – hogy állunk ezzel a parancsolattal, betartotad-e?

- Már nem emlékszem pontosan, próbált semleges álláspontra helyezkedni, de ez sem mentette meg a páros pofontól.

- Hányszor voltál felnőtt korodban a templomba misét hallgatni Mózes, mert a kocsmában nem szoktak Úrnak ünnepét szentelni?

A legény zokogni kezdett fájdalmában, miközben fel akart tápázkodni, hogy elmeneküljön, csakhogy a plébános visszarántotta hajánál fogva.

- Várj, ne siess, mert csak most következik az a parancsolat, amely jelen pillanatban érdekel minket, a negyedik parancsolat. – Apádat és anyádat tiszteld! – na, ehhez mit szólsz Mózes?

Miért tiszteltem volna, soha nem volt azon a véleményen, mint én? Ha én feketét mondtam, neki fehérét kellett mondania. Gyenge bátortalan teremtés, csak a folytonos panasz ömlött ki belőle, már nem bírtam a sok siránkozását. Nem bírt rendes embert nevelni belőlem, lássa, hogy milyen vagyok, a világ

kivet magából, még a pap is hülyére pofoz. Sírva kiabálta oda a plébánosnak vélt sérelmeit és meg volt arról győződve, hogy ő az áldozat. Hova tovább minél nagyobb hangerővel szórta panaszait, mígnem egy csattanós szájpuska el nem némította.

- Ő kellett volna rád hallgasson? Ki a gyermek kettőtök közül és ki a szülő? Honnan veszed te azt a jogot, hogy rendszeresen verjed tulajdon anyádat és szájadra vedd, hogy halállal megfenyegesd őt? Azt a védtelen gyöngye aszszonyt, aki minden kiszolgáltatottsága ellenére téged megszült és felnevelt! És ha te mindenre jogot formálsz, nekem ne legyen jogom arra, hogy megál-lítsalak, észhez térítselek, amíg nem késő?

Én kaszáltam annak az üszőnek, a pénz nagy része engem illetett, de ő el-dugta előlem, ezért akartam agyonverni. Talán meg is érdemelte volna!

Erős plébános úr elérkezettnek látta az időt, hogy megszakítsa a gyónást, tekintettel a gyónó testi, lelki kimerült állapotára. Benyúlt a hóna alá, felemel-te mint egy rongybabát, az ágyig vitte, ott lábra állította és azt mondta neki:

- Most fekjüdj le, pihend ki magad, majd holnap minden biztonnyal folytat-juk és talán fel is oldozlak akkor!

- Inkább ne, plébános úr, nem szeretnék több ilyen gyónást!

- De igen, Mózes, én annyiszor jövök el nálatok téged meggyóntatni, ahányszor szükség lesz rá!

Erős plébános úr kizárta az ajtót és mielőtt kilépett volna rajta még látta, hogy Mózes ájultan vágódik bele az ágyba!

Epilógus

Ennek a történetnek csak a Jóisten volt a szemtanúja, senki más. A papot kötelezte a gyónási titok, a gyónónak érthető módon nem állott érdekében, hogy kiszivárogtassa a titkot. Ezért különös dolognak számított, amikor Mó-zes abbahagyta a kocsmázást és a vasárnapi misékre kezdett el járni, de a legkülönösebben az hatott, hogy minő módon szivárogtak mégis csak ki az információk? Mert kiszivárogtak, ugyanis abban az időben elterjedt egy szó-lásmondás a székelyek között, amikor valakire már nagyon ráfért a fenyítés, hogy úgymond: „Ezen a hétpróbás gazemberen már csak Erős plébános úr gyóntatása segíthet!”

Sebők Mihály

250 méter

Öt-hat éve lakunk itt, azóta nem volt rajtam úszódressz - gondolta. Meg előtte se, ki tudja mióta. Igazából nem is emlékezett, mióta nem volt uszodában. Pedig jól úszott, több évtized több száz kilométerre volt a háta mögött, aztán meg, ahogy jöttek a gyerekek, szokásos történet... Az úzás macerás sport, hosszú hajjal főleg.

Befizette a gyerekeket úszótanfolyamra, tengerparti nyaralásra való felkészülés címén. Első nap azzal volt elfoglalva, hogy a zsiszegő és/vagy ellenkező gyerekeit időre a medencéhez szállítsa. Amíg az edzést nézte, végre eszébe jutott, van még itt valaki, akire ráferne a tengerparti nyaralásra való felkészülés. Este kihúzta a fürdőruhás fiókot, és lám, ott volt az úszódressze. Fess márkájú, azt hány éve nem lehet kapni...? Sapka is kell, a férjéé jó lesz. Ez a szemüveg legalább húsz éves, vagy inkább huszonöt?! Kiváló minőség, már a kutya nem hord ilyet, de még tart a gumiszalag. Holnap úszni fog!

Másnap elindította a gyerekeket az öltözőben, aztán átöltözött és irány a medence. Az első 100 méter mell szinte katartikus volt, ahogy oly sok év után újra az uszoda kristálytiszta vizét szelte. Felbátorodott, néhány perc pihenő után 50 méter gyors következett, és szembe jött a valóság. Az utolsó 10 méter az életben maradásért folytatott küzdelem jegyében telt. Utolsó erejével kapaszkodott a medence szélébe. Légszomj, szédülés, hányinger, szívdobogás. A kartempónál olyan izmok húzódtak, melyek valószínűleg évek óta nem. Instant izomláz és végkimerülés. Ezek szerint ilyen sok év után gyorsítani... Hosszú percek teltek el, mire testi működései újra a normál tartományba kerültek. De mégse 150 méterért öltözött be, gyerünk tovább. Tisztességből leúszott még 50-50 métert a másik két úzásnemben, és 250 után úgy érezte, nem bírja tovább. Valahogy ki kéne szállni a medencéből, nagy lendület, kitolás, remegő karok, gyerünk, még egy kicsi, megvan! Szuszogás, pihegés, mosoly a gyerekek felé, integetés, de jót úszott anyátok! Odatámolygott a pihenőpadokhoz, bántotta az uszoda klóros levegője, jól esett volna nagyot, tisztát lélegezni. Nézte a medence népét, mennyit úszott annak idején, 1000 méterig ki se szállt a medencéből, most meg 250 után úgy ül itt, mint aki legalábbis átúszta a Balatont. Keresztbe. El kéne jutni a jakuziba, hány óra lehet, mikor végeznek a gyerekek, addigra össze kell szednie magát. Felállt, megtartotta a lába, de koncentrált erősen. Hogy nézhet ki kívülről? A nő, aki 250 métert úszott, több felvonásban, és most minden erejét összeszedve, és méltóságát megtartani igyekezve tart a jakuzzi felé. Beleereszkedett a bugyogó, meleg vízbe, az állát a medence szélének támasztva nézte, ahogy a gyerekek az edzés végi játék idejüket töltik. Többet kellene úszom – gondolta.

Sigér Fruzsina

Az én nagymamám története

Az én nagymamám egy Békés megyei faluban, Biharugrán nőtt fel, amikor még minden egészen más volt, mint most.

Nagymamám nem született gazdag családba. Már kiskorában segítenie kellett otthon. Például vizet hordott a kútról, segített a takarításban és sokszor a főzésben is, így tanulta meg hogyan kell elkészíteni a kedvenc ételét, a töltött káposztát. Az állatokat is el kellett látnia, volt tehenük, disznajuk, tyúkjuk meg kacsájuk. A kedvenc állata a macska volt, de nem volt mindig saját macskájuk ezért a szomszédból átjáró cicákkal játszott.

Nagymamám sokat mesélt a kerti munkákról is. A családjuknak volt egy kis kertje, ahol zöldségeket termesztettek. Ültettek krumplit, répát, hagymát, és sokszor neki is segítenie kellett. Azt mondta, hogy nyáron nagyon meleg volt, mégis kint dolgoztak a földeken. Néha esőben vagy hidegben is dolgozni kellett, mert a munkát nem lehetett halogatni. Ő mégis azt mondta, hogy megszokta, és nem adták fel. Szerintem ez nagyon nehéz lehetett. Gyomláltak, locsoltak, és vigyáztak a növényekre. Kukoricát is minden évben vetettek, hiszen az állatoknak szükségük volt takarmányra. Kukoricatöréskor az egész család együtt dolgozott. Ez fárasztó volt, de közben beszélgettek és segítették egymást. Nagymamám azt mondta, hogy ilyenkor még közelebb kerültek egymáshoz. Amikor beértek a zöldségek, nagyon örültek, mert tudták, hogy lesz mit enniük.

Azt is mesélte, hogy télen nagyon hideg volt, és fát kellett hordania, hogy be tudjanak fűteni. Nekem ez furcsa, mert nálunk csak felkapcsoljuk a fűtést. Ő viszont ehhez volt szokva, és természetesnek vette.

Akkoriban gyalog járt iskolába, ahová hosszú út vezetett. Mesélte, hogy a tanárok sokszor adtak körmöst vonalzóval, és azokat, akik nagyon rosszul viselkedtek, megdobták egy kulcscsomóval. Azt is mondta, hogy csend volt az órákon nem úgy, mint manapság a mi osztályunkban. Nem volt sok könyvük, mégis szeretett tanulni, főleg olvasni. Azt mondta, a könyvek segítettek neki elképzelni más világokat.

Egy karácsonyról mesélt, ami neki nagyon megmaradt. Azt mondta, hogy akkoriban nem kaptak sok ajándékot. Egyik évben csak egy kis rongybabát kapott. Mégis annyira örült neki, hogy mindig magával vitte. Amikor ezt hallottam, elgondolkodtam, mert mi sokkal több dolgot kapunk, mégsem örülünk mindig ennyire.

Azt is mondta, hogy néha nagyon várták a vasárnapokat. Ilyenkor nem kellett annyit dolgozni, és egy kicsit pihenhettek. Felöltöztek szépen, és együtt töltötték a napot a családdal, elmentek a templomba. A vasárnapok

különlegesek voltak, mert ilyenkor nyugodtabb volt minden. Többet beszélgettek, és jobban figyeltek egymásra.

Nagymamám emlékszik, hogy sokat játszott kint. Nem volt telefonja vagy számítógépe, ezért futkározott, labdázott szabadidejében. Néha saját maga csinált játékokat. Megmutatta azt is, hogy egy darab fával hogyan játszott.

Nagymamám mesélt arról is, hogy mennyire szerettek esténként együtt lenni. Nem volt tévé vagy telefon, ezért sokszor csak beszélgettek. A szülei történeteket meséltek vagy nevettek valamin. Azt mondta, ezek az esték nagyon jók voltak, mert együtt volt a család. Néha dalokat is énekeltek, vagy csak csendben ültek és pihentek egy hosszú nap után. Ilyenkor mindenki megnyugodott egy kicsit. Nekem ez furcsa, mert mi legtöbbször külön vagyunk, mindenki a saját dolgát csinálja. Azt is mesélte, hogy mennyire tisztelték a szüleiket és a felnőtteket. Nem beszéltek vissza, és mindig segítettek, ha kellett. Ez ma már nem mindig van így.

Nem volt könnyű az élete, mert sokszor kellett dolgoznia és nem volt sok mindenük. De nagymamám mégis úgy érzi, hogy szép és boldog gyerekkora volt.

Simon Dominik

Lencsi meséje

Az én mesém nem a távoli múlttól szól. Hőse köztünk éli gyermekéveit. 13 évvel ezelőtt kezdődő történetét írom le most nektek. Egy kicsi, eldugott faluban született meg Lencsi, szülei hetedik gyermekeként. Amikor felsírt, hangja betöltötte a szegényes kis házat, mintha már akkor jelezni akarta volna: az ő élete nem lesz csendes és könnyű.

A család nagy volt, de a lehetőségek kicsik. Az asztalon nem mindig volt elég étel, a ruhák gyakran öröklődtek egyik gyerekről a másikra. Lencsi már egészen kicsi korában megtapasztalta, mit jelent a nélkülözés. Míg más gyerekek gondtalanul játszottak, neki hamar meg kellett tanulnia alkalmazkodni a nehézségekhez.

A pici lányka nem értett semmit abból, ami körülötte történt. Túl kicsi volt ahhoz, hogy megértse a felnőttek döntéseit, a sors alakulását vagy azt, miért nem ott van, ahol lennie kellene. Csak annyit érzett, hogy valami nagyon fontos hiányzik az életéből.

Lencsi idegen emberek között élt. Kedvesek voltak hozzá, gondoskodtak róla, adtak neki enni, tiszta ruhát, mégis minden más volt. Nem volt ugyanaz az illat, nem volt ugyanaz a hang, nem volt ott az az ölelés, amit ő annyira ismert.

Hiányzott az édesanyja.

Hiányzott az a melegség, ahogyan magához szorította, az a hang, ahogyan a nevét mondta. Hiányoztak a testvérei is – a nevetésük, a közös játékok, még a viták is. Az a zajos, zsúfolt élet, amit talán akkor még természetesnek hitt, most fájó ürességgé vált.

Napközben próbált erős lenni. Csendben figyelte az új világát, alkalmazkodott, ahogy csak tudott. De esténként, amikor elcsendesedett minden, és egyedül maradt a gondolataival, a fájdalom felerősödött.

Ilyenkor a párnájába temette az arcát.

Halkan sírt, hogy senki se hallja. Zokogott, de visszafojtotta a hangját, mintha már ilyen kicsiként is tudta volna: a fájdalmát magában kell tartania.

A könnyei némán hullottak, és minden egyes könnyecsepp egy-egy kimondatlan kérdést hordozott:

Miért nem vagyok otthon? Miért nem jön értem anya? Miért vagyok egyedül? De válasz nem érkezett, csak a csend maradt.

Ebben a csendben egy kicsi lány megtanulta, milyen az, amikor valaki hiányzik úgy, hogy azt szavakkal sem lehet elmondani.

Lencsi szíve tele volt szeretettel, de nem volt, akinek adja, és talán ez fájta a legjobban, mert a hiány nem mindig hangos, néha csak egy kislány csendes sírása egy sötét szobában.

Egy nyári napon amikor bent játszott a többi gyerekkel megjelent két idegen és kérték, legyen az ő kislányuk. Lencsi nem dönthetett magáról, hiszen még csak 5 éves volt. Nagyon félt, hogy mi fog történni vele ezután. Idegen volt számára minden. Beültették egy kocsiba, és egy kedves néni arról mesélt neki, hogy ezentúl milyen jó lesz neki itt Szováton. Óvodába fog járni, lesznek új barátai, és a legfontosabb: nagyon fogják őt majd szeretni. Ahogy közeledett a kocsis a falu felé, a poros út mellett megpillantotta a templomot, aminek fehér falai szikráztak a nyári melegben. Nem mentek már sokáig, hamarosan megálltak egy nagy ház előtt.

A két idegen hazavitte, és azt mondta neki:

- Ezentúl ez lesz a te otthonod! Lencsi félve nézett körül, a ház túlságosan nagy volt számára, hiszen ahogy kutatott az emlékei között, egy düledező romos viskó jelent meg előtte, ahol mindenütt volt valaki. Az idegenek otthonukba fogadták és gyermekükként gondoskodtak róla.

Mesém hőse így került Hajdúszovátra, eleinte nehéz dolguk volt, mert Lencsi nem tudta könnyen kitárni a szívét. Nagyon sokat sírt, félt mindentől, és mindenkitől. Idő kellett míg közel engedte magához a nevelőszüleit.

Teltek a napok és a hetek, majd egy napon Lencsi anyának és apának szólította nevelőszüleit. Sokáig rettegve húzta össze magát, ha valaki közeledett hozzá. Nagy volt az öröm a háznál mikor már engedte, hogy megöleljék, megpusztilják kicsi arcát.

Egy meleg őszi napon anya azt mondta Lencsinek:

- Kicsikém, óvodába fogsz járni. A kislány nem tudta, hogy mi az az óvoda, és pici szíve ismét megtelt félelemmel. Nem tudta elképzelni, hogy mi fog vele történni.

Az óvoda a falu közepén volt, ahová a soványka kislány félve lépett be. Anya fogta a kezecskéjét, és biztatva szólt hozzá.

- Nézd csak kicsim! Ide fogsz járni oviba. Lencsi nem akart ott maradni, nagyon félt attól, hogy majd anya nem fog érte jönni, de egy mosolygós óvónéni megmutatta neki a játékokat, és leült vele babázni a sarokba.

Teltek, múltak a napok, és Lencsi megszerette az óvodát, bár nehezen oldódott új környezetében a sok idegen gyerek között. Ez egy idő múlva elmúlt, és az óvónéni egy bohókás, eleven kislányt ismertek meg benne.

Sokat csintalankodott. Ahogy növekedett, egyre nehezebben akart megfelelni az elvárásoknak, lázadó lelke nehezen viselte el a szabályokat.

Az iskolában gyakran került pácba magatartása miatt. Kevesen értettek a nyelvén, de aki igen annak megmutatta valójában mennyire szép a kis lelke.

Egy szürke őszi napon ismét vihar kerekedett, ami most az új otthonát vetete célba. Forgószélként csapott le, elragadva a kis Lencsit.

Komor és sötét felhők ültek Szovátra, még az ég is sírt nevelőszülei bánatán, de anya és apa nem adta fel, elindultak megkeresni lányukat, aki már nagyon várta őket.

Így került Lencsi ismét vissza Hajdúszovátra.

Persze Lencsi ugyanaz a pimasz, makacs, sokszor morcos lány, aki nem engedi látni, milyen kedves is a lelke. Ő az, aki még mindig nem bízik a felnőttekben, és nem engedi, hogy bárki megölelje.

Hogy miért írtam a mesém pont róla?

Mert sok Lencsi sétál köztünk, akiket gyermekként már sokszor kemény próba elé állított az élet. Ők azok, akikkel nagyon nehéz megtalálni a hangot az iskolában, és nem szívesen mesélnek magukról a társaiknak, ha kérdezik. Nagyon nehéz a sorsuk, hiszen már gyermekként megtapasztalták, hogy milyen érzés kiszakítva élni a családból, és mennyire nehéz beilleszkedni egy teljesen idegen közegbe. Ha találkozol eggyel, ne feledd, a szúrós tövisek alatt ott van a szerető szív, ami csak szeretetre vágyik.

Simon Dorottya

Dédnagyapám története

A történelemkönyvek lapjain nap mint nap olvasunk különböző csatákról, békeszerződésekről. Könyvekben olvasva ezekről azt gondoljuk, milyen régen is voltak, azonban ezeknek a kimenetele mai napig hatással van az életünkre. Emellett ritkán gondolunk bele abba, hogy akikről olvasunk, mögöttük is csak hétköznapi emberek lapultak egykor. A második világháború utáni időszak számomra nem csupán egy fejezet a tankönyvben, hanem a saját családom történetének is részét képezi. Ezt a történetet apukámtól hallottam, aki az ő nagyapájáról mesélt nekem, az én dédnagyapámról, Simon Istvánról.

Simon István 1945. április 6-án került hadifogságba a Szovjetunió területén, a Szumi régióban, Ternyiben, amely ma Ukrajnához tartozik. A háború hivatalosan már véget ért, de sok magyar katona számára a szenvedések csak ezután kezdődtek el igazán. Dédnagyapámat is elhurcolták, és két hosszú éven keresztül, 1945-től 1947-ig idegen földön tartották fogva.

A ternyi táborban a körülmények embert próbálók voltak. A foglyok hideg, rosszul szigetelt barakkokban éltek. Télen a csontig hatoló fagy, nyáron a por és a kimerültség nehezítette a mindennapokat. Az élelem kevés volt és egyhangú, a munka viszont nehéz és nagyon megterhelő. Építkezéseken, földmunkákon dolgoztatták őket hosszú órákon át. A fáradtság, az éhség és a bizonytalanság állandó társaik voltak a foglyoknak. Azonban a legnehezebb nem is a fizikai szenvedés volt, hanem a lelki teher: nem tudták, mikor térhetnek haza, viszont láthatják-e még valaha szeretteiket, vagy már örökké a saját rabjaik maradnak.

Apukám úgy mesélte, hogy a dédnagyapám később sem beszélt sokat erről az időszakról. Nem panaszkodott, nem dramatizált, inkább csendesen, visszafogottan emlékezett. A fájdalmat magában hordozta, de nem engedte, hogy az határozza meg egész életét és mindezek fényében hazatért és újra tudta kezdeni az életét. A fogság éve alatt egyetlen dolog adott neki igazi erőt: a családja.

Volt nála egy egyszerű kanál, amely az évek során egy igazi jelképpé vált számára, a túlélés jelképévé. Bele is véste a fogság idején ezt az üzenetet: „Szeretett feleségemnek Máriámnak.” Ez a néhány szó több volt, mint egy felirat. Benne volt a szeretet, a hűség, a hiány és a hazatérés reménye egy az egyben. Amikor kezébe vette, talán arra gondolt, hogy otthon várják, hogy egyszer újra együtt ülhetnek az asztalnál, békében, félelem nélkül. Egy olyan világban, ahol szinte minden bizonytalan volt, ez a kanál kapaszkodót jelentett számára. Emlékeztette arra, kiért küzd, és miért nem adhatja fel.

Két év végeláthatatlan szenvedés után, 1947. július 11-én végre hazatért hazájába. Az ország romokban hevert, az emberek próbálták újraépíteni életüket. Nem könnyű és gondtalan jövő várta, hanem munka, nélkülözés és alkalmazkodás egy megváltozott világhoz. Mégis volt benne erő az újrakezdéshez. Érden telepedett le a családjával 1948-ban és igyekezett biztos alapot teremteni.

Nem sokkal később megszületett a fia, István, az én nagyapám. A gyermek érkezése új reményt hozott az életébe, egy olyan fényt hozott, ami után könnyebben magába tudta zárni a múltat. Talán ekkor érezhette igazán, hogy érdemes volt kitartania a legnehezebb időkben is. Dolgozott, gondoskodott a családjáról, és igyekezett békében, tisztességben élni. A hadifogság emlékei bizonyára egész életében elkísérték, de nem hagyta, hogy azok elvegyék a jövőbe vetett hitét.

Sokszor elgondolkodom azon, mi lett volna, ha dédnagyapám nem éli túl azt a két évet. Mi lett volna, ha a hideg, az éhség vagy a reménytelenség megtöri? Mi lett volna, ha hazatér ugyan, de nem tud új életet kezdeni? Akkor talán nem születik meg a fia. Talán az én apukám sem jön világra. És akkor ma én sem lennék itt. Az én életem is azon múlt, hogy ő nem adta fel. Hogy egy idegen országban, embertelen körülmények között is megőrizte a reményt és a szeretetet mélyen a szívében.

Ezért számomra az ő története nem csupán a hadifogságról szól. Sokkal inkább a kitartásról, a hűségről és a család megszakíthatatlan erejéről. Arról, hogy a legsötétebb időkben is lehet találni egy apró kapaszkodót, akár, mint dédnagyapám esetében ez egy puszta egyszerű kanál is lehet, amely emlékeztet arra, kik vagyunk, és hová is tartozunk valójában.

Simon István 1994-ben hunyt el. Érden élte le hátralévő éveit, családja körében. A kanál azonban ma is megvan, és a családuk egyik legféltettebb emléke, öröksége. Nem csupán egy régi tárgy, hanem egy korszak néma tanújaként is szolgál. Amíg őrizzük, és amíg továbbadjuk ezt a történetét, addig dédnagyapám emléke is tovább él, legalábbis bennünk biztosan.

Számomra ez a családi történet azt üzeni, hogy a múlt nem tűnik el nyomtalanul. Bennünk él tovább, a döntéseinkben, a gondolatainkban, az életünkben. És ha ma itt vagyok, az azért is van, mert egy ember, egy apa és egy férj, egy kanálba vésett üzenettel a lelkében, megtalálta a fényt, a reményt, ami tovább éltette, hogy küzdjön.

Simon Leticia Kinga

Dédpapám története

egy felvidéki asztalosmester emlékezete

Szerencsésnek mondhatom magam, hiszen személyesen ismerhettem egyik dédszülőmet, dédnagypapámat, Seres Lajost. A dédi idős és beteg volt már, amikor megismertem őt, de amíg fiatalabb és életvidámabb volt, szívesen mesélt édesanyámnak régi történeteket. Anyukám, Szabó Gabriella, és nagymamám, Szabó Mária visszaemlékezései segítettek abban, hogy a dédpapa történeteit megoszthassam másokkal is.

Dédpapám egy hétgyermekes, egyszerű paraszti családba született, legfiatalabb gyermekként. Bátyjai tizenéves fiatalemberek, nővérei nagyobbacska, majdnem eladósorban lévő nagylányok voltak, amikor ő megszületett. Édesapja, az én ükpapám, Seres János az első világháború után orosz hadifogságba került, ahonnan több év után ép bőrrel tért haza. Távollétében az ükmamám egyedül próbálta fenntartani a családot, művelni a kertet, gondozni az állatokat, tenni, amit kellett a család körül. Erős asszony volt, és anyósa támogatásával sikerült is neki ellátni a családfenntartó feladatokat.

Dédpapám tehát, mivel több évvel testvérei után született, az édesanyja és a család kis kedvence lett. A dédi is nagyon szerette és tisztelte az anyukáját. Saját nagymamáját, Czanik Évát „szüle”-ként emlegette, és róla is mindig szeretettel mesélt. Nagymamája viselte gondjukat, míg szülei a ház körüli teendőket látták el, vagy dolgozni mentek.

Egy hosszú, többszobás parasztházban laktak, melyhez nagy kert és baromfiudvar is tartozott. A ház még mindig áll, nagymamámék háza mögött. Igaz, már kevés benne az eredeti bútor, de a padláson azért találni még kincseket. Dédpapám legidősebb bátyja cipész volt, a mai napig őrizzük régi cipész eszközeit és a varrógépét. Ezen kívül a könyveket is nagyon szerette, könyvtárából több könyvet a mi családi könyvtárunkban őrzünk tovább. Könyveinek nagy részét Budapesten vásárolta, ahol néhány évig dolgozott.

Dédit gyerekkora óta érdekelte a tanulás, az új ismeretek elsajátítása. Az iskolás évei elején tört ki a 2. világháború, így az alapiskola időszaka alatt igen keveset járhatott iskolába. Ennek ellenére megtanult írni, olvasni, számolni, és mikor a pályaválasztásra került a sor, az asztalos szakmát választotta. Pozsonyba járt inasiskolába, ahol több baráti kapcsolata alakult ki. Ahogy ő nevezte, a „kollegák”-kal szeretett iskola után is találkozni, beszélgetni, szórakozni.

Az iskola elvégzése után, miután megszerezte az inas levelét, szakmájában dolgozni kezdett.

Katonaéveit Csehországban töltötte. Lovas századnál szolgált. Örömmel mesélte élményeit, amikor a közeli Becsva folyóra jártak a lovakat úsztatni,

fürdetni. Azok a történetek mindig úgy kezdődtek, hogy: „Katonáéknál...” Katonáéknak mondta a katonaságot. Sajnálom, hogy abból az időből nem maradt ránk róla készült fénykép. Egyik kedvenc történetem ebből az időszakból az a szomorú elbeszélése, amikor hírt kapott, hogy édesanyja megbetegedett. Azonnal vonatra szállt, és hazaindult. Éjszaka ért Galántára, ahol nem akarta megvárni a reggelt, amikor autóbusszal szülőfalujába juthatott volna, ezért gyalogszerrel indult útnak a hideg, novemberi időben. Mire haz ért, édesanyját már holtan találta, de örült, hogy otthon lehet, segíthet tiszteséggel eltemetni a szeretett asszonyt.

Fiatalon, a katonaevei után ismerkedett meg dédmamámmal, egy táncmulatságon. Dédi mesélte, hogy az ő idejükben ünnepnek számított, amikor táncmulatság volt a faluban. Azért örültek neki nagyon, mert ott tudtak szórakozni, táncolni, és persze ismerkedni. Játékokat is játszottak, ilyen volt például az, amikor „kerítettek”. Ez abból állt, hogy lányok - általában barátnők - kitudakolták, kinek melyik legény/leány tetszik, s azokat egy kötélből vagy láncból készült hosszú fonallal körbekerítették, így vették rá őket az együtt való táncolásra, esetleg beszélgetésre.

A fiatalok aztán, ha megtetszettek egymásnak, beszélgettek, és ez után a fiú meglátogatta a lányos házat. Majd így alakult ki közöttük az udvarlás, ami a legtöbbször házassággal végződött.

A dédi fiatal korában vidám természetű, közkedvelt, jóvágású legény volt, akin sok lány szeme megakadt. Több éven keresztül a helyi futballcsapat csatársorát erősítette. Az ellenfél játékosának nem mindig volt esélye vele szemben. Lövésai határozottak és erősek voltak, s a kapus keze helyett a labda csak a kapu hálójában állt meg. Azután azonban, hogy családot alapított, a sport szeretetét felülírta a kötelesség, a munka.

Házasságkötését az ő szülei már nem érték meg, így a nagymamám nem volt olyan szerencsés, hogy ismerhette volna nagyszüleit. A dédi sokat dolgozott, és mivel jó mesterember volt, jöttek is hozzá sokan, akik akkoriban szintén családi házat építettek. Ajtóra, ablakra, később bútorra minden új házban szükség volt. Így a sajátja is lassacskán, sok munkával, önerőből elkészült. Nagymamám a félig kész új házban született, a család így már négy tagú lett. A teendőket úgy osztották fel, mint akkoriban szokás volt: dédmamám a családot látta el - főzés, konyhai teendők, gyerekek nevelése, kerti munka, míg dédipapám a rávalót teremtette meg.

A sok munka mellett mindig maradt ideje, hogy testvéreivel, akik a falun kívül telepedtek le, jó kapcsolatot ápoljon. Főleg akkor tudta ezt megoldani, amikor már saját személyautója volt. Hétközben a munkáé volt a főszerep, de vasárnap mindig szakított időt, hogy a családját kisebb-nagyobb kirándulásra elvigye. Szerettek a természetbe járni, túrázni, új helyeket megismerni.

Dédpapám egyik nagy vágya volt, hogy egy hétvégi házat vegyen valahol a hegyekben, de később rájött, hogy a családi ház, a munka és a gyerekek mellett arra nem jutna ideje, így erről a tervéről fokozatosan letett. Nagymamának és bátyjának így is szép gyermekkort biztosított. Mama azt mesélte, hogy apukája szigorú volt, ha kellett, és mindig szerette, ha a megbeszélte szabályokat mindenki betartotta.

A hosszú téli estéken, amikor még a TV nem sugárzott olyan sok adást, hangosan felolvastak - főként regényeket - a dédmamával. Egyik kedvenc olvasmánya Tamási Áron Ábel trilógiája volt, ami nagyon megérintette őt, és csodálta a természet gyönyörű leírását. Sajnos nem adatott meg neki, hogy személyesen is láthassa azt a szép természetet, a Hargitát, csak a képzelőerejére hagyatkozhatott.

Dédpapám másik kedves szórakozása a kártya volt. Családi körben, négyesen a gyerekeivel, de gyakran a falubeli sógoraival is játszott. Leginkább a hívós snapszert szerették, s a játék végén összeszámolták, ki kapta a legtöbb csomót az este, kinek milyen volt a lapjárása. A kártyázás mellett elszórakoztak, megbeszéltek napi gondjaikat, örömeiket. Ilyenkor a dédmama mindig készített valami finomságot az esti kártyapartira (nagymamám szerint elmondhatatlanul finom pogácsái voltak), amit pár pohár finom saját készítésű borral öblítettek le. Abban az időben minden gazda azon igyekezett, hogy vendégeit saját, hazai borával tudja megkínálni.

A téli időszak nagy eseménye volt a disznóölés, amit nagy előkészületek előztek meg. Dédi a sógorával, aki a család böllére volt, hetente mérlegelte a malacka súlyát. „Mikor lesz jó? Mikorra tervezzük be a nagy napot?” - hangzottak el rendszeresen a kérdések. Egyeztettek, és az adott napon a család minden tagja korán talpon volt, hiszen sok volt a teendő. Minden családtagnak megvolt a maga feladata. A munka rendszerint jól ment, hiszen mindenki tudta a dolgát. A férfiak pörzsölték, majd tisztították a disznót, majd darabolták, vágták fel a zsírnak valót, darabolták a húst, szortírozták, majd készítették a kalbászt, hurkát, a kását és a pástétomot. A dédmamám fogta fel a disznó vérért, majd finom reggelit készített belőle. Tojásos vesevelő és hagymán pirított vér volt mindig a reggeli. A dédmama segédkezett aztán a fűszerezésnél, irányította a kinti munkákat és készítette az ebédet és a vacsorát. Nagymamám és a sógornője segédkeztek neki. Belet tisztítottak, abálét főztek, mosogattak, pástétomot jelöltek. Vacsoraidőre minden finomságnak el kellett készülnie, mert a család apraja-nagyja összejött a családi asztalhoz. Másnap a közeli rokonoknak kóstolót küldtek.

Munkával, dolgoosan teltek a napok, hónapok, évek, mígnem elérkezett dédpapám nyugdíjazásának az ideje, ami lelkileg kicsit megviselte. Azt szokta mondani, hogy a munkája már nem kell, nincs rá szükség. Kis idő elteltével

az otthoni kis műhelyében dolgozott a családja javára, az lett az új munkahelye. Nem volt olyan fából készült dolog, amit ne tudott volna elkészíteni. Házában csak olyan bútor volt, ami két keze munkáját dicséri. Ügyes mesterember volt.

Nagy törés volt életében, amikor 50 év házasság után a dédmamám hosszú betegség után elhunyt. Maga maradt, de nem egyedül. Örült az unokái sikereinek, akik azokban az években kezdték önálló életüket. Mind a négy unokáját megforgatta, megtáncoltatta menyasszony korukban, hiszen jól tudott, és szeretett is táncolni.

Később a dédunokák születése adott boldogságot neki. A dédunokák közül én a második vagyok a sorban. Mielőtt megszülettem, a dédi még olyan jó egészségben volt, hogy ő készítette a kiságyamat. Különösen öröm volt számára, hogy mind a kilenc dédunokáját megdajkálhatta. Amikor a szűk család körbevette őt, éppen 24 székre volt szükség.

Élete során mindig úgy igazodott, hogy elvei és hite mellett kiállt, egyenes ember volt. Szerette napjait maga szervezni. Nyugdíjas éveiben is szívesen járt gyógyfürdőkbe vagy a közeli városba bevásárolni - autóval. Ezért is fogadta nehezen a döntést, miszerint az autóvezetés, korára való tekintettel, számára több veszélyt jelent, mint kényelmet.

Évei előrehaladtával egészsége lassan romlott és mielőtt betöltötte volna 90. évét, követte dédmamámát, szeretett feleségét a másvilágra. Remélem, most ő is valahonnan odafentről mosolyogva emlékszik vissza életútjára, és nincs ellenére, hogy élete történetének egy-egy részletét másokkal is megosztottam. Hálás vagyok, hogy ismerhettem őt.

Szabó Luca

Amit apától tanultam

Gyerekkoromban a disznóvágás nem egy esemény volt, hanem egy világ.

Apa minden évben, néha többször is vágott disznót. Nálunk ez nemcsak szükség volt, hanem hagyomány. Olyasmi, amit nem kérdőjeleztünk meg, ami köré szerveződött egy-egy téli nap, és amihez mindenkinek megvolt a maga helye.

De ez sosem úgy történt, hogy „levágjuk a disznót, aztán kész”. Ennek rendje volt. Szabályai. Egy csendes, kimondatlan rendszer, amit apa tartott kézben.

Már előző nap elkezdődött minden. Az udvaron előkerült az üst, a gázpalack, az asztalok, a raklapok. Mindennek megvolt a helye, mintha egy láthatatlan térkép szerint rendeznénk be a terepet. Apa ilyenkor már félig a másnapban élt.

Hajnalban kezdtünk. Olyan korán, hogy a hideg még belecsípett az ember arcába, és a pára megült a levegőben. A mulatós zene már szólt, mintha azzal próbálnánk felébreszteni nemcsak magunkat, hanem az egész napot.

És persze ott voltak a szerepek.

Apa mindent tudott. Ő irányított, ő döntött, és igen, ő volt az is, aki lelőtte az állatot. Nem volt ebben kérdés, nem volt bizonytalanság. Csak egyfajta komoly, mégis természetes jelenlét.

Mi pedig tettük a dolgunkat.

Én sok mindenbe belefogtam. Segítettem a hús tisztításában, kávéfőztem a többieknek, később a tepertő készítésében is részt vettem. De talán a legfontosabb az volt, hogy figyeltem. Néztam a mozdulatokat, a sorrendet, az apró részleteket. Akkor még nem tudtam, mennyit tanulok.

Az egyik testvérem a fokhagymát pucolta, türelmesen, kupacokba gyűjtve a gerezdeket. A másik az unokákra vigyázott, játszott velük, hogy ne legyenek útban, de mégis részesei maradjanak az egésznek.

Anya közben megállás nélkül dolgozott. Mosogatott, hozta-vitte, amire szükség volt, mindig ott termett apa mellett, amikor kellett valami. Szinte szavak nélkül értették egymást.

A sógorok apa utasításait követték. Vágták a húst, külön a torosnak, külön a kolbásznak, külön a hurkának. Nem volt kapkodás, minden ment a maga ritmusában.

Amikor a toros elkészült, jött a következő lépés. Előkerült az a szép, fehér függöny, amiben a rizs főtt a hurkához. Gyerekként ez mindig különlegesnek tűnt, mintha valami titkos eszköz lenne egy régi világból.

Apa előre tudta, miből mi lesz. A húsos ládába már úgy rakta bele a darabokat, hogy látszott: fejben már kész a terv. Tudta, mit kell füstölni, mit sózni, mi kerül kolbászba, mi hurkába.

Közben anya pecsenyét készített. Az volt a reggeli. A banda körbeállta az asztalt, ettünk, nevtünk, és én minden alkalommal ugyanazzal az érzéssel haraptam bele: ez a világ legjobb íze.

Apa pedig... apa közben élt. Hülyéskedett, énekelt, néha táncolt is, a zene ritmusára. Képek készültek, hangos nevetések töltötték meg az udvart. Akkor még fel sem merült bennem, hogy egyszer ez az egész rám maradhat.

Azt hittem, ez örökké így lesz.

De nem lett.

Amikor apa elment, valami hirtelen csend lett bennem. Nem csak a hangja hiányzott, hanem az a biztos tudás, amit ő jelentett. Az az érzés, hogy valami mindig tudja, mi a következő lépés.

És mégis, nem sokkal később, szinte észrevétlenül, ott találtam magam egy döntés előtt.

Karácsony közeledett.

És én vettem egy disznót. Majdnem száztíz kilóst.

Emlékszem, amikor mentem érte. Furcsa volt. Egyszerre volt bennem félelem és valami különös büszkeség. Tudtam, hogy ezért én dolgoztam meg. És valahol mélyen azt is éreztem, hogy apa most lát, és büszke lenne.

Nem volt nagy csapat. Nem voltak sógorok, nem voltak testvérek.

Csak anya én és a férjem.

A férjem elsőnek csinálta, így ő vette át a szerepet, amit én annak idején; csak figyelt.

Így ketten, anyával nőként, nekivágtunk.

Én irányítottam, és ez valami hihetetlen volt. Minden a kezem alatt volt, és egy picit apa helyébe éreztem magam. S bár a hagyományt követtem, egy picit változott minden. Nem készült kolbász, nem lett hurka sem úgy, mint régen, s nem voltunk 30-an a kertben. De zene szólt! Énekeltünk s nevtünk, még ha néha kicsit erőltetetten is a sok hús láttán, ami ránk várt.

És amikor a kést a kezembe vettem, hirtelen minden ismerős lett. A mozdulatok. A sorrend. Az egész ritmusa. Mintha apa keze vezetné az enyémet. Ugyanazokkal a mozdulatokkal dolgoztam, amiket gyerekként annyiszor láttam. Akkor értettem meg igazán, hogy nem csak néztem. Tanultam.

És talán ezért tudom most már biztosan:

Apa nem csak disznót vágni tanított meg.

Hanem arra, hogyan álljak helyt, amikor hirtelen én maradok egyedül a feledattal. Hogyan vigyek tovább valamit, ami fontos. Hogyan őrizzem meg azt, amit tőle kaptam.

Ezért volt ő a legjobb apa.

Mert úgy tanított, hogy közben észre sem vettem.

Szalóki Evelin Dorka

Dédimamám emlékei

Amikor kicsi voltam és még mostanában is, a dédimamám sokszor mesél nekem a régi időkről. Mindig azt mondja, hogy vannak olyan dolgok, amiket nem lehet elfelejteni. Az egyik legnehezebb időszak az volt, amikor a második világháború véget ért és elkezdődött Magyarország szovjet megszállása.

A dédimamám, aki 95 éves, egy kis faluban élt és még most is ott él Nyomáron, egy borsod megyei apró kis településen. Dédimama azt mesélte, hogy egy hideg téli napon, 1944. december 1-jén arra lettek figyelmesek a falu lakói, hogy rengeteg orosz katona lépte át a település határát. Két nap múlva elmentek, majd 12-én visszajöttek és akkor már maradtak.

Az emberek nagyon megijedtek. A katonák idegen nyelven beszéltek, hangosan és sokszor parancsoltak. Senki sem tudta, mire számíton. Az emberek bezárták az ajtókat, elrejtették az élelmet, és próbáltak csendben maradni. Dédi látta, amikor egyszer mezítláb vezettek két németet az oroszok a jeges földön.

A dédimamám azt is mesélte, hogy a katonák sok mindent elvettek. Elvitték a teheneket, disznókat. Ezek nagyon fontosak voltak, mert ezek adták az ételt a falusiaknak. Dédi fiú testvére, Pista bácsi elhajtotta az ökröket a faluból, hogy az oroszok ne találják meg őket. Más élelmet is gyakran elvitték: lisztet, kenyeret, krumplit. Az emberek ezért elásták a zsákokat a földbe, vagy elrejtették a padláson. Dédimama családja a pincében répa közé rejtette a bort, de a pince ajtó nyitva maradt és megtalálták azt is az oroszok.

Nemcsak ételt vittek el. Sok helyen elvitték a ruhákat, bútorokat, órákat, még a kerékpárokat is. Ami mozdítható volt, azt sokszor elvitték. A dédimamám azt mondta, hogy tőlük például a varrógépet is elvitték egy másik házba és azon varrták az elszakadt katonaruhákat.

A legrosszabb a félelem volt. Az emberek nem tudták, mikor jönnek be a katonák és mit csinálnak.

Dédimamáékhoz minden este beült melegedni és napraforgómagot enni 18 pulic (rendőr). 5 zsák napraforgót természetettek azon az éven, a pulicok mind megették és nagy koszt hagytak maguk után.

Az oroszok a falu határában állomásoztak, ágyúik is voltak, 6 db. Egy nap arra mászkáltak a gyerekek, a dédim 14 éves volt akkor. Amikor még kifelé mentek a faluból, még minden ágyú le volt takarva, amikor visszafelé jöttek, mind ki volt bontva, ekkor úgy megijedtek, hogy hazáig rohantak, annyira féltek, úgy szaladtak, hogy otthon összeestek.

Végül lövöldözés nem volt a faluban, de dédimama azt is mondta, hogy a katonák közül sokan durvák voltak és bántották a fiatal nőket, asszonyokat, öt szerencsére nem, mert még gyerek volt.

Azon a télen egy kökényfa volt a karácsonyfa dédiék családjában, saját főzésű szaloncukrokkal díszítették. Nem tudtak fenyőt szerezni, de így is megtartották a karácsonyt. 2-3 hétig azonban templomba sem jártak, nem volt mise, nem harangoztak csak akkor, ha temettek valakit.

Tavasszal azonban megkezdődött a vetés, az emberek próbáltak újra normálisabb életet élni, de a háború után sem lett rögtön könnyebb az élet. Bár a harcok véget értek 1945-ben, az orosz katonák nem mentek haza. Ott maradtak még sokáig. A dédimama azt mondta, hogy nagyon hosszú ideig jelen voltak az országban.

Közben az élet is megváltozott. A faluban sok embernek elvették a földjét és közös gazdaságokat csináltak, TSZ-eket. Dédiéktől ekkor a lovaikat is elvették, két szép lovat, az egyiknek éppen csikója született.

Nehéz volt megszokni az új szabályokat. Az emberek féltek beszélni arról, amit gondoltak. A dédimamám azt mondta, hogy meg kellett tanulniuk hallgatni. Nem mondhattak ki mindent, mert abból baj lehetett. Még a gyerekeket is figyelmeztették, hogy idegenek előtt ne beszéljenek a család dolgairól.

Az élet nagyon nehéz volt. Sokszor alig volt mit enni. Mégis, a dédimamám azt mondta, hogy az emberek összetartottak, segítettek egymásnak, ahogy tudtak.

A dédimama mindig azt mondta a végén, hogy bár sok mindent elvettek tőlük, egy dolgot nem tudtak: az emberek erejét és reményét. Minden nap felkeltek, dolgoztak, és próbáltak tovább élni. Dédi azt mondta, hogy nehéz idők voltak fiam, de túléltek, itt vagyunk.

Amikor ezeket hallgattam, mindig elképzeltem, milyen lehetett akkor élni. A dédimamám története megtanítottak arra, hogy becsüljem meg azt, amim van. Ezért fontos emlékezni ezekre az időkre, mert így jobban értjük, milyen nehéz volt régen és mennyire jó, ahogyan most élünk.

Szász Bence

A kötődés

Réges-régen, pontosan nem is tudom mikor, talán már egészen a születésem körül, nagyon magányos voltam. A macskámon kívül nem volt semmilyen alvótársam jó ideig, ami azt az érzést keltette bennem: **egyedül vagyok**. Ezt anya szerencsére időben, szavak nélkül észrevette. Kedvessége olyannyira határtalan volt, hogy vett nekem egy baglyot. Persze ő egy plüss bagoly volt, rózsaszín, és tudtam vele, végre valakivel aludni. Miután megkaptam, akárhová mentem, kisütött a nap. Nem azért, mert hiper-szuper természetfeletti erőm lett volna, hanem azért, mert boldog voltam. És mind tudjuk, hogy a jó legyőzi a rosszat, tehát a boldogságom legyőzte a szomorú felhőket. Nem hiszel nekem? Hát jó, akkor kérdezd meg őket!

A lényeg az, hogy végre volt egy társam, akit olyan helyekre is elvittem magammal, ahová még a madár sem járna. Emlékszem, hogy amikor sírtam, beletöröltem a könnyeimet. Szegényke még kemény és koszos betont is kóstolt! De azért örülhet, hogy nem jött velem a bölcsibe, mert az a hely tényleg totál káosz volt...

Így teltek-múltak a napok, amíg egy napon a baglyom, Huhu, el nem veszett. Órákig sírtam és még az elalváshoz is túl szomorú voltam. Gyászban reptül az idő mindaddig, amíg anya el nem hozta nekem Huhu kettőt. Először kifejezetten mérges voltam magamra, amiért le kellett, hogy váltsam az első pici baglyomat, de elkezdtem, majd végül folytattam az ismerkedést az új Huhuval.

Hogy-hogy sem, sajnos bekövetkezett az az idő, amikor ez a Huhu is elveszett. Ezúttal már tényleg bűnösnek éreztem magamat és még az első esetenél is szomorúbb lettem.

Később anya, akire továbbra is bármiben számíthattam, vett nekem egyszerre kettő darab új baglyot!

- Orsi, Orsi... Sajnálom, hogy az előzőt elveszítette, veszek neki egy másikat. Remélem, ettől függetlenül örül azoknak a dolgoknak, amiket tőlem kap, a figyelmetlensége biztosan nem ellenem szól! - gondolta anya a szerencsétlen eset után. Ekkor, még kétes gondolatok között is fontosabb volt neki az, hogy nekem jó legyen, mint a saját érzései.

Szerencsére őket, Huhu hármát és Huhu négyet nem vesztettem el, és még most is jó egészségnek örvendenek... Már amennyire. Az elején - teljesen jogosan- kissé bizalmatlanok voltak irányomba.

- Milyen furcsa ez az új hely...

- Még mindig jobb, mint hogyha egy polcon ülnék egyedül a sarokban!

- Jogos felvetés!

- Amúgy... Bemutatkozom. Én Huhu vagyok!

- Várj... Nekem is az a nevem!
- Micsoda egybeesés! Téged ki nevezett el így?
- Engem? Az a szőke hajú lány, aki sokat van itt bent a szobában! Neki hoztak haza engem!
- Engem is ő! És még hasonlóan is nézünk ki! Én is az ő részére voltam ajándék.
- Te vak vagy? Nem hasonlóan, teljesen ugyanúgy nézünk ki!
- Érdekes... Mi lehet az oka annak, hogy ketten vagyunk? Nem lenne rossz kideríteni!

Ezt követően mindig próbáltak egymás mellett maradni a kis baglyok. Hogy ez sikerült-e nekik vagy sem? Az nagyrészt nem tőlük függött. Rajtam állt, hogy együtt, vagy külön töltötték az idejüket. Az, hogy mind a kettőjüknek vannak más és más kalandjaik, annak köszönhető, hogy volt, hogy elválasztottam őket egymástól. Ilyen külön emlék például az, amikor a mamámhoz levittem az egyik kis Huhut és annyi pucolt almát ettem, hogy ráhánytam szegényre. Így utólag, idősebb fejjel kedves emlékként őrzöm ezt a nagymamám és a kis Huhuka részéről is. Mindezek ellenére, úgy vélem, hogy ez a történet mindenkinek kellemetlen volt, a mindenkibe beleértve még magát az almát is...

Aztán ott van az az emlék is, amikor a másik Huhuvál karaokézta maximum hangerőn. (Őszintén megvallva, ez sem a legmegnyugtatóbb emlékeim egyike...). Ezeken túl voltak a hosszú nyaralások, amelyeken az összes plüssöm - beleértve természetesen a baglyokat is - a csomagtartóban el voltak nyomva. Nem adtam meg nekik a lehetőséget, hogy világot lássanak, de számomra elég volt a tudat, hogy ők ott töltik a napokat velem egy helyen. Szerencsére ezeken a nyaralásokon nem történt haláleset a plüssök között a tömegnyomor miatt, legalábbis az orvosi tudásom ezt sugallja.

Így teltek tehát vidáman a hónapok, sőt, az évek, de sajnos, ahogy min-dennek, annak is eljött az ideje, hogy a koromnak köszönhetően egyre kevesebbet foglalkoztam a plüsseimmel, beleértve szegény Huhukat is. Emiatt kötöttek ki évekkal ezelőtt a sötét szekrényben, és maradtak is ott hosszú éveken keresztül. Ez a Huhukat is megviselte, egyszer hallottam, ahogyan erről beszélnek.

- Kicsit csalódott vagyok. Régen azt hittem, hogy megleszek mentve, de helyette most egy sötét szekrényben ülök!
- Legalább nem vagyunk itt egyedül.
- Persze, hogy ezt mondd! Veled amúgy is többet törődött az a szőke! Lehet, hogy neked fel sem tűnt, de én már régen észrevettem.
- Én is - sziszegte a névtelen kígyó a szekrényben.
- Én is! - szólalt meg a szétszakadt remete plüss.

- Jó-jó, valamikor veletek is törődött. Most mégis mindannyian itt vagyunk!

Így hosszú időn át nem volt új kalandjuk, és még a Nap áldását sem érezték. Ez kicsit olyan lehetett, mint hogyha egy börtönbe zártam volna őket, de a szívem mélyén egész végig törődtem velük. Olyan érzés volt, mintha nem szeretek volna már, ezért féltem attól esténként, hogy rám fognak támadni. Persze most már tudom, hogy nem fognak, de attól még szörnyű érzés volt belegondolni. Az meg még ennél is rosszabb, hogy ha elhagyom őket. Mi lenne akkor, ha azután megsérülne a puha bundájuk? Valaki széttépné őket? Vagy ha mindenféle szemetekkel együtt bedarálják őket? Ebbe még csak belegondolni is nagyon rossz érzés, ezért tartottam és tartom őket biztonságban.

Elhagyni számunkra fontos dolgokat, akár valós, akár átvitt értelemben, szörnyű érzés. Főleg akkor, amikor valaki fontostól kaptuk ajándékba ezeket a tárgyakat, például születésnapra, névnapra, vagy szimpla anyai szeretetből. Ezzel nem azt mondom, hogy ha veszel magadnak valamit és utána elhagyod, az jó lenne. Hanem azt, hogy amikor az ajándékba kapott tárgyat megkapjuk, akkor, ha a későbbiekben ránézünk, még az is lehet, hogy az ajándékozás boldog pillanata fog az eszünkbe jutni róla. Ha ránézünk, tudjuk, hogy az a személy, aki nekünk adta azt, törődik velünk. De ha ezeket a fontos dolgokat elveszítjük, az olyan, mintha egy szoros kapcsolat szűnne meg valakivel. Legtöbb esetben még elmondani sem merjük az adott személynek, mert félünk, hogy csalódott lesz, mert az általa szeretettel átadott ajándéknak nyoma veszett. Persze mi, akik már átestünk hasonlóan, tudjuk, hogy ez nem így van! A kapcsolat nem fog megszűnni és ő sem lesz ránk mérges. Ez, mint annyi minden más, mind csak elménk trükkje. Szóval, ha legközelebb véletlenül elveszítenél valami fontosat, ne magadban keresd a hibát!

A történet nem ért véget. A Huhuk összebarátkoztak a többi plüssel, azóta mindannyian boldogan élnek, míg meg nem halnak.

Szedlák Orsi

Az ár

Fáradt volt. Minden tagját mázsás súly húzta, ahogy hazafelé tartott. A bánya kiszipolyozza a testet, meg kiszívja a lelket is. A bányászok nem élnek sokáig, bőrükre, tüdejükre rakodik a szénpor, ami aztán úgy beleeszi magát az ember testébe, hogy többé nem szabadulhat tőle. Átok. De áldás is, mert van munka, van kereset, van kenyér a tizenkét éhes gyerekszájat meg persze, az asszonyt is etetni.

- Tizenkettő?! Te, Jancsi! Nem sok ez egy kicsit? - kérdezte egy alkalommal tőle Karcsi bá', a legidősebb vájár.

- Hát, ha ennyit adott az Isten...

- Na, az istenen kívül azért neked is volt részed benne.

- Én nem is tudom, hogy van ez. Elég, ha csak ránézek az asszonyra, máris úgy van.

- Ezért nem árt a férfiembernek néha egy kicsit félrenézni - somolygott az öreg.

Jancsi szerette Karcsi bá'-t. Ő volt az egyetlen, aki nem érezte vele, hogy cigány. Bár odalenn az aknában mindenki egyformán fekete. Cigány, magyar, akár a patás ördög. Csak a foguk villog fehéren.

Már a Sajó partján járt, meg is állt egy kicsit a folyónál. Ma is nőtt a víz tegnaphoz képest. Csak baj ne legyen, fordult meg a fejében, de igyekezett elhessegetni a rossz gondolatot. Már látta a házukat, ott kuporgott nem messze a folyótól a foghijas deszkakerítéssel körülvéve. Ház? Putri ez, nem ház. Valóságos cigányputri. Az asszony szokta lóganéval kevert agyaggal tapasztgatni, ha itt-ott leválik egy nagyobb darab vakolat. A szoba is, a konyha is földes, hiába simítja hetente a felesége, a gyereklábak fölverik.

Benn már csend volt, az asszony is elaludt a konyha sarkában lévő sezlonyon. Fáradt lehetett, látta a kerítésre kiaggatott ruhákat. Biztos nagymosást csinált. Az étel a tűzhelyen volt, jó kis cigánylángos, sült szalonnával. Ügyes ez az ő felesége, gondolta evés közben. A semmiből is tud jó ízű ételt csinálni. Vacsora után öntött a kannából vizet a lavórba, úgy-ahogy megtisztalkodott. Lefeküdt az asszony mellé, aki valamit szotyorgott álmában, ahogy beljebb húzódott. Nem ébredt fel. Ő is szeretett volna gyorsan elaludni, de nem sikerült. Annyi minden járt a fejében. Ha megszakad, sem tud ebből a cigány-nyomorúságból kikeveredni. Itt vannak a gyerekek. Mi lesz belőlük? Még jó, hogy kötelező az iskola, ott el vannak napközben, rosszat nem tanulnak. De mi lesz utána? A minap találkozott a tanítóval a postán. Dicsérte a Janó gyereket.

- Benne van minden huncutságban, figyelni kell rá, de nagyon jól rajzol. Tehetséges. Még lesz belőle valaki, csak hát ahhoz tovább kellene tanulnia.

- De miből? Mondja meg, tanító úr, miből taníttassam? Becsületes ruhája meg cipője sincs, meg aztán ott van a másik tizenegy.

- Pedig nagy kár lenne, ha elkallódna.

Az asszony hirtelen felneszelt mellette, felült, kifelé hallgatózott.

- Hallod? Valami van odakint.

Zúgás, zavaros kiabálás hallatszott.

- Szűz Máriám, Segíts! A Sajó, jön a víz!

A férfi felugrott, szaladt a szobába a gyerekekért. Az asszony utána, úgy pendelyesen, ahogy az ágyban aludt. Fogták, ölelték össze a kicsiket, menteni nem tudtak semmi mást. Az öreg csónak egy parti fához volt kikötve, abba kuporodtak bele. Onnan nézték végig, hogy sodorja az ár a rozzant kis putrit, minden himihumijukkal együtt. Eddig legalább tető volt a fejük felett. Most már az sincsen.

Őket meg a lányokat a megözvegyült sógornőjük fogadta be. A fiúknak nem tudott helyet adni, neki is volt öt kicsije. Janó és az öccsei gyermekotthonba kerültek. Ki ide, ki oda, szerte az országban. Látogatni sem mindig tudták őket. Egy keresetből nem futotta.

Karcsi bá' gyűjtést kezdeményezett a bányászok között. Párna, takaró, néhány gyerekruha összejött, pénz szinte semmi. Jobbára az amúgy is szegények adakoztak, akiknek ismerős volt a nélkülözés. A tehetősek elfordultak:

- Cigányok. Minek nekik annyi gyerek?

Jánosnak elfacsarodott a szíve. Ő is, a felesége is meghaltak volna ezekért a nagy, fekete szemű, göndör hajú pulyákért. Szerette volna visszakapni mindet, de nem érte meg. Azt sem érte meg, hogy Janó fia festő lett, híres festő, ha nem a leghíresebb a romák között. Alig volt negyvenéves, amikor elvitte a bányász betegség, a szilikózis.

Szilasi Katalin

Csak kétszer találkoztunk

Nagymamám sokat emlegetett testvére. Nem ismertem személyesen. Anyám úgy érezte, ez tarthatatlan állapot, legalább egyszer találkoznom kell vele. Így kerültem egy hosszú utazás után nagymamám ötletével és anyám kíséretével a kis magyarlakta faluba, Mezőgecsébe, ami akkora már a határon túlra esett.

Az állomáson ő várt minket. A legjobb testvér, a legbátrabb és legjobb szívvű, de a legkonokabb és legszigorúbb ember, nagymama testvére, Sanyi bácsi. Rettegve fogtam vele kezét, vajon mit szól ez a tagbaszakadt, erős parasztember egy vékonyka, nyurga városi lányhoz, aki ugyan tisztába van a falusi étellel, munkával és szokásokkal, mégis csak egy törékeny tizenkét éves!

- Veron nénéd majd felhizlal, olyan egyszázbélű vagy! - mondta cseppet sem gúnyosan, amikor cuppanós puszik és hosszas ölelés után elengedett. Hogy hogyan fértünk el az oldalkocsis motoron négyen a csomagokkal együtt, ma sem tudom, de felrakott mindent, mert kétszer fordulni ezért? Felesleges. Ilyen volt mindenben, határozott, hajthatatlan és önfejlő, de szigorúsága óriási szívet takart, én mégis tartottam tőle. Állandóan tukmált egyek,

mert nem tőr meg maga mellett ilyen kákabélű lányt. Az ott élő rokonság ugyanezt tette, Egyek, egyek! Csakhogy arra inni is kell, hűvös kút vizét, és itt kezdődött a baj. A szokatlan ízű víztől fertőzést kaptam, ami felül bement, az alul szinte rögtön távozott. Olyan hasmenést kaptam, hogy nem állt meg bennem semmi. Nagy szegénység volt arrafelé akkoriban, gyógyszer nem volt, a józan paraszti ésszel és tapasztalatával akartak meggyógyítani. Nem sikerült. A forralt teán kívül semmi sem maradt meg bennem, és éjjel-nappal csak a kert végében álló budira szaladtam. Hej, de szidtam magam! Minek jöttem ide, jöttek volna ők hozzánk, otthon legalább papír van, de itt csak kukoricacsuhé van felakasztva a budin, egymás mellé sorban. Se gyógyszer, se papír, a helyzetem kilátástalan! A rokonok mindenféle praktikákat kipróbáltak rajtam, amitől csak rosszabbul voltam, sajnálkoztak soványodó alkatomon, s bár minden kint kiálltam, mégiscsak egy elkényeztetett kispulyának tartottak.

Egy ember nem gondolt semmi rosszat rólam, Sanyi bácsi. Hallgatta az asszonyok síráját, mi lesz ezzel a szegény lánnyal, de nem sokat törődött vele. Egy újabb „futásom után” átkarolt, azt hittem a karján visz be a házba, hiszen már szörnyen gyenge voltam, de helyette felvitt a féltve dédelgetett szülőjébe, kezében kapa.

- Ahol ezt a kapát látod, oda tojod ki magadat, tesztek mellé csuhét is, hogy megtörölhesd magadat és letakarhasd, amit odapottyantottál. A kapától felfelé, sorban. Amíg itt vagy, ez a rend! A szőlőnek szüksége van rád, ne feledd!

Hajnalban indult a határba, de a kapát minden reggel ott találtam. A szőlőtőkék tövében sárgállottak sorban a kukoricacsuhé száraz levelei, minden eshetőségre felkészülve 8-10 töke alatt. Amikor délben hazajött a munkából ebédelni, előtte kiment a szőlőbe. Felvette a kapát és jókedvűen nézte az elhasznált csuhékupacokat. Az asztalnál maga mellé ültetett, ami a legnagyobb kegy volt, ezt még a gyermekeinek sem engedte meg. Ő a családfő, az első ember. Falun ez így szokás. Kicsit bántott a dolog, szégyelltem is, de a családja elfogadta, nekik ez volt a természetes. Sanyi bácsi mesélt a családjáról, a munkájáról, a faluról, az itt élő emberek gondjairól, szokásairól. Az addig szőrös szívűnek látszó emberről egészen más lett a véleményem. Annyi szeretet, megértés és aggodás volt a hangjában, hogy teljesen a szívembe zártam. Úgy mesélt a híres szőlőjéről, hogy áhítottan, szájtátva hallgattam. Estefelé, ha hazaért, első útja a szőlőbe vitt, igazgatta a vesszőket, vizsgálta a leveleket, nincs-e betegség jele, nem kell-e permeteznie. Mint egy kisgyerek a kedvenc játékát, úgy szerette, szinte ölelte. A tekintete ilyenkor megváltozott, könnyeket láttam a szemében, és valamit mormolt. Talán imádságot? Nem tudom. Hálás voltam érte, hogy megszabadított a kínjaimtól, nem kellett idegen helyeken, a rokonság szeme láttára kifelé rohannom az udvaron át, és közben

sírnom a szégyentől, hogy mindenki tudja hová futok és miért. Segítettem a konyhában Veron néninek, és közben szaporán trágáztam a szőlőtöveket. Anyám és nagymamám a rokonságot látogatta, örömmel töltött, szép emlékeket raktároztak el a szívükbe, hiszen sejtettük, még egy ilyen alkalom aligha lesz már az életben.

Hamarabb jött az elválás, a visszautazás, mint gondoltuk. A határt le akarták zárni, éjjel az úton tankok dübörögtek Kassa felé. A rossz hírt Sanyi bácsi hozta, a három utolsó vonatjeggyel, amit nagy protekcióval tudott csak megszerezni. Pillanatok alatt csomagoltunk. Az állomásra ugyanúgy motorral vitt ki, úgy vezetett, mint egy örült, a szántóföld szélén versenyt futottunk az úton menetelő tankokkal. Az állomáson sírva ölelt, de csak egy pillanatra, rögtön tuszolt minket a vonatra, nélküle aligha jutottunk volna fel abban a zúrzavarban. Az ablakon kinézve láttam könnyező szemét, távolodó alakját, és az a fájdalmas pár szó csengett vissza fülembe, amit a búcsúzásnál a fülembe súgott.

- Nem tudtam, hogy ilyen rendes kislány vagy! Maradj mindig ilyen, őszinte és kedves, egyenes és becsületes! Vigyázzatok erre a lányra - kiabálta anyám és nagymamám felé.

Akkor és ott, kislányfejjel azt hittem, a szőlőtőkék „gondozására” gondolt, csak ahogy távolodtunk tőlük, és átléptük a határt, akkor eszméltem a valóságra, hogy búcsúzott. Sokat megélt, katonaviselt parasztember nem kerget hiú ábrándokat. Ki tudja hogyan lesz ezután?

Szerencsére nem lett baj, elcsitultak a zavargások, békében jöttek-mentek a levelek, jó és rossz hírek a családról. Engem mindig külön is megemlített, név szerint, ami igen jó érzéssel töltött el. Sírva-nevetve idéztük fel nagymamával és anyámmal a közös élményeket, de sejtettük, ez már így marad, személyes találkozásra nem lesz alkalom. Apám súlyos beteg lett, korán temették, nagy gyászunkat csak az esküvőm enyhítette volna, ha nem éppen akkor hal meg a nagyapám. Hanem a Jóisten vigyáz a bárányaira, gyermekáldással vidított jobb kedvre. Megszületett első kisfiam, és a boldogság végre ismét ott ragyogott az arcunkon. Nagymama sűrűn látogatott el hozzánk, két-három hétig is maradt, s a két özvegy, anya és lánya, nem győzték örömmel az én boldogságomat látva.

Egy nap levelet kaptunk nagymamától. Jön látogatóba, vendégeket is hoz, hárman jönnek, de csak egy napra, aznap vissza is indulnak. Törtük a fejünket, vajon kiket akar idehozni Édes, mert így hívtuk a legédesebb nagymamát. Őcsém alig várta, hogy átölelhesse, mert nagy szerencsére a katonaságtól arra az egy napra rendkívüli kimenőt kapott.

Már messziről láttuk közeledő alakját, mellette egy parasztasszony ünneplő ruhában, és a harmadik egy férfi, sajátos járással, ismerős fejtartással.

- Sanyi bácsi! Veron néni! - kurjantottam, ahogy felismertem és mindent feledve rohantam eléjük. - Hát eljöttek erre a nagy útra? Istennek hála, hogy újra ölelhetem magukat.

- Korán jöttük lyányom, mert este megy a vonat hazafele. Csak látni akartam a testvéremet és anyádat nagy szomorúságotokban, és egy szál virágot vinnék apád sírjára, oszt' ebéd után indulunk is vissza. Otthon sok dolog van. Tudod a szőlőt nem hagyhatom magára, most, szüret előtt. No, meg a kispulyát, a fiadat is látni akartam - és olyan szeretettel teli ölelést kaptam Sanyi bácsitól, hogy még ma is emlegetem azt a második találkozást. De nemcsak ezért.

Ahogy belépett a kapun, meglátta apám árván maradt szőlőtőkéit. Azonnal felgyűrte az ingujját, és ahogy volt ünneplő, fehér ingben, fekete nadrágban nekiállt a szőlőnek.

- Veron és a legkisebb Irma - ez voltam én - a konyhába! Irma, te a dédunokád pesztráld - ő volt a nagymama -, és te Irmám - szólt anyámhoz, - velem jössz! Ez a szőlő haldoklik, a férjed után vész, ha nem segítünk rajta. Gyere mellettem, s közben mutatom eztán mit hogyan csinálj!

Csodálattal néztem az akkor már igen idős férfit. Meg nem állt egy pillanatra sem, mutatta a hibát, a megoldást anyámnak. Törte a felesleges indákat, kötözte a túlterhelt vesszőket, tépdeste a napsugarakat eltakaró leveleket a szép fürtök elől. Amikor ebédelni hívtam, nem jött. Rengeteg munka van még, nem hagyhatja így Miska (azaz édesapám) szőlőjét. Kicsit később kikiáltottam, jöjjenek már, de válaszra sem méltatott. Láttam anyám mennyire örül a szakmai segítségnek, hiszen apám váratlan halála, komoly feladat elé állította a szőlő gondozásában. Néztem őket a teraszról. Alig látszottak ki a szőlőlugasok takarásából. Mennyire hasonlít apámra! Az alakja, a mozdulatai, még a hangja is! Az elszántsága, kitartása, a szőlő szeretete, a természet, a növények és állatok iránti tisztelet. „Bár a jó tyúkhúsleveset imádja!” - nevettem el magam. Hagytam őket, a kisfiammal és Veron nénival foglalkoztam. Nagymamám az asztal mellett ült, arca a tenyerébe temetve. Azt hittem így pihen ebéd után, lehet tán alszik is, őt sem zavartam. Veron néni fáradtnak tűnt, az óráját nézte, lassan indulni kell a vonathoz, messze van az állomás, duzzadt, öreg bokái már nehezen bírják a gyaloglást. Ilyenkor átkoztam magamban a szegénységünket, hogy még egy apró Trabantra sem futja, pedig milyen jó lenne most. Gyorsan összeraktam egy jó kis pakkot, a tyúk azon részeivel, amiről tudtam Sanyi bácsi kedvence. Savanyúság, tört krumpli, sütemény és jó bor is került mellé. Épphogy elkészültem, fáradtan lépett be az ajtón. Kezét, arcát megmosta, felvette a kisfiamat, cuppanós puszik közt sugdosott a fülébe valamit. Visszatette a kiságyba, majd nagy szeretettel átölelt.

- Látom, jól megy sorod, jó férjed van, szép kisfiad, sinen van az életed. Anyád mindent tud már a szőlőről, ne szóljatok bele a dolgába, akkor olyan szép lesz, mint az enyém volt, gondolom emlékszel még rá - és nagyot nevetett, de a mosolya erőltetett, a hangja karcos, a szeme tele volt könnyekkel. Majd elbúcsúztak mindenkitől, köszönték a pakkot és sietve indultak az állomásra. Hiba marasztaltam, átváltjuk a jegyüket, maradjanak éjszakára, nem engedett az akaratából, elindultak, ahogyan tervezték, mert a kötelesség, az kötelesség. Kértem, ha útjuk engedi, jöjjenek majd újra, hosszabb időre, és jókat beszélgetünk. Mesélnek Mezőgecséről, az emberekről, a közeli Tisza kanyargós partjáról, és persze a szép szőlőjéről is.

Nem hagyta, hogy végig mondjam, elszántan indult a kapu felé, Veron néni alig érte utol. Az öcsém még visszaintett, de Sanyi bátyám hátra sem nézett, ment előre öles léptekkel, hazafelé. Rossz szájjal zokogtam, fájt, hogy nem néz vissza.

Ez volt a második találkozásunk, egyben az utolsó is. Nagymama nemso-kára újra meglátogatott minket, pár hétre jött. Beszélt mindenféléről, de egy idő után türelmetlenül a szavába vágtam, miért nem szól egy szót sem Sanyi bácsiékről. Jól érezték magukat itt, szerencsésen hazaértek? Mondjon már valamit! Nagymama mintha csak erre várt volna, hirtelen elhallgatott. Szeméből peregtek a könnyek, alig tudott beszélni az elfojtott fájdalomtól.

- Meghalt kislányom! Súlyos beteg volt már évek óta. Mikor meghallotta, hogy apád meghalt, ágynak esett, annyira megviselte, hogy anyád ilyen hamar árván maradt két gyerekkel, gondokkal, bánattal. Az orvosok nem sok időt jósoltak Sanyi bátyámnak, és teljes ágynyugalmat rendeltek el. De, amikor meghallotta, hogy férjhez mentél és állapotos vagy, újra erőre kapott. Tudod milyen akarata volt! Amikor megerősödött egy kicsit, Veronnal megvetette a jegyeiket, és elindultak ide, magyar honba, mert el akart köszönni tőlünk, a három Irmától. Más igazsága is volt az útjának. Saját szemével akarta látni, boldog vagy-e, hogyan alakult az életed. Miattad tette meg azt a hatalmas utat, nem sokkal utána halt meg. Veronnak csak annyit mondott, ne sírjon, mert mindent elintézt itt a Földön. Nyugodt szívvel áll Isten színe elé, nincsenek bűnei. Biztosan beengedi a mennyországba, mert üzenetet visz Miskának. A családja, fia, lánya, veje jól van, fiú unokája is született. A szőlője is rendben van, a felesége műveli. Erős asszony, de amikor a szőlőt kötözi, akkor sír egy kicsit. Ahogy a lombos vesszőket öleli, olyan, mintha a levelekkel ő simogatná odafentről, szerelmesen.

Szolnoki Irma

Ötös meg egy szentkép

Ma már mesének tűnik... Igaz történetek Vas megyéből egy tejfölszőke leánykáról.

A kis Szöszike alsós korában leültette a sezlónra vagy az udvaron egy téglákra helyezett deszkára a babáit, aprócska füzetet meg ellenőrzőt is készített nekik olyan füzetlapokból, amelyek az előző tanévben üresen maradtak, és ahogy a tanító néni az órákat tartotta, igyekezett mindent utánozni. Előadta, elismételte, amit megfigyelt; a mondatokat és az érzéseket is, ahogy a tanító magyarázott, kérdezett, fegyelmezett, biztatott, nevetett, bosszankodott. Énekelte, segített, mesélt, kirándulást szervezett, új játékot tanított. A felső tagozatban óráközi szünetekben tanítgatta azokat, akiknek nehezen vette be a fejük a szabályokat, az idegen szavakat, évszámokat... A középiskolában már engedélye volt arra, hogy az órák közötti szünetben a tanteremben a matekot magyarázza azoknak, akik nem értették. Lelke mélyén nem is tudott másféle hivatást elképzelni, csak egyetlen egyet. Édesanyja is tanító szeretett volna lenni, de a szegény család első gyermekének az elemi iskola elvégzése után el kellett szegődnie. (Megértő, türelmes pedagógus lett volna.) *Az élet nem mindig igazságos.* Szöszike talán csak háromszor hallotta édesapjától ezt a gondolatot. Sokfélét őriz tőle: optimistákat és keserű élettapasztalatok tömör, tiszta megfogalmazását, bölcs tanácsokat természetismeretről, emberi jóságról. A szülői felelősségről, kötelességről ez a mondása vésődött Szöszike szívébe: Olyat még sohasem láttunk, hogy a madárfióka etette az anyját a fészek szélén.

A leányka még nem járt óvodába, amikor nagyanyja az ebéd tálalása közben azt dúdolta a Kossuth Rádió Déli krónikájának szignálját meghallva (az „Éljen a magyar szabadság, éljen a haza!” Kossuth-nóta dallamára), hogy „Beállunk a téeszcsébe, koldusok leszünk”. Amikor egyik nap este egy hároméves büszkeségével elénekelte szüleinek, hogy ezt is tudja már, azt sem tudták, hogyan beszéljék le arról, hogy ezt bárhol is elkezdje énekelni. Elhitte nekik a „sánta” igazságot, hogy ezt csak a nagymama énekelheti, kisgyerek nem. Egyik unokatestvérétől tanulta sok évvel később „sánta” igazság kifejezést a füllentésre, az eltitkolt, elferdített valóságra.

Első osztályos volt, amikor Jézuska-várásra sietett szüleivel együtt a templomba. Gyönyörű hófüggöny lengett minden ház előtt. A puha hóba süppedő csizmák nyoma hullámokat, lyuksorokat hagyott az úton. Nagy izgalommal, elsőként érkeztek a sekrestyébe. Ahogy beléptek, egy ismeretlen pap bácsi állt előttük, aki kicsit furcsa kiejtéssel, mosolyogva kérdezte, hogy *Hova kislány?*

Kicsit megilletődötten, de némi büszkeséggel válaszolt a leányka:

– Én vagyok a Jézuska. - A tisztelendő úr oly szeretettel mosolyodott el, mintha a legnagyobb örömhírt közölték volna vele.

A hideg templomban látszott a lehelet, ahogy az oltár elé érkezve a gyermek Jézus e sorokkal fordult Máriához:

*„Erre, erre, édesanyám! Úgy hallom, itt várnak reám.
Idejövünk, itt megállunk, minden szívet itt megáldunk.”*

Ez a két sor örökre a szívében maradt. Sietni kell oda, ahol várnak rá, és ahova megérkezik, ott szeretettel, jóindulattal cselekedjen.

A tavaszi szülői értekezlet után édesanyja otthon elmesélte, miről beszélt a tanító néni. Elsorolta, hogy a kisdobosavatásig milyen őrsi és raj meg iskolai programok lesznek, mikor kell ünneplőben menni, aztán még lelkesen hozzátette, hogy a következő tanévtől ide a szomszédos utcába, a zárdába fog járni az osztály. A kislány és kisöccse lehet, hogy akkor hallották először ezt a szót: zárda. Különösen a fiúcska ijedt meg:

- Én nem engedem, hogy bezárjanak téged! Akkor kivel játszom? - futott hozzá ölelésre tárt karokkal.

- Ne ijedj meg, kisfiam! A zárda is olyan iskola, mint ahol most tanul a testvéred. Annak az alsóvárosi nagy emeletes háznak a szökőkút mellett zárda volt a neve. Apácák, apáca nővérek - velük ti már nem találkoztatok - tanítottak a földszinten, a tantermekben, és ők fent az emeleten laktak. Sokan voltak. Volt, aki az iskolában tanított, volt, aki az óvodában dolgozott, volt, aki az orvosnál. Régen külön iskolában tanították a lányokat, és egy másikban a fiúkat. Az én iskolám a zárda volt. Matild nővér ott tanított meg írni, olvasni - nyugtatta meg a kisfiút édesanyja. Apukád meg polgáriba járt. Így hívták az iskoláját. Az most a kultúrház.

Mire este lett, a kis Szöszike egyre büszkébb lett magára, mert úgy gondolta, hogyha szeptembertől ő is a kápolna melletti sokablakos, emeletes épületben tanul, akkor ő is olyan okos lesz, mint az anyukája.

- Hova mentek a zárdából az apácák? Melyik iskolában tanítanak most? - kérdezte édesapjától este az ágyban.

- Mindenki elutazott, már nem dolgozhatnak iskolában. Van aki kórházban, van aki gyárban dolgozik.

- És aki nagyon szeretett itt tanítani, akit annyira szerettek, mint a mi osztályunk Marika nénit, ő sem maradhatott tovább?- faggatózott tovább.

- Sajnos nem. Már csak néhány városban taníthatnak apácák és szerzetesek - mondta szomorúan. A pici leány is megérezte, hogy édesapja erről nem akar többet közölni. Később megtudta, hogy a nagybátyját Győrben paptanárok, szerzetesek tanítják, és szeret oda járni. Sokáig nem értette, hogy ha az

apácák és a szerzetesek okosak, kedvesek, akkor miért üldözték el őket, miért veszítették el az állásukat.

Amikor kisdíák volt, az iskolában tartották a kötelező órák után a hittanórát. Az első áldozás előtt állók gyakran kaptak papír szívecskét a tisztelendő bácsitól a jó válaszokért, a szépen megtanult imádságokért, a rorátén való részvételért. Karácsonyig szívgyújtó lázban égtek a gyerekek. Őt fehér szívet lehetett átváltani egy bronzra. Három bronzért kaptak egy piros sztaniolból kivágott szívet. Az oltár mellett álló karácsonyfát bronz és piros szívek díszítették, amelyek hátoldalán olvasható volt kis tulajdonosuk neve. Ezek a „Jógyerek-jelek” ragyogtak a legszebben a gyertyafényben. Amikor nyílt a sekrestye ajtaja, a légáramlattól meglibbentek, várakozás csendjében nemcsak az első sorokban, hanem még a templom közepén ülők is hallották, ahogy aprócska angyali fémcsemettyűkként azt csilingelték, hogy itt a földi és az égi jóság összeér.

A második félévben piros szív helyett szentképet kaptak a diákok. Gyönyörűeket, kisebbet, nagyobbat. Biztosan sokan őrzik még ma is őket. Azt, amin a gyermek Jézus egy ártatlan báránykát tart a kezében, azt is, amelyiken Kis Szent Teréz imádkozik, és azokat is, amelyeken oltárképek, magyar és külföldi szentek vannak. Mikor az iskolából hazaérve belépett a kapun, édesapja a szokott módon megkérdezte:

- Ma mit hoztál?

- Ötös meg egy szentkép! - válaszolta boldogan, havonta többször is, és büszkén húzta ki a hátitáskából az ellenőrzőkönyvét és a hittankönyvet. Szeretett templomba járni. Felnőttek, gyerekek együtt énekeltek a karzaton az orgona mellett. Komoly, többszólamú műveket adtak elő a közeli városból érkező szólistákkal, zenetanárok hangszeres kíséretével.

Gimnazista korában többször beszélgetett a második világháború utáni szégyenletes eseményekről édesapjával, aki könnyeivel küszködve emlékezett vissza azokra a hetekre, amikor bekényszerítették a tsz-be. Mesélt a börtönben félholtra vert utcabeli férfiről, Pista bácsiról, akinek a gyerekeivel annyira szerettek játszani. Tudta, hogy vigyázni kell a szavakra, a véleményekre. De nemcsak a nyelvére kellett vigyáznia. Harmadikos volt, amikor egyszer csak meglátogatta a családot az osztályfőnöke, és figyelmeztette őket, hogy ha továbbra is jár a leány misére, nem fogja javasolni, hogy felvegyék a tanárképzőbe, mert világnézetileg éretlen.

Akkor nagyon megharagudott az osztályfőnökére. Ma már úgy gondolja, hogy parancsot teljesített, jószándék vezette. Nehéz feladat volt ez a tanárnőnek is, de nem volt más választása, meg kellett tennie.

Attól a naptól kezdve, mivel nem volt kocsijuk, csak ritkán jutott el misére, templomba. Voltak szerencsésebb fiatalok és idősebbek, mérnökök,

pedagógusok, állami cégeknél vezető beosztásban dolgozók, tanár- és jogászpálánták, akik vasárnaponként beültek az autójukba, „kirándultak” más városokba vagy kis falvakba.

Szöszi ke álma ötödikes kora óta az volt, hogy matematikatanár lesz. Más nem is tudott elképzelni. Sok-sok évn yi tanítás után visszagondolva néha elbizonytalanodott, hogy ez valóban az ő kívánsága volt, vagy édesanyja meg nem valósult álmát teljesítette be, aki annyira szeretett volna ugyanolyan jó tanító lenni, mint Matild néni, de olyan szegénységben éltek, hogy már gyerekként is szükség volt a munkában ügyes kezére és szorgalmára. Szöszi ke édesanyja ösztönösen is kiváló nevelő volt, a legjobb, a legtürelemesebb tanító a gyermekei számára. Soha nem fogalmazta meg, de talán vigaszt hozott a lelkének, hogy ha neki nem is adatott meg, hogy pedagógus lehessen, gyermekének sikerült.

- Egy hivatást Isten tud megszentelni! Jobb lenne, ha más szakmát választanál, ahol nem kell megtagadnod a hitedet! - szötte egyszer az esti beszélgetésbe vívódásait az édesapa. Féltette leányát attól, hogy hiába a sok rejtőzködés, nagy ritkán a titkos utak, mert a „család nyilvántartott hovatartozása”, - a vallásos neveltetés - hátrány lesz.

- Az ötvenes években is derékba törték azoknak az életét, aki nem tetszett nekik - vetette közbe egy másik alkalommal, a jelentkezési lap kitöltésének idején.

Egy „világmegváltó tervekkel” induló, bizonyítási vágytól égő fiatal, amilyen Szöszi ke is volt, természetesen hitt a szüleinek, biztos volt abban, hogy a nehézségektől, az igazságtalanságoktól akarták megvédeni, de naivan azt remélte, hogy szorgalommal, tudással le lehet győzni a gonosz ságot, és a megfélemlítések ideje már történelem.

A főiskolai utolsó félévben a leggyakoribb kérdések természetesen a *Hová mész? Hol fogsz tanítani? Hova adsz be pályázatot?* voltak. Amikor a megyei tanács oktatási osztályán érdeklődött az álláslehetőségekről, az ügyintéző három vidéki iskola címét diktálta, és közben megjegyezte:

- Kislány, ha magának fele ennyire lenne szép a leckekönyve, de a keresztapjának jó helyen lenne a széke, akkor a megyeszékhely valamelyik elit iskolájában is lenne helye.

Összeomlott benne ég és föld. Órákig zokogott egy kis patak partján. Igaza volt édesapjának. Már a pályára lépésnél ott az akadály. Milyen furcsa! Tudta ez a hölgy, hogy van keresztapja. Milyen ridegen, lekezelően közölte, hogy a preferált színtereken nincs helye a vallásos embereknek. Egy tisztviselő, aki az állaspályázatok iránt érdeklődőket fogadta, talán azt is tudta, hogy hány szentkép van az imakönyvében, vagy talán azt is, hogy az egyik pásztorjátékban a templomban ő játszotta a gyermek Jézust. Talán azt is jelentették neki,

hogy egy módszertan órán lebukott. A tanszékvezető egy bonyolult, izgalmas feladatot adott fel. Több ötlet is felmerült, mire sikerült a helyes megoldáshoz eljutnia a csoportnak.

- Na, végre! Gloria in excelsis Deo! - két tenyerét összecsapva ezt a latin mondatot ejtette ki a professzor, majd ugyanazzal a lendülettel rögtön rákérdezett, hogy ki értette. Szöszike, mint a kis Móra Ferkó a Szeptemberi emlékből, azonnal válaszolt, mire ő a „*Van, akinek van klasszikus műveltsége!*” mondattal próbálta „kimosni mindkettőjüket” a szerencsétlen helyzetből. Akkor egyáltalán nem gondolta, hogy esetleg ez a néhány másodperc is szerepelhetett bűnei lajstromán, - de szerencsére nem azon, amit meg kell gyónni -, „csak azon”, ami meghatározta, hogy „el kell dugni ezt a tanárocskát messze vidékre”.

Természetesen nem volt számára szülőfalujában állás, inkább a megyeszékhelyről busszal kijáró tanárjelölttel töltötték be. Néha szerette volna megtudni, hogy ahova felvették, ott a vezetés milyen információkat szerzett be róla? Sok olyan mondat, kérdés hangzott el az első hónapokban, ami lehet, hogy a célzott megfigyelés része volt. Évekig izgult, hogy elveszítheti állását, elszegényedve ott maradnak gyerekeikkel, készülő házukkal, nem tud elhelyezkedni, mert nincs más szakmája, nem kap elfogadható munkát.

A pedagógusoknak évtizedeken át részt kellett venniük egy „Nagy játsz-mában”, nem mertek szembeszegülni. Bűnösök, megalkuvók voltak? Csátákat vívtak lelkiismeretünkkel, álmatlanul forgolódtak, vigaszt kerestek imákban, Péter apostol cselekedeteiben, aki félelmében háromszor is megtagadta Jézust. A rendszerváltozás feloldozást hozott. Nem kell kettős életet élni, nem kell eltitkolni, mint valami szégyenfoltot belső meggyőződésüket, hogy a munkahelyen, a közéletben ne érje elmarasztalás őket.

Amikor gyerekként hazudott valaki, Szöszike mindig nehezen viselte el, nehezen tudott megbocsátani. Édesapja azt szokta mondani, hogy *ne keseredjen el, Isten kihozza az igazságot!* Sem ő, sem Szöszike nem hitte, hogy megéli, hogy pedagógusként együtt dolgozhat a gyerekek nevelésében az egyházak képviselőivel, hogy az önkormányzati iskola ünnepélyein a Bibliából vett idézetek szabadon elhangozhatnak, hogy a felújított állami iskolát megszenteli a helyi lelkész és a pap, hogy az iskolában újra van hittanóra, hogy nyíltan vállalhatja, hogy egy templomi alapítvány munkájába is bekapcsolódott. Néha reménytelennek tűnt, hogy út, igazság, élet egységben lehet a szürke hétköznapi napokban.

Szülei határozták meg nevelési elveikkel, értékválasztásukkal, hogy merre induljanak el gyermekeik az élet labirintusában. Az Igazság útján indították el, és bár zsákutcákkal, kitérőkkel ugyan, de most már azon jár újra, hittel, felebaráti szeretettel. Amit a gyermek Jézus mondott Szűz Máriának abban a pásztorjátékban, az a néhány egyszerű mondat útjelzővé, életigévé változott

Szöszike számára. Lelkében élt a gondolat, hogy szükség van rá, hogy várták őt, és amit tesz, azon áldás kell, hogy legyen, és az jósból, szeretetből eredezhethet.

Szoporyné Szabó Pirooska

Ükapám, a tetszhalott

A családi emlékezet megörzött egy nem akármilyen, de igaz, történetet. Papapótól vagy Mamukától, anyai nagyszüleimtől, hallottam ezt az esetet, amikor Ákoson jártam iskolába két évig, Édesanyám agyműtétje előtt, úgy 1958 körül.

Anyai ükapám, Édesanyám dédapja, Papapó (Kürthy Zoltán nagyapám) nagyapja, Kürthy Károly, a garbolci pap jó néhány évvel az 1905-ben bekövetkezett tényleges halála előtt már meghalt egyszer. Legalábbis úgy tűnt, hogy meghalt. Akkoriban, az 1800-as évek végén, egy nagyon szegény Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei, alig néhány száz lelkes kis faluban, Garbolcon (a Trianon utáni csonka Magyarország legkeletibb csücske) nem volt körorvos, aki szakszerűen és minden kétséget kizáróan megállapította volna a halál beálltát. Amikor meghalt valaki, elsősorban családtag (feleség ez esetben) megállapította, hogy nem mozog, nem reagál semmire, nem lélegzik (tükör próba: a szája elé tartott tükör nem lesz a leheletétől homályos), azaz meghalt. Jó esetben a falusi bába, aki az élet két végén, a születéskor és az elhalálozáskor tüsténkedett a jámbor falusiak körül, megerősítette azt, amit a közvetlen családtagok már úgylis - legnagyobb sajnálatukra - kénytelenek voltak megállapítani, a halál beálltát. Így az idő távlatából, csaknem 150 év okosodás után, megjegyezhetjük, hogy egyik sem volt valami túlképzett szakember, azaz benne volt a döntésben a hiba lehetősége. Így járt szegény ükapám is. Ő volt az a néhány ezrelék, akinél téves volt a halált megállapító döntés. Ükapám ugyanis - akkor még - nem halt meg. Ahogy később elmesélte mindent hallott, ami körülötte zajlott (valószínűleg un. éber kómában volt), azaz hallotta, ahogy a család és a sirató asszonyok elsiratják, virrasztanak mellette az utolsó éjszakán a temetése előtt, de nem képes mozdulni, vagy egyéb életjelet adni, egészen addig, amíg már a koporsó tetőt akarták rátenni és leszegezni. Átvillant az agyán, hogy ha ezek most eltemetik élve, mi vár rá odalent. A legszörnyűbb kínhalál. Minden erejét összeszedve annyit tudott tenni, hogy az egyik kezét a mellén összekulcsolásból kiszabadította és vártalanul lecsüngette maga mellett. Ebből a jámbor falusiak hirtelen megállapították, porszem került a gépezetbe, a halott nem halt meg. Később valóban magához tért és jó néhány évet élt még, egészen 85 éves korában bekövetkezett

tényleges haláláig, de a *majdnem-eltemettek-élve* élménye megmaradt benne olyannyira, hogy Muhi doktort, szatmári orvos barátját, megeskette, hogy ha meghal, szúrja át a szívét, mert mindenképpen el akarta kerülni az élve eltemettek storyt. Amikor aztán tényleg meghalt, 1905-ben, elküldtek Muhi doktorért Szatmárra, aki el is jött. Gumikesztyűvel benyúlt elhunyt ükapám háta alá és már bőrfosztlányok tapadtak a kesztyűre, azaz elindult a test oszlása, de mivel megígérte barátjának, hogy átszúrja a szívét, ezt meg is tette, azaz garbolci ükapámat mégsem temették el élve.

A történet hitelességét az is erősíti, hogy nem régen felvettem a kapcsolatot egy Muhi László nevű szatmári festő-rajztanárral, helytörténésszel, aki a Tabajdi házról, Tabajdi Lajos dédapámról és Tabajdi György Jenő nagyapámról is írogatott a szatmári Friss Újságban és aki megerősítette, valóban élt egy Muhi Zsigmond nevű őse, aki orvos volt Szatmáron és abban az időben praktizált, amikor ükapámmal megtörténtek ezek a halálával kapcsolatos dolgok. Egyébként sem feltételezem drága nagyapámról, Papapóról, hogy kedves garbolci nagyapjáról ilyen morbid történetet találjon ki, ha nem így történt volna meg ténylegesen. Papapó ugyanis Garbolcon született 1885-ben, ott is töltötte gyermekéveit, azaz szem- és fültanúja lehetett a tetszhalottas történetnek.

Sok-sok évvel, évtizeddel később, nem régen, olvastam Alexandre Dumas Egy orvos feljegyzései című regényét, ahol egy megszólalásig hasonló esetet ír le a szerző, azaz abban az időben nemegyszer előfordult, előfordulhatott hasonló eset.

Tabajdi György Pál

Papapó és gróf Teleki Pál

A családi emlékezet szerint, Kürthy nagyapám (nekünk, gyerekeknek csak Papapó), Nagysomkúton (Somcuta Mare) gyermekkorukban sokat volt együtt a későbbi tragikus sorsú miniszterelnökkel, gróf Teleki Pállal. Papapó édesapja, Kürthy Rezső erdővéd, a Teleki birtok főerdésze volt. Gróf Teleki Pál csak néhány évvel volt idősebb nagyapámnál.

A II. bécsi döntést követően, Észak-Erdély visszacsatolásakor, az ákosi vasútállomáson Kürthy nagyapám, a község megválasztott lelkipásztora, köszöntötte (volna) a gróf Teleki Pál miniszterelnök vezetésével bevonuló magyar honvéd hadsereget. Nagyapám az elfogódottságtól alig tudott megszólalni, amikor Teleki megismerte gyermekkori jóbarátját és „Te vagy az, Zoltán?” felkiáltással magához ölelte. Így végződött a nagy műgonddal előkészített fogadó beszéd. Ember tervez, Isten végez, mondhatnánk ezúttal is.

Tabajdi György Pál

A két katona és a sors fonala

Volt egyszer, nagyon régen, egy aprócska falu, ahol a házak fehérre meszelt falai között mindig csodás kenyérillat szállt, és ahol a gyerekek mezítláb futottak végig a poros utcákon. Ebben a faluban élt két kisfiú.

- Szerinted mi lesz velünk, ha nagyok leszünk? - kérdezte az egyik.

- Nem tudom,- felelte a másik - de bármi is lesz, biztos vagyok benne, hogy a sorsnak terve van velünk.

A csillagok ekkor mintha egy pillanatra fényesebben ragyogtak volna.

Évek teltek el, a két fiú felnőtt, és a sors úgy hozta, hogy együtt kerültek katonának. Amikor megérkeztek a laktanyába, csak összenéztek és nevettek:

- Látod? Mondtam én, hogy a sorsnak terve van velünk!

Esténként, amikor a tábor elcsendesedett, a két katona a tűz mellett ült, és arról beszélgetett, milyen lesz majd hazatérni. Egyikük egyszer azt mondta:

- Ha egyszer lesz unokám, szeretném, ha olyan jó barátja lenne valakinek, mint amilyen nekem, te voltál.

- Lehet, hogy az unokáink is találkoznak majd - felelte a másik mosolyogva. Nevettek, beszélgettek, és nem is sejtették, hogy egyszer majd lesz valami, ami örökre összeköti őket.

A katonák hazatértek, családot alapítottak, és az élet ment tovább. A barátáguk emlékké szelídült, de a sors fonala csendben tovább szövődött.

Sok-sok évvel később egy nagyvárosban egy fiú és egy lány találkozott. Nem tudták, hogy a közös történetük már régen elkezdődött, még azelőtt, hogy ők megszülettek volna. A fiú Pocsajból származott, ott nőtt fel, ugyanabban a faluban, ahol a két katona is. A lány pedig minden nyáron ugyanoda járt a nagyszüleikhez az iskolai szünidőben. Lehet, hogy gyerekként elmentek egymás mellett a bolt elé, vagy ugyanazon a padon ültek a játszótéren.

Most azonban felnőttként, már valóban megismerték és megszerették egymást: sorsuk végleg egybe fonódott.

Ahogy teltek a hónapok, egyre többet meséltek egymásnak az életükről, s csodálatos titokra derült fény.

- Tudod, - mondta egyszer apu - hogy az én anyukám és a te nagybátyád osztálytársak voltak?

- Tényleg? - csodálkozott anyu. - Akkor biztos sok közös emléküik van.

Aztán egy este újabb titok került elő, mint egy régi kincs a padlásról.

- Képzeld, - mondta anyu - az én nagyapám és a te nagyapád együtt voltak katonák.

- És mindketten ugyanabból a faluból jöttek - tette hozzá apu. - Ismerték egymást már gyerekkoruk óta.

Csak ültem, és úgy éreztem, mintha egy mesét hallgatnék, amelyben minden szereplő valahogy láthatatlan szálakkal kapcsolódik egymáshoz. Aznap este elképzeltem a két barátot, a tűz mellett, szinte hallottam a beszélgetésüket:

- Vajon mi lesz velünk, ha hazamegyünk? - kérdezte az egyik.

- Ki tudja - felelte a másik. - A gondviselés néha furcsa dolgokat művel.

És valóban így lett. S megértettem: én vagyok az a valaki, aki miatt a két katona története tovább él. Aki miatt a múlt és a jelen összeér. Aki miatt a sok apró véletlen egyszer csak értelmet nyer. Most már értem: a sors lassan és türelmesen dolgozik. Mint egy láthatatlan kézműves, aki hosszú évek alatt szövö a legszebb történeteket.

A két falubeli fiúból lett katona útja úgy fonódik össze, hogy végül lesz egy közös dédunokájuk.

Én pedig büszkén mondom: Ez az én életmesém.

A két katona sors fonalának folytatása én vagyok.

Tarján Péter

Nápolyi

Amit elmesélek a nagymamámmal történt meg, ő mesélte nekünk.

A történet Bihardancsházán történt, amikor Zsófi mama 10-11 éves volt. 1959-60-ban Dancsháza Hajdú-Bihar megye legkisebb faluja, Sárreten található. Mama 8 gyermekes családból származik, akik a faluban gazdálkodással és földműveléssel foglalkoztak.

Mivel abban az időben nem jutott pénz nassolásra, mama az iskola után délutánonként elment vizet hordani a kútra az idős embereknek, illetve a boltba bevásárolni. Ekkoriban olyan harmadik, negyedik osztályos kisdiák lehetett. Legfőképpen Édes nénihez járt, mivel őt nagyon szerette.

Szóval a vízfordásból és bevásárlásból kapott alkalmanként 10-20 fillért, amit gyűjtött, mert kakaós nápolyit szeretett volna venni a pénzből. Volt neki egy bőrkabátja, aminek a belső részébe kis zsebet varrt. Ebbe gyűjtötte a munkával megkeresett fizetését. Mivel akkoriban 20 Forintba került 1 kg kakaós csemege, sokat kellett dolgoznia érte.

Egyik nyári délután a munkája után ment haza, amikor arra lett figyelmes, hogy az udvarukban lévő diófa alatt két nővére Mari és Kati, valamint unoka-testvérei Pityu és Pirike nevetgélnek, vihognak és közben nápolyit esznek, majd oda kiabálnak neki, hogy a te nápolyidat esszük.

Mama kérdezte: - Hogy-hogy a nápolyimat?

Ekkor mondták el neki, hogy a kabátjából kivették a pénzét és a boltban abból vették meg magunknak...!

Zsófi mama beszaladt a házba és látta, hogy a kabátja nem ott van ahol hagyta és bizony hiányzik belőle az ő megtakarítása. Sírva fakadt, és elmondta az édesanyjának, mit műveltek a testvérei...

... hát nem tették ki az ablakban, amit kaptak a szüleiktől...

Szóval:

... mint a mesében a kicsi dolgozott, mint a szorgos hangya a lusta nővérei pedig a könnyebb utat választották.

Tóth Evelin

Az örömhözó fagylalt

Ez a történet egy nagyon vicces emlék, amelyen az egész család ma is jókat nevet. Klári mama mesélte el nekünk, hiszen vele történt meg ez a kaland.

A nagymamám nagyon eleven, csintalan gyerek volt. Az édesanyja gyakran mondogatta róla, hogy még egy fiúnál is elevenebb természetű. Ők Nyírmadán laktak, Szabolcs –Szatmár-Bereg vármegyében. Mama akkoriban körülbelül tíz-tizenegy éves lehetett, nagyjából annyi idős, mint most én, vagyis negyedik-ötödik osztályos.

Egy unalmasnak tűnő héten egyszer csak támadt egy ötlete: feldobja az egyik napot, és örömet szerez az összes gyerekeknek.

Azt mondta, az anyukájának, hogy adjon neki pénzt, mert az iskolába kell vinni. Az édesanyja bízott benne, és oda is adta neki.

Azonban a pénz nem az iskolába kellett.

Mama az összes iskolatársát értesítette, hogy menjenek vele a fagyizóhoz, és a gyerekek rögtön, örömmel csatlakoztak hozzá.

Azt a pénzt, amit elkért anyukájától, mind elköltötte fagylaltra. De nemcsak magának vett: minden gyereket megajándékozott ezzel a fagyos csemegével.

Az összes pénz elfogyott, amit kapott, de boldog volt, hogy látta, hogy a többiek is örülnek. Akkoriban ugyanis a szegénység miatt nem jutott mindenkinek ilyen finom édesség.

Amikor azonban, kiderült, hogy nem az iskolába kellett a pénz, hanem arra, hogy a falu összes gyerekének fagyit vegyen, volt ám nagy haddelhadd! Hiába mosták meg alaposan a fejét, ezután sem lett kevésbé eleven.

Gyerekként mama úgy gondolta, hogy jót tett, hiszen örömet szerzett másoknak. Felnőttként már ő is belátja, hogy talán nem így kellett volna cselekednie.

A mai napig, amikor fagyaltot eszük, eszünkbe jut ez a történet, és mindig jól nevetünk rajta.

Tóth Vivien

Rontott szelvény

Dédnagybácsikám emlékére.

A csipketerítővel lefedett kisasztalon megszólalt a kókadozó virágokat tartalmazó váza melletti vonalas telefon. Egyszer. Kírtató csörgés után még egyszer.

- Ki a fene lehet az már megint, mi ilyen fontos?! Jövök már, jövök... - mondogatta magának a középkorú asszony, aki a konyhában tésztát dagasztott. Kora reggel volt, a nap alig kelt még fel, s máris hívta őt valaki. Kezeit megmosta, alaposan megtörölgette, majd a sokadik csengésre felvette a telefont. A vonal másik felén a hölgy bemutatkozott és elmondta, kit keres. Máriát kereste és, úgy tűnik, meg is találta.

- Sajnos rossz hírt kell közölnöm Önnel. A nagybátyja, Koczman Mihály tegnap este tragikus körülmények közt meghalt.

- Koczman Mihály? De hiszen ő már... hogy is mondja? Nagybátyám? Az ifjabbik? Istenem! Hogy történt?! – kérdezte, szinte szóhoz sem jutott, könynyeit próbálta elfojtani. A rendőrségtől telefonáló nő nem adott ki információt, azt mondta, azt csak személyesen lehet kérni. De Mária ezt már nem hallotta. Letette a telefont és sírásba kezdett. Hogy bánatát csillapítsa, folytatta a tészta dagasztását.

*

Mihály már megint a kora reggeli vonaton ült. Reggel, mikor eljött családjától, senki sem kérdezte, hová megy. Egyrészt azért nem, mert még szinte mindenki aludt. Másrészt pedig azért nem érdeklődött senki, mert mindenki pontosan tudta, hová igyekezik oly nagyon: a „lovira”, a szezonnyitó lóvágára, amelyről már hetek óta beszélt, annyira várta. Nem szépítem: ez volt a szenvedélye. Mind közül a legnagyobb szenvedélye. Lóversenyekre járt, szinte minden hétvégén, s olykor téteket is rakott – általában csak olyankor, ha biztos volt a dolgában. Ritkán vesztett pénzt ezen a hobbin, általában nyert, bár nem túl nagy összegeket, hiszen csak a biztos befutókra tett, ahol a szorzó mindig nagyon alacsony volt. A vonatút gyorsan eltelt, bár ennek főleg az izgatottság és a várakozás volt az oka. A lóversenypálya előtti főcsarnok máris tele volt emberekkel. Ki-ki mosdóba ment el, harapnivalót vett magának, jegyeket vásárolt vagy éppen tétet rakott. Mihály elsőként a fogadó pult-hoz ment. Előzetesen, már napokkal hamarabb alaposan áttanulmányozta az

induló lovakat, így a sort kiállva csak elővette zsebéből a kis, összegyűrt papírfecnit, széthajtogatta és sorrendben felolvasta a befutó lovasok számait. Ő úgy ítélte meg, rájuk lehet biztosan fogadni mindenféle kockázat nélkül, hiszen mindig is az élvezőnyben voltak. Meg is tett egy nagyobb tétet, ezúttal ötezer forintot - csak néhány nappal azelőtt kapta kézhez ehavi fizetését és gondolta, meglepi a családját azzal, hogy kicsit emelkedett összeget visz haza. A kisasszony, aki a pultban ült, hamar megrakta a tétet, kiállította a szelvényt és a férfi kezébe nyomta. Ő pedig boldogan állt odébb, hogy magára a futamra is jegyet válthasson. Néhány perc múlva már mosolyogva ült a helyén, s egy almát evett. Közben a szelvényre is rápillantott és csak ekkor vette észre: a kisasszony elrontotta a tétet! Egészen mást jelölt első befutóként, épp azt, akire Mihály soha egy vasat se rakott volna. Szörnyű harag kerítette magába a férfit, a vér a fejébe szállt, s kedve támadt volna visszamenni a pulthoz, hogy jól megszidja a figyelmetlen nőt. Még ilyet! Hogy az ő tétet elrontás! Hogy a legesélytelenebb lóra tegyen tétet! Ha meglátja valaki ezt a szelvényt, menten kineveti! Nem ment azonban vissza, hisz a nagy tábla mindig is ott függött: reklamációt fizetés után nem fogadnak el. Így hát ahelyett, hogy tovább mérgelődött volna az elvesztett - igen magas - összeg után, inkább belemerült abba, hogy a helyezkedő közönséget figyelte. Mellé egy szimpatikus, nagyjából vele egykorú férfi ült le.

- Én a hetesre tettem! Maga is? Szinte biztosan ő lesz a befutó!

- Ne is mondja! Rá tettem volna én is... hisz biztos az első hely! De elrontották a szelvényemet. Négyest írtak rá helyette.

- Na ez az igazi szerencsétlenség! Reménykedjünk, hogy azért valami bejön a rakott tétjeiből!

- Úgy legyen! - hagyta rá Mihály, majd mindketten csendben maradtak, hisz eldőrdült a futam kezdetét jelző lövés, a lovak pedig nekiiramodtak a hatalmas pályán megtenni a kört. A lovak sokáig egymás mellett futottak, sokkal szorosabbnak látszott a verseny, mint ahogyan az általában lenni szokott. A nézőtér egy emberként őrzöngött, kiabált, ahogy csak bírt szurkolt mindenki a saját jelöltjére. Mihály most az egyszer csak csendben, feszülten ült és figyelt. Azért persze a szokásos érzések lejátszódtak benne, mint rendszeren ilyenkor. Az erős izgalom, izgatottság, miközben a lovak sokáig fej-fej mellett haladnak, egyik leelőzi a másikat, majd amaz pedig helyben marad, visszaesik a ranglistán. Bizony ezek a lóversenyek legidegőrlőbb pillanatai. Mihály látta, ahogyan a hetes ló elsőként közelít a cél felé, így inkább oda sem nézett. Saját lábait nézte, s gondolataiba merült. Az zökkentette ebből ki, hogy a közönség egy hangos és meglepett, csalódott „Ó”-ban tört ki. Valamiért elégedetlenek voltak. Mihály ekkor pillantott fel, s csodát látott: a négyes ló volt egyedül

a célvonal túloldalán, a többi pedig éppen akkor futott be sorban. Második a hetes, harmadik a kettes volt, s véletlenül a szelvényen is így szerepeltek.

- Barátom! Hisz te nyertél! Nagyon sokat! Megtízszerezted, de lehet, hogy ötvenszerezted a pénzed! Biztos vagyok benne, hogy senki más nem fogadott erre a sorrendre! Csaknem gazdag vagy! - örvendezett a mellette ülő. Arcán persze árnyalatnyi csalódottság is feltűnt, hiszen ő maga nem nyert semmit, csak veszített. Mihály az öröm első perceiben fel sem fogta, mi történt, s csak utána kezdett kiáltozni, éljenezni, kezében pedig a szelvényt lobogtatta.

- Megyek is, beváltom és megyek haza! Sosem volt még ennyi pénzünk! Mit fognak szólni! Mennem kell! - mondta örömeiben Mihály.

- Menj csak, gyorsan! Immáron gazdag vagy. - mondta a férfi, Mihály pedig böszven bólogatva felállt és elsietett a pult felé. A pultban ülő hölgy is felderült, látva a szelvényt, s kifizette az összeg sokszorosát. Rengeteg pénz volt az, csak több kötegben tudta Mihály betenni a táskájába. Ilyet sem látott még: egy táska tele készpénzzel. Maga az álomvilág volt ez, s már azt tervezgette, mit fog a családnak venni belőle. Ezen sem gondolkozott azonban sokáig, csakhamar elindult vissza, a vasútállomás felé, hogy minél előbb otthon lehessen. Felült az üresen várakozó vonatra, az idő pedig a szokottnál is lassabban telt, mire végre kigördült a gőzmozdony a pályaudvarról. Legalább fél óra eltelt már az elindulás óta, azóta, hogy a gőzös szerelvény vígan zakatolt a napsütötte tájon. Míg az ablakon meredt kifelé, egyszeriben egy ismerős alak ült le mellé, sört iszogatva. Odanézett és csakugyan az volt: a férfi, aki mellette ült a futamon.

- Nahát, micsoda meglepetés!

- De még mekkora! Nem gondoltam volna, hogy maga is Vác felé megy! - mondta Mihály.

- Pedig arra megyek. Ott lakom. - mondta.

- Én pedig Kosdon. Micsoda véletlen egybeesés!

- Egészen meglepődtem, mikor megláttam. De hová tettem a tisztességem... még be sem mutatkoztam! Csaba vagyok.

- Én pedig Mihály. - mondta ő is, majd kezét fogtak. Egy ideig szótlanul ültek, majd sokat beszélgettek: családról, lakóhelyről, régi történetekről. Mikor Mihály éppen az ötvenhatos eseményekben való részvételéről kezdett volna beszélni, a mögöttük lévő ülésen valaki rágyújtott egy cigarettára, ennek fejében pedig még az ablakot is kinyitotta, hogy a mozdony füstje ömöljön befelé.

- Nem tudom, hogy van veled, de én rosszul vagyok a füstszagtól... nem megyünk hátra levegőzni? - ajánlotta fel Csaba. Mihály egyetértett, ő sem szerette a cigarettafüst szagát, ellenére annak, hogy régen nagy dohányosként volt ismert. Mióta leszokott, egészen megutálta a jellegzetes szagot, így hát

felálltak a helyükről, s végig sétáltak az egész szerelvényen, leghátulra, ahol ki lehetett menni az utolsó vagon végére, a szűk helyre. A levegő friss volt, süvített mellettük. Láthatták az utat, melyet maguk mögött hagytak. Hamar maguk mögött hagyták Gödöt, majd Sződligetet. Vác következett, a bemon-dást még kint is hallani vélték.

- Sajnálom Mihály. Így jártál. Ne légy ennyire hiszékeny. Bár, most már mindegy. Minden mindegy - mondta hirtelen Csaba, amikor épp megpillan-tottak a nem is oly messzi távolban egy közeledő szerelvényt a párhuzamos sínen, az ellenkező irányból. Mihály egy szót sem értett az egészből, nevetni akart, hisz azt hitte, valami viccet mesél újdonsült barátja. Ám ez nem így volt. A férfi kitépte a kezéből a pénzzel teli táskát, a kezében lévő sörösüveg-gel pedig erős ütést mért a fejére. Mihály előtt elsötétült a világ, tartását el-vesztette, eszméletével együtt. Azt még észlelte, hogy mi történt, de nem tudott ellene tenni semmit, hisz olyan hamar történt.

Lelőkte őt. Csaba egyetlen, határozott mozdulattal lelökte Mihályt, egye-nesen a szemből érkező vonat elé. Semmi esélye nem volt a túlélésre.

*

Mária befejezte a tésztadagasztást. Sokat gondolkozott közben. Végiggondol-ta mindazt, ami Mihályhoz fűzte. Gyerekkora emlékeit, későbbi élményeit, amelyeket nagybátyjával élt át. Könnybe lábadt szemeit alaposan megtöröl-gette. Időközben újabb telefon futott be hozzá egy másik rokontól, aki el-mondta neki, mi és hogyan történt. Persze az egész úgy homályos. Homályos, mégis tragikus. Mihályt hazavárta szerető családja. S ő sosem fog hazatérni többé egy ilyen szörnyű ember miatt. Mária újra sírva fakadt. Most nem tar-tóztatta magát, hagyta, hadd sírja ki magát, ezzel is könnyítve a gyász okozta sokkon. Azt azonban már ekkor tudta – ez a tragikus történet még sokáig a család része lesz. El fogja mesélni gyermekeinek, azok gyermekeinek, s tán még azok gyermekeinek is... Hosszú évtizedeken át.

Turóczi Levente

Ne hozz semmi marhaságot!

A tizenegy éves kislányom egy téli vacsorára kínai fűszeres instant tésztát készített. A csomag tartalmát egy fehér, zománcozott lábasban főzte meg. Mosogatás közben vettük észre, hogy a lábas belseje kanári sárgára színeződött. A főzőlé színe és a fűszerek markáns illata még többszöri, alapos elmosás után is megmaradt. Ez az apró élmény egy harminc évvel ezelőtti, hasonló esetet juttatott az eszembe:

A mamával a piacra kellett mennem minden szombat reggel. Soha nem értettem, hogy miért nem jó később vásárolni, de nem volt választásom. A barátaim ilyenkor még az álmaikban fűzték a lányokat, én meg már öltöttem.

- Hatkor indulunk, Fiam! - rikácsolta nagyanyám olyan hangerővel, hogy a kakasunk másodjára is elkukorékolta magát.

Néha azon gondolkoztam, hogy a hajnali vásárlás is csupán a tizenöt éves idegrendszerem felőrlésének egyik hatékony módja. A másik különösen kellemes élmény a Hajdúkocka - a remek mosógépünk - dübörgésére kelni. Az idegesítő rázkódás még a maradék életet is kiverte belőlem, de legfeljebb halk dübnyögésre futotta tőlem tiltakozásként.

A vita elkerülése érdekében inkább egykedvűen kapaszkodtam a sárga, orosz kerékpáromba, amelyre már este rátettem a nagy fonott kosarat. Negyedórás út után kiértünk a piacra, ahol az ismerős kofák már kedvesen integettek. Rutinszerűen bevásároltunk mindent a szokott helyeken, és indultunk is haza.

Ahogy egyre cseperedtem együtt nőtt az alvásigényemmel az egom is. Tapasztalt kamaszként megállapítottam, hogy ezeket a bonyolult alapanyagokat kilenc után is teljes biztonsággal meg lehet venni.

Ezen a nyári szombaton más volt a helyzet. Mama nem érezte jól magát, így ő otthon maradt. Persze nekem nem volt pardon, ekkor is hajnalban kellett bevásárolni.

- Indulj fiam, mert nem lesz semmi! - mondta most kicsit kedvesebben, mint általában szokta.

- Ahan, hát hogyan - válaszoltam „kitörő örömmel”.

- Írtam listát is, hogy nehogy lemaradjon valami. - azzal átnyújtotta a gyöngybetűkkel teleírt papírdarabot igényesen összehajtva, már csak a viaszpecsét hiányzott róla.

- Paradicsom, hagyma, tojás, túró, csirkecomb, lapocka... - olvastam kelletlenül a végtelennek tűnő listát, mintha egy messzi-messzi galaxisból küldték volna. A lista végén útravalóként ott állt a parancs: „*Ne hozz semmi marhaságot!*”.

Gyorsan kitekertem a piacra, hogy minél előbb le tudjam egyedül a vásárlást. Tételről-tételre haladtam végig a listán, az ismerős kofáknál mindent megvettem, és a hentesnél is pillanatok alatt végeztem.

Éppen indultam volna vissza a bicajomhoz, amikor a termelői soron megláttam egy nénit, aki csodaszép, egyforma fehér paprikákat árult. „Na, jó, ebből vinni kell egy finom lecsóhoz!”, futott át az agyamon, és azonnal oda is mentem az asztalhoz.

- Csókolom, kérnék vagy másfél kilót ebből a szép paprikából! - mondtam sietősen.

- Fiatalember, ez bogyzislói paprika, akkor is kér? - kedvesen közölte a fejkendő idős néni, amire nem is igazán figyeltem.

- Pont jó lesz - válaszoltam kellő magabiztossággal, bár a felét sem hallottam, amit nekem mondott, mivel már alakult fejemben a rizses lecsó receptje.

A fehér csodák elpakolása után visszaszaladtam a henteshez egy kis virsliért, de ezután már tényleg siettem haza ezzel a csodálatos ötlettel.

Az ebéd már kész volt, anyu tegnap megfőzte, de úgy gondoltam egy kis vacsorával majd én meglepem őket.

Otthon a listát leraktam, ellenőriztem még egyszer, hogy minden tételt megvettem. Büszke voltam magamra. Mama rám nézett a kanapéről és elmosolyodott.

- Szépen bevásároltál - hangzott elismerően.

Ebéd után megnéztük az időmérő edzést, - persze megint Schumacher volt a leggyorsabb - majd hasonló sebességgel kezdtem el főzni.

A hagymát, a paradicsomot és a paprikát - amelyből egyet félreraktam - összedaraboltam és elkezdtem összerottyantani.

A lecsó illatozott a konyhában, gyanúsán gördülékenyen ment minden. Mama egyszer-kétszer benézett, és megjegyezte, hogy nagyon finom illata van a vacsinak. Persze tudta, hogy jó lesz ez, mert ő tanított meg főzni.

Kis idővel később a rizs is megfőtt, már csak a virsli hiányzott belőle. „Na, gondoltam, ideje lesz megkóstolni a remekművet”. Ugyanis otthon nem volt divat végig enni a főzést, ami most hiba volt... Az első falat pokoli volt, felgyújtotta a számát, a másodikra már nem is volt szükség. Letettem a fakanalat, és kétségbeesetten ordítva hívtam ki mamát a konyhába.

- Valami baj van! Ez a lecsó... nem lecsó! Ez... ez... mérég! - nyögtem, miközben úgy könnyeztem, mintha a *Titanic* végét néztem volna.

Mama megvizsgálta az „ételt”, - de volt annyi esze, hogy nem ízlelte meg -, és kellő szakértelemmel kezdte meg az oknyomozást.

- Gondolom erős pirospaprikát tettél bele... - kezdte a vallatást.

- Dehogya is! Az nem is ilyen könnyefakasztó! - vágtam rá sértődötten.

- Akkor mi lehet ilyen? Erőspaprikából főzted, mi?! - folytatta.

- Biztos, hogy nem! Meg tudom tán' különböztetni a zöld és a fehér paprikát, de egy szépet eltettem neked. Nézd meg magad! - puffogva hoztam ki a spájzból az utolsó gyönyörűséget.

- Te gyerek, hát ez bogyzslói! - kiáltott fel, majd nevetésben tört ki.

- És akkor mi van? Az öreg kofa is valami hasonlót motyogott - magyaráztam egyre ingerültebben.

- Ez méregerős, és főzés közben ráadásul meg is keseredik - mondta, de most már kedvesebben.

- Hát jó...- feleltem elszomorodva. A dicsőség helyett teljesen megsemmisültem.

- Na, nincs semmi baj! Csak a lábast is dobd ki, mert minden méreg erős lesz benne... - tanácsolta.

Nem volt szokásunk kidobni az ételt, de ezt most kivittem a kukába. Zokni kutya szaladt is felém nagy örömmel, a lábas miatt azt hitte ő kap valami finomat.

- Jaj, Zokni kutya, ebből bizony nem eszel! Ez nem kaja, ez méreg! - mondtam neki vigasztalóan.

A fárasztó nap után hazatérő anyukám nagyon örült a virslinek kenyérrel és a paprikával, ő ugyanis szerette az erőset. Anyut nem avattuk be a mi kis titkunkba, de a vacsoraasztalnál azért megjegyezte nagyanyám:

- Jövő héten újra együtt megyünk a piacra!

Dr. Udvardy Antal

Édesanyukám életmeséje

Minden családban vannak olyan történetek, amiket ezerszer hallottunk már a vasárnapi ebédeknel, és minden család életében vannak olyan városok, amik többet jelentenek egy egyszerű pontnál a térképen. Nekem az egyik ilyen hely Cambridge, mert ott születtem. Bár ez ma már csak egy száraz adat az iratimban, a családukban mindenki ismeri és szereti azt a várost, szinte zárán-dokhely lett számunkra. De van egy másik, legalább ennyire fontos helyszí-nünk is: Balassagyarmat. Édesanyám ott született és ott járt óvodába. Később Debrecenbe költöztek a nagyszülői közelség miatt, és anyu ettől a várostól kapta meg az igazi iránymutatást az életéhez.

Már az óvodában feltűnt az óvónőknek, hogy anyu nem egy átlagos kislány: szóltak a nagyszüleimnek, hogy annyira hajlékony és ügyes mozgású, hogy ezt semmiképpen ne hagyják figyelmen kívül, amikor iskolát választanak neki.

Így került végül a debreceni Bocskai István Általános Iskola sporttagozatos osztályába.

Anyu mesélte, hogy egy sorsfordító napon megállt a tornaterem ajtajában, ahol éppen szertorna edzést tartottak. Csak nézte a gyakorlatokat, és azonnal tudta, hogy ezt ki akarja próbálni. Onnantól kezdve nem volt megállás. Nem telt bele sok idő, és már országos versenyek győzteseként élte az életét. Persze én, aki most szintén sportolok, tudom, hogy ez az időszak nemcsak a csillogó kupákról és az érmeokről szólt, hanem a „szürke” hétköznapiokról is: a végtelen, monoton edzésekről, amikhez hatalmas fegyelem kellett.

Azonban a sportnak van egy sötétebb oldala is, amit anyu a saját bőrén tapasztalt meg. Egy tanévzáró tornaversenyen súlyos balesetet szenvedett: talajgyakorlat közben rosszul érkezett a kezére, és nyílt törést szenvedett. A baj sokkal nagyobb volt, mint bárki hitte volna az elején: nemcsak a csontja tört el csúnyán, hanem a mozgató- és érzőidegek is megsérültek.

Fél éven át tartó, mindennapos rehabilitáció következett, és még több műtét várt rá. Ez óriási feladat volt a nagyszüleimnek is. A sportkarrierje ott és akkor végleg kettétörhetett volna, ha nincsenek mögötte a szülei és az edzői, akik végig hittek benne. De anyu nem adta fel. A rengeteg, néha kilátástalannak tűnő munka végül meghozta a gyümölcsét: nemcsak meggyógyult, hanem a bal keze végül még erősebb is lett, mint a jobb. Ebből tanultam meg én is, hogy a legmélyebb gödörből is ki lehet mászni.

Ami viszont nagyon fontos, hogy anyunál a tanulás sosem volt másodlagos a sport mellett. Nagyon szorgalmas volt, és végül matematika-testnevelés szakon végzett a főiskolán. Én is tőle örököltem a matek szeretetét, és szerencsére eddig elég jól is megy. A főiskolai évek alatt talált rá édesapámra, aki szintén nagy sportoló volt már fiatal korában is: először futóatléta, aztán pedig focista.

Ketten együtt vágta bele életük legnagyobb kalandjába, amikor közvetlenül a főiskola után kimentek Angliába. Az ott töltött évek azonban nem voltak mindig könnyűek. Meg kellett tanulniuk bízni magukban és küzdeni a céljaikért. A kezdeti nehézségek, a munkakeresés, a honvágy, és hogy messze voltak a családtagoktól nem megtörték, hanem megerősítették őket. A sporthoz ott is hűek maradtak, hiszen tornaklubokban dolgoztak és töltötték a fiatal éveiket. Ott született meg a bátyám, Marci, majd két évvel később én is. Végül tíz év után költöztünk haza Magyarországra, mert a család ereje és a hazahúzó szív győzött.

A szüleim rengeteg tapasztalattal és egy kicsit más szemlélettel tértek haza Angliából. Itthon testnevelő tanárként, sőt, egymás kollégáiként kezdtek el dolgozni. Most ezt az angliai tapasztalatot használják Debrecen nemzetközi iskolájában, ahol magyar és külföldi gyerekeket tanítanak a sport szeretetére

és a kitartásra. Szerintem ez fantasztikus, mert így az angol tudásukat is tudják használni a munkájuk során.

Én is ugyanazt a pörgős életet élem most, amit ők régen: hétköznap iskola után azonnal edzésre megyek, hétvégén pedig versenyek vannak. Tízéves korom óta az uszonyos úszás a mindenem. Ez néha nehéz, mert sok mindenről le kell mondanom a barátaimmal szemben, de tudom, hogy anyunak is ez volt az útja.

Ebben a sportágban a bátyám, Marci a legnagyobb példaképem. Ő is uszonyos úszó, és bár még ő is fiatal, már világkupa-győztes! Hihetetlen tehetség, és látom rajta, mennyire komolyan veszi az egészet. Ha így folytatja, szerintem egészen fényes nemzetközi karrier áll előtte, és én leszek a legbüszkébb öccse.

Nálunk a sport tényleg összehozza a családot. Ennek a legmenőbb példája a mostani hétvége lesz: közösen vágunk neki az Ultrabalatonnak! Váltóban fogjuk lefutni a hatalmas távot a tó körül, ahol mindenki beleteszi a maga részét. Én már most izgulok, de tudom, hogy ez a verseny pont olyan, mint a családuink története: mindenki átveszi a stafétát a másiktól, bátorítjuk egymást, ha valaki elfárad, és a végén együtt érünk be a célba.

Marcival együtt a szüleinktől kaptuk meg az erőt a nehézségek leküzdéséhez. Naponta látom rajtuk a példát, és bár néha fárasztó a sok edzés, tudom, hogy ez készít fel minket az életre. Anyu és apu történeteiből tanultuk meg, hogy egy jó csapattal – ami nálunk a családuink – bármilyen akadályt le lehet győzni.

Vad Péter Dávid

Vargáéknál még a kutya is iskolába jár!

Egy szép tavaszi reggel volt, amikor az iskolába indultunk, és még nem is sejtettük, hogy ez a nap különleges és emlékezetes lesz az egész család számára. A mi családuinkban minden gyerek iskolába jár, de aznap kiderült, hogy nem csak mi tartjuk ezt fontosnak.

Már az indulás sem ment teljesen zökkenőmentesen. Anyukám vitt engem autóval, de a reggeli sietségben véletlenül rossz irányba indultunk el. Mivel a nővérem már akkor is a városban található Földes gimnáziumba járt, megszo-kásból arra vettük az irányt. Egy ideig fel sem tűnt a hiba, csak később vettük észre, hogy nem a megfelelő úton haladunk. Ekkor gyorsan visszafordultunk, és végül a helyes irányba mentünk tovább, de már nagyon siettünk, nehogy elkéssek. A kapkodás miatt azonban észre sem vettük, hogy a kapu nyitva maradt. Otthon eközben a kutyánk, aki nagyon kíváncsi, játékos és mindig

tele van energiával, észrevette a lehetőséget, és kiszökött az udvarról. Mivel hozzánk nagyon ragaszkodik, valószínűleg utánunk indult, és követni kezdte az utunkat egészen az iskoláig. Mi erről mit sem tudtunk. Én nyugodtan beérttem az iskolába, elkezdődtek az órák, és minden a megszokott rendben zajlott. Közben apukám hazaért, és hamar észrevette, hogy a kutya nincs sehol. Először az udvaron kereste, majd a ház körül, de amikor nem találta, egyre jobban aggódni kezdett. Felhívta anyukámat, aki szintén nagyon megijedt, hiszen fogalma sem volt, mi történhetett. Nem sokkal később egy bejegyzést is közzétett a közösségi oldalon, hogy segítséget kérjen az eltűnt kutya megtalálásához. Rövid időn belül sok visszajelzés érkezett, többen is jelezték, hogy látták a kutyát különböző helyeken, és volt, aki arról számolt be, hogy az iskola irányába tartott. Eközben én még mindig semmit sem sejtettem az egészből, és részt vettem az órákon, mint bármelyik másik napon. Amikor elérkezett a nagyszünet, lementünk az iskola udvarára. Ott azonban váratlan és meglepő látvány fogadott. A kutyánk az udvaron állt, mintha teljesen természetes lenne, hogy ő is oda tartozik. Nyugodtan és vidáman viselkedett, láthatóan örült, hogy megtalált minket. Nagyon meglepődtem, és először nem is értettem, hogyan kerülhetett oda. A tanárok is hamar észrevették a különös helyzetet, és gondoskodtak arról, hogy a kutya biztonságban legyen. Értesítették a szüleimet, és addig is figyeltek rá. A kutyánk láthatóan élvezte a figyelmet, és teljes nyugalommal viselkedett, mintha csak egy új tanuló lenne az iskolában. Nem sokkal később apukám megérkezett, és hazavitte a kutyát. Bár egy kicsit megdorgálta, azért látszott rajta a megkönnyebbülés, hogy nem történt semmi baja. Mi is nagyon örültünk, hogy épségben előkerült, és hogy ilyen különös módon került elő.

Azóta is gyakran eszünkbe jut ez a történet, és mindig mosolyogva meséljük el. Nem mindennapi dolog, hogy egy kutya utánad megy az iskolába, de nálunk ez is megtörtént. Így vált valóra a mondás, amit azóta is gyakran emlegetünk, hogy Vargáéknál még a kutya is iskolába jár!

Varga Bálint

A zene a családukban lakik

Az én családomban a zene nem csupán egy hobbi vagy valamilyen háttérzaj a rádióból. Nálunk a muzsika a levegővételhez hasonlóan természetes dolog. A nagymamám, aki a falunkban a cigány nemzeti önkormányzat vezetője és mindenki tisztelt „mamája”, gyakran mondhatja, hogy a mi családukban a zene úgy öröklődik, mint másoknál a szemszín vagy a hajszín. Ez a mi láthatatlan kincsünk, amit évszázadok óta hordozunk magunkkal.

A történetünk messzire nyúlik vissza, egészen az űktatámig, aki híres hegedűs volt. A családi legendárium szerint Kecskeméten, egy neves zeneiskolában tanulta meg a hegedülés csínját-bínját. Amikor ő játszani kezdett, megállt az idő. A mama mesélte, hogy az emberek még az utcán is megtorpantak, letették a dolgukat, és csak hallgatták azt a varázslatos, síró-nevető hangot, ami a hangszeréből áradt. Olyan volt az, mintha a hegedűje beszélni tudott volna. Később a déditám vette át a stafétát. Ő a nagybácsikkal közösen egy igazi, hamisítatlan cigányzenekart alapított. Akkoriban még nem volt lakodalom nélkűlük; bejárták a környéket, és ahol megjelentek, ott garantált volt a jókedv. Gyakran emlegetik a családi összejöveteleken, hogyan zengett a hegedű, a brácsa és a bőgő, miközben a násznép hajnalig ropta a táncot. A mama szerint a cigány zenének különleges lelke van: ha szomorú, akkor is gyönyörű, ha pedig vidám, akkor nincs olyan ember, akinek ne indulna meg a lába. Nálunk a hagyományok tisztelete a mindennapok része. Amikor összegyűlik a többgenerációs nagy család, a konyha megtelik a hagyományos ételek illatával, a szoba pedig történetekkel. Ilyenkor a dédimamám hosszan mesél a régiekről, a híres muzsikus ősökről és a régi időkről, amikor még más volt a világ. Mindig azt tanítja nekünk, hogy büszkének kell lennünk arra, kik vagyunk, mert a gyökereink adnak nekünk tartást. Volt azonban egy időszak, amiről kicsit elcsendesedve beszélt. Azt mondja, a zene néha elfárad és pihenni tér. Volt egy generáció a családban, ahol elhallgattak a hangszerek, és nem zenéltek már annyit, mint régen. De a zene soha nem tűnik el teljesen, csak várja a megfelelő pillanatot, hogy újra felszínre törjön.

Ez a pillanat akkor jött el, amikor én megszülettem. A nagyikám azt mesélte, amikor először a karjába vett, érezte, hogy valami új kezdődik a családukban. Ahogy cseperedtem, kiderült, hogy nem tévedett. Alig tudtam járni, de ha zenét hallottam, a lábam már magától mozgott a ritmusra. Néha még olyankor is táncoltam a szoba közepén, amikor senki nem kérte, csak mert belül éreztem a lüktetést. Ebben az Édesapám a legnagyobb szövetségese. Bár ő nem tanult meg hangszeren játszani, a tánc iránti szeretete határtalan. Amikor megszólal egy pörgős nóta, apa szeme felcsillan, és olyan energiával

veti bele magát a táncba, ami mindenkit magával ragad. Tőle tanultam meg, hogy a tánc nem csak mozdulatok sora, hanem a szabadság megélése. Gyakran táncolunk együtt otthon, és olyankor látom rajta azt a büszkeséget, amit csak egy apa érezhet.

Ma már tudatosan készülök arra, hogy továbbvigyem ezt az örökséget. Cigány táncot tanulok, és ez a legkedvesebb elfoglaltságom. A legbüszkébb akkor vagyok, amikor iskolai vagy községi rendezvényeken léphetek fel. Ilyenkor magamra öltöm a gyönyörű, színes cigány népviseletet: a bő, suhogó szoknyát és a díszes inget. Amikor kiállok a színpadra és forogni kezdek, az olyan érzés, mintha a zene átjárná az egész testemet, a hajam szálától a lábam ujjáig. Érzem a közönség tekintetét, de olyankor csak a ritmus számít. Emlékszem egy délutánra, amikor otthon gyakoroltam a fellépésre. A nagyi a kedvenc székében ült és némán figyelt. Nem javított ki, nem szólt semmit, csak azzal a bölcs, meleg mosolyával nézett engem. Amikor elfáradva megálltam előtte, megkérdezte, tudom-e, mit lát. Csak ráztam a fejem, mire ő így szólt: *„Azt látom, kislányom, hogy a zene végre visszatért a családjukba”*. Ezen azóta is sokat gondolkodom. Lehet, hogy én nem fogok hegedülni, mint az üktatám, de a zene mégis bennem él a táncomon keresztül. Ahogy a nagyi mondja, a családjuk zenéje olyan, mint egy végtelen történet, amit mindig valaki továbbvisz a következő fejezetbe.

Most ez a feladat rám vár. Talán egyszer én is megtanulok egy hangszeren játszani, vagy talán a tánc marad az utam, de egy valamiben biztos vagyok: a zene nálunk otthonra lelt. Addig fog szólni a mi muzsikánk, amíg emlékezünk rá és szeretettel ápoljuk. Egyszer majd én is elmesélem ezt a történetet az én gyermekeimnek, megmutatom nekik apa tánclépéseit és a mama bölcs szavait. És akkor a mi családjuk zenéje még nagyon sokáig, generációkon át fog szólni a világban.

Varga Hanna Patrícia

Legördült a függöny

A ház összes lakója tudta, melyik lakásból szűrődik ki a zongoraszó. Azt is tudták, hogy minden reggel pontban kilenckor érdemes az első emeleti erkély alá állni, és hegyezni a fülüket. Télen nehezebben surrantak ki a hangok a zárt ablakon, de az év melegebb napjain könnyedén utat találtak a nyitott erkély ajtón át a kíváncsi fülekhez.

A felcsendülő dallam mindig meglepetés volt. Klasszikusok, mint Beethoven, filmzenék, mint a *Különben dühbe jövünk*, musicalek, mint a *Hair*, vagy olyan hangzatos improvizációk, amiket hiába találgattak, mi lehet. Bármit hallottak is, a lakók feltöltődve, boldogan mehettek haza, a lelket átjáró zene élményével gazdagodva.

Volt, aki csak néhány percre állt meg az erkély alatt, hogy belehallgasson az aktuális műsorba, míg más egy teljes órát ült kicipelt horgászsztékén a társasház udvarán, és csukott szemmel élvezte a zenét. Olyan is volt, aki már nyolckor megjelent, süteményt hozott, és megkínálta a munkába indulókat, aztán kilencig megbeszélte a lakótársakkal az aktuális házhíreket. Mire mindenki autóba ült, aki nem maradhatott otthon, megjelentek az idősek, kisgyerekesek, és szabadságon lévők, hogy megvitassák, mit fognak hallani aznap. Kilenckor aztán elcsendesültek és figyeltek. Sosem kellett hiába várniuk. Az egyórás zongorakoncert nem maradt el. A lakók élvezettel hallgatták, majd tapssal köszönték meg az élményt.

A művész úr szigorúan csak azután jött ki az erkélyre, hogy mindenki hazaballagott, vagy elindult aznapi dolgára. Nem szerette a felhajtást, de rég megtanulta, ha nem nyitja ki az ajtót, amikor a hangszeren játszik, a lakótársak kiabálva követelik, hiszen így csak szűrtén hallják, az mégsem igazán élvezetes. Az senkit nem érdekelt, hogy ő akarja-e, hogy élvezzék vagy hallják.

A nevét nem tudták. Reggel az ő lakásából áradt a szenvedélyes zene, de délre nem volt más, mint egy ismeretlen lakó a sok közül.

Az újonnan becsatlakozók szombatoként hiába várták kilenckor a zongoraszót. Egy ideig bánatosan hazakullogtak, de a szemfülesebbek gyorsan rájöttek, hogy jön az a különlegesen szép koncert - némi extrával -, csak éppen kilenc helyett tízkor. Azt is kifigyelték, hogy a férfi, akinek az autóján is egy zongoramatrix hirdette a szenvedélyét, minden szombat reggel útra kel, és egy kislánnyal tér vissza. A barna hajú, csacska lányka ugrándozva követte időződő apját a lépcsőházba, onnan a lakásba, és hamarosan a harmadik emeletig felhallatszott meglepően erős, csengő hangja, ahogy az apjának énekel. Ilyenkor zárva maradt az erkélyajtó, a lakók szerint azért, mert a férfi a lánya

minden hangfoszlányát magának akarta - élvezte, ahogy betölti az egyszobás lakását, és nem volt az az óhaj-sóhaj, amiért kiengedte volna a nagyvilágba.

A lakók mégis a szombatokat várták a legjobban. Letáboroztak az erkély alá, és szájukra tapasztott kézzel, a levegőt is visszafojtva hallgatták apa és lánya koncertjét.

Ahogy a gyerek nőtt, már nemcsak a *Süss fel nap* és a *Bóbita* kerültek terítekre, hanem elbohóckodta Szinetár Dóra gyerekkori dalait is, majd kamaszkorában végigénekelte híresebb musicalek betéteit.

Ebédidő volt, mire a lakás elcsendesült. Ki-ki hazament, hogy aztán ablakából végignézze, amint a férfi autóba ülteti és elviszi a gyerekét. Aki este is térfigyelő kamerát játszott, az láthatta, hogy a reggel még fürge léptekkel siető, kihúzott hátú férfi estére meggörnyedt, és nehézkesen vonszolta magát, amikor egyedül tért vissza.

Vasárnaponként nem szólt a zene, az ajtó zárva maradt, a lakás gyászos csendbe borult. A tájékozott helyiek persze tudni vélték, mi történik ilyenkor.

- Hiányzik neki a lánya!
- Vagy az asszony, aki elhagyta!
- Ugyan már, azt rég kiheverte! Csak a gyereket siratja.
- Nem játszik, mert szomorú. Kell egy nap, amíg összeszedi magát.
- Talán csak pihen! Vasárnap még az Úr is megpihent.
- Nem semmi apa az ilyen, aki egy egész napot képes búsulni a lányáért.
- Ne hidd, hogy csak egyet! A múltkor hétfőn is lehorgasztott fejjel ment a boltba.
- Bezzeg, amikor itt a gyerek, húsz évet fiatalodik!
- Rá is fér! Nagyapja lehetne annak a kislánynak.
- És azt láttátok, ahogy könnyezik néha?
- Nem lehet azt nem észrevenni. A hét közben csak ül a karfás székben, és búbánat emészti.
- Nem kellene valahogy segítenünk neki?
- Jó ötlet! Majd valamikor.

A szombat a mi napunk.

Megállsz a ház előtt, kettőt dudálsz. Mindig pontosan kilenckor. Cipőben várlak. Nagyon haragszol, ha nem megyek azonnal. Nem azért, mert utálod a késést, - persze, utálod - hanem mert egyetlen percet sem akarsz elmulasztani. A szombatból. A mi a napunkból.

Bepattanok az autóba, pusztít nyomok az arcodra.

- Mehetünk, Nyúlfül? - kérdezed, és megfogod a kezemet. Most, hogy a huszadik évembe léptem, bátortalanul teszed, mintha attól félnél, már nem illendő

egy apának a lányához érni. Nem tudod, hova sorolj: szemérmes felnőtt - vagy ártatlan gyerekkorba. Sokszor én magam sem tudom, hova tartozom.

- Irány haza! - tapsolok, majd rögtön a CD-lejátszóval babrálok. Beteszem Szinetár Dóra és Bereczki Zoltán *Musical Duett* albumát, és még az utcánk végébe sem érünk, már dalolunk együtt. Te füttyülsz - olyan érdekes, mosolygó füttyüléssel, ami inkább sissegés. Sosem tudtam leutánozni, ez a te sajátod. Inkább maradok az éneklésnél. Ütöd a ritmust a kormányon, néha beszállsz a refrénbe. Előretolom az állam a magas hangoknál, mindig megdicsérsz, ha tisztán kijönnek.

- Ma kinyithatnánk az ajtót - szólalok meg az egyik dal után. Mosolyogva bölintasz.

Fél óra az út, többet nem beszélgetünk. Azt csak nálad szoktunk, útközben élvezzük a zenét.

Az egyik utcán balra fordulsz, pedig jobbra szoktál. Kíváncsi leszek, vajon meglepetést tervezel-e. Gyermeki izgalom fut végig rajtam. De aztán megrázod a fejedet, és visszafordulsz. Nem beszélünk róla, hogy eltévedtél.

Amikor megérkezünk, lassan szállok ki. Körbenézek, fel a társasház ablakaira. Látom a báméskodókat, néhánynak odaintek. Egy kislány játszik az udvaron, odaszalad hozzám.

- Szia, éneklős lány!

Felnevetek, micsoda név! Amikor a válás után elkezdtem hozzád járni, a kislány legidősebb nővérét tologatta az anyjuk a babakocsiban. Most meg már a negyedik is tudja, mikor kell az ablak alá állni.

Megyünk a lépcsőház felé, útközben segíték egy néninek a szatyraival. Sietsz utánam, elmél lépsz, megtartod az ajtót. A lépcsőn lelassulsz. Nehezen mogyasz, pedig máskor olyan fürge vagy. Vállat vonok, biztos nem aludtál jól.

A lakásba belépve megkérdezed, jó lesz-e a sajtósósos tészta ebédre.

- Persze, mindig azt eszünk.

A homlokod egy pillanatra ráncba szalad, megrándul az arcod, de aztán a tűzhelyhez lépsz, és felteszed a tészta vizét. Segítek sajtot reszelni. Furcsa, hogy még csak most csináljuk az ebédet. Mire értem indulsz, általában minden készen van. Vállat vonok, biztosan sok volt a dolgod.

- Sok a házid? - kérdezed. Értetlenül nézek rád. Nem is járok iskolába...

Előveszel egy konzerv paradicsompürét. Azzal meg mit akarsz?

- Jó lesz a milánói? - Felém tartod a konzervet. - Ki tudnád nyitni?

- És a sajtósós? - kérdezem. Zavartan nézel rám.

Valami nem oké. Most már biztosan érzem. Soha nem kérdés, mit eszünk, tizenöt éve minden szombaton sajtósósos tészta van.

Szórakozottan elteszed a paradicsompürét.

- Tudod, mit? - szólok. - Megcsinálom én az ebédet! Te meg zongorázz addig!

- Rendben. - Nem mozdulsz, csak állsz a konyhában. Odalépek, megölelek.
- Valami nem jó?
- Dehogynem! Mit is mondtál, mit főzünk?

Elönt a félelem. Mi történik? Hátrébb lépek, figyelek néhány másodpercig. Csak állsz és toporogsz. Most először látlak kicsinek. Elveszettnek. Öregnek.

Megfogom a kezéd, és a zongorához vezetlek.

- Játssz valamit! - kérlek. A szívem üti a torkomat, lüktet a homlokom. Érzem, hogy baj van. De nem akarom elfogadni. Nem akarok felnőttként viselkedni. Nem akarok szembenézni semmivel, ami nem a megszokott. Csak énekelni akarok, és hallgatni, ahogy zongorázol.

Az ujjaidat a billentyűkre teszed. De nem nyomod le őket. Mögötted állok, magamban kérellek, hogy játssz. Ha játszol, minden rendben! Ha az ujjaid tudják, mit kell tenni, minden rendben!

Hiszen négy éves korod óta tudják, amióta először zongorához ültél. Tudták akkor, amikor a villamosmérnöki karon kínlódtál apád elvárásai miatt, de közben a billentyűknél álmodtad az életet. Amikor végül megtaláltad a szülői elvárás és a magad vágyai közötti kikaput, és hangmérnök lettél. Tudták akkor is, amikor a Magyar Televíziónál már mindenki ismerte a nevedet. Amikor Finnországban a Pori Jazz fesztiválon, az eső ellen egy sátor alá bújva biztosítottad a legjobb hangzást. És amikor az újszülött lányodnak zongoráztál. Zenére tanítottad. Zenére tanítottál. Arra a nyelvre, amit akkor is értünk, ha a szavaink cserben hagynak.

A szavaink most cserben hagytak. Reménykedem, hogy a zene nyelvét még érted.

Hallom, ahogy megszívod az orrod. Látom, hogy a közép C-re esik egy könnyesepp. Megfogom a válladat.

- Semmi baj! - suttogom. Kiveszem a telefonomat a zsebemből, és hívom a mentőket. Amíg kiérnek, leülök a zongorához, és játszom neked.

Az ajtót nem nyitjuk ki.

A ház összes lakója látta a mentőautót. Azt is tudták, kit visz el. Mégis remélték, hogy ha nem is hétvégén, majd a következő hét elején újra felcsendül a zongoraszó.

Hétfő reggel fél kilenckor már csoportosulnak az erkély alatt. Van, aki süteményt hoz, van, aki babakocsit tol, van, aki kutyát sétáltat. Van, aki szabadságot vett ki. Senki nem beszélget. Csak várják, hogy az óra elüsse a kilencet. Várják, hogy kinyíljon az ajtó. Várják, hogy meghallják a dallamot. Klasszikusokat, filmzenéket, musicaleket. Bármit, ami hírül adja, hogy van remény.

Hogy az élet nem ennyire törékeny. Hogy nem érhet így véget. Nem egyik napról a másikra. Hogy mindig vannak előjelek. Hogy fel lehet készülni. El lehet búcsúzni.

Hogy van még idő megismerni.

Hogy lesz még egy koncert.

Kilenc óra. A lakásban gyászos csend. Nem szól a zongora.

Végleg legördült a függöny.

A lakók egy ideig némán várnak, aztán hazamennek. Nem tudnak részleteket, csak találgatnak. Emészti őket a veszteség, de csak egy ideig. Aztán élük tovább az életüket.

A ház lakói, akik úgy rajongtak a zenéjéért, sosem tudják meg, miért zongorázott minden nap pontban kilenckor, és miért ült délutánonként könnyes szemmel az erkélyén. Sem azt, igazából mennyire imádott engem, a lányát.

Sosem ismerhetik meg Kovács Pétert.

Csak azt tudják, hogy nem lesz több koncert.

Varga Petra

Őrzik a falak

Csörög a telefonom. Hívnak, jönnek majd felmérni a házat... kint vagyok a kora tavaszi napfényel, van még pár percem visszamenni telefonálás előtt, addig legalább csendesen bandukolok egyet körbe-körbe a környéken. Nézem a dombról a távoli tavat, megnyugtat a látvány és a szellő. Mintha felém fújna a sok emléket. *Érzem gondoskodó tapintásod vállamon, ahogy megigazítod a sálam. – „Meg ne fázz, kisunokám!”*

Visszaindulok a tanya merőleges kis utcáján, befordulok az 1. számú házhoz. Óvatosan megfogom a kilincset, kinyitom a kertkaput. Belenyikorog a lelkem. Közelebb lépek a virágokhoz, amik friss, új színben pompáznak, majd hirtelen felemelem pillantásomat róluk, s megnézem, kívülről hogyan fest az előttem álló halványsárga épület: semmi változás, a fecskék helye is megmaradt a lugason. Idén is ott csiripelnek, kár hogy már senki sem hallhatja éneküket. Közelebb lépek most hozzájuk is. Mennyi élet van itt a tanya közepén az ürességben! *Látod, Mama, itt maradtak ők is! Mindjárt kellene nekik egy kis elemózsia – mert mindenki gondoskodásban cseperedik fel ezen a vidéken.*

Nézem a fecskéket, az ajtó előtt toporgok. Valami hív befelé. Becsengetni már nem érdemes, sajnos nem nyit ajtót már senki sem. Kutatnék a kulcs után, de nem kell: ott szorongatom a jobb tenyeremben egy jó ideje. A kilincsre teszem a kezem, mintha kezet akarnék fogni a múlttal. Kapaszkodok

bele, hátha utoljára még bepillantathatnék abba a régi szép világba, amit ez az egész hely jelképez számomra. Csak egyszer, legutoljára. Hiába, mert elmúlt. Kiüresedett a ház, kiüresedett itt az élet.

Mindennek ellenére azért mégiscsak újra megfogom a kilincset. Megszokásképpen kettőre zártuk az ajtón a zárat, pedig nincsen már a házban értékes dolog, de vigyázunk rá nagyon – hiszen oly felfoghatatlanul sokat jelentett itt minden, s az itt töltött idő mindennél értékesebb marad. Szeretném látni azt a régi világot, ami csak a miénk volt. Elkerültek a bútorok, eltűntek a lelkek. *Hova tűnhettél? Meg tudlak még itt keresni? Megtalálom szavaid a falak között?*

Belépvén az ajtón egy kép játszódik le előttem a mérhetetlenül üres térben: megérezem az almás süteményed mennyei illatát. Oldalra nézek a szobaajtóra, felállok, kinyitom azt és a mosolyod fogad. Nem hallottad, hogy bejöttem. Mindig azt mondtad: ez már csak így lesz, minden bizonytalansággal az öregedéssel jár. A hallás és a látás is úgy csökken, mint az utcai lámpák esti fényei: egyszerűen csak megkopnak az idővel. Érzem mosolyodat, látom a barázdákat, hallok a szavaidat. Itt vagy velem. A falak között és azon túl.

Megállok a gondolataimmal, s lassan helyet foglalok az emlékeimmel együtt a széken. Van nekünk közösen elég tér, hogy ne lenne, hiszen annyira minden történt itt. Tekintetem körbejárja a falakat, a tapétacsíkok nyomai és hosszú évtizedekig felakasztott képek mosolyai ott rejtőznek a fehér máz alatt. Minden négyzetméterét ismerem ennek a háznak: az emléklenyomatok minden sarokban ott ragadtak. Belemerülök a nosztalgiába. Nézem a falakat. Őrzik a szavakat. A szavainkat: a reggeli csevejeket, amelyekkel könnyebben vettünk lendületet, az ebéd utáni szieszták világmegváltó beszélgetéseit, amelyek enyhítették fáradt lelkünket, az esti mesék bűvöletét, amelyek gondoskodó plédként terültek ránk. Őrzik a falak az első beköltözők zsongását, a gyereksírást enyhítő éneket, az írni tanulás kacskaringós útját, az elsőként egyben felolvasott mondatok csengését, a vakációk kezdetének hurráit – amik valami kezdetét jelentették.

Őrzik a falak a dominók kacskaringósan megépített s végül sorra ledőlő csörrenő táncát, a közös karácsonyi csillagszórók szikráinak pattanását, az elbúcsúzó dobozhalmok tompa ütközését – amik valami végét jelentették. Őrzik a közöttük eltelt időket is, emlékképekkel, emlékszavakkal terhelt fehér sík vonulataikon, hiszen valamiféleképpen beleivódott a sok történés a szeretettel együtt. Kimentettük magunknak ezeket az emlékeket. Rendületlenül emlékszünk rájuk, ahogyan a falak is emlékeznek, s akkor is fognak, ha már senki más nem. *Mit szólsz ezekhez? Te is így gondolsz vissza rájuk? Kérdeznék most Téged, de már nem tudlak. Pedig itt vagy... itt maradt a mosolyod, a hangod, minden, ami Te vagy.*

Indulnék, de félrekapom a tekintetem: a ház belsejéről ne egy kiüresedet-ten kongó kép maradjon meg, hanem minden, ami bennem is lakozik. Ezek az emlékek.

Végül bent maradok, nem megyek ki. Amúgy is annyira keveset számít, hogy milyen kívülről ez a ház. Mert az számít, ami belül van és maradt.

Ha pedig majd kimegyek, hátrapillantok, tudom, hogy te integetsz nekem onnan a tornácról... ahogyan mindig integettél onnan.

Ahogyan Örökké fogsz.

Varga-Végyvári Enikő

Szüreti mozaikok

„Vannak emlékeim, mik vissza-visszajárnak, mint kósza falevelek, újra rám találnak.”

Két aprócska kis fekete-fehér fénykép, melyet nagyanyám büszkén mutogat nekünk:

„Haloványan látszik egy kopottas öregedő pince, az a mienk. Elütte (előtte) a sáros gyalogút. Akkor éppen (éppen) virágzotta a kis borockafa (barackfa), odább egy-két gyermekmeggyfa. Szőlőkarók rengetege (sokasága) még a tükék (szőlőtőkék) nem hajtottak ki magasan. Szép két lovunk voltak akkor.

Drága uram a kocsi elé fogta őket, azokkal vittük a szüretre valókat. A szomszéd Pista meg drága Jánosom kalapban, dógosköténybe (munkáskötény) állnak a kocsi mellett, alighanem miránk várnak... – mondogatta nagyanyám.”

Szeptember volt. Kertünknek aljában már fosztogatott az ősz. Fújtak a szelek, itt-ott már barnulni kezdtek a levelek. A becefbai dombok lankáin ekkorra már beérett a szőlő. Sohasem tudtam betelni a látványával, ahogy a szél pajkosan játszott a szőlősorok között, cirógatta zöldsárga, vöröslő leveleit, majd körbe-körbe ölelgette az érett szőlőszemeket. Örömmel nézegettem, ahogy a sárga-föld kipárolgó illatában megmártózik, majd emelkedik feljebb, egyre feljebb a dombok magasába. Még azt is megéreztem, ahogy a szőlőhegy borpince illatát leterítette a tájra. Tudtam, most van itt a szüret ideje. Úgy emlékszem rá, mintha csak tegnap lett volna, pedig már van vagy ötven esztendeje.

Abban az időben a szüreteket mindig szombati napokon tartották. A népes rokonságban nem kellett senkinek mondani, hogy kell a segítség, tudta azt mindenki magától. Akinél épp munka volt, szó nélkül ment mindenki segíteni. Nem szólva a szomszédokról, akik nyomban ott voltak már akkor is, ha csak egy kukoricás zsákot kellett feldobni a pallásra (padlásra), vagy a pálinkához való szilvát kellett összeszedgetni. Mindig azt hallottam, hogy jó, ha többen vagyunk, előbb kész a munka, így még a jószágokat is el lehet majd látni időbe, mert hát azoknak mindegy is, hogy esik vagy fúj, szüret van, vagy ünnep, etetni, itatni kell azokat.

A szüreteket mindig nagy készülődés előzte meg. Édesanyám már szerdán este a nagy fatekenyőbe (fateknőbe) ledagasztotta a kenyeret. Másnap hajnalba az állatok ellátása után apám be is gyújtott a hátsó udvarban lévő kemencébe. Édesanyám pedig nekilátott a kenyereket kiszaggatni, majd a szakajtóba hagyta még kicsit kelni. Sütőlapátra borította őket és betologatta a kemencébe sülni. A kész kenyerek kisütése, már nagyanyámra maradt, mert édesnek menni kellett a téeszcsébe (termelő szövetkezetbe) dolgozni.

Délutánra, mire hazaért, már a kenyeres deszkán sorakoztak a kihült kenyerek. Fogott három-négy szép darabot, dédim pirosszöttes abroszába kötött majd bevitte az első szobába. A kamra polcain már hétfő óta ott állt három-négy tejesfazék, azokban „altatta” anyám az aznapi tejet a szüretre való túrónak, meg tejfölnek.

A csütörtököt mindig rápihentük a következő napokra. Ezen a napon mindig tejfölös, csipetkés bablevest és gánicát főzött anyám, hisz a hétvége úgyszólván nagyon húsos lesz- szokta mondogatni.

Ami a munkát illette, azt a ház körüli így is, úgy is el kellett végezni. Az udvart össze kellett söpörni, az állatokat el kellett látni, arról nem is szólva, hogy a hátsó konyhakertbe mindig találtak valami munkát az öregek. Este a jószágokkal volt a legtöbb munka, amiből nekünk is ki kellett venni a részünket. A disznók etetése az ránk maradt. Már meg tudtuk csinálni a moslékot kevés kukoricadarával, kenyér és ételmaradékokkal kevertük el a vizet és öntöttük a disznók etetőjébe.

Pénteken kora hajnaltól késő estig csak a munka maradt. Aznapra még az iskolából is elkéretett anyánk bennünket. Emlékszem az ellenőrző könyvbe ezt írta:

„Nagyságos tanító kisasszony! Lesz szíves a lányokat holnapra elengedni az iskolából, mert szombaton szünet lesz.” A kisasszony válasza: „Ez kérem, természetes” Járt is a tanító kisasszonynak a szüreti kóstoló szombaton estére, meg hétfőn a kosár szőlő és a maradék kalács az iskolatársaknak.

Mi még aludtunk, amikor édesanyám még a ház körüli munkák elvégzése előtt ledagasztotta a kalácsnak valókat, majd mákot, diót darált. Mindig három rúd mákosat, három rúd diósat és négy rúd kakaósat sütött, mi gyerekek leginkább ezt szerettük. Nagyanyám meg a piros kakasokból válogatott, majd le is vágott belőlük négy nagyobbat és két gyengébbet. A vérét mindig egy kistányérba „megfogta”, hagymás zsírba megsütötte nekünk, amit mi azon nyomban be is faltunk nővéremmel. A gyengébb kakasokból édesanyám gulyást főzött a nagy vörös kakasokból pörköltet. Közben a reggelihez valók is elkészültek: lekeverte a túrót jó sok tejföllel, zöldhagymával, lehozott a padlásról pár szál száraz kolbászt, egy fél tábla szalonnát. Egy közepes vesszőkosárba abroszt terített és ezeket mind belerakta. Apám pedig mellé csusszantott (csúsztatott) két kis üveg szilvapálinkát is, amikor anyám nem látta. Majd ezt is becipeltek a első szobába. A kalácsok asztalterítőbe kötözve, a leves, pörkölt a nagy piros fazekakba ott sorakozott a kamrába fedővel letakarva, útra készen a szüretre. Este, lefekvés előtt anyám még lekötötte a lábosokon a fedőket asztalterítőkkal, nehogy valami is kiboruljon a hepehupás földes úton a hegynek felmenetbe.

Szombaton már korán reggel mindent kihordtunk az elsőszobából és a kamrából is a gangvégre, nehogy valami is otthon maradjon. Apám befogta a lovakat, feldobott két nagy vella (népies: villa) szénát a kocsira és keresztbe meg két rövidebb pallódeszkát kötözött. A deszkák alá a szénába tettük az edényeket, kosarakat, mindent, amit vinni kellett. Édesanyám a deszkákra ült, mi gyerekek meg a szénába. Nagyanyám maradt csak otthon, hogy vigyázzon a házra. Mindig azt hallottam:

- A háztáját és a háztáját magára soha nem lehet hagyni gyerekeim!

Hat óra tájban indultunk. A falu alatti nyári úton mentünk, arra rövidebb volt, majd toronyiránt csak egyenesen a becefai szőlőhegynek fel. El is tartott egy jó óráig, míg felértünk. Ott még egy jó fél óra volt mire apámék kifogták és ellátták a lovakat.

A szünet reggeli nélkül el sem kezdődhetett volna. Kihurcoltuk a pincéből az asztalt, székeket, üres hordókat, anyánk meg felterítette az asztalt. Pista bátyánk meg szorgosan kóstolgatta apám jóféle pálinkáját, amit édesanyám szó nélkül meg nem állhatott.

Ilyenkor bátyánk csak annyit mondott:

- Jó van, Örzse, egy évbe eccör (egyszer) van ám a szüret! Oszt mi a fene nyavalya (belső betegség, kór) bajunk lenne?

Mi gyerekek ilyenkor olyanokat viháncoltunk, hogy anyáink azon nyomban rosszalló szeretettel rendre is intettek bennünket.

Alig vártuk már a reggelit. Annak a szüreti kevert túrónak még az íze is más volt, mint otthon, ahogy a kóbásznak (kolbász), szalonnának is. Akkor még meg sem említettem édesanyám kemencés kenyerét. Olyan héja volt annak a kenyérnek, hogy még magában is örömmel rágcsáltuk. Soha, de soha nem volt szokás a kenyérhéjét levágni, elpocsékolni. Néha otthon nagyanyámtól is elkunyeráltuk a kenyérsücskét, kenyérhéját. Való igaz, hogy szegény már nehezen is tudta elrágni, mi meg nagy örömmel rágcsáltuk, vagy mártogattuk lekvárral.

Már fél kilenc körül járhatott az idő mikorra a harmat is kezdett leszáradni a szőlőtűkékről (szőlőtökékről), itt volt az ideje a szüret megkezdésének. Édesapám mindig a pincében maradt a darálónál és a szőlőprésnél. A szomszéd Jóska gyerek vállalta, hogy ő majd puttonyoz, mert az elég nehéz munka és erősködött, hogy ő aztán mindenkinél szívósabb, ha a fene fenét is eszik (minden áron) ma, akkor is ő hordja a présházba a szőlőt. Nénjeim, nagynénjeim, nagybátyjaim, bátyjaim voltak vagy tizen, tizenketten. Mi meg gyerekek hatan. Édesanyám jó szokásához híven kezébe vette az irányítást. Kiosztotta a vödörket, metszőollókat, mindenki beállt egy sorba, kezdődhetett a szüret.

Nekünk is be kellett segíteni, de nem is akárhogy! Az az igazság, hogy nem nagyon szerettük ezt a munkát, hisz nekünk azokat a szemeket kellett felszedgetni minden sorba, amit a szüretelők elpotyogtattak a fürtök levágásakor. Nem igazán lelkesített minket. Mi inkább rohángáltunk volna, bújós-káztunk volna, vagy a szomszéd körtefája alól elcsentünk volna egy-egy érettebb körtét. No, erről, ilyenkor le kellett mondanunk. Mert hát édesanyám és néném is igen csak szem előtt tartottak bennünket.

Azonban volt ennek a szőlőszem szedetésnek egy jobbik oldala is. Ilyenkor aztán olyan titkokat, pletykákat hallottunk meg, amiket addig soha. Pista bátyánknak is megeredt a nyelve a sokadik pálinka után, rá is szól édes jó anyám, úgy becsületesen. Ilyenkor úgy tett, mintha elszégyellné a dolgot, és jó nagyokat kacsingatott nénémre, meg ránk. Ez nekünk persze nagyon tetszett. Volt ám ott szó mindenről: a tiszteletes úrról, tiszteletes asszonyunk szépségéről, meg ami ebből következett, majd az öreg tanítóról, akivel nem törődik a családja, a szomszéd Mariska teszetosza (gyámoltalan, lassú) mulya (mamlasz, bárgyú) uráról és az új állatorvosunkról, kinek mennyit tojnak a tyúkjai, mikor lesz a kukoricaszedés, a disznóölés, milyen volt Sanyink és

Magda lakodalma, ki mit vitt,... és még sorolhatnám a végtelenségig. No, olyanokat hallott akkor a mi fülünk, amit álmunkban sem gondoltunk volna. Hangosan nem mertünk még nyikkanni sem, a fejünk meg csak úgy vörösödött, olyan nevetnékünk volt. Már a földig ért az orrunk a szőlőszem sze-degetésbe, ott bujkáltunk a vödörünk mögött, hogy meg ne lássanak bennünket édesanyámék.

Jóska meg csak füttyörészett, ugrott nyomba, ha valakinél tele volt a vödör, hordta nagy szorgalommal a szőlővel teli puttonyt a pincébe. Ott benn meg édesapám tette a dolgát.

Mi meg a magunk szórakoztatására egy szőlőszem a vödörbe, egy szőlőszem a számba játékot játszottuk. Mire dél lett már kellőképpen elteltünk a szőlőszemekkel, a többiek pedig már a harmadik sort szüretelték. Édesanyám benn a pincébe a sparhelten melegítette az ebédet.

Végre elharangozták a delet. Mindenki fogta a vödört, metszőollót, indult befele.

A mosakodótál (mosdótál) a törülköző kendővel a pince mellett várt bennünket.

Az asztalon már ott gőzölgött a kakasgulyás, abban az öt literes fehér, rózsás levesestálban, ami még az öregektől maradt itt ránk. Emlékszem, hogy a „högyi kalányoknak” (szőlőhegyi kanalak) olyan koszosezüst színük volt. Ezt a patinás színt a múlt évtizedei és a högyi levegő festették rá. Valami oknál fogva, különös varázsa volt ezeknek a kanalaknak, amiket nagyanyám csak nagykalánynak nevezett. Mondogatta is mielőtt elindultunk volna: Na, lányom ma aztán nagykalánnyal ösztök (nagykanállal esztek).

Először mindig a férfiembernek merítették a levesből, jó mélyen az aljából, a sűrűjét. Majd anyám nekünk is mert egy kanállal jó sok krumplival, egy kakasszárny felével, vagy a cimbalomverőjével (alsó csirkecomb). Aztán néném és anyám is mertek maguknak. Mindig meg kellett várnunk egymást, soha nem nyúlhattunk előbb a kanálhoz, csak ha apám jó étvágyat kívánt. Kenyeret kötelező volt enni a leveshez is. Mi mindig fél szeletet kaptunk a kemencésből, a többiek, meg ahogy tetszett nekik. Apánk felhozta a pincéből a kútvizet nekünk, maguknak meg a tavali (tavalyi) vörösből még egy kevés-két, hogy jobban csüsszon a második.

Az mindig a kakaspörkölt volt nokedlivel, meg vendős savanyú paprikával. Haj, micsoda pörkölt volt azokból a kakasokból, csak úgy ragadt a kezünk, mikor a szárnya csontját szopogattuk. Nem is bírtunk magunkkal, úgy faltuk az ételt, mint akik két napig nem kaptak enni. Még a pörköltsaftos nokedlihez is ettük a kenyeret és már alig vártuk, hogy a felnőttek befejezzék az evést, hogy megköstolhassuk végre a kakaós kalácsot is. Amiből aztán

semmi nem lett! Igencsak eltartott az ebédelés is, mert hát szorgosan öblögettek bátyjaink, nénjeink a torkukat. Mi meg fel nem kelhettünk az asztaltól addig, amíg mindenki be nem fejezte az evést. Igen ám, de a sok szőlőszem eszegetés, a kakasgulyás, a jó kis zsíros, szaftos kakaspörkölt megtette hatását. Olyan hascsikarást kaptunk, hogy futásnak is eredtünk, ki merre látott: a legközelebbi bokorig, a nagy lapulevél mellé, vagy ki hova ért éppen. Nénjeink, bátyjaink jót nevettek rajtunk, szegény anyám meg csak mérgeződött, hogy megint nem tudtunk parancsolni magunknak, nem tudjuk, hogy mi az az elég. Hát igaza volt, nem tudtuk mi az elég!

Nekünk már délután nem sok hasznunkat vették a szüreten. Ott feküdtünk fenn a kocsi hátuljában a szénán, összegörnyedve, ránézni sem tudtunk az ennivalóra.

Ebéd végeztével még pár pohárkával lecsúszott a szüretelők torkán, majd egy-két szipkát is elszívtak bátyáink, majd igen csak emelkedett jókedvvel indultak vissza a szőlőbe, hogy befejezzék a szüretet. A Jóska gyerek kezdett már délután tájt fáradni, de kitartott. Apám meg fáradhatatlanul darálta, préselte a szőlőt, folyatta a mustot a hordókba.

Édesanyám tett-vett, mosogatott, pakolt mindent visszavitt a pincébe a régi öreg konyhaszekrénybe, hogy az majd még jó lesz jövőre is.

Nem csak mi szüreteltünk azon a napon. A szomszédságban is folyt a munka rendesen. Át-átkiabáltak a jószomszédok egymásnak, viccelődtek, ittak egyet-kettőt egymás egészségére a jó termésre, a jó időre, szóval bármi-re, amire csak lehetett. Aztán, amikor már a jókedvük a tetőfokára hágott, akkor egy két kedves nótájukat is eldanolták ilyenkor. Ez annyira különleges varázssal bírt, olyan volt, mintha a szőlőlevelek is velük nótáztak volna, a szél pedig vitte, vitte a hangot toronyíránt hazafelé, az otthoniaknak.

Már késő délutánra járt az idő, mire elkezdtünk összecihelődni. Mindenképpen haza kellett érnünk mindenkinek, mire a kanász és a csordás haza hajtotta a jószágokat.

Igen ám, de a szüretnek ez volt a leges-legkörülményesebb foglalatossága. Szegény anyám hátrakötött fejkeszkenőjét ilyenkor már ide-oda ráncigálta mérgében. Hol nénéimet dorgálta, hogy miért nem figyeltek jobban mennyit isznak az emberek (itt a férfiakra utal), hol meg bátyáimat, hogy ihattak volna mértékletesebben. Drága jó édesanyám mennél jobban mérgeződött bátyáinknak annál jobb kedve kerekedett.

Akkorra már a mi gyomorrontásunk is kezdett helyre jönni, úgyszólván fal-tuk is rendesen a maradék kalácsokat, meg mikor éppen nem látták egy-egy kis pohárka mustot is ittunk rá.

Apám hamarjába befogott a kocsiba, de Pista bátyánknak ez igen csak nagy fejtörést okozott, mert hát még mindig nagy szorgalommal emelgette a borospoharat. Közbe-közbe nótázott egyet, át-átkiáltott a szomszédba, néném szoknyáját is meg-megemelgette nagy incselkedve. Sándor bátyánk, Jenő bátyánk, Ferkó bátyánk sem akart kimaradni a jóból. Azok is buzgón öblögettek torkukat a nagy melegben. Julcsa néném, Sára keresztanyám, Katica anyunk (apai nagybácsink felesége) is segítségükre volt ebbe a toroköblögetésbe. Úgy piroslott az arcuk, mint az érett paradicsomok a kertbe-mondogatta nekik Pista bátyánk.

Már öt óra felé járhatott az idő, mikorra mindent visszapakoltuk a kocsikra, édesapám bezárta a pince ajtót, rácsukta a szőlő kiskapuját és indultunk haza.

Mindenki Pista bátyánk kocsiján ült, mi gyerekek meg anyánkkal apám mögött a szénába. Vigyáztuk az edényeket a szomszédoknak szánt mustot és a két nagy vesszőkosár szőlőt.

A hazafelé út sem volt ám csendes. Mi ott viháncoltunk a szénába hátul. Nénéink meg mögöttünk incselkedtek bátyáinkkal. Pista bátyánk, hogy fokozza a jókedvet minden nagyobb hepehupába megringatta a kocsikereket, mire a többiek visítottak, sikítottak, szidták bátyánkat, akinek nagyon ínyére volt ez a bolondozás. Édesanyám meg nagy szorgalommal imádkozott, hogy csak egyszer érijünk már végre épségben haza, vagy éppen mérgében olyan kacifántos szidalmakat mondott, amit legjobb volt azon nyomban elfelejtenünk. Amit biztosra mondott az az volt, hogy: - bátyátoknak nincs sok esze...

Nyugodni látszott a nap a szőlők mögött, mikor a falu alatti poroson jártunk éppen. Egyszer csak Pista bátyánk elkiáltotta magát: - Na, asszonyok! Gyühet (kezdődhet, jöhet) a nóta! Nénéimnek sem kellett kétszer mondani, már mindegyiküknek igencsak nagy volt a kedve, arcuk csak úgy lángolt. Rá is kezdtek: Országúton hosszú a jegenyesor nótára, kicsit meg is cifrázták: „Bözsink szája el soha nem kopik, el soha nem kopik hazáig. Kár volt János hallgatni, Bözsinkre a gatyát rá adni...” Drága anyám soha nem szívlelhette az effajta beszédet, de ezt bátyánk is jól tudta, így hát tovább kötözködött édesanyámmal. Olyat csapott a lovak közé, hogy azok menten megugrottak, apám mellett elviharzottak. Nénéim, bátyáim, meg a szomszéd Jóska is ott dülöngélt a saroglyába, csak úgy porzott a poros utánuk. Mi meg ott vihogtunk a szénába, amit anyám szó nélkül nem hagyhatott. Nagy mérgesen odaszolt:

- Már csak maradjatok magatoknak! Nem elég, hogy a Pistánknak elment az a maradék esze is, ami volt! Már csak ti hiányoztok, hogy én is tisztára megbolonduljak mára!

Láttuk, szegény apám fáradt arcát, ahogy anyánkra nézett, tudtuk, hogy épp azt gondolja, amit édesanyánk, mégis ezt mondta:

- Bözsikém, hazaérünk békességgel, nem lesz baj! Megvolt a szüret, jó volt a termés. Aztán te is tudod, milyen a Pistánk, nem rossz ember, csak hát nem bír a vérével. No, tudod ugye?

Tudta ezt édesanyánk, meg persze mi is nagyon jól, hogy nem az esze ment el, csak hát a szüret, meg az a végtelen jókedve nem hagyta nyugodni. Se most, se soha máskor, amikor valami jeles eseményen összegyűlt a rokonság.

Nagyanyánk már a kapuban várt ránk, sokallotta az időt, mire érünk haza, aggódott is, mert hallotta Pistát megjönni. Ez neki már maga ok volt az aggodalomra. Ezt szóvá is tette anyámnak, aki azon nyomban mindennek elhorda bátyánkat. Szegény Julcsa nagyanyám jobbnak is látta, ha nem szól már többet, mert hát édes drága jó anyám a végén még rajta tölti majd ki az egész napi mérgét, amit lenyelt a szüreten.

Ránézett édesapámra, majd ránk, jött, hogy segítsen lepakolni a kocsiról. Alig, hogy apám kifogta a lovakat, már hallottuk a csordást a falu végén, futottunk kaput nyitni a teheneknek. Majd vártuk a kanászt, hogy haza hajtsa a disznókat is, akiknek az ellátása ezen a napon nagyanyánkra maradt. Az istálló meg apám dolga volt: megfejte a teheneket, itatott, etetett, ganézott.

Édesanyám ez idő alatt a szüreti maradékot rendezgette. Szőlőt, mustot rakott a kosarakba, majd bennünket szalasztott vele a szomszédba, rokonokhoz, meg nem feledkezve a tanító kisasszonyról és tiszteletes urunkról sem.

Vacsora után már épp indultunk lefeküdni, mikor meghallottuk Pista bátyánk hangját. Nagyanyám ott is hagyott nyomban bennünket, kisetett a konyhába megelőzni a bajt. Tudta jól, ahol Pista bátyánk kissé kapatosan megjelent, vele együtt megérkezett a baj is.

Mi sem akartunk ám lemaradni erről a Pista féle bajról!

Úgyhogy az előszoba ajtón kiosontunk, végig a gangon, a konyhaablak alá, onnan lelekedtünk befelé. Pista bátyánk valamiféle bocsánatkéréssel próbálkozott. Édesanyám hagyta is amúgy rendesen szenvedni, már kezdte is a verejték verni az orcáját.

Mi meg már alig bírtuk magunkba tartani a nevetést, úgy vártuk azt a bizonyos Pista féle nagy bajt. Ám, hiába vártuk, mert láttuk édesanyám arcán, hogy az egész napi haragja már rég elszállt, azt gondoltuk, talán visszament a szőlőhegyre.

Bátyánk már a kalapját is levette, ott szorongatta a kezébe, izzadság csorgott az arcán, hol apámra, hol nagyanyámra nézett, mintha tőlük várná a segítséget. Hiába, azok meg nem szólaltak. Végül édesanyám megkönyörült rajta.

- Jó van Pistánk, üjjé (ülj) már le! Nem is vártam mást, hiszen bolond likbú bolond szél fúj! (bolond embertől csak bolondságok várhatóak)

Nem is lett volna igazi szüret a te bolondságaid nélkül. Olyan vagy te is, mint a gyerekek, soha nem tudod mi az elég!

- Jó van Bözsink, akkor majd a disznóölésen kicsikét visszafogok magamból, most meg

Jánosommal igyunk is egyet erre a nagy békülésre.

Ekkor már nem bírtunk magunkkal olyan hangosan kezdtünk viháncolni, hogy édesanyám, nagyanyám is nyomban az ajtó előtt termett. Pont kéznél volt a vesszősöprű, amivel nagyanyám olyat suhintott a lábunk szárára, hogy felvisítottunk.

- Nem volt még elég nektek már? Menten befelé, mire odaérek, már a kezeitek imára legyenek kulcsolva, halljam már az ajtó előtt: Én Istenem, jó Istenem lecsukódik már a szemem...

Rohantunk is, mint akit a kánya kergetne, hogy elvigye. Mikor épp harmadjára kezdtük el az esti imát nagyanyánk hozta a kisszéket, oda ült az ágyunk mellé és együtt fejeztük be az aznapi imádságot. Hallgattuk nagyanyánk meséjét Máliról a vén javasasszonyról, aki gyerekkorában kigyógyította a súlyos toroktályog betegségéből.

A konyha is elcsendesedett lassan. Pistánk a harmadik pálinka után szedte a sátorfáját, indult haza. Még hallottam apámat, ahogy édesanyámnak odaszólt a konyhába:

- Hadd el má hagyj már ott), ami ott van Bözsikém, elég volt már mára, holnap is lesz nap.

- Megyek Jánosom, csak halkabban, a gyerekek már alusznak...

Azt a kis szőlőnket, már több mint húsz éve, hogy eladtuk, a rokonság is megfogyatkozott, szétszéledt. Nagyanyáméktól, nénéimtől, bátyáimtól, szüleinktől már végső búcsút vettünk, azonban:

„Vannak emlékeim, mik vissza-visszajárnak, mint kósza falevelek, újra rám találnak.”

Két aprócska kis fekete, fehér fénykép, melyet nagyanyám büszkén mutogatott nekünk, melyekről most én is oly nagy szeretettel mesélek fiaimnak, unokámnak.

Váronné Darabos Klára

Élet a faluban

Azt mondják, vannak történetek, amelyek már kezdetük pillanatában Isten kezében íródnak. Az enyém is ilyen.

A szüleim betegek voltak. Az orvosok szerint nagyon kicsi volt az esélye annak, hogy egészséges gyermekük szülessen. Egy olyan esély, amiről inkább lemond az ember, mintsem kapaszkodjon belé. Mégis megtörtént a csoda. Amikor megszülettem, az orvos azt mondta, hogy:

- Egészséges kislány.

Ez a mondat lett az első ajándékom Istentől! Gyerekkoromban sokszor hallottam ezt a történetet. Nem dicsekvésképpen mesélték, hanem hálával. Úgy nőttek fel, hogy tudtam, az életem nem véletlen. Van oka, célja, küldetése. Talán azért kapaszkodtam mindig erősen az álmaimba, és talán azért hittem akkor is, amikor mások már feladták.

Ám nem ment minden egyszerűen, a kórházból nem a szüleimhez vezetett az utam, hanem a nagyszüleimhez. A nagymamám vett magához. Nem engedte, hogy bárki elvigyen. Úgy állt mellém, mintha attól a pillanattól kezdve az lett volna az egyetlen feladata, hogy engem megóvjon mindentől, ami fájhat. A karjaiban nemcsak biztonság volt, hanem feltétlen szeretet.

A nagyszüleimmel boldog gyerekkorom volt. Igazi, tiszta boldogság. Szegények voltunk, de ez soha nem jelentett hiányt. Mindig éreztem, hogy fontos vagyok. Hogy számítok. Hogy várnak haza. A nagymamám tekintete, a nagyapám csendes jelenléte mind azt üzent, hogy jó helyen vagyok. Szeretve vagyok. És ma már tudom, hogy sok mindenben nélkülöztünk, akkor ezt nem éreztem. Boldog voltam, teljes szívemből.

Amikor kicsi voltam, még nem értettem, mit jelent küzdeni. De láttam a nagyszüleimen. Láttam az erőt a fáradtság mögött, a hitet a bizonytalanság mögött. Mindent Tőlük tanultam.

Azt mondják, vannak gyerekek, akik játszótéren nőnek fel. Én udvaron nőttek fel.

Falun felnőni egy külön világ volt. Reggelente nem autók zaja ébresztett, hanem Sanyi, a kakas. Az udvar tele volt étellel. Malacok rőfögtek, szárnyasok kapirgáltak, nyulak dugták az orrukat a ketrechez. Tudtam mikor kell etetni őket, hogyan kell óvatosan megfogni a tojást, hogy el ne törjön, és tudtam, hogy milyen íze van a frissen fejt, még langyos tejnek.

Gyerekként komoly feladatnak éreztem az állatok körüli teendőket. Volt egy piros műanyag vödöröm. Az volt az én gazdasszony vödöröm. Abba szedtem a tojásokat, abba hordtam a kukoricát a tyúkoknak és abba vittem vizet a

nyulaknak. Egy nyári reggelen büszkén mentem hátra, mert nagyapám rám bízta a tojásszedést. Úgy éreztem, felnőtt lettem. Óvatosan lépkedtem a tyúk-ól felé. A tyúkok nem osztoztak a lelkesedésemen. Az egyik különösen harcias volt. Ott ült a tojásokon, és amikor benyúltam, hatalmas szárnycsapkodásba kezdett. Megijedtem, hátra ugrottam, a piros vödör kiesett a kezemből, a tojások pedig sorra estek ki belőle. Egy pillanat csend, majd cuppanás. Ott ültem a tyúkudvar közepén, tojássárgájával a lábamon, könnyes szemmel, és azt hittem, hogy itt a világvége. Azt gondoltam, óriási bajba kerültem. Nagyapám, Gyuri tata jött ki, végignézett rajtam, a koszos ruhámon, a szétfolyt tojásokon... és nevetni kezdett.

- Na kislányom... - kezdte lassan - látom itt valami nagy baleset történt.

- Igen, tata... - motyogtam - az összes tojást összetörtem.

Gyuri tata megsimogatta a hajamat.

- Tudod, - mondta halkán, de komolyan - oda a reggelink, de a világ nem dőlt össze.

- Én elrontottam mindent - szipogtam.

- Hm... - mondta, és mosolyogni kezdett - a hibák nem azért vannak, hogy szégyelljük magunkat. Nézd csak ezt a vödröt. Törött, és mégis itt van. Tanít, nem büntet.

- Tanít? - kérdeztem

- Igen, - mondta Gyuri tata - megtanít, hogy néha összetörik a tojás, eltörik a vödör, de a világ nem dől össze. A szeretet amit adsz, és amit kapsz, az nem törik össze.

- Akkor nem haragszol? - kérdeztem halkán.

Gyuri tata nevetett, olyan mély, jóízű nevetéssel, ami megnyugtatja az embert.

- Miért haragudjak? - kérdezte - Te segíteni akartál. Én pedig büszke vagyok rád. Csak azt kell megtanulnod, hogy a hibák nem ellenségek, hanem lehetőségek. Tanulságok. És a szeretet... a szeretet mindig túlél mindent.

Ott álltam a tyúkól közepén, könnyes szemmel, de már mosolyogva. Akkor értettem meg először, hogy nem a hibák határoznak meg minket, hanem az, hogy hogyan reagálunk rájuk, és mennyi szeretet van a szívünkben.

A piros vödör azóta már nincs meg, - nagyapám biztosan kidobta - de az érzés igen, hogy Gyuri tata megtanította, hogy mi az igazán fontos.

Van egy másik emlékem is, amit ma már mosolyogva, mégis meghatódva őrzök.

Ősz volt. Az a tipikus falusi ősz, amikor a föld illata erősebb, a levelek hullanak, és az ég napokig szürke marad. Aznap szakadt az eső. A csatorna alig győzte, hangosan zörgött. Az udvaron tócsa tócsa hátán állt.

Az ablakból néztem az udvart, amikor megláttam a kiskacsákat. Aprók voltak, sárgák és vidáman, totyogtak a vízben. Akkoriban nem tudtam, hogy a kacsa szereti a vizet. Nekem az eső hideget, megázást és betegséget jelentett. Ha én fáztam, biztosan ők is fáznak, így gondolkodtam.

Volt egy rossz esernyőnk. Az egyik oldala lebillent, ha kinyitottuk. Fogtam és komoly arccal elindultam. Juli mama ült a teraszon, olvasott. Szerette az eső illatát. Odaszaladtam hozzá.

- Mama, mama! Megáznak a kiskacsák!

Juli mama rám nézett a szemüvege fölött és elmosolyodott.

- Kislányom, a kacsa a vízben él. Nem fázik. Nem cukorból van.

De én ezt nem hittem el. Felnyitottam a rossz esernyőt, kisétáltam a hátsó udvarba és hősiezen a kiskacsák fölé tartottam.

Az eső a hátamat verte, a cipőmbe befolyt a víz, de én rendíthetetlenül követtem őket. Csakhogy ők egyenesen belefutottak a legnagyobb tócsákba, csapkodtak, fröcsköltek és láthatóan élvezték is.

- Ne menjetek oda! - kiabáltam nekik kétségbeesve - Meg fogtok fázni!

A teraszról nevetést hallottam. Juli mama volt az, aki nevetett.

- Mit csinálsz te kis esernyős pásztor? - kérdezte mosolyogva.

- Védem őket az esőtől! - válaszoltam komolyan.

Juli mama lassan odasétált mellém. Az eső őt is áztatta, de nem zavarta.

- Nézd meg őket - mondta halkán. - Sírnak?

Ránéztem a kiskacsákra. Nem sírtak. Pancsoltak.

- Nem. - motyogtam.

- Fáznak?

Figyeltem őket. Csapkodtak, pacsáztak, boldogok voltak.

- Nem...

Juli mama átölelt.

- Látod, kicsim? Nem mindenkit kell megmenteni attól, amitől te félsz. Van, akinek az eső ajándék.

Ott álltam csuromvizesen, kezemben a féloldalas esernyő, és megint valami fontosat tanultam. Akkor még csak azt éreztem, hogy nem kell ennyire aggódnom. Ma már tudom, hogy a szeretet nem mindig azt jelenti, hogy elvesszük az esőt a kiskacsától, hanem hogy hagyjuk, hadd örüljön benne.

Aznap este Juli mama száraz ruhát adott rám, és meleg teát tett elé, és miközben törölgette a hajamat, csak ennyit mondott:

- Jó szíved van. Csak tanuld meg, hogy mikor kell esernyőt tartani, és mikor kell elengedni.

A falusi udvar minden csipogó, rőfögő, csapkodó hangja ma is a fülemben cseng. A kacsa, aki élvezte az esőt, a tyúk, aki védte a tojásokat, a malacok, a

nyulak, a friss tej illata, mind emlékeztet arra, hogy az élet vicces, kiszámíthatatlan és csodálatos!

Az esték falun lassan érkeztek. A nap utolsó fényével a tyúkok felültek a rudakra, a kacsák összebújtak, a malacok elcsendesedtek. A levegőben ott maradt a föld és a széna illata. Minden megnyugodott.

Vacsora után együtt maradtunk a konyhában. A kályha körül ültünk. Gyuri tata levette a sapkáját, Juli mama megtörölte a kezét a kötényében és halkán megszólalt:

- Na, kislányom, kinek köszönjük meg a mai napot?

Összekulcsoltam a kezem. Akkor még nem értettem mindent, de éreztem a pillanat súlyát. Minden tele volt békességgel.

Juli mama lassan mondta az esti imát:

- Köszönjük a mai napot. Köszönjük a munkát, az ételt, a családot, az örömet. Köszönjük, hogy vigyáztál ránk.

Nem volt benne sok minden, nem volt benne hosszú kérés, csak hála.

Gyuri tata ilyenkor mindig hozzátette:

- És adj erőt holnapra is.

Az ima után minden a helyére került. Az aggodalmak elcsendesedtek. Tudtam, hogy biztonságban vagyok. Nemcsak a nagyszüleim karjaiban.

Most felnőttként, amikor visszagondolok a nagyszüleim bölcs mondataira, látom mennyi mindent kaptam tőlük. Nem csupán friss tojást, langyos tejet, hanem valami sokkal többet: biztonságot, szeretetet és hitet abban, hogy a világon minden helyénvaló.

Nagyapám megtanította, hogy a hibák nem szégyenek, hanem lehetőségek a tanulásra és a nevetés mindig segít felemelkedni. Nagyanyám pedig arra tanított, hogy a szeretet az elengedésben is megmutatkozik. Néha csak ott kell állni, mosolyogni, és hagyni, hogy az élet boldoggá tegye a másikat.

Amikor kicsi voltam... még nem értettem milyen gazdag vagyok, ma már tudom, hogy a hitben és szeretetben gyökerező gyermekkor az egész életem alapja lett.

Venczelné Miklovicz Alexandra

Örökké félteni foglak

Amikor kicsi voltál... Kicsi? Sose voltál az. Semmilyen bántó szándék nincs abban, hogy így leírom. Én se voltam soha világszép nádszálkisasszony. Illetve nádszál legény vagy mi a kisasszony ellentéte. Szóval ezt a fajta nagyságot tőlem örökölted. Bocs.

A mai napig ott van előttem anyukád arca, amikor bejelentjük a családnak, hogy terhes veled. A família anekdotázni kezdett. Arról, hogy a mi családkban még egy gyerek se született négy kiló alatt. Senkit nem láttam azóta se úgy elsápadni, mint akkor és ott az édesanyádat.

Te is folytattad a hagyományt. Több mint négy kiló voltál. Tudom, hogy illene egy apának álmából felébresztve is tudni, hány kilóval meg milyen hosszúsággal született a gyermeke. Fogalmam sincs már. Körülbelül tudom. Nem az érdekelt, mekkora vagy, hanem hogy milyen embernek neveljelek fel.

Anyukád a mai napig emlegeti, hogy a szülés alatt megettem az összes szőlőcukrát. Én arra se emlékszem, hogy ettem aznap szőlőcukrot.

Amikor mentem a kórházba, mert anyukád telefonált, hogy megindítják a szülést (Neked eszed ágában se volt kijönni erre a világra. Meg is értelek.), a lift előtt apukám, a nagyapád várt.

Javasoltam, hogy ne várjunk a liftre, menjünk fel a lépcsőn. Elfelejtettem, hogy már nagyon gyenge a tüdeje. Amikor megszületél hatvannyolc éves volt. Nagyon kapkodta a levegőt, mire a harmadik emeletre értünk, ahol a szülészet volt. Hozott édesanyádnak két szelet piramis süteményt, aki három nap múlva jött rá, hogy még mindig ott van a kórházi ágya mellett a szekrényben a két süti. Kidobta őket. Azóta ilyen süteményt nagyon kevés helyen láttam. Mintha kiment volna a divatból. Pár helyen azért még lehet kapni. Ha látok, veszek. Az apámat juttatja eszembe, akinek csak másfél év jutott belőled. Örök szívfájdalmam, hogy nem emlékszel rá. Csak pár fénykép és videó segít felidézni őt.

Nagyapád hazament. Én ott maradtam anyukáddal és lementünk egy emelettel lejjebb a szülészetre. Még nem tudtuk, hogy tizenhét év után otthagyja a toxikus munkahelyét és tizenkét év múlva ebben az épületben fog dolgozni. Még egy emelettel lejjebb, a sebészetben, mint adminisztrátor. Nyugi, nem müt. Pedig belőle kinézem, hogy azt is meg tudná tenni.

Elkezdtem írni. Végre csend van, anyukád nem üvöltötte a hátam mögött a tévét. Idejöttél mellém és szó szerint ezt mondtad: - Most, hogy anya nincs itthon, tölthetnénk egymással minőségi időt. Én meg néztem, hogy soha nem fogok végezni ezzel az írással az Életmese pályázatra. Nem sokáig mérlegettem. Te fontosabb vagy minden másnál.

Kiderült, a minőségi időt úgy gondoltad, hogy sakkozzunk egyet. Sejtetem, mi lesz a vége. Eddig mindig kikaptál és olyankor mérgesen felborítottad az összes bábút.

Azt hittem, hogy mattot adtam neked. Erre levetted a királynómet. Benéztem. Megfordítottad az állást és nyertél. Most fordult elő először, hogy megvertél sakkban. Nem esett rosszul. Büszke voltam rád. Eljátszottam, mennyire szenvedek, amiért kikaptam.

Tíz óra felé mehettünk le a szülőszobába. Este tizenhét harmincháromkor jöttél a világra. Háromszor volt a nyakadra tekeredve a köldökzsinór. A doki leszedte és kivette az orrodból és a szádból a sok trutumákat, ami szülés alatt jutott bele. Fellelegeztél és felsírtál. Az orvos szerint azért nem fulladtál meg a köldökzsinórtól, mert nagyon akartál élni. A Dorottya nevet kaptad. Másodiknak a Katalint, hogy valaki anyukám nevét is továbbvigye.

Hamarosan műszakváltás volt este hatkor. A nappalos szülésznő már indult volna haza, az éjszakás vette át a műszakot. Arra nem volt idő, hogy a kezembe adjanak. Itthon fogtalak meg először. Fura volt.

Anyukád mesélte, hogy a nővérek kettesével hordták be a babákat, ha szoptatási idő volt. Te voltál az egyetlen, akit egyedül hoztak. Te voltál a legnehezebb. Nem bántam. Így tuti, hogy nem kevertek össze másik gyerekkel a kórházban. Annyi ilyen rémtörténetet hall az ember.

Amikor ringattalak, az én vagyok halászlegény kezdetű dalt énekeltem legtöbbször. Meg a Pál Utcai Fiúktól az Angyal című számot. Szeretem ezt a zenekart. Sokat jártam a koncertjeikre, amikor még huszonéves voltam és Pesten laktam. Idén már ötven leszek. És képzeld, ez a zenekar a mai napig létezik!

Nemrég elmentél te is az első koncertedre. Marcus és Martinus léptek fel. Azt se tudom, kik ezek és milyen zenét játszanak. Csak szülői felügyelettel engedtek be téged és a két barátnődet, mert a törvény szerint még kiskorúak vagytok. Az egyik barátnőd anyukája kísért el. Nagyon féltettelek. Titkon bizakodtam benne, hogy nem fog tetszeni és nem akarsz soha többé koncertre menni. Úgy majd nem kell, hogy féltselek. De tetszett.

Nem úgy, mint az unokatesódnak, Petinek az első diszkója. Két héten át könyörgött a bátyámnak, a te keresztapádnak, hogy elmehessen az iskola diszkóba. Nagy nehezen elengedték. Egy óra múlva otthon volt. Megkérdezték, miért unta meg ilyen gyorsan. Azt felelte: - Túl hangos volt a zene.

Anyukád visszament dolgozni. Téged beírtunk a bölcsődébe. Utáltad.

Az óvodától is féltettelek. Szerencsére, azt jobban viselted, mint annak idején én, amikor anyukám, a te nagymamád ott hagyott az óvodában. Kapaszkodtam a kerítésbe és sírtam utána. Minden áldott reggelem így kezdődött a kiscsoportban. A középső csoportra nem is emlékszem. A nagycsoport-

ra már megszoktuk egymást a többiekkel. Akkorra már a nevüket is tudtam. Vagy csak akkorra lettem olyan érett, hogy megjegyeztem a nevüket.

Egyszer nagyon sírtál, amikor ott akartalak hagyni az oviban. Hazahoztalak. Többek szerint ez ostobaság volt. Nem felejtettem el, milyen rossz volt, amikor engem hagyott ott az anyám az óvodában. Megfogadtam, ha a gyerekem sír, hogy nem akar maradni, hazahozom. A barátom óvónő felesége is azt mondta, nagy hibát követtem el, hogy nem hagytalak ott az oviban. Én a mai napig nem bánom, hogy megtettem. Te is emlékszel rá a mai napig, hogy nem hagytalak ott. Talán arra is emlékeznél, ha nem hoztalak volna haza, amikor szükséged volt a vigasztalásra. Szerencsére engem nem a könyvek tanítottak meg a gyerekevelésre, hanem az élet.

Másfél és hat éves korod alatt több baleset ért, mint engem egész életemben. Az első éppen a harminchetedik születésnapomon. Másfél éves voltál. Játszotatok a tesóddal és kiugrasztotátok az orsócsontodat. Nem bírtad megemelni a kezedet. Még nem tudtuk, hogy ez gyakran előfordulhat gyerekeknél. Nekik ez a csontjuk még nincs rendesen kifejlődve. A baleseti sebészeten visszarakták a helyére. Nem emlékszem, sírtál-e.. Biztosan. Gondolom, nem kellemes érzés az ilyesmi. Mondta a doktornő, hogy mutassunk neked valamit, amiért biztosan felemeled a kezedet. A kulcsesomómmal szeretnél játszani. Elővettem és a magasba tartottam. Nyúltál érte a most helyrerakott kezeddal. Azt mondták, nincs baj. Tuti, hogy meggyógyulsz. Nem volt sok időm gondolkozni rajta, hogy védjelek meg az ilyen jellegű balesetektől. Két hét múlva, július 18-án meghalt az apám.

A temetése napján tudtam meg, hogy a számok makacs dolgok. Július 22-én temettük el. Kiderült, hogy anyukám nagyapját, a te ükapádat épp ötven évvel azelőtt, július 22-én temették. A temetés után anyukámék hazamentek és az ő anyukája is meghalt még aznap, július 22-én. Édesanyád születésnapja július 22-én van. Július 22-én ismerkedtem meg anyukáddal. Tizenegy év múlva, július 18-án, ugyanazon a napon, mint a nagyapád, meghalt a keresztapád is.

Volt egy kis roллерed. Azzal nagyon szerettél oviba járn. A mai napig megvan. Soha nem dobtam ki. Egyszer átbukfenceztél a kormányán. Összetörted magad. Nagyon megijedtem.

Az óvodában van egy hatalmas fa. Nem vetted észre és nekiszaladtál. Hátrafelé néztél futás közben. Megfordultál és hirtelen ott volt a fa. Lefejelted. Több öltéssel kellett a homlokodat összevarrni. A mai napig megvan a nyoma. Halványan, de látszik.

Később megbotlottál egy küszöbben és lefejeltél egy vas széklábat. Dőlt a vér a fejedből. Megint össze kellett varrni.

Utána az álladat ütötted be a mosogató sarkába. A sebész meglátott a sürgősségin és annyit mondott, hogy én ezt a gyereket ismerem.

Úgy alakult, hogy elmentem Németországba dolgozni. Öt éves voltál. A terv az volt, hogy kint összeszedem magamat anyagilag, utána ti is utánam jöttök anyukáddal és a tesóddal.

Egy hónap után hazajöttem. Nem bírtam ki nélkületek. Főleg nélküled. Sokat lendített a hazajövetelben az is, hogy anyukád küldött rólad egy képet, amelyen a betört homlokod van bekötözve. Megbotlottál az óvodában és lefejtetted a műanyag csúszda sarkát. Több baleset Istennek hála, azóta nem ért.

A baleseteid ellenére szeretted az óvodát. Pedig a négy év alatt, amíg oda jártál, hét óvó nénit cseréltetek le a csoportban. Egy elment szülni, a többiek felmondtak. Nyugi, nem miattatok. Téged és az ovis csoporttársaidat minden óvó nénid szeretett.

Az iskolában kaptál egy nagyon jó tanár nénit. Ági nénit a szülők is kedvelték és a gyerekek is.

Volt két felejthető tanárod harmadikban és negyedikben. Nem volt velük baj, csak olyan szürke eminenciásnak tűntek. Mint akik csak bejárnak dolgozni és utána hazamennek. Mintha nem iskolában tanítanának, hanem gyárban robotolnának.

Negyedikről nyolcadikig Iván bácsi volt az osztályfőnököd. Tartottál attól, hogy ő tornatanár és neked a testfelépítésed miatt ez a tantárgy nem megy anyyira. Feleslegesen aggódtál. Sőt! Hetente kétszer anyukáddal eljártok tornázni.

A nyolc osztályt úgy végezted el, hogy végig kitűnő voltál. Előre féltetek a középiskolától. Ugyanoda fogsz járni, ahová anyukád és a nővéred is járt. Egy feltételem volt a továbbtanulásoddal kapcsolatban. Abba a suliba, ahova én jártam, nem mehetsz. Életem legrosszabb élményei az ott töltött évek. Remélem, neked jobban alakulnak a középsulis éveid.

Most tizennégy éves vagy. Nemsokára ballagsz az általánosból. Féltetek attól, hogyan éled meg a változást. Ez az apák sorsa. Egész életükben félteni fogják a gyermeküket. Félteni is akarlak örökké. Ez az apák sorsa. Nagyon szeretlek, kislányom.

Veres Tamás

A félresikerült terv

A nagypapám sokszor mesél nekem különböző történeteket. Én azokat szeretem a legjobban, amikor a saját iskolás éveiről mesél nekem.

Egyszer, egy nyári délutánon, ebéd utáni pihenőidőben mesélt nekem egy nagyon vicces történetet. A történet így szólt: amikor másodikos gimis volt, akkor volt egy gyerek, akit nem nagyon szerettek a barátjával, Sanyival, mert mindig piszkálta őket a szertárban. Azért a szertárban, mert ők voltak a felelősei a térképeknek és a többi hasonló eszköznek, és az a fiú mindig kiküldte őket a szertárból. Egyszer elhatározták, hogy véget vetnek annak, hogy ez a gyerek piszkálja őket, ezért kitaláltak egy tervet arról, hogy hogyan szúrjanak ki vele. A terv az volt, hogy a szertár ajtajának tetejére tesznek egy kannát tele vízzel, és amikor bejön Tibi - aki piszkálta őket, - a fejére zúdul a víz és ráesik a kanna.

A kanna a helyén volt, már csak Tibinek kellett bejönnie. Tudták, hogy akkor fog bejönni Tibi, amikor ők is bent vannak a szertárban, hiszen ez mindig így volt. Jött is valaki, csak nem Tibi, hanem a történelemtanár! Így, amikor a történelemtanár belépett a szertárba, a fejére zúdul a víz és ráesett a kanna.

A nagypapám és a barátja, Sanyi csak várták, hogy mi fog történni, milyen büntetést fognak kapni. A történelemtanár elkérte az ellenőrzőjüket, és bement a tanáriba. Ott beírták az osztályfőnöki figyelmeztetést. A nagypapám és Sanyi igencsak örültek annak, hogy ennél nem kaptak nagyobb büntetést. Nem sokkal később Tibi értesült erről a történetről, hiszen az egész iskola erről beszélt, és ez után nem volt már gonosz velük.

A történet legkedvesebb része számomra az, hogy nagypapámék nem kaptak túl nagy büntetést ezért a csínyért. Persze nem szép dolog vízzel leönteni egy történelemtanárt, még akkor sem, ha ez véletlenül történik meg, egy másnak állított csapda miatt. Így viszont elérték a céljukat, és később már nyugodtak lehettek a térképek pakolása közben.

Zaccaria Olivér Leó

Emlékezünk Németh Zoltánné, Marikára

A KCSSZ (Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége) és a Családlánc mozgalom megbecsült tagja, Németh Zoltánné Marika hosszú, méltósággal viselt betegség után elhunyt. Gyászolja a Kárpát-medencében működő tagszervezetek közössége határon innen és túl.

Marika családjával a 90'-es években csatlakozott a NOE Családi Kör Egyesület Nyíregyháza csapatához. Önzetlen és teljes odaadással végzett munkásságáért 2010-ben NOE-díjban részesült. A díj a Nagycsaládosok Országos Egyesületének legmagasabb elismerése, amelyet az elnökség a családokért végzett rendkívüli, áldozatos munkáért, az egyesületért végzett sokéves, kiemelkedő tevékenységért adományozott számára. 2015 után a nagycsaládos egyesület elnöke lett.

A Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségéhez az egyesület 2004-ben csatlakozott. Így már elnöksége előtt szorosán kezdett kötődni a magyarság határon túli tagjaihoz. Szívén viselte a közös programok szervezését, az adományok gyűjtését és átadását, valamint részt vett minden olyan alkalmon, amikor találkozások, barátságok, beszélgetések hoztak minket egymáshoz közelebb.

Legutóbbi közös nagy rendezvényünk, - amelynek Marika kiemelt vendéglátója volt - a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége és a NOE Családi kör Egyesülete szervezésében a Kárpát-medencei Magyar Családok Találkozója volt, 2022. június 25-én. A Sóstói Múzeumfaluból akkor is rengeteg élménnyel gazdagodva térhettünk haza, s talán sokunkban felsejlik Marika hangja, amikor az ebéd és a vacsora kiosztásánál irányította a sok száz résztvevő gördülékeny kiszolgálását...

Szívünk megtelik hálával és köszönettel, amikor több évtizedes tevékenységére gondolunk, amelyet a nagycsaládos életformát választó családok jólétéért, öröméért tett Nyíregyházán és velünk, az általa oly mélyen szeretett KCSSZ-ben!

Hideghéthy Andrea
KCSSZ Kommunikáció

Marika évtizedeken át szolgálta önzetlenül a családokat, a közösséget és a nemzet ügyét. Munkáját mindig alázattal, emberséggel és teljes odaadással végezte. Kiemelkedő szerepe volt a közös programok szervezésében, az adománygyűjtésekben, valamint a határon inneni és túli magyar családok közötti kapcsolatok erősítésében.

Sokan őrizzük szívünkben mosolyát, kedvességét, szervezőkészségét és azt a szeretetteljes figyelmet, amellyel mindenki felé fordult. A vele töltött közös pillanatok, rendezvények és beszélgetések örökre velünk maradnak.

Köszönjük mindazt, amit a családokért, a közösségért és a KCSSZ nagy családjáért tett.

Emlékét szeretettel és hálával őrizzük. Nyugodjon békében.

Márton Zsuzsanna

Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége, Elnök

Sohasem gondoltam, hogy ennyire össze lehet nőni egy másik emberrel. A jó Isten adta nekem Marikát, akit bármikor és bármilyen problémával felhívhatam... és mindenhez volt egy-egy jó tanácsa, legyen az magán akár egyesületi gond. Nagyon fog hiányozni, óriási űrt hagyott a lelkemben. Még nem tudom felfogni, hogy Ő nincs velem és mellettem.

Varga Attiláné, Kata

Kemecse

Marikával számtalanszor szerveztünk programokat, a „józan paraszti eszére” mindig számíthattunk, tudtuk, hogy a helyzetet objektíven fogja értékelni, mérlegelni és meghozni a határozott döntését. Többször barangoltunk együtt Erdély szép vidékein hosszú buszos utakon, nagycsaládos, népitáncos társakkal. De számomra mégis az a lelkesedése maradt a legélőbb, amivel segítette az Életmese írói pályázatát, és gyereki lelkesedéssel várta minden évben az új kötet megjelenését, olvasását.

Általam sosem látott tömeg és tömérdek virág, koszorú Némethné Marika temetésén. A végső búcsúra várakozó tömegben beszélük, hogy a virágárus kérdezte:

- Nagy ember volt?
- Igen! NAGY EMBER volt! - kiáltanám.

Radnainé Filep Ildikó

Debrecen

Díjazottak névsora

I. Korcsoport

Részvevő neve	Település	Díjazás
Kaskötő János Pál	Hajdúdorog	1.
Püsök Amira	Debrecen	2.
Erdélyi Villó	Nádszeg, Szlovákia - Felvidék	3.

II. Korcsoport

Tarján Péter	Debrecen	1.
Vad Péter Dávid	Debrecen	2.
Varga Hanna Patrícia	Mezőgyán	2.
Kaskötő Jázmin Anna	Hajdúdorog	3.
Szedlák Orsi	Szalatnak	Különdíj

III. Korcsoport

Igó Norbert Krisztián	Cegléd	1.
Bukovszky Borbála	Szentpéter, Szlovákia - Felvidék	2.
Blahó Bence	Békés	3.
Varga-Végyvári Enikő	Debrecen	3.

IV. Korcsoport

Halassy Béla	Budapest	1.
Kiss Csaba	Hosszúpályi	1.
Csóti György	Budapest	2.
Pákhné Fekete Alexandra	Érd	2.
Eva Berecz Devlin	Lansdale, USA	3.
Ármai Erika	Székesfehérvár	Különdíj
Sebők Mihály	Szentkeresztbánya, Románia - Erdély	Különdíj

B. Orosz István	Debrecen	Hűségdíj
Jósvai Éva	Debrecen	Hűségdíj
Lászlóné Háló Erzsébet	Sopron	Hűségdíj
Sigér Fruzsina	Debrecen	Hűségdíj

Demeter Áron Demeter Gábor	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	Testvér díj
-------------------------------	-------------------------------------	-------------

Dremák Edit	Debrecen	Kiváló Felkészítő díj
Maksa Katalin	Érd	Kiváló Felkészítő díj
Mgr. Nagy Valéria	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	Kiváló Felkészítő díj
Pék Domonkos Ibolya	Zenta, Szerbia – Délvidék	Kiváló Felkészítő díj
Pócs Krisztina	Kürt, Szlovákia - Felvidék	Kiváló Felkészítő díj

2026-ban pályázatot beküldők

Pályázó neve	Település	korcsoport
Ács Tamás	Budapest	4
Adorján Gyula	Dunaharaszti	4
Áfra Piroska	Hajdúnánás	4
Ágh Ronald	Alistál, Szlovákia - Felvidék	3
Altfater Leopold Otilia	Nagyvárad, Románia - Erdély	4
Ambrus-Dobai Teréz-Zsuzsanna	Kolozsvár, Románia - Erdély	3
Dr. Asbótné Dr. Posgay Mária	Budapest	4
Antal Krisztina	Drégelypalánk	3
Ármai Erika	Székesfehérvár	4
B. Orosz István	Debrecen	4
Bács Béla János	Csíkszereda, Románia - Erdély	4
Bálint Kinga	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Báli-Ordas Andrea	Budapest	4
Balogh Borbála	Nádszeg, Szlovákia - Felvidék	2
Dr. Bándi Kund	Budapest	4
Bartók Andrásné Gyöngyvér	Leányfalu	4
Bedenek Ibolya	Kápolnásfalu, Románia - Erdély	4
Benedek Elek	Kápolnásfalu, Románia - Erdély	4

Pályázó neve	Település	korcsoport
Benik Antónia	Rozsnyó, Szlovákia - Felvidék	2
Benik Róbert	Rozsnyó, Szlovákia - Felvidék	3
Bíró József	Nyírbogát	4
Biróné Repelik Edit	Apagy	4
Bíró Ernő	Kolozsvár, Románia - Erdély	4
Bíró Jolán-Ilona	Kolozsvár, Románia - Erdély	4
Blahó Bence	Békés	3
Bodor Katalin	Csíkszereda, Románia - Erdély	3
Boros Gyeri lilla	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Borsódi-Kovács Katalin	Szeged	4
Bubrik Zseraldina	Bükkábrány	4
Bujna Csenge	Kürt, Szlovákia - Felvidék	2
Bukovszky Borbála	Szentpéter, Szlovákia - Felvidék	3
Czinege Hanna	Karcag	3
Csóti György	Budapest	4
Damián Dóra	Konyár	2
Darányi Bence Dániel	Debrecen	3
Demeter Áron	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	1
Demeter Gábor	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	2
Domokos Attila Zsolt	Budakeszi	4

Pályázó neve	Település	korcsoport
Domokos Zsanett	Vác	4
Duborszka Zoé	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	2
Erdélyi Villő	Nádszeg, Szlovákia - Felvidék	1
Eva Berecz Devlin	Lansdale, USA	4
Fábián Krisztina	Abádszalók	4
Farkas Edina Mária	Karcag	3
Farkas Mária Róza	Karcag	3
Fazekas Zoltán Vilmosné Fazekasné Szabján Erika	Ózd	4
Fehér Dezső	Debrecen	4
Fekete Szonja Anna	Debrecen	2
Féki Fruzsina	Nyírlugos	2
Fogarassi Zita	Nyíregyháza	3
Fülöp Fanni	Kürt, Szlovákia - Felvidék	2
Gábor Ferenc	Kőröstárkány, Románia - Erdély	4
Gál Zoltán	Farmos	4
Gersztheimer Emma Nóra	Dunavecse	1
Gyermán János Tamás	Karcag	4
Győri Fanni	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	2
Győri Zsombor	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Gyurcsek Ilona	Nagykér, Szlovákia - Felvidék	4

Pályázó neve	Település	korcsoport
Halassy Béla	Budapest	4
Harmat Máté	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Hárnási Orsolya	Debrecen	3
Hencz Kornélia	Hetény, Szlovákia - Felvidék	4
Holécziné Tóth Zsuzsa	Piliscsaba	4
Horánszky Emília Helka	Miskolc	2
Hornyák Jánosné Csiszárík Mária	Debrecen	4
Horváth Nikolett Kincső	Budapest	3
Igó Norbert Krisztián	Cegléd	2
Ihász Tamásné	Debrecen	4
Illésfalvi Bernadett	Várpalota	4
Izmemdi Emőke	Temesvár, Románia - Erdély	4
J. Simon Aranka	Rácalmás	4
Jakab Magdolna	Kecskemét	4
Janászek Júlia	Szombathely	3
Jósvai Éva	Debrecen	4
Juhászné Vanyó Erzsébet	Noszvaj	4
Kádár Patrik	Nyárádmagyarós, Románia - Erdély	1
Kakas László	Mezőgyán	2
Kalmár Ádám	Zenta, Szerbia - Délvidék	2

Pályázó neve	Település	korcsoport
Dr. Kapor József	Budakalász	4
Károly Szille	Budapest	3
Kaskötő János Pál	Hajdúdorog	1
Kaskötő Jázmin Anna	Hajdúdorog	2
Kis Cintia	Karcag	3
Kisgyörgy Ágnes	Kézdivásárhely, Románia - Erdély	4
Kisimre Ferenc	Szeged	4
Kiss Csaba	Hosszúpályi	4
Kolompár Mirella	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Kondra Katalin	Répcelak	4
Kónya István	Budapest	4
Kopasz Réka	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Korega Hanna	Kürt, Szlovákia - Felvidék	2
Kormos Domonkos	Tápióbicske	3
Koszttyú Kamilla	Zalaszentgrót	3
Kovácsné Juhos Orsolya	Budapest	4
Kunkli Alíz	Debrecen	2
Kurucz Lenke Viola	Kürt, Szlovákia - Felvidék	2
Kuti Laura	Komádi	3
Láposi Istvánné	Biharnagybajom	4
László Edina	Zenta, Szerbia - Délvidék	2

Pályázó neve	Település	korcsoport
Lászlóné Háló Erzsébet	Sopron	4
Laufer Ervin	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Makrai Lilla	Budapest	3
Meizer Szonja	Budapest	3
Mgr. Mészáros Magdolna	Felsőszeli, Szlovákia - Felvidék	4
Mihály Tibor	Oroszhegy, Románia - Erdély	4
Milló Ildikó	Veszprém	4
Molnár Andrea	Budapest	4
Mucsi Emese	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Mucsina-Hudák Mária	Nagyhegyes	2
Nagy Amanda Florencia	Hajdúszovát	2
Nagy Bálint Gergő	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	3
Nagy Bianka	Hajdúsámson	2
Nagy Debóra	Hajdúszovát	2
Nagy Júlia Apolka	Nagymegyer, Szlovákia - Felvidék	1
Nagy Sándor	Budapest	3
Nagyné Tóth Ildikó Erzsébet	Budapest	4
Nagypál B. Rebeka	Csongrád	3
Dr. Németh Béláné N. Horváth Margit	Eger	4

Pályázó neve	Település	korcsoport
Németh Nikoletta	Nagyrecse	3
Németh Rebeka	Budapest	3
Nowacki Detti	Füle	3
Ormos Dávid	Budapest	3
Ökrös Vince	Karcag	3
Dr. Ördög Miklós Zoltánné	Debrecen	4
Ötvös Roxána Katalin	Mezőgyán	2
P. Buzogány Árpád	Székelyudvarhely, Románia - Erdély	4
Pacsuta Luca	Budapest	3
Pákhné Fekete Alexandra	Érd	4
Pálur Dóra	Budapest	3
Péter Liza	Debrecen	2
Pfaff Lilien Gréta	Budapest	3
Pintér Jázmin	Budapest	3
Pósa Dávid	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Progner László	Ózd	4
Putz Magdolna Chris Flennery	Budapest	4
Püsök Amira	Debrecen	1
Ráczné Forrás Edit	Mezőgyán	4
Richter Anikó	Budapest	4

Pályázó neve	Település	korcsoport
Salánki Anikó	Mezőtúr	4
Saliga Napsugár	Karcag	3
Sebők Mihály	Szentkeresztbánya, Románia - Erdély	4
Seprényi Kinga	Debrecen	4
Sigér Fruzsina	Debrecen	4
Simon Dominik	Debrecen	2
Simon Dorottya	Hajdúszovát	2
Simon Letícia Kinga	Budapest	3
Sipos Júlia Tímea	Szentegyháza, Románia - Erdély	4
Szabó Luca	Nádszeg, Szlovákia - Felvidék	2
Szacsúri Hanna Róza	Budapest	3
Szász Bence	Miskolc	2
Szecsei Szilárd	Zenta, Szerbia - Délvidék	2
Szedlák Orsi	Szalatnak	2
Szilasi Katalin	Szolnok	4
Szolnoki Irma	Gödöllő	4
Szoporyné Szabó Piroska	Répcelak	4
Szűcs Roland	Kenderes	3
Tabajdi György Pál	Debrecen	4
Tanka Zsófia	Hajdúszovát	2
Tarján Péter	Debrecen	1

Pályázó neve	Település	korcsoport
Taschner Katalin	Bátonyterenye	3
Tóth Ábel	Szentistvánbaksa	2
Tóth Evelin	Debrecen	1
Tóth Gréta	Karcag	3
Tóth Vivien	Debrecen	1
Tóke Beatrix	Szentes	4
Turóczi Levente	Diósjenő	3
Dr. Udvardy Antal	Debrecen	4
Vad Péter Dávid	Debrecen	2
Vajai Alíz Anna	Nyíregyháza	3
Varga Bálint	Miskolc	2
Varga Hanna Patrícia	Mezőgyán	2
Varga Loretta- Viktória	Margitta, Románia - Erdély	3
Varga Nyeste	Budapest	3
Varga Petra	Noszvaj	3
Vargáné Szalóki Evelin Dorka	Hajdúsámson-Sámsonkert	3
Dr. Varga-Szabó Lajos	Rácalmás	4
Varga-Végyvári Enikő	Debrecen	3
Váronné Darabos Klára	Szigetvár	4
Venczelné Miklovicz Alexandra	Újkígyós	3
Veres Tamás	Cegléd	4

Pályázó neve	Település	korcsoport
Világi Andrásné V. Nagy Ágnes	Budapest	4
Zaccaria Olivér Leó	Debrecen	1
Zátonyi Lászlóné	Budapest	4

Tartalomjegyzék

Olvasóinkhoz	5
Zsúri	7
A tikkelő	8
A furcsa fiú	10
Maszatos	15
Az út hazafelé	18
Egy sváb lány emlékirataiból.....	25
Asszonyors	40
Miért?.....	42
Hiteles történet.....	45
Váratlan fordulat	46
Óvakodjunk a rontástól?	47
Nannyóka.....	51
Húsvéti népszokások.....	54
Titok.....	55
Mert akkor még sok minden más volt.....	59
Erős gyökerekből egészséges tartás, fegyelmezett életút.....	62
Székelyföldi életképek.....	68
Jóska monyator lesz.....	71
A Csík-Udvarhely vasút története.....	74
A legszebb karácsonyfa	75
Amit még most tanít	78
Madarak szállnak... és te is velük mentél.....	80
Az én életmesém... ..	82
Pótolhatatlan	85
Írás a falon	89
Építész: Blahó László	91
Az XX kromoszóma titka	94

Levél Mátyás királytól	96
Egy örökké fiatal nagypapa története.....	98
Talán egyetlen hang is elég lehet... ..	104
Csak egy lekvár... ..	111
Hazatérés.....	115
A megtalált napsugár.....	117
A román vámos	121
Szegedi polgár esete a hadi kölcsönnel	124
Pérvúj rasszkaz.....	127
Karácsony a Csókavári családban.....	129
Hósi halottból háborús bűnös.....	132
A kisdobos története.....	134
Féltett családi kincseink – „A titkok ládája”	135
A diktatúra gyermeke	138
Az örökön örökké öreg dédi.....	143
Hajnali hívás.....	145
Almáskert.....	153
Papa, ne hagyd abba, mesélj még!	154
Háromkirályok	158
A viselet	168
A kaspó legendája	171
Nagymamám betegsége.....	174
Egy jólnevelt kelenföldi utcagyerek.....	176
Régi idők iskolái	188
Egy matematika tanárról	190
Hontalanság.....	192
Egy dolgos élet.....	193
Egy esés története, ami megtanított újra felállni	198
A horgász meséje	200
Anya	204

Örökség.....	206
A legszebb játékbaba	206
Másmilyen karácsony	208
Mákgubó, felhők, és az a szem	210
A torna	222
Amerikás Irén	224
Lali.....	226
A nyárádmagyarósi hagyományos „Cséptánc”.....	228
A piros szalag.....	229
Nagyszüleim nyomán	230
A bécsi csoda	231
Egy maci átkelt az óceánon, és három generáció kedvence lett	233
Karddal békeidőben	234
Görgei kendője.....	237
Tavaszi történetek.....	241
Korega József nagyapám életének története	243
Dédapám, Kurucz Kálmán története.....	245
A szeretet kiscipói!	252
Régi mesterségek nyomában	254
Terike, a bajomi füvesasszony története.....	256
Lakodalom régen	257
Akaratpróba	258
Családi igaz történetek.....	259
Borjúvágás	261
A történet	264
Testvérek.....	272
Atyuska, az öreg suszter	274
Egy nagypapa, akit nem ismerhettem - mégis velem van.....	277
Fillérből lesz a korona.....	278
Leányból háziasszony	279

A veteményeskert.....	285
Családi igaztörténet.....	286
Már csak emlék	288
A kenyér illata	291
A legszebb fenyőfa.....	292
Az elhurcolt katona – Pacsuta Tamás története.....	294
Az „ördöglovas”.....	295
Titokkörte.....	296
Meztéláb.....	298
A csodaszer	301
Életképek.....	302
Két A betű	305
Az elveszett pipa, mely megkerül!	307
Balázskát elnyelte London!	311
Utolsó kenet rendelésre!.....	314
250 méter.....	324
Az én nagymamám története.....	325
Lencsi meséje	326
Dédnagyapám története.....	329
Dédpapám története	331
Amit apától tanultam.....	334
Dédimamám emlékei	337
A kötődés	339
Az ár	341
Csak kétszer találkoztunk.....	343
Ötös meg egy szentkép.....	348
Ükapám, a tetszhalott	353
Papapó és gróf Teleki Pál.....	354
A két katona és a sors fonala.....	355
Nápolyi.....	356

Az örömhözó fagylalt	357
Rontott szelvény	358
Ne hozz semmi marhaságot!	362
Édesanyukám életmeséje	364
Vargáéknál még a kutya is iskolába jár!	366
A zene a családuknban lakik.....	368
Legördült a függöny.....	370
Órzik a falak.....	374
Szüreti mozaikok	376
Élet a faluban	385
Örökké félteni foglak	389
A félresikerült terv	393
<i>Emlékezünk Németh Zoltánné, Marikára.....</i>	394
Díjazottak névsora	396
2026-ban pályázatot beküldők	399

Kötetünk

Debrecen Megyei Jogú Város

valamint a

Cívis Ház Zrt.

Debrecen támogatásával,

**Mosolyvirág
Nagycsaládosok
Debreceni
Egyesülete**

számára az **1%** felajánlásával,

a **Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége**

**KÁRPÁT-MEDENCEI
CSALÁDSZERVEZETEK SZÖVETSÉGE**
Együtt könnyebb...

és a **Nagycsaládosok Országos Egyesülete**

**NAGYCSALÁDOSOK
ORSZÁGOS
EGYESÜLETE**
1987

segítségével jött létre.

Ezúton is köszönjük megtisztelő támogatásukat!

Köszönet a tanítóknak és tanároknak, és a névvel, vagy névtelenül segítőknek!

Adorjáni Éva	Nagy Gábor
Árgyelán Krisztián	Mgr. Nagy Valéria
Bereck Annamária	Nagyné Kosik Éva
Bordánné Juhász Ibolya	Pék Domonkos Ibolya
Dremák Edit	Pócs Krisztina
Duborszka Ildikó	Pólik Magdolna
Ecker Andrásné	Puskás Czoller Viktória
Farkas Adrianna	Puskás-Czoller Viktória
Paed Dr. Forró Dániel	Radnai Gábor
Gyermán János Tamás	Mgr. Rákász Katalin
Hadházi Katalin	Rontó Zsuzsa
Holczer Csenge	Szabó Gabriella
Karándiné Gurbán Edit	Szakáné Kun Szilvia
Kukk Ibolya	Szarkáné Kun Szilvia
Mgr. Majoros Mónika	Tóth István
Maksa Katalin	Mgr. Tóth Lucia
Márkné Bordás Mária	Treszkai Anikó

Az iskolák közül kiemelkedő munkásságúak

Berettyóújfalui Arany János Kollégium
Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium
Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és
Általános Iskolája Arany János téri feladatellátási helye
Debreceni Szent József Katolikus Óvoda, Általános Iskola,
Gimnázium és Kollégium
Debreceni Vénkerti Általános Iskola és AMI
Debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI
Dunaszerdahelyi Vámbéry Ármin Gimnázium
Encsi Zrínyi Ilona Általános Iskola
Érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium, Családtörténet-kutató diákkör
Hajdúsámsoni II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Gimnázium
és Alapfokú Művészeti Iskola
Hajdúszováti Diószegi Lajos Általános Iskola
Komáromi Selye János Gimnázium

Kürti Alapiskola
Mezőgyáni Általános Iskola
Miskolci Egyetem Földes Ferenc Gyakorló Gimnázium
Nádszegi Petőfi Sándor Alapiskola és Óvoda
Nagymegyer Bartók Béla Alapiskola
Nyíregyházi Szent Miklós Görögkatolikus Gimnázium és Kollégium
Nyírlugosi Szent Péter és Pál Görögkatolikus Általános Iskola
Rozsnyói Református Iskolaközpont
Szentannai Sámuel Református Gimnázium
Zentai Thurzó Lajos Általános Iskola

Egyéb segítő szervezetek

Nagycsaládosok Országos Egyesülete
Összmagyar Testület
Újkígyósi Nagycsaládosok Közhasznú Egyesülete
Várpalotai Gyermeomosoly Nagycsaládos Egyesület

Köszönet **Gyarmati Barna** önzetlen tördelőszerkesztő munkájáért!